T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYHÜLİSLAMLARIN İSTANBUL'DAKİ İMAR FAALİYETLERİ

Fatma Betül EREN
2501120388

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	FATMA BETÜL EREN	Numarası	:	2501120388
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	İSTANBUL ARAŞTIRMALARI	Danışmanı	:	DR.ÖĞR.ÜYESİ AHMET VEFA ÇOBANOĞLU
Tez Savunma Tarihi	:	10.09.2019	Saati	:	10:00
Tez Başlığı	:	"ŞEYHÜLİSLAMLARIN İSTANBUL'DAKİ İMAR FAALİYETLERİ"			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, soruları sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR AHMET KALA		KABUL
2-DR.ÖĞR.ÜYESİ AHMET VEFA ÇOBANOĞLU		KABUL
3-DOÇ.DR SELMAN CAN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR ÖMER KARAOĞLU		
2-DOÇ.DR.NURİ SEÇGİN		

ÖZ

Şeyhülislamların İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Fatma Betül Eren

Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nde görev yapmış 27 şeyhülislam tarafından kurulan vakıflara ait Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan vakfiyelerin imar ve inşa ilişkileri çerçevesinde analiz ve değerlendirilmesini içermektedir.

Yalnızca ulemanın ve ilmiye sınıfının değil, aynı zamanda bürokrasinin de en tepe noktasında bulunan şeyhülislamlar, yüksek refah standartlarına ve dini, idari, hukuki, sosyal alanlarda saygınlık ve otoriteye sahip kişilerdi. Bu avantajları sayesinde Osmanlı toplumunun en köklü ve önemli kurumlarından olan vakıf sistemini aktif ve yoğun olarak işletmek için gerekli maddi ve manevi gerekçeye sahiplerdi. Bu sebeplerle şeyhülislamların sivil ve kamusal mimari araçlarıyla İstanbul'un yapılanmasına sağladıkları katkıları göz önüne sermek, kent çalışmaları açısından oldukça önemlidir. Bu tezde yapılan değerlendirme, yapıların işlevleri, adetleri, büyüklükleri, bugüne ulaşıp ulaşmadıkları bilgisiyle bâni şeyhülislamların İstanbul'un bugününe katkısı kadar, hangi amaç ve sebeplerle vakıf kurdukları ve/veya kurmadıklarına da ışık tutacaktır.

Bu bağlamda, şeyhülislamların İstanbul'da gerçekleştirdiği imar, inşa ve ihya faaliyetleri, mülklerinin listelenmesinde birincil kaynak olarak kullanılan vakfiyeler üzerinden detaylı olarak kataloglanmış, ikincil kaynaklarda haklarında bilgi bulunan az sayıdaki yapılar da alt başlıklarda detaylandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İmar, kent, şeyhülislam, vakıf, vakfiye.

ABSTRACT

The Construction Activities of *Şeyhülislam*s in Istanbul

Fatma Betül Eren

Within the framework of the construction and building relations, this study includes the analysis and evaluation of the endowment documents (*vakfiye*) of the waqfs (*vakıf*) belong to the 27 Ottoman *şeyhülislam*s which are available in the Archives of the General Directorate of Foundations.

The *şeyhülislam*s, who were at the highest level of not only the ulama and the scholarly class (*ilmiye sınıfı*) but also of the bureaucracy, had high standards of prosperity, with prestige and authority at the religious, administrative, legal and social levels. Thanks to these advantages, *şeyhülislam*s had the necessary financial and moral reasons to actively and intensively operate the system of waqfs, one of the most deeply rooted and important institutions of Ottoman society. For these reasons, it is important to show *şeyhülislam*s' contributions to the structuring of Istanbul through civil and public architectural tools in terms of urban studies. The evaluation made in this thesis will shed light on the purposes and the reasons why the *şeyhülislam*s established waqfs or not, as well as their contribution to the contemporary Istanbul using the information, belongs to the buildings' functions, numbers, sizes and whether they have survived up to the present.

In this manner, the construction, building and revival activities carried out by the 27 *şeyhülislam*s in Istanbul have been catalogued in detail through the endowment documents which were used as the primary source for listing the properties. And a small number of buildings with more information on secondary sources are also elaborated on in subsequent subheadings.

Key Words: Construction, urban, *şeyhülislam*, waqf, endowment documents.

ÖNSÖZ

Vakıflar, Osmanlı'dan bugüne ulaşan yapı mirası aktarımının sağlanmasında birinci dereceden öneme sahip araçlardır. Osmanlı tarihinde, vakıf kurmanın esasını oluşturan maddi ve manevi gerekliliklere ve motivasyona sahip devlet adamlarının başında, görevlerinin idari ve dini önemi ve avantajlı ekonomik pozisyonları sebebiyle şeyhülislamlar gelmektedir.

Buradan hareketle, Osmanlı şeyhülislamlarının kurdukları vakıflar aracılığıyla inşa ve/veya onarım ettirdikleri ve şehirde halen varlıklarını sürdüren yapıların tespitinin İstanbul kent çalışmaları açısından önemli bir yere sahip oldukları görülür.

Çeşitli yüzyıllarda İstanbul'da görev yapmış 27 şeyhülislamın yaşadıkları ve çalıştıkları İstanbul'a imar alanındaki katkılarına projeksiyon tutmaya çalışan bu tez, bahsi geçen ilişkiler gözetilerek gerçekleştirilen uzun ve detaylı araştırmanın bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın fikrini ortaya atan ve süreç boyunca yardımları, yorumları ve yönlendirmeleriyle katkıda bulunan danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Vefa Çobanoğlu'na müteşekkirim. Araştırmam boyunca Osmanlıca dokümanların okunmasında yardımcı olan ve bir şekilde bu çalışmada emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim. Sağladıkları kaynaklar ve çalışma ortamlarıyla Boğaziçi Üniversitesi Aptullah Kuran Kütüphanesi ve SALT Araştırma'nın tezimi tamamlamada büyük kolaylık sağladığını da belirtmeliyim.

Karşılaştığım her türlü zorlukta sundukları cömert dostlukları ve yol göstericilikleri için çok şanslı olduğum Mihriban ve Cihat'a ise teşekkürden fazlasını borçluyum.

Tezimin başlangıcından itibaren evraklara ulaşmam konusunda özverili çabasını ve manevi desteğini esirgemeyen kardeşim E. Nur Eren ile bugüne dek desteğe ihtiyaç duyduğum her an koşulsuzca yanımda olan annem Hatice Eren'e ömür boyu minnettar kalacağım.

Fatma Betül Eren

İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iv**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... **xii**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiii**

GİRİŞ **1**

0.1 Araştırmanın Problemi 1

0.2 Araştırmanın Amacı 6

0.3 Araştırmanın Kapsamı ve İçerik 7

0.4 Araştırmada Kullanılan Kaynaklar 9

0.5 Osmanlı Şeyhülislamları 10

BİRİNCİ BÖLÜM:
ŞEYHÜLİSLAMLAR VE İSTANBUL'DAKİ
İMAR FAALİYETLERİ

1.1 Molla Gürani **17**

1.1.1. Biyografi 17

1.1.2. Vakfiye 19

1.1.3. İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 20

1.1.4. İstanbul Dışındaki Yapılar 29

1.2 Sadi Çelebi **31**

1.2.1 Biyografi 31

1.2.2 Vakfiye 32

1.2.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 33

1.3 Ebussuud Efendi **36**

1.3.1 Biyografi 36
1.3.2 Vakfiye 39
1.3.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 40
1.3.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 51
1.4 Hamid Efendi 53
1.4.1 Biyografi 53
1.4.2 Vakfiye 56
1.4.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 57
1.4.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 64
1.5 Zekeriyya Efendi, Bayramzade 65
1.5.1 Biyografi 65
1.5.2 Vakfiye 67
1.5.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 68
1.5.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 74
1.6 Sadeddin Efendi 78
1.6.1 Biyografi 78
1.6.2 Vakfiye 80
1.6.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 81
1.6.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 88
1.7 Sunullah Efendi 90
1.7.1 Biyografi 90
1.7.2 Vakfiye 94
1.7.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 94
1.8 Yahya Efendi, Zekeriyyazade 97
1.8.1 Biyografi 97
1.8.2 Vakfiye 100
1.8.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 101
1.8.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 104
1.9 Mustafa Efendi, Balizade 106
1.9.1 Biyografi 106
1.9.2 Vakfiye 107
1.9.3. İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 101
1.10 Yahya Efendi, Minkarizade 110
1.10.1 Biyografi 110

1.10.2 Vakfiye 113
1.10.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 114
1.11 Feyzullah Efendi, Seyyid 116
1.11.1 Biyografi 116
1.11.2 Vakfiye 120
1.11.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 122
1.12 Mehmed Efendi, İmam 128
1.12.1 Biyografi 128
1.12.2 Vakfiye 130
1.12.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 130
1.13 Ahmed Efendi, Damadzade 135
1.13.1 Biyografi 135
1.13.2 Vakfiye 138
1.13.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 139
1.13.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 142
1.14 Mustafa Efendi, Feyzullahefendizade 144
1.14.1 Biyografi 144
1.14.2 Vakfiye 146
1.14.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 148
1.14.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 156
1.15 Mehmed Esad Efendi, Ebuishakzade 161
1.15.1 Biyografi 161
1.15.2 Vakfiye 1165
1.15.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 165
1.15.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 167
1.16 Mustafa Efendi, Dürrizade 169
1.16.1 Biyografi 169
1.16.2 Vakfiye 171
1.16.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 171
1.16.4 İstanbul Dışındaki Yapılar 175
1.17 Veliyyüddin Efendi 177
1.17.1 Biyografi 177
1.17.2 Vakfiye 179
1.17.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 180

1.18 Mehmed Said Efendi, Mirzazade 188
1.18.1 Biyografi 188
1.18.2 Vakfiye 190
1.18.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 191
1.19 Mehmed Şerif Efendi 200
1.19.1 Biyografi 200
1.19.2 Vakfiye 201
1.19.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 202
1.20 İbrahim Beyefendi 204
1.20.1 Biyografi 204
1.20.2 Vakfiye 206
1.20.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 207
1.21 Mehmed Emin Efendi 209
1.21.1 Biyografi 209
1.21.2 Vakfiye 211
1.21.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 211
1.22 İbrahim Efendi 212
1.22.1 Biyografi 212
1.22.2 Vakfiye 213
1.22.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 214
1.23 Mekkî Mehmed Efendi 219
1.23.1 Biyografi 219
1.23.2 Vakfiye 221
1.23.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 221
1.24 Yahya Tevfik Efendi 223
1.24.1 Biyografi 223
1.24.2 Vakfiye 224
1.24.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 225
1.25 Mustafa Aşir Efendi 229
1.25.1 Biyografi 229
1.25.2 Vakfiye 230
1.25.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 231
1.26 Arif Hikmet Beyefendi 234
1.26.1 Biyografi 234

1.26.2 Vakfiye 237
1.26.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 238
1.26.4 İstanbul Dışındaki Yapılar....244
1.27 Ömer Lutfi Efendi 246
1.27.1 Biyografi....246
1.27.2 Vakfiye 248
1.27.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri 249
1.27.4 İstanbul Dışındaki Yapılar....251

İKİNCİ BÖLÜM:
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

2.1 Değerlendirme 252
2.2. Sonuç 253
BİBLİYOGRAFYA 262
EKLER....280
FOTOĞRAFLAR....507

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO.1: Osmanlı Şeyhülislamlarının Kronolojik Listesi 12

TABLO.2: Tarih, Konum, Adet ve Yapı Türlerine Göre Şeyhülislamların İmar Faaliyetleri.....256

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

FOTOĞRAF.1: Molla Gürani Camii, Vefa. 507

FOTOĞRAF.2: Hüsam Bey (Tezgahçılar) Mescidi [solda] ve Sunullah Efendi Türbesi [sağda], Saraçhane 508

FOTOĞAF.3: Feyzullah Efendi Medresesi / Millet Kütüphanesi, Fatih..... 509

FOTOĞRAF.4: Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi ve Tekkesi.....510

FOTOĞRAF.5: Esad Efendi Medresesi Çarşamba, Fatih.....511

FOTOĞRAF.6: Aşir Efendi Kütüphanesi, Sultanhamam, Fatih.....512

FOTOĞRAF.7: Arkada Bayezid Camii ve solda Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi.....513

FOTOĞRAF.9.: Ömer Lutfi Efendi (Bodrumi) Mescidi ve sağda konağı.....514

KISALTMALAR LİSTESİ

AÜ : Atatürk Üniversitesi
Age. : Adı geçen eser
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
Ed. : Editör
FBE : Fen Bilimleri Enstitüsü
Hzl. : Hazırlayan
İ.Ü. : İstanbul Üniversitesi
M.Ü. : Marmara Üniversitesi
No : Numara
S. : Sayı
SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ : Süleyman Demirel Üniversitesi
TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TVİA : Tarih Vakfı İstanbul Ansiklopedisi
TTK : Türk Tarih Kurumu
VGM : Vakıflar Genel Müdürlüğü
VGMA : Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

GİRİŞ

0.1 Araştırmanın Problemi

İstanbul'un Osmanlı hakimiyetine girişinden Cumhuriyet'in ilanına dek dönemsel ve mekânsal nitelikleri açısından çeşitlilik barındıran, anıtsal niteliğe sahip ya da değil, çok sayıda tarihi eser bugün halen kentin bir parçası olmaya devam etmektedir. 470 senelik bu uzun dönemde inşa edilen cami, medrese vb. kamu binalarının ve konut mimarisine ait unsurların önemli bir bölümü "vakıf"lar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Genel ifadesiyle "vakıf", İslam hukukunda, bir malın sahibi tarafından dini (sosyal ve ekonomik) sebeplerle geri dönüşü olmayacak şekilde, sonsuza kadar bağışlanmasıdır.[1] Çıkış noktasının somut olarak "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir."[2] (3/92) ayetine (başka ayet ve hadislerle beraber) dayandırıldığı bu sistemde, insanlar öldükten sonra da kendilerine sevap kazandırmaya (sadaka-i cariye) devam edecek bir eser bırakma amacıyla mülklerini hukuki bir düzenlemeyle hayır yolunda vakfederler. Bu işlemden sonra özel mülk olmaktan çıkan vakıf mallar dokunulmaz bir kimlik kazanır. Hazırlanan "vakfiye" evrakıyla kayıt altına alınan vakıf malların korunarak sürekliliğinin sağlanması için bakım-onarımını sağlayacak hizmetliler ve bu gereksinimlerin yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan nakit de kesin olarak belirtilir. Son derece

[1] Hacı Mehmet Günay, "Vakıf", *TDVİA* 42, (İstanbul: 2012): 475-479; Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf", *TDVİA* 42, (İstanbul: 2012): 479-486; Vakıf sisteminin işleyişi hakkında detaylı bilgi için bkz. Murat Çizakça, *A History of Philanthropic Foundations: The Islamic World from the Seventh Century to the Present,* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2000): 73-86.

[2] http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/al-i-imran-suresi-3/ayet-92/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1, Son erişim: 07.06.2019.

bağlayıcı şartlar içeren bu düzenlemeler, imar faaliyetleri konteksinde, yapıların fiziksel varlıklarıyla kalıcı olmalarını sağlar ve böylece mekânsal sürekliliği devam ettirmeyi de vaat eder.

İmparatorluğun iskan politikası için hayatilik arz eden "süreklilik" ve "kalıcılık" da fetihlerden sonra kurulan vakıflar sayesinde gerçekleştirilmiştir. Sınırlara katılan yeni topraklara yerleştirilecek Osmanlı insanına gereksinimleri olan sosyal imkanlar, iş olanakları gibi hizmetler ve mekânlar sağlanarak bölgedeki hakimiyetin devamlı ve etkili olması amaçlanmıştır.[3] Osmanlı'nın fetih tarihi boyunca gelenekselleşen bu politikanın en eski ve göze çarpan örneği İstanbul'un fethinden sonra hızla yükselişe geçen imar faaliyetleridir.

Fetih sonrası yerleşimlerde yürütülen imar, inşa, onarım ve dönüşüm faaliyetlerini içeren kentleşme hareketleri çoklukla hükümdar, hanedan ve yüksek bürokratlar tarafından kurulan vakıflar üzerinden hayata geçirilmiştir. Mutlak iktidar sahipleri ve ailelerinden ayrı olarak, İstanbul özelinde, kentin bugün halen Osmanlı'da idari, askeri ya da ilmi sınıfa mensup kişiler tarafından inşa ettirilen yapılar, yapı kompleksleri ve hatta bu binaların yer aldığı bölgelerin bânilerinin ismiyle anılması, vakıf eserlerin süreklilik ve kalıcılık sağmak için ne kadar elverişli ve kullanışlı enstrümanlar olduğunu gösterir.

Dini ve kısmen sosyal sebeplerle hayata geçirilen, bir devlet politikası aracı olarak siyasi, sosyal ve ekonomik gerekçelerle de işletilen vakıf sisteminin Osmanlı'da hayat bulan formunda üst düzey devlet yöneticileri zamanla dikkat çekici aktörler haline geldi. Uygun görülen lokasyonda ve miktarda hazineye ait

[3] Ömer Lutfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskan ve Kolonizasyon Methodu Olarak Sürgünler" *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 15, (İstanbul: 1953-54):10.

toprağın (miri mal) uygun bulunan kişiye tahsisiyle, fetih zamanlarında artan, imparatorluk topraklarına yenilerinin eklenmediği dönemlerde azalan ve toprak sorunu çıkaran bu uygulamada yöneticiler, ihsan olunan topraklar üzerine inşa ettirdikleri kamusal ve özel binalarla sosyal olanaklar sağlar, istihdam yaratır, kendi ekonomik geleceklerini garantiler ve şehirleşmeye katkı sunmuş olurlardı.

Sözü edilen yöneticiler arasında bu araştırmaya konu olan şeyhülislamlar ise devletin baş İslam hukuku uygulayıcıları ve denetçileri olarak yürüttükleri görevleri sebebiyle ayrı bir yere sahiplerdi. İstanbul galibiyetinin rastladığı orta çağın sonlarında şeyhülislamların da dahil olduğu ulema sınıfı, Osmanlı toplumunun sosyal ve dini anlamda en saygın ve seçkin zümresi olarak kabul görürdü. Dini ve ahlaki rehberliklerinin dışında, hukuk ve eğitim alanında da otorite kabul edilen bu grup, II. Mehmed'in ürettiği "imparatorluk" söylemini destekleyici politikaları sonucunda devletle olan ilişkilerindeki mesafeyi ve bağımsızlıklarını yaşanan gelgitlere rağmen görece kaybetti.[4]

Osmanlı Devleti'nin klasik dönemine denk gelen ve merkezi otoritenin de gücünü arttırdığı I. Süleyman döneminde ulemanın, devletle yakınlaşması bu zümrenin bürokratik sisteme entegre sürecini hızlandırdı.[5] Görevlerinin esası fıkıh alanında sorulan toplumsal ve bireysel olabilen dini ve hukuki konularda, din kanunlarına göre hüküm (fetva) vermek olan devlete bağlı alim grubu müftüler, bu sistemleşme ve uzmanlaşma sonucunda ortaya çıkan "ilmiye" ismiyle oluşturulan hiyerarşik yapının yüksek rütbeli mensupları olarak kabul

[4] Abdurrahman Atçıl, "'Osmanlı Devleti'nin Ulemâsı'/ Osmanlı Âlim-Bürokratlar Sınıfı (1453-1600)" içinde *Osmanlı'da İlim ve Fikir Dünyası*, ed. Ö. M. Alper, M. Arıcı, (İstanbul: Klasik Yayınları: 2015): 268-270, 273.
[5] Ira Marvin Lapidus, "The Ulama and the Formation of Urban Society" içinde *Muslim Cities in the Later Middle Ages*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1984): 107-113; Abdurrahman Atçıl, *Age*, 273.

edildiler.[6] Müftülük makamı aynı dönemde kalıcı ve uzun soluklu bir statü değişikliğine de uğradı. II. Murad'ın saltanatında Fahreddin Acemi'nin başmüftü (şeyhülislam) olmasıyla mütevazı bir devlet kurumu olarak ortaya çıkan fetva makamı "meşihat", Ebusuud Efendi'in şeyhülislamlığı sırasında yaptığı köklü icraatlerle daha itibarlı bir konuma geldi.[7] Şeyhülislamlar, yüksek seviyelerdeki müderrisleri, mevliyet kadılarını ve kendi üstleri olan kazaskerleri tayin etme kararını ellerinde bulundurmaya başlayarak kendi rütbelerini hem ilmiye sınıfının en üstüne taşımış oldu hem de hiyerarşide sadrazamlıkla denk tutulmaya başlandı.[8] Meşihat makamı, başmüftülerin maaşlarına yapılan dramatik artışla da destelenen bu değişimle bugün "şeyhülislamlık" olarak andığımız ifadesiyle büyük ölçüde kurumsallaşmış oldu. Bu görevdeki kişiler için erken dönemlerde kullanılan "molla, müftî, müftî'l-enâm, müfti efendi" vb. ifadeler yerlerini zamanla büyük ölçüde "şeyhü'l-islâm, sadr-ı fetva" gibi sıfatlara bıraktı.[9]

---

[6] Abdurrahman Atçıl, *Age*, 273.

[7] Fetva vermekle yükümlü müftülerin ilk kez olarak II. Murad devrinde resmi olarak görevlendirildiğini savunanların yanında, bu gelişmenin çok daha geç tarihte yaşandığını düşünen tarihçiler de vardır. Stanford J. Shaw, I. Süleyman'dan önce, atanarak göreve gelen kadıların aksine, gerekli niteliklere sahip ulema üyelerinin kendisini "müftü" olarak deklare edebileceğini ve fetva isteyenler tarafından kabul edilirse bu mesleğini yerine getirebileceğini söyler. Shaw'a göre fevta veren bu bağımsız kişiler ilk kez I. Süleyman saltanatında "şeyhülislamlık" isimli kurum altında resmileşmiştir. Böylece, mütfülerin bağlı olduğu "başmüftü"ler (İstanbul müftüsü) ise "şeyhülislam" olarak tayin edilip görev yapmaya başlamışlardır. Bkz.: Stanford J. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey* 1, (New York: Cambridge University Press, 1976): 137-138.

[8] Şeyhülislamlar fetva yetkilerine binaen her ne kadar Fatih Kanunnamesi'nde ulemanın lideri olarak tanımlanmışsa da Ebussuud'un getirdiği düzenlemelerle sahip oldukları önem ve rütbeden uzaklardı. Bkz.: İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojsi* 2, (İstanbul: Türkiye Yayınları, 1948): 112, 270; Mehmet İpşirli, "Osmanlı Devlet Teşkilatı*", Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi* 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, (İstanbul: 1994): 270; Abdullah Demir, "Ebussuud Efendi'nin Osmanlı Hukukundaki Yeri", Marmara Üniversitesi SBE Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, (İstanbul: 2004): 21-22; Akgündüz, Ahmet. "Ebüssuûd Efendi" *TDVİA* 10, (İstanbul: 2006): 366; Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı,*(Ankara: TTK, 1991), 115-142; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı* 5, (Ankara: TTK, 2014): 129-130.

[9] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Age*, 174; Richard C. Repp, *The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned Hierarchy*, (London: Ithaca Press, 1986): xix.

Şeyhülislamlığın 16. yüzyılda geçirdiği, sarayla ve siyasetle daha yakından ilişkiler kurmasını gerektiren bu büyük hiyerarşik değişiklik, bir yandan şeyhülislamların bürokrasi içindeki yerlerini sağlamlaştırırken, diğer taraftan onları askeri ve idari sınıf seçkinlerinden ayrı ve özel tutmaya devam etti: Görevden alınan şeyhülislamların mülklerine ve nakitlerine, ekseriyeti kullardan oluşan diğer yüksek rütbeli yöneticilerin aksine, devlet tarafından el konulmadı (müsadere).[10] Hatta, şeyhülislamların hayattayken sahip oldukları, mülkiyeti merkezi yönetime ait olan resmî "nişan"lar bile öldüklerinde para karşılığında devlete teslim edildi. Ailelerine nişanların maddi tutarı kadar ödeme yapıldı.[11]

Öte yandan, önceleri işledikleri suç karşılığında, daha sonra ise ölümlerinden başka herhangi bir sebebe ihtiyaç duyulmaya gerek kalmayan müsadere uygulamasıyla ulema grubu haricindeki devlet adamlarının mallarına ve/veya paralarına el koyulması uygulaması sıradanlaştı. Devlet gelirlerinin azaldığı ve/veya otoritenin zayıfladığı dönemlerde şiddetini arttıran müsadere işlemleri servetten mahrum kalan bürokratları (ve devlet görevlisi olmaksızın tüm zenginleri) tedirgin etti.

Kurulma sebepleri yaygın olarak dini gerekçelere dayandırılan, devletin iskan politikasında da etkin olarak kullanarak siyasi, toplumsal ve ekonomik hüviyetleri de görünürlük kazanan vakıflar, müsadere bağlamından ayrı olarak da sağladıkları mali özerlik sayesinde ticari amaçla ve toprak üzerinde sağlanacak

---

[10] Müsadereye uğramış çok az sayıda şeyhülislamın varlığı, bu uygulamanın ulemaya karşı merkezi otorite tarafından yaygın ve sistemli olarak değil, ancak sıradışı durumlarda istisnai olarak başvurduğu bir refleks olarak değerlendirilmelidir. Bkz.: Tuncay Öğün, "Müsadere" *TDVİA* 32, (İstanbul: 2006): 67.

[11] İlhami Yurdakul, *Osmanlı İlmiye Merkez Teşkilâtı'nda Reform (1826-1870*), (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 248.

iktidarın getirdiği nüfuz sebebiyle politik ve ekonomik nedenlerle sıklıkla başvurulan bir sistem olarak kullanıldı. Ayrıca, müsadereden kaçış yolu olarak kullanımlarının yaygınlaşmasıyla bireysel bir siyasi ve iktisadi var oluş savaşının güçlü silahları haline geldi. Özellikle aile vakıfları, şeyhülislam dışındaki devlet yöneticileri tarafından geçimi, servet birikimini ve nesillere aktarımını garanti altına almanın en cazip yolu olarak kullanıldı.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, sadece coğrafi ve tarihsel kategorilere göre değil, aynı zaman diliminde ve bölgede kurulmuş olduğu halde amaçları, gelirleri, mülkiyetleri gibi çok çeşitli kriterler içeren, oldukça kompleks bir yapıya sahip Osmanlı vakıf kurumunun İstanbul'da askeri, idari ve ilmiye sınıfından mevkidaş sayılabilecek farklı ayrıcalıklara sahip yönetici grupları tarafından ne amaçla kullanıldığı ve bugün vakıf temelli kültürel mirasta ne kadar rol oynadıkları soruları kayda değerdir. Bu bağlamda, en üst düzey dini, idari, hukuki, ilmi yönetici grubu olan şeyhülislamların vakıf yaptırmak için gerekli tüm maddi ve manevi gerekçelere sahip olan kişiler olarak gerçekleştirdikleri imar faaliyetlerinin envanterlerini ortaya çıkarmak önemlidir.

0.2 Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı, Osmanlı Devleti'nin yönetim organizasyonun en rütbeli ve saygın memurlarından şeyhülislamların İstanbul'da gerçekleştirdikleri imar faaliyetlerine mercek tutmaktır. Araştırma çerçevesinde, öteden beri dini fonksiyonu vurgulanan vakıf sisteminin Osmanlı'daki örneğinde, hem en yüksek dini ve ilmi makam sahibi hem de devletin mülk ve parasına el koymadığı tek meslek grubuna dahil olma ayrıcalığına sahip, bu sebeplerle gerekli saiki ve

maddi gücü elinde tutan, dolayısıyla oransal olarak denk pozisyonlardaki diğer bürokratlara karşın en fazla vakıf eser üreten yöneticiler olmaları beklenen şeyhülislamların İstanbul'da inşa ettirdikleri yapıların tür, adet, konum ve fonksiyonlarını içeren bir katalog çalışması yapılacaktır. Ortaya koyulacak bu kısmen kantatif döküm, çalışmanın kapsamı genişletildiğinde hem şeyhülislamların hangi amaçlarla vakıflar kurduklarına dair spekülasyon yapmaya yarayacak veri, hem de yukarıda bahsettiğim kıyaslamaları sağlayacak bir öz oluşturacaktır.

0.3 Araştırmanın Kapsamı ve İçerik

Şeyhülislamlığın Osmanlı'daki başlangıç tarihi ve erken dönem şeyhülislamlar arasında kimlerin bu göreve getirilip getirilmediği konusundaki tartışmalı görüşler sebebiyle birbirinden farklı sayılar ve isimler içeren "Osmanlı şeyhülislamları" listelerinden söz etmek mümkündür. [12] Amacı Osmanlı şeyhülislamların İstanbul'daki imar faaliyetlerini kataloglamak olan bu çalışmada, Osmanlı tarihi boyunca 28 kişinin 2 kere, 6 kişinin 3 kere, 5 kişinin 4 kere olmak üzere toplamda 184 kere şeyhülislam atanan 129 kişi olduğunu kabul eden görüşü esas alındı. İlk şeyhülislam olarak Molla Fenari kabul edilirken şeyhülislamlıkları tartışmalı olan Molla Yegan ve (Yekçeşm) Hüseyin Hüsnü Efendi ise bu listenin dışında tutuldu. (Bkz.: TABLO.1)

[12] Murat Akgündüz, şeyhülislamlığın tarihi ve ilk şeyhülislamın kim olduğuna tartıştığı detaylı çalışmasında, Zenbilli Ali Efendi'nin İstanbul müftüsü (1504/h. 910, II. Bayezid devri) olarak atanmasıyla İstanbul müftülüğünün gerçek anlamda en yüksek dini ve ilmi makam olarak kabul edildiğini söyler ve bu sebeple I. Süleyman döneminden itibaren "şeyhülislamlık" olarak adlandırılan meşihat makamının II. Bayezid zamanında ortaya çıktığını kabul eder. Bkz.: Murat Akgündüz, *Osmanlı Devletinde Şeyhülislâmlık*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2002): 37-44, 47-48.

Bu şeyhülislamlar arasından, vakfiyeleri üzerinden imar faaliyetleri tespit edilenlerin biyografilerini ve konum, tür, adet, işlev vb. özellikleri kapsayacak şekilde İstanbul'daki imar faaliyetlerini içeren, hakkında vakıf senedi dışında bir kaynaktan bilgi sahibi olunan yapıların ise detaylı incelemesini ortaya koyacak bir araştırma yapılacaktır.

Araştırma kapsamında, şeyhülislamların Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde kayıtları bulunan İstanbul'da kurulmuş vakfiye evrakları incelemiştir. Bu filtreleme sonucunda 38 şeyhülislama ait bir kısmı Arapça vakfiye metinlerinin Türkçe tercüme örneklerinden ve bir kısmı orijinal Osmanlıca evrakların kopyası olan toplam 47 adet vakıf senedinin kaydına ulaşılmıştır.

Vakfiyelerden bazıları kataloglama hatası sebebiyle, kimileri ise herhangi imar faaliyeti barındırmayan para vakıflarına ait oldukları için liste dışında bırakıldı.[13] Sonuç olarak, bu araştırmada toplam 27 şeyhülislama ait 38 adet vakfiye incelendi. (Bkz.: EKLER)

Bu çalışmada her şeyhülislama ait ana bölüm, üç ve bazen dört alt başlıktan meydana geldi. Birinci kısım, bâni olan şeyhülislamın biyografisini; ikinci kısım vakfiyesinin künye bilgilerini ve vakfiyenin içeriğine genel bir bakışı (eğer varsa İstanbul dışındaki imar faaliyetleri, vakfettiği para, kitap, çeşitli gereçler vb.); üçüncü bölüm ise İstanbul'da inşa ve ihya ettirilen yapıların konum tarifini, kapladığı alanı, cinsini, menzil ve medrese gibi kapsamlı bir yapı

[13] Para vakfı olması sebebiyle liste dışı kalan vakfiyeler, aynı zamanda ikincil kaynaklar üzerinden inşa faaliyetinde bulunduğuna dair bilgiye erişilemeyen şeyhülislamlar oldu. Sadece para vakfına ait şartları içeren vakfiyesi bulunduğu halde, ikincil kaynaklar kanalıyla eserlerine ulaşılan şeyhülislamlar ise bu çalışmada yer aldı.

komplekiyse içerdiği tüm unsurları içermektedir. Her ana başlık altında bulunmayan dördüncü bölüm ise şeyhülislamların İstanbul dışındaki yapılarına ayrılmıştır.[14]

0.4 Araştırmada Kullanılan Kaynaklar

Şeyhülislamların Osmanlı dini, siyasi ve toplumsal hayatında oynadıkları önemli role karşın haklarında yapılmış az sayıda kapsamlı akademik çalışma mevcut. Bunların önemli kısmı ise şeyhülislamların meslek hayatları boyunca verdikleri fetvalar ve şiirlerinin toplandığı divanlar üzerinedir.

Bu çalışmada şeyhülislamların imar faaliyetlerinin belirlenmesi konusunda başvurulan temel kaynak, Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden edinilen vakfiyeler oldu. Bu vakfiyelerden edinilen veriler üzerinden isimleri belirlenerek bu teze dahil olan şeyhülislamlar hakkında yapılmış çalışmalarda imar faaliyeti içeren başka (tetimname, mülkname vb.) evraklara erişildiyse onlardan da birincil kaynak olarak faydalanıldı.

Şeyhülislamların biyografileri için çok sayıda Osmanlı kroniğine, Abdülkadir Altunsu'nın *Osmanlı Tarihi*, *İlmiye Salnâmesi* vb. kaynaklara başvurulmasına rağmen, bu alanda yapılmış en kapsamlı güncel çalışma olması sebebiyle çoğu zaman *TDVİA*'daki şeyhülislam hayatları esas alındı. Hakkında daha detaylı makale, tez vb. akademik çalışma bulunan kişilerde ise öncelik o yayınlara öncelik verildi.

[14] İstanbul dışındaki yerleri belirten alt başlıklarda, imar faaliyeti tespit edilen köy, kasaba, şehir vb. coğrafi yerlerin bugünkü isimleri kullanılmıştır.

İsmail Hami Danişmend'in *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, Richard C. Repp'in *The Müfti of Istanbul* kitabı, Murat Çizakça'nın vakıf sistemini detaylı olarak incelediği *A History of Philanthropic Foundations: The Islamic World from the Seventh Century to the Present*'ı, Murat Akgündüz'ün şeyhülislamlık kurumunu kapsamlı bir şekilde ele alan çalışması *XIX. Asır Başlarına Kadar Osmanlı Devleti'nde Şeyhülislamlık* kitabı ve İlhami Yurdakul'un *Osmanlı İlmiye Merkez Teşkilatı'nda Reform (1826-1876)* ile Esra Yakut'un *Şeyhülislamlık: Yenileşme Döneminde Devlet ve Din* eserleri bu araştırma için önemli referans kitaplar oldu.

Şeyhülislamların bânisi oldukları yapılardan bugün hakkında bilgi sahibi olunan, çoğunlukla da medrese, çeşme, mektep ve cami gibi toplumsal işleve sahip eserler için başvurulan ikincil kaynaklardan *Hadikatü'l Cevâmi*, Mübahat S. Kütükoğlu'nun *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, İ. H. Konyalı'nın *Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*, İ. H. Tanışık'ın *İstanbul Çeşmeleri*, Affan Egemen'in *İstanbul Çeşme ve Sebilleri*'ne sıklıkla başvuruldu.

0.5 Osmanlı Şeyhülislamları

Osmanlı şeyhülilslamlarının bu çalışmada esas alınan ve kriterleri daha önce belirtilen listesi aşağıdaki tabloda sıralanmıştır. (Bkz.: TABLO.1)

Tablodaki ilk sütun şeyhülislamların meşihat makamına atanma sırasını, ikinci sütun isimlerini gösterir. Üçüncü sütunun ilk kısmı, ismi yazan kişinin kaç kez şeyhülislamlık yaptığı bilgisini verir. Rakamlar sadece kişilerin ilk meşihatlerini gösterirken kullanılmıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü meşihatleri, "tekrar" anlamına gelen 'T' işaretiyle belirtilmiştir. Üçüncü sütunun ikinci kısmı ise sadece mükerreren şeyhülislamlık yapan kişilere aittir. Birinci sütunda sıra

numarası verilen şeyhülislamın başka hangi sırada meşihat makamına getirildiğine buradaki rakamlardan erişilir. Dördüncü sütun ise kişinin şeyhülislamlık görevine başlangıç ve bitiş tarihlerini içerir.

Son olarak, tablodaki renklendirilmiş satırlar, bu araştırmaya konu olan şeyhülislamlara işaret eder.

TABLO.1: Osmanlı Şeyhülislamlarının Kronolojik Listesi

Sıra	İsim	Meşihate Çıkma Sayısı		Meşihat Tarihi
		Göreve Gelme Sayısı	Mükerrer	
1	Molla Fenari	1		1425 -15.3.1431
2	Fahreddin-i Acemi	1		1431 - 1461
3	Molla Hüsrev	1		1473 - 1480
4	Molla Gürani	1		1480 - 1488
5	Molla Abdulkerim Efendi	1		1488 - 1495
6	Alaeddin Arabi Efendi	1		1.4.1495 - 4.1496
7	Hamidüddin Efendi, Efdalzade	1		3.1496 - 2.1503
8	Zenbilli Ali Efendi	1		2.1503 - 5.1526
9	İbn Kemal Kemalpaşazade	1		5.1526 - 16.4.1534
10	Sadi Çelebi	1		17.4.1534 - 21.2.1539
11	Çivizade Muhyiddin Mehmed Efendi	1		21.2.1539 - 1542
12	Abdülkadir Hamidi Çelebi	1		11.1542 - 1.1543
13	Fenarizade Muhyiddin Çelebi	1		2.1543 - 10.1544
14	Ebussuud Efendi	1		10.1545 - 23.8.1574
15	Hamid Efendi	1		23.8.1574 -16.10.1577
16	Kadızade Ahmed Şemseddin	1		18.10.1577 -25.5.1580
17	Mehmed Efendi, Malulzade	1		25.5.1580 - 21.1.1582
18	Çivizade Mehmed Efendi	1		21.1.1582 - 6.5.1587
19	Abdulkadir Şeyhi Efendi	1		8.5.1587 - 2.4.1589
20	Mehmed Efendi, Bostanzade	2	22	3.4.1589 - 5.1592
21	Zekeriyya Efendi, Bayramzade	1		10.5.1592 - 11.7.1593
22	Mehmed Efendi, Bostanzade	T	20	11.7.1593 - 1.4.1598
23	Hoca Sadeddin Efendi	1		1.4.1598 - 2.10.1599
24	Sunullah Efendi	4	26, 28, 30	2.10.1599 - 2.8.1601
25	Mehmed Efendi, Hocazade	2	31	2.8.1601 - 5.1.1603
26	Sunullah Efendi	T	24, 28, 30	5.1.1603 - 7.2.1603
27	Mustafa Efendi, Ebulmeyamin	2	29	7.2.1603 - 8.6.1604
28	Sunullah Efendi	T	24, 26, 30	8.6.1604 - 28.7.1606
29	Mustafa Efendi, Ebulmeyamin	T	27	28.7.1606 -23.11.1606
30	Sunullah Efendi	T	24, 26, 28	23.11.1606 - 5.6.1608
31	Mehmed Efendi, Hocazade	T	25	5.6.1608 - 2.7.1615
32	Esad Efendi, Hocazade	2	34	2.7.1615 - 21.5.1622

33	Yahya Efendi, Zekeriyyazade	3	35, 37	21.5.1622 - 4.10.123
34	Esad Efendi, Hocazade	T	32	10.1623 - 22.5.1625
35	Yahya Efendi, Zekeriyyazade	T	33, 37	22.5.1625 - 10.2.1632
36	Hüseyin Efendi, Ahizade	1		10.2.1632 - 1.1634
37	Yahya Efendi, Zekeriyyazade	T	33, 35	7.1.1634 - 27.2.1644
38	Mehmed Efendi, Ebusaid	3	43, 45	27.2.1644 - 16.1.1646
39	Muid Ahmed Efendi	1		16.1.1646 - 25.4.1647
40	Abdurrahim Efendi, Hoca	1		25.4.1647 - 18.7.1649
41	Bahai Mehmed Efendi	2	44	18.7.1649 - 2.5.1651
42	Karaçelebizade Abdulaziz Efendi	1		2.5.1651 - 3.9.1651
43	Mehmed Efendi, Ebusaid	T	38, 45	3.9.1651 - 16.8.1652
44	Bahai Mehmed Efendi	T	41	16.8.1652 - 2.1.1654
45	Mehmed Efendi, Ebusaid	T	38, 43	2.1.1654 - 11.5.1655
46	Abdurrahman Efendi, Kocahüsamzade	1		11.5.1655 - 5.3.1656
47	Mustafa Efendi, Memekzade	1		5.3.1656 - 5.3.1656
48	Mesud Efendi, Hocazade	1		5-6.3.1656 -17.7.1656
49	Hanefi Mehmed Efendi	1		17.7.1656 -21.11.1656
50	Mustafa Efendi, Balizade	1		21.11.1656 -23.5.1657
51	Mustafa Efendi, Bolevi	1		23.5.1657 - 20.3.1659
52	Esiri Mehmed Efendi	1		20.3.1659 - 3.2.1662
53	Mehmed Emin Efendi, Seyyid	1		3.2.1662- 21.11.1662
54	Yahya Efendi, Minkarizade	1		21.11.1662 -21.2.1674
55	Çatalcalı Ali Efendi	2	61	21.2.1674 - 26.9.1686
56	Mehmed Emin Efendi, Ankaravi	1		27.9.1686 - 2.11.1687
57	Mehmed Efendi, Debbağzade	2	59	2.11.1687 - 13.2.1688
58	Feyzullah Efendi, Seyyid	2	65	14.2.1688 - 2.3.1688
59	Mehmed Efendi, Debbağzade	T	57	2.3.1688 - 15.6.1690
60	Feyzullah Efendi, Ebusaidzade	2	62	25.6.1690 - 7.3.1692
61	Çatalcalı Ali Efendi	T	55	9.3.1692 - 19.4.1692
62	Feyzullah Efendi, Ebusaidzade	T	60	19.4.1692 - 22.6.1694
63	Sadık Mehmed Efendi, Sadreddinzade	2	69	22.6.1694 - 20.3.1695
64	Mehmed Efendi, İmam-i Sultani	2	67	20.3.1695 - 5.1695
65	Feyzullah Efendi, Seyyid	T	58	25.5.1695 - 27.7.1703
66	Ali Efendi, Paşmakçızade	3	68, 71	23.7.1703 - 25.7.1703
67	Mehmed Efendi, İmam-i Sultani	T	64	25.7.1703 - 25.1.1704
68	Ali Efendi, Paşmakçızade	T	63, 71	26.1.1704 - 1.2.1707
69	Sadık Mehmed Efendi, Sadreddinzade	T	63	1.2.1707 - 25.1.1708
70	Abdullah Efendi, Ebezade	2	72	25.1.1708 - 16.7.1710
71	Ali Efendi, Paşmakçızade	T	63, 68	16.7.1710 - 2.2.1712
72	Abdullah Efendi, Ebezade	T	70	2.2.1712 - 14.3.1713
73	Ataullah Mehmed Efendi	1		14.3.1713 - 20.5.1713
74	Mahmud Efendi, İmam-i Şehriyari	1		20.5.1713 -15.12.1714
75	Mirza Mustafa Efendi	1		15.12.1714 -27.6.1715

76	Abdurrahim Efendi, Menteşzade	1		27.6.1715 - 4.12.1716
77	İsmail Efendi, Ebuishak	1		4.12.1716 - 1718
78	Abdullah Efendi, Yenişehirli	1		7.5.1718 - 30.9.1730
79	Mehmed Efendi, Mirzazade	1		30.9.1730 - 17.5.1731
80	Abdullah Efendi, Paşmakçızade	1		17.5.1731 - 24.2.1732
81	Ahmed Efendi, Damadzade	1		24.2.1732 -22.10.1733
82	İshak Efendi, Ebuishakzade	1		10.1733 - 31.10.1734
83	Dürri Mehmed Efendi	1		31.10.1734 -13.4.1736
84	Mustafa Efendi, Feyzullahefendizade	1		13.4.1736 - 4.3.1745
85	Mehmed Sahib Efendi, Pirizade	1		4.3.1745 - 5.4.1746
86	Mehmed Emin Efendi, Hayatizade	1		5.4.1746 - 25.10.1746
87	Mehmed Zeyni Efendi	1		25.10.1746 -20.7.1748
88	Mehmed Esad Efendi, Ebuishakzade	1		20.7.1748 - 11.8.1749
89	Mehmed Said Efendi, Halilefendizade	1		13.8.1749 - 2.6.1750
90	Seyyid Murtaza Efendi	1		3.6.1750 - 12.1.1755
91	Vassaf Abdullah Efendi	1		12.1.1755 - 8.6.1755
92	Feyzullah Efendi, Damadzade	2	94	8.6.1755 - 26.7.1756
93	Mustafa Efendi, Dürrizade	3	99, 104	26.7.1756 - 18.2.1757
94	Feyzullah Efendi, Damadzade	T	92	18.2.1757 - 26.1.1758
95	Mehmed Salih Efendi	1		26.1.1758 - 30.6.1759
96	İsmail Asım Efendi, Küçükçelebizade	1		30.6.1759 - 16.2.1760
97	Veliyyüddin Efendi	2	100	16.2.1760 - 6.9.1761
98	Ahmed Efendi, Ebubekirefendizade	1		6.9.1761 - 29.4.1762
99	Mustafa Efendi, Dürrizade	T	93, 104	29.4.1762 - 23.4.1767
100	Veliyyüddin Efendi	T	97	23.4.1767 - 10.1768
101	Osman Sahib Efendi, Pirizade	1		10.1768 - 3.3.1770
102	Mehmed Said Efendi, Mirzazade	1		3.3.1770 - 20.8.1773
103	Mehmed Şerif Efendi	1		20.8.1773 - 1.1774
104	Mustafa Efendi, Dürrizade	T	93, 99	28.1.1774 - 28.9.1774
105	İbrahim Beyefendi	2	111	28.9.1774 - 19.7.1775
106	Mehmed Emin Efendi	1		19.7.1775 - 1.12.1776
107	Esad Efendi, Vassafzade	1		1.12.1776 - 20.7.1778
108	Mehmed Şerif Efendi	2	117	21.7.1778 - 12.9.1782
109	İbrahim Efendi (Seyyid Karahisarlı)	1		12.9.1782 - 19.5.1783
110	Mehmed Ataullah Efendi, Dürrizade	1		20.5.1783 - 31.3.1785
111	İbrahim Beyefendi	T	105	31.3.1785 - 22.6.1785
112	Ataullah Efendi, Arapzade	1		22.6.1785 - 22.8.1785
113	Mehmed Arif Efendi, Dürrizade	2	121	22.8.1785 - 10.2.1786
114	Ahmed Efendi, Müftizade	1		10.2.1786 -24.11.1787
115	Mekki Mehmed Efendi	2	120	24.11.1787 -23.2.1788

116	Mehmed Kamil Efendi	1		23.2.1788 - 19.8.1789
117	Mehmed Şerif Efendi	T	108	19.8.1789 - 7.9.1789
118	Mustafa Efendi, Hamidizade	1		17.10.1789 -13.3.1791
119	Yahya Tevfik Efendi	1		13.3.1791 - 27.3.1791
120	Mekki Mehmed Efendi	T	115	27.3.1791 - 12.7.1797
121	Mehmed Arif Efendi, Dürrizade	T	113	12.7.1797 - 30.8.1798
122	Mustafa Aşir Efendi	1		30.8.1798 - 11.7.1800
123	Ömer Hulusi Efendi, Samanizade	3	126, 131	11.7.1800 - 21.5.1803
124	Esad Efendi, Salihzade	2	129	21.5.1803 -14.11.1806
125	Ataullah Mehmed Efendi	2	127	14.11.1806 -13.7.1807
126	Ömer Hulusi Efendi, Samanizade	T	123, 131	13.7.1807 - 14.7.1807
127	Ataullah Mehmed Efendi	T	125	14.7.1807 - 21.7.1807
128	Mehmed Arif Efendi, Arapzade	1		21.7.1807 - 15.8.1808
129	Esad Efendi, Salihzade	T	124	15.8.1808 -21.11.1808
130	Abdullah Efendi, Dürrizade	2	132	21.11.1808 -22.9.1810
131	Ömer Hulusi Efendi, Samanizade	T	123, 126	22.9.1810 - 12.6.1812
132	Abdullah Efendi, Dürrizade	T	130	12.6.1812 - 22.3.1815
133	Zeynelabidin Efendi	1		22.3.1815 - 27.1.1818
134	Asım Efendi, Mekkizade	3	138, 141	27.1.1818 - 3.9.1819
135	Halil Efendi, Çerkez	1		3.9.1819 - 28.3.1821
136	Abdulvehhab Efendi, Yasincizade	2	140	28.3.1821 -10.11.1822
137	Ahmed Reşid Efendi	1		10.11.1822 -25.9.1823
138	Asım Efendi, Mekkizade	T	134, 141	25.9.1823 -26.11.1825
139	Mehmed Tahir, Kadızade	1		26.11.1825 - 6.3.1828
140	Abdulvehhab Efendi, Yasincizade	T	136	6.3.1828 - 8.2.1833
141	Asım Efendi, Mekkizade	T	134, 138	8.2.1833 - 19.11.1846
142	Arif Hikmet Beyefendi	1		21.11.1846 -24.3.1854
143	Mehmed Arif Efendi, Meşrebzade	1		21.3.1854 -27.12.1858
144	Sadeddin Efendi, Mehmed	1		27.12.1858 -23.11.1863
145	Hüsameddin Efendi, Atıfzade	1		23.11.1863 - 9.8.1866
146	Mehmed Refik Efendi	1		9.8.1866 - 30.4.1868
147	Hasan Fehmi Efendi	2	151	30.4.1868 - 17.9.1871
148	Ahmed Muhtar Beyefendi	2	154	17.9.1871 - 5.11.1872
149	Ahmed Muhtar Efendi, Turşucuzade	1		6.11.1872 - 11.6.1874
150	Hayrullah Efendi, İmam-i Sultani	2	152	11.6.1874 - 19.7.1874
151	Hasan Fehmi Efendi	T	147	19.7.1874 - 11.5.1876
152	Hayrullah Efendi, İmam-i Sultani	T	150	12.5.1876 - 26.7.1877
153	Kara Halil Efendi	1		26.7.1877 - 18.4.1878
154	Ahmed Muhtar Beyefendi	T	148	18.4.1878 - 4.12.1878
155	Esad Efendi, Uryanizade	1		4.12.1878 - 17.1.188
156	Ömer Lutfi Efendi	1		18.1.1889 - 4.9.1891
157	Cemaleddin Efendi	4	158, 166, 167	4.9.1891 - 4.8.1908
158	Cemaleddin Efendi	T	157, 166, 167	5.8.1908 - 13.02.1909

159	Ziyaeddin Efendi	2	160	14.2.1909 - 13.4.1909
160	Ziyaeddin Efendi	T	159	14.4.1909 - 5.5.1909
161	Mehmed Sahib Efendi, Pirizade	1		6.5.1909 - 12.1.1910
162	Hüseyin Hüsnü Efendi	1		12.1.1910 - 11.7.1910
163	Musa Kazım Efendi	4	164, 171, 172	12.7.1910 -29.11.1911
164	Musa Kazım Efendi	T	163, 171, 172	30.11.1911- 31.12.1911
165	Abdurrahman Nesib Efendi	1		31.12.1911 -20.7.1912
166	Cemaleddin Efendi	T	157, 158, 167	22.7.1912 -29.10.1912
167	Cemaleddin Efendi	T	157, 158, 166	29.10.1912 -23.1.1913
168	Mehmed Esad Efendi	2	169	24.1.1913 - 11.6.1913
169	Mehmed Esad Efendi	T	168	13.6.1913 - 15.3.1914
170	Hayri Efendi, Mustafa	1		16.03.1914 - 6.5.1916
171	Musa Kazım Efendi	T	163, 164, 172	8.5.1916 - 3.2.1917
172	Musa Kazım Efendi	T	163, 164, 171	4.2.1917 - 8.10.1918
173	Ömer Hulusi Efendi, Dağıstanlı	1		15.9.1918 - 8.11.1918
174	İbrahim Efendi, Haydarizade	4	175, 179, 180	11.11.1918 -13.11.1918
175	İbrahim Efendi, Haydarizade	T	174, 179, 180	13.11.1918 - 3.3.1919
176	Mustafa Sabri Efendi	4	177, 178, 182	3.3.1919 - 16.3.1919
177	Mustafa Sabri Efendi	T	176, 178, 182	19.3.1919 - 20.7.1919
178	Mustafa Sabri Efendi	T	176, 177, 182	21.7.1919 - 30.9.1919
179	İbrahim Efendi, Haydarizade	T	174, 175, 180	2.10.1919 - 3.1919
180	İbrahim Efendi, Haydarizade	T	174, 175, 179	8.3.1920 - 2.4.1920
181	Abdullah Beyefendi, Dürrizade	1		5.4.1920 - 25.4.1920
182	Mustafa Sabri Efendi	T	176, 177, 178	31.7.1920 - 25.9.1920
183	Mehmed Nuri Efendi	2	184	27.9.1920 -17.10.1920
184	Mehmed Nuri Efendi	T	183	21.10.1922 -4.11.1922

BİRİNCİ BÖLÜM:

ŞEYHÜLİSLAMLAR VE İSTANBUL'DAKİ İMAR FAALİYETLERİ

1.1 Molla Gürani

1.1.1. Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 4. şeyhülislamı Molla Gürani, yaygın olarak kullanılmayan gerçek ismiyle Şemseddin Ahmed b. İsmâil b. Osman el-Gürani, 28 Ağustos 1406 (h. 13 Rebiülevvel 809) tarihinde bugün Irak sınırları içinde bulunan Şehrizor'da dünyaya geldi.[15]

Hayatının ilk dönemine dair çok fazla bilgi bulunmayan Molla Gürani, ilk öğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra bilinen ilk geniş kapsamlı eğimini Bağdat'ta Zeynüddin Abdurrahman b. Ömer el-Kazvinî'den aldı. Eğitimine daha sonra sırasıyla Diyarbakır, Hasankeyf, Şam ve Kudüs'te ve 1431-32 (h. 835) yılında gittiği Kahire'de sürdürdü. Kahire'de İbn Hacer'den hadis alanında icazet aldı ve ders vermeye başladı. Dönemin Memlük hükümdarı

[15] 15. yüzyılın önemli tarihçisi Sehâvî'nin Mısırlı tarihçi ve hocası el-Makrizi'den aktardığına göre 28 Temmuz 1406'da; R.C. Repp'e göre ise 1410-11 (h. 813)'de Halepçe'nin güneyinde bulunan Guran'da doğmuştur. Sehâvî ise, 1410 (h. 813)'da Gûrân'da doğduğunu söyler. Bkz.: M. Kâmil Yaşaroğlu, "Molla Gürânî", *TDVİA* 30, (İstanbul: 2005): 249; Richard C. Repp, *The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned Hierarchy*, (London: Ithaca Press, 1986): 167.

Melik Çakmak'ın huzurunda düzenlenen ilim meclislerine katıldı, kazandığı saygınlık sayesinde Berkukiyye Medresesi'nde fıkıh dersleri vermeye başladı.[16]

Kendisine yapılan birtakım suçlamalar neticesinde cezalandırılarak 1440-41 (h. 844)'de Şam'a sürgüne gönderildi ve böylece hayatının Kahire'deki dönemi sona erdi. Şam'da devrin saygın Osmanlı alimlerinden Molla Yegân ile karşılaşıp[17] onunla birlikte Edirne'ye gitti. Başkentte II. Murad'ın iltifatını kazandı. Osmanlı tebaası olduktan sonra Şafii mezhebinden Hanefi'ye geçti.

Osmanlı Devleti'nde tayin edildiği ilk görev, Bursa'da Kaplıca ve Yıldırım medreselerinde yaptığı müderrislik oldu. 1443 (h. 846-7)'te ise Manisa sancağında bulunan Şehzade Mehmed (II. Mehmed)'in hocalığını üstlendi.

1451 (h. 855) yılında kazasker olarak atandı. II. Mehmed'in tahta her iki çıkışında da hazır bulundu. Fetih öncesi hazırlıklara destek verdi ve İstanbul'un fethine katıldı. Kazaskerlik görevi sırasında aldığı kararlardaki bağımsız tutumunun sultanı rahatsız etmesi sebebiyle İstanbul'dan uzaklaştırılarak Bursa kadılığına atandı ve vakıfların idaresinden sorumlu tutuldu.

1455 (h. 860) yılında ise mutlak iradeye aykırı davrandığı iddiasıyla kadılık makamından azledildi. Bu olaydan sonra hac görevi için ülkeden ayrılan Molla Gürani, İstanbul'a dönüşünden bir yıl sonra 1458 (h. 863)'de Bursa kadılığına II. Mehmed'in maaşına ek olarak yaptığı cömert ihsanlarla yeniden atandı. 1462-63 (h. 867)'te İstanbul kadılığına getirildi.

---

[16] R. C. Repp, Sultan Çakmak'ın tahta geçtikten sonra Molla Gürani'yle derin bir dostluk geliştirdiğini ve dönemin popüler alimlerinden biri haline geldiğini yazsa da, Berkukiyye'deki görevinin Sultan Zahir'in tahta geçiş tarihinden önce mi yoksa sonra mı olduğunun net olarak bilinmediğini not düşmüştür. Richard C. Repp, *Age*, 167.

[17] Anadolu'ya Kahire'den ya da Halep'ten geçtiğini söyleyen kaynaklar da bulunmaktadır.

1480 (h. 885) senesinde getirildiği ve büyük kısmını II. Bayezid döneminde geçirdiği İstanbul müftülüğü (şeyhülislam) görevini ömrünün sonuna dek sürdürdü.[18]

İstanbul'un fethinde oynadığı rol[19] sebebiyle İstanbul müftüsü ya da şeyhülislam olarak anılmaktan çok "Fatih'in hocası" olarak bilinen Molla Gürani, Nisan 1488 (h. 893)'de İstanbul'da hayata veda etti. Fındıkzade'de yaptırdığı caminin haziresine defnedilen Gürani'nin mezarı günümüzde Millet Caddesi üzerinde bulunan Piri Paşa Camii'nin karşısındaki hazirede yer alır.[20]

Başlıca Telif Eserleri[21]

1- Gāyetü'l-emânî fî tefsîri'l-kelâmi'r-rabbânî
2- ed-Dürerü'l-levamî' fî şerhi Cem'i'l-cevâmî'
3- Keşfü'l-esrâr 'an kırâ'âti'l-e'immeti'l-ahyâr
4- el-Kevserü'l-cârî ilâ riyâzî ehâdîsi'l-Buhârî
5- el-'Akbarî fî havâşi'l-Ca'berî
6- Ferâ'idü'd-dürer ve şerhu Levâmi'il-gurer
7- Ref'ul-hitâm 'an vakfî Hamza ve Hişâm
8- el-Müreşşah 'ale'l-Müveşşah
9- Risâle fî'l-velâ

1.1.2. Vakfiye

VGMA kayıtlarında Molla Gürani'ye ait "Şemseddin bin Kemal Gürani (Şemseddin Ahmed Efendi)" isimli, 26 Nisan 1484 (h. 29 Rebiülevvel 889) tarihli vakıf Beyoğlu, İstanbul'da kurulan bir Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği bulunur.[22] (Bkz.: EK.1) Bu evrakta, imar faaliyetleri dışında Molla

[18] J. R. Walsh, "Gūrānī" *The Encyclopaedia of Islam* II, (Netherlands: 1991): 1140.
[19] İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojsi* 1, (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2011): 263, 276, 280.
[20] Serhat Başar, *Eserleri, Fotoğrafları ve Aileleriyle Osmanlı Şeyhülislamları*, (İstanbul: Kültür A.Ş. Yayınları, 2017): 33.
[21] M. Kâmil Yaşaroğlu, "Molla Gürânî" *TDVİA* 30, (İstanbul: 2005): 250.
[22] VGMA, 570: 220/130.

Gürani'nin Ayasofya, Mahmut Paşa İmareti ve Büyük Yeni Camii'ye koydurduğu rahle ve musaflar da vakfiyede rastlanan vakıf mallardır. Ayrıca Molla Gürani'nin İstanbul dışında yaptırdığı çeşitli binaların ve vakfedilen eşyaların kaydı bulunur. (Bkz.: 1.1.4)

1.1.3. İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Bu vakıf senedine göre Molla Gürani İstanbul'da aşağıda listesi verilen yapıları inşa ve/veya vakfetmiştir:

İstanbul'da vâkıfın ismiyle bilinen **1 han**;

İstanbul'da vâkıfın mahallesinde bulunan, güney cephesinden Mehmet Çelebi bin Feylesof mülkü, batı cephesinden yol, diğer cephelerden Molla Gürani'nin mülküyle çevrili 8 hücre, 1 avlu, 1 fırın, 1 su kuyusu, 1 tuvaletten meydana gelen **1 menzil**;

Galata'da (...) Mahallesi'nde bulunan doğu cephesinde Dosyan Dağca mülkü, güney ve batı cephelerinde yol, kuzeyden Leblebici Mihal mülküyle çevrili 5 yer odası, 1 dükkân ve bunların üzerinde 10 fevkani hücreden meydana gelen **1 menzil**;

Galata'da Cami Mahallesi'nde bulunan güney ve batı cephelerinde yol, doğu cephesinden Burc, kuzey cephesinden Bektemur, Yusuf ve Hoşkadem mülkleriyle çevrili 1 kilise ve bu kilisede 1 mescit, 1 avlu, 17 hücreden meydana gelen **1 menzil**;

[Vâkıfın] İstanbul'daki evinin yanında inşa ettirdiği **darüttalim**;

[Galata'da] diğer bir **darüttalim;**

Darülhadise bitişik 22 hücre;

Darülhadise bitişik 14 dükkân;

[İstanbul'da] 2 oda ve medreseye ait olan 1 sofadan meydana gelen **1 menzil** (medrese);

Molla Gürani'nin evinin güney cehpesinde bulunan **8 hücre**;

Molla Gürani'nin evinin doğu cehpesinde bulunan 7 fevkani hücre ile birlikte **21 hücrenin tamamı**;

Vâkıfın mahallesinde bulunan İshak Çelebi Evi olarak bilinen 1 yer odası, 1 avlu, 1 yer odası, 1 sofa, 1 fevkani oda, 1 çardak ve altında 1 sofadan meydana gelen **1 menzil**;

İstanbul'da [Eminönü'nde] Yahudi Mahallesi'nde bulunan **1 han** [dört tarafıyla birlikte];

[Vâkıfın] Galata'daki mescidinin mahallesinde 16 hücre;

Galata'da 2 yer mahzeni ve üzerlerindeki 4 fevkani mahzenden meydana gelen **1 menzil**;

Galata'da 3 yer mahzeni ve üzerlerindeki 3 fevkani mahzenden meydana gelen **1 menzil**;

Galata'da 1 yer mahzeni ve üzerindeki 3 fevkani mahzenden meydana gelen **1 menzil**;

İstanbul'da kale dışında [surdışı] Silahhane yakınında bulunan 3 hücre, başhane[23] dükkânı, 1 dükkândan meydana gelen **1 menzil**;

Ayasofya Mahallesi'nde bulunan mamur **kasap dükkânı**;

Vâkıfın [evinin] iç avlusundaki 2 oda, odalardan birinin etrafındaki **2 sofa ile 1 hücre**;

Vâkıfın [evinin] iç avlusuna bitişik başka bir avluda bulunan 1 yer odası ve 1 fevkani odadan meydana gelen **1 menzil**;

[Vâkıfın evinin] dış avlusunda 1 fevkani oda, 1 tahtani oda, 1 kitaphane odası, 1 mahzen;

[Vâkıfın evinin] dış kapısının haricinde 1 hücre, 1 sofa;

[Vâkıfın evinin] içeriye giden yolunun yanında 1 oda ve altındaki 1 oda, 1 çardak ve altındaki 2 oda;

[Vâkıfın evinin] kapısının ön tarafındaki çardak ve kapının yanındaki **büyük oda**;

[Vâkıfın evinin] kapısı yakınındaki 1 oda, 1 mutfak, 1 mahzen;

İstanbul'da inşa ettirdiği **1 darülhadis ve tüm hücreleri;**[24]

---

[23] Başhane: "koyun ve sığırbaşı satan dükkan" Emine Erdoğan Özünlü, 'XVI. Yüzyıl Osmanlı Kentlerinin Ekonomik Nitelikleri Üzerine Bir Karşılaştırma Denemesi', *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1/18 (Kastamonu: 2010): 264.

İstanbul'da yaptırdığı **cami**;

Darülhadisin kapısının üzerine darülkurra olmak üzere yaptırdığı **köşk (salon);**

Caminin yakınında bulunan **15 dükkân**;

[Vâkıfın evinin] avlusunda bulunan **4 yer odası**;

Bir avlu içinde bulunan **hamam**;

Cami yakınında mektep;[25]

Bu bilgiler ışığında Molla Gürani'nin önemli bir kısmı bugün Molla Gürani ismiyle anılan semtte ve Galata'da yer alan toplam 2 han, 116'dan fazla hücre (17'si fevkani), 3 avlu, 1 fırın, 1 su kuyusu, 1 hela, 9 yer odası, 1 hamam, 1 mektep, 33 dükkân (1'i kasap, 1'i başhane), 1 kilise, 2 mescit, 2 darüttalim, 25 oda (12'si yer odası, 3'ü fevkani, 1'i tahtani, 1'i kitaphane, 1'i büyük), 5 sofa, 3 çardak, 13 mahzen (10'u fevkani, 3'ü yer mahzeni), 1 mutfak, 1 darülhadis, 1 cami, 1 darülkurra, 1 mektep (köşk/salon), 1 medrese ve/veya vakfettiği anlaşılmaktadır.

Molla Gürani'nin aynı tarihli vakıf senedinin *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'ndeki[26] incelemesinde ise bazı farklılıklar göze çarpar. Barkan, Molla Gürani'nin İstanbul'da toplam 35 dükkân, 56'dan fazla hücre, mahzenler, 1 kervansaray, 1 zemin, 1 hamam, 44 ev (oda), 1 darülhadis, 2 cami, 1 mescit, 1

---

[24] Vakfiyeden, bu darülhadiste 3 musluk olduğundan ve mütevellinin buraya yeterli su bulunmasıyla ilgili görevlendirildiği de anlaşılmaktadır.
[25] Molla Gürani, bu camiye yakın olan evini vakfedip çocukların okuması için okula çevirtmiştir.
[26] *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli*. Nşr: Ö. L. Barkan, E. H. Ayverdi, Ekrem Hakkı, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970): 161-162.

medrese ve bunlara ek bazı unsurlar inşa ve/veya vakfettiğinden bahseder.[27]

Ayrıca, bu vakıf kaydında Molla Gürani'nin ikisi darüttalimlere, bir darülhadise olmak üzere üç adet musluk koydurduğu, bu muslukların suyunun temin edilmesi ve bakımlarının yapılmasını da şart koştuğu yazılıdır.

1.1.3.1. Mescit

Vakfiye metnine göre bu mescit, mektep olarak vakfettiği evinin avlusundaki çardaktır.[28]

1.1.3.2. Mescit: Manastır Mescidi

Molla Gürani'nin bahis konusu olan vakfiyesinde sadece 1 adet mescit yaptırdığına dair kayıt bulunmaktadır. Bu mescitin Galata'da Cami Mahallesi'nde vakfettiği kilisede yer aldığı yazmaktadır. Mescit, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546)*'nde "Be cihet-i cemâ'at-i mescid der mahrûse-i Galata" olarak kaydedilmiş ve kiliseden bozma olduğu not düşülmüştür.

Hadîkatü'l-Cevâmi'de bu mescitten Manasır Mescidi[29] olarak bahsedilir. Cahit Baltacı mahallesi olmayan [30] bu mescidin mevcut olmadığını not düşmüştür.[31]

---

[27] *İVTD 953 (1546)*'ya göre ayrıca aynı vakfiyede Gebze'ye bağlı Isıca köyünün ve Bursa'da bir bahçenin de vakfedildiğinin kaydı düşülmüştür.
[28] "Mezkûr cami kurbindeki evini de vakfedüp çocukları okutmak için bunu mekteb yaptı, çocuklardan ücret almamak üzre buranın muallimine her gün iki dirhem tayin etti ve havludaki büyük çardağı da vakfedüp bunu mescid yaptı."
[29] Ayvansarayî Hüseyin Efendi, *Age*, 274.
[30] Ayvansarayî Hüseyin Efendi *Age*, 427.
[31] Baltacı, *XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri*, (İstanbul: İrfan Matbaası, 1976): 608.

1.1.3.3. Mescit: Merdivenli Mescit

Vakfiyede bahsedilmeyen Merdivenli Mescid ya da Nardbanlı Camii ismiyle bilinen bu yapı, Baltacı'nın belirttiğine göre Uzunçarşı başında[32] 1210 yılında yapılmıştır.

1.1.3.4. Darülkurra: Molla Gürani Darülkurrası

Vakfiyede darülhadisin üzerine darülkurra olması amacıyla yaptırılan bir köşk/salon olduğundan bahsedilen bu yapının inşa tarihi bilinmemektedir.

Baltacı, Küçük Mehmed Efendi'nin burada hem müderris, aynı zamanda II. Bayezid Medresesi'nde hatiplik yapmasını göz önünde bulundurarak darülkurranın Molla Gürani'nin Vefa'daki diğer medresesi yanında olduğu ihtimali üzerinde durur.[33]

1.1.3.5. Darülhadis

Vakfiye metninden etrafında birden fazla hücre ile su getirilme işi mütevelliye verilmiş olan 3 adet musluğun bulunduğunu öğrenilen darülhadis, Baltacı'ya göre medrese olarak inşa edilmiş bir yapıdır. Baltacı, binanın önce darülhadis olarak yapıldığı fakat daha sonra medreseye çevrilme ihtimalinden söz eder.[34]

[32] Cahit Baltacı, *Age*, 608.
[33] Cahit Baltacı, *Age*, 608.
[34] Cahit Baltacı, *Age*, 311.

1.1.3.6. Cami

Vakfiye kaydında İstanbul'da bir cami yaptırdığı yazılı olan Molla Gürani'nin, bu caminin yakınındaki 15 dükkânı ve yine caminin yanındaki evini vakfedip, evinin çocukların okuması için mektebe çevrilmesini şart koştuğu anlaşılır.

Barkan, Ayverdi'den alıntıyla, caminin Molla Gürani semtinde, Baltacı ise Taşkasap'ta bulunduğunu belirtir. 1471-1472 (h. 876)'de inşa edilen[35] cami bu yapı olmalıdır. Barkan yapının kubbeli olduğunu, bugün mevcut olmadığını ve Molla Gürani'nin kabrinin burada bulunduğunu yazar.

Zaman içinde önünden yol geçen Molla Gürani'nin mezarı ise biraz geriye alınmış ve kabir taşı yeniden yazılmıştır.[36] Caminin 1711-12 (h.1123) tarihli şadırvanını Sadrazam Amcazade Hüseyin Paşa'nın kızı Rahim Hanım yaptırmıştır.[37]

1.1.3.7. Cami: Molla Gürani Camii/Vefa Kilise Camii

VGMA'da Arapça'dan Türkçeye çevirisi yapılmış vakfiyede[38] "kilise" ismiyle yer alan, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde Barkan'ın "Be cihet-i cemâ'at-i mescid der nezd-i Şeyh Vefâ-zâde" olarak yer verdiği yapı, Molla Gürani'nin Vefa'daki Saint Thedore Kilisesi'nden çevirdiği camidir.

Tahsin Öz, bu dönüşüm sırasında yapının apsit duvarının oyularak mihrap yaptırıldığını, sağ tarafındaki kalın duvar üzerine de minare inşa edildiğinden

---

[35] Ayvansarayî Hüseyin Efendi, *Hadîkatü'l-Cevâmi': İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar*, (İstanbul: İşaret Yayınları, 2001): 273-274, 278.
[36] Cahit Baltacı, *Age*, 311.
[37] Ayvansarayî Hüseyin Efendi, *Age*, 273-274, 278.
[38] EK.1: VGMA, 570: 220/130.

bahseder. Minberi ise Müderris Ahmed Efendi tarafından konulmuştur. 1937'de Fuat Hidayet çalışmaları sonucunda yapının dış narteks kubbelerinde sağdan birinci kubbede renkli taşlardan yapılmış 8 adet azize resmi ortaya çıkarılmıştır.[39]

Daha önce mahallesi olduğu bilinen cami, 1934'te Hoca Gıyaseddün Mahallesi içine alınmıştır.[40] Yapı bugün restorasyondadır.

1.1.3.8. Mektep

Mektep, Molla Gürani'nin Taşkasap'ta mezarının da bulunduğu camisinin yanında yer alıyordu. Molla Gürani'nin evini mektep olarak faaliyet göstermesi şartıyla vakfettiği bina bugün mevcut değildir.[41]

1.1.3.9. Hamam: Molla Gürani Hamamı

Barkan, Ayverdi'den referansla, vakıf evrakında sadece bir avlu içinde yer aldığı bilgisi bulunan hamamın Eski Saray civarındaki Merdivenli Camii yakınında bulunduğuna ve o tarihte yıkık ve toprağa gömülü halde olduğuna işaret eder.[42]

1.1.3.10. Han (Kervansaray)

Vakfiye metninden birinin İstanbul'da yer aldığı ve vâkıfın ismiyle bilindiğini (Molla Gürani Hanı), diğerinin ise İstanbul'da Yahudi Mahallesi'nde bulunduğu

---

[39] Tahsin Öz, *İstanbul Camileri* I, (Ankara: TTK Basımevi, 1987): 89.
[40] *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli*. Nşr: Ö. L. Barkan, E. H. Ayverdi, Ekrem Hakkı, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970), 161.
[41] "... mezkûr cami kurbindeki evini de vakfedüp çocukları okutmak için bunu mektep yaptı ..."
[42] *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli*. Nşr: Ö. L. Barkan, E. H. Ayverdi, Ekrem Hakkı, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970): 161.

anlaşılan iki handan ikincisine *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde rastlanmaktadır.

Barkan, kervansaray olarak bahsettiği bu yapının Bahçekapı'daki Edirneli Yahudiler Mahallesi'nde bulunduğunu ve senelik kira getirisinin (4485 akçe) azlığı sebebiyle oldukça küçük bir yapı olduğunun anlaşılabileceğini söylemektedir. Bu han/kervansaray Barkan'ın ziyaretinde mevcut değildir.[43]

1.1.3.11. Medrese

Arapça vakfiye metninin Türkçe tercümesinde sadece "iki odayı ve medreseye mahsus bir sofayı müştemil menzilin tamamı" ifadesi bulunan medrese hakkında *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde Molla Gürani tarafından Vefa'da kiliseden camiye çevrilmiş binanın yanında bulunduğu ve o tarihte yapıya ait döküntü duvarlar kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Mübahat Kütükoğlu ise medresenin Vefa'da Molla Şemseddin Camii Sokağı ile Divan Efendisi Sokağı arasında yer alan Saint Theodor Kilisesi'nin camiye çevrilmesiyle ona tahsis edilen müştemilat binasında yer aldığından bahseder.[44] Yapım tarihi bilinmeyen medresenin vakfiyesinin 1449 (h. 889) tarihli olması, bu tarihten önce inşa edilme ihtimalini kuvvetlendirir.[45]

---

[43] *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli*. Nşr: Ö. L. Barkan, E. H. Ayverdi, Ekrem Hakkı, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970): 161.
[44] Mübahat S. Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri,* (Ankara: TTK Basımevi, 2000): 133-134.
[45] Cahit Baltacı, *Age*, 133.

Haşiye-i Tecrid payeli bu yapı,[46] 1792 tarihinde 3 odalı, 1914'te ise 6 odalı, 20. yüzyılın başlarında ise avlusuna eklenen biri fevkani toplam 4 baraka ile 10 odalı olarak kaydedilmiştir.

1792'de 4 öğrenci, 1869'da 1 dersiam ve 29 öğrenci bulunan, 1914'te ise 6 öğrencinin yaşayabileceği belirtilen medrese, mahalle arasında sıkıştığı için ihyası sözkonusu olmamış, darülhilafe kadrosuna alınmıştır. 1918 yılında raporlara "son derece harab" olduğu kayıtlara geçen bu yapı bugün mevcut değildir.

1.1.3.12. Darüttalim

Molla Gürani'nin vakfiyesinde vakfettiği 2 darüttalimden bahsedilmektedir.[47] Bunlardan ilki, vâkıfın İstanbul'daki evinin yanında yer alır.

İkincisi ise Galata'da bulunur. Vakfiyeye göre, bu darüttalimde muallimlik yapan kişinin, vâkıfın Galata'daki mescidinde (Manastır Mescidi) sabah, akşam ve yatsı vakitlerinde imamlık yapması şart kılınmıştır.

1.1.4. İstanbul Dışındaki Yapılar

Molla Gürani'nin 26 Nisan 1484 (h. 29 Rebiülevvel 889) tarihli[48] vakfiyesinde, aşağıda listelenen İstanbul dışında gerçekleştirdiği inşa ve/veya vakfettiği yapılar

---

[46] Cahit Baltacı, *Age,* 311.
[47] "Vâkıfın evinin yanındaki darüttalimin muallimine her gün üç dirhem, Galata'daki darıtalimde imamet ve muallimlik hizmetlerini ifa edecek olan zata imamet ve tâlim ücreti olarak her gün 5 dirhem ..."
[48] VGMA, 570: 220/130.

dışında, Bursa Camii'ne ve Bursa'da Emir Seyyid'in camisine koydurduğu rahle ve musafların kaydına da rastlanır.

1.1.4.1. Bursa

Bursa Kalesi içinde İnic pınarı başı ismiyle bilinen yerde, kısmen Büyük Cadde, kısmen Ebi Ishak Çelebi mülkü, kısmen Aslıhan bahçesinin bir köşesi, Muknii Mamak evlatlarına ait Karhane denen mülkü, batı ve güney cepheden yol, doğu ve kısmen Kelpaşa mülkü, kısmen Seyyidi Ahmet mülkü ve Abdil Bey kızı Selçuk Hatun Vakfı, kuzeyde Abdullah Bey oğlu Hacı Paşa Vakfı, Mukii İlyas mülkü, kısmen Papuşcu Murad mülkü ve Musa Bey mülkleriyle çevrili **1 bahçe**;

Bu bahçeye bitişik darütalim;[49]

1.1.4.2. Kocaeli

Gebze'ye bağlı Sice köyünün tamamı;[50]

[49] Bu darütalim, vâkıfa Sultan tarafından ihsan edilmiş, Molla Gürani de, umuma ait, harap haldeki vakfı imar ve ihya etmiştir.
[50] Barkan aynı yerden Gekivize [Gebze] kazasına bağlı Isıca köyü olarak kaydetmiştir. *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli*, Nşr. Ö. L. Barkan; E. H. Ayverdi, (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970): 161.

1.2 Sadi Çelebi

1.2.1 Biyografi

Kaynaklarda Sadi Sadullah ismiyle de anılan [51] Osmanlı Devleti'nin 10. şeyhülislamı Sadi Çelebi, Kastamonu'da Daday'da dünyaya geldi.

İlk eğitimini babası İsa Çelebi'den ve küçük yaşta geldiği İstanbul'daki alimlerden aldı. Daha sonra Muhyiddin Mehmed Samsunî'ye intisap etti ve kendisinden mülazemetini aldı.[52]

Medrese eğitimini tamamladıktan sonra sırasıyla Başçı İbrahim Medresesi'nde, Edirne'de Taşlık Medresesi'nde, İstanbul'da Mahmud Paşa Medresesi'nde, Bursa'da Sultan Medresesi'nde ve Sahn-ı Seman medreselerinde müderris olarak görev yaptı.

1524 (h. 930)'te İstanbul kadısı oldu ve on yıl süreyle bu görevde kaldı. Bu süre içinde 200'den fazla vakfiye onayladığı, devrinin önemli meselelerinden Molla Kabız'ın yargılanmasını Şeyhülislam Kemalpaşazade'yle üstlendiği bilinir.[53]

1533 (h. 940)'te İstanbul kadılığından azledilen Sadi Efendi, kısa süre için bir önceki görev yeri olan Sahn-ı Seman medreselerinde müderrislik yapmaya başladı.

Şeyhülislam Kemalpaşazade'nin vefatı üzerine 17 Nisan 1534 (h. 2 Şevval 940) tarihinde meşihat makamına atandığı kabul edilir.[54] Devrin şairleri

---

[51] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Haz. Seyit Ali Kahraman, Ahmed Nezih Galitekin, Cevdet Dadaş; (İşaret Yayınları: 1998): 304.
[52] Mehmet İpşirli, Ziya Demir, "Sâdî Çelebi", *TDVİA* 35, (İstanbul: 2008): 404-405.
[53] Mehmet İpşirli, Ziya Demir, *Age*, 404-405.
[54] Danişmend, II, 2011, 229; Mehmet İpşirli, Ziya Demir, *Age*, 404.

tarafından yazılan "O kâmil müftî-i devran oldu 940/"534"[55] mısraı göreve tayinine düşülen tarihe işaret eder.

Beş yıl süreyle şeyhülislamlık görevini yerine getiren Sadi Çelebi, 21 Şubat 1539 (h. 2 Şevval 945)'da meşihat vazifesindeyken İstanbul'da vefat etti ve Eyüpsultan civarına defnedildi. "Bekâya geçdi Sa'adeddîn Sâdi" mısrasıyla ölümüne tarih düşülmüştür.[56]

Zengin kütüphanesi, kuvvetli hafızası ve tarihe olan merakıyla anlan Sadi Çelebi aynı zamanda şair tezkirelerinde şiirlerine yer verilen bir şair olarak da bilinmektedir.[57]

Başlıca Telif Eserleri

1- Ḥâşiye ʿalâ Tefsîri'l-Beyżâvî (el-Fevâʾidü'l-behiyye).
2- Fetâvâ-yı Sa'diyye (Mecmûa-i Fetâvâ)

1.2.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Sadi Efendi'ye ait "şeyhülislam-ı esbak muhaşşi Sadi Efendi" ismine kayıtlı, 2 Haziran 1535 (h. 30 Zilkade 941) tarihinde İstanbul'da Fatih Camii yakınlarında kurulmuş Ebussuud Efendi'nin imzası bulunan bir vakfiye kaydına rastlanmaktadır.[58] (Bkz.: EK.2)

---

[55] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Hzl: S. A. Kahraman; A. N. Galitekin, (İstanbul: İşaret Yayınları, 1998): 304.
[56] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 304.
[57] Mehmet İpşirli, Ziya Demir, *Age,* 405.
[58] VGMA, 1760: 115/76.

Sadi Efendi'nin bu vakfiyesinde imar faaliyetleri dışında 1100 akçe[59] nakit para vakfettiği de kayıt altına alınmıştır.

1.2.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Şeyhülislam Sadi Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapıların listesi ise aşağıdaki gibidir:

Fatih Camii Mahallesi'nde darülkurra;

[Fatih Camii Mahallesi'nde] darülkurra yakınında, bu vakıf ve Abdullah Efendi mülküyle çevrili **3 dükkân**;

Karamani Büzürk'te [Büyük Karaman Çarşısı] Fatih İmareti, Hasan Paşa Vakfı, Mustafa mülkü ve yol ile çevrili **10 mahzen ve 12 dükkân**;

Aksaray'da Çakırağa Mahallesi'nde Yakub Ağa Vakfı ve yol ile çevrili **12 dükkân**;

Abide Çelebi Mahallesi'nde Valide Sultan Vakfı, Yahudi mülkü ve yol ile çevrili **2 tahtani hane, 2 ulvi hane, fırın, tuvalet, su kuyusu, muhavveta**;

Hatice Sultan Mahallesi'nde yol, Gülhatun mülkü ve Necmeddin Vakfı ile çevrili **tahtani evler, mutfak, 5 dükkân, tuvalet, cinbiye**;

---

[59] Vakifyede senelik 20.000 gelir getirecek 1100 akçe nakit para vakfedildiği yazılıdır. *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'nde* ise yıllık getirisi 20.000 akçe olan 100.000 akçe vakfedildiği yazılıdır. Vakfiyede bahsi geçen rakamlar da Barkan'ın bahsettiği gibi tutarlı değildir.

Balat kapısı dışında Manol mülkleri, evi, yol ve çıkmaz sokak ile çevrili **hane, 2 dükkân, su kuyusu, değirmen**;

Sahilhane'de yol ve boş arsa ile çevrili **11 dükkân, debbağ havuzu**;

Alacahamam yakınlarında hücreler;

Sadi Efendi İstanbul'da toplam 1 darülkurra, 45'ten fazla dükkân, 10 mahzen, 4'ten fazla hane (2'si tahtani, 2'si ulvi), 1 fırın, 2 tuvalet, 2 su kuyusu, 2 muhavvata [dış avlu] 1 mutfak, 1 değirmen, 1 deri havuzu ve hücreler yaptırmış ve/veya vakfetmiştir.

1.2.3.1 Darülkurra: Sadi Efendi Darülkurrası[60]

Vakfiyede yer alan yapılardan hakkında bilgi sahibi olduğumuz tek bina darülkurradır. Sadi Efendi'nin Fatih Camii civarında bulunan evi yakınında inşa ettirdiği darülkurra 1538 yılından biraz önceye tarihlenmektedir.[61] Kanuni devrinin diğer önemli dini yapılarının olduğu gibi bu darülkurranın mimarı da Mimar Sinan'dır.[62]

Bugün mevcut olmayan darülkurra binası, Recep Akakuş'un tarifine göre, Malta Çarşısı'na bakan fevkani ve Fatih Camii'nin dış cephesine bakan tahtani girişiyle Fatih Külliyesi'nin çok yakınında olup dış fiziki özellikleri

[60] Darülkurra hakkında daha geniş bilgi için bkz. Recep Akakuş, "Şeyhu'l - İslâm Sâ'di Çelebi ve Dârü'l- Kurrası", *Diyanet İlmi Dergisi* 25/2, (1989): 95-108.
[61] Mehmet İpşirli, Ziya Demir, *Age*, 405.
[62] Baltacı, *Age*, 609.

itibariyle de Fatih Medreselerine benzetilmiş ve külliyenin bir unsuru gibi görünmektedir.[63]

Darülkurra'nın ana kapısının açıldığı küçük bir bahçeden sahanlıklı mermer merdivenlerle dershane bölümüne ulaşılır. Yaklaşık 7x7 ebadındaki dershanenin duvarları taş-tuğla karışımı stilde örülmüş ve üzeri bir kubbe ile örtülmüştür.[64]

Sadi Efendi Darülkurrası, zaman içinde Carullah Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi'nin geçirdiği yangın sonucunda buraya taşınması üzerine Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi olarak anılmaya başlamıştır.[65] Yapı bugün mevcut değildir.

1.2.3.2 Mahzenler ve Dükkânlar

Sadi Efendi'ye ait vakıf senedine göre, Karaman-ı Büzürk'te (Büyük Karaman Çarşısı), Sultan Mehmed (Fatih) İmareti yanında bulunan 10 mahzen ve 12 dükkân Fatih Camii'nin güney tarafında yer alıyordu.[66]

---

[63] Recep Akakuş, *"Şeyhu'l - İslâm Sâ'di Çelebi ve Dârü'l- Kurrası", Diyanet İlmi Dergisi 25/2, (1989):* 97.
[64] Recep Akakuş, *Age,* 98.
[65] Recep Akakuş, *Age,* 108.
[66] Recep Akakuş, *Age,* 99.

1.3 Ebussuud Efendi

1.3.1 Biyografi

"Hoca Çelebi" ismiyle de anılan Ebussuud Efendi, Osmanlı Devleti'nin 14. şeyhülislamı ve yüzyıllar sonrasını dahi etkileyen önemli bir tefsir alimidir.[67]

30 Aralık 1490 (h. 17 Safer 896)'da Sultan Hatun ile Şeyh Muhyiddin Muhammed Yavsî'nin oğlu olarak bugün Çorum sınırları içinde bulunan İskilip'te dünyaya gelen [68] Ebussuud Efendi'nin annesinin Ali Kuşçu'nun kardeşinin kızı olması sebebiyle soyu II. Mehmed devrinin bu meşhur bilginine de dayandırılmaktadır.[69]

Ebussuud Efendi ilk eğitimini babası Şeyh Yavsî'den aldı. Seyyid Mehmed, Müeyyedzâde Abdurrahman Efendi, Seydi-i Karamanî ve İbn Kemal'in derslerine devam etti. Hocalarından Seydi-i Karamani'nin kızı Zeyneb Hanım'la evlendi ve henüz öğrenciliği sırasında II. Bayezid'in himayesine girdi ve 30 akçe çelebi ulufesi almaya başladı.[70]

1516 (h. 922) yılında ilk tayin yeri olan Çankırı Medresesi'ndeki görevi seviyesinin altında bularak reddettikten sonra İnegöl İshak Paşa Medresesi'ne tayin edilmesine rağmen 1520 (h. 926)'de azledildi. 10 ay sonra Davud Paşa Medresesi'nde, ertesi yıl Mahmud Paşa Medresesi'nde, 1525 (h. 931)'te ise

---

[67] Schacht, J. "Abu'l-Su' ūd" *The Encyclopaedia of Islam* I, (Netherlands: 1986): 152.
[68] Ebussuud Efendi'nin ismi, doğum yeri ve tarihi hakkındaki farklı görüşler ve çeşitli iddialar için bkz. Abdullah Demir, "Ebussuud Efendi'nin Osmanlı Hukukundaki Yeri", yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi SBE Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, (İstanbul: 2004): 4.
[69] Abdullah Demir, *Age*, 4.
[70] Abdullah Demir, *Age*, 4.

Gebze'deki Vezir Mustafa Paşa Medresesi'nde görevlendirildi. Bir yıl sonra Bursa Sultaniyye payesine layık görüldü. 1528 (h. 934)'de Semaniye medreselerinden Müftü Medresesi'nde 5 sene boyunca müderrislik yaptı.[71]

1533 (h. 939)'te Bursa, altı ay sonra ise İstanbul kadılığına atanan Ebussuud Efendi'nin bu yükselişini Ağustos 1537 (h. Rebiülevvel 944)'de Rumeli kazaskerliğine tayini takip etti. Rumeli Kazaskeri olarak yaklaşık 8 yıl görev yapan Ebusuud Efendi'nin bu dönemde gerçekleştirdiği en kalıcı faaliyeti, mülazemet usulünü sistemleştirip kanunlaştırması olmuştur. Bu değişiklik ilmiye teşkilatında önemli bir düzenleme olarak kabul edilmektedir.[72]

Ekim 1545 (h. Şaban 952)'te I. Süleyman devrinde meşihat makamına atanan ve sultanla kişisel yakınlığıyla bilinen Ebussuud Efendi'nin 30 yıla yakın yürüttüğü şeyhülislamlık görevi esnasında gerçekleştirdiği köklü icraatlerden en önemlisi, "kazaskerlik" makamının altında bulunan "şeyhülislamlık" görevini atama ve maaş düzenlemeleriyle ilmiye sınıfının en üstüne taşıması, daha itibarlı ve önemli bir konuma getirmesi olmuştur.[73]

Danişmend'in işaret ettiğine göre II. Murad döneminde Fahreddin Acemi'nin bu makamına gelmesiyle resmî fakat mütevazi bir devlet kurumu olarak ortaya çıkan meşihat, Ebusuud Efendi'nin bahsi geçen çabaları ile bu makamı bugün "şeyhülislamlık" şekliyle andığımız şekilde kurumsallaştırmış ve kazaskerlerin tayin kararlarını elinde bulundurmaya yetkisiyle sadrazamlığa denk

[71] Abdullah Demir, *Age*, 19-20.
[72] Ahmet Akgündüz, "Ebüssuûd Efendi", *TDVİA* 10, (İstanbul: 1994): 365.
[73] Abdullah Demir, *Age*, 21-2.

tutulmaya başlanmıştır.[74] Bu devirden itibaren ilim ve yargının başı sayılan şeyhülislamlar, bu özelliklerini devletin sona ermesine dek kayda değer ölçüde korumuştur.

Ebussuud Efendi'nin şeyhülislam olması, meşihat makamını ilmiye sınıfının en üstüne taşımıştır. Göreve gelmesiyle maaşının yükseltilerek meşihat makamında görev yapacakların ücret düzenlemesi (günlük 600 akçe) de yapılmıştır. Bu sayede şeyhülislamlık hem manevi hem de maddi olarak kazaskerliğin üstüne çıkarılmıştır.[75] Şeyhülislamlara yüksek seviyelerdeki müderrisler ile mevliyet kadılarını tayin etme yetkisi verilmesi ise, makamın önemini arttırmış, bu sebeple, meşihat makamına tayin edilecek kişilerin Rumeli kazaskerliği yapmış olma önkoşulu da yine bu dönemde uygulanmaya başlanmıştır.

23 Ağustos 1574 (h. 5 Cemaziyelevvel 982) tarihinde 87 yaşında şeyhülislamlık görevindeyken İstanbul'da son nefesini veren Ebussuud Efendi'nin vefatı[76] İstanbul, Mekke ve Medine uleması tarafından da büyük üzüntüyle karşılanmıştır. Cenaze namazı Eyüp Camii'nde kılındıktan sonra Eyüp Camii civarında bânisi olduğu sıbyan mektebinin haziresine defnedilmiştir. "Molla Ebussu'ûd'a ola makâm cennet (h. 982/1574)" mısraı vefatına tarihtir.[77]

Osmanlı şeyhülislamlarının en bilinenlerinden Ebusuud Efendi'nin Osmanlı'nın idari kanunlarını şerî kanunlarla uyumlu hale getirmesi en büyük

---

[74] İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojsi* 2, (İstanbul: Türkiye Yayınları, 1948): 112; Mehmet İpşirli, "Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi* 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, (İstanbul, 1994): 270.
[75] Ahmet Akgündüz, *Age*, 366.
[76] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 6.
[77] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 319.

başarıları arasında gösterilir. Ebussuud Efendi taşınır malı olan vakıfların, özellikle de para vakıflarında ve öğretim ve diğer dini görevler için ücret verilmesi ve ödenmesinde uygulamayı esas almıştır.[78] Meşihatte kaldığı uzun süre boyunca Karagöz'ün oyunun oynamasına ve kahve kullanımına izin vermesi; geleneksel tasavvuf anlayışını takdir etmesine rağmen, radikal sufilerlerin infazını onaylamaktan çekinmemesi en bilinen icraatleri arasındadır.[79]

Şeyhülislam Ebussuud Efendi, fıkıh ilminde uzmanlığının yanında Arapça, Farsça ve Osmanlıca şiir yazacak derecede şiire olan ilgisiyle de anılır.[80] Süheyl Ünver, Ebussuud Efendi'yi 1574 yılında İstanbul'da lale yetiştiren az sayıda insan arasında sayıldığını yazmaktadır.[81]

Başlıca Telif Eserleri[82]

1- Tefs'ir-i Şerîf
2- Mecmua'a-yı Fetâvâ
3- Hidâye'den Kitâb'ül-Buyû' Hâşiyesi
4- Kâside-i Mîmiyye

1.3.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarında Ebusuud Efendi'ye ait İstanbul'da kurulmuş iki Arapça vakfiye bulunmaktadır. Bu vakfiyelerden ilki 10 Nisan 1566 (h. 20

[78] Ahmet Akgündüz, *Age*, 368.
[79] Schacht, J. 'Abu'l-Su' ūd', *The Encyclopaedia of Islam* I, (Netherlands: 1986): 152.
[80] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Hzl: S. A. Kahraman; A. N. Galitekin, (İstanbul: İşaret Yayınları, 1998): 318; Schacht, J., *Age*, 152.
[81] Süheyl Ünver, 'Türkiye'de Lâle Tarihi', *Vakıflar Dergisi* IX, (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2006): 266.
[82] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Hzl: S. A. Kahraman; A. N. Galitekin, (İstanbul: İşaret Yayınları, 1998): 319.

Ramazan 973)[83] tarihli (Bkz.: EK.3), ikincisi ise 16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977)[84] tarihlidir.

16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977) tanzim tarihli vakfiyede bahsi geçen taşınamazlar dışında, kardeşi Ebunnasır'ın uhdesinde bulunan 30.000 dirhem [her yerde geçen gümüş ve sağ (değeri tam)] para vakfedildiğini bilgisine ulaşılmaktadır.

Başka bir vakfiyeye ise *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde rastlanır. Tarihi belirtilmeyen bu evrakın Ebussuud Efendi'nin mektebine ait olduğu yazılıdır.[85]

1.3.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

10 Nisan 1566 (h. 20 Ramazan 973) tanzim tarihli "Ebussuud Efendi bin Muhyiddin Mehmed Efendi" isimli Arapça vakıf senedinin Türkçe tercüme örneğine göre Ebussuud Efendi İstanbul'da aşağıdaki listede bulunan mülklerini inşa ve/veya vakfetmiştir.

İstanbul'da [Gaziosmanpaşa'da] Hacı Hasan Mahallesi'nde yol, Mevlana Abdülkerim Çelebi Efendi mülkü, Mevlâna Mehmet Çelebi Efendi mülkü ve Ebussuud Efendi'ye ait hücrelerle çevrili dış avlusunda 2 fevkani oda ve aralarında 1 fevkani sofa ve (fevkani odalardan) birinin yanında namaz kılmak

---

[83] VGMA, 633: 286/101.
[84] VGMA, 571: 266/94. Bu Arapça vakfiyenin el yazması elektronik versiyonuna VGMA'den ulaşmış olmama rağmen Türkçe çevirisine erişemedim. Bu belgenin yine VGMA tarafından yapılan tercümesinin Fügen İlter tarafından yayımlanan metninden faydalandım. Bkz. Fügen İlter, *Bir Anadolu Kenti İskilip*, (Ankara: TTK, 1992): 107-122.
[85] Barkan, *Age*, 433.

için 1 sofa, sofaya bitişik 1 küçük oda, doğu cephesinde 1 ahır, ahırın üzerinde karşılıklı 2 oda, diğer 1 ahır, ahırın üzerinde karşılıklı 2 oda ve (odaların) arasında 1 sofa ve (odalardan) birinin yanında 1 köşk, 1 kuyu, musluk, tuvalet; iç avlusunda 2 yer odası ve aralarında 1 yüksek sofa ve yanlarında 2 yüksek sofa ve üstlerinde 2 yüksek oda, bu odaların arasında 1 yüksek sofa ve yanlarında 2 sofa, güney cephesinde 1 kiler ve kilerin üstünde 1 kiler, 1 su kuyusu, kuzey cephesinde 2 yüksek oda, hamam, mutfak, su kuyusu, 2 fırın, meyveli ve meyvesiz ağaçları olan bahadar bir bahçeden meydana gelen iç ve dış iki avlusu bulunan **1 ev/konak**;

Ebussuud Efendi bu evi tüm unsurları ve haklarıyla beraber oğlu Mustafa Çelebi'ye, kızkardeşi Rukiye Hatun'a ve hayatta olduğu sürece Ahmed Çelebi'nin annesi Fahrünnisa Hanım'a vakfettiğini vakıf senedinde açıkça belirtmiştir.[86] Ayrıca bu vakfiyeden Ebussuud'un çok daha büyük bir vakfı olduğuna da işaret edilmektedir.[87]

VGMA'da "Mevlânâ Ebussuud İmadi ibni mevlânâ şeyh Muhyiddin Vakfı" ismiyle kayıtlı, Arapça orijinal metni bulunan 16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977) tanzim tarihli vakıf senedinin Türkçe tercümesine göre[88]

---

[86] "... Çelebi oğlu birçok fezail ve kemalata haiz bulunan saadetlu ve reşadetlu Mevlanâ Mustada Çelebi Efendi'ye ve Cenab-ı vâkıfın kızkardeşi bir çok neuti? Kemaliyyeyi haiza Ayşe-i zeman Fatıma-i deverân Rukiye Hatun'a vakfetti. Ve genç iken vefat eden şemsil milleti veddin merhum Mevlâna Ahmed Çelebi'nin validesi Fahrünnisa sağ oldukça mezkûr Mustafa Çelebi ve Fahrünnisa ile beraber olacaktır."

[87] "... eğer bunlar mucebi münkariz olurlar ise mezkûr dar satılık bedeline muteber mahalde karyeler, dükkânlar, hücreler, değirmenler gibi akar alınacak ve bu akarlar mutad olan icare ile istiğlâl olunup Cenab-ı Hakk'ı ihsan buyurduğu reyi ve galle ve nema ve fazla vakfiye-yi münifesinde zikrolunan evkâf-ı kadime-i şerifesinin masarıfına sarf olunacak mumaileyh vâkıf merkum darın meremmete ihtiya. Mes ettikte kendisine mülâsık bulunan vakıf hücrelerin icaresinden tamir olunmasını şart kıldı."

[88] Bkz. Fügen İlter, *Age*, 107-122.

Ebussuud Efendi İstanbul'da aşağıdaki listede bulunan mülklerini inşa ve/veya vakfetmiştir.

İstanbul Eyüp'te, Camii-i Şerif Mahallesi'nde güney ve batı cepheleri İsmihan Sultan Vakfı, doğu cephesi umumi yol, kuzey cephesi dükkân ile çevrili **1 adet ocaklı mektep**,[89] mektebin ön tarafında **1 bir sofa**, yanında vâkıfın ve yakınlarının defnedilmesi için demir parmaklıklarla çevirili 1 kabristan, muallim için arası sofalı 2 tahtani oda, arkasında tuvalet ve önünde küçük bahçeden oluşan **1 menzil**;

İstanbul'da Şehremini Çarşısı'nda **1 çeşme;**

İstanbul'da [Şehremini'de] Macuncu Kasım Mahallesi'nde **1 çeşme;**[90]

Şehremini Çarşısı'daki ve Macuncu Kasım Mahallesi'ndeki 2 çeşme ile hamama su sağlamak üzere inşa edilmiş **su yolu;** (Bkz.: 1.3.3.4)

İstanbul'da Eyüp'te, Topkapı'ya yakın Macuncu Kasım Mahallesi'nde bulunan, iki tarafı cadde, diğer iki tarafı Ebussuud Efendi mülkü ile çevrili biri erkeklere diğeri kadınlara mahsus **çifte hamam** (Bkz.: 1.3.3.1), bu hamama yakın ve sınırı içinde **8 dükkân**;

İstanbul'da Çelebioğlu Mahallesi'nde Hısnülemin yakınında batı ve kuzey cephesinde yol, güney cephesinde Papas ismiyle meşhur Mustafa Çelebi

[89] Günümüzde Eyüp Müftülüğü'nce kullanılmaktadır.
[90] Vakfiyede bu çeşmelere gelen suyun kaynağı ve güzergahı detaylı ve uzun şekilde anlatılmıştır. Macuncu Kasım Mahallesi'ndeki hamama yakın bu çeşmenin 1983'e yakın zamanlara kadar ayakta olduğu bilinmektedir. Anonim. "Ebussut Çeşmesi"', *İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* III, (İstanbul:1983): 1512.

Vakfı ve Cenubi Abdüsselâm oğlu Hüsrev Kethüda Vakfı ile çevrili **8 dükkân ve altında 3 mahzen ve üstünde 8 ev, 1 tuvalet;**

İstanbul'da Çelebioğlu Mahallesi'nde ve yukarıda bahsi geçen menzil yakınında, hepsinin tüm sınırı güneyde cadde, doğu ve kuzeyde çıkmaz sokak (tarikihas), batısı Ebussuud Vakfı, Helvacılarbaşı, Muhiddin Fenarî Efendi vakıfları ve Abdullah kızı Ayşe ve Elsiz Cihan Bey vakıfları ile çevrili **4 dükkân, 2 hücre, 12 fevkani oda, 1 sofa, yazlık, 6 tahtani oda, 5 tuvalet, ortak alan/avlu**;

İstanbul'da Çelebioğlu Mahallesi'nde Ebussuud Vakfı, Helvacılarbaşı, Muhiddin Fenarî Efendi vakıfları arasında, uzunluğu 9,5 zira, genişliği 7 zira bir kısmı Ayasofya Vakıfları sahasında bulunan senelik 36 dirhem kiralı arsa ile bir kısmı ise Hafsa Hatun Vakfı mütevellisinden satın alınan arsa üzerinde birisi ortak olan **2 su kuyusundan meydana gelen ev;**

İstanbul'da Halil Paşa Kulesi Mahallesi'nde güneyi çıkmaz sokak, doğusu yol, kuzeyi Yahudi kilisesi, batısı Yahudi Şabatay oğlu Ponitoma mülkü, Hayrüddin Paşa Vakfı ve Defterdar Mahmud Çelebi Vakfı ile çevrili 10 fevkani oda, 10 tahtani oda, 4 kuyu ve 7 tuvaletten meydana gelen **1 menzil;**[91]

İstanbul'da Mustafa Paşa Hamamı yakınında bulunan Abdullah oğlu Yunus Bey ve Abdullah oğlu Mahmud Bey mülkleri, doğu ve batıdan yol ve hayrat çeşme ve Üsküplü oğlu ismiyle meşhur adamın oğlunun dükkânı, kuzeyde Abdulbaki Vakfı ile çevrili 6 oda, 1 tuvalet ve 1 küçük dükkândan meydana gelen **menzil**;

[91] Bu evin kuzey tarafından yüzölçümünün batı tarafına göre farklı olduğu not düşülmüştür.

İstanbul'da Gül Camii Mahallesi'nde güneyde Uncu Abdullah oğlu Hacı Süleyman mülkü, batıda yol, kuzeyde Hacı Süleyman, doğuda Hamal Musa oğlu İbrahim mülkleri ile çevrili üstlerinde 2 oda bulunan 3 tahtani dükkân ve üstlerinde 2 oda bulunan 1 tuvaletten meydana gelen **menzil**;

İstanbul'da Ayakapısı dışında ve deniz kıyısında, güneyi köprü, batısı geçit, kuzeyi Toma oğlu Enderya mülkü, doğusu deniz ile çevrili uzunluğu 12 arşın, genişliği 5 arşın Ayasofya Vakıfları'ndan senelik 35 dirhem kiralı arsa üzerine inşa edilen 1 dükkân ve 1 mahzenden meydana gelen **menzil;**

İstanbul'da Fenerkapısı'nın içinde Tahta Minare Mahallesi'nde bulunan Şirvanlı Hekim Hamamı yakınında güney, doğu ve batı cephelerinden yol, batıda ise yolun sonunda bulunan Peru oğlu Kirya Kuşu mülkü, kuzeyde Abacı Hüseyin Çelebi Vakfı ile çevrili 1 tahtani oda, 3 fevkani oda, 7 dükkân ve çok sayıda tuvaletten meydana gelen **menzil**;

İstanbul'da Balatkapısı yakınında Hacı İsa Mahallesi'nde üç tarafı yol, diğer tarafı Defterdar Mahmud Çelebi Vakfı ile çevrili 2 fevkani oda, 1 yazlık, 1 avlu, 1 su kuyusu, 1 tuvaletten meydana gelen **menzil**;

İstanbul'da Eyüp kapısı içinde Mustafa Paşa Mahallesi'nde güney (kıble) ve batıda yol, kuzeyde İsteyko oğlu Kostadin mülkü, güneyde (cenub) Mehmet oğlu Cafer Ağa Vakfı ile çevrili 3 dükkân, 1 ahır ve üstündeki 1 oda, 2 mahzen, 1 odunluk, 1 müşterek kuyu, 1 tuvalet, 1 avlu, 1 mahzen ve üstündeki 2 fevkani odadan meydana gelen **menzil**;

İstanbul'da Çukur Hamam yakınında arsası Sultan Bayezid Vakfı'na senelik 20 dirheme kiralı güneyi ve doğusu yol, batısı Mimar Acem İsa Vakfı,

kuzeyi Ebussuud Efendi'nin mülkü ile çevrili altlarında 5 dükkân, 1 ahır ve çok sayıda tuvaletten meydana gelen 11 hücreli **menzil**;

İstanbul'da Hacı Hüseyin Mahallesi'nde güneyde Ebussuud Efendi'nin evi, doğuda yol, batı ve kuzeyinde Emir Çelebi Efendi oğlu Mehmet Çelebi Efendi mülkü ile çevrili 7 fevkani hücre, 1 ahır, karşılıklı 2 tahtani hücre ve 1 küçük avludan meydana gelen **menzil**;

İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'nde yer alan vakıf kaydına göre Ebussuud Efendi aşağıdaki yapıları vakfetmiştir. Bu listenin bir medreseyle ilişkili olduğu vakfın masrafları arasında sayılan hatip, imam, müzezzin, muallim, halife ve sair görevli kişilere ödenecek günlük ücretlerden anlaşılmaktadır. Medrese bugün mevcut değildir.

Eyüp'te Kasımpaşa Mahallesi'nde Şücâ mülkü ve yol ile çevrili **1 ev, 2 dükkân**;

Eyüp kapısı içinde Mustafapaşa Mahallesi'nde yol ve (...) Mihal mülküyle çevrili **5 oda, 4 dükkân**;

Tahta Minare Mahallesi'nde yol ve Ebi'l-Buhâri vakfıyla çevrili **3 ev, 5 dükkân, 1 mahzen**;

Gül Camii Mahallesi'nde Kethüda Süleyman Paşa mülkü, Bâlî mülkü ve yol ile çevrili **1 ev, 3 dükkân**;

Mustafa Paşa Hamamı Mahallesi'nde Laskofça (Üsküfçi) Sinan Vakfı, yol ve Hacı Mehmed mülküyle çevrili **4 ev, 1 dükkân;**

Acemzade Mahallesi'nde Paşa mülkü, İbrahim mülkü, yol ve çıkmaz sokakla çevrili **4 fevkani ev, 4 tahtani ev;**

Bergoz-ı Halil Paşa Mahallesi'nde Defterdar Mahmud Çelebi mülkü, Yusuf mülkü, Şücâ mülkü ve yol ile çevrili **1 fevkani ev, 1 tahtani ev**;

Çelebizade Mahallesi'nde Mustafa Vakfı, Hoca Yakup mülkü, yol ile çevrili **3 fevkani ev, 6 dükkân**;

Çelebizade Mahallesi'nde İlyas mülkü, Kadir Efendi Vakfı, yol ve çıkmaz sokakla çevrili **6 fevkani ev, 2 tahtani ev, 2 mahzen, 3 dükkân**;

Çukur Hamam yakınında Cerrah Mahallesi'nde Mimar Acem Ali Vakfı, Ebussuud Efendi mülkü ve yol ile çevrili **11 fevkani ev, 8 dükkân**;

1.3.3.1 Hamam: Müftü Hamamı

Hadîkatü'l-Cevâmi'ye göre Ebussuud Efendi'nin yaptırdığı hamam, bugün Çapa'da Ahmet Vefik Paşa Caddesi üzerinde bulunan Macuncu Camii ve Macuncu Hamamı civarında bulunuyordu.[92] Müftü Hamamı ismiyle bilinen bu hamam, Mimar Sinan eserlerinden biridir. Yapımına 1566 (h. 973)'te başlanmıştır. Çapa Öğretmen Okulu karşısında yıkık Macuncu Kasım Camii yanında yer alan bu hamam 1918 yangınında yanmış, yıktırılarak yeri satılmıştır.[93] Bugün mevcut değildir.[94]

---

[92] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 249; M. Nermi Haskan, *İstanbul Hamamları* (İstanbul: 1995): 234-36; Abdullah Kuran, *Mimar Sinan* (İstanbul: 1986): 37.
[93] Süheyl Ünver, "İstanbul Yedinci Tepe Hamamı'na Dair Bazı Notlar". *Vakıflar Dergisi* II, (İstanbul: 1942): 249; M. Nermi Haskan, *İstanbul Hamamları* (İstanbul: 1995): 234-36; Abdullah Kuran, *Mimar Sinan* (İstanbul: 1986): 37.
[94] M. N. Haskan, *Age*, 310.

1.3.3.2 Çeşme

16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977) tarihli vakfiyesinde Şehremini Çarşısı'nda yer aldığı yazan bu çeşme, tahminen Millet Caddesi üzerinde yer alan İETT Garı'nın çaprazında bulunan Şehremini (Ereğli) Camii'nin şadırvanının kapısında yer alıyordu. Millet Caddesi'nin açılması sırasında yapılan yol çalışmaları sırasında ortadan kaldırılmış, camiyle beraber musluk da yok olmuştur.[95]

Ayrıca, *Hadîkatü'l-Cevâmi*'ye göre Ebussuud Efendi, caminin musluklarına su sağlaması için caminin yanında olan çarşıda bir de kuyu inşa ettirmiştir.[96]

1.3.3.3 Çeşme: Ebussuud Efendi Çeşmesi

Vakfiye metninde Macuncu Kasım Mahallesi'nde bulunduğu yazan çeşme, Çapa'da Macuncu Hamamı yakınında yer alıyordu.[97]

Sadi Nazım Nirven'in *İstanbul Ansiklopedisi*'ndeki yazısına göre bu çeşme 1574 (h. 982)'te yaptırılmış ve 1820 (h. 1236)'de Küttabdan Emin Efendi tarafından tamir ettirilmiştir. Yapı Nirven'in ziyaretinde metruk ve susuz haldedir.[98]

Klasik üslupta kesme taştan, üzeri kiremit örtülü yapı, iki yolun kesiştiği köşede yer aldığı için iki yüzlü olarak inşa edilmiş fakat sadece bir cephesine lüle

---

[95] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age* 189.
[96] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age,* 189-190.
[97] Affan Egemen, *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 1993): 261.
[98] Sadi Nazım Nirven, "Ebüssuud Efendi Çeşmesi" *İstanbul Ansiklopedisi* C: 9, (İstanbul: Koçu Yayınları, 1968): 4866.

konulmuştur. Nirven'in tespitinde teknesi kırılmış ve musluğu koparılmış halde bulunan çeşmenin suyun aktığı cephede daire şeklindeki kemerinin altında bir "Maşallah" kitabesi ile aşağıda mısraları yer alan dört beyitlik bir kitabe bulunduğu da yapıya dair bilgiler arasındadır.[99]

Çeşme-i müfti-yül enam ol hazret-i Ebussuud
Kim bu dil-cû ayni bunda yapmış ol âli-cenab
Hak rızasiyçün ibadullah olmuş iken sebil
Nice müddet ki ihraz ile olmuşdu haram
Zikri hayr olsun Emin Efendi Küttabdan
Kıldı abadan bu hayri bula ecrin bî-hesab
Sûr-ı vahdet ile Kâlayî didi tarihini
Gel İmameyn aşkına bu çeşmeden iç âb-ı nâb
1236

İ. H. Tanışık, bu çeşmeyi ziyaret ettiğinde harap, metruk ve susuz halde olduğundan bahseder.[100]

1.3.3.4 Su Yolu

Ebussuud Efendi'nin 16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977) tarihli vakfiyesinde[101] yer alan çeşmelere ve hamama su sağlamak için yaptırdığı bu su yolu, vakfiye genelinde Ebusuud Efendi'nin en önem verdiği imar faaliyetlerinin başında gelir.

Ebussuud Efendi, inşa ettirdiği bu su yolundan iki hamama (çifte hamam) yeterli miktarda su akıtıldıktan sonra artan suyun iki çeşmeye yeteri gelirse, artan

[99] Affan Egemen, *Age,* 261.
[100] İ. H. Tanışık, *Age*, 30.
[101] VGMA, 571: 266/94. Bu vakfiyenin Türkçe tercümesi için bkz.: Fügen İlter, *Age,* 107-122.

suyun da Mehmet Paşa kızı Hatice Hatun'un evine 1 kamış miktarı suyun akmasını akıtılması istemiştir. Evin herhangi bir sebeple Hatice Hanım ve evlatlarının elinden çıkması durumunda, bu suyun yarısının Abdurrahman Efendi Camii'nin önüne, diğer yarısının da suya şiddetle ihtiyacı bulunan bir yere akıtılmasını, bu sulardan artan olursa ve ihtiyaç olan bir yer bulunmazsa, suya cidden çok ihtiyacı olan yerlere akıtılmasını ve bu işlemlerin tamamının Ebussuud Efendi'nin nâzır tayin ettiği İstanbul Kadısı'nın reyi ile olmasını şart koşmuştur.

Bu su yolunun güzergahı vakfiyede uzun ve detaylı şekilde tarif edilmiş, geçtiği arsalar, mezralar, tarlalar, otlaklar ve diğer yerlerin dışında uğradığı su terazilerinden de bahsedilmiştir.

Kostantiyye kazasına bağlı bağlar arasından ve Kasap Pervane oğlundan alınan tarladaki menbadan çıkan su, taş ve kiremitle sağlam bir şekilde inşa edilen su yolundan geçmektedir. Daha sonra Edirnekapı ve Topkapı civarından ilerleyen su yolunun bir süre sonra sona ererek suyun lağıma bağlandığı yazılıdır. Bir müddet sonra yeniden künke giren su, Topkapı civarında Müslüman kabirleri arasından geçer. Ebussuud Efendi, su yolunun kabirlerin arasından geçen bölümünün üzerine, kabirlerin korunması için caddeye kadar **kaldırım** döşetmiştir.

Su, buradan sonra Topkapı yolu ile Yenikapı arasında bulunan boruda son bulur. Daha sonra Arpaemini Hamamı'na yaklaşır, II. Mehmed'in inşa ettirdiği mescidin harimine varır ve oradaki yüksek su terazisine dahil olur. Bu noktada Şehremini Çarşısı'nda bulunan birinci çeşmenin su yolu ayrılır. Bu

çeşmeden artan su, mescidin avlusundaki abdest almaya mahsus musluğa dökülür.

Daha sonra avludan çıkıp caddeyi geçer ve başka bir caddeye giderek orta büyüklükte bir su terazisi bulunan Abdullah oğlu Hayrüddin duvarına uğrar. Yine caddeye geçer ve Nişancı Mahallesi'nde bulunan kuyunun yanına ulaşır, burada da bir su terazisi vardır. Caddeyi takip ederek hamamın su terazisine ulaşır. Buradan Macuncu Kasım Mahallesi'ndeki ikinci çeşmenin ve başkalarının suyu ayrılır.

1.3.3.5 Mektep: Ebussuud Efendi Sıbyan Mektebi

Vakfiyede Eyüp'te Cami Mahallesi'nde yer aldığı yazılı olan mektep bugün Camii-i Kebir Caddesi üzerinde, Saçlı İbrahim Abdülkadir Efendi Camii önünde bulunmaktadır.[102]

Eyüp Sultan'da zaviye, sıbyan mektebi ve sebilden oluşan külliyesinde ailesine ait bir hazire vardır. İstanbul'da Macuncu Odabaşı Mahallesi'nde kendi adıyla anılan bir çeşme ve hamam inşa ettirmiştir.[103]

Bu yapılar haricinde Ebussuud Efendi'nin Eyüp'te bir evi,[104] Sütlüce'de bir sahilhanesi ve İstanbul yakınında bir çiftliği vardı. Çiftliğin yer aldığı köyün yerinde bugün Esenler Millet Bahçesi (daha önce Metris Kışlası) ve Beşyüzevler Mahallesi bulunmaktadır. Ebussuud Efendi, Eyüp'te bir de mektep yaptırmıştır.

---

[102] F. Güldal, M. Göleç, *İstanbul'un 100 Mektebi ve Medresesi*, (İstanbul: Kültür AŞ Yayınları): 21-23.
[103] Ahmet Akgündüz, "Ebüssuûd Efendi", *TDVİA* 10, (İstanbul: 1994): 366.
[104] VGMA, 571: 266/94.

Evliya Çelebi'ye göre bu mektebin yanında ayrıca bir zaviyesi ve sebili bulunuyordu.[105]

1.3.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

16 Haziran 1569 (h. 1 Muharrem 977) tanzim tarihli vakıf senedine göre Ebussuud Efendi'nin İstanbul dışında da inşa ve/veya vakfettiği mülklerin kaydına ulaşılır. Ebussuud Efendi, İskilip'te babasının türbesi yanında cami, imaret ve bir mektep ile Kırım'ın Kefe şehrinde bir cami, İnebahtı'da bir mescit, Şehremini Ereğli Mahallesi'nde bir sıbyan mektebi inşa ettirmiştir.[106]

1.3.4.1 Çorum

Çorum'da İskilip'in Meydan Mahallesi'nde, babasının mezarının kabrine bitişik yüksek kubbeli, revakı çevrili, oldukça sanatlı sahip **1 cami;**[107]

Bu cami yakınında inşa ettirdiği 1 mektep, 1 taş köprü;[108]

İskilip'te Bağözü Köyü'nde 1 ahşap mescit, 1 mektep, 2 çeşmenin su yolu;

Dirili Köyü'nde 1 çeşmenin su yolu;

---

[105] M. N. Haskan, *Age*, 301.
[106] Ahmet Akgündüz, *Age*, 366.
[107] "... ana mescidlerde rüku' ve sücdu ile ibadet edenlere vakfettiği kubbesi yüksek ve revakı çevrili ve bir birine benzemez mehasin-i behiyye ve bedayi-i mimariyyeyi haiz bulunan mescid cami." Fügen İlter, *Age*, 109.
[108] Bkz. Şeyh Muhiddin Yavsî Camii

İskilip Kasabası'nda kapılarından biri buğday pazarına, diğeri caddece, üçüncüsü ise hamama açılan Bezzaistan ismiyle bilinen **1 bezzazhane (bedesten);**

Bahsi geçen hamamın karşısındaki **tüm dükkânlar**, **1 boyacı dükkânın binası**[109], (Erkatar vakıfları cümlesinden olan yer üzerine bina eylediği) **11 dükkân** da inşa ettiği yapılardandır.

Bedestenle aynı mahallede 1 han inşa ettirmiştir.

İskilip'in Viranseki Köyü'nde bulunan **1 malikane;**[110]

[Çorum Sancağı'na bağlı] Katar'ın Erkatar kazasına bağlı arazide bulunan malikanenin Pulad Bey oğlu Yusuf Çelebi veresesinden 24.500 dirhem gümüş para karşılığında aldığı ¼ hissesi;

Çorum Sancağı'na bağlı Osmancık nahiyesine tabi Yavı Köyü'nde sınırları Defatir-i Sultani'de yazılı olan Yaver Hürmüz oğlu Emir Bey'den 40.000 dirhem Osmanlı parası karşılığında satın alınan malikane arazisine ait dört payından üç payı;

---

[109] "... ve bir dahi bütün hukuk ve rüsumu ile hazret-i vâkıfa sultan tarafından ber muceb-i menşur-i hakanî tevfiz edilmiş bulunan boyacı dükkânı binasıdır ..."

[110] "... malikâne tabir olunan ve vâkıfın kardeşi Ebunnasır uhdesinde bulunup vâkıfın nukud-u mevkufesinden iyi bir yerden akar alınmasını şart eylediği paradan altıbin dirhem mukabilinde mumailehyyhden satın alınmış olan iki kile tohum götüren akarın temamı olan altı sehmi temamen vakfeyledi ve yine merkum karyedeki malikanesinin rubu'sehminden nısfını ve Çerkeş ve Akseki ve Elhac ve Esedli karyeleri malikane arazisinin nısıf hissesi ve gök yar altı namile maruz mezreanın nısıf hissesi ve İskilib tevabiinden Es'eki karyesi ve buna yakın olan Akgül ve Yenice karyeleri malikane arazisindan rubu' sehmin nısfı hissesini ve şeran mutever haklar tealluk etmiş olan güzel bostanları meyvelerile birlikte vakeyledi ki bunların....]

1.4 Hamid Efendi

1.4.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 15. şeyhülislamı olan Hamid Efendi, 1494-95 (h. 900) yılında Konya'da Yenişehir kadısı Mehmed Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. Şeyhülislam Muhyiddin Efendi'nin daması olması dolayısıyla "Çivizade damadı" olarak anıldı.

22 yaşında İstanbul'a gelerek devrinin önemli alimleri Çivizade Muhyiddin Mehmed, Sadi Efendi ve Aşçızade Hasan Efendi'den ders aldı. Bir süre Kazasker Kadri Efendi'nin tezkireciliğinde bulundu ve fetva makamı olan müftülüğe kadar yükseldi. O zamana kadar Bursa'da Molla Hüsrev ve Bayezid Paşa medreselerinde; Kütahya'da Germiyanoğlu Medresesi'nde; Bursa'da Ahmed Paşa Medresesi'nde müderrislik yaptı.

1541 (h. 984)'de İstanbul Davud Paşa Medresesi müderrisliğine getirildi. Aynı yıl Çivizâde Muhyiddin Efendi'nin kızıyla evlendi ve "Çivizade damadı" lakabını aldı.

Gebze Mustafa Paşa Medresesi müderrisliğinden sonra 1547'de Manisa müftüsü, ertesi yıl İstanbul'da Şehzade Medresesi'ne müderris oldu. 1549'da Şam ve 1550'de iki sene süreyle Mısır kadılığı yaptı. İstanbul'a dönüşünü takiben 1553'te Ayasofya Medresesi müderrisliğine, ertesi yıl Bursa ve 1556'da İstanbul kadılığına getirildi. 1557 yılında atandığı Rumeli Kazaskerliği görevinden dokuz buçuk yıl sonra Zigetvar seferinden dönüşte azledilerek sekiz yıl süreyle mazul kaldı.

23 Ağustos 1574 (h. 5 Cumadaula 982) tarihinde Ebussuud Efendi'nin vefatıyla meşihat makamına getirildi ve 16 Ekim 1577 (h. 3 Şaban 985)'de vefat edene dek bu görevini sürdürdü. Eyüp'te Mihrişah Valide Sultan Türbesi'nin karşısında defnedildi.

Öğrencilerinden Vankulu Mehmed Efendi, Hamid Efendi'nin ölümüne aşağıdaki dizelerle tarih düşmüştür:

> Müftî-i dîn Hâmid Mahmûd Efendi çünkim
> İtdi güzer cihandan ukbâya ola mes'ûd
> Seyrimde gice gördüm bir gülistânda anı
> Anda Habîb-i ekrem cümle mevcûd
> Didim ki bu ne yerdir oldu makâm-ı Hâmid
> Hâtifden irdi târih hâzâ makâm-ı Mahmûd
> 985 /1577

Başlıca Telif Eserleri

1- Fetâvâ-yı Hâmidiyye

1.4.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Şeyhülislam Sadeddin Efendi'ye ait "Hoca Sadeddin Efendi Vakfı" isimli ve 7 Ağustos 1614 (h. 2 Recep 1023) tarihli vakıf İstanbul'da kurulmuştur. 111 Bu vakfiyenin tescil edildiği mecliste hazır bulunanlar arasında Osmanlı tarihinin en bilinen şeyhülislamlarından "sabık Rumeli kazaskeri kemalatı ünsiye sahibi Taşköprüzade demekle meşhur Kemaleddin Efendi ibni Ahmet Efendi"nin hazır bulunduğu da vakfiye metninden anlaşılmaktadır. (Bkz.: EK.4)

[111] VGMA, 633: 202/71.

22 yaşında İstanbul'a gelerek devrinin önemli alimleri Çivizade Muhyiddin Mehmed, Sadi Efendi ve Aşçızade Hasan Efendi'den ders aldı. Bir süre Kazasker Kadri Efendi'nin tezkireciliğinde bulundu ve fetva makamı olan müftülüğe kadar yükseldi. [112] O zamana kadar Bursa'da Molla Hüsrev ve Bayezid Paşa medreselerinde; Kütahya'da Germiyanoğlu Medresesi'nde; Bursa'da Ahmed Paşa Medresesi'nde müderrislik yaptı.[113]

1541 (h. 984)'de İstanbul Davud Paşa Medresesi müderrisliğine getirildi. Aynı yıl Çivizâde Muhyiddin Efendi'nin kızıyla evlendi ve "Çivizade damadı" lakabını aldı.

Gebze Mustafa Paşa Medresesi müderrisliğinden sonra 1547'de Manisa müftüsü, ertesi yıl İstanbul'da Şehzade Medresesi'ne müderris oldu. 1549'da Şam ve 1550'de iki sene süreyle Mısır kadılığı yaptı. İstanbul'a dönüşünü takiben 1553'te Ayasofya Medresesi müderrisliğine, ertesi yıl Bursa ve 1556'da İstanbul kadılığına getirildi. 1557 yılında atandığı Rumeli Kazaskerliği görevinden dokuz buçuk yıl sonra Zigetvar seferinden dönüşte azledilerek sekiz yıl süreyle mazul kaldı.[114]

23 Ağustos 1574 (h. 5 Cumadaula 982) tarihinde[115] Ebussuud Efendi'nin vefatıyla meşihat makamına getirildi ve 16 Ekim 1577 (h. 3 Şaban 985)'de vefat

---

[112] Cahit Baltacı, "Hâmid Efendi, Çivizâde Damadı", *TDVİA* 15, (İstanbul: 1997): 460-461; *İlmiyye Sâlnâmesi*, 326.
[113] Cahit Baltacı, *Age*, 460.
[114] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 326
[115] İsmail Hami Danişmend, *Age* V, 137.

edene dek bu görevini sürdürdü. Eyüp'te Mihrişah Valide Sultan Türbesi'nin karşısında defnedildi.[116]

Öğrencilerinden Vankulu Mehmed Efendi, Hamid Efendi'nin ölümüne aşağıdaki dizelerle tarih düşmüştür:[117]

> Müftî-i dîn Hâmid Mahmûd Efendi çünkim
> İtdi güzer cihandan ukbâya ola mes'ûd
> Seyrimde gice gördüm bir gülistânda anı
> Anda Habîb-i ekrem cümle mevcûd
> Didim ki bu ne yerdir oldu makâm-ı Hâmid
> Hâtifden irdi târih hâzâ makâm-ı Mahmûd
> 985 /1577

Başlıca Telif Eserleri

1- Fetâvâ-yı Hâmidiyye

1.4.3 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Şeyhülislam Hamid Çelebi'ye ait 30 Mayıs 1565 (h. 29 Şevval 972) tanzim tarihli vakıf İstanbul'da kurulmuştur.[118] Binalarının büyük kısmının bugün Fatih ve Galata sınırları içinde olan Hamid Efendi'nin mülklerinin çoğunun gayrimüslim mülkleriyle sınır olduğu da anlaşılmaktadır. Bu vakfiyede ayrıca vakfedilen 10.000 dinar (altın) paranın da kaydı yer alır. (Bkz.: EK.4)

---

[116] Cahit Baltacı, *Age*, 460.
[117] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 140.
[118] VGM, 572: 1/1.

Bu vakfiyeden başka *İstanbul Vakıfları Tahir Defteri*'nde "Vakf-ı Mu'allimhâne-i Hamîd Çelebi" isimli tarihsiz bir vakıf kaydına daha rastlanır.

1.4.4 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Hamid Efendi'nin, Arapça kaleme alınmış bu vakfiye senedinin Türkçe tercümesine göre, aşağıda sıralanan inşa ve/veya vakfettiği mülklerinin yanında

Eskiden **Fildamı olarak bilinen yerde [Unkapanı] Azepler (Azaplar) Hamamı yakınlarında** inşa ettirdiği **1 büyük mescit;** mescidin avlusunda [abdest almak için], **1 çeşme;** çeşmenin yanında [kayyım için] **1 küçük hücre**, mescit sofasının altında **2 hücre**, [sulehadan müdavim ve mülazum olanlar için] **15 hücre,** [sakinlerin faydalanması için], **1 mutfak, 1 tuvalet, 1 bahçe, 1 havuz;**

Kasap Timurhan Mahallesi'nde[119] **1 mektep;**

[Silivrikapı] Kara Kadı ismiyle bilinen Arabacı Bayazıd Mahallesi'nde kuzeyi yol, doğusu Hatib Yahya mülkü, güneyi Bedrüddin Vakfı, batısı Yahudi Avram mülkü ile çevrili 4 fevkani oda, 1 hamam, 1 mahzen, 2 tahtapoş, müşterek 1 su kuyusu, 1 bahçe, 1 tuvalet, 1 avludan meydana gelen **1 menzil**;

[Sirkeci'de] Hoca Paşa Hamamı yakınında Hoybar Mahallesi'nde Selime Hatun Vakfı, merhum Yunus Paşa zevcesi Vakfı, Yahudi İlya oğlu Yeşu

[119] Adı daha sonra "Kasap Demirhan"a dönüşen bu mahalle bugün Unkapanı'nda yer alır.

mülkü ve yol ile çevrili 2 tahtani oda, 2 fevkani 2 oda, 1 tahtapoş, 4 fırın, 1 su kuyusu, 4 tuvalet, 1 avludan meydana gelen **1 menzil**;

Hoybar Mahallesi'nde Afrune oğlu Yahuda mülkü, Şah Hoban Hatun Vakfı ve yol ile çevrili 2 tahtani oda, 3 tahtani hücre, 2 tuvalet, 1 fırın, 2 dükkân 1 su kuyusu, 1 tahtapoş, 2 avludan meydana gelen **menzil**;

Hoybar Mahallesi'nde Yahudi Avraham oğlu Harun mülkü, çıkmaz sokak ve yol ile çevrili 1 tahtani oda, 1 fevkani oda, müşterek 1 su kuyusu, 1 sahayiden meydana gelen **menzil**;

Saruca Paşa Mahallesi'nde Mehmet kızı Rukiye Hatun mülkü, merhum Kadri Efendi Vakfı, Ebulfazl Efendi Vakfı ve yol ile çevrili 2 dükkân, 1 mahzen ve üzerinde 1 büyük oda, 1 mutfak ve üzerindeki 1 adet ocaklı büyük oda ile 1 tahtapoş, 1 kiler, 1 su kuyusu, 1 tuvaleti içeren **menzil**;

[Sirkeci] Koca Paşa Hamamı yakınında Hoca Üveys Mahallesi'nde Mevlana Baba Çelebi mülkü, Yahudi İlya oğlu Kurd mülkü, Yahudi İlya oğlu Efraim mülkü ve yol ile çevrili 1 dükkân, 2 tahtani oda ve bunlardan birinin altındaki bodrumda 1 değirmen ve üstündeki 2 çardak, 2 kiler ve üzerinde 2 tahtapoş, 1 fırın, 1 su kuyusu, 4 tuvaletten meydana gelen **menzil**;

İstanbul kalelerinden Baluk Kapısı yakınında Hoca Üveys Mahallesi'nde Mevlana Baba Çelebi Vakfı, iki tarafı yol, çıkmaz sokak ve Şeyhülislam Hamid Efendi Vakfı ile çevrili 2 fevkani oda, 2 tahtani oda,1 hücre, içinde fırın bulunan 1 mutfak, 1 gölgelik, 1 tahtapoş, 1 su kuyusu, altlı üstlü 2 tuvaletten meydana gelen **menzil**;

Hızırbey Mahallesi'nde Yahudi Şebetayoğlu İlya mülkü ve üç tarafı umumi yol ile çevrili 3 tahtani oda, 3 fevkani oda, odaların altında 2 bodrum, 1 fırın, 1 su kuyusu, 1 tuvalet, 3 tahtapoş, 1 sahadan meydana gelen **menzil**;

Acemoğlu Mahallesi'nde Yahudi Nasan oğlu Aşir mülkü, Yahudi Şemuil oğlu Yasef mülkü ve iki taraftan yol ile çevrili, arsası senelik 4 dirhem kiralı olan 1 fevkani oda, 1 tahtani oda, 1 tahtapoş, 1 su kuyusu, 1 fırın, 1 mahzen, 1 bodrum, 1 tuvalet, 1 dükkân, 1 avludan meydana gelen **menzil**;

İstanbul kale kapılarından Balık Kapusu yakınındaki İstanbul Mahallesi'nde Yahudi Avraham oğlu Yaku mülkü, Efrayim oğlu İlya mülkü ve iki tarafı yol ile çevrili 1 bodrum ve üstündeki 2 oda, 1 mutfak, 1 hücre, 1 gölgelik ve üzerindeki 2 oda, 1 gölgelik, 1 mutfak, 1 hücre, 1 tahtapoş, 1 su kuyusu, 1 tuvalet, 1 avludan meydana gelen **menzil**;

Çelebioğlu Mahallesi'nde Kadri Efendi Vakfı, Mevlana Halili Vakfı, Yahudi Yanu oğlu İlyahu, Musa oğlu Yasef mülkü ve yol ile çevrili üstü çardaklı tahtani 1 oda, 1 dükkân, 1 fırın, 1 müşterek su kuyusu (Kadri Efendi, Mevlana Halili Vakfı, Yahudi Yanu oğlu İlyahu, Yasef oğlu Musa[120] mülkleri arasında); 1 avluyu içeren **menzil**;

Çelebioğlu Mahallesi'nde Meliki oğlu Şebetay ve Avraham mülkü, Helvacılar Kâhyası Vakfı, Yahudi Şebetay Meliki mülkü ve yol ile çevrili 3 dükkân, 1 mahzen ve mahzenin üstünde 1 büyük oda ve 2 küçük oda, odaların

[120] Menzilin lokasyonu tarif edilirken 'Musa oğlu Yasef mülkü' olarak bahsedilen isimden kuyunun yeri söz konusu olduğunda 'Yasef oğlu Musa mülkü' yazılmış. Bu durum muhtemel bir çeviri hatasından kaynaklanmaktadır.

üstünde önü tahtapoşlu 2 hücre, 1 tahtapoş, 1 müşterek fırın, 1 su kuyusu, 1 tuvalet, 1 avluyu içeren **menzil**;

Çelebioğlu Mahallesi'nde Muhiddin Çelebi Efendi Vakfı, Yahudi Avram mülkü, Şeyhülislam Hamid Efendi'nin yukarıda bahsedilen menzili ve yol ile çevrili 1 dükkân, 1 mahzen ve üstündeki 1 oda ve üstündeki 1 kiler, 1 müşterek fırın, 1 su kuyusu, 1 tuvalet, 1 tahtapoştan meydana gelen **menzili**;

Çelebioğlu Mahallesi'nde merhum Mevlana Muhiddin Efendi Vakfı, Ayni Hatun mülkü, Helvacılar Kahyası Vakfı ve Şeyhülislam Hamid Efendi'ye ait az önce bahsi geçen menzil ile çevrili 1 tahtani oda, 1 bahçe, 1 avlu, 1 müşterek tuvalet, 1 su kuyusu ve kapıdan meydana gelen **menzil**;

Galata'da Karaköy Mahallesi'nde güney cephesi Hırıstiyan Yani kızı Alakor mülkü, doğusu yol, kuzeyi Arabacılar Kahyası Vakfı ve batısı Ermeni Müradşe mülkü ile çevrili, arsası senelik 14 dirhem kiralı olan 2 fevkani oda ve altlarındaki 3 mahzen, 1 tahtani oda, 1 bodrum, 1 tuvalet ve 1 avludan meydana gelen **menzil**;

Galata'da Kule Kapısı Mahallesi'nde güneyi yol, batısı Kasım mülkü, doğusu İskender mülkü ve kuzeyi Hırıstiyan Eline mülkü ile çevrili, arsası senelik 8 dirhem kiralı 2 oda ve altındaki 2 mahzenden meydana gelen **menzil**;

Galata'da Kule Kapısı Mahallesi'nde Hırıstiyan Eleksandıra mülkü ve diğer üç tarafı yol ile çevrili, arsası senelik 12 dirhem kiralı 2 tahtani oda ve üstlerindeki 1 oda ile 1 çardak, 1 tuvalet, 1 avludan meydana gelen **menzil**;

Galata'da Kule Kapısı Mahallesi'nde hepsinin güney cephesi yol, doğusu Halil mülkü, kuzeyi Hacı Kasım mülkü ve batısı Hırıstiyan Todore mülkü ile çevrili birbirine bitişik **3 menzil**:

1. menzil: Önünde 1 sofa, sofanın üstünde 1 oda, 1 tuvalet bulunur.

2. menzil: Önünde 1 sofa, sofanın üstünde 1 oda, 1 tuvalet bulunur.

3. menzil: 1 yer odası, 1 mahzen ve üstündeki 2 oda, 1 küçük avlu bulunur ve arsası senelik 25 dirhem kiralıdır.

Galata'da Bereketzade Mahallesi'nde Şeyhülislam Hamid Efendi Vakfı, Piyade Abdullah oğlu Halil mülkü, Musa oğlu İshak mülkü ve yol ile çevrili 2 yer odası ve üzerlerindeki çardak ile 1 gölgelik, 1 sofa, 1 tuvalet, 1 fırın, 1 avludan meydana gelen **menzil**;

Galata'da Karaköy Mahallesi'nde Bali Çelebi Vakfı ve diğer üç tarafı yol ile çevrili, Ayafosya-yı Kebir Vakfı'na senelik 40 dirhem kiralık olan 3 tahtani oda ile bu odalardan ikisinin üstündeki 3 çardak, 3 tuvalet, 4 kapı, 1 avludan meydana gelen **menzil**;

Galata'da Hiristo Mahallesi'nde Hırıstiyan Kiryazı oğlu Menol mülkü, Papas Vakfı ve iki tarafı yol ile çevrili 2 tahtani oda, 6 çardak, 2 mahzen, içinde demirci ocağı bulunan 1 hücre, 5 tuvaletten oluşan **menzil;**

Galata'da Kilise Mahallesi'nde Şeyhülislam Hamid Efendi Vakfı, Kilercibaşı Vakfı ve yol ile çevrili 2 mahzen ve üstlerinde 2 çardak bulunan **menzil**;

Üsküdar'da Gülfam Hatun Çarşısı'nda bulunan, Abdusselam oğlu Behram mülkü, Murvet oğlu Hacı Hasan Vakfı, Topcu Abdülmennan oğlu Hasan mülkü ve yol ile çevrili 11 hücre, 7 dükkân ve 1 ahırdan oluşan **han;**

Şeyhülislam Hamid Efendi'nin 30 Mayıs (h. 29 Şevval 972) tarihli bu vakfiyesinde yer alan 1 mescit, 1 mektep ve büyüklü küçüklü çeşitli yapılar içeren 25 menzil ve 1 hanı içeren yapıların büyük çoğunluğu, gelir getirmesi için vakfedilen akarlardır. Hamid Efendi'nin inşa ettirdiği mescit dışındaki yapılar hakkında bilgi bulunmamaktadır.

İstanbul Vakıfları Tahir Defteri'ndeki vakfiye kaydına göre ise Hamid Efendi, **Saraç Çarşı yakınında** etrafı yolla çevrili harap halde **2 dükkân** ve kazan vakfederek senelik 300 akçe geliri muallime bırakılmıştır.[121]

1.4.4.1 Mescit: Hamid Efendi Mescidi (Şeyhülislam Hamid Efendi Medresesi)

Vakfiye senedine göre, Şeyhülislam Hamid Efendi'nin Fildamı Mahallesi'ndeki Azepler (Azaplar) Hamamı yakınlarında inşa ettirdiği bu yapı hakkında bugün detaylı bilgi sahibi değiliz.

Kaynaklarda "Hamid Efendi Mescidi", "Şeyhülislam Hamid Efendi Medresesi" veya "Hamid Efendi Medresesi Mescidi" olarak anılan bu bina mescit olarak yapılmış aynı zamanda medrese işlevi de görmüştür.[122]

---

[121] Barkan, *Age*, 323.

Zeyrek'te Unkapanı'na giderken sol taraftaki Fil Yokuşu üzerinde Timur Han Mahallesi'nde bulunan bu mescit-medrese, Bizans yapısı bir bina üzerine 16. yüzyılın ikinci yarısında Mimar Sinan'a inşa ettirilmiştir.[123]

XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri'nden öğrendiğimize göre 1792 yılında yapılan sayımda 9 odalı olarak kaydedilen yapının 1914 tarihli rapora göre iki katlı ve 29 odalı olduğu yazılıdır. Her iki katta bulunan 13'er oda dışında 2'si kapının yanında 1'i mescide bitişik olan 3 fevkani oda mevcuttu. Kütükoğlu, yapının 1914'te ahşap olmasını, 19. yüzyılda yeniden inşa edildiğine ve ucuza mal etme endişesiyle bu malzemenin kullanılmış olduğuna işaret eder.[124]

Aynı tarihte çamaşırhane, gusülhane, abdesthaneleri de dahil olmak üzere yapı harap durumda bulunmaktaydı. 40 öğrencinin yaşayabileceği büyüklükte olan binanın arsası geniş olduğundan komisyon burada yeni medrese yapılmasını uygun bulmuştur.

1918 yılında binanın bir bölümünde öğrenciler, diğer bir bölümünde ise muhacirler yaşamaktaydı.

Yapının geçirdiği tamiratlardan ilkinin kaydı 1893 (h. 1259) yılına ait, vakfın kasasından karşılanması kararlaştırılan 150 kuruşluk bir tamirdir.

İkinci tamirat ise 1893 (h. 1310) medresenin yol tarafındaki duvarı kısmen yıkılmış, yapılan keşifte duvarın diğer kısmının da tehlikeli olduğu görülerek duvarın yıkılıp yeniden yapılması için gerekli olan 7169 kuruşun daha

---

[122] Cahit Baltacı, *XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri*, (İstanbul: İrfan Matbaası, 1976): 442.
[123] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 173; Cahit Baltacı, XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri, İstanbul: İrfan Matbaası, 1976, 442.
[124] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 173.

sonra vakıf tarafından ödenmek üzere h. 1309 mali yılı bütçesinden karşılanması karar bağlanmıştır.[125]

1652-53 (h.1003) tarihinde ellili medrese olarak hizmet veren Şeyhülislam Hamid Efendi Medresesi'nde öğrenim görenler arasında Evliya Çelebi de bulunmaktadır. [126] Yapı günümüzde mevcut değildir. [127]

1.4.5 İstanbul Dışındaki Yapılar

30 Mayıs 1565 (h. 29 Şevval 972) tarihli[128] vakfiye senedine göre Hamid Efendi'nin aşağıdaki binaları yaptırdığı bilinmektedir.

1.4.5.1 Bursa

Bursa'da Debbağlar Çarşısı'nda [akar olarak] **1 tahtani oda, 1 çardak, 1 hücre binası ve aletleriyle birlikte 1 debbağ dükkânı;**.

1.4.5.2 Medine

Hadîkatü'l-Cevâmi'nin kaynaklığına göre Hamid Efendi'nin Medine'de mülazımiyye hüceratı yaptırdığı bilgisine ulaşmaktayız.[129]

---

[125] Mübahat Kütükoğlu, *Age*,173-174.
[126] Cahit Baltacı, *XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri*, (İstanbul: İrfan Matbaası, 1976): 441-442.
[127] Aptullah Kuran, "Mimar Sinan'ın Mescitleri" içinde *Mimar Başı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri 1: Mimar Sinan Camileri*, (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları1988), 215-216.
[128] VGM, 572: 1/1.
[129] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 231.

1.5 Zekeriyya Efendi, Bayramzade

1.5.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 21. şeyhülislamı Bayramzade Zekeriyya Efendi, 1514 (h. 920)'de Ankara'da doğdu.[130]

İlk eğitimini Ankara'da tamamladıktan sonra İstanbul'a gitti ve Arapzade Abdülbaki Efendi ile Malul Emir Efendi'den dersler aldı. 30 yaşındayken Emir Efendi'yle Mısır'a gitti[131] ve burada Şeyh Ali Makdesi'den ders aldı.[132]

İstanbul'a döndükten sonra 20 akçeyle Bursa Hamza Bey Medresesi, 30 akçeyle Halep Cüneyt Bey Medresesi, 40 akçeyle Bursa Kaplıca Medresesi ve Atik Ali Paşa Medresesi'nde müderrislik yaptı.[133] İran seferinde padişahın huzurunda bulundu.[134]

1567 (h. 975)'de Edirne Üç Şerefeli Camii Medresesi; Nisan 1570 (h. Zilkade 977)'te Sahn-ı Seman ve Haziran-Temmuz 1572 (h. Safer 980)'de Sultan Selim Medresesi'ndeki müderrislik görevlerinden sonra Haziran 1573 (h. Safer 981)'te Halep kadılığına; Ekim-Kasım 1577 (h. Şaban 985)'de Bursa kadılığına ve Ocak-Şubat 1581 (h. Zilhicce 988)'de İstanbul kadılığına atandı.[135]

Zekeriyya Efendi 1577 (h. 985)'de Bursa kadılığı sırasında İstanbul'da nüfus sayımı yaptırmıştır. Bu sayım sayım kentin nüfusu ve nüfus yapısı iktisadî

---

[130] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 343
[131] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 343
[132] Mehmet İpşirli, "Zekeriyyâ Efendi, Bayramzâde", *TDVİA* 44, (İstanbul: 2013): 211-212.
[133] Yediyıldız, M. Asım. "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı." *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1. Cilt: 12, Bursa (2003) : 153-166; Mehmet İpşirli, "Zekeriyyâ Efendi, Bayramzâde", *TDVİA* 44, (İstanbul: 2013): 211.
[134] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 343
[135] Yediyıldız, Bursa ve İstanbul kadılığı tarihlerini sırasıyla şöyle verir: 1577 (h. 985) ve 1580 (h. 988)

imkanları, dinî, ticarî ve içtimaî durumu hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler içerir.[136]

Ocak 1582 (Zilhicce 989)'de[137] atandığı Anadolu kazaskerliği görevinden yaklaşık 6 sene sonra Nisan-Mayıs 1583 (Rebiülahir 991)'te emekliye ayrıldı ve hacca gitti.[138] İstanbul'a döndüğünde önce Süleymaniye darülhadis müderrisi, Beylerbeyi Vakası sırasında ise (Mart-Nisan 1589 / h. Cemâziyelevvel 997) Rumeli kazaskeri oldu. Bu görevden Haziran 1590 (h. Şaban 998)'da azledilmesine rağmen Mayıs 1591 (h. Recep 999)'de yeniden aynı göreve tayin atandı.

10 Mayıs 1592 (h. 27-28 Recep 1000) tarihinde 78 yaşında şeyhülislamlığa getirilen Zekeriyya Efendi, 11 Temmuz 1593 (h. 11 Şevval 1001)'te bahar hilati için bulunduğu Topkapı Sarayı'nda görevi başındaki ani vefatına kadar bu görevi sürdürdü.[139]

Nevrûz-ı sultâniyyeyi tebrik için saray-ı hümayun kapısı önünde dururken öldüğü söylenen[140] ve Sultan Selim Camii yakınında inşa ettirdiği medrese, darülhadis ve darülkurranın yanına defnedilen Zekeriyya Efendi'nin vefatına "Füc'eten Zekeriyya Efendi geçdi hemân 1001/1593" dizesi tarih düşülmüştür.[141]

---

[136] Mehmet İpşirli, *Age,* 211; (Arıkan, s. 39-57)
[137] Yediyıldız'a göre 1581 (h. 989)
[138] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 343
[139] Mehmet İpşirli, "*Age,* 212; Asım M. Yediyıldız, "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfi" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/12, (Bursa: 2003): 153-166; Murat Akgündüz, 188-189.
[140] Miraç gecesinde vefat ettiği de söylenir: Cahit Baltacı, *XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri*, (İstanbul: İrfan Matbaası, 1976): 443.
[141] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Hzl: S. A. Kahraman; A. N. Galitekin, (İstanbul: İşaret Yayınları, 1998): 343

Şeyhülislam Yahya Efendi'nin babası olan Zekeriyya Efendi'nin Meylî mahlasıyla şiirler yazdığı ve divan sahibi olduğu hakkında bilinenler arasındadır.[142]

Başlıca Telif Eserleri

1- İstanbul Tahriri
2- Hâşiyetü 'alâ Sadri'ş-şerî'a
3- Hâşiye 'al'a Şerhi'l-Miftâh
4- Dîvân

1.5.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Şeyhülislam Zekeriyya Efendi'ye ait 16 Nisan 1580 (h. 1 Rebiülevvel 988) tanzim tarihli İstanbul'da kurulduğu not düşülmüş olan Osmanlıca vakıf senedinde,[143] Zekeriyya Efendi'nin İstanbul'da yaptırdığı ve/ya vakfettiği herhangi bir mülk veya nakit kaydına rastlanmamıştır. (Bkz.: EK.5) Vakfiyede bugün Bursa ve Kastamonu sınırları içerisinde yer alan yapı faaliyetlerinden bahsedilir. (Bkz.: 2.5.4)

M. Asım Yediyıldız, Zekeriyya Efendi'ye ait Şer'iyye Sicilleri'nde kaydı bulunan Mayıs/Haziran1642 (h. Rebiülevvel 1052) tarihli bir başka vakfiyesinin bulunduğundan bahseder.[144] Kadı Sicilleri'nde de metni yayımlanmış bulunan "Rumeli Kazaskeri ve Şeyhülislâm Zekeriya Efendi b. Bayram'ın vakfiyesi"

---

[142] Asım M. Yediyıldız, "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/12, (Bursa: 2003): 153-166.
[143] VGMA, 1596: 1/1.
[144] (B 63/259: 93b- 98 1052) Asım M. Yediyıldız, "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/12, (Bursa: 2003): 155.

ismli bu ikinci vakfiyede[145] vâkıfın, ikinci kez Rumeli kazaskeri olunca, vakfına yeni akarlar ilhak ettiği, ancak bunları tescil ettiremeden vefat ettiği vurgulanmıştır. Burada belirtildiğine göre, Zekeriyya Efendi, ilave ettiği hayrat ve akarlarını, vefatından sonra, o zaman henüz Sahn-ı Seman medreselerinden birinde müderris olan oğlu Yahya Efendi'nin (Şeyhülislam Yahya Efendi) tescil ettirmesini istemiş ve bu tescil işlemi de daha sonra yapılmıştır.[146] Bu vakfiyede İstanbul ve Bursa'da gerek inşa ettirilerek gerekse satın alınarak vakdefilmiş çok sayıda mülk kaydına rastlanır. Zekeriyya Efendi ayrıca bu vakfiyede 200.000 akçe nakit de vakfetmiştir.

Zekeriyya Efendi'nin ölümünden sonra oğlu tarafından İstanbul'da tanzim edilen Ocak 1594 (h. Rebülahir/Cemazeyilevvel 1002) tarihli diğer bir vakıfiyesi de bulunmaktadır.[147] Mübahat Kütükoğlu'nun bahsettiği bu vakfiyeye erişilemediği için bu çalışmada evrakta bahsi geçen eserlerden ulaşabilinenler hakkındaki bilgilere ikincil kaynaklardan üzerinden yer verilecektir.

1.5.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Zekeriyya Efendi'ye ait kaydı Şer'iyye Sicilleri'nde bulunan Mayıs/Haziran1642 (h. Rebiülevvel 1052) tarihli vakfiyede[148] Zekeriyya Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

---

[145] http://www.kadisicilleri.org/arascl/ayrmetin.php?idno=9222. Son erişim: 21.05.2019.
[146] Asım M. Yediyıldız, *Age*, 155.
[147] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age*, 217.
[148] Asım M. Yediyıldız, *Age*, 157; http://www.kadisicilleri.org/arascl/ayrmetin.php?idno=9222.

İstanbul'da Kovacı Dede Mahallesi'nde bulunan **medrese** (medrese, 12 oda, ile vâkıfın 7 sene önce evi ve darülkurra arasında inşa ettirdiği vakfettiği ve içinde medfun bulunduğu darülhadiste bulunan, darülkurraya komşu ve bitişik bir dershane, pencereli ortak duvar, su kuyusu, avlu, odaların sonunda bulunan tuvaletleri, kuzeyde altında fakir çocuklar ve fakir çocukların eğitimi için kulanılan mektep, alçı ile sıvanmış 2 dükkândan meydana gelir, bir taraftan darülhadis, bir taraftan yol, öteki taraftan çıkmaz sokak, diğer taraftan da Ağa b. Abdülmennan ile çevrilidir.) **ve darülhadis;**

Zekeriyya Efendi, bahsi geçen darülhadis yakınında iki taraftan merhum Kovacı Dede Vakfı, bir taraftan Mustafa Çavuş mülkü, diğer taraftan yol ile çevrili altında 4 dükkân bulunan fevkani 3 beytten müteşekkil **menzil;**

[İstanbul'da] Sultan Selim Han Mahallesi'nde bir taraftan yol, diğer taraftan zaviye, öteki taraftan Sûrî diye bilinen kişinin mülkü, diğer taraftan da Ahmed Çelebi el-mülâzım mülkü ile çevrili 1 fevkani beyt, 2 tahtani beyt ve selamlıktan meydana gelen **menzil;**

İstanbul'da Cebeci Mahallesi'nde Şeyhî Bey'den satın alınan Sultan Selim Han Hamamı yakınında bulunan bir taraftan Keyvan b. Abdullah mülkü, iki taraftan Mehmed Çelebi el-kadî mülkü, diğer taraftan da yol ile çevrili 1 fevkani selamlık, 2 beyt, ve selamlık bulunan iç avludan meydana gelen **menzil;**

[İstanbul'da] Nişancı Mahallesi'nde bir taraftan zimmî Toma mülkü, diğer taraftan zimmî Dimitri mülkü, iki taraftan da yol ile çevrili üzerinde 2 oda bulunan 1 dükkânı içeren **menzil;**

[İstanbul'da] Fener kapısı içinde Cafer Subaşı Mahallesi'nde bir taraftan Süleyman Bey er-râcil mülkü, diğer taraftan Hâce Hayreddin mülkü ve İlyas Bey mülkü ve Cafer Subaşı vakfı ve iki taraftan da yol ile çevrili 38 kapılı,

her kapısı fevkani ve tahtani 2 odayı içeren, tuvalet, avlu, ikamet edenlerin hücreleri ile ortak kullanılan su kuyusundan meydana gelen **tüm hücreleri** (sınırlarıyla birlikte);

[İstanbul'da] Balat kapısı içinde el-Hac İsa Mahallesi'nde bir taraftan Yahudi Yasef v. Mosi mülkü, diğer taraftan Foskeri bt. İsak el-Yahudiyye mülkü, öteki taraftan Yahudi İliya v. Bâli mülkü, diğer taraftan da yol ile çevrili 4 fevkani ev, 2 fırın, tuvalet, tahtapuş, 3 tahtani beyt, su kuyusu, büyük mahzen 15 zirâ' boş arsadan meydana gelen **menzil;**

[İstanbul'da] bir taraftan Mehmed Ağa mülkü, üç taraftan da yol ile çevrili 4 beyt, 2 fırını, su kuyusu, kireçhane, boya dükkânı, buzhaneden meydana gelen **menzil;**

[İstanbul'da] Balat kapısı içinde bir taraftan Yahudi David mülkü, zimmî Dıranoz mülkü, iki taraftan da yol ile çevrili üzerinde 2 oda bulunan **3 dükkân;**

[İstanbul'da] Cebe Ali'de kapısında Ayasofya-i Kebir Vakfı'na senelik 15 akçe kiralı **kayıkhane;**

[İstanbul'da] Fener kapısı içinde bir taraftan namazgah, diğer taraftan kale duvarı, öteki taraftan bahçe, diğer taraftan da yol ile çevrili **dükkânlar;**

[İstanbul'da] Ali Bey köyünde [Alibeyköy] iki taraftan yol, diğer taraftan akar su, diğer taraftan da Mustafa Çelebi'nin çocuklarının mülkü ile çevrili meyve ağaçları ve sebzeler bulunan **bostan;**

1.5.3.1 Medrese: Zekeriyya Efendi Medresesi

Medrese, Fatih Çarşamba'da, Kovacı Dede Mahallesi'nde Darüşşafaka Caddesi üzerinde, bugün Fatih Kız Lisesi'nin bulunduğu yerdeydi. Ekim 1592 (Muharrem 1001)'de inşa edilen yapının Şubat 1639 (h. Şevval 1048)'da saniyesi ihdas edilmiştir.[149]

Yediyıldız'ın vakfiye senedinden aktardığına göre Zekeriyya Efendi'nin Rumeli Kazaskeri görevine ikinci kez atandıktan sonra inşa ettirmeye başladığı medrese inşaatı şeyhülislamlığı döneminde bitmiştir.[150]

Kütükoğlu bu medresenin, yapım tarihi 7 yıl öncesine dayanan, Zekeriyya Efendi'nin mezarının da bulunduğu darülkurranın yanında yer aldığını yazar. Külliyenin merkezi unusurnu oluşutran bu yapıda,[151] 12 hücre, 1 dershane, su kuyusu, 1 geniş avlu, ve abdesthaneden medresenin kuzeyinde yapıya akar olarak tahsis edilen iki dükkân da bulunuyordu.[152]

Zekeriyya Efendi Medresesi'nin 1835 (h. 1251)'te vakıfın nazırlığını yapan Şeyhülislam Mekkizade Mustafa Asım Efendi tarafından tamir ettirildiği bilinir.[153]

Medresenin bilinen ikinci tamiri ise 1873 (h.1289)'te Fenerli Nikola'ya ihale edilmiştir. 15500 kuruşluk bu tamirin 1872 (h. 1288) yılı bütçesinden

---

[149] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 216-217; Baltacı 443.
[150] M. Asım Yediyıldız, 'Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı', Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, c: 12, sayı: 1, 2003. 157.
[151] Asım M. Yediyıldız, "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/12, (Bursa: 2003): 157.
[152] Mübahat S. Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2000): 217.
[153] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 217.

harcanmasına karar verilmiştir. Kütükoğlu, yapının 20 yüzyılda bir tamir daha geçirdiğini not düşer.[154]

Medresede 1792 yılında 13 kişi; 1869'da 28 öğrenci bulunurken Ağustos 1914 tarihinde yaşayan yoktur.[155] Yapının 1918 yılının son ayalarında oldukça harap durumda olmasına rağmen durumuna rağmen göçmenler tarafından kullanıldığı bilinmektedir.[156] Medrese bugün mevcut değildir.

1.5.3.2 Darülhadis: Zekeriyya Efendi Darülhadisi[157]

Ankaravî Darülhadisi ismiyle anılan yapı Fatih Çarşamba'da, Sultan Selim Camii yakınlarında, Kovacı Dede Mahallesi'nde yer alıyordu.

Kütükoğlu, 13 oda, bir dershane ve 1 büyük odadan oluşan darülkurranın ismine kayıtlarına 18 yüzyıl sonlarında bile rastlanmadığına işaret eder.[158] Medreseyle ortak bir duvarı paylaşan bu yapıdan vakıf senedinde iki pencereli, sağlam kubbeli, güzel bir bina olarak bahsedilmektedir. Yediyıldız, darülhadis binasının, içinde su kuyusu bulunan geniş bir bahçesi olduğundan ve odaların bittiği yerde tuvalet ile kuzey tarafında iki dükkan bulunduğundan yazar.[159]

1.5.3.3 Darülkurra

Yediyıldız'ın vakfiye senedinden aktardığına göre, fakir öğrenciler için inşa edilmiş darülkurra binası sadece bir odadan oluşmaktadır.

---

[154] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 217.
[155] Mübahat S. Kütükoğlu *Age,*217.
[156] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 218.
[157] Cahit Baltacı, *XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri* (İstanbul: İrfan Matbaası, 1976): 583.
[158] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 217.
[159] Asım M. Yediyıldız, "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/12, (Bursa: 2003): 157.

Vakfiye metninden Zekeriyya Efendi'nin darüllkurranın içinde defnedildiği anlaşılmaktadır. Buna göre darülkurra olarak hizmet veren oda, daha sonra türbeye dönüşmüştür.[160]

Zekeriyya Efendi'nin bu türbeye bağışladığı kitapları, kitapların ödünç verilme şartlarını ve bir 'hâfız-ı kütüb' tayin edilmesini şart koştuğu göz önünde bulundurulsa bu yapının aynı zamanda kütüphane olarak hizmet verdiği de görülür.[161]

1.5.3.4 Sıbyan Mektebi

Zekeriyya Efendi, yaptırdığı medresenin kuzeyinde akar olarak vakfettiği iki dükkânın üst katında fakir çocuklar için bir de "latif bir sıbyan mektebi" inşa ettirmiştir.[162]

1.5.3.5 Sebil

Baltacı, hakkında bilgiye rastlanmayan sebilin yıkıldığı için bugün mevcut olmadığı bilgisini verir.[163]

---

[160] M. Asım Yediyıldız, 'Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı', Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, c: 12, sayı: 1, 2003. 157
[161] M. Asım Yediyıldız, *Age,*160-161.
[162] M. Asım Yediyıldız, '*Age,*. 157
[163] Baltacı, *Age,* 583.

1.5.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Zekeriyya Efendi'nin Bursa kadılığı görevi sırasında tanzim ettirdiği vakıf senedinde[164] imar faaliyetlerinin dışında Bursa'da 2 şem hissesini tüm edevat, menkulat ve değirmen aletlerini ve 30.000 akçe nakit vakfettiği kayıtlıdır.

Mayıs/Haziran 1642 (h. Rebiülevvel 1052) tarihli ikinci vakfiyede de Bursa'daki çok sayıda imar ve/veya vakıf kaydı bulunur. [165]

1.5.4.1 Bursa, Ulgarlar

Zekeriyya Efendi'nin inşa ve/veya vakfettiği mülkler şöyledir:

Meyve Kapanı civarında birbirine eş **7 fevkani hücre** ve **1 küçük hücre** (5'i batı cephesinde) ve altında **2 dükkân**, **2 mahzen**, 3'ü doğu cephesinde ve altında **4 dükkân**, **3 mahzen** ve **suyu bile birlikte 1 süslü çeşme** (bir zîbâ çeşme-i dilgüşâ ve zülâl-i kevser-i esâs ile);

Uzun Çarşı'da **1 aşçı dükkânı;**

[**Bursa] Irgandı Köprüsü'nün girişinde** garın yakınında **6 dükkân, 5 hücre;**

Balık Pazarı'nda inşa ettirdiği **10 hücre;**

Kaplıca yolunda Zeyrekzâde evleri hizasındaki menzili ve bahçeyi tüm müştemilatıyla;

---

[164] VGMA, 1596: 1/1
[165] Asım M. Yediyıldız, *Age*, 155; http://www.kadisicilleri.org/arascl/ayrmetin.php?idno=9222. Son erişim: 21.05.2019.

Kaplıca yakınlarında bir çay[166] ve vadide **2 göz değirmen;**

[Bursa] Atıcılar'da şâri'-i a'zamın altında içinde çeşit çeşit ağaçlar bulunan nehirlerle çepeçevre **1 bahçe** ve yukarı yanında **bir kıta bahçe;**

Deveciler'de hücreler;

Ulgarlar'da 2 şem hissesini tüm edevat, menkulat ve değirmen aletleri ile;

Sûku's-Semek Kapısı (Balık Sokağı Kapısı'nda "Kum Kapı?") denilen ve insanların geçtiği bu kapının iç kısmında, içindeki sini, tepsi, tava, tas ve bunların emsali 7 parça pare bakır kap bulunan **1 börekçi dükkânı;**

İkinci vakfiyesine göre Zekeriyya Efendi'nin inşa ve/veya vakfettiği mülkler şöyledir:

Bursa'da Kapan denilen yerde bir taraftan Abdülkerim Efendi (Molla Çelebi) mülkü, diğer taraftan Ferruh Kethüda mülkü, öteki taraftan Fatıma bt. Abdullah nam hatun mülkü ve merhum İbrahim er-Râyis Vakfı, diğer taraftan da yol ile çevrili, arsası senelik 43 akçe kiralı olan, 20 akçesi İbrahim er-Râyis Vakfı'na, 10 akçesi Çırak Bey Vakfı'na, 7 akçesi Arab Mehmed Vakfı'na, 7 akçesi el-Hac İlyas Vakfı'na, 2 akçesi de ribâ için ödenen 8 odası ve altlarındaki 2 mahzenli 2 dükkân bulunan, batı cephesinde 5 oda ve altlarında 3 dükkân ve 3 mahzen bulunan, doğu cephesinde bulunan 3 odayı içeren tüm hücreler;

[166] Yediyıldız bu çayın Nilüfer Deresi olma ihtimalinden bahseder. Yediyıldız, M. Asım, *Age,*: 153-166; Mehmet İpşirli, "Zekeriyyâ Efendi, Bayramzâde", *TDVİA* 44, (İstanbul: 2013): 211.

Bursa'da Balık Pazarı içinde bir taraftan yol, diğer taraftan Sırçalı Medrese, öteki taraftan Darphane ile çevrili **tüm dükkânlar** (bakır kapları ile birlikte);

Bursa çarşılarından Uzun Çarşı'da yemek pişirmek için hazırlanmış, bir taraftan yol, diğer taraftan Ali b. Abdullah'ın dükkânı, öteki taraftan Yusuf b. Ali'nin dükkânı ile çevrili **tüm dükkânlar**;

[**Bursa'da] Kale altı** denilen yerde merhum Davud Paşa arazisi üzerinde bulunan, bir taraftan el-Hac Ahmed dükkânı, diğer taraftan Hasan el-Bosnavî mülkü, iki taraftan da yol ile çevrili bulunan **tüm dükkânlar**;

[**Bursa'da] Irgandı Köprüsü yanında** bulunan bir taraftan nehir, diğer taraftan yol ve çıkmaz sokak ile çevrili **6 dükkân ve 5 oda;**

Bursa'da Balık Pazarı çarşısında bulunan bir taraftan Mehmed b. Ali mülkü, diğer taraftan vadi, diğer taraftan da yol ile çevrili olan **10 oda;**

[**Bursa'da]** Eski Kaplıca yakınında bulunan akar su üzerinde dönen ve sınırları halk tarafından bilinen **değirmen;**

[Bursa'da] Büyük Cadde'nin altında Etciler ismiyle bilinen yerde 2 taraftan yol ve Çoban Bâli bahçesi, diğeri bir taraftan vakıf bahçe diğer taraftan yol ile çevrili Eğri Kapak diye bilinen bir kişiden satın alınan **2 bahçe;**

[Bursa'da] Büyük Cadde'nin altında Etciler ismiyle bilinen yerde, az önce zikredilen bahçenin üstünde yer alan, üç taraftan yol ve bir taraftan merhum Kadirî Efendi bahçesi ile çevrili **1 bahçe;**

[Bursa'da] Büyük Cadde'nin altında Etciler ismiyle bilinen yerde, Eğri Kapak diye bilinen bir kişinin bahçesine bitişik, bir taraftan Üskübî Vakfı, diğer taraftan çıkmaz sokak ve diğer taraftan Sefer b. Abdurrahman mülkü ve bahsi geçen bahçelerle çevrili **bahçe;**

Sefer b. (...)'den satın alınan, bir taraftan yol, diğer taraftan Zekeriyya Efendi Vakfı ile çevrili **bahçesi;**

Bursa'da Deveciler'de sınırları halk tarafından bilinen **odalar;**

Bu diyarda çalışan küçük büyük bütün mumcular tarafından miktarı belli olan mum dükkânındaki hissesi;

1.6 Sadeddin Efendi

1.6.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 23. şeyhülislamı olan Sadeddin Efendi 1536-37 (h. 943)'de İstanbul'da dünyaya geldi.

Dedesi İsfahanlı Hafız Muhammed'in ve I. Selim'in nedimlerinden olan babası[167] Hasan Can Çelebi'nin sarayla yakın ilişkileri sayesinde küçük yaşta iyi bir eğitim aldı.[168] Karamani Mehmed Efendi'nin ve devrin ileri gelen alimlerinin derslerine devam etti.[169]

20 yaşında mülazım olduktan[170] kısa süre sonra 1556'da İstanbul'daki Murad Paşa Medresesi'ne; Mayıs 1564 (h. Şevval 971)'te Bursa Yıldırım Bayezid Medresesi'ne atandı. Mayıs 1570 (h. Zilhicce 977)'te Bursa Sultani Medresesi payesini aldı ve ertesi yıl Sahn-ı Seman müderrisliğine getirildi. 29 yaşında "haric" rütbesini aldı.[171]

Mayıs 1573 (h. Muharrem 981)'te Manisa'da Şehzade Murad'ın şehzade hocalığına tayin edildi ve o tarihten itibaren "hoca" ünvanıyla anıldı. III. Murad'ın tahta çıkmasıyla "Hace-i sultani" olan Sadeddin Efendi böylece devletin siyasetini idare etmeye başladı[172] ve bu lakabını ve sağladığı ayrıcalığı, on aylık bir süre dışında, hayatı boyunca korudu.

Eğri Seferi (1596/h.1004)'nde düşman saldırısıyla ordunun geri çekilmesi ve düşmanın sultanın karargahına kadar ilerlemesiyle III. Mehmed'i kaçma

---

[167] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 345; Danişmend, III, 268.
[168] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 345.
[169] Şerafettin Turan, "Hoca Sâdeddin Efendi", *TDVİA* 18, (İstanbul: 1998): 196-198.
[170] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 345.
[171] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 345.
[172] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 345.

düşüncesinden vazgeçirmesi, Hoca Sadeddin Efendi'nin en büyük hizmetlerinden biri sayılmıştır. (Sadeddin Efendi bu olaydan iki sene sonra 1 Nisan 1598 (h. 24 Şaban 1006)'de şeyhülislam tayin edilmiştir.[173])

Sadeddin Efendi 24 yıl boyunca devam ettiği hocalık görevi boyunca iç ve dış siyasette aktif rol üstlendi. İdari işlerde ve atamalarda söz sahibi oldu. Seferlere bizzat katılarak savaşın gidişatına yön verecek şekilde sultanı etkileyecek gücü elinde bulunduruyordu. Devrinin en güçlü devlet adamlarını karşısına alacak kadar cesur ve güç sahibi olan Hoca Sadeddin, çıkarları Valide Sultan olan Safiye Sultan'la çakışınca III. Mehmed tarafından tüm devlet işlerinden uzaklaştırılarak hocalıktan 28 Ocak 1597 (h. 9 Cemaziyelahir 1005)'de azledildi.[174]

Sadeddin Efendi'nin sadece 10 ay süren bu mazuliyeti, mevcut şeyhülislam Bostanzade Mehmed'in vefatıyla son buldu. Hoca Sadeddin Efendi, hace-i sultan ünvanını ve ulufesini koruyarak 1 Nisan 1598 (h. 24 Şaban 1006)'de Bostanzade Mehmed Efendi'nin ölümü üzerine meşihat makamına atandı.[175] Şeyhülislamlık görevi ile sultanın hocalığını birlikte yürüttüğü için "camiu'r-riyaseteyn" lakabına sahip az sayıdaki şeyhülislamdan biri oldu. 18 ay 2 gün süren bu görevi boyunca aktif bir devlet adamı ve ilimiye reisi olarak çalıştı.

2 Ekim 1599 (h. 12 Rebiülevvel 1008)'da Ayasofya'da mevlit okumak abdest almak üzereyken ansızın vefat etti.[176] Yerine tayin edilen Şeyhülislam Sunullah Efendi Fatih Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Eyüp'te

---

[173] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 346; Danişmend, V, 141.
[174] Şerafettin Turan, "Hoca Sâdeddin Efendi", *TDVİA* 18, (İstanbul: 1998): 196-198; Danişmend bu tarihi 14 Rebiülevvel 1005 olarak verir. Danişmend, III, 268.
[175] Danişmend, III, 269.
[176] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 346; Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 354; Danişmend, 12'si değil, 10'u olduğunu ifade eder. Danişmend, *Age* III, 268.

yaptırdığı darülkurranın haziresine defnedildi.[177] "Nâgehân geçdi Hoca Sa'deddin 1008/1599" dizesiyle vefatına tarih düşülmüştür.[178]

Sadeddin Efendi devrinin siyasi ve idari işlerinde aktif olarak faaliyet gösteren devlet adamlarının başında geldi. Hırslı kişiliği sayesinde pek çok düşman kazanarak hakkında çeşitli ithamlar öne sürülmesine sebep oldu. Sadeddin Efendi'nin en fazla eleştirilen icraati, tüm oğullarını ilmiye sınıfına sokmuş, ikisini de Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerine getirerek "Hocazadeler" ailesine yüzlerce yıl sürecek nüfuz sağlaması olmuştur.[179] Sadeddin Efendi'nin torunlarının çocuklarına kadar sürecek elinde tuttuğu gücün, ulema mesleğindeki bozulmaya ve büyük ulema ailelerinin doğuşuna da sebep olduğu söylenmektedir.

Başlıca Telif Eserleri

1- Tâcü't-tevârih
2- Selimnâme
3- Çeşitli tercümeler
4- Sadru'ş-Şeri'a'ya Hâşiyesi
5- Târîh-i Temîmî'ye Ta'rifi

1.6.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Şeyhülislam Sadeddin Efendi'ye ait "Hoca Sadeddin Efendi Vakfı" isimli ve 7 Ağustos 1614 (h. 2 Recep 1023) tarihli vakıf İstanbul'da kurulmuştur. Bu vakfiyenin tescil edildiği mecliste hazır bulunanlar

[177] Şerafettin Turan, *Age*, 197; Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 354.
[178] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 456.
[179] Sadeddin Efendi'nin oğullarından Mehmed Efendi ve Esad Efendi şeyhülislamlık, Abdülaziz Efendi ve Salih Efendi kazaskerlik; torunlarından Ebusaid Mehmed Efendi ve Bahar Mehmed Efendi ile Ebusaid Mehmed Efendi oğlu Feyzullah Efendi de şeyhülislamlık makamına yükselmişlerdir.

arasında Osmanlı tarihinin en bilinen şeyhülislamlarından "sabık Rumeli kazaskeri kemalatı ünsiye sahibi Taşköprüzade demekle meşhur Kemaleddin Efendi ibni Ahmet Efendi"nin hazır bulunduğu da vakfiye metninden anlaşılmaktadır. (Bkz.: EK.6)

1.6.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Bu vakfa ait 7 Ağustos 1614 (h. 1 Recep 1023) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneğine göre Sadeddin Efendi İstanbul'da aşağıdaki yapıları bina ve/veya vakfetmiştir. (Bkz.: EK.6)

İstanbul'da Daye Hatun Mahallesi'nde vakfedilene kadar arsası ve binası Sadeddin Efendi'ye ait olan, iki taraftan yol, bir taraftan Sadeddin Efendi'nin aşağıda bahsedilecek hücreleri ve bir taraftan da Aman oğlu ismiyle meşhur Yahudi mülküyle çevrili, kireç ve taşla bina edilmiş ve halk arasında "Hoca Efendi Hanı" ismiyle meşhur, 3 katlı, üst katında 12 hücre, orta katında 18 hücre, alt katında su kuyusu, akar su, 22 hücreden meydana gelen **1 han**;[180]

[İstanbul'da] bir taraftan Hoca Efendi Hanı, iki taraftan yol ve bir taraftan Medine fakirlerine ait vakfın arz kıtası ile çevrili 3 katlı ve her katında 11'er hücre bulunan Hoca Efendi Hanı'na bitişik **33 hücre**;

İstanbul'da Mahmud Paşa Camii'ne yakın bir yerde bir taraftan Zekeriyya Efendi Medresesi, bir taraftan sabık Ahkam Emini Ahmet Ağa mülkü, iki taraftan yol ile çevrili Mahmud Paşa Vakfı'ndan senelik 600 dirhem kiralı

[180] Aşağı tabaka su kuyusu ve malum hücreler ile mai cari ve az ve çok sair menafii ile beraber 22 hücreyi müştemildir.

arsa üzerine yapılmış 19 tahtani hücre ve güney cephesinde 6 fevkani hücre ve medrese tarafında 8 hücreden oluşan toplam **33 hücre;**.

Eyüp'te Camikebir Mahallesi'nde bir taraftan yol, bir taraftan vakfedilen menzil, iki taraftan Piyade Husrev bin Abdullah mülkü, bir taraftan Davud Ağa mülkü ile çevrili **menzil;**

Eyüp Sultan Türbesi civarında inşa ettirdiği daha sonra mescide çevrilen **1 fevkani darülkurra**;[181]

[Eyüp'te] Darülkurra'nın altında, avlusunda 8 hücre bulunan **1 dar-ı tevhid**;

[Eyüp'te darülkurra'nın altındaki] hücrelerin yanında (merhum Mehmed Paşa'nın türbedarına vakdefilmiş) **1 menzil;**

[Darülkurra'nın altındaki] hücrelerin arka tarafında bulunan harabe evleri yıktırarak yerine ihtiyaç duyulan diğer unsurlarla beraber inşa ettirdiği **arası sofalı 2 yeni oda**;

[Eyüp'te] kendisi için bir **türbe;**

[Eyüp'te] türbesi etrafında inşa ettirdiği **1 darüttalim (sıbyan mektebi)**;

Eyüp'te Şeyh Merkez Efendi Mahallesi'nde Sofular Mescidi ismiyle bilinen ve akarı olmadığı için atıl durumda bulunan, imar ve ihya ettirdiği

---

[181] Vakfiyede buradan "darülkurra olan mescisine" ve "darülkurra olan Yeni Mescid" olarak bahsediyor. Bu ifadeler yapının diğerlerinden daha sonra yapılmış olduğunu düşündürüyor.

Hayrüddin Bey Mescidi;. (Bkz. 1.6.3.4 Mescit: Sofular (Hayrüddin Bey) Mescidi)

Eyüp'te Servi Mahallesi'nde daha önce merhum Veziriazam Ali Paşa bahçesinin odalarından biri olan ve akarı olmadığı için atıl durumda bulunan ihya ettiği **mescit;** (Bkz. 1.6.3.3 Mescit: Servi Mahallesi Mescidi)

Büyük Cadde üzerinde Sadeddin Efendi'nin türbesinin avlusunda inşa ettiği **sebil;**[182]

Ayasofya Camii yakınında 1 büyük ev;

Galata sahilinde Ayas Paşa'nın vakıf bahçesi yakınında bina ettirdiği ve suyunu akıttığı **1 çeşme;**

Bu çeşmeye, sebile, Hoca Efendi Hanı'na ve Ayasofya Camii yakınındaki büyük eve akıttığı **su;**

Bunlara ek olarak, *Hadîkatü'l-Cevâmi*'de Sadeddin Efendi'nin **Eyüp Camii'nde** herkese açık **1 kütüphane** kurduğu, ikamet ettiği **Beşiktaş'ta 1 hamam** ve **1 ekmek fırını** yaptırdığından bahsedilmektedir.[183]

1.6.3.1 Darülkurra: Şeyhülislam Sadeddin Efendi Darülkurrası

Sadeddin Efendi, Eyüp Sultan Türbesi civarında fevkani bir darülkurra yaptırmıştır. Yapının yapım tarihi ve mimarı bilinmektedir.

---

[182] "büyük cadde üzerinde vâkıfın türbesinin havlusundan mezbur vakıf malı ile bina ettiği sebile akıttığı suyu"
[183] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 353.

Vakfiye metninden bu darülkurranın daha sonra mescide çevrildiği ve aynı bina içinde mescit ve tekkenin hizmet verdiği anlaşılmaktadır. Darülkurranın altında, içinde 8 hücre bulunan bir **dar-ı tevhid** bulunmaktaydı.

*Hadîkatü'l-Cevâmi'*de, Şeyhülislam Abdülkadir Efendi'nin fevkani mescidinin (Saçlı Abdülkadir Efendi Camii) yanında bulunan "Yahyazâde Tekyesi" isimli tekkenin aslında Sadeddin Efendi'nin inşa ettirdiği darülkurra binası olduğu, yapının sonraki yıllarda Sadeddin Efendi'nin ikinci oğlu Şeyhülislam Esad Mehmed Efendi tarafından Kastamonulu Halvetiyye şeyhi Şaban Efendi'ye verildiği ve zaviye olarak kullandığı, buradaki hücrelerin yıkılarak şeyh efendi için ev inşa edildiği söylenmektedir.[184]

TDVİA'da Şerafettin Turan tarafından yazılan "Hoca Sâdeddin Efendi" maddesinde bu darülkurranın daha sonra tekkeye ve mescide çevrildiği, mescidin ise Servi Mahallesi Mescidi adıyla anıldığı söylenir. Yine aynı kaynakta Abdülkadir Efendi Camii'ne ait bir fotoğrafın altında "Günümüzde Abdülkadir Efendi Camii olarak anılan Sâdeddin Efendi Dârülkurrâsı" bilgisi verilir.[185]

Mehmet N. Haskan, *Eyüp Tarihi* kitabında "Abdülkâdir Efendi Camii" başlığında, yapının bugün Abdülkadir Efendi Camii denilen fakat aslında Sadeddin Efendi'ye ait olan darülkurra olduğu söyler. Haskan'a göre Eski Abdülkadir Efendi Camii de bu darülhadisin yakınlarında yer alıyordu. Darülkurranın daha sonra Sadeddin Efendi'nin oğlu tarafından tekkeye çevrildiği bilgisi verilen aynı kitabın "Yahya-zâde Tekkesi" başlığında ise Darülhadis

[184] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 354.
[185] Şerafettin Turan "Hoca Sâdeddin Efendi" *TDVİA* C: 18, İstanbul: 1998, 197-198.

Tekkesi ismiyle de bilinen bu yapının Saçlı Abdülkadir Efendi Camii'nde tesis edildiğine işaret edilmiştir.[186]

Recep Akakuş da *Eyyüb Sultan ve Mukaddes Emanetler*[187] kitabında Saçlı Abdülkadir Camii'nin aslında Sadeddin Efendi Darülkurrası olduğundan bahseder.

Pek çok kaynakta Saçlı Abdülkadir Efendi Camii'ne ait görsellerin kullanıldığı Şeyhülislam Sadeddin Efendi Darülkurrası binasına ait bu karışıklığa Semavi Eyice "İstanbul'un Ortadan Kalkan Bazı Tarihî Eserleri" makalesinde dikkat çekmiştir. Eyice, Sadeddin Efendi tarafından yaptırılan darülkurra binasının, Abdülkadir Efendi'nin inşa ettirdiği dergah (bugün cami) binasına komşu olarak yaptırıldığını ancak Saadeddin Efendi Darülkurrası, Saçlı Abdülkadir Camii ve Yahya Efendi Tekkesi'nin durumlarının girift ve araştırılmaya muhtaç olduğunu yazmaktadır.[188]

1.6.3.2 Darıtevhid (Tekke)

Sekiz hücreden oluşan bu tekke, darülkurra yapısının altında yer alır. Şeyhi Üsküdarlı Şeyh Mahmud Efendi'dir. Şeyh efendinin oturması için tekkenin hücrelerin arka tarafında bulunan harabe evler yıkılarak ihtiyaç duyulan diğer unsurlarla beraber arasında sofa bulunan 2 yeni oda yaptırılmıştır.

---

[186] Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Tarihi* I, (İstanbul: Türk Turing Turizm İşletmeciliği Vakfı Yayınları, 1993), 15-16; 144.
[187] Recep Akakuş, *Eyyüb Sultan ve Mukaddes Emanetler*, (İstanbul: Fatih Yayınevi 1973), 221-222.
[188] Semavi Eyice, "İstanbul'un Ortadan Kalkan Bazı Tarihî Eserleri", *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi* 10-11, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1981): 200-201.

1.6.3.3 Mescit: Servi Mahallesi Mescidi

Eyüp'teki tekkenin yakınındaki[189] bu mescid Servi Mahallesi Mescidi (Hoca Sadeddin Efendi Mescidi) adıyla anılmaktadır. Tahsin Öz, yapıyı bu mescidin arsa halinde olduğundan söz eder.[190]

1.6.3.4 Mescit: Sofular (Hayrüddin Bey) Mescidi

Vakfiye senesinde, Sofular ismiyle bilinen Hayrüddin Bey Mescidi olarak bahsedilen bu yapının bânisi Çavuş Ali Ağa'dır.[191] Vakfiyede Eyüp'te Şeyh Merkez Efendi Mahallesi'nde bulunan bu mescidin akarı olmadığı için atıl durumda bulunduğu için Sadeddin Efendi tarafından imar ve ihya ettiği yazılıdır.

1.6.3.5 Darüttalim (Sıbyan Mektebi)

Eyüp'te inşa ettirdiği türbesinin yanında altında 1 hücre bulunan bir sıbyan mektebi inşa ettirmiştir.

1.6.3.6 Sebil

Sadeddin Efendi'nin türbe bahçesine yaptırdığı ve su yolunu getirttiği sebildir.

1.6.3.7 Çeşme

Galata sahilinde, Ayas Paşa'nın vakıf bahçesi yakınında bina ettirdiği ve suyunu getirttiği sebildir. Vakfiyede Sadeddin Efendi'nin bu çeşmeyi yolculara vakfettiği yazılıdır.

---

[189] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 353.
[190] Tahsin Öz, *Age*, 121.
[191] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Age*, 353.

1.6.3.8 Türbe

Vakfiyeye göre Sadeddin Efendi'nin vefatından önce kendisi için Eyüp'te darülkurranın yanında kendisi bir türbe yaptırdığı anlaşılmaktadır. Türbedarın ikameti için ise sıbyan mektebinin altında bulunan hücre tahsis edilmiştir.

Sadeddin Efendi'nin mezarı bugün Eyüp Meydanı'ndaki Saçlı Abdülkadir Mescidi'nin haziresinde bulunmaktadır. Aynı hazirede Sadeddin Efendi'nin "Hocazadeler" olarak bilinen 5 oğlu ve 2 torunu da gömülüdür. Kitabe 30 Eylül 1599 Perşembe tarihlidir.[192]

Mezartaşının baş şahidesinin hazire duvarına bakan yüzündeki Arapça olarak celi sülüs hatla işlenen[193] kitabesi şunlar yazılıdır:[194]

> İntekale'l-mevle'l-allâme ve muallim-i sultân-ı zamânehû Müftiyyü'l-enâm
> ve fi asrıhî ve innehû Şeyhülislâm ve'l-müslimîn el-mücâhidu el-gâzî
> fî-sebîlillâhi'la'lâ kelimetüddîn el-Hâce Saâdeddîn Mehmed bin el-Hâfız Hasan Can bin el-Hâfız Mehmed bin el-Hâfız Cemâleddîn ilâ rahmeti rabbi'l-âlemîn haşerahumullâhu Teâlâ

Bu şahidenin iç yüzünde yazılı kelime-i şahadet "Lâ illâhe illallah" cümlesi de celi sülüs hattıyla yazılmıştır.[195]Ayak şahidesinin Arapça kitabesinde şunlar yazılıdır:[196]

> Meannebiyyîn ve's-sıddîkîn ve'ş-şühedâ-i ve's-sâlihîn fî yevmi

---

[192] http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/eyup-haziresi-hoca-sadettin-efendi-mezari/ Son Erişim: 03.06.2019, 02:12
[193] http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/eyup-haziresi-hoca-sadettin-efendi-mezari/ Son Erişim: 03.06.2019, 02:12
[194] Serhat Başar, *Age,* 73.
[195] http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/eyup-haziresi-hoca-sadettin-efendi-mezari/ Son Erişim: 03.06.2019, 02:12
[196] Serhat Başar, *Age,* 73.

el-hâmis el-âşiru min şehr-i Rebiülevveli ve li-senetü elfü ve semân min
el-hicreti'n-nübüvveti ve sallî aleyhi akîkatessalâti fe vakti'l-Cumuati
İrtihâlûhu irtihâlu Seyyidü'l-mürselîn ve hâtemi'n-nebiyyîn Muhammedin
sallallâhu aleyhi ve aleyhim ve ale'l âli ve'l-ashâbi ecmaîn

1.6.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Şeyhülislam Sadeddin Efendi'nin 1614-15 (h. 1023) tarihli vakıfiyesinde[197] Bursa ve Kastamonu'da yaptırdığı ve vakfettiği mülklerden de bahsedilmektedir.

1.6.4.1 Bursa

Bursa'da Sultan Orhan Mahallesi'nde çok sayıda hücre ve içinde akar bulunan avluyu içeren **1 menzil**;

Bursa'da Demirkapı'da Altıparmak Mahallesi'nde tabhane denilen **1 büyük ev**;

[Bursa'da] harap bir evi yıktırıp yerine yaptırdığı **çok sayıda fevkani ve tahtani hücreler** ve bu evin içindeki **akar suyu** ve **çok sayıda taş madeni;**

Bursa'da ... Mahallesi'nde Yeni Kaplıca ismiyle bilinen Kudret Hamamı yakınında **2 dükkân**;

Bursa'da Çıra Pazarı'nda içinde 62 okkalık kazanla beraber **bozahane dükkânı;**

[197] VGMA, 633: 202/71.

Bursa'da Tavuk Pazarı'nda girdeci dükkânı;

Bursa'da Tavuk Pazarı'nda 1 börekçi dükkânı, 1 kebap dükkânı ve **2 dükkânı**;

Bursa'da [Tavuk Pazarı'nda] 1 kasap dükkânı, 1 sebzeci dükkânı;

Bursa'da Camii-i Kebir'e yakın ve Esediye Medresesi'ne komşu 24 hücre, 4 tahtani hücre, akar su, iki tuvalet ve 1 avludan oluşan **1 büyük ev**;

Bursa'da Eski Tahtakala denilen yerde **2 börekçi dükkânı** ile **mahzenlerini** ve **1 berber dükkânı;**

1.6.4.2 Kastamonu

Kastamonu Sancağı'nda Devreğani kazasında Laleak Pınarı Köyü'nde inşa **ettirdiği 1 cami;**[198]

Kastamonu Sancağı'nda Devreğani kazasında Laleak Pınarı Köyü'nde bir dağ altında Akpınar nehri ile dönen **1 değirmeni ile tüm gereçleri;**

[198] Caminin yeri, "Akpınar lale Köyü" olarak geçiyor fakat burası büyük ihtimalle değirmenin bulunduğu "Lâleak Pınarı Köyü" ile aynı yer olmalı.

1.7 Sunullah Efendi

1.7.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 24., 26., 28. ve 30. şeyhülislamı Sunullah Efendi, 1553 (h. 960) yılında İstanbul'da İskilipli Molla Cafer Çelebi (Kazasker Cafer Efendi)'nin oğlu olarak dünyaya geldi.

Sırasıyla babası, Zenbillizade Fudayl Çelebi (Molla Fudayl, şeyhülislam Zembilli Ali Efendi'nin oğlu) ve amcasının oğlu Ebussuud Efendi'den dersler aldı. Ebussuud Efendi'ye 1569-70 (h. 977)'te 17 yaşında önce muid, sonra ise mülazım[199] oldu.[200]

Ailesinin ilmiyedeki saygınlığı sebebiyle Şubat 1571 (h. Ramazan 978)'de Beşiktaş'ta 40 akçeli Hayreddin Paşa Medresesi'ne; Nisan 1576 (h. Muharrem 984)'da Mahmud Paşa Medresesi'ne; 1580 (h. 988)'de önce Şah ve sonra Hangah Medresesi'ne;[201] Eylül 1582 (h. Şaban 990)'de Sahn-ı Seman Medresesi'ne; 1585 (h. 993) yılı Mayısı ayında Semaniye, Eylül ayında ise Şehzade Medresesi'ne ve Temmuz 1588 (h. Şaban 996)'de Üsküdar Valide-i Atik Medresesi'ne müderris oldu.

---

[199] "Medreseden mezuniyetten sonraki bekleme ve staj dönemine 'mülazamet' adı verdildiği gibi, daha sonraki dönemlerde İstanbul'a gelip kadıasker divanına devama da 'mülazemet' denilmektedir." Mehmet İpşirli, "Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi", *Tarih Enstitüsü Dergisi* XIII, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi: 1987): 210.

[200] Repp, R. C.. "Sun'allah" The Encyclopaedia of Islam IX, (Netherlands: 1997): 873; *İlmiyye Sâlnâmesi*, Hzl: S. A. Kahraman; A. N. Galitekin, (İstanbul: İşaret Yayınları, 1998): 349.

[201] Mehmet İpşirli, "Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi", *Tarih Enstitüsü Dergisi* XIII, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi: 1987): 210-211.

Eylül 1590 (h. Zilkade 998)'da Bursa, Nisan 1591 (h. Cumadelahire 999)'de Edirne[202] ve Nisan 1591 (h. Cemaziyelahir 999)'de[203] İstanbul kadılığına tayin edildi. 19 Temmuz 1591 (h. 9 Şevval 999)'de[204] Anadolu kazaskeri, 13 Temmuz 1593 (h. 13 Şevval 1001)'te Rumeli kazaskeri oldu. III. Mehmed'in tahta çıkışından 2 ay kadar sonra (Mart 1595/h. Cemaziyelahir 1003) azledilerek emekliye ayrıldı ve bundan sonra dördü de azledilmesiyle sonuçlanan meşihat görevlerine getirildi.[205]

Sunullah Efendi'nin ilk şeyhülislamlığı 2 Ekim 1599 (h. 12 Rebiülevvel 1008) – 2 Ağustos 1601 (h. 2 Safer 1010) tarihleri arasındadır. Şeyhülislam Hoca Sadeddin'in yerine getirilen Sunullah Efendi'nin azlinin sebebi, sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'nın sefere gitmek için bahane göstermesiyle aralarını bozulmasına bağlanır.[206] Sunullah Efendi bu tarihte şeyhülislam mazullerine verilen 500 akçe tahsis edilmiştir.[207]

5 Ocak 1603 (h. 22 Recep 1011)'te Hocazade Mehmed Efendi'nin yerine ikinci kez meşihat makamına getirilen Sunullah Efendi, 1 ay kadar süren bu görevinden de Yemişçi Hasan Paşa'nın da aktörlerinden olduğu birtakım siyasi sebeplerle 7 Şubat 1603 (h. 25 Şaban 1011)'te azledilerek Rodos'a sürgün edildi

---

[202] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 530; Mehmet İpşirli, *Age*, 211.
[203] 11 Mayıs 1592 (h. 29 Recep 1000): Mehmet İpşirli, *Age* 212; Selaniki, 315.
[204] 19 Temmuz 1592 (9 Şevval 1000): Mehmet İpşirli, *Age*, 212; Selaniki, 327.
[205] Mehmet İpşirli, "Sun'ullah Efendi", *TDVİA* 37, (İstanbul: 2009): 530-531.
[206] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 350; N. Aykut, Bey-zâde Tarihi, (Basılmamış doktora tezi) İstanbul: 1980, II, 232-263 BAK istersen
[207] Mehmet İpşirli, 'Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi', *Tarih Enstitüsü Dergisi* XIII, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi: 1987): 215.

ve burada zorlu bir mazuliyet süreci geçirdi.[208] Azlinden kısa süre önce I. Ahmed'in cülusunda (1 Aralık 1603) 720 akçe maaş aldığı bilinmektedir.[209]

Üçüncü şeyhülislamlığını 8 Haziran 1604 (h. 10 Muharrem 1013) – 28 Temmuz 1606 (h. 22 Rebiülevvel 1015)[210] tarihleri arasında yapan Sunullah Efendi'nin bu dönemde siyasi meseleleri görüşmek için sık sık meşveret meclislerine çağırıldığı, bu toplantılarda sultana dahi sert eleştiriler yöneltecek şekilde fikirlerini beyan ettiği kaynaklarda bahsedilmektedir. Azil sebebinin ise Sadrazam Derviş Paşa'nın Sunullah Efendi'nin kendisi için bir tehdit olarak görmesinden kaynaklandığı söylenir.[211]

Sunullah Efendi'nin dördüncü şeyhülislamlığı ise 23 Kasım 1606 (h. 22 Recep 1015) – 5 Haziran 1608 (h. 20 Safer 1017) tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Şeyhülislam Ebülmeyamin Mustafa Efendi'nin yerine atanan Sunullah Efendi, Kırım Hanı meselesinde basiretsizlik gösterdiği gerekçesiyle azledildi.[212] Bu görevinden günlük 750 akçe maaş ile emekliye ayrıldı.[213]

Sunullah Efendi şeyhülislamlık görevinde bulunduğu toplam 6 yıla yakın sürede siyasi ve sosyal hadiselere aktif olarak dahil oldu. Emekli olduktan sonra hacca gitti[214] ve döndükten sonra 10 Nisan 1612 (h. 8 Safer 1021)'de İstanbul'da vefat etti.

---

[208] *İlmiyye Sâlnâmesi*, Mehmet İpşirli, *Age,* 217-221; Danişmend, III, 296.
[209] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 350.
[210] Repp'e göre: Ocak 1603 (Recep 1011) Repp, R. C., *Age*, 873
[211] Mehmet İpşirli, "*Age* 222-223.
[212] Mehmet İpşirli, *Age* 224.
[213] Repp, R. C., *Age*, 873.
[214] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 350.

Mezarı, Fatih Zeyrek'te Kovacılar Sokak'ta Tezgahlar Camii yanında kendi adıyla anılan türbede yer alır.[215] Kafzade Efendi mahdumunun vefatına düştüğü tarih şöyledir:[216]

"Cihândan gitdi Sun'ullah Efendi
Makam-ı ola nüzhet-gâh-ı cennet
Didim Ey Fâ'izi Târih-i fetvtin
İlâhî eyle Sun'ullâh'a rahmet 1021"

Özellikle şeyhülislamlık görevindeki ilk iki dönemine devletin çekişmeli meselelerinde müdahelesi damga vurması, [217] doğru söz söylemekten çekinmemesi ve ısrarcı yapısıyla anılan Sunullah Efendi'nin şiir yazdığı da hakkında bilinenler arasındadır. Repp'in Koçi Bey'den aktardığına göre "birkaç kez azledilse de, hâlâ gerçeği konuştuğunu ve din ve devlet işinden taviz" vermeyen, hayranlık uyandıran bir kişiliğe sahiptir.[218]

Başlıca Telif Eserleri[219]

1- Tefsîr-i Keşşâf evâ'iline Hâşiye
2- Kütüi mutebereye ta'lîkâtı

[215] Fatma Füsun Özkaraman, Şeyda Arslan, Selin Uğur Akçura "Sunullah Efendi Türbesi", Arkeologlar Derneği Istanbul Şubesi: https://www.arkeologlardernegist.org/assest/images/TT%20285_Arkeologlar%20Dernegi.pdf Son Erişim 29 Mayıs 2019, 19:29.
[216] Mehmet İpşirli, *Age,* 225.
[217] Repp, R. C., *Age,* 873.
[218] Repp, R. C., *Age,* 873.
[219] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 350.

1.7.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Sunullah Efendi'ye ait "Cafer oğlu Şeyhülislam Sun'ullah Efendi" ismiyle kayıtlı, 29 Kasım 1609 (h. 2 Ramazan 1018) tanzim tarihli İstanbul'da kurulan bir vakfı vardır.[220] (Bkz.: EK.7)

1.7.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Bu vakıf senedine göre Sunullah Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği unsurlar aşağıda listelendiği gibidir.

İstanbul'da [Saraçhane] Kırkçeşme bölgesi yakınında Hüsam Bey Mescidi'ni genişletip yeniden yapılandırarak suretiyle meydana getirdiği **cami;** (Bkz.: 1.7.3.1)

Ferhat Ağa Mahallesi'nde Cemalizade evleri[221] olarak anılan mülkü (evlatları için); inşa ettirdiği 14 adet yüksek kubbeli evli odasının inşa edilmesi ve bunlara bitişik Ferhad Ağa Mescidi tarafında senelik 100 akçe getirisi olan 2 oda daha inşa edilmesine (akar için);

Üsküdar Istavros [Beylerbeyi] köyünde biri bayır, biri havra bağı ve biri dere bağı denilen **3 kıta bağ;**

Üsküdar Istavros [Beylerbeyi] köyünde **1 kıta bağ;**

---

[220] VGMA, 574: 54/24.

[221] "Cemaliye evleri" olarak bahsedilen yerin Eğrikapı dışında, Eğrikapı Maksemi'nin karşısında yer alan Cemaliye Tekkesi civarında yer alması olasıdır. Bkz. Baha Tanman, "Cemâlîzâde Tekkesi", *TDVİA* 7, (İstanbul: 1993): 318.

Üsküdar'da Kefçe Mahallesi'nde İsfendiyar evleri ismiyle bilinen, çok harap olduğu ve tamir edilemeyeceği için satılan evinden elde edilen 66.000 akçenin 16.000 akçesine satın alınan **Eyüp'te Camii-i Atik Mahalle'de 1 fırın yeri** (bu paranın 40.000 akçesi de fırının inşasında kullanılmak üzere ayrılmıştır);

[**Üsküdar'da Kefçe Mahallesi'nde** satılan evinden elde edilen 66.000 akçenin] 10.000 akçesiyle mütevellisinin izniyle satın alınan **Kefçe Mahallesi'nde Yaylı Bostan'ın İmareti**;

Ortaköy'de bahçeler;

1.7.3.1 Mescit: Sunullah Efendi Camii / Hüsam Bey Mescidi (Tezgâhçılar Camii)

Sunullah Efendi'nin son meşihat görevinden yaklaşık altı ay sonrasına tarihlenen vakıf senedinde Hüsam Bey Mescidi olarak bahsedilen, bugün Tezgâhçılar Camii olarak anılan bu yapı hakkında vâkıfın Konstantiniyye'de Kırkçeşme yakınlarındaki Ferhad Ağa Mahallesi'nde Hüsam Bey Mescidi'ni tasvi'i ve imaret ederek cami haline getirdiği yazılıdır. Tahsin Öz'ün *İstanbul Camileri*'nde bahsettiği ve başka kaynaklarda da tekrarlanan caminin bânisinin Sunullah Efendi olduğu ve Hüsam isimli bir kişi tarafından tamir ettirdiğine dair bilgiler doğru değildir.[222]

Hadîkatü'l-Cevâmi'ye ve Evliya Çelebi'nin *Seyahatnamesi*'ne göre bu mescit yanmış ve 1661-62 yıllarında tamir edilmiştir.[223] 1908 Çırçır yangınında

[222] Tahsin Öz, *Age*, 74.
[223] F. F. Özkahraman, Ş. Arslan, S. U. Akçura, "Sunullah Efendi Türbesi" *Toplumsal Tarih* 285, (Eylül 2017): 12.

da büyük zarar gören yapıyı Halil Efendi 1911 senesinde yeniden inşa ettirmiştir. Bina kargir, minaresi ise taştandır.[224]

Yapım tarihi net olarak bilinmeyen bu 17. yüzyıl yapısı halen amacına uygun olarak faaliyet göstermektedir.

1.7.3.2 Türbe: Sunullah Efendi Türbesi

Hüsam Bey (Tezgahçılar) Camii'nin güneydoğu bahçesinde bulunan türbeden vakfiyede bahsedilmemektedir. Bugün türbenin içerisinde, mescidi 1911'de yeniden inşa ettiren Halil Efendi'nin eşi Şerife Hatun'un mezarı bulunmaktadır. Yapının bahçesinde Halil Efendi'nin babası Molla Cafer Çelebi'nin de aralarında bulunduğu 9 kabir yer alır. [225] Tahsin Öz, bu yapının mektep olduğundan söz eder.[226]

Sekizgen planlı ve bahçe kotunun yükselmesi iki basamakla inilen bu türbe, bugün caminin deposu olarak kullanılmaktadır.[227]

Yapım tarihi net olarak bilinmeyen bu 17. yüzyıl yapısı halen amacına uygun olarak faaliyet göstermektedir.

---

[224] Tahsin Öz, *Age*, 74.
[225] Ayvansarayî Hüseyin Efendi, *Age*, 134; F F. F. Özkahraman, Ş. Arslan, S. U. Akçura, *Age*, 13.
[226] Tahsin Öz, *Age*, 74.
[227] Detaylı bilgi için bkz. F. F. Özkahraman, Ş. Arslan, S. U. Akçura, *Age*, 12-16.

1.8 Yahya Efendi, Zekeriyyazade

1.8.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 33., 35. ve 37 şeyhülislamı Yahya Efendi, Rukiye Hanım ve Şeyhülislam Ankaralı Bayramzade Zekeriyya Efendi'nin oğlu olarak Ekim 1561 (h. Safer 969)'de İstanbul'da doğdu. Babası sebebiyle "Zekeriyyazade" olarak anıldı.[228]

Abdülcebbarzade Derviş Mehmed Efendi ve devrin önemli alimlerden ders aldı. Şeyhülislam Malulzade Mehmed Efendi'den mülâzemet aldıktan sonra 1580 (h. 988)'de Hoca Hayreddin Efendi Medresesi; 1587'de Atik Ali Paşa Medresesi; 1590'da Haseki Sultan Medresesi; ertesi yıl Sahn medreselerinden birinde; 1593'te Şehzade Medresesi; 1594'te Üsküdar Atik Valide Sultan medreselerinde müderrislik yaptı.

1596'da Halep, 1597'de Şam ve daha sonra Cigalazade Sinan Paşa'nın sayesinde Mısır kadılığında bulundu. Kadılıktan azli kararlaştırıldıysa da Sinan Paşa'nın araya girmesiyle vazifesine bir süre devam etti. 1600'de azledilerek 1600'de İstanbul'a döndü.[229]

Önce Bursa ve Edirne'de sonra 20 Mayıs 1604 (h. 20 Zilhicce 1012)'te İstanbul'da yaklaşık dört ay süreyle kadılıklarda bulundu fakat Hocazade Abdülaziz Efendi'nin etkisiyle azledildi.

---

[228] Danişmend, *Age*, V, 146.
[229] Bayram Ali Kaya, "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde", *TDVİA* 43, (İstanbul: 2013): 245.

Ocak 1605 (h. Şaban 1013)'te Anadolu, beş ay sonra da Rumeli kazaskeri olduysa da 1606'da Derviş Paşa yüzünden azledildi. 1609-1610'da ikinci defa Rumeli kazaskeri olarak atandı ve bir yıl bu görevde kaldı. 1617 (h. 1026)'de üçüncü defa Rumeli kazaskeri atandı. İki yıl görevde kaldıktan sonra inzivaya çekildi.[230]

Genç Osman Vakası'ndan sonra istifa eden Esad Efendi'nin yerine 21 Mayıs 1622 (h. 10 Recep 1031)'de şeyhülislam olarak atandı ve ilk görevi II. Osman'ın cenaze amazını kıldırmak oldu. Yahya Efendi'nin bu görevi, devrin sadrazamı Kemankeş Ali Paşa tarafından 4 Ekim 1623 (h. 9 Zilhicce 1032)'de sona erdirildi.[231]

22 Mayıs 1625 (h. 14 Şaban 1034)'te meşihat makamına ikinci kez geçen Zekeriyyazade Yahya Efendi, 1631 (h. 1040)'de sipahilerin isyanında bulunduğu için on yedi devlet adamı gibi IV. Murad tarafından 10 Şubat 1632 (h. 19 Recep 1041) tarihinde şeyhülislamlıktan azledildi.[232]

Zekeriyyazade Yahya Efendi yaklaşık iki yıl süren mazuliyetinden sonra Şeyhülislam Ahizade'nin idam edilmesiyle 7 Ocak 1634 (h. 7 Recep 1043)'te üçüncü ve son kez meşihatin başına getirildi. 27 Şubat 1644 (h. 18 Zilhicce 1053)'te vefatına kadar aynı görevi ifa etti.

Yahya Efendi'nin cenazesinin Fatih Meydanı'nı dolduran kalabalık tarafından kaldırıldığını yazan Muallim Naci, ölümünü geç yaşında maruz

---

[230] Bayram Ali Kaya, *Age,* 245.
[231] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 362; Bayram Ali Kaya, *Age,* 245; Danişmend, III, 421.
[232] *İlmiyye Sâlnâmesi*365; Danişmend, III, 471, 472, 480.

kaldığı bu durumun yarattığı üzüntüye bağlayanlardandır.[233] Çarşamba'da Sultan Selim Camii yakınında yaptırdığı medresenin hazresine defnedilen Zekeriyyazade Yahya Efendi'nin ölümüne "Kabr-i Yahyâ ola yâ rab pür-nûr" mısraı gibi başka pek çok tarih düşürülmüştür.

Yahya Efendi, sadece din ve hukuk işleriyle değil, siyasetle de ilgili biriydi. IV. Murad kendisini Bağdat ve Revan seferlerine beraberinde götürmüş, yine onun isabetli tavsiyesiyle Bağdat seferine götürdüğü 20 kıta muhasara topu götürmüştü.[234]

Şeyhülislam Yahya Efendi yerine getirdiği önemli resmî görevlerin yanında usta şairliği ve on sene süren üçüncü şeyhülislamlığı sırasında IV. Murad'la gelişen ahbaplığı ile de bilinmektedir.

Nef'î vâdî-i kasâ'idde sühan-perdâzdır
Olamaz ammâ gazelde Bâkî vü Yahyâ gibi[235]

Şair Nedim'in onun şairliği için söylediği yukarıdaki dizeden de anlaşılacağı üzere Yahya Efendi, şiir anlayışı ve üslubuyla klasik şiirin eski devriyle yeni devri arasında bir geçiş rolü üstlenmiştir.[236] Muallim Naci de Yahya Efendi'nin şairliğinden övgüyle söz eder.[237]

---

[233] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 53; Muallim Naci, *Osmanlı Şairleri* (hzl. Cemal Kurnaz), (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986):
[234] Muallim Naci, *Age*, 52.
[235] Muhsin Macit, *Nedîm Divanı*, (Ankara: Akça. Yayınları, 1997): 72; . KONTROL ET; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* (hzş. C. Kurnaz, M. Tatçı), (Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2000):. 498; Gibb, Age, s. 197.
[236] Veli Ertan, *Meşhur Şeyhülislamlar*, (İstanbul: Bahar Yayınları, 1969): 67.
[237] Muallim Naci, *Age*, 52.

Zekeriyyazade Yahya Efendi'nin dikkat çeken kişilik özelleri arasında açıksözlülüğü, doğruluktan ayrılmayan, nüktedan, cömert, mütevazi, rindmeşrep, hoş-sohbet, nüktedanlığından da bahsedilir.

Başlıca Telif Eserleri[238]

1- Divan.
2- Ta'alîkû Şerhi Câmi'i'd-dürer
3- Tahmîsü Kasîdeti'l-bürde
4- Nigâristân Tercümesi
5- Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi
6- Sâkînâme

1.8.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Yahya Efendi'nin "Şeyhülislam Yahya Efendi ibni Zekeriyya" ismiyle kayıtlı, 1640-41 (h. 1050) tarihli vakfı İstanbul'da kurulmuştur.[239] Nazırı dönemin şeyhülislam tayin edilen[240] bu vakfa ait senette Bu vakfiyede ayrıca Yahya Efendi'nin babası şeyhülislam Zekeriyya Efendi'ye ait iki medresenin varlığına da işaret edilmektedir. [241]

[238] Bayram Ali Kaya, *Age*, 245-246.
[239] VGMA, 571: 167/66.
[240] "... nezareti İstanbul'da şeyhülislam, müftilenam olan zâte şart kılup …"
[241] "… zikrolunan masraflardan artandan vâkıfın babası hazreti Zekeriyya Efendi'nin bina ettiği biri medrese-i ûlâ, diğeri medrese-i saniye namile iki medresenin vakfı zaif düşerse anlara hacet mikdari sarf olunmasını ve … "

1.8.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Bu Arapça vakıf senedine göre Yahya Efendi İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

[Eyüp'te] Şeyh Yavsi Zaviyesi [Sivasî Tekkesi] yakınında Çırakcı Mahallesi'nde bulunan menzilinin karşısında, bir taraftan sabık Rumeli Kazaskeri merhum Seyyid Mehmed Efendi'nin ölümünden sonra veresesine intikal eden menzil ve Şeyh Mehmed Efendi'nin Selanik Kadısı Şeyhzadeden müntakil mülkü, bir taraftan Yahya Efendi'nin aşağıda bahsedilecen menzil, bir taraftan Medine-i Münevvere Vakfı, bir taraftan yol ile çevrili vakıf arsada merhum Şeyh Yavsi Vakfı'na senelik 130 dirhem kirayla inşa ettirdiği 1 büyük hücre, 14 ocaklı hücreyi içeren ve 1 su kuyusu, üzerindeki binalar yıkılarak ihya edilen meyveli ve meyvesiz ağaçları olan 1 bahçeden meydana gelen **1 medrese;**

Çırakcı Mahallesi'nde bir taraftan medresesinin bahçesi, bir taraftan merhum Şerif Efendi'nin terekesinden veresesine intikal eden menzil, bir taraftan yol, bir taraftan çıkmaz sokak ile çevrili arsası Şeyh Yavsi Zaviyesi'ne senelik 81 dirhem kiralı, iç kısmında 2 fevkani oda, 1 tahtani oda, 1 mutfak, 1 tuvalet, 1 bahçe, dış kısmında 3 fevkani oda ve bunlardan ikisinin altındaki 1 ahır, 1 tuvalet, 1 tahtani oda ve önünde 1 ahır, 1 tuvalet ve ahırın önünde 1 odadan meydana gelen **1 menzil;**

İstanbul'da Hasköy-Sütlüce'de, arsası merhum Sultan Bayezid Vakfı'na senelik 300 dirhem kiralı, bir taraftan Yahya Efendi'nin hanımı ve merhum Samsonîzade Mehmed Efendi'nin kızı merhume Rukiyye Hatun Vakfı'na ait

fırın, bir taraftan Tacirlerbaşı İsmail Çelebi ibni Ebibekir'in mülkü, bir taraftan dağ, bir taraftan sahille çevrili **1 kiremit fırını;**

Galata İstinye'de, merhum Sultan Bayezid Vakfı'na senelik 30 dirhem kiralı, bir taraftan kısmen Andon veled-i Sivasbol mülkü, bir taraftan Mihal veled-i zimmînin mülkü, bir taraftan Andon veled-i Topal zimmînin mülkü, bir taraftan deniz tarafında bulunan yol ile çevrili 2 fevkani, oda ve 3 tahtani odadan meydana gelen **1 ekmekçi fırını;**

[İstanbul'da semti belirtilmeyen bir yerde] birbirine bitişik, her biri iç kısmında 1 fevkani oda ve altında mutfak; dış kısmında 1 fevkani oda, altında ahır ve aralarında dehlizi ve her biri 1'er tuvaletten oluşan **8 menzil;**

[Semti belirtilmeyen bir yerde] sahiplerinden alınan, üzerindeki bina yanmadan önce Damadzade Abdülbaki Efendi ibni Mehmed Efendi'nin, kendisine babası Damad (Mehmed) Efendi'den intikal eden mülkü olan arsa üzerine inşa edilen, güney cephesinden İzmir kadılığından ayrılmış Davud Efendi mülkü, kuzey ve batıdan yol, doğudan Damad Mehmed Efendi Vakfı ile çevrili, 3 yerde kuyu ile 2 tahtani mahzeni de içeren karşılıklı ve birbirine bitişik **20 tahtani hücre ve bir oda, 1 avlu;**

1.8.3.1 Medrese: Yahya Efendi Medresesi

Vakfiyesinde Çırakcı Mahallesi'nde Şeyh Yavsi Zaviyesi'nin yakınında yer aldığı yazan bu yapının eski adı Sakız Ağacı olan Darüşşafaka Ön Sokağı'nda, İzzet

Mehmed Efendi Darülhadisi'nin hemen yanında olduğunu Kütükoğlu'ndan yazmaktadır.[242]

Sağlam, büyük ve latif bir bina olarak tarif edilen ve eşi zor bulunur bir tarz ve üslupta inşa edildiğinden bahsedilen bu yapı 1918'deki Fatih yangınından kurtulamamıştır.[243]

Mübahat Kütükoğlu'nun tespitine göre 1792 tarihinde 5 odalı olduğu kaydedilen bu medresede 6 kişinin yaşadığı; 1869'da ise 37 kişi yaşadığı bilinmektedir.[244] 1914'teki rapora göre ise 20 odalı binanın 20-30 kişinin yaşamasına uygun olduğu yazılmıştır.

Vakıf senedine göre biri büyük toplam 15 hücreden (bir büyük hücre, 14 ocaklı hücre) bir su kuyusu ile meyveli ve meyvesiz ağaçları olan bir bahçeden meydana gelen bu medresenin yıllara göre değişen farklı oda sayıları dikkate değerdir. Odaların dördü diğerlerinden daha büyük, diğerleri dikdörtgen planlı, arsanın yamuk olması sebebiyle sağ köşedeki oda da yamuk planlıdır. Bir planda girişin sol tarafında gösterilen abdesthane ve çamaşırhane, başka bir planda girişin sağındaki duvarın ortasında, giriş ise odaların ortasına bulunmaktadır.[245]

Medresenin geçirdiği onarımlara ait ilk kayıt, 1865'te Ali Ağa tarafından ilave olarak inşa edilen bir odaya aittir.[246]

---

[242] Mübahat S. Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, (Ankara: TTK Basımevi, 2000): 215.
[243] VGMA, 571:167/66; Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 216.
[244] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 215.
[245] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 216.
[246] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 216.

İkinci kayıt, 1911'de yapılan bir tamir teşebbüsüne aittir. 1914 yılında harap vaziyette bulunan Yahya Efendi Medresesi öğrencilerin yaşamasına uygun bulunmamış, yıkılıp yanındaki İzzet Mehmed Efendi Darülhadisi'nin arsasıyla beraber "mükemmel bir medrese haline getirilmesi" raporlanmıştır.[247]

1.8.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Aynı vakfiyeye göre[248] Yahya Efendi'nin İstanbul dışında yaptırdığı ve/veya vakfettiği mülkler aşağıdaki gibidir.

1.8.4.1 Bursa

Bursa dışında Merayeri'nde kuzeyden Haşmî (Mehmed) Efendi veresesinden bahçe, güneyden Osman Efendi bahçesi, doğudan Karıncazade'nin bahçesi, batıda kısmen çıkmaz sokak ve kısmen Mevlana Yusuf Efendi bahçesi ile çevrili; merhum Musa Efendi veresesinden satın alınan **1 havuz** ve **1 bahçe**;

Bursa'da Timurtaş Mahallesi yakınında İncilboğazı'nda iki taraftan Havuzlu Bahçe, iki taraftan yol ile çevrili; Mesih kızı Cemile Hatun'dan 35000 dirheme satın alınan **bahçe;**

Bursa dışında İncilboğazı'nda bir taraftan kısmen merhum Karaçelebizade Hüsam Efendi Vakfı, kısmen yol, kısmen Mehmed mülkü,

[247] Mübahat S. Kütükoğlu, *Age,* 216.
[248] VGMA, 571: 167/66.

kısmen Mehmed kızı Fatma Hatun mülkü, bir taraftan İncil mevzii, bir taraftan çıkmaz sokak ile çevrili; yarı hissesi mehrum Gökderezade Ahmed Efendi'den 80000 dirhem ve diğer yarı hissesi Kethüdazade Mustafa Efendi ibni Hamdi'den 80000 dirhem ile satın alınan **bahçe;**

Bursa dışında Merayeri'nde bir taraftan Ahmed oğlu Mehmed Beşe mülkü, bir tarafan Kalaycızade Mustafa mülkü ve kısmen Hacı Mustafa ibni Orhan Vakfı, bir taraftan kısmen Oruçbey Vakfı, bir taraftan kısmen İmam Mehmed Halife mülkü, bir taraftan kısmen yolla çevrili; Rukiyye Hatun binti merhum Esad Efendi'nden 186 dinar ile satın alınan **bahçe;**

1.9 Mustafa Efendi, Balizade

1.9.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 50. şeyhülislamı Mustafa Efendi, İstanbul'da İmam Bâli Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi ve "Balizade" ismiyle tanındı.

İlk eğitimini tamamladıktan sonra Şeyhülislam Hocazade Mehmed Efendi'ye intisap ederek ondan mülazım oldu. Haziran-Temmuz 1016 (h. Cemaziyelahir 1025)'da Sitti Hatun Medresesi; Aralık 1619 (h. Muharrem 1029)'da Mesih Paşa Medresesi; Ocak 1621 (h. Safer 1030)'de İbrahim Paşa-yı Atik Medresesi; Temmuz 1621 (h. Şaban 1030)'de Osman Paşa Medresesi; Haziran 1623 (h. Şaban 1032)'te Ayşe Sultan medreseleri; Mart 1624 (h. Cemaziyelevvel 1033)'te Sahn-ı Seman medreseleri; Mart 1626 (h. Cemaziyelahir 1035)'da Edirne Sultan Bayezid Medresesi'ne müderris olarak atadı. Kasım 1627 (Rebiülevvel 1037)'den Haziran 1631 (Zilkade 1040)'e kadar mazuliyet hayatı yaşadıktan sonra Hakaniyye-i Vefa Medresesi'nde müderrislik yaptı.[249]

1633 (h. Muharrem 1043) yılında Medine kadısı oldu ve görev süresi tamamlanınca Temmuz 1635 (h. Muharrem 1045)'te İstanbul'a döndü. Mayıs 1639 (Muharrem 1049)'da Üsküdar kadılığına tayin edildi ve Haziran 1641 (h. Rebiülevvel 1051)'de Mudurnu kazası arpalık olarak tahsis edilerek görevinden azledildi.

---

[249] Eyyüp Said Kaya, Mehmet İpşirli, "Mustafa Efendi, Bâlîzâde", *TDVİA* 31, (İstanbul: 2006): 294.

Nisan 1647 (h. Rebiülevvel 1057)'de Bursa kadılığı payesiyle Galata kadılığına atanan Balizade Mustafa Efendi beş ay sonra azledildi. Nisan 1648 (h. Rebiülevvel 1058)'de Rumeli kazaskeri edildi fakat üç ay içinde emekliye ayrıldı. Ağustos 1652 (h. Ramazan 1062)'de Anadolu kazaskerliğine getirildi ancak Aralık 1652 (h. Muharrem 1063)'de görevden ayrıldı.

21 Kasım 1656 (h. 3 Safer 1067)'da[250] meşihat makamına getirilen Mustafa Efendi, devrin veziriazamı Köprülü Mehmed Paşa'yla anlaşamayarak 6 ay sonra 23 Mayıs 1657 (h. 9 Şaban 1067)'de azledildi ve Filibe'ye sürüldü. Danişmend, Mustafa Efendi'nin laubali tavırları ve küçük çocuklara ilmi payeler verdiği için azledildiğine işaret eder.[251]

Mazuliyetinden sonra zaman içinde Balkanlarda ve Anadolu'da değişerek tahsis edilen arpalıklarından elde ettiği gelirle yaşayan Balizade Mustafa Efendi, affedilerek İstanbul'da döndükten sonra Sütlüce'deki yalısında[252] yaşamaya başladı. Aralık 1662 (h. Cemaziyelevvel 1073)'de burada vefat etti. Mustafa Efendi'nin Sütlüce sahilinde bulunan mezarı bugün mevcut değildir.[253]

1.9.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarına göre Balizade Mustafa Efendi 1 Mart 1657 (h. 15 Cemaziyelevvel 1067) tarihinde, altı aylık kısa şeyhülislamlık görevi sırasında tanzim ettirmiştir. Vakfiyenin "merhûm Bâlîzâde Mustafa Efendi Şeyhülislâm-ı

---

[250] Danişmend'e göre meşihat süresi 6 ay 2 gün; İsmail Hami Danişmend, *Age,* 5, 127.
[251] İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 127.
[252] Serhat Başar, *Age,* 92.
[253] Eyyüp Said Kaya, Mehmet İpşirli, *Age*, 294; İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 152.

sâbık" ismiyle 25 Nisan 1774 (13 Safer 1188)'de kaydedildiğine bakılırsa vakfın mütevellisi ve Balizade Mustafa Efendi oğlu olan el-Hac Mehmed Efendi tarafından Mustafa Efendi'nin ölümünden sonra yeniden düzenlenmiş olmalıdır. (Bkz.: EK.9)

1.9.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Bu vakfiyede Balizade Mustafa Efendi'nin İstanbul'da yaptırdığı ve/veya vakfettiği yapılar yer almaktadır.

İstanbul'da Balat Kapısı dışında, bir taraftan Sefer Ermeni mülkü, bir taraftan David nâl Yehûdi mülkü, bir taraftan sahil, bir taraftan yol içe çevrili 11 fevkani ve tahtani odadan meydana gelen **1 menzil;**

Eyüp'e bağlı Sütlüce'de bir taraftan merhum Haydarağazade Mustafa veresesi tararrufunda olan kiremit fırını, bir taraftan Kırksandra isimli Nasraniyye mülkü, bir taraftan sahil, bir taraftan yol ile çevrili; dış kısmında 3 fevkani oda, 1 tahtani oda, 1 mutfak, 1 su kuyusu ve bahçesi, iç kısmında ise 2 fevkani oda, 1 tahtani oda, 1 sofa, 1 mutfak, meyveli ve meyvesiz ağaçları bulunan bahçeden oluşan **1 menzil;**

[İstanbul'da Fatih'te] Hüsrev Paşa Türbesi yakınında Mehmedefendi Mahallesi'nde bir taraftan Emine Hatun ibnet-i Abdullah mülkü, bir taraftan sabıka Yeniçeriler taifesi başkitabesi hizmetinde olan Mehmed Efendi mülkü, bir taraftan yol ile çevili; 4 fevkani oda, 3 sofa, 1 kiler, 1 mutfak, 1 ahır, 1 bahçe, ve üç su kuyusu ve tuvaletten oluşan **1 menzil;**

Yoros kazasına tabi Anadolu Hisarı yakınında Sinanefendi Mahallesi'nde bir taraftan Balizade Mustafa Efendi mülkü, bir taraftan Beşikçibaşı mülkü, bir taraftan sahil, bir taraftan yol ile çevirili; 3 fevkani oda, 1 tahtapuş, liman, havuz, avlu ve tuvaletten oluşan **1 menzil;**

[Yoros kazası'nda] Anadolu Hisarı'nda bir taraftan Mustafa Bey veresesi mülkler, üç taraftan yol ile çevrili 3 fevkani oda, 1 mutfak, 1 tuvalet, 1 tahtani ahırdan meydana gelen **1 menzil;**

Anadolu Hisarı'nda Balizade Mustafa Efendi'nin oğlu el-Hac Mehmed Efendi mülkü, bir taraftan Kaya Kadın mülkü, bir taraftan sahil, bir taraftan yol ile çevrili; 1 fevkani oda, 1 fevkani köşk, 1 tahtapuş, 1 mutfak, 1 tahtani oda, 3 sofa, 1 mahzen, liman, 1 tuvaletten oluşan **1 menzil;**

[İstanbul'da] Balat Kapısı'nın iç kısmında Dörtyol ağzında bir taraftan merhum İbrahim Paşa Vakfı, bir taraftan Ayni Hatun Vakfı, Ayni Hatun Vakfı, bir taraftan Arslan veled-i Hamaril Yehûdi mülkü, bir taraftan yol ile çevrili; merhume Ayni Hatun Vakfı'ndan vâkıfa yılda 40 akçe kiralı arsa üzerine inşa ettirdiği, daha önce oğlu Mehmed Efendi'ye ait yanmış bir menzilin arsası üzerinde inşa ettirdiği **2 fevkani ve 2 tahtani ev;**

1.10 Yahya Efendi, Minkarizade

1.10.1 Biyografi

Osmanlı'nın 54. şeyhülislamı olarak görev yapan Yahya Efendi, Alanyalı Minkarizade Ömer Efendi'nin oğlu olarak 1610 (h. 1018)'da İstanbul'da dünyaya geldi ve hayatı boyunca aile ismi olan "Minkarizade" ismiyle anıldı.[254]

Aziz Mahmud Hüdayi'den Kur'an öğrenerek başlayan eğitim hayatı, Kiçi Mehmed Efendi, Veli Efendi ve Abdürrahim Efendi'den aldığı derslerle devam etti.

Şeyhülislam Hocazade Esad Efendi'den mülazemetini alarak ilmiye sınıfında göreve başlayan Yahya Efendi, sırasıyla Mart 1637 (h. Şevval 1046)'de Kürkçübaşı, Şubat 1640 (h. Şevval 1049)'ta Emre Hoca, Şubat 1641 (h. Zilkade 1050)'de Hadım Hasan Paşa, Haziran 1641 (h. Rebiülevvel 1051)'de Şeyhülislam Zekeriyya Efendi, Ocak 1644 (h. Zilkade 1053)'te Sahn-ı Seman, Nisan 1644 (h. Safer 1054)'te Piri Mehmed Paşa, Eylül 1645 (h. Recep 1055)'te İstanbul Siyavuş Paşa Sultan (Fatma Sultan), Ağustos 1646 (h. Recep 1056)'da Yavuz Sultan Selim, Şubat 1648 (h. Muharrem 1058)'de Süleymaniye medreselerine müderris olarak görev yaptı.

Ocak-Şubat 1649 (h. 1059 Muharrem)'da Mekke kadısı olarak atandı ve iki yıl boyunca bu görevde kaldı. Yahya Efendi, Temmuz 1652 (h. Şaban 1062)'de tayin edildiği Kahire kadılığından bir yıl sonra Ağustos 1653 (h.

---

[254] Mehmet İpşirli, "Minkârizâde Yahyâ Efendi", *TDVİA* 30, (İstanbul: 2005): 114; İsmail Hami Danişmend, V, 155.

Ramazan 1063)'te azledilse de aynı göreve Aralık 1655 (h. Safer 1066)'te Edirne payesiyle yeniden getirildi. Mart-Nisan 1657 (h. Cemaziyelahir 1067)'da üçüncü kez getirildiği Kahire kadılığına yedi ay kaldı ve Aralık 1658 (h. Rebiülevvel 1069)'de "mümeyyiz-i ulema" tayin edildi. Nisan-Eylül 1659 (h. Recep - Zilhicce 1069) tarihlerinde altı ay İstanbul kadılığı yaptıktan sonra azledildi. Azlinden sonra arpalık olarak verilen Menemen ve Foçalar kazaları, Temmuz 1660 (h. Zilkade 1070)'ta Dimetoka ve Dağardı kazalarına çevrildi.[255] Şubat 1662 (h. Cemaziyelahir 1072)'de Rumeli kazaskeri atandı ve 9 ay bu görevde kaldı.

21 Kasım 1662 (9 Rebiülahir 1073)'de halen Rumeli kazaskeriyken şeyhülislamlığa tayin edildi.[256] Minkarizade Yahya Efendi'nin şeyhülislam olarak görev yaptığı dönemde 17 Eylül 1666 (h. 16 Rebiülevvel 1077) tarihinde Sabatay Sevi'nin saray tarafında yürütülen ikinci sorgusuna katılması ve İslam'ı kabul etmesini sağlaması[257] tarihî görevlerinden biri olmuştur.

1667-68 (h. 1078)'de Rumeli kadılıklarının gelir ve derece konularında yaptığı düzenlemelerin bu görevi sırasında gerçekleştirdiği kayda değer faaliyetler arasında yer aldığı[258] Şeyhülislam Yahya Efendi'nin 12 Haziran 1669 (h. 12 Muharrem 1080)'da, saltanatı boyunca 11 yıl 3 ay meşihat makamında kaldığı IV. Murad'ın meclisinde ders vermesi, III. Mustafa döneminde "huzur

[255] Mehmet İpşirli, *Age,* 114.
[256] Mehmet İpşirli, *Age,* 114.
[257] Cengiz Şişman, "Sabatay Sevi", *TDVİA* 35, (İstanbul: 2008): 334.
[258] Mehmet İpşirli, *Age,*114.

dersleri" ismiyle anılan geleneğin ilk örneği kabul edilmesi açısından önemlidir.[259]

İşini yapmasına engelleyecek derecede rahatsızlık geçiren Yahya Efendi, 21 Şubat 1674 (h. 15 Zilkade 1084)'te 66 yaşında, 11 yıl 3 aylık sürdürdüğü şeyhülislamlık görevinden azledilmiştir.

Minkarizade Yahya Efendi'nin defnedildiği Üsküdar'da Ahmed Çelebi Camii'nin karşısındaki türbe, bugün mevcut değildir.[260] Yahya Efendi'nin kemikleri ile ailesinin kemikleri 1885 yılında Ali Süruri Paşa tarafından defnedildikleri yerden alınmış ve Aziz Mahmud Hüdayi Dergahı'nın haziresine nakledilmiştir[261]

Ocak 1678 (h. Zilkade 1088)'deki ölümüne kadar geçen mazuliyet hayatını Beşiktaş'taki yalısında geçiren Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi, dürüstlüğü ve fazliletiyle bilinirdi.[262]

Başlıca Telif Eserleri[263]

1- Fetâvâ-yı Minkârizâde

2- Çeşitli kitaplara yazdığı haşiyeler

---

[259] Mehmet İpşirli, *Age*, 114; Uzunçarşılı, *Age*, 215.
[260] İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi* I, (İstanbul, Ahmet Sait Matbaası, 1977): 86.
[261] Mehmet Nermi Haskan, Yüzyıllar Boyunca Üsküdar I, s. 44, 68; II, s. 644 – 645, 894; III, s. 1244 – 1245.
[262] Mehmet İpşirli, *Age*, 114.
[263] Mehmet İpşirli, *Age*, 114.

1.10.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarında Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi'ye dair kaydı bulunan tek vakfiye, oğlu Müftizade Abdullah Efendi'nin vakfına ait 14 Temmuz 1688 (h. 15 Ramazan 1099) tarihli Osmanlıca vakfiyedir. Bu vakfiye, Müftizade Abdullah Efendi'nin ve babası Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi'nin vakıflarının birleştirildiği bir mülhak vakıfta aittir. (Bkz.: EK.10) Bu evrak, Müftizade Abdullah Efendi'nin küçük oğlu Abdurrahman Çelebi'nin tarafından babasının vefatından sonra düzenlenmiştir.

Bu vakfiyede, Müftizade Abdullah Efendi'nin **Beşiktaş'ta Sinanpaşa Mahallesi'ndeki evinde** 8 adet sandık içinde bulunan, isimleri ve adetleri tek tek yazılı toplam 425 adet ciltli kitabı vakfettiğinden bahsedilir.

Abdullah Efendi'nin çeşitli hizmet ve hizmetliler için tayin ettiği ücretlerden arta kalacak nakit paranın da vakfedildiği not edilmiştir. Miktarı giderlere harcandıktan sonra belirlenecek bu nakit para vakfa akar olarak aktarıldıktan sonra babası Yahya Efendi'nin bânisi olduğu medresenin vakfına eklenip birleştirilmesini şart koşmuş ve bu iki vakfın "vakf-ı vâhid" hükmünde olmasını istemiştir.

Vâkıf Abdullah Efendi ayrıca babasının Üsküdar'da yaptırdığı Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi Medresesi'nin hücrelerinden birinin kitaphane olarak kullanılmasını ve vakfettiği kitaplarının oraya konulmasını şart koşmuştur.

1.10.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

VGMA'da kayıtlı mülhak vakfiye dışında başka bir vakıf senedine erişilemediği için bu çalışmada Minkarizade Yahya Efendi'nin İstanbul'daki imar faaliyetleri hakkında ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

1.10.3.1 Medrese: Minkarizade Yahya Efendi Medresesi

Üsküdar'da Aziz Hüdayi Caddesi'nde Açık Türbe Sokağı'nın başında, yanında da Minkarizade Yahya Efendi'nin türbesi yer alan yapı günümüze ulaşmamıştır.[264]

Medresenin temel hafriyatından kare planlı, bir avlu etrafında on üç oda ve bir dershaneden meydana geldiği anlaşılmaktadır. [265] Medresenin 1855 depreminde yıkıldığı tahmin edilmektedir.[266] Yapılan kazı çalışmaları sonucunda bu medreseye ait temeller ortaya çıkarılmıştır.

Minkarizade Yahya Efendi'nin oğlu Müfizade Abdullah Efendi'nin yukarıda bahsettiğim vakfiyesinde vakfettiği 245 adet kitabın, bu medresenin kitaphaneye çevrilmesini istediği odalarından birinde saklanması şart koşulmuştur.

1.10.3.2 Türbe: Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi Türbesi

Üsküdar'da, Hüdayi Aziz Mahmud Caddesi'nde Açık Türbe sokağının başında, Minkarizade Yahya Efendi Medresesi'nin girişinin sol köşesinde yer alan türbe,

---

[264] İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi* II, s. 290.
[265] Mehmet İpşirli, *Age*, 114.
[266] Mehmet İpşirli, *Age*, 114.

bugün yok olmuştur.[267]

Kubbeli olduğu bilinen bu yapıya ait kitabe taşları da günümüze ulaşamamıştır.[268]

[267] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age* I, s. 86; İbrahim Hakkı Konyalı, *Age* II s. 547; M. Nermi Haskan, III, s.1244-1245.
[268] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age* II s. 547.

1.11 Feyzullah Efendi, Seyyid

1.11.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 58. ve 65. şeyhülislamı olarak görev yapan Feyzullah Efendi 1639 (h. 1048)'da Şerife Hatun ve Erzurum müftüsü Seyyid Mehmed'in oğlu olarak Erzurum'da dünyaya geldi.

İlk eğitimini babasından aldığı derslerle tamamlayarak Seyyid Abdülmümin, İsmail Efendi ve Şeyh Mehmed Vanî Efendi'nin derslerine devam etti.[269] İstanbul'a giden ve orada IV. Mehmed'in büyük iltifatını kazanan Vanî Efendi'nin isteğiyle 1664 (h. 1074) yılında önce İstanbul'a ve sonra da Edirne'ye gitti. Yine aynı tarihte Mehmed Efendi'nin kızıyla evlendi[270] ve onun hünkar vaizliğine terfi etmesiyle boşalan Şehzade Mustafa (II. Mustafa)'nın hocalığı görevine 1669'da getirildi.[271]

Ertesi yıl IV. Mehmed'in fermanıyla mülazemet aldıktan sonra ilmiye kademelerinde hızla yükseldi. Haydarpaşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Seman ve Ayasofya medreselerine müderris olarak atandı. 1674'te İstanbul kadılığı payesiyle Sultan Ahmed Medresesi'ne; 1678'de Rumeli kazaskerliği payesiyle Şehzade Ahmed'in (III. Ahmed) hocalığına getirildi. 1686 yılında, padişaha ait has bahçede at bulundurduğu gerekçesiyle azledildiyse de birkaç gün sonra suçsuz olduğu anlaşılınca Eyüp kazası kendisine arpalık olarak verilerek görevine iade edildi.

---

[269] Mehmet Serhan Tayşi, "Feyzullah Efendi, Seyyid", *TDVİA* 12, (İstanbul: 1995): 527.
[270] *İlmiyye Salnamesi*'ne göre aynı tarihte değil dört sene sonra "evlendikten dört gün sonra hacca gitmiştir. 1667-68 (1078)" *İlmiyye Sâlnâmesi*, 397.
[271] Erdoğan Pazarbaşı, "Mehmed Efendi, Vanî", *TDVİA* 28, (İstanbul: 2003): 458-459.

Feyzullah Efendi, 7 Kasım 1686 (h. 1098)'da nakibüleşraf; 14 Şubat 1688 (h. 11 Rebiülahir 1099)'de nakibüleşraflığını koruyarak şeyhülislam tayin edildi. 17 gün sonra 2 Mart (h. 28 Rebiülahir) Salı günü bir yeniçeri ayaklanması sonucunda azledildi. İsmail Hami Danişmend, Feyzullah Efendi'nin azil gerekçesi olarak devrin veziriazamı Sivayuş Paşa'nın bu ayaklanmayla öldürülmesinden sonra yerine geçen Nişancı İsmail Paşa'nın davetine icabet etmeyip Ağakapısı'na gitmemesini gösterir.[272]

Azlini takiben önce Kuzguncuk'taki yalısında oturmaya, bir hafta sonra ise Erzurum'a sürgüne mecbur edildi.[273] Feyzullah Efendi 7 yıl süren sürgün hayatından sonra şehzadeyken hocalığını yaptığı II. Mustafa'nın tahta geçmesiyle 25 Mayıs 1695 (h. 11 Şevval 1106) tarihinde meşihat makamına ikinci kez geçti. Hace-i sultanlık unvanları sebebiyle "câmi'ür-riyâseteyn" olarak anılan sayılı şeyhülislamdan biri olan Feyzullah Efendi'nin 8 yılı aşkın süren bu ikinci meşihat döneminden Danişmend "bir nevi diktatörlük" olarak bahseder.[274]

Devlet işlerine, atamalara ve azillere müdahale etmesi, vezirleri iradesi altına alması, oğullarını, damatlarını ve akrabalarını küçük yaşlarından itibaren yüksek mevkilere getirmesi, özellikle de oğlu Fethullah Efendi'yi II. Mustafa'dan aldığı fermanla şeyhülislam veliahtı (halefi) ilan etmesi [275] şeyhülislamlığı sırasındaki uygunsuz uygulamalarının en göze çarpanlarındandır. Bu gelişmelerin Feyzullah Efendi'ye ve iktidara olan huzursuzluğu arttırması sonucunda sultanın iradesine ve şeyhülislama karşı 17 Temmuz 1703 (h. 3 Rebiülevvel 1115)'te Cebecibaşı Boşnak İbrahim Ağa, Veziriazam Rami

[272] İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 157.
[273] Mehmet Serhan Tayşi, *Age*, 527.
[274] İsmail Hami Danişmend, *Age* 3,645.
[275] "oğlunun uhdesine meşihat payesi verdirdi ve beyaz hilat giydirdi" *İlmiyye Sâlnâmesi*, 398.

Mehmed Paşa ve Moralı Damad Hasan Paşa'nın desteğiyle bir direniş başlatıldı. Bu hareket, gidişattan rahatsız olan saray çevresine, bürokratlara ve ulema grubuna, II. Mustafa'nın ikameti sebebiyle devlet merkezinin Edirne'ye kaymasından memnuniyetsiz olan İstanbul halkının, özellikle esnafların katılımı seyyitlerin ve medrese öğrencilerinin destek göstermesiyle büyük bir isyana dönüştü.[276] Tüm kente yayılan isyan sırasında Feyzullah Efendi'nin, oğullarının ve bazı devlet adamlarının İstanbul'daki evleri yağmalandı. Sarayın güvenliğinden sorumlu Bostancıbaşı Mehmed Ağa'nın da isyancılara katılmasıyla ayaklanma saraya sıçramış oldu.[277]

Gelişmeleri sonradan öğrenen II. Mustafa, isyanın patlak vermesinden 10 gün sonra 27 Temmuz 1703 (h. 13 Rebiülevvel 1115)'te Feyzullah Efendi'yi ve oğullarını azletti. Bu sırada Edirne'den Erzurum'a kaçmaya çalışan Feyzullah Efendi Edirne'ye 300 km uzaklıkta Varna yakınlarındaki Pravadi kasabasında yakalanarak Edirne'ye getirtildi.

Tarihte "Edirne Vakası" veya "Feyzullah Efendi Vakası" olarak anılan, Sultan II. Mustafa'yı da yerinden eden bu olay 2 Eylül 1703 (h. 20 Rebiülahir 1115)'te Feyzullah Efendi'nin acımasızca öldürülmesiyle son bulmuştur. Pek çok versiyonu anlatılan bu infaz, Osman Nuri Peremeci'nin *Edirne Tarihi* isimli kitabında Nazira İbrahim'den yaptığı alıntıya göre, eski şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'nin, Edirne Bitpazarı'nda semerli bir binek hayvanına

[276] Abdülkadir Özcan, "Edirne Vak'ası", *TDVİA* 10, (İstanbul: 1994): 445-446.
[277] Abdülkadir Özcan, *Age*, 445-446.

bindirilip sebil önüne getirtilmesi, burada bıçak ve hançerle öldürülmesiyle gerçekleşmiştir.[278]

Sabra Follett Meservey'e göre Feyzullah Efendi'nin kişisel çöküşünün ve katlinin sebepleri, gücünü bencilce kötüye kullanılması ve Osmanlı'nın Avrupa'da geniş ölçekte toprak kaybettiği ilk talihsiz barış anlaşması olan Karlofça Antlaşması'nın imzalanmasıdır. Bu iki durum oldukça geniş çaplı bir devrime sebep olmuştur. Ölümünü bir Osmanlı din alimi için korkunç ve sıra dışı olarak niteleyen Meservey, Feyzullah Efendi'nin devrinin tipik ulemasından oldukça farklı olduğunu söyler. Feyzullah Efendi iyi eğitimli ve bilgili olmasının yanında sıra dışı bir güce de sahiptir. Aynı zamanda aç gözlülüğü ve hırsıyla bilinen bu eski şeyhülislam, hayatı boyunca sarf ettiği çabalar neticesinde hem kendi kariyerini başarılı bir sonuca ulaştırma hem de imparatorluğun durumunu iyileştirme amacında başarısızlığa uğramıştır. Meservey, Feyzullah Efendi'nin kısmen imparatorluğun 1700'lerdeki askeri durumunun kurbanı olduğuna da işaret etmektedir.[279]

Feyzullah Efendi için çağdaşı şair ve müderris Mail Ahmed Efendi üç Farsça methiye kaleme almıştır. Bir kaside ve iki gazelden oluşan bu methiyelerde Mailî, Feyzullah Efendi'nin cömertliğine, adaletine ve yüceliğine vurgu yapar.[280]

---

[278] Osman Nuri Pereme, *Edirne Tarihi*, (İstanbul: Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu, 1939): 135.
[279] Sabra Follett Meservey, *Feyzullah Efendi: An Ottoman Şeyhülislam*, (Ann Arbor: University of Michigan, 1965): 00-i.
[280] Veyis Değirmençay, "Mâilî'nin Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye Methiye Farsça Şiirleri"*Doğu Esintileri* (2018): 107-113.

Osmanlı tarihinde idam edilen üçüncü şeyhülislam olan Feyzullah Efendi'nin Suyolcuzade Mustafa Efendi'den hat dersleri aldığı, bir divan oluşturacak kadar Arapça şiiri bulunduğu bilinmektedir. Feyzullah Efendi aynı zamanda tefsir ve hadis ilimleriyle de uğraşmıştır. Ayrıca ölümünden önce Galata Kulesi'ni bir gözlemevine çevirmeyi planladığı da hakkında bilinenler arasındadır.[281]

Başlıca Telif Eserleri[282]

1- Fetâvâ-yı Feyziyye
2- Nesâyihu'l-mülûk
3- Kitâbü'l-Ezkâr
4- Mecmûa-i Hikâyât. Muhâdarât
5- Letâifnâme
6- Riyâzü'r-rahme
7- Hâşiye ʿalâ Envâri't-tenzîl

1.11.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarında Feyzullah Efendi'ye ait İstanbul'da kurulan 3 vakfiye, 2 mülkname, 2 temlikname kaydı bulunuyor. Bu evrakların dışında, Özgen Özcan'ın "On Yedinci Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda Vakıf ve Arazi: Şeyhülislam Feyzullah Efendi Vakfı" (Pious Endowments and Land in the Seventeenth Century Ottoman Empire: The Vakf of Şeyhülislam Feyzullah Efendi) isimli yayımlanmamış yüksek lisans tezinde,[283] Feyzullah Efendi'nin Millet Kütüphanesi'ne vakfettiği kitapların listesini içeren tarihi belirtilmemiş

[281] Godfrey Goodwin, *A History of Ottoman Architecture*, (Londra: Thames and Hudson, 1971): 333.
[282] Mehmet Serhan Tayşi, *Age*, 528.
[283] Özgen Özcan, "Pious Endowments and Land in the Seventeenth Century Ottoman Empire: The Vakf of Şeyhülislam Feyzullah Efendi" İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tarih Bölümü, Ankara: Ocak 2013.

oldukça hacimli 1 vakfiye,[284] Sim Köyü'nün Feyzullah Efendi'ye verilmeden önce *malikane* olarak işletilmesine dair 1 evrak[285] ve 2 adet hudutname yer alır.[286]

Vakıf senetleri aşağıda detaylı olarak incelemeden önce burada kronolojik olarak listelenecek ve içeriklerinden kısaca bahsedilecektir.

Yukarıda bahsedilen Feyzullah Efendi'ye ait ilk mülk kaydı evrakı, Mayıs/Haziran 1695 (h. Şevval 1106) tarihli Arapça mülknamesinin Türkçe tercüme örneğidir.[287] (Bkz.: EK.11a) Burada Feyzullah Efendi'nin İstanbul dışındaki (Erzurum) mülklerin kaydı yer alır.

İkinci evrak, 30 Nisan 1696 (h. 27 Ramazan 1107)[288] tarihli Arapça temliknamenin Türkçe tercüme örneğidir.[289] VGMA'de bu dokümana dair künye bilgisi bulunan giriş kısmından sonrası bulunmadığından metnin geri kalanı için Özcan'ın tezinden faydalanıldı.[290] Bu temlikname, Feyzullah Efendi'nin İstanbul dışındaki (Şam) faaliyetlerini içerir.

VGMA'da bulunan 1696-97 (h. 1108) tarihli diğer bir Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneğinde[291] ise Feyzullah Efendi'nin İstanbul dışındaki (Bursa ve Erzurum) mülklerinden bahsedilir. (Bkz.: EK.11b)

---

[284] Özgen Özcan, *Age*, 123-134.
[285] Özgen Özcan, *Age*,160.
[286] Özgen Özcan, *Age*, 149-158.
[287] VGMA, 571:109.
[288] VGMA, 571:112.
[289] VGMA, 571: 108/55-5.
[290] Özgen Özcan, *Age*, 137-138.
[291] VGMA, 571:110/56.

Evraklardan dördüncüsü Ocak/Şubat 1697 (h. Recep 1108) tarihli olup[292] Arapça bir mülknamenin Türkçe tercümesidir. Feyzullah Efendi'nin İstanbul dışındaki (Bursa ve Erzurum) mallarına yer verilmiştir. (Bkz.: EK.11c)

Beşinci sırada yer alan 1699 (h. 1111) tarihli Arapça temliknamenin Türkçe tercüme örneğinde[293] Feyzullah Efendi'nin İstanbul dışında (Mekke, Medine, Kudüs, Şam) yerine getirilmesini şart koştuğu bazı hizmetlerle Şam'daki mülklerine dair kayıtlar bulunur.

Kaydı bulunan altıncı doküman, Haziran/Temmuz 1699 (h. Muharrem 1111) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneğidir.[294] Burada İstanbul ve İstanbul dışında (Şam, Mekke, Medine, Kudüs) yapılan imar faaliyetlerinin ve/veya diğer hizmetlerin kaydı bulunur.[295] (Bkz.: EK.11d)

21 Ocak 1895 (h. 24 Recep 1312) tarihli Osmanlıca vakfiyede[296] İstanbul dışındaki (Şam ve Erzurum) imar faaliyetleri kaydedilmiştir. (Bkz.: EK.11e)

1.11.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

VGMA'da Feyzullah Efendi'ye ait yukarıda bahsettiğim 7 evraktan sadece bir tanesinde İstanbul'daki imar faaliyetlerine dair kayıt bulunur. Özgen Özcan'ın tezinde yer verdiği Feyzullah Efendi tarafından Millet Kütüphanesi'ne

---

[292] VGMA, 571:111.
[293] VGMA, 571:120.
[294] VGMA, 571:117/57.
[295] Vakfiyede, vakfın gelirinden Mekke'de Kabe'de 1 müderris; Medine'de Ravza'da 1 müderris; Kudüs'te Mescid-i Aksa'da hadis öğretecek 1 kişi atanması ve Şam'da Nakşibendi Zaviyesi'nde eğitim görenlere maaş bağlanması yazılıdır.
[296] VGMA, 571:104/55. Transkripsiyonu için bkz.: EK.11e.

bağışladığı kitapların kaydedildiği vakfiye[297] de dolaylı olarak İstanbul'la ilişkilidir.

Haziran/Temmuz 1699 (h. Muharrem 1111) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercümesine göre[298] (Bkz.: Ek.11) Feyzullah Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği mülkler şöyledir:

İstanbul'da Fatih Camii yakınlarında, Mustafa Bey Mahallesi'nde dört tarafı yol ile çevrili, 1 kargir dershane, 1 kütüphane, 1 sofa, dehliz, 10 öğrenci hücresi, 1 mektep, sofa, şadırvan, 3 tuvalet, su yolları ile şadırvan ve çeşmeye akan 2,5 masura sudan meydana gelen mallardan inşa ettirilen **medrese;**

[Fatih'te] medresenin bitişiğinde ve sınırları içinde yer alan meyveli ve meyvesiz ağaçlı **bahçe;**

1.11.3.1 Medrese: Feyzullah Efendi Medresesi (Millet Kütüphanesi)

Vakfiyede Fatih Camii yakınlarında, Mustafa Bey Mahallesi'nde olduğu yazan medrese binası, bugün Macar Kardeşler Caddesi üzerinde bulunan Millet Kütüphanesi'dir. Dershane, kütüphane, sofalar, dehliz, hücreler, mektep, şadırvan, tuvaletler, şadırvan ve çeşmeden meydana geldiği kaydedilen bu medresenin mektep olarak kullanılan kısmı bugün mevcut değildir.[299]

---

[297] Özgen Özcan, *Age,* 123-134.
[298] VGMA, 571:117/57.
[299] Mübahat Kütükoğlu, XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri, s, 264.

Kitabesinden 1700 (h. 1112) yılında tamamlandığı anlaşılan[300] medresenin ana kapısı, yapıya ait iki çeşmenin bulunduğu Feyzullah Efendi Sokağı üzerinde yer alır. Zaman içinde yapılan düzenlemelerle sokağın yükseltilmesiyle çukurda kalan kapı, 1983'te yeniden açılmıştır.[301] Günümüzde Millet Kütüphanesi ismiyle hizmet veren medrese binasına girişte halen bu kapı kullanılır.

Cephe duvarlarında taş, diğer duvarlarda ise bir sıra taş, iki sıra tuğla kullanılan medresede[302] biri darülkurra olarak kullanıldığı tahmin edilen 10 hücreye zaman içinde 5 baraka daha eklenmiştir. Medresenin, su yolları ve kütüphanenin 19. yüzyıldan itibaren çeşitli zamanlarda onarımdan geçirildiği bilinmektedir.[303] 1869'da 26 öğrencisi bulunan medresede 1914 yılının teftiş heyeti tarafından hazırladığı raporda yapı 10 kişinin yaşaması uygun bulunmuştur.[304]

Medresenin şairi bilinmeyen talik hattıyla yazılmış inşa kitabesi şöyledir:[305]

Hāce Feyzullāh Efendi hazret-i müfti'l-enām
Eyledi bünyādına bu dār-ı ʿilmin ihtimām
Lafzen ü maʿnen dedim itmāmına tārīh-i tām
Biŋ yüz on ikide hakkā medrese oldu tamām

Medresenin iç kapısının üzerinde ise sülüs hattıyla "İbn-i Sirin der ki: Bu ilim sizin dininizdir, dininizi kimden aldığınıza dikkat edin" anlamına gelen Arapça bir kitabe yer alır.[306]

---

[300] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 264.
[301] Mübahat Kütükoğlu, Age 264.
[302] Abdüsselam Uluçam, "Feyzullah Efendi Medresesi", *TDVİA* 12, (İstanbul: 1995): 528.
[303] Mübahat Kütükoğlu, Age 264.
[304] Mübahat Kütükoğlu, Age 265.
[305] Osmanlı Kitabeleri Projesi
http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=882&hid=976

Mübahat Kütükoğlu, medresenin 20. yy. Türk mimarisinin karakteristik özelliklerine sahip olduğunu ve klasik devrin son temsilcilerinden olduğunu söyler.[307]

1894 yılında meydana gelen deprem ve yangın sonucunda medresenin yıkılması düşünülen medrese, İstanbul Muhibleri Cemiyeti ve devrin şeyhülislamı Mustafa Hayri Efendi tarafından kitap koleksiyoneri Ali Emiri Efendi'nin elindeki yazma ve basma 16000 kitabın vakfedilmesi ve yapının kitaphanesine Feyzullah Efendi'nin bağışladığı 2189 kitaplarla beraber tamamen kütüphaneye çevrilmiş ve halkın kullanımına açılmıştır.[308]

1.11.3.2 Kitaphane

Medresenin en önemli kısımlarından biri olan kütüphane, dikdörtgen planlı avlunun kuzey doğusuna (bugün yapının Macar Kardeşler Caddesi'ne bakan cephesinde) yerleştirilmiş ve dershane-mescit ile birlikte simetri oluşturup ortak bir ara mekân ile birleştirilmiştir. Dikdörtgen planlı ara kısmın ortasında yer alan giriş kapısı, devrinin gösterişli örnekleri arasında gösterilir.[309]

Ara mekânın solunda bulunan üzeri kubbeli kütüphane odası kare planlıdır. Mermer giriş kapısının iç ve dış yüzünde süslenmiş iki kitabe bulunur.[310]

---

[306] Osmanlı Kitabeleri Projesi http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=882&hid=976
[307] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, s, 264.
[308] Abdüsselam Uluçam, "Feyzullah Efendi Medresesi", *TDVİA* 12, (İstanbul:1995): 528; Mustafa Birol Ülker, Mehmet Serhan Tayşi, "Millet Kütüphanesi", *TDVİA* 30, (İstanbul: 2005): 70.
[309] Zerrin Köşklü, "18. Yüzyıl Kütüphanelerinden İki Örnek: İstanbul Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi ve İstanbul Feyzullah Efendi Kütüphanesi" *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 15, (Erzurum: 2000): 18.
[310] Zerrin Köşklü, *Age*, 18.

1.11.3.3 Çeşme: Feyzullah Efendi Çeşmesi

1700 (h. 1112)'de inşa edilen bu çeşme, Fatih'te Feyzullah Efendi Medresesi (Millet Kütüphanesi)'nin Feyzullah Efendi Sokağı'na bakan yan cephesinde yer alır.

Çeşme, klasik tarzda kesme taştan yapılmıştır. Üzerinde bulunan iki kıtalık kitabesi, talik yazı ile mermere işlenmiştir.[311]

Tanışık, çeşmenin teknesi ve kemerinin yarısı yerde gömülü kaldığını belirtirken, Egemen ise çeşmenin kemerine kadar toprağa gömüldüğünü söylemekte ve kitabe taşının bir rozetle süslü sivri kemerinin üzerinde daire içinde iki altı köşeli yıldız motifi arasında bulunduğunu kaydeder.[312]

Kitabede bulunan aşağıdaki dizeler Gülşenî şeyhlerinden İbrahim Efendi'nin oğlu Kâmi Mehmed Efendi'ye aittir.[313]

Hāce-i Hākān-ı aʿẓam ḥazret-i fetvā-penāh
Seyyidü'l-āfāk Feyzullāh-ı kudṣiyyü'l-hısāl

Bu nümūdār-ı ṭahūru sū-be-sū icrā idüp
Eyledi āsār-ı pür-envārını cennet-mis āl

Cūşīş-i māʾü'l-hayātıdır ferah-bahşā-yı cān
Hod-be-hod olmuş sadā-yı kulkuli zīb-i[314] makāl

---

[311] İbrahim Hilmi Tanışık, *Age* I, 100.
[312] İbrahim Hilmi Tanışık, *Age* I, 100.
[313] Affan Egemen, *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 1993): 291; Osmanlı Kitabeleri Projesi http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=882&hid=976
[314] Osmanlı Kitabeleri Projesi'nde "zīb-i" kelimesinin yanlış onarıldığı ve anlamsız bir kelime hâline dönüştüğü not edilmiştir.

Lūle gördüm Ḳāmiyā tārīḫ içün ʿatşāna der
Gel gel iç bu çeşmesār-ı nūrdān āb-ı zülāl
1112[315]

[315] Osmanlı Kitabeleri Projesi
http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=882&hid=976

1.12 Mehmed Efendi, İmam

1.12.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 64. ve 67. şeyhülislamlığını yapmış olan Mehmed Efendi, bugün Samsun sınırları içinde yer alan, devrinin Amasya sancağına bağlı Ladik'te Mustafa Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi.[316]

Güzel sesi ve Kuran okumadaki ustalığı sayesinde eski Mısır valisi Canbolatzade Hüseyin Paşa'nın imamlığını yaptı ve hayatı boyunca "imam" lakabıyla anıldı. Mülazımlığını Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi'nin yanında tamamladıktan sonra 1669 (h. 1080)'da Hüsrev Kethüda, 1670 (h. 1081)'te Cedid İbrahim Paşa, ertesi yıl Karaçelebizade Mahmud Efendi medreselerinde müderrislik yaptı.[317]

Mehmed Efendi 1670 (h. 1081)'te Sultan IV. Mehmed'in üçüncü imamı olarak atanmış ve "imam-ı sultani" unvanını almıştır. 1672 (h. 1083)'de Sahn-ı Seman; ertesi yıl Zal Mahmud Paşa Sultani; ertesi yıl Ebu Eyyub el-Ensari ve 1674 (h. 1085)'te Süleymaniye medreselerine müderris atandı. Sultan Ahmed Medresesi'ndeki müderrisliğini devam ettiği sırada 1675 (h. 1086)'te lV. Mehmed'in ikinci imamı tayin edildi.

1676 (h. 1087)'da Şam kadılığı payesiyle Yenişehir kadılığına atandı; 1680 (h. 1091)'de Edirne ve sonrasında İstanbul kadılığı payelerini aldı. 12 Aralık 1681 (h. 11 Zilhicce 1092)'de ise İstanbul kadılığına atandı. 1684 (h.

---

[316] Tahsin Özcan, "Mehmed Efendi, İmâm-ı Sultânî", *TDVİA* 28, (İstanbul: 2003): 453.
[317] Tahsin Özcan, *Age*, 453.

1095)'te Anadolu kazaskerliği payesini aldı, 17 Mart 1688 (h. 14 Cemaziyelevvel 1099)'de Rumeli kazaskerliğine tayin edildi. İki yıl sonra azledilen Mehmed Efendi, azlinden 4 yıl sonra 1694 (h. 1105)'te ise yeniden Rumeli kazaskeri oldu.[318]

II. Mustafa'nın saltanatının ikinci ayında 20 Mart 1695 (h. 4 Şaban 1106)'te[319] 2 ay 6 gün sürecek ilk meşihat görevine atanan Mehmed Efendi, sultanın kendi hocası Seyyid Feyzullah Efendi'yi şeyhülislamlığa getirmek istemesi sebebiyle azledildi ve Kanlıca'daki yalısına çekildi.

Edirne Vakası'nın ardından Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin yerine 5 Temmuz 1703 (h. 11 Rebiülevvel 1115)[320] tarihinde yeniden meşihat makamına getirildi.

5 ay sürdürdüğü bu görevden 25 Ocak 1704 (h. 18 Ramazan 1115)'te azledilerek memleketi Bursa'da ikamete mecbur edildi[321] ve Eylül/Ekim 1728 (h. Safer 1141)'de[322] vefat edene dek geçen 24 yılını burada geçirdi.

Bursa'da Osman Gazi Türbesi'nin avlusundaki mezarı bugün mevcut değildir.[323]

---

[318] Tahsin Özcan, *Age*, 453.
[319] İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 134.
[320] Danişmend'e göre: 22 Ağustos 1703 (h. 9 Rebiülahir 1115) İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 134.
[321] İmam Mehmed Efendi'nin azilerine dair detaylı bilgi için bkz. Abdülkadir Altunsu, *Osmanlı Şeyhülislâmları*, (Ankara: Ay Yıldız Matbaası, 1972): 105, 106, 227.
[322] Danişmend'e göre: Ekim/Kasım 1728 (Rebiülevvel 1728) İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 134.
[323] Serhat Başar, *Age*, 242.

1.12.2 Vakfiye

VGMA kayıtlarında Mehmed Efendi'ye ait Hacı Mehmet Efendi adına 10 Ekim 1705 (h. 21 Cemaziyelahir 1117) tarihinde İstanbul'da kurulmuş Arapça bir vakfiye bulunmaktadır.[324] (Bkz.: EK.12)

İmam Mehmed Efendi'nin şeyhülislamlıktan ikinci kez mazul olduğu dönemde hazırlanan bu vakıf senedinden Mehmed Efendi'nin bu sırada Bursa Hisar'da, daha önce ise İstanbul'da Ayasofya'da Kabasakal Sinan Ağa Mahallesi'nde yaşadığı anlaşılır.

Vakfiyede Mehmed Efendi'nin İstanbul'daki evinin yakınlarında bir medrese, çeşitli odalar ve dükkânlar ile Eyüp'te inşa ettirdiği su yolu haricinde, aşağıda listesi verilen çok sayıda kitabı vakfettiği de görülmektedir.

1.12.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

İmam Mehmed Efendi'nin 10 Ekim 1705 (h. 21 Cemaziyelahir 1117) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneğine[325] göre aşağıdaki yapıları inşa ve/veya vakfetmiştir:

[İstanbul'da] Kabasakal Mahallesi'nde bir taraftan bazen çıkmaz sokak, bazen Türkmen kızı menzili, bazen karn; üç tarafı ise yol ile çevrili, arsası merhum İshak Paşa Vakfı'na 12 akçe kiralı olan 12 oda, dershane, tuvaletlerden

[324] VGMA, 571:91/48.
[325] VGMA, 571:91/48.

oluşan **1 yeni medrese** ve her birinin arsası 87'şer zira olan **11 adet evli odası**, medreseye bitişik **3 dükkân;**

Eyüp'e bağlı Küçükköy'e yakın Sarflı Çayırı başında Dere ve Ser Cebeci köyü yolunun sırta ulaştığı yerde inşa ettirdiği çok sayıda **su kuyuları, yer altında lağımlar ve su yolları;**

[Eyüp'e bağlı Küçükköy'e yakın Sarflı Çayırı başında] Sultan Bayezid Han suyu yoluna eklenen ve medresedeki iki çeşmeden akan **3 masura akar suyun (eski kanallarıyla beraber) yolu**;

1.12.3.1 Medrese: Cedid Mehmed Efendi Medresesi

Sultanahmet'te Kabasakal Caddesi üzerinde bulunan ve Kabasakal ismiyle de bilinen medrese, bugün İstanbul Sanatları Çarşısı olarak faaliyet göstermektedir. Mübahat Kütükoğlu, [326] kitabesi bulunmayan bu yapının vakfiyenin tanzim edildiği 1705 (h. 1117) [327] yılına yakın bir zamanda inşa edilmiş olduğunu ve Ahunbay'ın "Cedid Mehmed Efendi Medresesi" [328] yazısında medresenin I. Mahmud (1730-50) devrinde yapılmış olduğu bilgisinin düzeltilmesi gerektiğini not düşer.

Kütükoğlu'nun Çamurdan'dan [329] aktardığına göre medresenin önünde yol üstünde dükkânlar yer alır. Yapının içinde ise bir avlu, zemin seviyesinde 12 oda, 1 dershane, şadırvan, kuyu, çamaşırhane, gusülhane ve abdesthaneler

---

[326] Mübahat Kütükoğlu, Age, 39.
[327] Kütükoğlu vakfiyenin tarihinden 10 Eylül 1705 (h. 11 Cemaziyelahir 1117) olarak bahsetse de, benim elimde bulunan Türkçe tercümeye göre bu tarih 10 Ekim 1705 (h. 21 Cemaziyelahir 1117) olmalıdır. Mübahat Kütükoğlu, XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri, s. 39.
[328] Zeynep Ahunbay, "Cedid Mehmed Efendi Medresesi", *TVİA* 2, (İstanbul: 1994), 392.
[329] Sema Çamurdan, Cedid Mehmed Efendi Medresesi Restorasyon Projesi, İTÜ, MM LS Bitirme Tezi, (İstanbul 1981): 17.

bulunur. Vakıf senedinde şadırvan, kuyu, gusülhane abdesthaneler ve 1981'de izine rastlanmayan çamaşırhaneden bahsedilmezken, suyu Eyüp - Küçükköy yakınlarından getirtilen 2 çeşmeden söz edilmektedir. Kütükoğlu, bu çeşmelerle Sultan Bayezid su yoluna mülhak 3 masura akar suyun künklerle çeşmelere taşındığından bahseder.[330]

12 oda ile dershane avlunun etrafına U şeklinde yerleştirilmiştir. Giriş duvarına bitişik bulunan hücrelerin kuzeybatı ucunda yer alan dershane kare planlıdır.[331] Hücrelerin planı da kareye yakındır. Köşe hücrelerin sadece kapıları, diğer hücrelerin ise kapı ve pencereleri revaklara açılır.[332]

XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri'ine göre medresede 1792 yılında 19 kişi; 1869'da bir müderris, bir mezun, 30 öğrenci; 1914'te 7 öğrenci yaşıyordu. 1914'te hazırlanan bir rapora göre yapılacak mükemmel bir onarımdan sonra medresede ile 12 öğrencinin yaşayabileceği belirtilmiş ve yapı darülhilafe bünyesine alınmıştır. 1918 yılı sonlarında ise medresede geçici olarak ikamet eden birkaç subay adayından başka kimse bulunmuyordu.[333]

Şeyhülislam Mehmed Efendi'nin bânisi olduğu bu medresenin hücrelerinin ve dershanesinin 1840'lı yıllarda son derece harap halde olduğu ve onarımı için medrese öğrencilerinin sultana yazdığı dilekçe üzerine tamir gördüğü bilinmektedir.[334] Kütükoğlu, medresenin 20. yüzyıl başlarında bir tamir daha geçirdiğinden bahsetmektedir.

---

[330] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 39.
[331] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 39-40.
[332] Zeynep Ahunbay, *Age*, 393.
[333] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 41.
[334] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 41.

Cedid Mehmed Efendi Medresesi'ne gelir sağlamak için vakfedilmiş dükkânlar, 1934 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından şahıslara satılmış, medrese odaları ise bir süre evsizlere barınaklık etmiştir.[335] 1970'li yıllarda önündeki bakkal dükkânının ardiyesi olarak kullanılan medrese hakkında en geniş bilgi 1984-87 yıllarında yapılan restorasyon çalışmalarından edinilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan ve Türkiye Turing Otomobil Kurumu tarafından yürütülen bu çalışmanın ardından Cedid Mehmed Efendi Medresesi, İstanbul Sanatları Çarşısı olarak faaliyet göstermektedir.[336]

Mehmed Efendi'nin Vakfettiği Kitap Listesi

Şeyhülislam İmam Mehmed Efendi'nin 10 Ekim 1705 (h. 21 Cemaziyelahir 1117) tarihli vakfiyesinde[337] vakfettiği 109 adet kitaba ait liste aşağıdaki gibidir: (Bkz.: EK.12)

7 kıta Buhari şerif, 2 kıta şeri girmani alel buhari, 4 kıta kastelâhi alel buhari, 1 kıuta nesabi şerif, 1 nişkâti mesabih, 1 kıta tayyibi alel nişkat, 1 kıta meşarig-i şerif, 1 kıta İbn-i Melek alel meşarik, 1 kıta ekmelüddin alel meşarik, 2 kıta şeyhzade alel meşarik, 1 kıta camiüssagir li imamis suyüti, 5 kıta münavi alel camiüssağir, 2 kıta alkani alel camiüssağir, 2 kıta hidaye, 2 kıta ekmel alel hidaye, 5 kıta nihaye alel hidaye, 3 kıta ibni hümam alel hidaye, 1 kıta dürer, 1 kıta şirin bilali aled gürer, 1 kıta Vani aled gürer, 2 kıta Nuh Efendi aled dürer, 1

[335] Esin Yücel, "Cedid Mehmed Efendi Medresesi", *Türkiye Turing Otomobil Kurumu Belleteni* LXXVII/365 (İstanbul: 1998): 15
[336] Semavi Eyice, "Ayasofya" *TDVİA* 4, (İstanbul: 1991): 214.
[337] VGMA, 571:91/48.

kıta sadrüşşeri'a, 1 kıta Ahi Çelebi sadriş-şeri'a, 1 kıta mültekal ebhür, 1 kıta delakzade alel mürteka, 1 kıta celeb alel mülteka, 1 kıta kuduri, 1 kıta cevhere alel kuduri, 1 muhaşya telvih, 1 kıta muhaşya tavzih, 1 kıta Hasan Çelebi aled telvih, 1 kıta kırimi alet telvih, 1 kıta Molla Hüsrev alet telvih, 1 kıta menari ibni Melek, 1 kıta şerhi menarli ibni melik, 1 kıta azmi alebni melik, 1 kıta dehavi li ibni melik, 1 kıta merhum Ömer hatiyle muhaşya bir mutavvel, 1 kıta muhaşya seyyid alel mutavvel, 1 cilt Hasan Çelebi, 1 kıta kutub imamı, 1 kıta seyrami, 1 kırımı, 1 kıta kasım leysi, 1 kıta kasım ibadi, 1 kıta Molla Hüsrev, 1 kıta müsannifek, 1 kıta mirzacan, 1 kıta hafid Sadeddin, 1 kıta lâri, 1 kıta Sadreddin, 1 kıta kadı mir ve lâri, 1 kıta akâidi Molla Celâl, 1 Hüseyni halhali alel celâl, 1 kıta şerhi akayid, 1 kıta hayali, 1 kıta kavli Ahmed, 1 kıta tehzibi Mir, 1 kıta adabı miri, 1 kıta kara haşiye maa şah Hüseyin, 1 kıta isbatül vacib maa mirza can, 1 kıta şerhi hikmetül ayn maa Mirza can, 1 kıta muhtesevi mümtehi seydi, 1 kıta Sadeddin alâ şerhil adüd, 1 kıta Sadeddin heyeti mecmuası, 1 kıta muğnillebib, 1 demanini, 1 kıta Şemsini, 1 kıta Vehbizade, 1 kıta muhaşya Molla Cami Ömer Efendi hattıyla, defa nesh hattıyla bir molla cami, 1 kıta Üsameddin, 1 kıta Abdülgafur, 1 kıta Muhaşya Alel cami, 1 kıta vecidüddin, 1 kıta allâmek, 1 kıta kadıcık aled Dav' ve 1 gelincik aled dav' kitapları.

1.13 Ahmed Efendi, Damadzade

1.13.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 81. şeyhülislamı Ahmed Efendi, Anadolu Kazaskeri Çankırılı Mustafa Rasih Efendi'nin oğlu olarak 1665 (h. 1076)'te dünyaya geldi. Annesinin Şeyhülislam Minkarizade Yahya Efendi'nin kızı olması, babasının "damad" olarak anılmasına kendisinin de "damadzade" unvanını almasına sebep olmuştur. Daha sonra iki kez meşihat makamına getirilen oğlu Feyzullah Efendi de aynı unvanı taşımıştır.

İlimiye mensubu bir aileden gelmesi sebebiyle devrinin önemli alimlerinden dersler alan Ahmed Efendi iyi bir eğitimden geçti. Çeşitli medreselerde müderrislik görevinde bulunduktan sonra Selanik kadısı olarak atandı ve 1700 (h. 1112)'de azledildi. 1701 (h. 1112)'de Bursa kadısı olarak atandı.[338] 1706 (h. 1118)'da ise İstanbul kadılığına getirildi.[339]

1710-1711 (h. 1122)'de Anadolu Kazaskeri, 1714 (h. 1126)'te ise Rumeli Kazaskeri olarak atandı. Yanlış anlaşılma sebebiyle 15 ay kalıp 1715'te azledildiği bu görevine 1718 (h. 1130)'de yeniden atandı. 1724-1725 (h. 1136)'te

[338] E. Özsarı, Ahmed Efendi'nin Selanik kadılığından azlinin 1700, Bursa kadılığına nasbı 1701 olduğunu söylerken, M. İpşirli'ye göre ise 1700'de mazul bulunduğu dönemde Bursa kadılığına atanmıştır. Bkz. Elif Özsarı, "Sheyhulislams During the Reign of Mahmud I (1730-1754)", MA Thesis, Fatih University, 2012: 56.
[339] Abdülkadir Altunsu, *Age*, 121.

3. kez Rumeli Kazaskeri olarak görev yaptı. Azlini takiben Maraş, Menemen ve Bayındır kazaları kendisine arpalık olarak verildi.[340]

Damadzade Ahmed Efendi, hem kazasker görevlerindeyken hem mazuliyetleri esnasında sarayda pek çok törene katılmış, Patrona Halil İsyanı'nın ilk günlerinde yapılan toplantılara davet edilmiş, görüşlerine önem verilmiştir.

Şeyhülislam Paşmakçızade Seyyid Abdullah Efendi'nin azlinden sonra 24 Şubat 1732 (h. 27 Şaban 1144)'de[341] tarihinde 68 yaşında meşihat makamına uygun görüldü. Damadzade Ahmed Efendi, yaşlılığa ve hastalığına bağlı olarak görevini gerektiğince yerine getiremedi. Elinin aşırı titremesi sebebiyle fetvalara imza atamadığı için mühür kullanmasına izin verildi.[342] Yaklaşık bir buçuk yıl şeyhülislamlık yapan Şeyhülislam Ahmed Efendi'nin görevden alınma sebebi, ilerleyen rahatsızlığı ve İpşirli'ye göre ilmiye sınıfıyla ilgili bazı isabetsiz bulunan bazı kararları sebebiyle gözden düşmesiydi. Bunlara ek olarak, meşihat için en kuvvetli rakibi olarak gösterilen ve üstelik İstanbul kadılığı esnasında birtakım devlet işlerini bilâbedel yaptığı için halkın sevgisini kazanan Ebuishakzade İshak Efendi'yi I. Mahmud'dan aldığı fermanla Rumeli kazaskeri olarak atanmayı beklediği esnada Kütahya'ya göndermesinin bir hata olduğunun anlaşılması, azil sürecini hızlandıran etkenlerden oldu.

Şeyhülislam Damadzade Ahmed Efendi, 22 Ekim 1733 (h. 13 Cemaziyelevvel 1146) tarihinde ileri yaşı ve hastalığı sebep gösterilerek

---

[340] Mehmet İpşirli, "Abdullah Efendi, Ebezâde", *TDVİA* 1, (İstanbul: 1988): 98.
[341] Mehmet İpşirli, "Damadzâde Ahmed Efendi", *TDVİA* 8, (İstanbul: 1993): 450.
[342] Mehmet İpşirli, *Age*, 450; *İlmiyye Sâlnâmesi*, 415; İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 138.

görevinden alındı.[343] Danişmend'e göre ise hastalığı yüzünden 40 gün boyunca kendisine müracaat edenleri kabul edememesi sebebiyle azledilmiştir.[344]

Damadzade Ahmed Efendi, vefatına dek sürdürdüğü on yıla yakın mazuliyet hayatını Büyükdere Kefeliköy'deki yalısının sahile bakan tarafı yanıncaya kadar burada, akabinde bir süre Rumelihisarı'nda, son olarak da Sütlüce'deki yalısında geçirdi. 1742 (h. 1154) yılında Sütlüce'de vefat etti.

Eyüp Nişanca'daki Şeyh Murad Efendi Tekkesi'nin, pek çok ulema kabrinin ve babası Mustafa Efendi'nin mezarının da bulunan haziresinde medfun olan Ahmed Efendi'nin mezar taşında şunlar yazar:

Hüvallâhü'l-Bâkî
Müfti'l-enâm hazret-i Dâmâd-zâde kim
Olmuştu fazl u iffeti memdûh hâss u âmm
Üç defa Sadr-ı Rumeli'ne zîb ü fer virüp
İfâ makamına dahi virmişdi özge nâm
Şeh-i Nakşibend'e olmagın ez cân u dil mürîd
İrdi murâda buldı tarîkinde nâm-ı kâm
Dâr-ı bekaya nakl idicek âsım nizâr
Târîh-i rıhletin didi bir beyt ile tamam
Dâmâd-zâde Ahmed Efendi'ye ide Hakk
İhsân u lütfı ile cinân mülkünü makam
Fîsene 1154/1742 [345]

[343] Mehmet İpşirli, *Age,* 450.
[344] İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 138; *İlmiyye Sâlnâmesi* 415.
[345] Elif Özsarı, *Age,* 60.

Bir ulema olarak en aktif geçen yılları, kazaskerlik dönemine rastlayan Damadzade, şeyhülislam olarak İran'a savaş ilan edildiğinde I. Mahmud'un meşveret meclislerine katıldı[346] yine bu görevi esnasında İstanbul, Mekke, Medine, Edirne ve Bağdat gibi önemli merkezlerin kadılarını atadı.[347] Ancak en büyük ve kalıcı hizmeti olarak, İbrahim Müteferrika ve Said Efendi'ye matbaa kurmaları yolunda verdiği destek ve kendisinde bulunan Cihannüma nüshasının basılmasını isteyerek bu teknolojik yeniliğin yayılmasına sağladığı katkı olmuştur.[348]

1.13.2 Vakfiye

VGMA'da Damadzade Ebülhayr Ahmed Efendi'ye ait "Mustafa oğlu eski şeyhülislâm dama zade Ebülhayr Ahmet Efendi" ismiyle kayıtlı, 15 Şubat 1733 (h. 1 Ramazan 1145) tarihli bir adet Arapça vakfiyeye[349] rastlanmaktadır. (EK.:13)

Bu vakıf senedi, Ahmed Efendi'nin Eyüp'te Nişancı Paşa-yı Atik Mahallesi'nde Nakşibendi tarikatından Şeyh Murad Efendi'nin hangahına

---

[346] Mehmet İpşirli, *Age,* 450.
[347] Elif Özsarı, *Age,* 59.
[348] "Matbaanın kurulmasından sonra basılan kitaplar arasında olan Katip Çelebi'nin Cihannüma; İbrahim Müteferrika'nın daha bir çok tezyilleri ile kitap, hakikaten zamanın nisbeten hayli yenilenmiştir. Kitabın tabı büyük bir itina ile hazırlanmış olduğu gibi, haritalar ve şekilleri de ilave olunmuştur. Bunlardan bir kısmı, tabi tarafından yapılmış ve bir kısmı da asıl eserden naklolunmuştur. Şekil ve haritaların bazısı haritanın da Tophaneli İbrahim isiminde biri tarafından hak edilmiş olduğunu imzalarından anlıyoruz. İbrahim Müteferrika, Şeyhülislam Damadzâde Ebul Hayr Ahmed Efendi'nin Katip Çelebi'nin yazısı ile olan, müsveddeleri kendisine verdiğini ve tabına teşvik ettiğini mukaddimede şükranla kayıt etmektedir."Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982):150; Veli Ertan, *Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar*, (İstanbul: Bahar Yayınevi, 1969): 89-90.
[349] VGMA, 747:129/120.

vakfedilen mülkleri içerir. Yine bu evraktan Damadzade Ebülhayr Ahmed Efendi'nin İstanbul'da Çerağı Hamza Mahallesi'nde bir evinin olduğu ve bu vakfiyeyi düzenlemek için burada toplanıldığından bahsedilmektedir. Vakıf senedinden, Damadzade Ebülhayr Ahmed Efendi'nin bu vakfını, önceki vakfına aktardığından bahsedilmiştir.

1.13.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Vakfiyenin Türkçe tercümesine göre Ahmed Efendi aşağıdaki yapıları inşa ve/veya vakfetmiştir:

Sütlüce'de Kapıcı Bağı'nda, bir tarafı Abdülsselam Bahçesi, bir tarafı yol ve iki tarafı Sultan Bayezid Veli Evkafı'ndan senelik kira ile tasarrufumda olan menzil binaları ile, vakf-ı atizzikre mülhak menzil ileride bahsedeceğim menzili bir tarafı Ermeni Mezarlığı'yla çevrili, uzunluğu ve genişliği terbi'i 35.000 zira üzüm kütükleri ve meyveli ağaçlar bulunan **bahçe**; (buradan elde edilecek gelir, Eyüp'te Nişancı Paşa Mahallesi'nde önceden bina olunan Nakşibendiye dergahı vakfına zam ve ilhak olunacak. Şimdiki arsanın sınırları parça parça parsellenerek tarihi kitabe gelince peşinatının karşılığında vakıf için bina olunup mahallinde şöhretine bianen başka toplam 1850 akçe kiralı **56 adet menzil;**

Hasköy'de Piri Paşa Mahallesi'nde bir taraftan Salomon Yahudi, bir taraftan sahipsiz arsa, bir taraftan yol ile çevrili uzunluk ve genişlik olarak terbi'i 231,5 zira arsa üzerine inşa edilmiş 2 fevkani oda, 2 tahtani oda, 1 sofa, tuvalet ve avludan meydana gelen **menzil**;

Eyüp'te Takyeci Mahallesi'nde, dört taraftan Kötekci Ahmet Çelebi Menzili, Kalaycı Ali Beşe Bostanı, Emine Hatun Menzili ve yol ile çevrili 1 fevkani oda, 1 tahtani oda, tuvalet, su kuyusu, meyveli ve meyvesiz ağaçlardan meydana gelen **menzil**;

İstanbul'da Hoca Ali Mahallesi'nde dört tarafı Ömer Beşe ve elhac Mehmet menzilleri ve yol ile çevrili, uzunluk ve genişlik olarak terbi'i 95 zira arsa üzerine inşa edilmiş fevkani ve tahtani 2 oda, sofa, tuvalet, avlu, üç tarafı taş duvar, dördüncü tarafı ise tuğla duvardan meydana gelen **menzil;**

Eyüp'te Baba Haydar Nakşibendi Mahallesi'nde dört tarafı Keçeci İbrahim Çelebi, elhac Hüseyin ve Ramazan Çelebi menzilleri ve yol ile çevrili, içeride 2 fevkani oda, 1 sofa ve altında 1 mutfak, ortak bir su kuyusu, meyveli ve meyvesiz ağaçlardan meydana gelen **menzil**;

Eyüp'te Koca Kasım Paşa Mahallesi'nde dört tarafı Çorlulu zevcesi menzili, Suyolcuzade kerimeleri menzilleri, Hayrettin Vakfı'ndan berber dükkânı ve yol ile çevrili uzunluk 9 zira 8 parmak, genişlik 4 zira 6 parmak terbi'i 38,5 zira 3 parmak arsa üzerine inşa edilmiş **2 kepenk dükkân**;

Hasköy'de Piri Paşa Mahallesi'nde dört taraftan elhac Mustafa ve bazen Semeriye Yahudi ve bazen Nesim Yahudi mülkü, Çukacı Musa Yahudi mülkü ve yol ile çevrili, uzunluk ve genişlik olarak terbi'i 1020 zira arsa üzerine inşa edilmiş fevkani ve tahtani 6 oda, 2 mutfak, 1 mahzen, 2 tahtaboş, 1 su kuyusu, 2 tuvalet, sokak tarafında bir miktar avludan ve meyveli ve meyvesiz ağaçları olan bir bahçeden meydana gelen **menzil**;

Sütlüce'de Mahmut Ağa Mahallesi'nde bir taraftan benim mülküm, bir taraftan Kuyucu Ali Çelebi ibni Abdullah mülkü, Müezzinzade Mehmet Hamdi Efendi mülkü, bir taraftan yol ile çevrili arsa üzerine inşa edilmiş fevkani ve tahtani **6 oda**;

Eyüp'te Sofular Mahallesi'nde iki taraftan Defterdar sabık Hasan Efendi Bahçesi, bir taraftan Süleyman Efendi Menzili, bir taraftan yol ile çevrili bir arsa üzerine **17 oda**;

Eyüp'te Sofular Mahallesi'nde Süleyman Efendi Menzili'ne zam olunan 460 zira arsa üzerine inşa edilmiş **2 oda, tuvalet**;

İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde iki taraftan merhum İsmet Efendi zevcesi nam hatun mülkü, bir taraftan kadılardan Hasan Efendi mülkü, bir taraftan yol ile çevrili arsa üzerine **8 oda**;

İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde iki taraftan yol, iki taraftan menzillerle çevrili **3 menzil**;

İstanbul'da Nişancı Paşa Mahallesi'nde üç taraftan yol, bir taraftan Mehmet Çelebi mülkü ile çevrili, değirmen yerinde bulunan **6 oda, bakkal dükkânı**;

İstanbul'da Kadırga Limanı yakınlarında bir taraftan Şamizade Ahmet Ağa odaları, bir taraftan mahalle-i mezbure imamına meşruta vakıf menzil, bir taraftan yol ile çevrili arsa üzerine inşa edilmiş **üç oda**;

Sütlüce'de Kuyucu (Ali Çelebi) Bağı civarında tamamına bitişik Sultan Bayezid Evkaf'ından senelik 240 akçe öşür bedeli kiralı, tasarrufunda olarak üzerine bina edilecek **menziller**;

Sütlüce'de Kuyucu (Ali Çelebi) Bağı'nın doğu tarafında beynehüma yol ve dere ile munfasıl merhum Sultan Bayezid Vakfı'ndan senelik 110 akçe öşür bedeli kiralı, tasarrufumda olarak bina edilen menzil, (ciheti uhraya vakf olmak üzere yedimde izni mütevelli-i natık memhur temessük mucibince bir taraftan Kavak yakınında İbrahim Han zadenin lağamları olan mahalle müntehi, bir taraftan Abdüsselam Bahçesi'ne akan dere ağzı, bir taraftan açşıbaşı tavlası ile çevrili **menziller**;

1.13.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Damadzade Ebülhayr Ahmed Efendi'nin 15 Şubat 1733 (h. 1 Ramazan 1145) tarihli vakfiyesine göre[350] (EK.:13) İstanbul dışındaki inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

1.13.4.1 Antakya

Halep eyaletinde Antakya kazası nevahisinden Süveyde nahiyesi, Maşrıkıyye köyünde bulunan **13 kıta dut bahçesini tüm ağaçları ve başka tüm unsurlarıyla**;

[350] VGMA, 747:129/120.

1.13.4.2 Eğriboz Adası

Rumeli'de Ağrıboz Sancağı'nda Estefe nahiyesinde bulunan **Molos, Endros, orman ve bağlı olan çiftlikler;**

1.14 Mustafa Efendi, Feyzullahefendizade

1.14.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 84. şeyhülislamı Mustafa Efendi, 1679 (h. 1090)'da İstanbul'da Fatma Hatun[351] ile Seyyid Feyzullah Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi ve "Feyzullahefendizade" olarak anıldı.

İlmiyeye mensup olan bir ailede yetişmesi sebebiyle iyi bir eğitim alma şansı bulan Mustafa Efendi, babasının nüfuzu sayesinde de kariyerinde hızla yükseldi. Seyyid Mustafa Efendi 1701 (h. 1113)'de henüz 23 yaşındayken Mekke kadılığına tayin edildi. Nisan 1703 (h. Zilkade 1114)'te Anadolu kazaskerliğine atanması bu mevkiye gelmeyi bekleyen ilmiye mensupları arasında huzursuzluğa sebep olduysa da Haziran 1703 (h. Muharrem 1115)'te Rumeli kazaskerliği payesini de elde etti.[352]

Mustafa Efendi'nin bu mevkiyi edinmesinden bir ay sonra patlak veren Edirne Vakası'nda devrin şeyhülislamı olan babası Feyzullah Efendi'nin ve şeyhülislam veliahtı olarak hakkında ferman çıkan nakibüleşraf ağabeyi Fethullah Efendi'nin öldürülmesi Mustafa Efendi'nin Yedikule'de hapsedilmesiyle sonuçlandı. Hapis cezasının sürgüne çevrilmesiyle önce Kıbrıs'a, kısa süre sonra III. Ahmed saltanatının ilk günlerinde Bursa'ya gönderildi. 1730 (h. 1143)'da I. Mahmud'un tahta çıkmasıyla 27 yıl sonra İstanbul'a dönmüş oldu.

---

[351] Serhat Başar, *Age*, 119.
[352] Mehmet İpşirli, "Mustafa Efendi Feyzullahefendizâde", *TDVİA* 31, (İstanbul: 1998): 297.

Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın kendisinden önceki sadrazam tarafından cezalandırılan ya da hapsedilen diğer devlet görevlilerini affedip yeni görevlere atamasına rağmen Mustafa Efendi, kardeşleri ve kız kardeşlerinin eşleri affedilmedi. Feyzullahefendizade ailesi mensupları ancak Patrona İsyanı'nın 1 Ekim 1730 (h. 18 Rebiülevvel 1143)'da sona ermesi sonucunda I. Mahmud'un tahta çıkmasıyla serbest bırakıldı[353] ve yeniden atandılar.

Mustafa Efendi, İstanbul'a gelişinden kısa bir süre sonra 2 Ağustos 1732 (h. 10 Safer 1145)'te Rumeli kazaskeri olarak atandı. 13 Nisan 1736 (h. 1 Zilhicce 1148)'da ise ilmiye sistemindeki sorunları çözmeye uygun görülerek meşihat makamına getirildi. I. Mahmud tarafından Mustafa Efendi'ye, sadrazamın müdahalesi olmaksızın doğrudan atamalar yapması için rapor vermesi emredildi.[354]

Mustafa Efendi'nin şeyhülislamlığı dönemindeki en önemli olay, Caferiliğin Osmanlı'da beşinci mezhep olarak kabul edilmesi talebi oldu. Şeyhülislam Mustafa Efendi, Pers Sultanı Nadir Şah'ın İstanbul'a gelen önde gelen ulemasıyla toplantılar yaptı. Yapılan tartışmalar sonucunda Caferiliğin sünni İslam anlayışı ile uyumlu olmadığını belirtti ve teklifi reddederek tarihi bir karar verdi.

Meşihat makamındayken felç geçiren Şeyhülislam Mustafa Efendi'ye fetvalarında imza yerine mühür kullanmasına izin verildi. Hastalığının

[353] Elif Özsarı, *Age*, 111.
[354] Elif Özsarı, *Age*, 82; Uzunçarşılı, *Age*, 187.

ilerlemesiyle konağından çıkamayacak hale geldi [355] ve şeyhülislamlık görevindeyken 4 Mart 1745 (h. 30 Muharrem 1158)'te vefat etti.

Şeyhülislam Feyzullahefendizade Mustafa Efendi Karacaahmet'te Tunusbağı'daki aile mezarlığına defnedildi.[356] Mezar taşında şunlar yazılıdır:[357]

> Huve'l-Hayyü'l-Bâkî
> Şeyhülislâm iken vedâ-i âlem-i fâni
> eden merhûm ve mağfûrun-leh
> es-Seyyid Mustafa Efendi ibn-i el-merhûm
> eş-şehîdü's-saîd Şeyhülislâm
> es-Seyyid Feyzullah Efendi
> ruhlarına el-Fâtiha
> fî evâhir-i (30) Muharrem 1158

Mustafa Efendi'den kaynaklarda edip, zarif, hayır ve hasenata önem veren biri olarak bahsedilir.[358] Abdülkadir Altunsu, şeyhülislamlar üzerine hazırladığı bibliyografisinde şiirsel ve nazik bir ruhu olan yardımcı bir kişi olarak bahseder ve nakşibendî kültünün bir üyesi olduğunu not düşer. Tarihçi Süleyman İzzi, Mustafa Efendi'nin ölümü üzerine kendisinde saygın, yetenekli, tanrıdan korkan ve bilgili bir kişi olarak atıfta bulunmuştur.

1.14.2 Vakfiye

VGMA'da, Feyzullahefendizade Mustafa Efendi adına İstanbul'da kaydedilmiş 4 adet Osmanlıca vakfiye bulunur. Bu vakfiyelerden 18 Nisan 1742 (h. 12 Safer

---

[355] İsmail Hami Danişmend, *Age* 5, 139
[356] Mehmet İpşirli, "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", *TDVİA* 31, (İstanbul: 2006): 297-298; *İlmiyye Sâlnâmesi*, 419.
[357] Serhat Başar, *Age*, 119.
[358] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 419.

1155) tarihli[359] ilki İstanbul'daki imar faaliyetlerini ve Saraçhane'de Hüseyin Paşa Medresesi'ne vakfettiği 30 cüzü içerir. (Bkz.: EK.14a)

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli[360] ikincisi İstanbul'da sahip olduğu binalarına dair birtakım hizmetlerin şart koyulduğu ve İstanbul dışındaki (Şam, Erzurum Mekke, Mekke ve Hicaz) imar faaliyetlerinin kaydedildiği vakfiyedir. (Bkz.: EK.14b)

Üçüncü vakiye 31 Temmuz 1744 (h. 20 Cemaziyelevvel 1157) tarihlidir[361] ve Mustafa Efendi'nin İstanbul ve dışındaki (Medine ve Şam) mülkleri kayıt altına alınmıştır. Ayrıca çeşitli hizmetlere ve giderlere dair bilgiler içerir. (Bkz.: EK.14c)

Dördüncüsü ise 29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157) tarihlidir.[362] Bu vakfiyede Mustafa Efendi'nin İstanbul ve İstanbul dışındaki (Şam, Tırhala,) mülkleri ve 25.000 kuruş nakdi (akar olmak üzere) kendi mallarından 1 büyük bakır kazan, 6 tane kapaklı tencere, 20 tane kapaklı sahan, 4 tane hoşaf tası, 2 tava, 1 kevgir, 1 kepçe, 1 sac ayağı, 4 sini, 3 tane kapaklı leğen, 3 ibrik vakfedilmiştir.

Ebul Faruk Önal, *İstanbul'da Unutulan Bir Miras Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi* isimli kitabında yukarıda sayılan vakfiyelerin dışında bunlardan başka iki vakfiyeden daha bahseder.[363]

---

[359] VGMA, 737:34.
[360] VGMA, 737:18.
[361] VGMA, 737:17.
[362] VGMA, 737:54.
[363] Ebul Faruk Önal, *İstanbul'da Unutulan Bir Miras Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi*, (İstanbul: Sarayburnu Kitaplığı, 2010): 22-23.

1.14.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

18 Nisan 1742 (h. 12 Safer 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyeye[364] göre (Bkz.: EK.14a) Mustafa Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar aşağıdaki gibidir:

Saraçhane'**de** merhum veziriazam Amuca Hüseyin Paşa Vakfı olan medrese kapısına bitişik arsa üzerine vakfın mütevellisinden izin alınarak inşa edilen **çeşme**;

Eyüp'te Paşa Deresi'nde bundan önceki mütevellisi tarafından kazdırılan 8 adet "baca" denen kuyulardan çıkan suyun su boruları ve kanallarıyla merhum Kadri Efendi suyunun baş bacasına akıtılan ve merhum Sultan Süleyman Han'ın su yoluna mütevellisinin izniyle akan **1 masura su, lağımlar, ve su kanalları**;

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155)[365] tarihli Osmanlıca vakfiyeye göre Mustafa Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

İstanbul'da Fatih Camii yakınlarında Mustafabey Mahallesi'nde 1 kargir dershane, 1 kargir kütüphane, 1 sofa, 1 dehliz, 10 hücre (öğrenciler için), 1 muallimhane, 1 sofa, 1 şadırvan ve çeşmelere akan 2,5 masura akar su, kendi malından yeni olarak inşa ve ihya ettiği **1 medrese;**

[**Fatih'te**] medresenin bitişiğinde meyveli ve meyvesiz **bahçeler;**

---

[364] VGMA, 737:34.
[365] VGMA, 737:54.

Saraçhane karşısında merhum Hüseyin Paşa Medresesi yakınında yeni yapılan **çeşme;**

Sur dışında bulunan **su yolu ve kanal**;

31 Temmuz 1744 (h. 20 Cemaziyelevvel 1157)[366] Osmanlıca vakfiyeye göre Şeyhülislam sabık Seyyid Mustafa Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

İstanbul'da Dülgarzade Mahallesi'nde, bir taraftan Destereci Ali Çelebi, bir taraftan Sandukçı Mustafa Çelebi, bir taraftan İbrahim Ağa mülkleri, bir taraftan yol ile çevrili, 1 fevkani oda, sofa, 2 tahtani oda, 1 su kuyusu, tuvalet ve avludan müteşekkil (mektepte ders verecek hocanın oturması için lojman mahiyetinde) **menzil**;

İstanbul'da Dülgarzade Mahallesi'nde, babası esbak şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin medresesine bitişik olarak inşa ettirdiği **mektep**;

29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157)[367] Osmanlıca vakfiyeye göre Şeyhülislam sabık Seyyid Mustafa Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Üsküdar'da Mirahur Mahallesi'nde bir taraftan Mirza Paşa hanesinin bahçesi, bazen Hamamcı bahçesi ve bazen Cin Ali Efendi veresesi mülkleri arsa, bir taraftan evliler odaları ve bazen Salih Ağa mülkü, iki taraftan yol ile çevrili 9.200 zira arsa üzerine inşa edilmiş, dışarıda sokak kapısının bitişiğinde küçük ve

[366] VGMA, 737:17.
[367] VGMA, 737:54.

büyük 3 fevkani oda, 1 köşk, bir miktar dehliz, tuvalet ve altında 1 oda, ambar, samanlık, 1 ahır, tuvalet ve bundan başka yine dışarıda başka bir tarafta küçük ve büyük 5 fevkani oda, divanhane, dehliz, 1 küçük köşk ve altında 3 oda, dehliz, 2 tuvalet ve hizalarında 1 çemensofa, mermer sıvalı fıskıye, havuz ve hizalarında matruh lale bahçesi ve odaların karşısında meyveli ağaçlar, hurma ağaçları bulunan bahçe, sokak kapısının yanında büyük asmalık kameriyesi, su hazinesi, maslak; içeride 1 büyük fevkani köşk, ortada 4 oda, odunluk, mukahham, büyük mutfak, bitişiğinde hamam, camekan, 1 büyük oda, bir miktar avlu, su kuyusu, meyveli ağaçları olan bahçe, su hazinesi, maslak, merhume Ayşe Hatun Vakfı'na senelik 2160 akçe kiralı 1000 zira arsa üzerine inşa edilmiş, içinde 4 büyük ve 1 küçük fevkani oda, sofa, divanhane, mutfak, içinde su akan maslak, taş tekneli 3 maslak içeren 2 abdesthane, 2 tuvalet, 1 miktar avlu, merhume Ayşe Hatun Vakfı'na senelik 500 akçe kiralı limonluk ağaçları, meyveli ve meyvesiz ağaçlar, havuz, su kuyusundan meydana gelen bahçe, etrafı taş duvarla çevrili küçük bahçe ve 2 masura sudan meydana gelen **büyük menzil**;

[Üsküdar'da Mirahur Mahallesi'nde, yukarıda bahsi geçen] menzile muttasıl ve müfrez 2 fevkani oda, 2 sofa, dehliz, 2 küçük tahtani oda, 1 gusülhane, 1 mutfak, 1 tuvalet, bir miktar avludan meydana gelen **küçük menzil**;

Üsküdar'da Hüseyinağa Mahallesi'nde İnadiye Hamamı hizasında bir taraftan İsmail Ağa, bir taraftan Selim Beşe, bir taraftan Mustafa Efendi'nin kendi menzilleri, bir taraftan yol ile çevrili 315 zira arsa üzerine inşa edilmiş 2 fevkani oda, 1 mutfak, 1 sofa, dehliz, abdesthane, tuvalet, bir miktar avlu, su kuyusu, meyveli ve meyvesiz ağaçları olan bahçeden meydana gelen **menzil**;

Üsküdar'da Hüseyinağa Mahallesi'nde bir taraftan Mustafa Efendi'nin kendi menzili, bir taraftan Serrac İbrahim Ağa menzili, bir taraftan bazen Mustafa Efendi'nin menzili ve bazen Hace Ayşe Hatun ve bazen Kuleci Mehmed Ağa menzilleri ve bazen Mustafa Efendi'nin menzilinin dükkânları ve bir taraftan yol ile çevrili 315 zira arsa üzerine inşa edilmiş 2 fevkani oda, 1 mutfak, dehliz ve altında birer kepenk 2 attar ve 1 berber dükkânları, bir miktar meyveli ve meyvesiz ağaçlı bahçe ve avludan meydana gelen **menzil;**

Üsküdar'da Hüseyinağa Mahallesi'nde bir taraftan Mustafa Efendi'nin kendi menzilinin aşağısındaki dükkân, iki taraftan Kuleci Mehmed Ağa menzili ve bakkal dükkânı ve bir taraftan yol ile çevrili 36 zira arsa üzerine inşa edilmiş üstünde **1 odayı içine alan üç kepenk 1 manav dükkânı**;

Üsküdar'da Hüseyinağa Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Abdülkadir ve kızının menzili, bir taraftan Mustafa Efendi'nin kendi menzili, bir taraftan Hace Ayşe Hatun menzili, bir taraftan yol ile çevrili 300 zira arsa üzerine inşa edilmiş 2 fevkani oda, dehliz, 1 tahtani oda, mutfak, su kuyusu, tuvalet, meyveli ve meyvesiz ağaçlı bahçe ve bir miktar avludan meydana gelen **menzil;**

Üsküdar'da Hüseyinağa Mahallesi'nde bir taraftan Bandırmalı eş-Şeyh Yusuf Tekkesi, bir taraftan bazen Şeyh Yusuf'un bahçesi ve bazen vakıf bir bahçe, bir taraftan bazen vakıf bahçe ve bazen bazı büyüklerin türbeleri, bir taraftan yol ile çevrili 700 zira arsa üzerine inşa edilmiş 1 camekan, ortasında 1 mermer havuz, fıskiye, soğuklukta 1 kurna, 2 mermer sofa, dehliz, 1 tuvalet; içinde mermer orta sofa, 2'şer kurnalı 2 havlet, 5 kurnalı 3 zuhâm, sofa, dehliz; dışında su hazinesi, külhan, 1 büyük bostan kuyusu, su dolabı, odunluk ve bir miktar avludan meydana gelen **İnadiye Hamamı**;

Üsküdar'da Yeni Valide Cami yakınında, Demirciler Çarşısı'nda iki taraftan Balıkçıoğlu Hanı, bir taraftan Alime Hatun tasarrufunda olan demirci dükkânı, bir taraftan yol ile çevrili birbirine bitişik **1 demirci dükkânı ve 1 bakırcı dükkânı;**

Üsküdar'da Mirahur Camii yakınında Mehmedpaşa Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Mustafa menzili, bir taraftan Hamleci Ömer Ağa menzili, iki taraftan yol ile çevrili 2 fevkani oda, 1 sofa, dehliz, mutfak, 1 tahtani su kuyusu, tuvalet ve diğer eklentileri içeren **menziller**;

Eyüp'te Baba Haydar (Nakşibendi) Mahallesi'nde üç tarafı yol, bir tarafı Darüssade Ağası el-Hac Beşir Ağa'nın darülhadisi ile çevrili meyveli ve meyvesiz ağaçları, su kanalları, 3 masura su, ve su için inşa edilmiş kargir su mahzeninden meydana gelen **bahçeler;**

Eyüp'te Baba Haydar (Nakşibendi) Mahallesi'ndeki bahçenin ortasında, Nakşibendiye Zaviyesi olarak kullanılmak üzere 12 kargir hücre, kargir mescit, içinde çamaşırhane bulunan kargir mutfak ve kargir kiler, üst katında yemekhane, ortasında abdest almak için su akan bir şadırvan, kargir tuvaletler, zaviyede şeyh olanların yaşaması için lojman olarak birçok evden meydana gelen **1 menzil;**

1.14.3.1 Çeşme: Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi

Amcazade Çeşmesi ismiyle de bilinen bu yapı, 1739-40 (h. 1152)'ta Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nin inşasından sonra, cümle kapısı ile sıbyan mektebi

arasına inşa edilmiştir.[368] 18 Nisan 1742 (h. 12 Safer 1155) tarihli vakfiyede bu yapının Amca Hüseyin Paşa Vakfı'na ait medresenin kapısına bitişik olan arsa üzerine vakfın mütevellisinden izin alınarak inşa edildiği kaydedilir. Bu çeşmeden Eyüp'te Paşa Deresi'nden getirilen 1 masura akar. Vakfiyede ayrıca bu suyun çeşmeye getirilebilmesi için gerekli lağım ve su kanallarının inşa edildiğinden de bahsedilir.

Saraçhanebaşı'nda Eski Saraçhane Sokak'ta yer alan klasik tarzda, kesme taştan inşa edilen çeşmenin ustası İbrahim Ağa'dır. Çeşmenin ayna taşı üzerindeki süslemeler bugüne kadar gelememiştir.[369] Affan Egemen'in 1993 yılında suyunun akmadığını belirttiği çeşmenin 2006'da musluklarının koparılmış bir durumda olduğu not düşülmüştür.[370] Tanışık, çeşmenin o tarihte atıl durumda olduğunu söylerken Egemen yapının durumuyla ilgili olarak ayna taşının düz ve sade, teknesinin ise sağlam olduğundan fakat suyunun bulunmadığından bahseder. Çeşme bugün mevcuttur.

Çeşmenin kitabesindeki dizeler şair Şakir tarafından kaleme alınmış ve hattat Mehmed Refî tarafından talik hatla yazılmıştır:[371]

Şeyḫ[ülislām-ı müftī-yi dīn] nāmdāş-ı Muṣṭafā
'Umde-i evlād-ı faḫrü'l-enbiyā 'ālī-maḳām
Āb-ı rū-yı mesned-ārāyān-ı faż̧l ü cūd [kim]
Maṣdar-ı ḫayr [eylemişdir ẕātını Rabbü'l-enām]
[Ḳurb-ı ḳabr-i] ḳurretü'l-'aynında icrā eyledi
Fī-sebīli'llāh bu āb-ı ṣāfı ol faḫrü'l-kirām

[368] Osmanlı Kitabeleri Projesi: http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=gmap&bid=285&hid=285
[369] Osmanlı Kitabeleri Projesi: http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=285&hid=285
[370] Osmanlı Kitabeleri Projesi: http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=285&hid=285
[371] Osmanlı Kitabeleri Projesi: http://www.ottomaninscriptions.com/verse.aspx?ref=list&bid=285&hid=285; İ. H. Tanışık, *Age* 1, 162.

[Mevḳi‘inde bir mu‘allā çeşme bünyād etti kim]
[Ṭarḥ-ı dil-cūsun gören ḥayrān olur mālā-kelām]
Ẕātını Mevlā hemīşe maḳsim-i erzāḳ edip
[Nām-ı pāki ḫayr ile yād ola tā rūz-ı ḳıyām]
Her biri āb-ı ḥayāt-āsā müsellem Şākirā
Eyledim güncīde bir beyte iki tārīḫ-i tam
İç bu vālā çeşmeden ‘aynı-ı ḥayāt-ı cān-fezā
Gel gel al iç zemzem icrā eyledi Müfti’l-enām
1152
Ḥarrehu [XXXXX] Meḥmed Refī’

1.14.3.2 Tekke: Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi / Şeyhülislam Tekkesi

29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157) Osmanlıca vakıf senedinde[372] (Bkz.: EK.14d) Nakşibendi zaviyesi olarak bahsedilen bu tekke, Mustafa Efendi’nin Eyüp’te Baba Haydar (Nakşibendi) Mahallesi’ndeki (Nişanca semtinde) bahçenin ortasında Nakşibendi şeyhi Tokadi el-Hac Şeyh Musa Efendi için inşa edilmiştir.[373]

Tekke olarak inşa edilen kompleks, 12 kargir hücre, kargir mescit, içinde çamaşırhane bulunan kargir mutfak ve kargir kiler, üst katında yemekhane, ortasında abdest almak için su akan bir şadırvan, kargir tuvaletler ve zaviyede şeyhlik yapanların lojman olarak kullanması için birçok evden meydana gelmiştir.

[372] VGMA, 737:54.
[373] Ebul Faruk Önal, *Age,* 39.

Yapının inşa kitabesinin dizeleri Rumeli Kazaskeri şair Neylî tarafından yazılmış, Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi tarafından talik hatla meşk edilmiştir:[374]

Hüdâvend-i cihan fetva penâh ma'delet ünvân
Mekârım pîşe hayr-ı endişe sadr-ı mekremet mutad
Kerim bulmağa hur dâver sâhib-i eser kim
Siyâdetle fütüvvet zâtiyle oldular hem-zad
Semiyy Mustafa Müfti'l-enâm hâşimî nisbet
Ki fetvası târik-i şer'i nâsı kılmada irşâd
Bu ihsan ve mekânmla revadır ol kerem-kânn
İdir bir gıbte ahd-i lutfına cümle geçen a'yâd
Yine hayr-ı ezime Hakk muvaffak eyleyüb ânı
Nakşibendiyye'ye bu hankâhı eyledi bünyâd
Bu eyyâme gelince ol tarik eshâbına kimse
Nev resm-i hankâh-ı bî-kusûru kılmadı âbâd
Meğer ol zat içiin hıfz eyler imiş Hazret-i Bari
Ki oldu şimdi binayı karin himmet-i evtâd
O zât-ı kâmkânn ol-târike nisbet-i hâssı
Zuhuruna bî hayrın muhâbâ eyledi imdâd
Hüdâ eyyâm-ı ömr ü devletin efzûn ide da'im
İnâme oldu Neyli bu du'â sub ü mesa evrâd
Koyub hâke pür ihlâsı bir dâ'i didi târih
Acib âli makâm-ı Nakşibendiyye mübarek bâd
1157 (1744)

Hanede el-fakir el-müzehheb Veliyüddin gafurla

M. Baha Tanman, yapıya ilerleyen yıllarda Mustafa Efendi'nin oğlu Kazasker Seyyid Abdullah Efendi tarafından minber eklenerek ve mescit-tevhithanenin camiye dönüştürüldüğünü yazar.[375] Tanman'a göre bu kompleks, 19. yüzyılın ikinci yarısında yeniden inşa edilen ahşap harem kısmı dışında 20. yüzyıla özgün olarak ulaşmıştır.

[374] M. Baha Tanman, "Şeyhülislâm Mustafa Efendi Tekkesi", *TDVİA* 39, (İstanbul: 2010): 96; https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001
[375] M. Baha Tanman, *Age*, 96.

Döneminin barok mimari etkisinin dışında kalarak inşa edilen bu yapı, Osmanlı klasik üslubun Osmanlı mimarisinde klasik üslubu temsil eden son eserlerden biridir.[376]

1970'lerde Vakıflar İdaresi tarafından tamir gören tekke, 30 yılı aşkın süre hiçbir faaliyet göstermemiştir. Nurcan Altuğ'un 2006 tarihli "18. yy. Tekkeleri ve Şeyhülislam Tekkesi" başlıklı yüksek lisans tezinde tekkenin ana binası, su deposu, onarım görmüş dış avlu duvarları, haziresinin ayakta olduğunu, harem dairesinin tamamen yıkıldığını, hamam ve mutfaktan ise kalıntılar bulunduğunu not düşer.[377] Tekke bugün mevcuttur.

1.14.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Feyzullahefendizade Mustafa Efendi'nin vakfiyelerinde İstanbul dışında inşa ettirdiği, onarımını yaptırdığı, kendi gayrımenkullerine ya da başkaları tarafından yapılanlara gelir ve hizmet sağladığına rastlar.

Mustafa Efendi'nin aşağıda maddelenen faaliyetlerinin yanında, hiçbir imar faaliyeti içermeyen fakat vakfın gelirinden Mekke, Medine, Kudüs, Şam, Erzurum'da çok ve çeşitli hizmetler, hizmetliler ve onlara sağladığı gelirlerin kaydedildiği 15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli Osmanlıca vakfiye[378] de bahse değerdir.

---

[376] M. Baha Tanman, *Age*, 97.
[377] Nurcan Altuğ, "18. yy. Tekkeleri ve Şeyhülislam Tekkesi" Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, (İstanbul: 2006): 54.
[378] VGMA, 737:54.

1.14.4.1 Şam

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155)[379] Osmanlıca vakfiyeye göre (Bkz.: EK.14b) Mustafa Efendi'nin Şam'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Şam'ın Kalemun nahiyesinde bulunan, I. Mahmud Mustafa tarafından babası Seyyid Feyzullah Efendi'ye ihsan olunan köylerden batısı Tahun ve yukarıdan Kıble Dağı, doğudan büyük tepeler, kuzeyden Meşhub vadisi ile çevrili, üzerindeki nehir üzerinde yarı hakkı olan **Muazzamiye köyü;**

Şam'da Baalbek köyünü ve merkeze bağlı köyleri;

Şam'da, I. Mahmud'un hattı hümayunuyla babası Seyyid Mustafa Efendi'ye ihsan edilen **Kefr-i Susyah, Ulema, Haşmes köyleri;**

1.14.4.2 Pülümür, Tunceli

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyeye[380] göre (Bkz.: EK.14b) Mustafa Efendi'nin bugün Tunceli sınırları içinde bulunan inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Erzurum eyaletinde Kuzucan sancağında [Pülümür] Görnik nahiyesinde Günelü Tuzlası;

[379] VGMA, 737:54.
[380] VGMA, 737:54.

1.14.4.3 Erzincan

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyeye[381] göre (Bkz.: EK.14b) Mustafa Efendi'nin bugün Erzincan sınırları içinde yer alan inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Erzurum eyaletinde Kemah'ta [Erzincan] Kömür ve Göni Tuzlası;

Kemah nahiyesinde Kömür köyü;

Kemah nahiyesinde Timusi köyü tuzlası;

Aşağıil nahiyesinde, I. Mahmud'un hattı hümayunuyla babası Seyyid Mustafa Efendi'ye ihsan edilen **Sim köyü;**

1.14.4.4 Erzurum

15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyeye[382] göre (Bkz.: EK.14b) Mustafa Efendi'nin Erzurum'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Erzurum'da inşa ettirdiği **medrese;**

Erzurum'da sur içinde, eskiden kilise olan daha sonra Yeni Cami (Cami-i Cedid) ismiyle bilinen harap caminin temelinden yenilenmesi;

[381] VGMA, 737:54.
[382] VGMA, 737:54.

1.14.4.5 Medine

31 Temmuz 1744 (h. 20 Cemaziyelevvel 1157) tarihli Osmanlıca vakfiyeye[383] göre Şeyhülislam sabık Seyyid Mustafa Efendi'nin Medine'de inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Medine'de yeni inşa edilmiş ve vakfiyelerinde zikredilmeyen 17 adet hücreden oluşan **medrese;**

1.14.4.6 Teselya, Yunanistan

29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157)[384] Osmanlıca vakfiyeye göre (Bkz.: EK.14d) Şeyhülislam sabık Seyyid Mustafa Efendi'nin Teselya (Tırhala)'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Rumeli'de Tırhala Sancağı'nda,[385] Fener nahiyesinde bulunan devrin sultanı I. Mahmud'un hattı hümayunuyla Mustafa Efendi'ye ihsan ettiği **Şenler köyü ve ona bağlı diğer köyler**;

1.14.4.7 Şumnu, Bulgaristan

29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157) tarihli Osmanlıca vakfiyenin sonunda ek olarak Şeyhülislam sabık Seyyid Mustafa Efendi'nin, dini ve edebi ilimler öğrenmek isteyenlerin faydalanması için bugün Bulgaristan sınırları içinde yer alan Şumnu'da inşa ettirdiği kitaphaneye koydurduğu kitapların defteri

[383] VGMA, 737:17.
[384] VGMA, 737:54.
[385] Bugün Yunanistan sınırları içinde yer alan Teselya bölgesi.

bulunmaktadır (Bkz.: EK.14d). Evrakta Mustafa Efendi'nin yaptırdığı bu kitaphaneye dair başka bilgi yer almaz.

1.15 Mehmed Esad Efendi, Ebuishakzade

1.15.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 88. şeyhülislamı olan Esad Efendi, Ekim 1685 (h. Zilkade 1096)'te Şeyhülislam Ebu İshak İsmail Efendi'nin oğlu ve Şeyhülislam İshak Efendi'nin kardeşi olarak İstanbul'da doğdu.[386]

Babasından, Mutavvelci Mehmed Efendi'den ve başkaca alimlerden aldığı derslerle eğitimini tamamlayarak küçük yaşında Şeyhülislam Ebusaidzade Feyzullah Efendi'den mülazemet aldı. Medrese eğitimini tamamladıktan sonra 25 yaşında 1710 (h.1121)'da "haric" derecesini aldı ve böylece elde ettiği "Galata Sarayı salisesi" payesiyle öğretim görevine başladı.

Babasının meşihati sırasında Fetva Emaneti'nde Selanik mevleviyetini ve müsıle-i Sahn derecesindeki Abdüsselam Medresesi müderrisliğini üstlendi. Yenişehirli Abdullah Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde Sahn-ı Seman medreselerine müderris atandı ve 1718-30 yılları arasında bu göreve devam etti.[387]

Mekke ve Medine müfettişliği (Haremeyn müfettişliği) ve fetva eminliğinde bulunduktan sonra Edirne kadılığı payesiyle Selanik kadısı atandı. Bu görevden azledildikten sonra 1733'te, kardeşi Şeyhülislam Ebu İshak İsmail

[386] Muhammet Nur Doğan, "Esad Efendi, Ebûishakzâde", *TDVİA* 11, (İstanbul: 1995): 338.
[387] Muhammet Nur Doğan, *Age*, 338; *İlmiyye Sâlnâmesi*, 423.

Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde Medine payesini aldı. Haziran 1734 (h. Muharrem 1147)'te İstanbul payesiyle Mekke kadısı oldu.

14 Mart 1737 (h. 12 Zilkade 1149) tarihine Anadolu kazaskerliği payesiyle zor bir görev olarak kabul edilen ordu kadılığına tayin edilen Ebuishakzade Mehmed Esad Efendi, ordunun kadısı olarak Avusturya'ya karşı yapılan karşılaşmada ortaya koyduğu cesareti ve önemli fikirleri sayesinde seçkin bir yer edindi ve Belgrad Antlaşması'nın Osmanlı müzakerecilerinden biri oldu.[388] Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra kendisine Rumeli kazaskerliği payesi verildi. 13 Mart 1744 (h. Muharrem 1157)'te bu makama fiilen atandı. On yedi ay kadar sonra azledildiği bu göreve 29 Ekim 1746 (h. Şevval 1159)'da ikinci kez getirildi ve 6 Ağustos 1747 (h. 27 Şaban 1160) tarihli bir emirle görevinden alınarak Hisar ile Bebek arasında bulunan evinde kalmaya mecbur edildi.

Mehmed Esad Efendi, 20 Temmuz 1748 (h. 24 Recep 1161) tarihinde Zeynel Abidin Efendi'nin yerine şeyhülislam olarak atandı.[389] Bu pozisyonda 1 yıl 22 gün kalan Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi'nin azil sebebi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Tarihçi İzzi, Esad Efendi'nin şeyhülislamlık konumuna uygun olmadığını öner sürerken Şemdanizade, Mehmed Esad Efendi'nin azline

---

[388] M. Cavid Baysun, "Es'ad Efendi, Mehmed" *The Encyclopaedia of Islam* II, (Netherlands: 1991): 713.

[389] "Şeyhülislam olan Ak-Mahmudzâde Efendi'nin sini mie yi tecavüz edüp, hall akde şürekâya muhtaç olmağla azl olunup ve Rumdan munfasıl Esad Efendi'yi Padişah biniş tarikası ile defterdar burnu yalısında olmağla getirdüp, hilat-ı beyzayı ilbas buyurdu ve sadrazama dahi seraskere kaplı samur ilbas olunup bile paşa kapısına geldiklerinde yeşil şala kaplı samur dahi vezirden bohça ile sadr-ı fetvaya ihda kılındı. Sahibülfetva Mehmed Esad sadüssuud elfazı tarih vaki oldu ve selefi İstinye yalısında sakin olmak emir olundu." Şemdanizâde, Müri't- Tevârih, p.143; Muhammet Nur Doğan, *Age,* 339.

sebep olarak I. Mahmud'a hediye ettiği, üzerinde dönen derviş figürlü saati gösterir.[390]

Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi, mazuliyetinin bir kısmını Sinop'ta bir kısmını Gelibolu'da geçirdikten sonra 4 Mart 1752 (h. 17 Rebiülahir 1165)'de İstanbul'da gelmesine izin verildi ve İncirköy'de satın aldığı yalıya yerleşti.[391]

Kısa zaman sonra burada hastalanan Ebuishak Mehmed Esad Efendi, 10 Ağustos 1753 (h. 10 Şevval 1166)'te 68 yaşında vefat etti. Babası Ebu İshak Efendi'nin Çarşamba'daki Sultan Selim Camii yakınında yaptırdığı İsmail Efendi Camii'nin (bugün İsmailağa Camii) haziresine, babasının ve kardeşi Ebu İshak Efendi'nin yanına defnedildi.[392] Mezar taşında şunlar yazılıdır: [393]

Huvellâhu'l-Bâkî
Sâbıkâ pîrâye bahş-ı sadr-ı fetvâ
merhûm ve mağfûr Mehmed Esad Efendi
rûhiyçün el-Fâtiha
1166 (1753)

İlmiye mensubu bir aileden gelen Mehmed Esad Efendi, Şeyhülislam Mirzazade Mehmed Efendi'nin kızı Hatice Hanım'la evlenerek bu bağı kuvvetlendirmiştir. Oğlu Mehmed Şerif Efendi iki kez meşihat makamına geçti.

---

[390] "Bu Esad Efendi … bir piştahta sâ'atına mâlik olmuş, piştahta resminde, üzeri bahçe şeklinde ve vasatında ya'nî bahçe içinde bir mevlevî tennûre ile devrân ederidi. Padişâha medh olunduğun haber alup, yevm-i mezbârda sâ'ati Pâdişâhâ hediyye götürmüş idi. Hikmet ki, mevlevî bir mikdar devrân edüp, durucak, Efendi, mevlevînin devrân tamam oldu buyurdu. Bu nükteden bir nesne tefehhüm olunmayup, hakikatı beyân zannolundu. Meğer padişâh-ı nüktedan Es'ad Efendi'ye azlini işrâb etmiş." Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi, *Mür'i't-Tevârih* I, Hzl. M. Münir Aktepe, (İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1976): 148; *İlmiyye Sâlnâmesi*, 423.
[391] Muhammet Nur Doğan, *Age*, 339.
[392] Muhammet Nur Doğan, *Age*, 339.
[393] Serhat Başar, *Age,* 127.

Kızı Fıtnat Zübeyde Hanım ise, yaşadığı devirde dahi şöhret bulmuş, bugün Şair Fıtnat Hanım ismiyle bildiğimiz divan şairidir.

Devrinin alimleri arasında önemli bir yere sahip olduğu belirtilen Ebuishakzade Mehmed Esad Efendi'nin Belgrad Antlaşması müzakerelerinde ve öncesindeki ordu kadısı görevinde gösterdiği tutumla iyi bir devlet adamı olduğunun da altı çizilir.

Binicilik, tüfekler, okçuluk ve avcılıkla ilgilendiği bilinen [394] Esad Efendi, sanatsal yetenekleriyle de övülür. *İlmiyye Salnamesi*'nde ise şiir, inşa ve müzikteki üstün yeteneğiyle anılır.[395] Arapça ve Farsça dillerine şiir yazacak derecede hakim olduğu bilinen Mehmed Esad Efendi, divan edebiyatının önemli önemli şairleri arasında sayılır.[396]

Aynı zamanda saygıdeğer bir besteci olarak kabul edilen Mehmed Esad Efendi'nin eserlerine örnek olarak sözleri Şair Sami tarafından yazılmış "Kâr-ı nâtık" parçası gösterilir. İbnülemin Mahmud Kemal de çok sayıda ve çeşitli formlarda dini ve din dışı (ilahi, kompozisyon, nakış, semai) eserler besteleyen Esad Efendi'nin musikide üstat olduğundan söz eder.[397]

---

[394] Nurullah Yılmaz, M. Sadi Çöğenli, "Ebu İshakzâde Şeyhülislam Esad Efendinin Ka'b B. Zuheryr'in "Banet Su‟ad" Kasidesine Yaptığı Tahmis" Nüsha, V (16), (2005): 7- 19; Baysun, *Age,* 561.
[395] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 423-424.
[396] M. Cavid Baysun, "Es'ad Efendi, Mehmed" *The Encyclopaedia of Islam* II, (Netherlands: 1991): 561.
[397] İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, *Hoş Sadâ Son Asır Türk Musikişinasları*, (İstanbul: Maarif Matbaası, 1958): 11-12.

Başlıca Telif Eserleri[398]

1- Lehcetü'l-lugāt
2- Atrabü'l-âsâr fî tezkireti urefâi'l-edvâr
3- Divan
4- Hulâsatü't-tebyîn fî tefsîri sûrei Yâsîn
5- Tefsîr-i Âyetü'l-kürsî
6- Tefsîrü'l-âyâti'l-muṣaddere bi-rabbinâ
7- Risâletü'n-nasriyye
8- İtbâku'l-Atbâk Zemahşerî'nin Atvâku'z̲-z̲eheb

1.15.2 Vakfiye

Mehmed Esad Efendi'nin "İsmail Efendi oğlu Şeyhülislam Mehmet Es'at Efendi Vakfı" ismiyle kayıtlı 11 Mart 1755 (h. 27 Cemaziyelula 1168) tarihinde İstanbul'da kurulan vakfının Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneğinde bulunur.[399] (Bkz.: EK.15)

1.15.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Girişinde Esad Efendi'nin inşa ettirdiği medrese ve mektebe ait olduğu yazan bu evrakta Mehmed Esad Efendi'ye ait inşa ve/veya vakfedilen mülkler aşağıdaki gibidir:

[398] Muhammet Nur Doğan, *Age*, 339.
[399] VGMA, 745: 381/139.

İstanbul'da Sultan Selim Camii yakınlarında Cebecibaşı Mahallesi'nde bir taraftan merhum Mehmed Esad Efendi'nin babası merhum İsmail Efendi Camii, bir taraftan ben İbrahim Paşa Vakfı'ndan oyma odalar ve bazen Haremeyn-i Muhtereme Vakfı'ndan bostan, bir taraftan Kevakibizade Efendi merhumun vakfından İsmail Ağa tasarrufunda olan menzil, bir taraftan yol ile çevrili Mehmed Esad Efendi'nin kendi malından 10 hücreden meydana gelen **kargir medrese;**

İsmail Efendi Camii'nin çarşı tarafında bulunan büyük kapısı üzerine inşa ettirdiği **mektep** (ve medresesinin baş odasına koydurduğu 135 cilt kitap);

İsmail Efendi Camii'nin avlusuda inşa ettirdiği su kanalları ve 1 masura akar su bulunan **kargir şadırvan;**

1.15.3.1 Medrese: Esad Efendi Medresesi

Medrese, Esad Efendi'nin babası İsmail Efendi'nin Fatih Çarşamba'da yaptırdığı, Manyasizade ve İsmail Ağa caddelerinin kesişiminde yer alan İsmail Efendi isimli fevkani caminin (bugün İsmailağa Camii) avlusunda 1724 yılında inşa edilmiştir.[400]

Vakfiyede 10 hücreden meydana geldiği belirtilen kargir medrese ile cami avlularını, küfeki taşıyla yapılmış bir duvar ayırır. Avlunun üç tarafındaki

[400] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 230-231.

revakların gerisinde yer alan hücrelerden ikisi diğerlerinden farklı büyüklükte ve dikdörtgen şeklindedir.[401]

Mübahat Kütükoğlu, 1914 yılında medrese hakkında düzenlenen raporda yapının öğrencilerin yaşayamayacağı kadar nemli, harap ve tamire muhtaç bulunduğunu aktarır. Komisyonun, yıkılıp yeniden yapılması gerektiğini bildirdiği binanın 1918 yılında 6 odasında depremzedelerin kaldığı kaydedilmiştir.[402] Aynı tarihli bir başka rapora göre ise, 1869 yılında 26 öğrencinin ders gördüğü binada 10-15 kişinin yaşaması uygun görülmüştür.[403]

Esad Efendi Medresesi 1892, 1952, 1979 yıllarında tamirat görmüş,[404] geçirdiği son onarımdan bugüne dek İsmailağa Camii İlim ve Hizmet Vakfı'nın kullanımına tahsis edilmiştir.

Mehmed Esad Efendi'nin bu medresesinin baş odasına 135 cilt kitap koydurduğu bilgisi ve kitapların listesi de vakfiyeden edinilen bilgiler arasındadır. Yapı bugün mevcuttur.

1.15.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Mehmed Esad Efendi'nin 11 Mart 1755 (h. 27 Cemaziyelula 1168) tarihli vakfiyesinde[405] bahsedilen İstanbul dışındaki çeşitli köy, mezra vb. mülkler aşağıda listelendiği şekliyle yer alır:

---

[401] Zeynep Ahunbay, "Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi", *TVİA* 2, (İstanbul: 1994), 176; Mübahat Kütükoğlu, Age, 231.
[402] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 231-232.
[403] Mübahat Kütükoğlu, *Age* 232.
[404] Mübahat Kütükoğlu, *Age*. 232.

1.15.4.1 Adapazarı, Sakarya

Anadolu'da Kocaeli Sancağı'nda Şira [406] nahiyesinde bulunan Karabeyoğlu Çiftliği vergisine ilave olan Ada [Adapazarı] nahiyesinde Defter-i Hakani'de Bollu[407] ismiyle kayıtlı, **Taşlık ismiyle de bilinen köy;**

Ada [Adapazarı] nahiyesinde Kadılı köyü ve Tepecik mezrası;

Ada [Adapazarı] nahiyesinde Söğütlü'de Bekcerker[408] köyü ve Düzce mezrası;

1.15.4.2 Kocaeli

Gebze nahiyesinde bulunan Oroz Deresi ismiyle de bilinen **Şuayipli köyü;**

Kandıra nahiyesinde bulunan Danüşmentlu isimli **5 köy;**

1.15.4.3 Naupaktos, Yunanistan

[**Karabeyoğlu Çiftliği] vergisine ilave olan Rumeli'de İnebahtı Sancağı'nda [Naupaktos] Kerbeniş kazasında** bulunan İsparite, Dinani, Mirasya[409] isimli **3 köy;**

---

[405] VGMA, 745: 381/139.
[406] Vakfiyenin başka bir yerinde burası "Şile" ismiyle anılıyor.
[407] Vakfiyenin başka bir yerinde burası "Yollu" ismiyle anılıyor.
[408] Vakfiyenin başka bir yerinde burası "Peçerken" ismiyle anılıyor.
[409] Vakfiyenin başka bir yerinde burası "Merasiya" ismiyle anılıyor.

1.16 Mustafa Efendi, Dürrizade

1.16.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 93., 99. ve 104. şeyhülislamı Dürrizade Mehmed Efendi 1702-3 (h.1114)'te esbak Kazasker Abdülkadir Efendi'nin kızı[410] ile Şeyhülislam Dürri Mehmed Efendi'nin oğlu olarak İstanbul'da dünyaya geldi.

Eğitimini tamamladıktan sonra ibtida-i haric derecesiyle 1720-1721 (h. 1133)'de[411] müderris oldu.[412] 1734 (h. 1147)'te Süleymaniye müderrisliğinden Galata kadılığına atandı ve ardından Edirne ve Haremeyn payelerini aldı. Babasının ölümünden sonra uzun süre mazul kaldı. 1739 (h. 1152)'da İstanbul kadısı oldu, bir yıl kadar bu görevde bulunduktan sonra azledildi.

Ekim 1746 (h. 1159)'da Anadolu kazaskerliğine getirildi. Ardından Rumeli kazaskerliği payesini aldı ve 26 Haziran 1751 (h. 1164)'de bu göreve fiilen getirildi. 10 Mayıs 1756 (h. 10 Şaban 1169)'da ikinci defa Rumeli kazaskerliğine atandı.

19 Temmuz 1756 (h. 21 Şevval 1169)'da meşihat makamına getirildi. Yedi ay süren bu görevi 18 Şubat 1757 (h. 28 Cemaziyelevvel)'de sona erdi ve Gelibolu'ya sürgüne gönderildi.[413]

---

[410] Walsh, J. R., "Dürrīzāde" *The Encyclopaedia of Islam* II, (Netherlands: 1991): 629.
[411] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 428.
[412] Mehmet İpşirli, "Dürrîzâde Mustafa Efendi", *TDVİA* 10, (İstanbul: 1994): 38.
[413] Walsh, J. R., *Age*, 629

29 Nisan 1762 (h. 5 Şevval 1175)'de ikinci kez şeyhülislam oldu ve 23 Nisan 1767 (h. 24 Zilkade 1180)'de azledilene dek bu görevi sürdürdü. Uzun süre resmi görevden uzak kalan Dürrizade Mustafa Efendi 28 Ocak 1774 (h. 15 Zilkade 1187)'de[414] üçüncü defa şeyhülislamlığa tayin edildiyse de yaşlılığı sebebiyle 28 Eylül 1774 (h. 22 Recep 1188)'te emekli oldu.[415]

Prosedüre göre azil haberini şeyhülislamlara çavuşbaşılar bildirirken Şeyhülislam Dürrizade Mustafa Efendi'ye azledildiğini, kendisine duyulan hürmetten dolayı Reisülküttab Ömer Efendi yalısına kadar giderek tebliğ etmişti.[416]

8 Şubat 1775 (h. 7 Zilhicce 1188)'te vefat etti. Edirnekapı dışında La'ffzade Çeşmesi (Lalizade Çeşmesi) yanındaki aile mezarlığına defnedildi.

Kaynaklarda takva sahibi, nazik, adil, himaye ve iltimastan hoşanmayan bir kişiliğe sahip olduğu belirtilir.[417]

Başlıca Telif Eserleri

1- Ed-Dürretü'l-beyza fi beyani ahkami'ş-şeri'ati'l-garra başlıklı bir eser kendisine atfedilmiştir.[418]

---

[414] Walsh'a göre 27 February 1774 (15 Zilhicce 1187)'te 3. defa meşihat makamına getirilmiştir. Bkz.: Walsh, J. R., *Age*, 629.
[415] Walsh, J. R., *Age*, 629.
[416] Çeşmî-zâde Mustafa Reşid, *Çeşmî-zâde Tarihi*, Hzl. B. Kütükoğlu, (İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi, 1993): 26.
[417] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 428.
[418] Walsh, J. R., *Age*, 629.

1.16.2 Vakfiye

Dürrizade Mustafa Efendi'nin VGMA'da kayıtlı üç vakfiyesine rastlanılır. Bunlardan ilki 18 Şubat 1760 (h. 1 Recep 1173) [419] tarihli, Dürrizade Şeyhülilslam Mustafa Efendi Vakfı ismiyle anılan, Dürrizade'nin İstanbul'daki imar faaliyetlerinden bahsettiği vakfiyedir. 17 Eylül 1769 (h. 16 Cemaziyelula 1183)[420] tarihli ikinci vakfiyesinde, Konya'da imar ve vakfettiği az sayıdaki yapılardan bahsedilir 26 Şubat 1770 (h. 1 Zilkade 1183)[421] tarihli vakıf senedi, bir öncekine ek niteliğinde düzenlenmiş ve oradaki akarlardan Konya'da Şemsiye-i Tebrizi Türbesi'nde görevli olanlara bazı ödemeleri yapılması şart koşulmuştur.

1.16.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

18 Şubat 1760 (h. 1 Recep 1173)[422] tarihli "Dürrizade Şeyhülislam Mustafa Efendi Vakfı" isimli vakıf senedine göre Dürrizade Mustafa Efendi aşağıdaki yapıları inşa ve/veya vakfetmiştir:

İstanbul'da Akşemseddin Mahallesi'nde bir taraftan bazen Muhzır Mustafa ve bazen Odabaşı menzilleri, bir taraftan Gani Efendi menzili, bir taraftan Fatma Hatun ve bazen Sandıkcı Mehmed Beşe menzilleri, bir taraftan yol ile çevrili 700 zira arsa ve binadan oluşan, müvekkilim Mustafa Efendi'nin menzilin mutasarrıfı olan İbrahim Efendi bini Abdullah'tan 1500 kuruş

[419] VGMA, 580:495-508/305.
[420] VGMA, 580: 509-510/311.
[421] VGMA, 580: 510/312.
[422] VGMA, 580:495-508/305.

karşılığında satın aldığı **menzil;**

İstanbul'da Dülbendci Husam Mahallesi'nde vaki bir taraftan Kuyumcu İsmail ve Melkun veresesi mülkleri, üç taraftan yol ile çevrili 225 zira vakıf arsaya bitişik 1 harap hamam, kargir mahzen, 1 su hazinesi, kargir mutfak ocağı, 4 su kuyusu ve dört tarafı sütun ve tabanlı yeni taş duvar ve 2 sokak kapısından meydana gelen 2645 zira arsası 8000 kuruş karşılığında satın alınan müştemilatlı **menzil;**

İstanbul'da Hırkaişerif civarında Molla Ahaveyn Mahallesi'nde bir taraftan yukarıda meşrut İbrahim Ağa tasarrufunda olan vakıf menzil, bir taraftan bazen Halil Ağa tasarrufunda olan vakıf menzil, bir taraftan bazen mahallenin imamına şart koşulmuş ve bazen mahallenin müezzinine şart koşulmuş vakıf menziller, bir taraftan yol ile çevrili, Ali Çavuş Ağa ibni Mehmed'den 800 kuruş karşılığında satın aldığı tahminen 400 zira arsa ve müştemilattan meydana gelen **1 menzil;**

İstanbul'da Emir Buhari yakınında Hoca Üveys Mahallesi'nde bir taraftan Saliha Hatun tasarrufunda olan vakıf menzil, bir taraftan İvaz Odabaşı menzili, bir taraftan Ali Efendi veresesi menzili, bir taraftan yol ile çevrili, 120 zira arsa üzerinde inşa edilmiş Ariton veledi Saduur zimmiden 480 kuruş karşılığında satın aldığı müştemilattan meydana gelen **1 menzil;**

[İstanbul'da Emir Buhari yakınında Hoca Üveys Mahallesi'nde bir önceki] menzilin merkumum bitişiğinde bir taraftan az önceki menzil, bir taraftan merkum Ali Efendi veresesi menzilleri, iki taraftan yol ile çevrili 180 zira arsalı Saliha Hatun'dan 1200 kuruş karşılığında satın aldığı **1 menzil;**

İstanbul'da Emir Buhari yakınında Hoca Üveys Mahallesi'nde Ayşe Hatun binti Mehmed'den 400 kuruşa satın aldığı dört tarafı Kutucu es-Seyyit Ali ve es-Seyyit Mustafa ve Fatma Hatun menzilleri ve yol ile çevrili 200 zira arsa üzerine inşa edilmiş **1 menzil;**

İstanbul'da Kazasker Mehmed Efendi Mahallesi'nde Abdurrahman Ağa ibni İbrahim'den 400 kuruşa satın aldığı bir taraftan el-Hac Mehmed Efendi menzili, bir taraftan Ayşe Hatun ibnesi el-Hac Halil menzili, iki taraftan yol ile çevrili 200 zira arsa üzerine inşa edilmiş **1 menzil;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Mustafa Ağa menzili, bir taraftan bazen Kaşıkçı el-Hac Mustafa ve bazen Fatma Hatun arsası ve bazen Afife ve Havva Hatun menzilleri, iki taraftan yol ile çevrili 140 zira arsa üzerine inşa edilmiş, el-Hac Ahmed ve zevcesi Emine Hatun'dan 900 kuruşa satın aldığı müştemilatı içeren **1 menzil;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan Şeyhzade el-Hac Mustafa menzili, bir taraftan el-Hac Ahmed tasarrufunda olan vakıf menzil, bir taraftan el-Hac Mustafa arsası, bir taraftan yol ile çevrili 160 zira arsa üzerine inşa edilmiş **1 menzil;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Ahmed menzili, bir taraftan Ebubekir Ağa menzili, bir taraftan el-Hac Mustafa arsası, bir taraftan yol ile çevrili 183 zira arsa arsa ve müştemilatı Mehmed Ağa ibni İshak'tan 1500 kuruş karşılığında satın aldığı **1 menzil;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan Zeynep Hatun, bir taraftan Emine Hatun menzilleri, iki taraftan yol ile

çevrili 210 zira arsa üzerine inşa edilmiş İmameci Ahmed Ağa'dan 1230 kuruş karşılığında satın aldığı müştemilatlı **1 menzil;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan Ebubekir Ağa menzili, bazen Mehmed Ağa tasarrufunda olan vakıf menzil ve bazen Emine Hatun menzili, İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan vakfı mecburdan İmameci Ahmed Ağa menzili bir taraftan arsa-i haliyle, bir taraftan yol ile çevrili 150 zira enkaz içeren Emine Hatun binti İshak'tan 410 kuruş karşılığında satın aldığı **1 menzil arsası;**

İstanbul'da Küçük Langa yakınında Abdullah Ağa Mahallesi'nde bir taraftan Çubukcu Ahmed ağa menzili, bir taraftan Nuri Molla, bir taraftan Mısırlı oğlu zevcesi menzilleri, bir taraftan yol ile çevrili 240 zira arsa üzerine inşa edilmiş müştemilatı bulunan Ahmed Çelebi ve zevcesi Arap Hatice'den 300 kuruş semen karşılığında satın alınan **1 menzil;**

İstanbul'da Atik Ali Paşa Mahallesi'nde bir taraftan Hasan Ağa bahçesi, bir taraftan Kostantin zımmi, bir taraftan Mihal zimmi menzilleri, bir taraftan yol ile çevrili 550 zira arsa üzerine inşa edilmiş müştemilatı bulunan Kerastacı Acı Murad zimmiden 700 kuruşa satın aldığı **1 menzil;**

Galata'ya bağlı Tophane'de Ekmekçibaşı Mahallesi'nde dört tarafı el-Hac Ali ve Mehmed Çelebi ve Semerci Halil ve Fazlullah Hoca ve Rahime Hatun ve Seyit Mehmed menzilleri ve yol ile çevrili 1020 zira arsa üzerine inşa edilen müştemilatı ruhani el-Hac Ömer Ağa'dan 1500 kuruşa satın aldığı **1 menzil;**

Galata'ya bağlı İstinye nahiyesine tabii Rumeli Hisar'ı dışında Torlak

Ali Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Halil tasarrufunda olan menzil, bir taraftan Ali Çelebi mülkü, bir taraftan dere, bir taraftan yol ile çevrili Afife Hatun'dan 200 kuruşa satın alınan **müştemilat mülk;**

İstanbul'da bir taraftan İmam Salih Efendi veresesi bahçe, bir taraftan dere, iki taraftan yol ile çevrili Kalyoncu Mehmed Çelebi'den 870 kuruşa satın alınan 450 zira arsalı müştemilatı içeren **1 menzil;**

Rumeli Hisarı'nda Çardak Ali Mahallesi'nde Hisar Hamamı'na yakın bir taraftan Salih Efendi işe müşterek damlalık, bir taraftan yine Salih Efendi tasarrufunda olan menzil, iki taraftan yol ile çevrili 360 zira arsa üzerine inşa edilmiş müştemilatı içeren Ayşe Hatun'dan 300 kuruşa satın aldığı **menzil;**

Yine bu vakfiyede Dürrizade Mutafa Efendi'nin İstanbul'da Fatih Camii civarında bir evi olduğu, Cebe Ali Yenikapı dışında iskelede Mustafa Efendi tarafından yeniden inşa ve ihya edilen bir cami, ve 7000 kuruş nakit parayı vakfettiğinin kaydı da bulunmaktadır.

1.16.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Dürrizade Mustafa Efendi'nin 17 Eylül 1769 (h. 16 Cemaziyelula 1183)[423] tarihli Dürrizade Şeyhülilslam Mustafa Efendi Vakfı ismiyle aşağıdaki yapıları inşa ve/veya vakfettiği kaydedilmiştir:

[423] VGMA, 580: 509-510/311.

1.16.4.1 Konya

Konya'da Ilgın kasabasına bağlı Mahmud Hisarısüfle köyünde, güneyde Sarı oğlu Abdullah ve bazen Abdülkerim tarlaları ve batıdan Koca oğlu Ahmed tarlası ve kuzeyde Abdullah oğlu Mehmed tarlası, doğuda Yeşil Göl Nehri ile çevrili üç dip ceviz ağacını içeren ve aynı mevzide rubu saat miktarı mahalde bulunan bedel ahali Yeşil Göl denilen Cebel eteğinden ebu' edip önce bahsi geçen yerdeki değirmene vurdu, oradan başdeğirmen denilen değirmene, oradan da Ali Efendi değirmenine ve oradan Ağa değirmenine akan nehri ile dair iki göz 1 bab mülk değirmen;

1.17 Veliyyüddin Efendi

1.17.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 97. ve 100. şeyhülislamı olan Veliyyüddin Efendi, yaklaşık 1684 (h.1095) yılında İstanbul Silivrikapı'da Yaylak Mahallesi'nde, Solakbaşı Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu olarak dünyaya geldi. Bazı kaynaklarda "Ekşiaşzade" lakabıyla da anılmaktadır.

Tahsil hayatı hakkında bilgi bulunmayan Veliyyüddin Efendi[424] eğitimini tamamladıktan sonra, babasının Silivrikapı'da Arabacı Bayezid Mahallesi'nde yaptırdığı medresede ibtida-i haric rütbesiyle bir süre müderrislik yaptı.[425] 1729 (h. 1142)'de atandığı Halep kadılığında bir yıl kadar kalan Veliyyüddin Efendi daha sonra sırasıyla Galata, Kahire ve Medine'de kadı olarak görev yaptıktan sonra İstanbul kadılığı payesini elde etti.[426]

Mayıs 1756 (h. Şaban 1169)'da Anadolu kazaskerliğine, 28 Nisan 1758 (h. 19 Şaban 1171)'de ise Rumeli kazaskerliğine getirildi. Üç buçuk ay süren bu son 3 Ağustos 1758 (h. 28 Zilkade 1171)'de çeşitli ithamlarla azledilerek Manisa'ya sürgün edildi.[427]

26 Temmuz 1759 (h. 1 Zilhicce 1172)'de affedilerek İstanbul'a dönen Veliyyüddin Efendi, Şeyhülislam Asım Efendi'nin vefat etmesiyle 16 Şubat

---

[424] Tahsin Özcan, "Veliyyüddin Efendi", *TDVİA* 43, (2013): 40; Murat Candemir, İstanbul'da Mesire Kültürü Çırpıcı ve Veli Efendi Çayırları, (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2014), 65, 311; Müjgân Cunbur, *Şeyhülislâm Veliyyüddin Efendi Vakıfları ve Kütüphanesi*, (Ankara: TTK Basımevi, 1969): 167.
[425] Tahsin Özcan, *Age,* 40; Murat Candemir, *Age,* 69, 310, 311.
[426] Murat Candemir, *Age,* 69
[427] Murat Candemir, *Age,* 70-71.

1760 (h. 28 Cemaziyelahir 1173)'da şeyhülislam atandı. Göreve gelişine Halil Resa Efendi'nin "Ola dâ'im Velîyüddin Efendî sadr-ı fetv'âda" mısraıyla tarih düştüğü Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi bir buçuk sene kadar meşihat görevinde kaldıktan sonra 6 Eylül 1761 (h. 6 Safer 1175)'de sert mizacı sebebiyle azledildi.[428] Mazuliyet hayatının bir kısmını Bursa'da geçirdi ve ardından hac vazifesini yerine getirdi.

Affedilip İstanbul'a döndükten yaklaşık altı sene kadar sonra 23 Nisan 1767 (h. 24 Zilkade 1180)'de ikinci kez şeyhülislam olarak atandı ve 25 Ekim 1768 (h. 13 Cemaziyelahir 1182)'de bu görevdeyken yaklaşık 84 yaşında vefat etti.

Eyüp'te Otakçılar'daki Murad Efendi Zaviyesi'nde medfun olan Veliyyündin Efendi'nin mezartaşında şu dizeler yer alır:[429]

> Huve'l-Bâkî
> Sâniyen mesned-ârâ-yı sadr-ı fetvâ iken
> Vedâ'-ı âlem-i fânî eden şeyhülislâm-ı
> merhûm ve mağfûr Veliyyüddin Efendi
> rûhîyçün el-Fâtiha / sene 1182 (1768)

Veliyyüddin Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde gerçekleştirdiği önemli icraatlar arasında fetvahane müsevvidlerinin maaşlarının arttırılmasını için Bolu'nun şer'i gelirini fetvahaneye arpalık olarak tahsis etmesi ve sahte doktorların engellenmesi için heyet kurması gösterilir.[430] Veliyyüddin Efendi'nin şeyhülislam olması söz konusu olduğunda kaynakların vurgu yaptığı bilgilerden

[428] Müjgân Cunbur, *Age,* 169; Murat Candemir, *Age,* 70.
[429] Serhat Başar, *Age,* 141; Murat Candemir, *Age,* 75.
[430] Tahsin Özcan, *Age,* 40.

biri de Veliyyüddin Efendi'nin meşihat görevine atandığında hasta olması sebebiyle sultanın huzurunda yeni atanan şeyhülislamlara giydirilen makamlarına özel "ferve-i beyza" denilen kıyafetin III. Mustafa tarafından evine gönderilerek Osmanlı tarihinde sadece ilk kez bozulduğu söylenen gelenektir.[431]

Kaynaklarda açık sözlü, asabi ve agresif yaratılışta olduğu söylenen Veliyyüddin Efendi'ye [432] dair bilinen en önemli özellik, ta'lik yazıdaki ustalığıdır. Celî ve ta'lik hattın 16. yüzyıldaki üstadı kabul edilen İmad el-Hasanîye atıfla devrin tarihçilerinden Ahmed Vasıf, kendisinden "İmâdı-ı Sâni" olarak bahseder.[433] Veliyyüddin Efendi'ye ait hat meşkleri bugün halen pek çok tarihi yapını kitabesinde yer almaktadır.

Kurduğu kütüphane ve bağışladığı kitaplarla iyi bir kitap toplayıcısı olduğu bilinen Veliyyüddin Efendi'nin, Müjgan Cunbur'un Süheyl Ünver'den aktardığına göre diğer bir uzmanlık ve ilgi alanı da çiçeklerdir. Meraklı bir lale yetiştiricisi olan Veliyyüddin Efendi'nin kendi yetiştirip isimlendirdiği lalelere çiçek mecmualarında rastlanır.[434]

1.17.2 Vakfiye

Müjgan Cunbur, Veliyyüddin Efendi'ye ait biri ek toplam yedi vakfiyeden bahseder. Bunlar 13 Nisan 1721 (h. 15 Cemaziyelahir 1133) tarihli ve içinde diğer 6 vakfiyeyi içeren 16 Ekim 1768 (h. 3 Cemaziyelahir 1182) tarihli vakıf

[431] Müjgân Cunbur, *Age,* 169; Tahsin Özcan, *Age,* 40.
[432] Abdülkadir Altunsu, *Osmanlı Şeyhülislâmları*, (Ankara: Ay Yıldız Matbaası, 1972): 143.
[433] "Talik-nüvislikde imâdı-ı sâni ve devlet-i aliyye tarafından yazdığı nâmeler İran zemininde dest-be-dest-i kâsî ve dânî olan Veliyyüddin Efendi", Murat Candemir, *Age,* 69.
[434] Müjgân Cunbur, *Age,* 172.

senedidir. Bu cildin içindeki vakfiyelere ait tarihler şöyledir: 18 Temmuz 1732 (h. 25 Muharrem 1145) (esas vakfiye), 12 Haziran 1738 (h. 23 Safer 1151), 14 Haziran 1742 (h. 10 Rebiülahir 1155), 9 Mart 1760 (h. 21 Recep 1173), 2 Eylül 1761 (h. 3. Rebiülevvel 1175) ve 19 Şubat 1763 (h. 5 Şaban 1176) (ek vakfiye).[435]

Müjgan Cunbur'un aktardığına göre **13 Nisan 1721 (h. 15 Cemaziyelahir 1133**) tarihli ilk vakfiye Veliyyüddin Efendi'nin babası Arabacı Bayezid Mahallesi'nde babası Hacı Mustafa Ağa'nın yaptırdığı 1 dershane ve 4 hücreden meydana gelen medreseye yaptığı bağışları içerir.[436]

Diğer altı vakfiyede de Veliyyüddin Efendi'ye ait çeşitli imar faaliyetlerine rastlanır.

1.17.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

VGMA'da Veliyyüddin Efendi'nin Mısır kadısıyken 18 Temmuz 1732 (h. 25 Muharrem 1145) tarihli, İstanbul'da "Veliyyüddin Efendi ibni'l-Hac Mustafa Vakfı" ismiyle düzenlenen vakfiyeye[437] göre Veliyyüddin Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği unsurlar şöyledir: (Bkz.: EK.17)

İstanbul'da Yedikule kapısı dışında Rum mezarlığı yakınında bir taraftan bazen el-Hac İbrahim ve bazen Murad Paşa oğlu ve bazen İsmail Efendi veresesi bostanı, bir taraftan Kara İsmail Efendi veresesi tarlası, bir taraftan çıkmaz

[435] Müjgân Cunbur, *Age,* 172-174.
[436] Müjgân Cunbur, *Age,* 172.
[437] VGMA, 736/3:59/20.

sokak, bir taraftan yol ile çevrili Sultan Bayezid Vakfı'na senede 300 akçe kiralı arsadaki 2 büyük bostan kapısı, 2 büyük dolap, 1 bostancı odası, 1 ahır, meyveli ağaçlar, etrafı taş duvardan oluşan 20 dönüm arsayı içeren **bostan** ile bostanın yakınında arsasının mütevellisinden alınan izinle inşa ettirdiği **su kanalları, 10 masura su**, bostanın duvarına bitişik yol üzerindeki **kargir çeşme;**

Yedikule kapısı dışında Dörtyol ağızında inşa ettirdiği **kargir su çeşmesi;**

Eyüp civarında Nişancılar'da bulunan merhum şeyh es-Seyyid Muhammed Muradı Kaşmiri el-Buhari'nin türbesi olan hangahta yeniden inşa ettirdiği **mescit** ve hangahın yakınında bir taraftan hangahın kendisi, iki taraftan eş-Şeyh Ali Efendi mülkü, bir taraftan yol ile çevrili **410 zira arsa;**

[**Nişancılar**] **bitişiğindeki** bir taraftan yukarıdaki arsa, bir taraftan bazen Şeyh Ali Efendi mülkü, bir taraftan İbrahim Çelebi menzili, bir taraftan yol ile çevrili 810 zira arsa üzerinde 2 fevkani oda, sofa ve tuvaletten meydana gelen **menzil;**

Veliyyüddin Efendi'nin VGMA'da "Veliyyüddin Efendi ibni'l-Hac Mustafa Ağa Vakfı" ismiyle kaydı bulunan fakat künye bilgisinden başka veriye ulaşamadığım 12 Haziran 1738 (h. 23 Safer 1151) tarihli üçüncü vakfiyede[438] Cunbur'un kaydettiğine göre Veliyyüddin Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

Ali Fakih Mahallesi'nde 4759 zira arsa ve 2 ev;

---

[438] VGMA, 736/3:60/21. (Müjgan Cunbur bu vakfiyenin tarihini Haziran 1738 (h. 25 Safer 1151) 14 Haziran 1738 olarak vermiştir.)

14 Haziran 1742 (h. 10 Rebiülahir 1155) tarihli vakfiyeye [439] göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapı listesi:

Nişancı Paşa Mahallesi'nde bulunan Şeyh Murad Hangah'ına yakın 3438 zira arsalı **1 ev**;

9 Mart 1760 (h. 21 Recep 1173) tarihli vakfiyeye[440] göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar:[441]

Ali Fakih Mahallesi'nde 2 ev;

Arabacı Bayezid Mahallesi'nde 9 ev;

Velid-i Karabaş Mahallesi'nde 4 menzil;

Çerağî Hasan Mahallesi'nde 2 ev;

Mimar Acem Mahallesi'nde 1 ev;

Katib Muslihuddin Mahallesi'nde 3 dükkân;

Silivri Kapısı yakınında Hadım İbrahim Paşa Mahallesi'nde 1 menzil;

Kork Mahmud Mahallesi'nde 1 menzil;

Yenikapı Mevlevihanesi Katib Murad Mahallesi'nde 1 menzil;

Mirahor Mahallesi'nde 1 menzil;

---

[439] VGMA, 736/3:60/21. (Müjgan Cunbur bu vakfiyenin tarihini Haziran 1738 (h. 25 Safer 1151) 14 Haziran 1738 olarak vermiştir.) Bkz.: Müjgân Cunbur, *Age*,174.
[440] Müjgân Cunbur, *Age*,174.
[441] Müjgân Cunbur, *Age*, 174.

Samatya yakınında Hacı Hüseyin Mahallesi'nde 1 menzil;

Hace Hatun Mahallesi'nde 2 menzil;

İbrahim Çavuş Mahallesi'nde 1 menzil;

Canbaziye Mahallesi'nde 1 menzil;

Yedikule dışında bulunan **1 menzil;**

Seyyid Ömer Mahallesi'ndeki odalar;

2 Eylül 1761 (h. 3. Rebiülevvel 1175) tarihli vakfiyeye göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar:[442]

Yedikule dışında 18412 zira arsa üzerinde 3 su kuyusu, 3 [su] dolabı, 1 havuz, 1 oda, 1 ahır, 1 samanlık, 1 tuvalet, 2 odadan meydana gelen **bostan;**

Sarıkız yakınlarında Öksüzce Mahallesi'nde 1 menzil;

Arabacı Bayezid Mahallesi'nde 1 menzil;

Ali Fakih Mahallesi'nde 1 menzil;

19 Şubat 1763 (h. 5 Şaban 1176) tarihli ek vakfiyeye göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar:[443]

410 zira arsa ile bitişiğinde 810 zira arsalı menzilin boş arsasından **517 zira**

[442] Müjgân Cunbur, *Age* 175.
[443] Müjgân Cunbur, *Age* 175.

arsa (410 zira olan arsaya eklenmesi ve hangahın avlusuna katılması üzere);

[410 zira arsa ile bitişiğinde 810 zira arsalı menzilin boş arsasından] geri kalan **273 zira arsa** ve üzerinde bulunan 1 fevkani oda, 1 sofa, dehliz, tahtanı tuvaleti içeren **menzil ile bostan;**

10 masura su (1,5 masurası bostan duvarında bulunan sınaya bitişik vâkıfın inşa ettirdiği çeşmeye akması; 3 masurası Yedikule dışındaki çeşmesine akması; gerisi ise bostanın sulanması için);

1.17.3.1 Kütüphane: Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi

Kütüphane, Bayezid Camii'nin batı tarafındaki bitişik olarak inşa edilmiştir. 16 Ekim 1768 (h. 3 Cemaziyelahir 1182)[444] tarihli vakfiye metninde şöyle anlatılır:

> "Bayezid Camii'nin sağ tarafına bitişik, üç tarafı caminin avlusu ile çevrili, 229,5 zira arsası [Bayezid Vakfı'ndan] senelik 600 akçeye kiralanan ve mütevellisinin izniyle üzerine inşa ettirdiğim altında 2 kargir mahzen, üstünde kubbeli 2 kargir kütüphane olan bina"[445]

Bu kütüphaneye, Veliyyüddin Efendi'nin şeyhülislamlıktan ilk azlini takiben 150 kitabını[446] önce 2 Eylül 1761 (h. 3. Rebiülevvel 1175) tarihli vakfiyesinde geçtiği şekliyle [İstanbul'da] Şeyh Vefa Camii yakınında merhum Atıf Efendi'nin kütüphanesine konulmasını istediği[447] sonra bu kütüphaneye

---

[444] VGMA, 745:79/107.
[445] Sadeleştirerek aldım. Müjgân Cunbur, *Age,*178.
[446] İsmail E. Erünsal, "Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi", *TDVİA* 43, (İstanbul: 2013): 42; Şeriyye Sicilleri Arşivi, Evkaf-ı Hümayun Müfettişliği, 164:381b-384b
[447] Müjgân Cunbur, *Age,* 175.

taşınmasını şart koştuğu kitaplarla beraber toplam 1690 adet kitap vakfedilmiştir.[448]

Kitaplar, 1952 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde nakledilmiştir. Koleksiyonda 3431 adet yazma, 515 basılı kitap mevcuttur.[449]

Cunbur'un aktardığına göre bu kütüphaneye vakfedilen koleksiyonun benzerlerinden farkı, Veliyyüddin Efendi'nin küçük oğlu Mehmed Emin Efendi tarafından nadir bulunan kitaplarla zenginleştirilmesidir.[450]

Dikdörtgen planlı kütüphane kesme taştan inşa edilmiştir. [451] İki bölümlü yapının giriş kısmı dikdörtgen planlı, tonozla örtülü, giriş kısmından daha yüksek ana mekân ise kare planlı ve tek kubbelidir.

Kütüphaneye Bayezid Camii'nin batı kısmında yer alan tabhanenin avlusundan girilir. Yapıyı çevreleyen dışarı taşkın iki silme, cepheyi üçe bölmüştür. Ana mekânı kuzeyden ve güneyden çevreleyen pencereler iki sıralı üçer tanedir. Ayrıca alt kısımda ikişer tane bodrum penceresi bulunur. Üst kısımdaki pencerler yuvarlak kemerli, alt kısımdakiler ise yuvarlak boşaltma kemerleri ile açılmış dikdörtgenlerdir.

Giriş kısmında ise batıda tek sıralı iki tane dikdörtgen, kuzeyde ise yine tek sıralı üç tane yuvarlak boşaltma kemerleri ile açılmış dikdörtgen pencereler vardır. Alt kısımda ise ikişer tane bodrum penceresi yer alır.

---

[448] Müjgân Cunbur, *Age,*181.
[449] İsmail E. Erünsal, *Age,* 42.
[450] Müjgân Cunbur, *Age,* 181.
[451] Emine Naza, "Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 7, (İstanbul: 1994): 378.

Yapının en ilginç özelliği, 18. yüzyıl yapısı olmasına rağmen dönemin üslup özelliğini yansıtmamasıdır. Bunun nedeni, Bayezid Camii'nin mimarisi ile uyum içinde olmak istenmesinden kaynaklanır. Bununla beraber yapıdaki küçük ayrıntılar dönemin özelliklerini yansıtır. Bunlardan birincisi, yapıyı çevreleyen dışarı taşkın silmelerdir. Diğer bir ayrıntı ise pencerelerdir. Üst kısımdaki pencereler barok barok üslupta revzenlerle çevrelenmiştir ve hepsi birbirinden farklıdır. Dikkati çeken diğer bir nokta da, orta pencerelerin yuvarlak boşaltma kemerlerinin aynalık ksımlarıdır. Bu kısımlar kimisinde cam, kiminde iç içe iki tane yuvarlak kemerli olmak üzere yapının klasik görüntüsüne hareket kazandırmıştır.

Yapı, klasik mimari üsluba sadık kalınmakla beraber 16. yüzyıl barok üslubun etkilerini de bünyesinde uyum içinde gösterir.[452]

1.17.3.2 Çiftlik: Çırpıcı ve Veliefendi Çayırları (Çırpıcı Şehir Parkı ve Veliefendi Hipodromu)

Sınırları tam olarak bilinmemekle beraber mesire alanının, kuzeyde bugün Zeytinburnu ilçesi sınırları içinde olan Çırpıcı'dan (Çırpıcı Şehir Parkı'nı da içine alacak şekilde) başlayıp, güneyde Bakırköy sınırları içerisinde kalan (Veliefendi Hipodromu'nu da içine alacak şekilde) sahil hattına kadar ulaştığı tahmin edilebilir.

Candemir, Çırpıcı ve Veliefendi mesirelerini konu ettiği kitabında, Veli Efendi Çeşmesi'nin kalıntılarına Zeytinburnu Prof. Dr. Turan Güneş Caddesi

[452] OktayAslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisi*, (İstanbul: 1986): 141.

üzerinde rastlandığını yazar.[453] Bu çeşme çoğunlukla aynı caddenin kuzey tarafında, Seyit Nizam Caddesi, Mevlana Caddesi ve tramvay yoluyla çevrili, sadece yapının bulunacağı kadar küçük bir ada üzerinde yer alan ve son yıllarda restore edilen kitabesiz diğer bir çeşmeyle karıştırılır.

Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi'nin kendi mülkü olan bu geniş yekpare alan, 18. yüzyıl ortalarında Çırpıcı ve Veliefendi olarak ayrılmışsa da yüzyıllar boyunca İstanbullular tarafından eğlence ve piknik mekânı olarak kullanılmıştır.

Kuzeydeki günümüze kadar Çırpıcı Çayırı ismiyle gelen kısım, 2015 ve 2016 yıllarında düzenlenip genişletirerek Çırpıcı Şehir Parkı ismiyle iki etap olarak açıldı. Bugün 116.527,00 m^2 alan üzerinde kurulu olan park, 1500 metrelik yürüyüş parkuru, 1450 metrelik uzunluğunda bisiklet yolu, basket sahası ve oyun alanlarıyla kamu hizmetine tahsis edilmiştir.

Güneyde yer alan ve Veliefendi Çayırı olarak anılan alanın bir kısmında ise 1911'de kurulan Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti tarafından at yarışları düzenlenmeye başlanmış, zamanla at yarışlarına gösterilen ilginin artmasıyla bu alan genişletilmiştir.[454] Bugün bulunduğu semte ismini de vermiş olan bu alan, İstanbul Veliefendi Hipodromu ismiyle Türkiye Jokey Kulübü (TJK)'nün hipodromlarından biri olarak at yarışlarına ev sahipliği yapmaktadır.[455]

---

[453] Murat Candemir, *Age*, 48.
[454] Cem Atabeyoğlu, "Veliefendi Hipodromu", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 7 (İstanbul: 1994): 377.
[455] https://www.tjk.org/TR/Kurumsal/Static/Page/Tarihce; https://www.tjk.org/TR/Kurumsal/Static/Page/Hipodromlar

1.18 Mehmed Said Efendi, Mirzazade

1.18.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 102. şeyhülislamı olarak görev yapan Mehmed Said Efendi, 1710 (h. 1122)'de ileride kendisi gibi meşihat makamının başına geçecek olan Mirzazade Şeyh Mehmed Efendi'nin oğlu olarak İstanbul'da dünyaya geldi. Dedesi Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'den gelen Mirzazade ismini aile adı olarak kullanmaya devam etti.

İlmiye sınıfına mensup olan ailesinin ayrıcalığı sayesinde 1721 (h. 1133)'de 11 yaşında müderrislik ruûsuna sahip oldu. Babası Mirzazade Şeyh Mehmed Efendi'nin 1730 (h. 1143) yılında şeyhülislam olması yükselişini hızlandırarak Mehmed Said Efendi'ye "hamise-i Süleymaniyye" makamını kazandırdı. Şeyhülislam Mirzazade Şeyh Mehmed Efendi'nin aziledilmesiyle uzun süre rütbesi yükseltilmedi.

1732 (h. 1145) yılında İzmir, 1743 (h. 1156)'da Bursa kadısı olan Mehmed Said Efendi'ye aynı yıl Mekke kadılığı payesi verildi ve 1748 (h. 1161)'de İstanbul kadısı olarak tayin edildi.

Sırasıyla Nisan 1758 (h. Şaban 1171)'de, Anadolu kazaskeri, Haziran 1760 (h. Şevval 1173)'ta ve Ekim 1763 (h. Rebiülahir 1177)'te olmak üzere kez defa Rumeli kazaskeri olarak atandı. İki Rumeli kazaskeriliği görevi arasındaki mazuliyet dönemine denk gelen Ağustos 1761 (h. 1175)'de ise kendisine nakibüleşraflık verildi.

Rumeli kazaskerliğine ve nakibüleşraflığa birlikte devam eden Mehmed Said Efendi, iki görevinden de Haziran 1765 (h. Zilhicce 1178)'te alındı.

Ekim 1767 (h. Cemaziyelevvel 1181)'de kimi kaynaklara göre sadece nakibüleşraflığa, kimilerine göre aynı zamanda üçüncü kez Rumeli kazaskerliğine atanan Mirzazade Mehmed Said Efendi'nin bu dönemlerde dikkate değer faaliyetleri sahte seyyitleri tespitle etmesi oldu.[456]

3 Mart 1770 (h. 6 Zilkade 1183)'te Şeyhülislam Osman Sahib Efendi'nin ölümüyle şeyhülislamlığa getirildi. Üç sene altı ay kadar kaldığı bu görevi sırasında çok kez hastalanan Şeyhülislam Mirzazade Mehmed Said Efendi, 20 Ağustos 1773 (h. 1 Cemaziyelahir 1187)'te ilerleyen gut hastalığının görevlerini yerine getirmesine engel olması sebebiyle kendi isteğiyle görevinden ayrıldı.[457]

Hayatının geri kalanını Üsküdar Sultantepe'deki konağında geçiren Mirzazade Mehmed Said Efendi, 19 Şubat 1775 (h. 18 Zilhicce 1188) tarihinde vefat etti ve Karacaahmet Tunusbağı'ndaki aile kabristanına defnedildi.

Kaynaklarda nazik, adil, doğruluktan ayrılmayan biri olarak anlatılan Mehmed Said Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde ilmiye mesleğinin saygınlığını koruma ve ilmiyedeki atamaların hakkaniyetli olması konusunda özel çaba sarf ettiğinden bahsedilir.[458]

---

[456] Abdülkadir Altunsu, *Age,* 146; Mehmet İpşirli, "Mirzazâde Mehmed Said Efendi", *TDVİA* 30, (İstanbul: 2005): 169.
[457] Mehmet İpşirli, *Age,* 170.
[458] Abdülkadir Altunsu, *Age,*146; Mehmet İpşirli, *Age,* 170.

1.18.2 Vakfiye

VGMA'da Mirzazade Mehmed Said Efendi'ye ait bir Osmanlıca vakfiye, bir Osmanlıca tetimme kaydı bulunur. İki evrakta da Mehmed Said Efendi'nin İstanbul'da gerçekleştirdiği çok sayıda imar faaliyetine rastlanır. Mirzazade Mehmed Said Efendi'nin Fatih Camii yakınlarındaki evinde hazırlandığı anlaşılan vakfiyede, imar faaliyetlerinin yanı sıra, Mehmed Said Efendi'nin Üsküdar'da Hace Hatun Mahallesi'nde babası Şeyhülislam Mirzazade eş-Şeyh Mehmed Efendi'nin hayattayken inşa ettiği Müftü Camii'nin bekası ve sürekliliği için malından 5000 kuruşu 2 Şubat 1769 (h. 25 Ramazan 1182 tarihinde akar olarak tahsis ettiği ve kendi vakfı için de süçte bir malından 5000 kuruş ayırdığı yazar.

Şeyhülislam sabık Mirzazade Seyyid Mehmed Said Efendi'in vakfına ek olarak düzenlenen 5 Ocak 1774 (h. 12 Zilkade 1187) tarihli Osmanlıca tetimme, Mehmed Said Efendi'in şeyhülislamlıktan ayrılmasından kısa zaman sonra, bu defa Üsküdar'da Hace Hatun Mahallesi'ndeki evinde hazırlanmıştır. Bu evrakta bahsedilen az sayıdaki imar faaliyetinin dışında, Mirzazade Seyyid Mehmed Said Efendi'nin, babası Şeyhülislam Mirzazde eş-Şeyh Mehmed Efendi'nin kendisinin Üsküdar'daki evinin bitişiğinde bulunan camisinin tamiri ve ihtiyaçları; bir önceki vakfiyesinde de bahsettiği Çamlıca Deresi'nin iki tarafında bulunan su kuyularından çıkan ve Tophanelizade suyuna giren ve bağının içinde imtiyaz ve [babasının] camisinin kapısının bitişiğinde inşa edilmiş su hazinesine akan ve çevresine kısmet olan suyun kimlere hizmet edeceği ve bu suyun yolu için inşa edilmiş gerekli lağım, bacalar, su kanalları ve künklerin tamir ve yenilenmesi; Fatih Camii'nde ve babasının camisinde okunacak Kuran, ezan vb.

için düzenlemeler ve ödemeler; Bülbül Deresi tarafındaki çeşmesi için tas hafızlarına ödenecek ücret, ve diğer menzillerde iş yapacak görevliler ile bu görevlilerin ücretleri, bir önceki vakfiyesinde bahsettiği 5000 kuruş nakdin harcanacağı yerler konu edilmektedir. (Bkz.: EK.18b)

1.18.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Mirzazade Mehmed Said Efendi'nin şeyhülislamlık görevinden ayrılmadan kısa süre önceye denk gelen 7 Nisan 1773 (h. 24 Muharrem 1187) tarihli "Mirzazade Es-Seyyid Mehmed Said Efendi" ismiyle Üsküdar'da kayıtlı Osmanlıca vakfiyesine göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar aşağıda listelendiği şekildedir. (Bkz.: EK.18a)

İstanbul'da Fatih Camii yakınlarında Kirmasti Mahallesi'nde bir taraftan Haremeyn-i Muhteremeyn Vakfı'ndan 386 zira boş arsa ve Hevahik Türbesi ve bir taraftan İspirzade menzili ve iki taraftan yol ile çevrili içinde ve dışında çok sayıda evi ve müştemilatı içeren Abdullah kızı Selime Hatun'dan 7500 kuruşa satın alınan ve günlük 1 akçe müeccele ile kiralanan **menzil;**

Eyüp'te Otakçılar'da Aşçıbaşı Mahallesi'nde dört tarafı Nimetullah Efendi Vakfı, Su yolcu Hasan Ağa mülkü, Ali Ağa mülk, Rukiye Hatun mülkü ve yol ile çevrili Müderris es-Seyyid [silik] ile Afife Hatun'dan 300 kuruşa satın alınan günlük [silik] kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Açık Türbe yakınında Ahmed Çelebi Mahallesi'nde bir taraftan [silik] es-Seyyid Ahmed Efendi mülkü ile el-Hac Mahmud ve Kara

Mazdak'ın menzilleri, iki taraftan [silik] menzilleri ve yol ile çevrili iç ve dış kısımları olan Hanife bint-i Mustafa'dan [silik] 800 kuruşa satın alınan ve 1500 kuruş mu'accele ve günlük 2 akçe müeccele ile kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Debbağlar Mahallesi'nde iki tarafı Ahmed Bey ve Mezarcı Recep ve Hüseyin Çelebi ve Havva Hatun menzilleri ve iki tarafı yol ile çevrili İbrahim Beşe ibn Mustafa'dan 600 kuruşa satın alınan ve 425 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe müeccele ile kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Gülfem Hatun Mahallesi'nde dört tarafı Şekerci Mehmed ve el-Hac Ömer ve Rabia Hatun menzilleri ve iki tarafı çıkmaz sokak ve yol ile çevrili Ayşe bint-i Abdullah'tan 790 kuruşa satın alınan ve 500 kuruş mu'accele ve günlük 1,5 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde iki taraftan Tâcir es-Seyyid el-HacMehmed Çelebi ve es-Seyyid Ahmed Efendi bahçeleri ve iki taraftan Boğdan Sarayı ismiyle bilinen menzil ve çıkmaz sokak ile çevrili Ümmühani bint-i İsmail'den 1500 kuruşasatın alınan ve 1100 kuruş mu'accele ve günlük iki akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Tercüman Yunus Mahallesi'nde iki taraftan Devâtî el-HacMustafa ve Duhânî Halil menzilleri ve iki tarafı çıkmaz sokak ve yol çevrili Canbaz Ahmed Beşe ile zevcesi Ayşe Hatun'dan 500 kuruşa satın alınan ve 360 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Zincirlikuyu yakınında Ali Paşa'yı Atik Mahallesi'nde dört taraftan Derzi İbrahim ve Kahveci Mustafa ve Mu'allime Emetullah Hatun menzilleri, Külahcılar Odaları ve yol ile çevrili Hafız Mehmed kızı Ayşe'den 1200 kuruşa

satın alınan ve 1000 kuruş mu‘accele ve günlük 1 akçe mü’eccele ile kiralanan **menzil;**

Ali Paşa’yı Atik Mahallesi’nde dört taraftan Karabağizade damadı İbrahim Efendi ve Hamidzade Efendi kızı bostanı ve Rahmetullah Efendi veresesi ve Çavuş-zade menzilleri ve odaları ve yol ile çevrili Abdullah kızı Ayşe’den 525 kuruşa satın alınan ve 400 kuruş mu‘accele ve günlük 1 akçe mü’eccele ile kiralanan **menzil;**

Kefeli Mahallesi’nde dört taraftan Kapu Kethüdâsı el-Hac Osman ve Cafer Paşa Vakfı’ndan Nefise Hatun ve Duhâni Ali Beşe menzilleri ve yol ile çevrili Süleyman Bey ibn İsmail’den 580 kuruşa satın alınan ve 400 kuruş mu‘accele ve günlük 1 akçe mü’eccele ile kiralanan **menzil;**

Debbağzade Mahallesi’nde dört taraftan Çukader es-Seyyid Halil Çelebi ve merhum Süleyman Efendi zevcesi Ayşe Hatun ve Arife Hatun menzilleri çıkmaz sokak ile çevrili Hasan kızı Emetullah Hatun’dan 305 kuruşa satın alınan ve 200 kuruş mu‘accele ve günlük 1 akçe mü’eccele ile kiralanan **menzil;**

Saraçhanebaşı’nda Mimarayas Mahallesi’nde dört taraftan Sarracbaşı Derviş Mehmed Ağa ve Hayrullah Efendi menzilleri ve Evliyazade bostanı ve Hanife Hatun menzili ve yol ile çevrili İmâm el-Hac Mustafa Efendi’den 1250 kuruşa satın alınan ve 1000 kuruş mu‘accele ve her sene 40 akçe mü’eccele ile kiralanan **menzil;**

Üsküdar’da Hâce Hatun Mahallesi’nde dört taraftan Şerif Silahdarı el-Hac Süleyman ve Kayıkçı Mehmed Emin ve Kazgancı Molla Hasan menzilleri

ve çıkmaz sokak ile çevrili Bostanî Mustafa'dan 250 kuruşa satın alınan ve 150 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Debbağlar Mahallesi'nde dört taraftan Esir Mehmed Ağa ve Mustafa Çelebi menzilleri ve iki tarafı yol ile çevrili Taşçı Memiş Beşe'den 500 kuruşa satın alınan ve 350 kuruş mu'accele ve her ay 35 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Selmanağa Mahallesi'nde iki taraftan Boşnak el-Hac İbrahim ve Çiçekçi el-Hac Ömer menzilleri ve iki taraftan yol ile çevrili Osman kızı Ayşe'den 410 kuruşa satın alınan ve 300 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Debbağlar Mahallesi'nde iki tarafı vakf-ı mezbûrdan İbrahim Beşe ve Havva Hatun tasarruflarında olan menziiki menzil ve bir tarafı Debbağ Ahmed Ağa menzili, bir tarafı yol ile çevrili Havva Hatun'dan 300 kuruşa satın alınan ve 220 kuruş mu'accel ve günlük yarım akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Hâce Hatun Mahallesi'nde iki taraftan Bostani Mustafa ve Gürciye Emine Hatun menzilleri ve iki taraftan çıkmaz sokak ve yol ile çevrili Bakırcı Molla Hasan bin Süleyman'dan 350 kuruşa satın alınan ve 240 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Valide-i Atik Mahallesi'nde dört tarafı Fethi Ahmed ve Derviş Mehmed ve Hüseyin ve Ali ve Ahmed Ağa menzilleri, Vâlide-i Atîk Vakfı Hekimbaşısı ve İmamzade bostanı ve yol ile çevrili Osman kızı Rukiye'den 403 kuruşa satın alınan ve 250 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Galata'da Bereketzade Mahallesi'nde dört taraftan el-Hac Hasan ve Abacı İsmail ve Haremeyn Vakfı menzilleri, Osman Efendi arsası, çıkmaz sokak ve yol ile çevrili Mustafa Efendi ibn Mehmed ve zevcesi Abdullah kızı Ümmügülsüm'den 2000 kuruşa satın alınan ve 1600 kuruş mu'accele ve günlük 2 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Debbağlar Mahallesi'nde dört taraftan el-Hac Süleyman ve Na'lband Ahmed ve Hadîce Hatun menzilleri ve yol ile çevrili Kürekçi Ahmed Çelebi ile zevcesi Mehmed kızı Fatıma'dan 420 kuruşa satın alınan ve 300 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Gerede Mahallesi'nde dört taraftan Hızır Paşa kızı ve Kolancı el-Hac Ömer menzilleri ve iki tarafı yol ile çevrili es-Seyyid Hüseyin Çelebi ile validesi Halil kızı Ümmügülsüm'den 800 kuruşa satın alınan ve 600 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Selman Ağa Mahallesi'nde dört taraftan el-Hac Mustafa menzili ve İslambollı Hanım odaları ve menzil-i müfrezün-anh ve yol ile çevrili Ahmed Usta kızı Fatıma Hatun'dan 1020 kuruşa satın alınan ve 800 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Galata'ya bağlı Kasımpaşa kasabasında Büyük Piyalepaşa Mahallesi'nde dört taraftan İmam Mustafa Efendi ve İbrahim Bey veresesi menzilleri ve yol ile çevrili Ali Ağa ve zevcesi Havva Hatun'dan 640 kuruşa satın alınan ve 500 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Solaksinan Mahallesi'nde iki tarafı Mısırlı Ali Ağa ve Hanife Hatun menzilleri ve Kartallı bahçesi ve yol ile çevrili Emetullah Hatun'dan 250 kuruşa satın alınan ve 150 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Solaksinan Mahallesi'nde dört taraftan Emetullah Hatun ve Feyzullah veresesi menzilleri ve Kartallı bahçesi ve yol ile çevrili Hanife Hatun'dan 260 kuruşa satın alınan ve 150 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Valide-i Atik Mahallesi'nde iki taraftan Aşçı Ali ve Süklün Hatun menzilleri ve tarafeynden bostan ve yol ve başka mülk menzil ile çevrili Afife Hatun'dan 700 kuruşa satın alınan ve 500 kuruş mu'accele ve günlük 1,5 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

Salacık Mahallesi'nde dört taraftan Saraylı Hadice ve Ayşe Hatun ve Mehmed Çelebi ve Halil Ağa menzilleri ve yol ile çevrili İsmail kızı Emetullah Hatun'dan 540 kuruşa satın alınan ve 400 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele ile kiralanan **menzil;**

İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde bir taraftan vakıfmıza ait mülklerden olan Canbaz Ahmed ve zevcesi Ayşe tasarruflarındaki menzil, bir taraftan baazen İğneci el-Hac Ali ve bazen Duhânî Halil Ağa menzilleri, iki taraftan çıkmaz sokak ile çevrili Devatçı el-Hac Mustafa Ali'den 800 kuruşa satın alınan ve 600 kuruş mu'accele ve günlük 1 akçe mü'eccele kiralanan **menzil;**

Üsküdar'da Hadice Hatun Mahallesi'nde bulunan doğu cephesinde dış sokak kapısına yakın olan yeni büyük kargir mutfak, arkasında harabe küçük evler, arkasında çukur bahçe kıtasından oluşan Aziz Mahmud Efendi Vakfı'ndan tasarrufumda olan mahalde, güney tarafı en aşağıda bulunan çektiri beyi ve diğer kimselerin menzillerinin arkasında bulunan Bülbülderesi tarafı duvar seddi, batı tarafı Mu'nî Camii'nin haremi, avlusu, bahçesi ve kuzey tarafı yol ile çevrili dış kısmının üst katında 2 büyük oda, 1 köşk, 1 sofa, 1 küçük oda, tahte's-semâ, 1 kahveci odası, 1 sofracı odası, 1 kiler, 2 tuvalet, abdesthane, divanhane, orta katında küçük 3 oda, 1 kovuş odası, 2 tuvalet, alt katında 1 oda, ahır, samanhane, kömürlük, tuvalet, su kuyusu; iç kısmının üst katında 2 büyük oda, 2 küçük oda, birbirine bitişik 2 mabeyn odası, sofa, divanhane, camekan, dehliz, külhan ocağı, kargir hamam, orta katında 4 oda, 2 tuvalet, abdesthane, alt katında mutfak, kiler, su kuyusu ve bahçeden oluşan **1 büyük menzil;**

Çamlıca Deresi tarafında bulunan su kuyularından meydana gelen ve civarında Sayyad İbrahim Beşe bağında bulunan özel yolunda toplanmış ve bu yoldan ayrı lağım ve künk inşa ve döşeyerek ile aşağısında İbrahim Beşe tarlasında merhum Tophanelizade el-Hac Mustafa Efendi suyu yolunda mezkur suya kattıktan ve karıştırdıktan sonra daha önce bahsettiğim menzilim karşısında bulunan bağımın içinde yer alan yoldan ayrılan lağım ve künk kanallarına akarak mülküm olan [ve üçte biri büyük menzile, gerisi caminin muslukları ile çeşmede kullanılması şark koşulan] su ve kendilerine ait yollarıyla birlikte ve suyum için daha önce bahsettiğim caminin avlusunda yeni inşa ettirdiğim kargir su hazinesi ve bağın aşağısında çayırın köşesine som taştan bina ettirdiğim tarafı çok sayıda taş tekneli ve arkası kargir namazgah sedli olan **çeşme;**

İstanbul'da Fatih Camii civarında bulunan dört tarafı Muid Ahmed Efendi Vakfı menzilleri, Yarhisarî Mustafa Efendi Camii'nin avlusu ve medresesi, Haremeyn-i Muhteremeyn Vakfı'ndan arsa üzerine inşa edilmiş beş küçük menzil, Şeyhülislam-ı esbak Dürrizade Mustafa Efendi'nin evi, Piri Paşazade Salih Bey menzili, merhum Mektubî Abdurrahim Efendi veresesi menzili ve yol ile çevrili dış kısmının üst katında 4 büyük oda, 1 kahveci odası, 1 kilerci odası, divanhane, 1 büyük sofa, abdesthane, 2 tuvalet, 1 küçük oda, orta katında 3 büyük oda, 1 mabeyn odası, 1 kuş odası, 3 küçük oda, 1 küçük köşk, küçük sofa, abdesthane, 2 tuvalet, 1 küçük kiler, alt katında 1 kapıcı odası, 1 dolap odası, 1 ambar, 1 samanhane, 1 kömürlük, 1 ahır, 1 köşk, ağaçlı bahçe, tahte's-semâ, 1 sakız dolaplı büyük su kuyusu, 6 adet küçük su kuyusu, avlu; iç kısmının üst katında 4 büyük oda, 2 sofa, divanhane, 1 küçük sofa, hamam, camekan, 4 tuvalet, orta katında 4 büyük oda, 2 küçük oda, 1 büyük oda, 1 külhan odası, divanhane, 3 tuvalet, alt katında 1 kargir mutfak, 1 tuvalet ve altında su hazinesi ve su kanallarının kenarları (kanavât-ı müsennât) ile ayrılmış yarım masura su, 1 kargir mahzen, 1 kiler, 2 taş oda ve altlarında mahzen, kuyu, bahçe, tuvalet ve avludan oluşan **büyük menzil**;

Mirzazade Seyyid Mehmed Said Efendi'in vakfına ek olarak düzenlenen 5 Ocak 1774 (h. 12 Zilkade 1187) tarihli Osmanlıca tetimmesinde daha önce bahsedilen maddeler dışında doğrudan imar faaliyeti sayılabilecek unsurlar kapsamında inşa ve/veya vakfettiği yapılar aşağıda listelendiği şekildedir. (Bkz.: EK.18b)

[Eyüp'te babasının camisi] civarında, bir tarafı caminin avlusu ve bahçesi, bir tarafı Bülbül Deresi'ne giden yol, bir tarafı caminin küçük bahçe

seddi ve başka bir yol ile çevrili, her biri müştemilat ve caminin avlusuna birer sokak kapısından ve sadece ikisi yol tarafına dahi başka birer sokak kapısından meydana gelen **4 adet menzil;**

[Eyüp'te] Mirzazade Mehmed Said Efendi yaşadığı menzilin içinden çıkan Bülbül Deresi yolunda akmasını istediği 1 masura su için arkası kargir su hazinesi, üç tarafı mermer tekneli som taştan inşa ettirdiği **çeşme, bu çeşmenin ortasına dağıtılan künk ve su kanalları;**

1.19 Mehmed Şerif Efendi

1.19.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 103. şeyhülislamı Mehmed Şerif Efendi, Yenişehirli Şerif Efendi'nin oğlu olarak 1703 (h.1115)'te İstanbul'da doğdu.

İlmiyeye mensup bir ailede yetişen Mehmed Şerif Efendi babasından alarak başladığı eğitimini tamamladıktan sonra 1721 (h. 1133)'de 18 yaşındayken müderris olarak atandı. 746 (h. 1159)'da Diyarbakır kadılığına atandıkran sonra Bursa ve ardından Mekke kadılığı payelerini alarak nakibüleşraflık görevine getirildi. Ekim 1756 (h. Muharrem 1170)'da ise İstanbul kadısı tayin edildi.[459]

Haziran 1766 (h. Muharrem 1180)'da Anadolu kazaskerliği, 16 13 Ocak 1770 (h. Ramazan 1183)'te ise Rumeli kazaskerliği görevlerini üstlendi.

Şeyhülislam Mirzazade Mehmed Said Efendi'nin görevini bırakmasıyla 20 Ağustos 1773 (h. 1 Cemaziyelahir 1187)'te meşihat makamına getirildi. Şeyhülislamlık göreviyle aynı anda yürütülmesi geleneklere aykırı bulunduğundan nakibüleşraflıktan alındı.

Meşihatte altı buçuk ay kadar kalan Şeyhülislam Mehmed Şerif Efendi, 27 Şubat 1774 (h. 15 Zilhicce 1187)'te azledildi.

---

[459] Tahsin Özcan, "Seyyid Mehmed Şerif Efendi", *TDVİA* 37, (İstanbul: 2009): 69-70.

Mazuliyetinden altı yıl sonra 25 Aralık 1779 (h. 16 Zilhicce 1193)'da 76 yaşında İstanbul'da vefat etti.

Eyüp'te gömülü olan Mehmed Şerif Efendi'nin mezar taşında şunlar yazar:.[460]

Huve'l-Bâkî
Sâbıkâ Şeyhülislâm ve müftiyyü'l-enâm
zü'lkadrü'l-bâhir ve'n-nesebü'n-tâhir
merhûm ve mağfûrun-leh Şerifzâde
es-Seyyid el-Hacc Mehmed Molla Efendi
rûhiyçün lillâhi teâlâ
el-Fâtiha 1193 (1779)

Katipzade Mehmed Refî Efendi'den meşk ettiği ta'lik yazıda usta olduğu söylenen ve liyakati övülen Mehmed Şerif Efendi'nin,[461] İstanbul kadılığı ve nakibüleşraflık yaptığı dönemde, dedesi Çatalcalı Ali Efendi'nin meşihat makamındayken verdiği fetvaları *Mecmûatü'l-aliyye fi'l-fıkhi'l-Hanefiyye* isimli bir kitapta bir araya getirdiği bilinmektedir.[462]

1.19.2 Vakfiye

Mehmed Şerif Efendi'nin Şeyhülislâm sâbık Şerif-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi ismiyle İstanbul'da kayıtlı 4 Ekim 1781 (h. 15 Şevval 1195) tarihli Osmanlıca vakfiyesinde İstanbul Fatih'te iki menzil ile 1500 kuruş nakit para vakfettiği yazılıdır. Vakfiye metninden ayrıca Mehmed Şerif Efendi'nin

[460] Serhat Başar, *Age,*146.
[461] Tahsin Özcan, *Age,* 70; *İlmiyye Sâlnâmesi,* 436.
[462] Tahsin Özcan, *Age,* 69-70.

vakfettiği menzillerle aynı mahallede büyük bir menzilde yaşadığı da anlaşılmaktadır. (Bkz.: EK.19)

1.19.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Mehmed Şerif Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/ya vakfettiği 2 menzilin detayları aşağıdaki gibidir:

İstanbul'da Sarı Nasuh Mahallesi'nde (bu meclisin toplandığı) büyük menzilimin bitişiğinde, üç tarafı el-Hac Hüseyin, Kahveci el-Hac Ali ve Tabib Kösic Mehmed Efendi menzilleri, İbrahim Efendi menzili ve yol ile çevrili 1130 zira arsalı, üst katında 1 oda, 1 sofa; orta katında 1 oda; alt katında 1 oda, 1 ahır, tuvalet, 2 harabe oda, ağaçlı bahçe ve avludan oluşan **menzil;**

[İstanbul'da] Sarı Nasuh Mahallesi'nde bir taraftan (vakfiyenin yazılması için toplanan meclisin de içinde bulunduğu) büyük menzilin içine bağımsız olarak (müstakillen), bir diğer taraftan bazen bu menzilin iç bahçesine bişitik ve bazen cadde ile ve bir tarafı tamamen cadde ile ve dördüncü tarafı yol ile çevrili, dış kısmının üst katında 2 oda, 1 camlı oda, 1 mabeyn odası, divanhane, sofa, tuvalet, orta katında 2 oda, 1 kahve odası, dehliz, tuvalet, küçük sofa, alt katında çamaşır ocağı, taş musluk, taş sahanlı 2 kat merdiven, 2 su kuyusu, ağaçlı bahçe, avlu; iç kısmında 4 fevkani oda, 1 sofa, 1 tuvalet, şirvan, sofa, divanhane, tuvalet, 2 merdiven, 2 tahtani oda, 1 mutfak, 1 kiler odası,

tuvalet, hamam, camekan odası, tuvalet, demir kapılı kargir mahzen, 1 su kuyusu, ağaçlı bahçe ve diğer müştemilatı içeren 1400 zira arsalı menzil;[463]

[463] Bu menzilin çıkmaz sokak cephesinden 120 zira arsası, aynı mahallede avarızına şart olundu.

1.20 İbrahim Beyefendi

1.20.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 105. ve 111. şeyhülislamı İbrahim Beyefendi'nin İstanbul'da Sadrazam İvaz Mehmed Paşa'nın oğlu olarak 1719 (h. 1132) 1720 (h.1127) veya 1725 (h. 1132) yılında doğduğu tahmin edilmektedir.[464] Osmanlı geleneğinde seyfiye (idari ve askeri) sınıfından gelen kişilerin çocuk ve torunlarına verilen "bey" unvanıyla, kendi mesleği sebebiyle ilmiye sınıfına mensup kişilere verilen "efendi" unvanının birlikteliğinden meydana gelen "beyefendi" olarak anılan az sayıdaki şeyhülislamdan biri olmuştur. "İbrahim Molla Beyefendi" ve "İvaz Mehmed Paşazade" isimleriyle de anılır.

İlk eğitimini ve kariyerinin ilk yılları hakkında fazla bilgi bulunmayan İbrahim Beyefendi'nin aile mensubiyeti sebebiyle özel bir eğitim aldığı ve erken yaşlarında müderris atandığı tahmin edilir.[465]

İbrahim Beyefendi 1739 (h. 1152)'te tarihinde Yenişehir Feneri,[466] 1749 (h. 1163)'da Bursa, 1749 (h. 1162)'de Medine ve 17 Haziran 1752 (h. 4 Şaban 1165)'de ise İstanbul kadılığına atandı.[467] 18 ay sonra çekildiği bu göreve 8 seneyi bulan aradan sonra sonra Şubat 1760 (h. 1173)'da Anadolu payesiyle yeniden atandı.

---

[464] Mehmet İpşirli, "İbrâhim Beyefendi, İvazpaşazâde", *TDVİA* 21, (İstanbul: 2000): 290-291.
[465] İpşirli'nin makalesinde ilk müderrisliğini 1733-34 (h. 1146)'da yaptığı yazar. Bu da en iyi ihtimalle 14 yaşında bu göreve getirildiği anlamına gelir. Mehmet İpşirli, "İbrâhim Beyefendi, İvazpaşazâde", *TDVİA* 21, (İstanbul: 2000): 290.
[466] Bugün Yunanistan'ın Larisa kenti.
[467] İbrahim Beyefendi'nin kadılık görevlerine getirildiği tarihler konusunda kaynaklarda tutarlılık yoktur. Ben burada Mehmet İpşirli'nin *TDVİA*'daki belirttiği tarihleri esas aldım.

21 Ağustos 1761 (h. 20 Muharrem 1175)'de Anadolu kazaskeri, Eylül 1766 (h. 6 Rebiülahir 1180)'da ise Rumeli kazaskeri olarak tayin edildi. Uzun süren mazuliyet hayatından sonra aynı göreve 24 Aralık 1771 (h. 17 Ramazan 1185)'de ikinci kez getirildi.

29 Eylül 1774 (h. 23 Recep 1188) tarihinden meşihat makamına büyük bir iltifatla getirildi. Görevi sırasında üstlendiği önemli sorumluluklar hediyeler ve bazı iltimaslarla nüfuzu arttı. Şeyhülislamlığa getirilmesinin üzerinden henüz bir sene geçmemişken devrin sultanı I. Abdülhamid'in Kırım'dan gelen bir heyete için düzenlediği davette Sadrazam İzzet Mehmed Paşa'dan istediği "mukataa iltizamı" yüzünden çıkan tartışma sebebiyle meclisi öfkeyle terk etmesi 29 Temmuz 1775 (30 Cemaziyelevvel 1189)'te azledilmesine neden olduğu söylenir.[468] Görünürdeki bu sebebin ardında, şeyhülislam ve sadrazamın siyasi meseleler konusundaki anlaşmazlığı ve fikir ayrılığının yattığı ve ikisinin de azline yol açtığı görüşleri de vardır.[469]

İbrahim Beyefendi mazuliyet hayatını önce Çırağan Yalısı'nda, sonra Beykoz'da geçirmeye mecbur edildi. Bu sırada politik gelişmeleri de yakında takip etti. I. Abdülhamid'in tahtan indirilmesine engel olması takdir edilerek 31 Mart 1785 (h. 20 Cemaziyelevvel 1199)'te ikinci kez şeyhülislamlığa atandı. 3 aya yakın süren ikinci meşihati, nüfuzunu kullanarak siyasete müdahele ettiği gerekçesiyle 22 Haziran 1785 (h. 14 Şaban 1199)'te azliyle sonuçlandı.

Devlet işlerinde dedikodulara sebep olduğu sebebiyle arpalığı olan Ankara'ya sürüldü. Nisan 1786 (h. Cemaziyelahir 1200)'da kendi isteğiyle

---

[468] Abdülkadir Altunsu, *Age*,148.
[469] Mehmet İpşirli, "İbrâhim Beyefendi, İvazpaşazâde", *TDVİA* 21, (İstanbul: 2000): 290.

Bursa'ya nakledildi. III. Selim'in tahta çıkışıyla İstanbul sahilhanesinde oturmasına izin verildi. Mazuliyetinin İstanbul'daki dönemi de pek parlak geçmeyen İbrahim Beyefendi, 17 Nisan 1798 (h. 1 Zilkade 1212)'de vefat etti. Beyazıt Camii haziresinde bulunan mezarının kitabesi şöyledir:[470]

Huve'l-Hayyu'l-Bâkî
Vedâ-ı âlem-i fânî eden
İvaz Mehmed Paşazâde
Şeyhülislâm-ı esbak
merhûm ve mağfûrun-leh el-Hacc
İbrahim Molla Beyefendi
rûhiyçün el-Fâtiha
sene gurre-i Zilkâde 1212

Kaynaklarda genellikle huysuz, ağzına geleni söyleyen, ilimden yoksun ve pervasız gibi olumsuz sıfatlarla anılmıştır.[471]

1.20.2 Vakfiye

VGMA'da İbrahim Beyfendi'ye ait iki adet Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği yer alır. Vakfiyelerden ilki, 7 Nisan 1793 (h. 25 Şaban 1207) tarihlidir[472] ve "Şeyhülislam-ı esbak Gazi Mehmed Paşa-zade İbrahim Beyefendi" ismiyle kayıtlıdır. Bu vakfiyede İbrahim Beyfendi'nin İstanbul'daki imar faaliyetlerinin yanı sıra, İstanbul'da Haseki Sultan Camii yakınında, kitaplar dolu olan bir evde yaşadığı ve gayrımenkullerinin dışında 500 kuruş nakit para vakfettiği anlaşılır. (Bkz.: EK.20a)

---

[470] Serhat Başar, *Age,*148.
[471] Abdülkadir Altunsu, *Age,* 148; Mehmet İpşirli, *Age,* 291.
[472] VGMA, 682:263/23.

Sabık şeyhülislam Mehmed Paşa oğlu İbrahim Bey ismiyle kayıtlı 1794-95 (h. 1209) tarihli ikinci vakfiyede[473] üç karısının yaşaması için inşa ettirdiği bir menzilden bahsedilir. (Bkz.: EK.20b)

1.20.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

7 Nisan 1793 (h. 25 Şaban 1207) tarihli vakfiye örneğine göre İbrahim Beyfendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

İstanbul'da Haseki Sultan Camii yakınında Hacı Bayram Kaftani Mahallesi'nde bulunan bir taraftan İbrahim Beyefendi'nin 3 kadın efendisinin tasarruflarında olan taş odanın avlusu, bir taraftan Feyzi Ağa zevcesinin tasarrufunda olan menzil ve hamam yeri, iki taraftan yol ile çevrili arsasının 714 zirası Kara Emin Mehmed Bey Vakfı'na günlük 3 akçe kira ile ve 530 zirası da Hazinedarbaşı Süleyman Ağa Vakfı'na günlük 4 akçe, toplam 7 akçe kira ile 1244 zira arsa üzerine tasarruf olunan vakfı, mütevellilerinin izniyle arsaların üzerine inşa ettirdiğim menzilin iç kısmında 3 fevkani oda, 1 büyük sofa, 1 şirvan, divanhane, 1 tuvalet, 1 tahtani oda, 1 hamam, mutfak, 1 kiler, mermer ferş olunmuş bir miktar avlu, tuvalet ve bahçe; dış kısmında 1 oda, 1 abdesthane, 1 ahır, 1 tuvalet, 1 miktar avlu ve su yollarına tebiyyet ile mülküm olan 1 çuvaldız sudan meydana gelen **1 menzil;**

7 Nisan 1793 (h. 25 Şaban 1207) tarihli vakfiye örneğine göre İbrahim Beyefendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar şöyledir:

---

[473] VGMA, 632:27/24

İstanbul'da Haseki Sultan Camii yakınında Keçi Hatun Mahallesi'nde bulunan bir taraftan sabıka Defterdar Mektupcusu Küçük Ali Efendi tasarrufunda olan arsa, bir taraftan bazen Sekbaşbaşı Ağa arsası ve ondan müfredaz menzilin içinde olup eşlerimin tasarruflarında olan bahçe ve dört tarafı yol ile çevrili Selim Ağa Vakfı'ndan müfrez günlük 2 akçe kiralı 400 zira arsa ve merhum el-Hac Bayram Mahallesi'nde Savuk Çeşme yakınında merhum Cafer Efendi Vakfı'ndan günlük 3 akçe kiralı zemin ile 1200 zira arsa Cafer Efendi Vakfı'ndan günlük 1 akçe kiralı zemin ile 740 zira arsadaki toplam günlük 9 akçe kiralı zemin ile 2469 zira kiralı arsa üzerine, mütevellilerinin izniyle, inşa ettirdiğim menzilin iç kısmında üç ya da dört adet büyük oda, 1 küçük oda ve bitişiğindeki kahve odası, divanhane ve etrafında 3 büyük soda, divanhanede mermer taşlı su çeşmesi, 3 tuvalet; orta katında küçük ve büyük 7 oda, 3 sofa, 1 fevkani hamam, camekan, 4 tuvalet; alt katında 1 büyük oda, 1 büyük mutfak, mabeyni odasında köprü yol; dışarıdaki bahçenin bitişiğinde 1 tahtanı büyük oda, 4 küçük oda, divanhane, 1 sofa, 2 tuvalet, 1 mermer su çeşmesi ve avlusundan sokağa nazır 1 koğuş odası, harem kapısı yakınında 1 küçük oda, 1 tuvalet, kömürlük, kapıcı odası, su kanallarına akan yarım masura su, 1 kargir su hazinesinden meydana gelen **1 menzil;**

1.21 Mehmed Emin Efendi

1.21.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 106. şeyhülislamı Mehmed Emin Efendi, Topkapılı Sâlih Efendi'nin oğlu olarak 1705 (h. 1117)'te Edirne'de dünyaya geldi. Babasına nispetle "Salihefendizade" veya gözlük kullandığı için "camgöz" lakaplarıyla anıldı.[474]

Eğitimi ve kariyerinin ilk yıllarıyla ilgili detaylı bilgiye sahip olmadığımız Mehmed Emin Efendi, ilk kez 15 yaşında müderris olarak atandı. 1747 (h. 1160)'de Selanik, 1753 (h. 1166)'te Şam, 1758 (h. 1171)'de Medine ve 1761 (h. 1174)'te İstanbul kadısı olarak görev yaptı.

1767 (h. 1181)'de önce Anadolu kazaskerliği payesini aldı ve bu göreve 1770 (1184)'te fiilen atandı. 1774 (h. 1188)'te Rumeli kazaskeri atandı.

28 Temmuz 1775 (h. 29 Cemaziyelevvel 1189)'te 72 yaşında Rumeli kazaskeri görevindeyken meşihat makamına getirildi. 1 Aralık 1776 (h. 19 Şevval 1190) ilerleyen yaşı bağlı olarak makamının gerekliliklerini yerine getirememesi, sözünü dinletememesi sebebiyle azledildi.

---

[474] Mehmet İpşirli, "Mehmed Emin Efendi, Sâlihefendizâde", *TDVİA* 28, (2003): 463; Abdülkadir Altunsu, *Age*,150.

12 Şubat 1777 (h. 4 Muharrem 1191)'de azlini takiben sürgün edildiği Bursa'da vefat etti. Bursa Emir Buhari Camii haziresine defnedilen Mehmed Emin Efendi'nin mezar taşında şunlar yazılıdır:[475]

"Huve'l-Bâkî
Sâbıkâ şeyhülislâm
merhûm ve mağfûrun-leh
Salih Efendizâde
Mehmed Emin Efendi
rûhiyçün el-Fâtiha
fî 4 Muharrem sene
1191"

Şeyhülislamlığı döneminde Şeyh Murad Efendi Tekkesi zâkirlerine ve Ahmed Paşa Camii hademeleriyle medrese hücrelerine kendi şahsi gelirlerinin üçte birini tahsis etmesi övgüyle anılır.

Kaynaklarda adil, cömert, yardımsever olduğundan bahsedilen Mehmed Emin Efendi, güzel yemek konusundaki merakıyla da bilinir. Osmanlı'da Ramazan aylarında devlet memurlarının Babıali'deki yaptıkları iftarın ertesi günü şeyhülislam konağında iftara davetli olmaları Mehmed Emin Efendi zamanında başlamış bir gelenektir.[476]

[475] Serhat Başar, *Age,* 243.
[476] Mehmet İpşirli, "Mehmed Emin Efendi, Sâlihefendizâde", *TDVİA* 28, (İstanbul: 2003): 463; Abdülkadir Altunsu, *Age,* 150.

1.21.2 Vakfiye

Mehmed Emin Efendi'nin VGMA'da erişilebilen İstanbul'da kayıtlı tek vakfiyesi 7 Ekim 1173 (h. 20 Recep 1187) tarihlidir. Bu Osmanlıca vakfiye, Mehmed Emin Efendi'nin İstanbul'da Topkapı yakınlarında bir evde yaşadığı, İstanbul'da, Eyüp'te Nişancı'da Şeyh Murad Zaviyesi'ne ve burada yaşayanlara gelir sağlamak amacıyla bir bahçe vakfettiği yazılıdır. (Bkz.: EK.21)

1.21.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Mehmed Emin Efendi'nin İstanbul'da vakfettiği bahçenin tarifi aşağıdaki gibidir:

Galata'da Beşiktaş kasabasında Sinanpaşa Mahallesi'nde bir taraftan Taha-zâde bahçesi ve bir taraftan Sultan-zade türbesine bitişik taş duvar ve bir taraftan dere ve bir taraftan yol ile çevrili, içinde 1 bahçıvan odası, 2 oda, 3 su kuyusu, meyveli ağaçlar ve sokak kapısını müştemil tahminen 2500 zira arsalı **1 bahçe;**

1.22 İbrahim Efendi

1.22.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 109. şeyhülslamı olan İbrahim Efendi, 1701 (h. 1113) yılında Şebinkarahisar'da Kadı Osman b. Mehmed Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. "Karahisarî" lakabı ve "seyyid" unvanıyla anılır.

İlk öğrenimini Şebinkarahisar'da tamamladıktan sonra 1715 (h. 1127)'te (1715) İstanbul'a geldi, amcasının oğlu Rumeli Kazaskeri Zeynelabidin Efendi'nin yanına yerleşti ve damadı oldu. Burada sürede eğitimini tamamlayarak 1718 (h. 1130)'de mülazım oldu.

1725 (h. 1137)'de Mekke kadısı atanan Zeynelabidin Efendi'yle Mekke'ye gitti ve hac görevini yerine getirdi. 1730-31 (h. 1143)'de İstanbul'da müderrisliğe başladı.

1755 (h. 1168)'te Selanik, 1760-61 (h. 1174)'de Şam kadılığına tayin edildi ve Mekke payesini elde etti. 23 Kasım 1767 (h. 1 Recep 1181)'de İstanbul kadısı atandı. İki yıllık görev süresi tamamlanınca nakîbüleşraf payesini aldı ve 1769 (h. 1183)'da aynı göreve Anadolu kazaskerliği payesiyle yeniden atandı.

İbrahim Efendi 1773 (h. 1187)'te Anadolu kazaskerliği görevine fiilen getirildi. İkinci defa olarak nakibüleşraf olmasını takiben 18 Haziran 1776 (h. 1 Cemaziyelevvel 1190)'da Rumeli kazaskeri olarak devam etti. 1777 (h. 1091)'de azledildi.

12 Eylül 1782 (h. 4 Şevval 1196) tarihinde 81 yaşında meşihat makamına getirilen İbrahim Efendi, 6 ay 5 gün sonra 19 Mayıs 1783 (h. 16 Cemaziyelahir 1197)'te vefat etti. Fatih'te Atik Ali Mahallesi'ndeki aile mezarlığına defnedildi. Mezartaşında şunlar yazar:[477]

"Huve'l-Bâkî
Seyyid İbrahim Efendi ol ferîdü'l-asr kim
Olmuşdu bir nice müddet nekâbetle bekâm
İki def'a kâdî-i belde iki de Rumeli
Sadrına oldu salâbet-rîz şân ü ihtişâm
Sonra doksan altı Şevvalinde ol pîr-i güzîn
Oldu bâ zât ü zemân ikbâlle müftiyyü'l-enâm
Mesned-i fetvâda revnak-bahş-ı izz ü câh iken
Şerbet-i hoşgüvâr-ı mürg etdi telhkâm
El çekib gavgâ-yı bî-encâm-ı ömr-i zeyden
Yazdı kâdî-i ecel ömrüne imzâ-yı hitâm
Sarsar-ı nâke resân mürg-i güvah endâz ile
Oluncak evrâk-ı ömrü böyle muhtelü'n-nizâm
Yazdı târih-i vefâtın kilk-i zârım Behçetâ
Dâr-ı Firdevs ola İbrahim Efendi'ye makâm
Sene 1197"

İbrahim Efendi'nin hayatının erken yıllarında kazasker katibi Refî Efendi'den ta'lik yazı icazet aldığı, Arapça şiirler yazdığı, ilmine güvenilen bir kişi olduğu bilinir.[478]

1.22.2 Vakfiye

VGMA'da İbrahim Efendi'ye ait İstanbul'da kayıtlı iki vakfiye bulunur. Arapça vakfiyelerin Türkçe tercüme örnekleri olan bu evraklardan ilki 1781-82 (h. 1196)

[477] Serhat Başar, *Age,* 154-155.
[478] Mehmet İpşirli, "İbrâhim Efendi, Seyyid", *TDVİA* 21, (İstanbul: 2000): 300.

tarihlidir[479] ve İbrahim Efendi'nin İstanbul'da inşa ve vakfettiği 8 adet menzil ile babası es-Seyyid el-Hac Osman Efendi'nin bânisi olduğu çeşmenin ve buradan akan suyun yollarının onarım ve yenilenmesi için 5000 kuruş paradan bahsedilir. Ayrıca, İbrahim Efendi'nin İstanbul'da Sultan Selim Camii civarında Cafer Mahallesi'ndeki evinde yaşadığını da yine bu evrakta not düşülmüştür. (Bkz.: EK.22a)

1794-95 (h. 1203) tarihli ikinci vakfiye örneği [480] yarıda kesildiği için İbrahim Efendi'nin sadece Üsküdar'daki iki tanesi detaylıca anlatılan üç menzili olduğunu ve bunlardan birinin oldukça büyük olduğunu anlaşılır. (Bkz.: EK.22b)

1.22.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

İbrahim Efendi'nin 1781-82 (h. 1196) tarihli vakfiyesine[481] göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar aşağıdaki gibidir:

Galata'da Bereketzade Mahallesi'nde bulunan iki taraftan yol, bir taraftan bazen kiliseye mahsus olan mahzen, kilise bahçesi ve bezen çıkmaz sokak ile çevrili 2750 zira arsa üzerine inşa ettiğim, üst katında 9 oda, 2 sofa, dehliz, cihannüma ve divanhane, tuvalet; orta katta 2 oda, dehliz, 2 kiler odası, 2 tuvalet, divanhane; alt katta 1 kargir mahzen, 1 mutfak, 1 aşçı odası, ahşaptan yapılmış 4 hizmetkar odası, 1 mahzen, sofa, su kuyusu, 1 kargir su sarnıcı, meyveli ve meyvesiz ağaçlı bir bahçe, avlu, üç sokak kapısı ve dört tarafı taş duvar ile hududu dahilinde Ayasofya-yı Kebir Vakfı'na senelik 22,5 akçe kiralı

[479] VGMA, 742:73/194
[480] VGMA, 742:199/74
[481] VGMA, 742:73/194

45 zira arsa üzerinde bulunan bir miktar mülk binayı içeren firenkhan tabir edilen **1 menzil;**

Üsküdar'da Rum Mehmed Paşa Mahallesi'nde bulunan bir taraftan Haseki Ali Ağa menzili, bir taraftan Musa ağa menzili, bir taraftan Molla Said menzili, bir taraftan yol ile çevrili 147 zira arsa üzerine yapılmış dış kısmında 2 fevkani oda, 1 sofa ve altında tuvalet; iç kısmında üst katta 1 oda, 2 sofa, tuvalet, orta katta 4 oda, tuvalet, alt katta 1 oda, 2 sofa, su kuyusu, bahçe ve sokak kapısından meydana gelen **1 menzil;**

Üsküdar'da Hatice Hatun Mahallesi'nde bulunan bir taraftan Kundakcı menzili ve bazen Hoca Mustafa Paşa Şeyh menzili, bir taraftan Tophanelizade Şeyh Mehmed Efendi menzili bahçesi ve bazen Masdariyeci Ahmed Ağa menzili, bir taraftan Hamza Paşazade arsası ve bir taraftan yol ile çevrili 296 zira arsa üzerinde inşa edilmiş dış kısmında 2 fevkani oda, 1 köşk, 1 abdesthane, tuvalet; iç kısmında üst katta 2 oda, 1 tuvalet, abdesthane, alt katta 1 oda, mutfak, kiler, 1 hamam, su kuyusu, tuvalet, bir miktar bahçe ve sokak kapısından meydana gelen **menzil;**

[Üsküdar'da Hatice Hatun Mahallesi'nde] bulunan bir taraftan Yoğurtcu Hatun menzili, bir taratan İbrahim Efendi'nin vakfından Kayıkcılar Kethüdası el-Hac Hasan'ın oturduğu menzil; iki tarafı yol ile çevrili 500 zira arsa üzerine yapılmış 3 fevkani oda, 2 sofa, 1 tahtanı mutfak, 2 tuvalet, 2 abdesthane, bahçe ve sokak kapısından meydana gelen **menzil;**

[Üsküdar'da Hatice Hatun Mahallesi'nde] İbrahim Efendi'nin evinin karşısında, çıkmaz sokakta, beyne ahali malum arsa üzerine yapılmış etrafı Koca

Mustafa Paşa Şeyh bahçesi, Hatun menzili ve çıkmaz sokak ile çevrili, 2 fevkani oda, 1 tahtanı mutfak, tuvalet, 1 miktar avludan meydana gelen **menzil;**

[Üsküdar'da Hatice Hatun Mahallesi'nde] bulunan üç tarafı İbrahim Efendi'nin büyük evi ve bir taraftan yol ile çevrili 130 zira arsa üzerine inşa edilmiş 2 fevkani oda, 1 sofa, 1 tahtani oda, mutfak ve tuvaletten meydana gelen **menzil;**

[Üsküdar'da Hatice Hatun Mahallesi'nde] bulunan bir taraftan İbrahim Efendi'nin vakfından Kayıkcılar Kethüdası el-Hac Hasan'ın oturduğu menzil, üç taraftan yol ile çevrili 598 zira arsa üzerine bina edilmiş 1 fevkani oda, su hazinesi, su çeşmesi, hazine üzerinde 1 oda, kümes, tuvalet, büyük sundurma, kiler ve bir miktar avludan oluşan mutfak **menzili;**

İstanbul'da Cafer Ağa Mahallesi'nde İbrahim Efendi'nin evinin karşısında bulunan etrafı yol, cami makberesi, Taş Ev denilen ârif menzilin bahçesi, Havva Hatun bahçesi, caminin avlusu mai bab, Dilpesend Kadın menzili bahçesi, Haffaf Ağa'nın bahçesi, Muhzir es-Seyyid Ali Ağa'nın bahçesi, Sağır Hanım bahçesi, merhum Veliüddin Ağa'nın bahçesi ile çevrili 1839,5 zira arsa üzerine inşa edilmiş, dış kısmında üst katında 3 oda, 1 mabeyn odası, kahve odası, 1 kiler, 2 sofa, 1 divanhane, abdesthane, 2 tuvalet, orta katta 2 oda, 1 sofa, divanhane, 2 tuvalet, abdesthane, alt katta 1 su hazinesi, samanhane, kömürlük, yerli arpa ambarı, 2 tuvalet, 1 ahır, avlu, bahçe, su kuyusu; iç kısmında 1 büyük fevkani oda, 2 küçük oda, 1 sofa, divanhane, tuvalet, abdesthane, 1 büyük tahtani köşk, 2 küçük oda, 1 kiler, divanhane, hamam, tuvalet, abdesthane, bahçe tarafında olan dairede 2 fevkani oda, 1 sofa, divanhane, tuvalet, 1 tahtanı kiler,

mutfak, alt katında 1 mutfak, kömürlük, kiler, bahçe, avlu, su kuyusundan meydana gelen **menzil;**

İbrahim Efendi'nin 1794-95 (h. 1203) tarihli vakfiyesine [482] göre İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği yapılar aşağıdaki gibidir:

İstanbul'da Sultan Selim Camii yakınında Beyceğiz Mahallesi'nde cadde üzerinde Erzincanî es-Seyyid Ali Efendi Türbesi'nin bitişiğinden bulunan babası es-Seyyid Osman Efendi'nin su çeşmesinin masrafı için malımdan akar olacak vakfettiğim naktimden, vakfa zamn ve ilhak için

Üsküdar'da Sultan Tepesi'de bir taraftan Hamza Paşa menzili, bir taraftan Tophaneli oğlu menzili, iki taraftan yol ile çevrili 4860 zira arsa üzerine inşa edilmiş dış kısmında üst katta 1 fevkani büyük köşk, büyük camlı sofa ve bitişiğindeki 1 kahve odası, 3 oda ve bitişiğinde 1 sofa, 1 sofa, tahtı sema, büyük divanhane, 2 mabeyin, 2 dehliz, 1 tuvalet, 1 büyük limonluk, 1 şervan, orta katta kiler ve bitişiğindeki 1 oda, 1 sofa, 1 koğuş, 1 büyük sofa ve bitişiğinde 1 büyük oda, 2 tuvalet, 1 musluk, 1 divanhane, alt katta 1 oda, 1 kiler, 1 sofa ve altında 2 kömürlük, 1 ahır, tuvalet, su çeşmesi, bahçe içinde su hazinesi, 2 sarnıç ve iki musluk; iç kısmında üst katta 3 sofalı köşk ve bitişiğinde 1 büyük oda, tuvalet, 1 büyük hamam, 1 tuvalet, 1 camekan, 1 büyük divanhane, bahçe karşısında 1 oda, 1 cihannüma ve bitişiğindeki 1 sofalı oda, 1 tuvalet, divanhaneye nazır 1 hazine odası, bahçe içinde 1 büyük köşk, 2 tahtessema ve dört tarafı dehliz ve hamam külhanı, 1 mutfak, 1 kiler, 1 tuvalet, orta katta 4 oda, 1 tuvalet, 1 musluk, divanhane, 1 kiler, alt katta büyük sulu ve bahçe içinde 1 sarnıç, su kuyusu,

[482] VGMA, 742:199/74.

yukarı dairede 1 büyük yol ve yukarı dairede yol başında 1 kahve odası, 2 sofalı divanhane, 1 büyük oda, tuvalet, 1 büyük yol, abdesthane, 3 sofalı köşk, 1 koğuş, 1 dühani odası, 1 kiler, 1 kahve odası, merdiven altında kiler, 1 tuvalet, musluk, 1 büyük divanhane, alt katta 1 adet üç sofalı mermer köşk, 1 ahır, 1 seyis odası, 1 kiler, 2 tuvalet, merdiven altında 1 musluk ve sokak kapısından meydana gelen **menzil;**

Üsküdar'da Sultan Tepesi'nde bir taraftan … bir taraftan … bir taraftan yol ile çevrili 480 zira arsa üzerine inşa edilmiş 1 mutfak, 1 oda ve altında 1 kiler, 1 su hazinesi, 1 odunluk, 1 tuvalet, 1 gusülhane, 1 tavuk kümesi ve avludan meydana gelen **menzil;**

Üsküdar'da Sultan Tepesi'nde bir taraftan bir taraftan Yeğen Efendi menzili ... [devamı yok]

1.23 Mekkî Mehmed Efendi

1.23.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 115. ve 120. şeyhülislamı Mekkî Mehmed Efendi, 1714 (h. 1126)'te Kadı Halil Efendi'nin oğlu olarak Mekke'de dünyaya geldi. Bu sebeple "Mekkî" lakabıyla anıldı.[483]

Doğumundan kısa süre Mekke kadısı babası Halil Efendi'nin vefat etmesi sebebiyle İstanbul'a getirildi. Eğitimini burada tamamladı ve Mayıs 1735 (h. 1147 Zilhicce) tarihinde "hâric" rütbesiyle Sahn Medresesi'ne müderris atandı.

Sırasıyla Ağustos 1765 (h. Rebiülevvel 1179)'te Selanik mevleviyetine, Haziran 1771 (h. Rebiülevvel 1185) Şam kadılığına, Mart 1776 (h. Muharrem 1190)'da Medine kadılığına, 15 Ağustos 1784 (h. 28 Ramazan 1198)'de İstanbul kadılığına getirildi.

2 Ağustos 1785 (h. 26 Ramazan 1199)'te Anadolu kazaskerliği payesini aldı, 11 Şubat 1786 (h. 11 Rebiülâhir 1200)'da ise Rumeli kazaskerliği payesiyle bu göreve fiilen atandı. 4 Nisan 1787 (h. 15 Cemâziyelâhir 1201) senesinde Rumeli kazaskeri oldu.

Meşihat makamına 24 Kasım 1787 (h. 13 Safer 1202)'de ilk getirilişi sadece üç ay sürdü ve 23 Şubat 1788 (h. 16 Cemâziyelevvel 1202)'de azledildi.

---

[483] Tahsin Özcan, "Mekkî Mehmed Efendi" *TDVİA* 28, (İstanbul: 2003): 577.

27 Mart 1791 (h. 22 Recep 1205)'de ikinci kez şeyhülislamlığa getirildi. İlerleyen yaşı ve görevlerini yerine getirememesi sebebiyle 12 Temmuz 1792 (h. 22 Zilkade 1206)'de azledildi.

Mazuliyetini Rumelihisarı'ndaki yalısında geçirdi ve 12 Kasım 1797 (h. 22 Cemaziyelevvel 1212)'de vefat etti. Fatih'te Bahai Efendi Türbesi'ne defnedilen Mekkî Mehmed Efendi'nin mezar taşında şunlar yazar:[484]

"Huve'l-Bâkî
Sâbıkâ şeyhülislâm olub
intikâl-i dâr-ı bekâ eden
merhûm ve mağfûr el-muhtâc
ilâ rahmeti rabbihi'l-gafûr
Mehmed Mekkî Efendi
rûhiyçün
el-Fâtiha
fî sene 22 Cemâziyelevvel 1212"

Kaynaklarda kendisinden alçakgönüllü, kanaatkar, ilim ve fazilet sahibi olarak bahsedilen Mehmed Efendi'nin aynı zamanda divan sahibi bir şair ve ta'lik yazısında üstat olarak bahsedilir.[485]

Başlıca Telif Eserleri[486]

1- Hâşiye ʿalâ Tefsîri Kādî el-Beyzâvî

2- Mürşidü'l-vârisîn fî Ahvâli'l-erbaîn

3- Tahmîs-i Kasîde-i Bürde

4- Tevessül

---

[484] Abdülkadir Altunsu, *Age*, 160; Serhat Başar, *Age,* 165.
[485] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 450; Tahsin Özcan, "Mekkî Mehmed Efendi" *TDVİA* 28, (İstanbul: 2003): 577.
[486] Tahsin Özcan, *Age,* 577.

5- Dîvân-ı Mekkî

6. Risâle fî şerhi'l-hamd7. Vesîle-i Vüsûl

1.23.2 Vakfiye

Mehmed Mekki Efendi'nin VGMA'da İstanbul'da kayıtlı 1795-96 (h. 1210) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneğinden [487] Mehmed Mekki Efendi'nin İstanbul'da Yeni Nişancı Paşa Camii yakınında bulunan evi olduğu, bu vakfa 10.500 kuruş para vakfettiği ve İstanbul'da çeşitli imar faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılır. (Bkz.: EK.23)

1.23.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

"Şeyhülislam Mehmed Mekki Efendi ibni Halil Vakfı" isimli 1795-96 (h. 1210) tarihli vakfiyeye göre Mehmed Mekki Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya ettiği mülkler şöyledir:

İstanbul'da Galata'ya bağlı İstinye'de Rumeli Hisarı'nda Portek Ali Bey Mahallesi'nde bulunan bir taraftan Rakım Efendi bahçesi, Said Ağa ve Emir Ömer vereseleri menzilleri ve bu vakfın menzili ve çıkmaz sokak ile, bir taraftan Kirli Mehmed Efendi Vakfı'ndan sahilhane ve bahçe, bir taraftan Benlizade Ahmed Raşid Efendi bahçesi ve yol ile, bir taraftan Kefere Mahallesi ve çıkmaz sokak ile çevrili, iç ve dış kısmı çok sayıda evler, kasır, havuz, fıskiye,

[487] VMGA, 71.

sarnıç, 2 büyük su hazinesi, hamam, büyük mutfak, menba ve su yollarına akan 2 masura akar su, 2 su kusurundan meydana gelen, günlük 4 akçe kiralı **1 büyük menzil;**

Bir önceki büyük menzilin bitişiğindeki bulunan olup bir taraftan Said Ağa veresesi menzili, bazen az önceki büyük menzil, bir taraftan çıkmaz sokak ve yol ile çevrili dış kısmında üst katta 3 oda, sofa, dehliz, tuvalet, orta katta 1 oda, dehliz, 2 tuvalet; iç kısmında 2 fevkani oda, sofa, 2 tahtani oda, köşk, sofa, dehliz, 2 tuvalet, hamam, büyük mutfak, su kuyusu ve bahçeden meydana gelen, günlük 1 akçe kiralı **1 menzil;**

[İstanbul'da] Rumeli Hisarı'nda Arpaemini Mahallesi'nde dört taraftan Bauram oğlu menzili, çıkmaz sokak, Kahveci Mehmed Beşe menzili, Hasan Beşe Bahçesi, ve yol ile çevrili 2 fevkani oda, sofa, dehliz, tuvalet, dört taraftı taş duvar, meyveli meyvesiz ağaçlar, su kuyusu, büyük menzilde akan suyun lağım, su kanalları, su kuyularını içeren … zira arsası olan **büyük bahçe;**

[İstanbul'da] Rumeli Hisarı'nda Portek Ali Bey Camii karşısında bulunan iki taraftan Hamamî Mehmed Efendi veresesi menzilleri ve bazen dükkân, iki taraftan yol ile çevrili 1 fevkani oda ve sofadan meydana gelen, günlük 7 akçe kiralı **1 bakkal** ve bitişiğinde **1 sebzeci dükkânı**;

[İstanbul'da] Rumeli Hisarı'nda Meydan Mahallesi'nde ve diğer uygun yerlerde satın alınacak boş arsa üzerine gelir getirmesi için inşa edilecek **büyük kargir mutfak ocağı, ahşaptan mutfak, 1 küçük tahtani oda;**

1.24 Yahya Tevfik Efendi

1.24.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 119. şeyhülislamı Yahya Tevfik Efendi 1716 (h. 1128) yılında İstanbul'da müderris Eyüp Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi.[488]

Yahya Tevfik Efendi ilk eğitimini babasından ve çevresindeki hocalardan aldıktan sonra 1736 (h. 1149)'da ruûsunu aldı. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. 1767 (h. 1181)'de Selanik, 1773 (h. 1187) Şam, 1778 (h. 1192)'de Mekke kadısı olarak görev yaptı.[489]

1785 (h. 1199)'te İstanbul payesini, 1785-86 (h. 1200)'da Anadolu kazaskerliği payesini, 1787 (h. 1201)'de Rumeli kazaskerliği payesini elde etti.

7 Ocak 1788 (h. 28 Rebiülevvel 1202) tarihinden itibaren üç ay boyunca fiilen Rumeli kazaskerliği yaptı. 16 Nisan 1789 (h. 20 Recep 1203)'da ise ikinci kez bu göreve getirildi. 18 Ekim 1789 (h. 28 Muharrem 1204) azledildi, 15 Mart 1790 (28 Cemaziyelahir 1204)'da ise nakibüleşraf oldu.

13 Mart 1791 (h. 8 Recep 1205)'de şeyhülislam atandıktan sadece on üç gün sonra 27 Mart 1791 (h. 22 Recep 1205)'de vefat etti. Ölümüne, "Câh-ı

[488] Mehmet İpşirli, "Yahyâ Tevfik Efendi" *TDVİA* 43, (İstanbul: 2013): 266.
[489] Abdülkadir Altunsu, *Age*, 163.

iftâdan geçip Yahyâ Efendi gitti vâh”[490] mısraıyla tarih düşülen Yahya Tevfik Efendi, Fatih’te bânisi olduğu medreseye defnedilmiştir.

Yahya Tevfik Efendi’nin meşihat makamında getirilmeyi çok istediği ve “Bir gün de olsa şeyhülislâmlık yapmadan Allah canımı almasın”[491] dediği hakkında rivayet edilenler arasındadır.

Türkçe, Arapça, Farsça şiirler kaleme alan Yahya Tevfik Efendi’nin ayrıca matematik ve kimyaya ilgisi olduğu da bilinir.[492]

1.24.2 Vakfiye

Yahya Tevfik Efendi’nin VGMA’da İstanbul’da kaydedildiği tespit edilen tek vakfiyesi, 17 Şubat 1789 (h. 21 Cemaziyelevvel 1203) tarihlidir.[493] Bu vakfiyede Yahya Tevfik Efendi’nin İstanbul’daki imar faaliyetlerinin yanı sıra, İstanbul’da Timurhan Mahallesi’nde evi olduğunu ve vakfına 6000 kuruş para vakfettiği yazılıdır. Bu vakfiyenin ardındaki 10 Mayıs 1790 (h. 25 Şaban 1204) tarihli kısa zeylde[494] ise vakfın yönetiminde görevlendirdiği kız ve erkek çocuklarına ve bazı hizmetler karşılığında ödenecek tutarlara dair yeni düzenlemeler yapılmıştır. (EK.24)

---

[490] Mehmet İpşirli, *Age*, 266.
[491] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 454.
[492] Mehmet İpşirli, *Age*, 266.
[493] VGMA, 581/2:459/432
[494] VGMA, 581/2:459/432

1.24.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Yahya Tevfik Efendi'nin İstanbul'da inşa ve/veya vakfettiği binaların listesi aşağıdaki gibidir:

İstanbul'da Pirinççi Sinan Mahallesi'nde hudutları bilinen boş arsa üzerine yeni inşa ettiği 18 hücre, orta katında dershane, bitişiğinde iç ve dış kısımlarında müştemilatı bilinen **1 menzil**, medreseye akan **1 masura su;**

İstanbul'da Atik Ali Paşa Mahallesi'nde bir taraftan bazen Kassam katibi Osman Efendi menzili, bazen Mehmed Emin Efendi menzili, bazen Şerife Fatıma binti'l-Hac Hasan'ın mutasarrıf olduğu 2 menzil, bazen Mizraklızade Mehmed Said Efendi menzil, bazen diğer Osman Efendi menzilinin arsası, bazen çıkmaz sokak, üç taraftan ise yol ile çevrili tahminen 3400 zira arsa ve içinde büyük su kuyusu, havuz, meyveli ve meyvesiz ağaçlar, dört taraftan taş duvar, sokak kapısı ve içinde Mehmed Emin Efendi'nin menzili tarafında 2 fevkani oda ve altında ahırdan meydana gelen 1 yoğurtçu kârhaneli **bostan;**

Kurt Ağa Çeşmesi yakınında bir taraftan Kuyumcu Anton zımni menzili, bir taraftan Gözlemeci menzili ve bazen Hace Kadın menzili, bir taraftan bazen Veli Efendi ve bazen İbrahim Ağa menzili, bir taraftan yol ile çevrili tahtani ve fevkani odalar, su kuyusu, bir miktar avludan meydana gelen **eski Ermeni odaları**;

Debbağzade el-Hac Hasan Mahallesi'nde dört taraftan Rabia Hatun menzili ve bazen mektep, bazen Seyyid İsmail Efendi arsası, Yazıcızade ve Eyüp Ağa bahçeleri ve yol ile çevrili, içinde 1 hamam, 1 taş oda, 2 bostancı odası, 3 su

kuyusu, 1 büyük bostan kapısı, su havuzu ve içinde merhum Osman Efendi Vakfı'ndan günlük 1 akçe kiralı 700 zira arsa, Haremeyn-i Şerifeyn Vakfı'ndan günlük 1 akçe kiralı 150 zira yeri ve dört taraftan taş duvar meyveli ve meyvesiz ağaçlardan meydana gelen **bostan;**

Zirek yakınında Kasap Timurhan Mahallesi'nde iki taraftan nalbur el-Hac İsmail Ağa bahçesi, iki taraftan yol ile çevrili, 1 su kuyusu ve bir miktar bahçeden meydana gelen tahminen 300 zira mülk menzil **arsa;**

Davud Paşa İskelesi yakınında Kassam İlyas Mahallesi'nde bulunan bir taraftan el-Hac Ebubekir mahzeni, bir taraftan Fethiban Hatun menzili, bir taraftan Haffaf el-Hac Mustafa mahzeni, bir taraftan yol ile çevrili 1 fevkani oda, 1 suffa ve altında 1 su kuyusundan meydana gelen **1 kömürcü mahzeni;**

Kalenderhane Mahallesi'nde bulunan bir taraftan Mustafa Ağa menzili, bir taraftan Sadrazam Kethüdası Nazif Ahmed Efendi bahçesi, bir taraftan Mustafa Efendi menzili, bir taraftan yol ile çevrili 86 zira arsa üzerine inşa edilmiş 1 fevkani oda, suffa, 1 küçük tahtani oda, tuvalet, mutfak ve avludan meydana gelen **menzil;**

Zindankapısı içinde bulunan bir taraftan Karizhanı, bir taraftan Duhani mahzeni, bir taraftan duvar, bir taraftan yol ile çevrili 2 mahzen ve altlarında 4 oda, tuvalet ve altında ahşaptan 1 oda ve avludan meydana gelen "Lahzani" ismiyle bilinen ve 24 hissesi vâkıfın mülkü olan ve 10,5 hissesi Arapzade Arif Efendi'den satın alınan 34,5 hisseli han **1 han;**

Çelebioğlu Mahallesi'nde dört taraftan el-Hac Ömer ve Ebu Bekir Efendi mülkleri, Ağa Hanı ve yol ile çevrili **1 menzil ve altında 1 ekserci dükkânı;**

1.24.3.1 Medrese: Yahya Tevfik Efendi Medresesi

Vakfiye metninde 18 hücreli, orta katında 1 dershanesi ve çeşitli müştemilatıyla Yahya Tevfik Efendi'nin boş arza üzerine inşa ettirdiği yazan yapı grubundan "menzil" olarak bahsedilse de vakfiyenin ilerleyen kısımlarında yer verilen düzenlemelerden buranın medrese olarak yaptırıldığı açıktır.

Bugün mevcut olmayan yapı, Fatih'te Fevzi Paşa Caddesi'ne paralel Yedi Emirler Sokağı ile Yusuf Ziya Paşa Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunuyordu.[495] Ahşap ve altları bodrum olarak tasarlanan 18 oda, geniş bir avlu içinde yer alıyordu.

Mübahat Kütükoğlu, 40 kişi kapasiteli bu medresede 1792 yılında 24 kişinin yaşadığını, 1869'da ise 48 öğrencinin ders gördüğünü yazar. 1873 ve 1893 tarihlerinde onarım geçirdiği bilinen medrese 1918'deki Fatih yangınından kurtulamamıştır. Yahya Tevfik Efendi Medresesi daha sonra tamamen yıkılmış, girişin sol tarafında bulunan odaların üzerinden Yusuf Ziya Sokağı geçirilmiştir.[496]

Yahya Tevfik Efendi'nin 1 masura su sağladığı medresede bir mescit ve bir kütüphane de bulunmaktaydı. Oldukça zengin bir koleksiyona sahip olan kütüphane[497] 1914'te depremden zarar görmüş,[498] medresenin geçirdiği yangının

[495] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 229-230.
[496] Mübahat Kütükoğlu, *Age,* 230.
[497] İsmail E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri: Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2008): 284.
[498] Mübahat Kütükoğlu, *Age*, 230.

ardından önce Ragıp Paşa Kütüphanesi'ne, sonra da Süleymaniye Kütüphanesi'nde aktarılmıştır.[499]

[499] Mehmet İpşirli, *Age*, 267.

1.25 Mustafa Aşir Efendi

1.25.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 122. şeyhülislamı Mustafa Aşir Efendi**,** 5 Ağustos 1729 (h. 1142)'da doğdu. Reîsülküttâb Mustafa Efendi'nin oğludur.

Eğitimini tamamladıktan sonra 1744 (h. 1157)'te henüz 15 yaşındayken ruûsunu aldı ve çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. 1768 (h. 1182)'de Yenişehr-i Fenari 1777 (h. 1191)'de Bursa, 1781 (h. 1195)'de Mekke, 1786 (h. 1200)'da İstanbul kadısı olarak atandı.[500]

Anadolu ve Rumeli kazaskerliği payelerini aldıktan sonra 1788 (h. 1203)'de Anadolu, 1789 (h. 1204)'da da Rumeli kazaskeri tayin edildi. Azlini takiben sürgün edildiği Kastamonu'da hayır işleriyle meşgul oldu.[501] İstanbul'a dönüşünden iki yıl sonra 1793 (h. 1207)'te ikinci kez Rumeli kazaskeri görevini üstlendi.[502]

30 Ağustos 1798 (h. 18 Rebiülevvel 1213) tarihinde meşihat makamına getirildi. 11 Temmuz 1800 (h**.** 18 Safer 1215)'de ise azledilerek Bursa'ya gönderildi.

Sürgün hayatı kısa süren Aşir Efendi İstanbul'a döndü ve 29 Kasım 1804 (h. 25 Şaban 1219) tarihinde vefat etti. Vefatına şu mısrayla tarih düşürülmüştür:

---

[500] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 8.
[501] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 455
[502] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 455; Mehmet İpşirli, "Âşir Efendi", *TDVİA* 4, (İstanbul: 1991): 8.

"Meded kim Mustafâ Âşir Efendi geçdi dünyadan".[503] Cenazesi Bahçekapı'da inşa ettirdiği kütüphanenin haziresinden Fındıkzade'deki Piri Mehmed Paşa Camii'nin haziresine nakledilen Mustafa Aşir Efendi'nin mezar taşı kitabesi şöyledir: [504]

Huve'l-Hallâku'l-Bâkî
Reisü'lküttâb-ı esbak
el-Hacc Mustafa Efendi
merhûmun necl-i ekremleri
sâbıkâ Şeyhülislâm
ve Müftiyyü'l-enâm
merhûm ve mebrûr
el-Hacc Mustafa Âşir Efendi
rûhiyçün el-Fâtiha
sene 25 Şa'ban 1219

Kaynaklarda Edib, zarif, ahlaklı, dürüst ve hayırsever olarak bahsedilen Aşir Efendi'nin hattat olduğu da hakkında bilinenler arasındadır.[505]

1.25.2 Vakfiye

Mustafa Aşir Efendi'nin "Reisülküttab Hacı Mustafa oğlu Şeyhülislam Mustafa Aşir Efendi" ismiyle İstanbul'da kaydedilmiş 16 Mart 1800 (h. 19 Şevval 1214) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneğinde, [506] İstanbul'da inşa ettirdiği kütüphanesi, medresesi ve dükkânlardan başka, bu vakfı babası Hacı Mustafa Efendi'nin vakfına ilhak ettiğinden de bahsedilir. Aşir Efendi kütüphaneye hem babasından kalan kitapların hem de kendi küçüklüğünden beri

[503] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 455
[504] Serhat Başar, *Age,*168.
[505] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 455; Mehmet İpşirli, *Age,* 8.
[506] VGMA, 738:149/87.

edindiği kitapların vakfedilmesini şart koşmuştur. Kitapların ismine ya da sayısına dair bir ibare bulunmaz. Ayrıca metinden Aşir Efendi'nin İstanbul'da Zeyrek yakınlarında Timurhan Mahallesi'nde bir evi olduğu da anlaşılmaktadır.

Aşir Efendi'nin Rumeli kazaskerliğinden azlinden sonra gönderildiği Kastamonu'da da hayır eserler inşa ettirdiği bilinmektedir.[507]

1.25.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Aşir Efendi'nin İstanbul'daki imar ve vakıf faaliyetlerine dair liste şöyledir:

İstanbul'da Hoca Paşa yakınlarında Hobyar Mahallesi'nde bulunan evinin bitişiğinde yer alan **büyük fevkani oda** ve yakınında bulunan **diğer kargir oda, bir miktar avlu ve diğer müştemilat**;

[Yukarıdaki yapıların bulunduğu] mahalde veya uygun görülen başka bir yerde, eski vakfına[508] ilhak etmek üzere yeni bir müştemilatla 1 darülkütüp bina etmek için [yukarıda bahsi geçen] kargir binanın bulunduğu **mahal;**

[İstanbul'da Hoca Paşa yakınlarında Hobyar Mahallesi'nde] kütüphane civarında, arka tarafı kütüphane avlusu bitişiğindeki mahzene bitişik olan ve yol üzerinde yan yana bulunan **1 haffaf, 1 berber, 1 duhani, 1 kahve, 1**

[507] Mehmet İpşirli, *Age*, 8.
[508] Aşir Efendi'nin bundan önce başka bir vakıf daha kurduğu anlaşılıyor.

saatçi, 1 çakıcı, 1 başka kahve dükkânı ve kütüphane avlusu ile dükkânların arasında bulunan **1 mahzen** ve kütüphanenin altında bulunan **3 mahzen;**[509]

[İstanbul'da Hoca Paşa yakınlarında Hobyar Mahallesi'nde] kütüphane kapısının dışına bina ettirdiği **su çeşmesi;**

1.25.3.1 Kütüphane: Aşir Efendi Kütüphanesi

Aşir Efendi'nin kütüphanesini vakfettiği vakfiye metninde, vakfiye kayda alındığı tarihte kütüphane henüz inşa edilmediği, hatta arsası dahi tam olarak belli olmadığı için yapıldıktan sonra vakfedilen eserlerin aksine kütüphane binasının mimari özelliklerine ve lokasyon detaylarına yer verilmemiştir.[510] Buna rağmen gelir olarak vakfedilen dükkânların yeri tarif edilirken "arka tarafı kütüphane avlusu bitişiğindeki" ifadesi geçer. Avlusunda bir de dershane bulunduğu bilinen kütüphane binasının dışında bir çeşme inşa ettirdiği de vakfiyede yazılıdır.

Behçet Ünsal, bugün Sultanhamam Meydanı'nın Aşir Efendi Caddesi'yle kesiştiği köşede bulunan yapıdan "iki katlı çok başarılı bir köşe yapısı" olarak bahseder.[511] Kütüphane binasının alt katı günümüzde döviz bürosu ve kumaş dükkanı, üst katı ise depo olarak kullanılmaktadır. Vakfiyede bahsi geçen çeşme ise mevcut değildir.

---

[509] Aşir Efendi, burada bahsi geçen 7 dükkân ve 4 mahzen mülkü ile, inşa ettireceği kütüphaneye koyulmasını istediği kendisine ve babasına ait kitaplarını, mütevellisi olduğunu söylediği babasının vakfına ilhak ettiğini not düşmüştür.

[510] "[Yukarıdaki yapıların bulunduğu] mahalde veya uygun görülen başka bir yerde, eski vakfına ilhak etmek üzere yeni bir müştemilatla 1 darülkütüp bina etmek için [yukarıda bahsi geçen] kargir binanın bulunduğu mahal ..."

[511] Behçet Ünsal, "Türk - Vakfı İstanbul Kütüphanelerinin Mimari Yöntemi" *Vakıflar Dergisi* 18, (Ankara: 1984): 101. Yapının planı için bkz. Behçet Ünsal, *Age*, 116.

Vakfiyeden kütüphaneye dair öğrendiğimiz bir diğer bilgi de, Aşir Efendi'nin babasının yaptırmak istediği bu kütüphaneye babasının vakfettiği kitaplarla birlikte küçük yaşlarından beri edindiği kendi kitaplarını da bağışladığıdır.

Zamanla başka kitap bağışlarıyla oldukça zengin bir koleksiyona sahip hale gelen Aşir Efendi Kütüphanesi, 1914 yılında Evkaf Nezareti'nce Sultan Selim'de kurulan bir kütüphaneye, 1918'de ise Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir. Aşir Efendi Kütüphanesi'ne ait kitaplar bugün Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Aşir Efendi ve Reisülküttab Mustafa Efendi isimli koleksiyonlarda kayıt altındadır.[512]

Aşir Efendi'nin kütüphane ve medreseninden bahsedilen 16 Mart 1800 (h. 19 Şevval 1214) tarihli vakfiyesinde yer almayan, fakat kütüphane binasının arkada tarafında bulunan bahçeye bitişik bir de hanı bulunmaktadır. Aşir Efendi Caddesi'nde yer alan yapı bugün halen iş merkezi olarak faaliyet göstermektedir.[513]

[512] İsmail E. Erünsal, *Age,* 8.
[513] Aşir Efendi Hanı hakkında detaylı bilgi için bkz. Sedat Bayrakal, "Eminönü Âşir Efendi Hânı" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/4, 2014, 117-120.

1.26 Arif Hikmet Beyefendi

1.26.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'de meşihat makamına layık görülmüş 142. şeyhülislam olan Ahmed Arif Hikmet Beyefendi, 17 Kasım 1786 (h. 25 Muharrem 1201) tarihinde İstanbul'da Behcet Hanım ile İsmet İbrahim Beyefendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi.[514] Dedelerinin ve babasının idari ve ilmi görevleri sebebiyle bu makamda beyefendi unvanına sahip 5 şeyhülislamdan biri oldu.[515]

Seçkin bir aileye mensup olması sebebiyle iyi bir eğitim alan Arif Hikmet Beyefendi, 1796 (h. 1211)'da müderrislik payesini aldıktan sonra 1814 (h.1229)'te hac görevini yerine getirdi.

1816 (h. 1231)'da Kudüs, 1820 (h. 1236)'de Mısır, 1824 (h. 1236)'te Medine kadısı olarak görev yaptı, 1826'da İstanbul kadılığı payesini aldı. 1829'da yılında ise yapılan ilk nüfus sayımında görev yapmak üzere Filibe'ye gönderildi.[516] Bu tarihten sonra getirildiği görevler sırasıyla şöyledir: 1831 (h. 1246) Nakibüleşraflık, 1833 (h. 1248) Anadolu Kazaskerliği, 1838 (h. 1254) Rumeli Kazaskerliği, 1839 Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye üyeliği, 1840 Tanzimat müfettişliği, 1841 Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî üyeliği, 1845 geçici Maarif Meclisi üyeliği.

---

[514] Mahir Aydın, *Ahmet Arif Hikmet Beyefendi*, (Ankara: TTK Yayınları, 2013): 6, VII.
[515] Mahir Aydın, *Age*, 6, VII.
[516] Mahir Aydın, *Age*, 6.

Uzun yıllar çeşitli görevlerde bulunan Arif Hikmet Beyefendi, 21 Kasım 1846 (h. 1262) 60 yaşında son görevi olan meşihat makamına atandı.[517] Bir kısmı siyasi kargaşalarla geçen yedi buçuk yıl süren şeyhülislamlığı 24 Mart 1854 (h. 24 Cemaziyelevvel 1270)'te görevden ayrılmasıyla son buldu.[518] Bu dönemde 18 Temmuz 1851 (h. 19 Ramazan 1267)'de Encümen-i Daniş'e üye oldu ve yapılan dil çalışmalarına katıldı [519] Arif Hikmet Beyefendi'nin şeyhülislam tayin edilmesine dair anlatılan anekdota göre[520] dönemin vakanüvisi Esad Efendi, şeyhülislam olmak için yoğun çaba sarf etmesine rağmen bu payeyi Ahmed Arif Hikmet Beyefendi'ye kaptırınca sitem etmiştir:

Bana lâyık iken câ-yı meşihat
Hüdâ'nın hikmeti Ârif Bey oldu

Ahmed Arif Hikmet Beyefendi ise şöyle mukabelede bulunmuştur:

Hikmetinden Ârifâ olmaz sual
Şeyhülislâm eyledi Yezdân beni

Esad Efendi daha sonra Şeyhülislam Arif Bey'in doğum tarihine (h. 1201) düşürdüğü tarih mısraıyla hakkını teslim etmiştir: "bin iki yüz birde değil, bin yılda bir gelen".

20 Mart 1859 (h. 24 Şaban 1275) tarihinde vefat eden Ahmed Arif Hikmet Beyefendi, Üsküdar Nuh Kuyusu Caddesi üzerinde, Kartalbaba Camii karşısında yer alan aile mezarlığa defnedildi. Tırnakçızade Ziver Bey ölümünün ardından bu beyitle tarih düşmüştür: [521]

---

[517] Mahir Aydın, *Age*, 7-9.
[518] Mahir Aydın, *Age*, 8.
[519] Abdülkadir Altunsu, *Age*, 188.
[520] Mahir Aydın, *Age*, 14.
[521] Mahir Aydın, *Age*, 12.

"Düştü dehrin bir sütûnu yine bu tarihde
Oldu Hikmet Beyefendi reh-rev-i sûy-ı bekâ"

Mezartaşının kitabesinde şu satırlar yer alır:

"Küllü men aleyhâ fân
Reîsü'l-ulemâ merhum
İsmet Beyzâde
sâbıkâ şeyhülislâm
ve müftiyyü'l-enâm merhum
ve mağfûrun-leh es-Seyyid el-Hacc
Ahmed Ârif Hikmet
Beyefendi'nin
rûhiyçün ve kâffe-i ehl-i
îmân ervâhiyçün
el-Fâtiha
sene 25 Şaban 1275"

Döneminin şairleri arasında ismi övgüyle anılan tezkire sahibi[522] Arif Hikmet Beyefendi'nin Türkçe, Arapça ve Farsça eserler verdiği bilinmekle beraber Fransızca diline aşina olduğu da anlaşılır.[523] Kaynaklarda bilgili, cömert, iyiliksever, fazilet sahibi, siyasî çekişmelerden hoşlanmayan ve saygın bir devlet adamı olarak anılır.[524]

Arif Hikmet Bey'in, not defterinden ikincisinde Cevâmi'-i Üsküdar başlığı altında Eski Vâlide, Yeni Vâlide, Mührümâh Sultan, Çinili Câmi',

[522] Detaylı bilgi için bkz.: İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri* I, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969); Mustafa İsen, "Arif Hikmet Tezkiresi", *TDVİA* 3, (İstanbul: 1991): 367-368.
[523] Mahir Aydın, *Age*, 15; Mustafa L. Bilge, "Ârif Hikmet Bey, Şeyhülislâm", *TDVİA* 3, (İstanbul: 1991): 365.
[524] Mustafa L. Bilge, "Ârif Hikmet Bey, Şeyhülislâm", *TDVİA* 3, (İstanbul: 1991): 365; Robert Mantran, "Arif Hikmet Bey" *The Encyclopaedia of Islam* I, (Netherlands: 1986): 630.

Süleyman Paşa Câmii ve Rum Mehmed Paşa Câmii'nden bahsetmesi, onun şehirdeki mimari eserlere olan ilgisini göstermesi açısından önemlidir.[525]

Başlıca Telif Eserleri

1- Dîvân, Tezkire-i Şu'arâ
2- Mecmu'atü't-Terâcim
3- Hülâsatü'l-Makalât fî Mecâlisü'l-Mükâlemât
4- Ahkâmü'l-Mer'iyye fî Arâzi'il-Emîriyye
5- Ba'zı Vekayi'-i Dâhiliye Notları
6- Mecmu'a-i Eş'ar
7- Filibe Defteri
8- Tanzimat Defteri
9- Mecmu'a
10- Ref'ün-Nikab an Vücûhi'l-Elkab
11- Fihrist-i Kütüb-i Arabiyye
12- Keşfü'z-Zünûn Zeyli
13- Mecmu'a-i Ârif Hikmet

1.26.2 Vakfiye

VMGA'da Arif Hikmet Beyefendi'ye ait 30 Nisan 1817 (h. 13 Cumadelahir 1232) tarihli "es-Seyyid el-Hâc Arif Hikmet Beyefendi ibnü'l-merhûm el-mağfûrün-leh Kâdıasker esbak es-Seyyid İbrahim İsmet Beyefendi nüclü'l-merhûm el-mebrûrün-leh Reisülküttâb esbak İsmail Raif Paşa" ismiyle İstanbul'da kayıtlı bir Osmanlıca vakfiye kaydı bulunur. (Bkz.: EK.26)

Bu evrakta Arif Hikmet Beyefendi'nin İstanbul'da ve İstanbul dışında akara çevrilmesi için kiraladığı menzil, han, tuğlahane, bostan gibi çeşitli

[525] Mahir Aydın, *Age*, 58-59.

gayrımenkulün kaydı yer alır. Çeşitli sebepler ve kereler vakfiyede bahsi geçen kütüphane (Arif Hikmet Kütüphanesi), bundan önce başka bir vakfiyede vakfedilmiş olmalıdır. Bu vakıf senedinde kütüphaneyi doğrudan ilgilendiren, bağışladığı toplam 5000 cilt kitap ile kütüphanenin tayin edilen görevlilerine verilecek ücret, kütüphanenin idari işlerini yoluna sokacak bazı düzenlemelere yer verilmiştir.

Ayrıca, Arif Hikmet Beyefendi'nin Rumelihisarı'nda bir sahilhanesi olduğundan da burada bahsedilir.

1.26.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Arif Hikmet Beyefendi'nin İstanbul'daki imar ve vakıf faaliyetlerine dair liste şöyledir:

Galata dışında Kasımpaşa kasabasına bağlı Tatavla köyü sınırları içinde bulunan bir taraftan Frohsini ve bazen Anastasya Nasraniyyeler ve bazen Mehmed Raşid Ağa tarlaları, bir taraftan dere, bir taraftan Yazıcı İnacyo zevcesi Marya bint-i Migeli uhdesinde [olan] tarla ve bahçe, bir taraftan diğer Anastasya ve bazen Marula ve bazen Tarsini Nasraniyyeler ve bazen Ahmed Celal Efendi arsalarıyla çevrili II. Bayezid'in Vakfı'na senelik 600 akçe kiralı ve mütevellisinin izniyle mutasarrıf olduğum, sağ tarafı 340 zira, sol tarafı 480 zira, dere tarafı 45 zira, yol tarafı 180 zira, 54400 zira arsa üzerine bina, inşa ve gars ettiğim 4 oda, 1 büyük ahır, 1 fırın, 1 bakkal dükkânı, 1 berber dükkânı, sundurma ve tuvaletten meydana gelen **1 han;**

[Galata dışında Kasımpaşa kasabasına bağlı Tatavla köyü sınırları içindeki] hanın bitişiğinde bulunan çok sayıda sundurma, büyük fırın, su kuyusu ve diğer müştemilatları içeren 1 tuğlahanenin tüm binaları ve meyveli ve meyvesiz ağaçlı 1 **büyük bostanın tüm ağaçları ve su kuyuları;**

[Galata dışında Kasımpaşa kasabasına bağlı Tatavla köyü] civarında bulunan bir taraftan Kadinko bint-i Corci arsası, bir taraftan Apolyon veled-i Corci bahçesi, iki tarafı yol ile çevrili, uzunluğu 87 ve genişliği cadde tarafı 13 zira ve arka tarafı 10 zira, 1000 zira arsası II. Bayezid'in Vakfı'na senelik 50 akçe kiralı olan, yeniden inşa ile vâkıfın mülkü ve hakkı olan fevkani yarım kargir 3 oda, 1 sofa, 1 tuvalet, 1 mutfak, sundurma, su kuyusu ve 2 sokak kapısından oluşan **1 menzil ve altında mutfak, 1 dükkân;**

[Galata dışında Kasımpaşa kasabasına bağlı Tatavla köyünde] bulunan bir taraftan Terazine Nasraniyye arsası, bir taraftan Ohannes zimmî arsası, iki tarafı Posta caddesiyle çevrili 2205 zira arsası II. Bayezid'in Vakfı'na senelik 120 akçe öşr bedeli olarak kiralı, tüm binaları vâkıfın mülkü olan fevkani ve tahtani 4 oda, sofa, tuvalet, mutfak, mahzen, ahır, su kuyusu, meyveli ve meyvesiz ağaçlı 1 bahçe, 1 fırın, bahçenin köşesinde inşa edilen kargir 1 berber dükkânından meydana gelen **1 menzil**;

[Galata dışında Kasımpaşa kasabasına bağlı Tatavla köyünde] bulunan bir taraftan Avadis zimmî arsası, bir taraftan Toma zimmî arsası, iki tarafı yol ile çevrili sağ tarafı uzunluğu 64 zira 6 parmak, sol tarafı 66 zira 21 parmak, genişliği 19 zira 3 parmak, 1248 zira arsası II. Bayezid'in Vakfı'na senelik 15 akçe kiralı, üzerindeki tüm binaları vâkıfın mülkü olan fevkani 2 oda,

sofa, 1 tahtani oda, sofa, mutfak, mahzen, meyveli ve meyvesiz ağaçlı bahçeden meydana gelen **1 menzil;**

Üsküdar'a bağlı Kuzguncuk köyünde bulunan bir taraftan Gökçe Nasraniyye arsası, bir taraftan Zeron zimmî arsası, iki tarafı yol ile çevrili Sultan Abdülhamid Vakfı'na mülhak Abdullah Ağa Vakfı'na senelik 60 akçe kiralı 2000 zira arsa üzerine mütevellisinin izniyle üzerine vâkıfın inşa ettiği **kargir yekta hamam ve müştemilatı;**

[Üsküdar'a bağlı Kuzguncuk köyünde] bulunan bir taraftan Karabet zimmî tasarrufunda olan menzil, bir taraftan Arapzade Efendi tarlası, bir taraftan Manol zimmî menzili, bir taraftan yol ile çevrili 225 zira; yine bir taraftan Takohi Nasraniyye menzili, bir taraftan yeni açılan yol, bir taraftan Harfiliye Nasraniyye menzili, bir taraftan yol ile çevrili 1134 zira; ve arkasında dört taraftan yeni yapılan yol ile çevrili 2400 zira; ve biri de 1800 zira olan toplam 5559 zira arsanın mütevellisinin izniyle üzerine vâkıfın inşa ettiği birbirine bitişik, üzerlerinde bir odadan meydana gelen **1 sebzeci, 1 kasap, 1 manav, 1 attar dükkânı ile diğer 4 oda, toplam 8 kargir dükkân;**

Üsküdar'da Tavaşi Hasanağa Mahallesi'nde bir taraftan İbrahim Paşa kızı Ayşe Hanım Vakfı'nın tasarrufunda olan menzil ve açıklığı ve bazen vakfımızdan olan bahçe, bir taraftan yine aynı bahçe ve bazen İsmet Bey halîlesi Rukiye Hanım menzili bahçesi, bir taraftan Rukiye Hanım bahçesi ve bazen Binbaşı Musa Ağa menzili bahçesi ve bir taraftan Emine Hanım menzili bahçesi ve bazen Yorganî Mustafa Ağa zevcesi diğer Emine Hanım menzili bahçesi ve bazen çıkmaz sokak ile çevrili, Mehmed Efendi ibn İbrahim Edhem ile annesi Fatımatüzzehra Hanım ibnet-i Mehmed Emin'den 15000 kuruşa satın alınan 567

zira arsalı 3 fevkani oda, 1 sofa,1 abdesthane ve tuvalet, 2 tahtani oda, 1 sofa, 1 abdesthane ve tuvalet, bir miktar avlu, 1 mutfak, bir miktar bahçe, 2 su kuyusu ve sokak kapısından meydana gelen, aylık 60 akçe kiralı **1 menzil;**

Üsküdar'da Tavaşi Hasanağa Mahallesi'nde bir taraftan yukarıda bahsi geçen menzil ve bazen İsmet Bey halîlesi Rukiye Hanım menzili bahçesi, bir taraftan Ahmed Ağa menzili bahçesi, bir taraftan Sadullah Efendi menzili bahçesi ve bazen Karanlık Sokak denilen çıkmaz sokak, bir taraftan İbrahim Paşa kızı Ayşe Hanım Vakfı'nın tasarrufunda olan menzil ve açıklığı ile çevrili, Mehmed Efendi ve annesi Fatımatüzzehra Hanım'dan 4000 kuruşa satın alınan 94 zira fi'l-asl **menzil arsası** ve bugün meyveli ve meyvesiz ağaçlı, içinde 2 bend olan aylık 60 akçe kiralı **1 bahçe;**

Üsküdar'da Karacaahmet'te Aşçıbaşı Mahallesi'nde bir taraftan el-Hac Necib Ağa menzili bahçesi, bir taraftan Mezarcı zevcesi Alye Hatun menzili bahçesi, iki tarafı yol ile çevrili, Ali Ağa ibn Mehmed ile hanımı Şerife Behiye Hanım ibnet-i Mehmed'den 15000 kuruşa satın alınan 4 fevkani oda, sofa, abdesthane, avlu, 2 su kuyusu, 1 mutfak, meyveli ve meyvesiz ağaçlı bahçe ve sokak kapısından meydana gelen ve aylık 60 akçe kiralı **1 menzil** ve altında bulunan birbirine bitişik **4 dükkân;**

İstinye nahiyesine bağlı Sarıyer köyünde bir taraftan Ali Reis menzili, bir taraftan Ali Pehlivan menzili bahçesi, bir taraftan Rukiye ve Fatıma Hanımlar menzilleri ve bahçeleri, bir taraftan çıkmaz sokak ile çevrili, Şerife Hadice ibnet-i es-Seyyid Hüseyin'den 7000 kuruşa satın alınan 2 fevkani oda, sofa, tuvalet, abdesthane, 1 tahtani oda, mutfak, su kuyusu ve sokak kapısıdan meydana gelen aylık 90 akçe kiralı **1 menzil;**

Üsküdar'a bağlı Bulgurlu köyünde bir taraftan Hammâmî Mehmed Efendi menzili, bir taraftan Mehmed Efendi'nin hamamı, bir taraftan es-Seyyid İsmail Şucaeddin Efendi'nin mülk bostanı, bir taraftan yol ile çevrili, es-Seyyid İsmail Şucaeddin Efendi ibn Mehmed Sabit'ten 100 kuruşa satın alınan 200 zira arsa üzerine inşa edilen **bir nalbant dükkânı, 1 mezbahadan meydana gelen ve aylık 120 akçe kirası olan 1 kasap dükkânı;**

1.26.3.1 Çeşme: İsmet Bey Çeşmesi

Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in, babası İsmet İbrahim Bey için 1812 (h. 1227) yılında yaptırdığı, bugün Üsküdar Kuzguncuk'ta Paşalimanı Caddesi üzerinde Nacak Sokak'ın ilerisinde yer alan çeşmedir.[526] Mehmet N. Haskan'ın 1815 tarihli Bostancıbaşı Defteri'nden aktardığına göre bu çeşme, İsmet Beyzade Arif mollanın yalısının karşısında yer almaktaydı. Haskan, ayrıca bu çeşmeye ait kitabenin Fethi Paşa yalısının bahçesinde yer aldığını yazar.[527]

İstanbul Çeşmeleri'nde yapıya ait çok net olmayan bir fotoğraf da bulunur. Mermerden yapılan bu çeşme Tanışık'ın ziyaretinde atıl vaziyettedir. Egemen ise kendi ziyaretinde çeşmenin yerine olmadığını söyler.[528] İsmet Bey Çeşmesi'ne ait Talik hatla yazılmış bir kıtalık kitabesi Üsküdar Tarihi'nde şöyle yer alır:[529]

---

[526] İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri* II, (İstanbul: T. C: Maarif Vekilliği Antikite ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları. 1943): 410; Affan Egemen, *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 1993): 445; Mehmet Nermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.3, (İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, 2001), 1089.
[527] Mehmet Nermi Haskan, *Age*, 1090.
[528] İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri* II, (İstanbul: T. C: Maarif Vekilliği Antikite ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları. 1943): 410; Affan Egemen, *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 1993): 445.
[529] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age*,54.

Maşaallah
Duâ-i hayran esna-yi sebilin itmeğe işrâb
Bu nev çeşme garîk-i bahr-i rahmet bey için akdı
Ola sîrab-ı kevser vâlidim Hikmet didim tarih
Gel iç âb-ı lâtif-i rûh-i İsmet Bey için akdı
1227

1.26.3.2 Çeşme ve Sebil: Arif Hikmet Efendi Çeşmesi ve Sebili

1858 (h. 1275) yılında inşa edilen sebil, Üsküdar'da Nuhkuyusu Caddesi üzerinde, Kartal Baba Mescidi'nin karşısında köşe başında yer alıyordu.[530]

Yuvarlak cepheli ve üç pencereli olan sebilin iki yanında hazirenin birer penceresi bulunur. Egemen, sebilin kalın sütunlarla birbirinden ayrılan pencere şebekeleri kaybolduğunu, yerine son zamanlarda ahşap birer çerçeve takıldığına işaret eder. Sebil bir kubbe ile örtülü olmasına rağmen üstü kurşun kaplı değildir.

Çeşme ise sebilin köşebaşında bulunur. Egemen, oluklu, geniş iki mermer sütun arasında perde motifleriyle süslü büyük bir mermer levha bulunduğunu, bu levha üzerinde ise oymalı oval biçimde içi boş bir madalyon yer aldığını söyler. Çeşmenin üzerinde bulunan tuğra ise kazınarak silinmiştir. Çeşmenin iki yanındaki boşluklarda da daha önce kitabeler bulunduğu düşünülebilir.[531] İbrhaim Hakkı Konyalı, ziyaretinde çeşme sokağının içinde tarihi bir büyük su deposu olduğunu not düşmüştür.[532]

---

[530] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age,* 182.
[531] Affan Egemen, *Age,* 146.
[532] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age,* 112.

1.26.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

Arif Hikmet Bey'in farklı amaçlarla inşa ve/veya vakfettiği yapıların listesi vakfiyedeki ifadeleriyle listesi aşağıdaki gibidir.

1.26.4.1 Medine

Medine'de Diyâr-ı Âlî yakınında bulunan Şeyh Cüneyd Zâviyesi bitişiğinde bulunan, iki tarafı Harem-i Şerîf-i Nebevî Vakfı'ndan el-Hâc Ali Ağa Garzânî süknası, bir taraftan Diyâr-ı Aşere'ye giden yol, bir tarafı daha yol ile çevrili Mehmed Ağa ibnü'l-merhûm Ağa Hamza Vakfı'na senelik 300 kuruş kiralı arsaya hızâne-i kütüb olmak üzere inşa ettiğim kütüphane ve müştemilatından olan 4 hücre ve kütüphaneye bitişik iki taraftan Harem-i Şerîf-i Nebevî Vakfı'ndan el-Hâc Ali Ağa Garzanî menzili, bir taraftan kütüphane, bir taraftan yol ile çevrili, arsası Harem-i Şerîf-i Nebevî Vakfı'na senelik 100 kuruş kiralı, üzerindeki tüm binaların ve enkazın vâkıfın mülkü olduğu **1 menzil;**

1.26.4.2 Bursa

Mudanya kazası içinde Harmanlar isimli yerde bulunan arsası I. Murad Vakfı'na ait olan dört taraftan Moravî Şeyh Ali Efendi, Berber İstrati ve Papasoğlu Togodosi zeytinlikleri ve yol ile çevrili tahminen 15 dönüm üzerindeki üzüm kütükleri ve meyveli ağaçları vâkıfın mülkü olan **1 kıta zeytinli bağ ve bahçenin** üzüm ve ağaçları;

[**Mudanya kazası] içinde Balihorya isimli yerde** bulunan arsası Arif Hikmet Beyefendi'nin arazisinden olan dört tarafı Tahir Ağa ve Cezayirlioğlu Osman Ağa ve Hacı Şerif Ağa halîlesi ile Avram zimmî veresesi ve Pavli ve

Gülbanı zeytinli bağları, deniz kenarı ve yol ile çevrili tahminen 24 dönüm üzerindeki üzüm kütükleri ve meyveli ağaçları olan **1 kıta zeytinli bağ ile bahçenin** üzüm ve ağaçları;

Gemlik kazasına bağlı Engürücük köyünde, hududu içinde Ilıcakiçi'de bulunan dört taraftan Kürd Raşo zeytinliği ve Mustafa Ağa bahçesi ve çıkmaz sokak ve yol ile çevrili, tahminen 5 dönüm üzüm ve ağaçları vâkıfın mülkü olan **1 kıta zeytinli bağ ve dut bahçesi;**

1.27 Ömer Lutfi Efendi

1.27.1 Biyografi

Osmanlı Devleti'nin 156. şeyhülislamı Ömer Lutfi Efendi 1817-18 (h.1233)'de [533] Bodrum'da Sandırma (Yalıkavak) köyünde Hacı Mehmed Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. [534] Doğum yeri sebebiyle "Bodrumî" lakabıyla da anıldı.

İlk eğitimini Bodrum'da tamamladıktan sonra İstanbul'da Akşehirli Ömer Efendi'den derslerine devam ederek ondan icazetini aldı.[535] 1850 (h. 1266)'de "ibtida-i haric" derecesiyle ilk kez Fatih Medresesi'nde müderrislik yaptı. 25 Haziran 1861 (h. 16 Zilhicce 1277)'de Sultan Abdülaziz'in tahta geçmesini takiben oğlu veliaht şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'nin hocalığıyla görevlendirildi.

1851 (h. 1278)'de huzur derslerine katılmaya başladı. 1865 (h. 1282)'te Tophane müftülüğüne, 1866-67 (h. 1283)'de bilâd-ı hamse mevleviyetine getirildi. 1867 (h. 1284)'de Tophane azalığına tayin edildi. 1868 (h. 1285)'den sonra Dar-ı Şura-yı Askerî müftülüğüne atanmasıyla Meclis-i İntihâb-ı

[533] *İlmiyye Sâlnâmesi*, 493.
[534] Fahri Maden, "Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi (1817-20 Nisan 1897)", *History Studies* 5/3, (Haziran 2013): 175.
[535] Fahri Maden *Age*, 175.

Hükkâmi'ş-şer' azalığının da sahibi oldu. Kısa süre sonra Haremeyn payesine erişti.[536]

1869 (h. 1286)'da İstanbul payesiyle Meclis-i İmtihan-ı Kur'a azalığına getirildi. 1871-72 (h. 1288)'de tüm görevlerini bıraktı ve Meclis-i Tedkikat-ı Şer'iyye üyeliğine getirildi. 1873 (h. 1290)'te Üsküdar Bidayet Mahkemesi Başkanlığı'nda, 1874 (h. 1291)'te Temyiz-i Hukuk Dairesi Başkanlığı'nda bulundu. 1875 (h. 1292)'te İstanbul kadısı atanarak Anadolu kazaskerliği payesini aldı. Kısa süre sonra Anadolu kazaskerliğine tayin edildi.

Rumeli kazaskerliği payesini henüz almadan 18 Ocak 1889 (h. 16 Cemaziyelula 1306)'da meşihat makamına getirildi. II. Abdülhamid'in jurnal kuşkuları üzerine 4 Eylül 1891 (h. 29 Muharem 1309) tarihinde azledilerek Süleymaniye'deki köşkünde ev hapsine mecbur edildi.[537]

Şeyhülislamlığı sırasında gerçekleştirdiği toplumsal düzenlemeleriyle anılan Ömer Lutfi Efendi, 20 Nisan 1897 (h. 18 Zilkade 1314)'de İstanbul'da vefat etti ve Küçük Çamlıca'da inşa ettirdiği Bodrumî Camii'nin haziresine defnedildi. Mezar taşında şunlar yazar:[538]

Huve'l-Hallâku'l-Bâkî
Şeyhülislâm-ı
sâbık Bodrumî
el-Hacc Ömer Lütfi
Efendi'nin rûhuna
ve kâffe-i ehl-i îmân
ervâhına lillâhi'l-Fâtiha
18 Zilkâde sene 1314

[536] Fahri Maden, *Age*, 176.
[537] Tahsin Özcan, "Ömer Lutfi Efendi", *TDVİA* 34, (İstanbul: 2007): 73-74.
[538] Serhat Başar, *Age,* 215.

Kaynaklar, murassa imtiyaz, murassa Osmanî, murassa Mecidî nişanları ile altın ve gümüş imtiyaz madalyaları sahibi olan Ömer Lutfi Efendi'nin hayırsever, iyi niyetli, fazilet sahibi bir kişi olduğundan ve iyi derecede Arapça ve Farsça bildiğinden bahseder.

Başlıca Telif Eserleri

1- Münehhevâtü Hâşiyeti'l-Hayâlî ʿalâ Şerhi'l-ʿAkāʾid
2- Risâle fî duhûli benâti'l-ibn fi'l-vakf

1.27.2 Vakfiye

VGMA'da Ömer Lutfi Efendi'nin İstanbul'da kaydedilmiş tek vakfiyesi olan Bodrumî Ömer Efendi Vakfı isimli 1889-90 tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneğinde[539] herhangi bir imar faaliyeti yer almaz. Vakfiye, Ömer Lutfi Efendi'nin "Sim Mecidiye 20 kuruş hesabıyla 20.000 kuruş" olarak ifade edilen para vakfına aittir. Bu evrakta vakfedilen paranın hangi hizmet ve hizmetliler için kullanılacağı detaylı olarak anlatılmıştır. (Bkz.: EK.27)

Bu vakfiyede yer almamasına rağmen İstanbul'da ve İstanbul dışında inşa ettirdiği çeşitli yapılar bulunan Ömer Lutfi Efendi'nin eserlerine ikincil kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında yer verilecektir.

[539] VGMA, 214.

1.27.3 İstanbul'daki İmar Faaliyetleri

Ömer Lutfi Efendi'nin İstanbul'da inşa ettirdiği bilinen yapıları aşağıdaki gibidir.[540]

1.27.3.1 Cami: Bodrumi Camii / Ömer Lütfi Efendi Mescidi

Ömer Lutfi Efendi'nin lakabıyla bilen cami, Küçük Çamlıca'nın doğu yamacında, Bodrumî Camii Sokağı'nda yer alır.[541] Beşik çatı ile örtülü, dikdörtgen şekilli küçük bir harimden ve yığma taştan meydana gelmiştir. 70 metrekarelik bir alana inşa edilen yapının minberi ahşaptadır ve dört penceresinden ışık alır. Ahşap minaresi 1970'te yıkılmıştır.[542]

Caminin sokağa bakan duvarındaki beyaz mermer üzerinde Şair Refet tarafından kaleme alınan kitabe metnine göre[543] caminin bânisi Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi yapıyı II. Abdülhamid'in ihsanıyla 1891 (h. 1309) yılında inşa ettirmiştir.

Hudâvend-i muazzam Abd-ül-Hamîd Hânı
Serir-i saltanatta daima ötsün Hazret-i Mevlâ
O şâh-ı zili-i Yezdânın atarım-i bî sümariyle
Ömer Lütfi Efendi eyledi bu mescidi inşâ'
Düşer binde bir ancak Re'fetâ bu güher târîfa
Yapıldı Ravza-i Cennet gibi bir ma'bed-i zîbâ
1309

---

[540] İlerleyen alt başlıklarda yer alan Ömer Lutfi Efendi'nin Çamlıca'da inşa ettirdiği mescit ve mektep ve yapıların yerleşimleri hakkında teşekkür borçlu olduğum araştırmacı Sinan Yılmaz'ın aktardıklarından faydalandığımı belirtmeliyim.
[541] İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi* I, 117.
[542] Fahri Maden, "*Age* 178; Cengiz Gürbıyık, "Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi'nin Bodrum'daki İzleri", *Muğla Değerleri Sempozyumu*, (26-28 Eylül 2013), 7.
[543] İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi* II, (İstanbul: Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları, 1997): 118.

Oldukça küçük olan bu yapı zamanla yetersiz kalmış ve 1999 yılında mescidin bahçesine bişitik olarak "Bodrumî Camii" isimli oldukça büyük bir yapı inşa edilmiştir. Bu yeni cami, büyüklüğü ve Ömer Lutfi Efendi Mescidi'ne yakınlığıyla tarihi binanın varlığını gölgelemiştir.

Konyalı, aynı zamanda caminin yoldan tarafında önünde, bileziği ve kapağı som beyaz mermerden yapılmış, iyi kalitede suya sahip bir kuyudan da bahseder. Cami avlusunun sol tarafına 1893-94 (h. 1311) yılında suyu kuyudan gelen bir de çeşme eklenmiştir.[544] Bu çeşmenin üstünde, yine Ömer Lutfi Efendi'nin bânisi olduğu mektebine ait bir kitabe bulunur:[545]

> Al abdesti bu mescidde kıl namaz
> Kabul olur eyle anda çok niyaz
> h. 1311

Hacı Ömer Lutfi Efendi'nin hariciyesi ve dahiliyesi olan büyük ahşap konak (Bağ Köşkü) da caminin sağında ve bitişiğinde yer almaktaydı.[546]

1.27.3.2 Mektep: Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi Mektebi / Fatma Hanım Sıbyan Mektebi

Konyalı, mektebin Bodrumi Camii'nin solunda, Ömer Lütfi Efendi'nin köşkünün bitişiğinde yer aldığını yazar. Köşk, caminin sağında yer aldığına göre bu tarif hatalı olmalıdır. Mektebin tek katlı, kargir üstü ahşap yapının metni Şair Feret tarafından yazılan kitabesi, cami avlusunun dışında yer alan çeşmenin üzerindedir. Bu kitabeye göre mektep 1893 (h. 1311) senesinde Ömer Lutfi

[544] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age*, 118; Cengiz Gürbıyık, *Age,* 7.
[545] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age*, 118.
[546] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age*, 119.

Efendi tarafından eşi Fatma Hanım için yaptırılmıştır:[547]

Hazret-i Lütfi Efendi kim odur
Şeyh-ül-islâm ol eb-i fazl ü kemâl
Zevce-i ismetpehanı Fatıma
Hanım o Saliha ve huri hısal
Fî sebîlillâh bu zîra mektebi
Eyledi inşa zihinsel Cennet missal
Padişahım ömrün efzûn ide Hak
Hacı hanım da ola mesrûr-i bal
Cevherin tarihini yazdım Re'fetâ
Dar-ı feyz ü mektebi-i zîbav ü âl
1311

1.27.4 İstanbul Dışındaki Yapılar

1.27.4.1 Bodrum

Ömer Lutfi Efendi'nin doğum yeri olan Yalıkavak'ta ilk Sandıma Köyü civarında bugün harap halde bulunan bir camisi bulunur. Köy yolu üzerinde kitabesinden anlaşıldığı kadarıyla Ömer Lutfi Efendi tarafından 5 Mayıs 1889 (h. 5 Ramazan 1306) tarihinde, Ömer Lutfi Efendi'nin şeyhülislam olarak atanmasından beş ay sonra inşa ettirilen bir de sarnıca rastlanır. Cengiz Gürbıyık çalışmasında bu yapı grubuna ait bir namazgahtan ve yine Bodrum'da başka bir sarnıçtan daha söz etmektedir.[548]

[547] İbrahim Hakkı Konyalı, *Age*, 333.
[548] Cengiz Gürbıyık, *Age*, 8-9.

İKİNCİ BÖLÜM:
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

2.1 Değerlendirme

Vakıf kurumu, Osmanlı tarihinde üst düzey devlet adamları tarafından siyasi ve iktisadi iktidar sağlayabilmek için sık başvurulan ve etkin şekilde kullanılan bir araç oldu. Yöneticiler bu sayede daha kalıcı şekilde toprak ve servet edinebildiler. Mesleklerinin henüz kurumsallaşmadığı ve kısmen daha bağımsız oldukları dönemlerden itibaren saygınlık duyulan ve otorite sahibi olan şeyhülislamların pozisyonu, kul kökenli, malları müsadere edilen diğerlerinden daha farklıydı. 16. yüzyıldan itibaren ise Osmanlı devlet sisteminde politik, sosyal ve ekonomik güçlerini arttırdılar ve yüzyıllar boyunca ellerindeki bu gücü büyük oranda korudular. Bu avantajlı pozisyonlarını sürdüren şeyhülislamların diğer devlet idarecilerinden farklı olarak, vakıflardan ne kadar yararlandıkları bir soru işareti olarak kaldı. Bu çalışma, hem bu farka işaret etmek hem de esasında dini bir amaçla hazırlanan vakıfların şeyhülislamlar tarafından ne amaçla, hangi yoğunlukta ve büyüklükte kurulduğunu anlamak için bir öz oluşturmak amacıyla hazırlandı.

Aşağıda yer alan detaylı bilgiler ve tablo ışığında (Bkz.: TABLO.2), bu çalışmanın konusu olan 27 şeyhülislamın dini, siyasi ve sosyal konumları ve ekonomik refahları göz önünde bulundurulduğunda yoğun vakıf faaliyetleri içinde bulunmadıkları anlaşılır. Söz konusu vakıfların büyük kısmı, gelir sağlaması planlanan aile vakıflarıdır. Gelir sağlamak amacıyla çok sayıda ev,

dükkan vb. yapılar yaptırılmış ve/veya satın alınmış ve vakdefilmiştir. Daha büyük çaplı ve toplumsal yarar gözetilerek inşa edilmiş yapılar ise sayıca oldukça azdır.

Çalışmada, ticari ve/ya hayır amaçlı olmaları fark etmeksizin bugüne ulaşmış, kent dokusunda önemli ölçüde etkisi bulunan abidevi bir esere de rastlanmamıştır. Böylece varoluşlarının kalıcı ve sürekli olması beklenen vakıflar, bu fonksiyonlarını şeyhülislam vakıflarında etkin olarak gösterememiştir.

2.2. Sonuç

27 şeyhülislamın İstanbul'daki imar faaliyetlerini konu alan bu araştırmanın sonucuna göre şeyhülislamlara ait yapıların oldukça büyük kısmının bugün Fatih ilçesinin merkez ve çeşitli semtlerinde inşa edildiği anlaşılır. Ardından sırasıyla Eyüp merkez ve Balat; Beyoğlu'nda Galata, Sütlüce, Hasköy, Karaköy; Üsküdar Beylerbeyi, Küçük Çamlıca, Kuzguncuk, Bulgurlu gelir.

Aşağıdaki tüm yapıların tarih, konum, yapı türü ve adetlerine göre listelendiği tablo (Bkz.: TABLO.2), çalışmada yer alan toplam yapı sayısını belirlemek ve büyüklüklerine göre kıyaslamak için kesin rakamlar vermese de inşa veya satın alma yoluyla vakıflara katılan sivil ve kamusal mimari yapıların birbirlerine sayısal üstünlüğünü göstermek için yeterli veri sağlar.

Buna göre, sivil mimari kategorisinde, müştemilatları içinde çok sayıda ve farklı türde yapı unsurları barındıran büyüklü küçüklü 263 adet menzil, çok

sayıda oda, dükkan, üzerinde yapılar bulunan bağlar ve bostanlar bulunur. Bu kategoride toplam yaklaşık 400 binadan söz etmek mümkündür.

Kamusal mimari kategorisinde ise inşa ettirilmiş 13 çeşme, 9 mektep, 9 medrese, 6 mescit, 5 han, 4 hamam, 4 darülkurra, 4 kütüphane, 3 darüttalim, 2 darülhadis, 2 sebil, 2 cami, 1 tekkenin kaydına rastlanır. Toplam 64 adet sosyal kurum, toplam yapı sayısının yaklaşık %14'ünü oluşturur.

Bu yapılardan hakkında vakfiye metinlerinden başka kaynaklardan da bilgi edinebildiklerimizin tamamına yakını kamusal binalardır. Bunlar arasından bugün mevcut olmayan üçünün [549] mimarının Mimar Sinan olduğu ve Saraçhanebaşı'nda yer alan Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi'nin ustasının İbrahim Ağa olduğu bilinmektedir.[550] Bu yapılardan sadece 12 tanesi günümüze erişebilmiştir.

Çalışma Kapsamında Günümüze Erişen Şeyhülislam Yapıları

1- Molla Gürani Camii/Vefa Kilise Camii (Bkz.: 1.1.3.7.)

2- Ebussuud Efendi Sıbyan Mektebi (Bkz.: 1.3.3.5.)

3- Hüsam Bey (Tezgahçılar) Mescidi (Bkz.: 1.7.3.1.)

4- Feyzullah Efendi Medresesi ve Çeşmesi / Millet Kütüphanesi (içindeki kitaphaneyle beraber) (Bkz.: 1.11.3.1; 1.11.3.2.; 1.11.3.3.)

5- Cedid Mehmed Efendi Medresesi (Bkz.: 1.12.3.1.)

---

[549] Sadi Efendi Darülkurrası (Bkz.: 1.2.3.1), Müftü Hamamı (Bkz.: 1.3.3.1) ve Hamid Efendi Medresesi (Bkz.: 1.4.3.1)

[550] Osmanlı Kitabeleri Projesi: http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=285&hid=285

6- Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi (Bkz.: 1.14.3.1.)

7- Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi (Bkz.:1.14.3.2.)

8- Esad Efendi Medresesi (Bkz.: 1.15.3.1.)

9- Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi (Bkz.: 1.17.3.1.)

10- Aşir Efendi Kütüphanesi (1.25.3.1.)

11- Arif Hikmet Beyefendi Çeşmesi ve Sebili (Bkz.: 1.26.3.2.)

12- Ömer Lutfi Efendi (Bodrumi) Mescidi (Bkz.: 1.27.3.1.)

TABLO.2 Tarih, konum, adet ve yapı türlerine göre şeyhülislamların imar faaliyetleri[551]

Sıra	İsim	Dönem	Vakfiye Tarihi	İmar Faaliyetleri		
				Konum	Sivil Yapılar	Kamusal Yapılar
1	Molla Gürani	15. yy sonu / II.Mehmed	26 Nisan 1484	Galata, Vefa, Yahudi Mahallesi (Eminönü?)	12 menzil ve müştemilatı, çok sayıda dükkan ve oda	2 han, 2 mescit, 2 darüttalim, 1 darülhadis, 1 kilise, 1 cami, 1 darülkurra, 2 mektep, 1 hamam
2	Sadi Çelebi	16. yy / I. Süleyman	2 Haziran 1535	Fatih	10 mahzen, 50 dükkan, değirmen ve çeşitli unsurlar	1 darülkurra
3	Ebussuud Efendi	17. yy / I. Süleyman, II. Selim	10 Nisan 1566	Gaziosmanpaşa	1 büyük ve kapsamlı konak ve çeşitli unsurları	-
			16 Haziran 1596	Eyüp, Şehremini	10 menzil, çok sayıda mahzen, dükkan, hücre	2 çeşme [su yoluyla birlikte], 1 çifte hamam, **1 mektep, 1 kabristan**
4	Hamid Efendi	16. yy / II. Selim, III. Murad	30 Mayıs 1565	Unkapanı, Silivrikapı, Sirkeci, Fatih, Karaköy, Galata, Üsküdar	24 büyüklü küçüklü menzil ve müştemilatları	1 mescit, 1 çeşme, 1 mektep, 1 han,
5	Zekeriyya Efendi, Bayramzade	16. yy / III. Murad	Mayıs/Haziran 1642	Eyüp, Eminönü,	7 menzil ve müştemilatı, çok sayıda dükkan ve oda, 3 bahçe, 1 kayıkhane, 1 bostan	1 medrese, 1 darülhadis, 1 sıbyan mektebi, 1 darülkurra, **1 sebil**

[551] Bu tabloda ***kalın*** işaretli tarih, mekan ve yapılar, bahis konusu vakfiyenin ve yapıların VGMA'dan elde edilen kaynaklar arasında bulunmadığını, ikincil kaynaklar üzerinden ulaşıldığını belirtir.

6	Hoca Sadeddin Efendi	16. yy / III. Mehmed	1614-15	Fatih, Eyüp, Ayasofya, Galata	33 hücre, 2 menzil,	1 han, 1 darülkurra, 1 darüttalim, 1 darıtevhit, 2 mescit, 1 türbe, 1 sebil, 1 çeşme, 1 ekmek fırını, **1 kütüphane, 1 hamam**
7	Sunullah Efendi	16. yy sonu - 17. yy başı / III. Mehmed, I. Ahmed	29 Kasım 1609	Saraçhane, Beylerbeyi, Üsküdar, Ortaköy	16 kubbeli yüksek ev ve bağlar,	1 mescit, 1 imaret, **1 türbe**
8	Yahya Efendi	16. yy sonu - 17. yy başı / I. Mustafa, IV. Murad, Sultan İbrahim	1640-41	Eyüp, Hasköy-Sütlüce, İstinye	9 menzil ve müştemilatı, kiremit fırını, ekmek fırını, 20 hücre, 1 oda, 1 avlu	1 medrese
9	Mustafa Efendi, Balizade	17. yy / IV. Mehmed	1 Mart 1657	Balat, Sütlüce, Fatih, Anadoluhisarı	6 menzil ve müştemilatı, 4 ev	-
10	Yahya Efendi, Minkarizade	17. yy / IV. Mehmed	14 Temmuz 1688*	**Üsküdar**	-	**1 türbe, 1 medrese**
11	Feyzullah Efendi (Seyyid)	17. yy / II. Süleyman, II. Mustafa	Haziran/Temmuz 1699	Fatih	1 bahçe	1 medrese [içindeki kütüphanesi, dershanesi, mektebi, çeşmesi ve diğer yapı unsurlarıyla birlikte]
12	Mehmed Efendi, İmam-i Sultani	17. yy sonu - 18. yy başı / II. Mustafa, III. Ahmed	10 Ekim 1705	Sultanahmet, Küçükköy,	11 evli odası, su kuyuları ve su yolları, 3 dükkân	1 medrese [içindeki dershanesi ve diğer yapı unsurlarıyla birlikte]
13	Mehmed Damadzade Ahmed Efendi	17. yy sonu - 18. yy başı / II. Mustafa, III. Ahmed	15 Şubat 1733	Sütlüce, Hasköy, Eyüp, Fatih, Kadırga,	1 bahçe, 64'ten fazla menzil ve meştemilatları, 2 dükkan, 42	-

					oda,	
14	Mustafa Efendi, Feyzullahefendizade	18. yy / I. Mahmud	18 Nisan 1742	Saraçhane, Eyüp	-	1 çeşme [su ve su kanallarıyla birlikte]
			15 Ekim 1742	Fatih, Saraçhane, Surdışı	Bahçeler	1 çeşme [su ve su kanallarıyla birlikte], 1 medrese
			31 Temmuz 1744	Fatih	1 menzil ve müştemilatı	1 mektep [diğer yapı unsurlarıyla birlikte]
			29 Ekim 1744	Üsküdar, Eyüp	6'dan fazla büyüklü küçüklü menzil ve müştemilatları, 1 manav dükkanı, 1 demirci dükkanı, 1 bakırcı dükkanı, bahçeler	1 hamam, 1 tekke
15	Esad Efendi, Ebuishakzade	18. yy /	11 Mart 1755	Fatih	-	1 medrese, 1 şadırvan, 1 mektep [ve bu yapılara ait diğer unsurlarla birlikte]
16	Mustafa Efendi, Dürrizade	18. yy / III. Osmn, III. Mustafa, I. Abdülhamid	18 Şubat 1760	Fatih, Yenikapı, Ayvansaray, Aksaray	16 menzil ve müştemilatları, menzil arsası ve başka müştemilat mülk	-
17	Veliyyüddin Efendi	19. yy / III. Mustafa	18 Temmuz 1732	Yedikule dışı, Eyüp,	1 menzil ve müştemilatı, bostan, arsa	2 çeşme [su ve su kanallarıyla birlikte]

			12 Haziran 1738	Kocamustafapaşa	2 ev ve arsa	-
			14 Haziran 1742	Eyüp	1 ev	-
			9 Mart 1760	Kocamustafapaşa, Silivrikapı, Mevlanakapı, Balat, Merkezefendi, Şehremini, Yedikule	14 ev, 14 menzil, dükkanlar ve odalar	-
			2 Eylül 1761	Yedikule dışı, Silivrikapı, Kocamustafapaşa	1 bostan ve üzerindeki samanlık, oda, ahır vb. yapılar, 3 menzil	-
			19 Şubat 1763			
			16 Ekim 1768	Zeytinburnu, Bakırköy	1 çayır	1 kütüphane
18	Mehmed Said Efendi, Mirzazade	18. yy / III. Mustafa	7 Nisan 1773	Fatih, Eyüp, Üsküdar, Zincirlikuyu, Galata, Kasımpaşa	31 menzil ve müştemilatları	1 namazgahlı çeşme [su kuyuları ve künkleriyle birlikte]
			5 Ocak 1774	Eyüp	4 menzil	1 çeşme [su, su kanalaları ve künkleriyle birlikte]
19	Mehmed Şerif Efendi	18. yy / III. Mustafa, I. Abdülhamid	4 Ekim 1781	Fatih	2 menzil ve müştemilatları	-

20	İbrahim Beyefendi	18. yy / I. Abdülhamid	7 Nisan 1793	Haseki	2 menzil ve müştemilatları	-
			1794-95		3 menzil ve müştemilatları	-
21	Mehmed Emin Efendi	18. yy /	7 Ekim 1773	Beşiktaş	1 bahçe ve üzerindeki üç oda ve üç su kuyusu	-
22	İbrahim Efendi, Seyyid Karahisarlı	18. yy / I. Abdülhamid	1781-82	Galata, Üsküdar	8 büyük menzil ve müştemilatları	-
			1794-95	Üsküdar	3 menzil ve müştemilatları	-
23	Mekki Mehmed Efendi	18. yy / I. Abdülhamid	1795-96	Rumelihisarı	1 menzil ve müştemilatı, 1 büyük bahçe ve üzerindeki su kuyuları, su yolları, odalar, 1 sebzeci dükkanı, çeşitli küçük yapılar	-
24	Yahya Tevfik Efendi	18. yy / III. Selim	17 Şubat 1789	Fatih, Yenikapı, Eminönü	2 menzil ve müştemilatı, 2 bostan ve üzerindeki yapılar, Ermeni odaları, mahzen, dükkan	1 medrese [1 masura su ve diğer müştemilatıyla], 1 han
25	Mustafa Aşir Efendi	18. yy / III. Selim	16 Mart 1800	Sirkeci	Odalar, çeşitli müştemilat, dükkanlar, mahzenler	1 han, 1 dershane, 1 kütüphane, 1 çeşme

26	Arif Hikmet Beyefendi	19. yy / Sultan Abdülmecid	30 Nisan 1817	Tatavla, Üsküdar, Kuzguncuk, Karacaahmet, Sarıyer, Bulgurlu	1 bostan ve müştemilatı, 1 tuğlahne ve müştemilatı, 5 menzil ve müştemilatı, çeşitli dükkanlar, 1 bahçe	1 han ve müştemilatı, 1 hamam ve müştemilatı, **2 çeşme, 1 sebil**
27	Ömer Lutfi Efendi	19. yy / II. Abdülhamid		Küçük Çamlıca	1 konak	**1 cami, 1 mektep, 1 çeşme**

BİBLİYOGRAFYA

A- Birincil Kaynaklar: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv Dokümanları

Ahmed Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 747:129/120.

Arif Hikmet Beyefendi Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.

Aşir Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 738:149/87.

Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait 17 Eylül 1769 (h. 16 Cemaziyelula 1183) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 580:509-510/311.

Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 580:495-508/305.

Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 580: 510/312.

Ebusuud Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 633: 286/101.

Feyzullah Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 571: 109.

Feyzullah Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 571: 110/56.

Feyzullah Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 571: 111.

Feyzullah Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 571: 117/57.

Feyzullah Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu, VGMA, 571:104/55.

Hamid Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği.

İbrahim Beyefendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 682:263/23.

İbrahim Beyefendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 682:27/24.

İbrahim Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 742:73/194.
İbrahim Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 742:199/74.
Mehmed Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 571:91/48.
Mehmed Emin Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Mehmed Esad Efendi, Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 745: 381/139.
Mehmed Said Efendi'ye ait Osmanlıca tetimmenin transkripsiyonu.
Mehmed Said Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Mehmed Şerif Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Mekki Mehmed Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 71.
Molla Gürani'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği, VGMA, 570: 220/130.
Mustafa Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu, VGMA, 737:54.
Mustafa Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Mustafa Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Ömer Lutfi Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 214.
Sadeddin Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 633: 202/71.
Sadi Çelebi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 1760: 115/76.
Sunullah Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 574: 54/24.
Veliyyüddin Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 736/3:59/20.
Yahya Efendi'nin oğlu Müftizade Abdullah Efendi'ye ait vakfına ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.
Yahya Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 571: 167/66.

Yahya Tevfik Efendi'ye ait Arapça vakfiyenin ve bu vakfiyeye ait Arapça zeylin Türkçe tercüme örneği, VGMA, 581:459/432.
Zekeriyya Efendi'ye ait Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu, VGMA, 1596: 1/1.

B- İkincil Kaynaklar

_____: "Ebussut Çeşmesi", **İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi**, C. III. İstanbul, 1983.

_____: **İlmiyye Sâlnâmesi**, Hzl. Kahraman, S. A.; Galitekin, A. N.; Dadaş, C. İstanbul, İşaret Yayınları, 1998.

_____: **İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri: 953 (1546) Târihli**, Nşr: Ö. L. Barkan, E. H. Ayverdi. İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1970.

Adıvar, Adnan: **Osmanlı Türklerinde İlim**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1982.

Ahunbay, Zeynep: "Cedid Mehmed Efendi Medresesi", **TVİA**, C. 2. İstanbul, 1994.

Akakuş, Recep: "Şeyhu'l - İslâm Sâ'di Çelebi ve Dârü'l- Kurrası", **Diyanet İlmi Dergisi,** 25/2, 1989.

Akgündüz, Murat: **Osmanlı Devletinde Şeyhülislâmlık**, İstanbul, Beyan Yayınları, 2002.

Akşit, A.K: **Koçi Bey Risalesi**, İstanbul, 1939.

Aktepe, M. Münir: **Patrona İsyanı (1730)**, İstanbul, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1958.

Altuğ, Nurcan: "18. yy. Tekkeleri ve Şeyhülislam Tekkesi" **Yıldız Teknik Üniversitesi FBE**, İstanbul, 2006.

Altunsu, Abdülkadir: **Osmanlı Şeyhülislâmları**, Ankara, Ay Yıldız Matbaası, 1972.

Aslanapa, Oktay: **Osmanlı Devri Mimarisi**, İstanbul, 1986.

Atabeyoğlu, Cem: "Veliefendi Hipodromu", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C. 7. İstanbul, 1994.

Atçıl, Abdurrahman: "'Osmanlı Devleti'nin Ulemâsı'/ Osmanlı Âlim-Bürokratlar Sınıfı (1453-1600)" içinde **Osmanlı'da İlim ve Fikir Dünyası**, ed. Ö. M. Alper, M. Arıcı. İstanbul, Klasik Yayınları, 2015.

Aydın, M. Akif: "Colin Imber, Ebu's-su'ud The Islamic Legal Tradition", **Osmanlı Araştırmaları**, İstanbul, 2000.

Aydın, Mahir: **Ahmet Arif Hikmet Beyefendi Bir Tanzimat Şeyhülislamı**, Ankara, TTK Basımevi, 2013.

Ayvansarayî Hüseyin Efendi: **Hadikatü'l Cevâmî: İstanbul câmileri ve diğer dini-sivil mimâri yapılar**, İstanbul, İşaret Yayınları, 2001.

Ayverdi, E. H.; Yüksel, İ. A.: **İlk 250 Senenin Osmanlı Mimârîsi**, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1976.

Ayverdi, E. H.: **Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri**, Cilt: 1-4. İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2000.

Baltacı, Cahit: "Hâmid Efendi, Çivizâde Damadı", **TDVİA**, C.15. İstanbul, 1997.

Baltacı, Cahit: **XV-XVI. Asırlar Osmanlı Medreseleri**, İstanbul, İrfan Matbaası, 1976.

Barkan, Ömer Lutfi: "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskan ve Kolonizasyon Methodu Olarak Sürgünler" **İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası**, 15, no: 1-4, İstanbul, 1953-54.

Başar, Serhat: **Eserleri, Fotoğrafları ve Aileleriyle Osmanlı Şeyhülislamları**, İstanbul, Kültür A.Ş. Yayınları, 2017.

Bayrakal, Sedat: "Eminönü Âşir Efendi Hânı" **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** 7/4, 2014.

Baysun, M. Cavid: "Es'ad Efendi, Mehmed" **The Encyclopaedia of Islam**, C. II, Netherlands, 1991.

Bilge, Mustafa L: "Ârif Hikmet Bey, Şeyhülislâm", **TDVİA**, C. 3. İstanbul, 1991.

Bulliet, R. W.; Repp, R. C.: "Shayhk al-Islām" **The Encyclopaedia of Islam**, C: IX, Netherlands, 1997.

Bulut, Mehmet: "Osmanlı'dan Günümüze Müftülerin Seçimleri, Atanmaları ve Seçimlerinde Esas Alınan Eğitim Kriterleri", **Dini Araştırmalar**, 41. C. 15. 2012.

Bursalı Mehmed Tahir: **Osmanlı Müellifleri**, hzl. C. Kurnaz, M. Tatçı. Ankara, Bizim Büro Basımevi, 2000.

Candemir, Murat: **İstanbul'da Mesire Kültürü Çırpıcı ve Veli Efendi Çayırları**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür

Yayınları, 2014.

Cerasi, Maurice M.: **Osmanlı Kenti Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi**, İstanbul, YKY, 1999.

Çeşmî-zâde Mustafa Reşid: **Çeşmî-zâde Tarihi**, Hzl. B. Kütükoğlu. İstanbul, İstanbul Edebiyat Fakültesi, 1993.

Çizakça, Murat: **A History of Philanthropic Foundations: The Islamic World from the Seventh Century to the Present**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2000.

Cunbur, Müjgân: **Şeyhülislâm Veliyyüddin Efendi Vakıfları ve Kütüphanesi**, Ankara, TTK Basımevi, 1969.

Danişmend İsmail Hami: **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojsi**, C. 1. İstanbul, Doğu Kütüphanesi, 2011.

Danişmend, İsmail Hami: **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C. 5. İstanbul, Türkiye Yayınevi, 1971.

Danişmend, İsmail Hami: **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojsi**, C. 2. İstanbul, Türkiye Yayınevi, 1948.

Danişmend, İsmail Hami: **Osmanlı Devlet Erkânı**, İstanbul, Türkiye Yayınevi, 1971.

Değirmençay, Veyis: "Mâilî'nin Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye Methiye Farsça Şiirleri" **Doğu Esintileri**, 2018.

Demir, Abdullah: "Ebussuud Efendi'nin Osmanlı Hukukundaki Yeri", yayımlanmamış doktora tezi, MÜ. SBE. Hukuk ABD

Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2004.

Demir, Abdullah: **Devlet-i Aliyye'nin Büyük Hukukçusu Şeyhülislam Ebussuud Efendi,** İstanbul, Ötüken Yayınları, 2006.

Doğan, Muhammet Nur: "Esad Efendi, Ebûishakzâde", **TDVİA,** C. 11. İstanbul, 1995.

Dündar, Abdülkadir: **Arşivlerdeki Plân ve Çizimler Işığı Altında Osmanlı İmar Sistemi (XVIII. ve XIX. Yüzyıl)**, Ankara, TC Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 2000.

Düzenli, Pehlül: "Şeyhülislam Ebussuud Efendi: Bibliyografik Bir Değerlendirme", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi** (Türk Hukuk Dergisi sayısı), C. 3, S. 5. İstanbul, 2005.

Egemen, Affan: **İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri,** İstanbul, Arıtan Yayınevi, 1993.

Ertan, Veli: **Meşhur Şeyhülislamlar**, İstanbul, Bahar Yayınları, 1969.

Ertan, Veli: **Tarihte Meşihat Makamı İlmiye Sınıfı ve Meşhur Şeyhülislamlar**, İstanbul, Bahar Yayınevi, 1969.

Erünsal, İsmail E: "Âşir Efendi Kütüphanesi", **TDVİA,** C. 4. İstanbul, 1991.

Erünsal, İsmail E: "Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi", **TDVİA,** C. 43, İstanbul, 2013.

Erünsal, İsmail E.: **Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri: Tarihi Gelişimi ve Organizasyonu**, Ankara, TTK, 2008.

Erünsal, İsmail E.: "Âşir Efendi Kütüphanesi" **TDVİA**, C. 4, İstanbul, 1991.

Erünsal, İsmail E.: "Âtıf Efendi Kütüphanesi" **TDVİA**, C. 4, İstanbul, 1991.

Erünsal, İsmail E.: "Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi" **TDVİA**, C. 43, İstanbul, 2013.

Eyice, Semavi: "Âşir Efendi Kütüphanesi" **TDVİA**, C. 4. İstanbul, 1991.

Eyice, Semavi: "Efdalzâde Sebili" **TDVİA**, C. 10. İstanbul, 1994.

Eyice, Semavi: Ayasofya, **TDVİA**, C. 4. İstanbul, 1991.

Faroqhi, Suraiya: "'Othmānli" **The Encyclopaedia of Islam**, C. VIII. Netherlands, 1995.

Faroqhi, Suraiya: "An Ulama Grandee And His Household (Upon the occassion of new book concerning the Edirne Vak'ası)." **Osmanlı Araştırmaları**, C. IX. İstanbul, 1989.

Goodwin, Godfrey: **A History of Ottoman Architecture**, Londra, Thames and Hudson, 1971.

Güldal, Fatih; Göleç, Mustafa: **İstanbul'un 100 Mektebi ve Medresesi**, İstanbul, Kültür AŞ Yayınları, 2012.

Günay, Hacı Mehmet: "Vakıf", **TDVİA,** C. 42. İstanbul, 2012.

Gürbıyık, Cengiz: "Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi'nin Bodrum'daki İzleri", **Muğla Değerleri Sempozyumu**, 26-28 Eylül 2013.

Halaçoğlu, Yusuf: **XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı**, Ankara, TTK Basımevi, 1991.

Haskan, M. Nermi: **İstanbul Hamamları.** İstanbul, Türkiye Turing Otomobil Kurumu, 1995.

Haskan, M. Nermi: **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar**, C. I, II, III. İstanbul, Üsküdar Belediyesi Yayınları.

Heyd, U.; Kuran, E.: "'Ilmiyye" **The Encyclopaedia of Islam**, C. III, Netherlands, 1986.

Imber, Colin: **Ebu's-su'ud: The Islamic Legal Tradition**. Edinburg University Press, 1997.

Imber, Colin: **Şeriattan Kanuna: Ebussuud ve Osmanlı'da İslamî Hukuk,** çev. M. Bedir. İstanbul, 2004.

İhsanoğlu, Ekmeleddin: "Osmanlı Bilim Literatürü", **Osmanlı Medeniyeti Tarihi**, İstanbul, 1999.

İlter, Fügen: **Bir Anadolu Kenti İskilip**, Ankara, TTK Basımevi, 1992.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal: **Son Asır Türk Şairleri**, C: 1-3. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal: **Son Asır Türk Şairleri**, C: 4. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi,1970.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal: **Son Asır Türk Şairleri**, C. I, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1969.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal: **Son Hattatlar**, İstanbul, Maarif Matbaası, 1955.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal: **Hoş Sadâ Son Asır Türk Musikişinasları**, İstanbul, Maarif Matbaası, 1958.

İpşirli, Mehmet; Demir, Ziya: "Sâdî Çelebi", **TDVİA,** C. 35, İstanbul, 2008.

İpşirli, Mehmet: 'Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi', **Tarih Enstitüsü Dergisi**, C. XIII. İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1987.

İpşirli, Mehmet: "Abdullah Efendi, Ebezâde", **TDVİA**, C. 1. İstanbul, 1988.

İpşirli, Mehmet: "Âşir Efendi", **TDVİA**, C. 4. İstanbul, 1991.

İpşirli, Mehmet: "Damadzâde Ahmed Efendi", **TDVİA**, C. 8. İstanbul, 1993.

İpşirli, Mehmet: "Dürrîzâde Mustafa Efendi", **TDVİA**, C. 10. İstanbul, 1994.

İpşirli, Mehmet: "Feyzullah Efendi, Damadzâde" **TDVİA**, C: 12. İstanbul, 1995.

İpşirli, Mehmet: "Feyzullah Efendi, Ebûsaidzâde" **TDVİA**, C: 12. İstanbul, 1995.

İpşirli, Mehmet: "İbrâhim Beyefendi, İvazpaşazâde", **TDVİA**, C. 21. İstanbul, 2000.

İpşirli, Mehmet: "İbrâhim Efendi, Seyyid", **TDVİA**, C. 21. İstanbul, 2000.

İpşirli, Mehmet: "Mehmed Emin Efendi, Sâlihefendizâde", **TDVİA**, C. 28. 2003.

İpşirli, Mehmet: "Minkârizâde Yahyâ Efendi", **TDVİA**, C. 30. İstanbul, 2005.

İpşirli, Mehmet: "Mirzazâde Mehmed Said Efendi", **TDVİA**, . C. 30. İstanbul, 2005.

İpşirli, Mehmet: "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", **TDVİA** C. 31. İstanbul, 2006.

İpşirli, Mehmet: "Osmanlı Devlet Teşkilatı", **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, C. 1. ed. E. İhsanoğlu. İstanbul, 1994.

İpşirli, Mehmet: "Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi", **Tarih Enstitüsü Dergisi**, XIII. İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1987.

İpşirli, Mehmet: "Şeyhülislâm" **TDVİA**, C. 39. İstanbul, 2000.

İpşirli, Mehmet: "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde" **TDVİA**, C. 43. İstanbul, 2013.

İpşirli, Mehmet: "Yahyâ Tevfik Efendi" **TDVİA**, C. 43. İstanbul, 2013.

İpşirli, Mehmet: "Zekeriyyâ Efendi, Bayramzâde", **TDVİA**, C. 44. İstanbul, 2013.

İsazade: **'İsâ-Zâde Tarihi (Metin ve Tahlîl)**, Hzl. Ziya Yılmazer. İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1996.

İsen, Mustafa: "Arif Hikmet Tezkiresi", **TDVİA**, C. 3. İstanbul, 1991.

Kaplan, Yunus: "Türk Hamam Kültürünün Divan Şiirine Yansımaları", **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Erzurum, 2010.

Kaya, Bayram "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde", **TDVİA,** C. 43. İstanbul,

Ali: 2013.

Kaya, E. S.; İpşirli, M: "Mustafa Efendi, Bâlîzâde", **TDVİA,** C. 31. İstanbul, 2006.

Kaydu, Ekrem: "Osmanlı Devletinde Şeyhülislâmlık Müessesesinin Ortaya Çıkışı", **A. Ü. İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi** 2, Ankara, 1977.

Konyalı, İbrahim Hakkı: **Abideleri ve Kitabeleri ile Üsküdar Tarihi**. C. I, II. İstanbul, Ahmet Sait Matbaası, 1977.

Köşklü, Zerrin: "18. Yüzyıl Kütüphanelerinden İki Örnek: İstanbul Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi ve İstanbul Feyzullah Efendi Kütüphanesi" **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi** 15, Erzurum, 2000.

Kuran, Aptullah: **Mimar Sinan**, İstanbul, Hüttiyet Vakfı Yayınları, 1986.

Kütükoğlu, Mübahat S.: **XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri**, Ankara, TTK Basımevi, 2000.

Kütükoğlu, Mübahat S.: "Dâr'ül-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi" **TDVİA**, C. 8. İstanbul, 1993.

Lapidus, Ira Marvin: "The Ulama and the Formation of Urban Society" içinde **Muslim Cities in the Later Middle Ages**, Cambridge, Cambridge University Press, 1984.

Macit, Muhsin: **Nedîm Divanı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1997.

Maden, Fahri: "Şeyhülislam Ömer Lütfi Efendi (1817-20 Nisan 1897)", **History Studies** 5/3, Haziran 2013.

Mantran, Robert: "Arif Hikmet Bey" **The Encyclopaedia of Islam**, C. I. Netherlands, 1986.

Mehmed Süreyya: **Sicill-i Osmanî**, Hzl. Seyit Ali Kahraman. İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Meservey, Sabra Follett: **Feyzullah Efendi: An Ottoman Şeyhülislam**, Ann Arbor, University of Michigan, 1965.

Muallim Naci: **Osmanlı Şairleri**, Hzl. Cemal Kurnaz. Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.

Nâima Mustafa Efendi: **Nâimâ Târihi**, Cilt: 1-6. İstanbul, Bahar Matbaası, 1967.

Naza, Emine: "Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** 7, İstanbul, 1994.

Nirven, Sadi Nazım: "Ebüssuud Efendi Çeşmesi" **İstanbul Ansiklopedisi** 9, İstanbul, Koçu Yayınları, 1968.

Önal, Ebul Faruk: **İstanbul'da Unutulan Bir Miras Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi**, İstanbul, Sarayburnu Kitaplığı, 2010.

Öz, Tahsin: **İstanbul Camileri** I-II, Ankara, TTK Basımevi, 1987.

Özcan, Abdülkadir: "Edirne Vak'ası", **TDVİA,** *C.* 10. İstanbul, 1994.

Özcan, Özgen: "**Pious Endowments and Land in the Seventeenth Century Ottoman Empire: The Vakf of Şeyhülislam Feyzullah Efendi**" İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, MA, Department of History. Ankara, January 2013.

Özcan, Tahsin: "Mehmed Efendi, İmâm-ı Sultânî", **TDVİA**, C. 28. İstanbul, 2003

Özcan, Tahsin: "Mekkî Mehmed Efendi" **TDVİA,** C. 28. İstanbul, 2003.

Özcan, Tahsin: "Ömer Lutfi Efendi", **TDVİA,** C. 34. İstanbul, 2007.

Özcan, Tahsin: "Seyyid Mehmed Şerif Efendi", **TDVİA,** C. 37. İstanbul, 2009.

Özcan, Tahsin: "Veliyyüddin Efendi", **TDVİA,** C. 43. İstanbul, 2013.

Özkahraman, Ş. A.; S. U. Akçura: "Sunullah Efendi Türbesi" **Toplumsal Tarih** 285, Eylül 2017.

Özsarı, Elif: "**Sheyhulislams During the Reign of Mahmud I (1730-1754)**", MA Thesis, Fatih Üniversitesi, 2012.

Özünlü, Emine Erdoğan: 'XVI. Yüzyıl Osmanlı Kentlerinin Ekonomik Nitelikleri Üzerine Bir Karşılaştırma Denemesi', **Kastamonu Eğitim Dergisi**, S. 1/18. Kastamonu, 2010.

Parmaksızoğlu, İsmet: "Üsküplü İshak Çelebi ve Selimnâmesi", **Tarih Dergisi** 5-6.

Pazarbaşı, Erdoğan: "Mehmed Efendi, Vanî", **TDVİA,** C. 28. İstanbul, 2003.

Peçevi İbrahim Efendi: **Peçevi Tarihi**, C. 1-2. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları 1981.

Pektaş, Kadir: "Az Tanınan Bir Osmanlı Eseri: Fatih'de Esad Efendi Medresesi" **Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,** İstanbul, 1998.

Pereme, Osman Nuri: **Edirne Tarihi**, İstanbul, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu, 1939.

Peters, R.: "Wakf" **The Encyclopaedia of Islam**, C. XI, Netherlands, 2002.

Pixley, Michael M.: "Süleyman's Şeyhülislam", **The Turkish Studies Association Bulletin**, C. 6/2. Bloomington 1982.

Preziosi, Donald: "The Mechanisms of Urban Meaning" içinde **The Ottoman City and Its Parts Urban Structure and Social Order**, Ed.: I. A. Bierman, R. A. Abou-El-Haj, D. Preziosi. New Rochelle, N.Y., Aristide D. Caratzas, 1991.

Repp, R. C.: "Sun'allah" **The Encyclopaedia of Islam**, C. IX. Netherlands, 1997.

Repp, Richard C.: **The Müfti of Istanbul: A Study in the Development of the Ottoman Learned Hierarchy**, London: Ithaca Press, 1986.

Savaş, Hamdi: "İshak Çelebi, Kılıçzâde", **TDVİA,** C. 22. İstanbul, 2000.

Schacht, J.: "Abu'l-Su'ūd" **The Encyclopaedia of Islam,** C. I. Netherlands, 1986.

Shaw, Stanford J.: **History of the Ottoman Empire and Modern Turkey**, C. 1. New York: Cambridge University Press, 1976.

Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman: **Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi, Mür'i't-Tevârih,** Cilt: I, Hzl. M. Münir Aktepe, İstanbul, İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1976.

Şeyhun, Ahmet: **Islamist Thinkers in the Late Ottoman Empire and Early Turkish Republic**, Boston; Leiden, Brill, 2015.

Şişman, Cengiz:. "Sabatay Sevi", **TDVİA,** C. 35. İstanbul, 2008.

Tanman, M. Baha: "Cemâlîzâde Tekkesi", **TDVİA,** C. 7. İstanbul, 1993.

Tanman, M. Baha: "Şeyhülislâm Mustafa Efendi Tekkesi", **TDVİA,** C. 39. İstanbul, 2010.

Tayşi, M. S.; "Millet Kütüphanesi" **TDVİA,** C: 30, İstanbul, 2005.

Tayşi, Mehmet Serhan: "Feyzullah Efendi, Seyyid", **TDVİA,** C. 12. İstanbul, 1995.

Turan, Şerafettin: "Hoca Sâdeddin Efendi", **TDVİA,** C. 18. İstanbul, 1998.

Ülker, M. B.; Tayşi, M. S.: "Millet Kütüphanesi", **TDVİA,** C. 30. İstanbul, 2005.

Uluçam, Abdüsselam: "Feyzullah Efendi Medresesi", **TDVİA,** C. 12. İstanbul, 1995.

Uzunçarşılı İsmail Hakkı: **Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı**, C. 5. Ankara, TTK Basımevi, 2014.

Ünver, Süheyl: 'Türkiye'de Lâle Tarihi', **Vakıflar Dergisi** S. IX, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2006.

Ünver, Süheyl: "İstanbul Yedinci Tepe Hamamı'na Dair Bazı Notlar", **Vakıflar Dergisi** II, İstanbul, 1942.

Walsh, J. R.: "Dürrīzāde" **The Encyclopaedia of Islam,** C. II. Netherlands, 1991.

Walsh, J. R.: "Fatwā" **The Encyclopaedia of Islam,** C. II, Netherlands, 1991.

Walsh, J. R.: "Gūrānī" **The Encyclopaedia of Islam,** C. II. Netherlands, 1991.

Yakıt, İsmail: "Osmanlı İlmiye Teşkilatı ve Şeyhülislamlar", **SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi** 6, Isparta, 1999.

Yakut, Esra: **Şeyhülislamlık Yenileşme Döneminde Devlet ve Din**, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2014.

Yaşaroğlu, M. Kâmil: "Molla Gürânî", **TDVİA,** C. 30. İstanbul, 2005.

Yediyıldız, Bahaeddin: "Vakıf", **TDVİA,** C. 42. İstanbul, 2012.

Yediyıldız, M. Asım: "Bayramzâde Zekeriyya Efendi'nin (1514-93) Vakfı." **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 12. Bursa, 2003.

Yılmaz, Nurullah Çöğenli M. Sadi.: "Ebu İshakzâde Şeyhülislam Esad Efendinin Ka'b B. Zuheryr'in "Banet Su‟ad" Kasidesine Yaptığı Tahmis" **Nüsha**, C. 16. 2005.

Yücel, Esin: "Cedid Mehmed Efendi Medresesi", **Türkiye Turing Otomobil Kurumu Belleteni** LXXVII/365. İstanbul, 1998.

Yurdakul, İlhami: **Osmanlı İlmiye Merkez Teşkilâtı'nda Reform (1826-1870)**. İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

C- Elektronik Kaynaklar

https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/main/pages/seyhulislam-tekkesi/1001

Kadı Sicilleri
http://www.kadisicilleri.org/arascl/ayrmetin.php?idno=9222.

http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/eyup-haziresi-hoca-sadettin-efendi-mezari/

https://www.tjk.org/TR/Kurumsal/

Osmanlı Kitabeleri Projesi:
http://www.ottomaninscriptions.com/information.aspx?ref=list&bid=882&hid=976

SALT Araştırma Koleksiyonları
https://archives.saltresearch.org/

EKLER[552]

EK.1: Molla Gürani'ye ait 26 Nisan 1484 (h. 29 Rebiülevvel 889) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 570: 220/130).

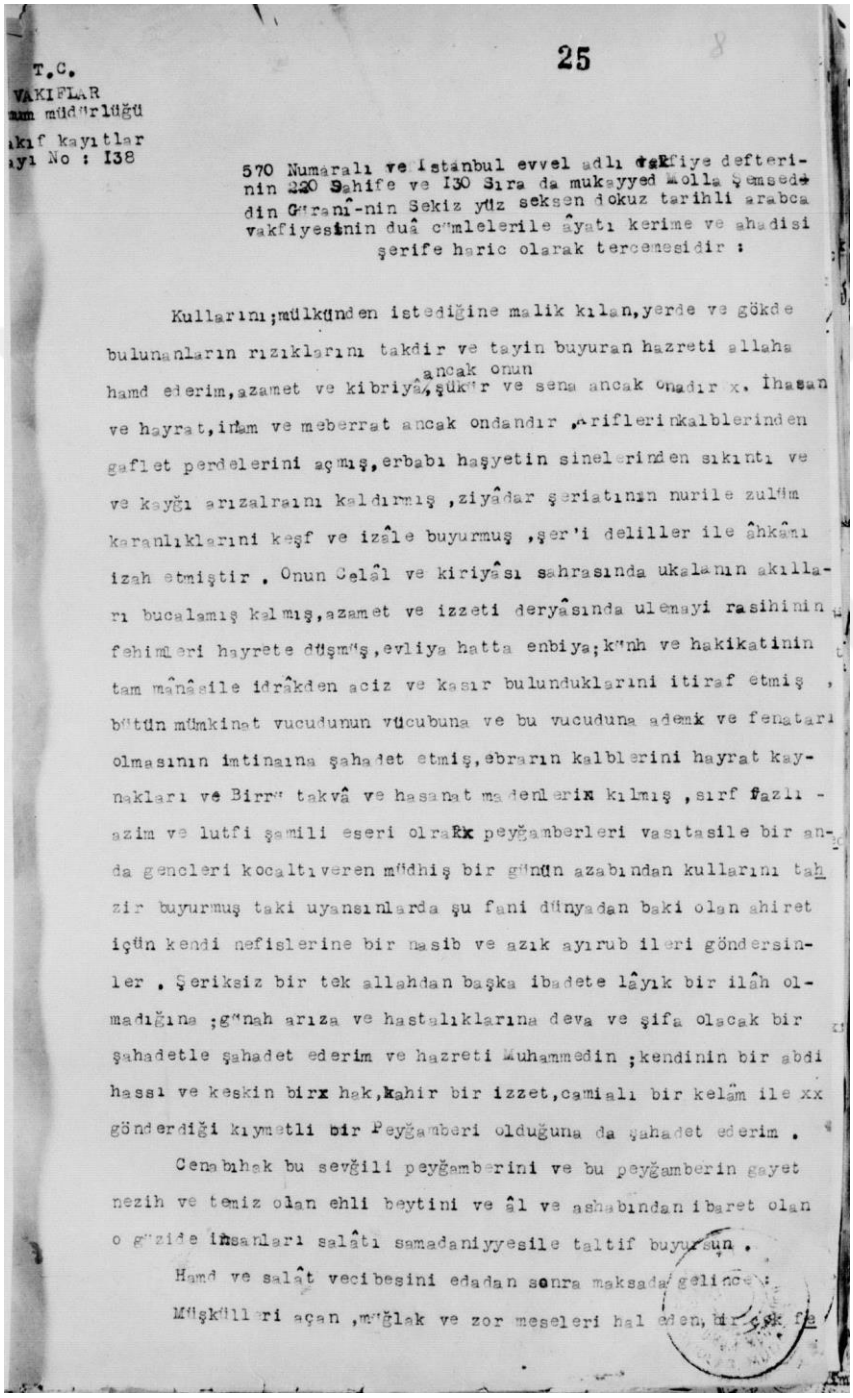

T.C.
VAKIFLAR
[illegible] müdürlüğü
[illegible]kıf kayıtlar
[illegible]yı No : I38

25

570 Numaralı ve İstanbul evvel adlı vakfiye defterinin 220 Sahife ve I30 Sıra da mukayyed Molla Şemseddin Gürani-nin Sekiz yüz seksen dokuz tarihli arabca vakfiyesinin duâ cümlelerile âyatı kerime ve ahadisi şerife haric olarak tercemesidir :

Kullarını;mülkünden istediğine malik kılan,yerde ve gökde bulunanların rızıklarını takdir ve tayin buyuran hazreti allaha hamd ederim,azamet ve kibriyâ,şükür ve sena ancak onun ancak onadır x. İhsan ve hayrat,inâm ve meberrat ancak ondandır ,arifleri kalblerinden gaflet perdelerini açmış,erbabı haşyetin sinelerinden sıkıntı ve ve kaygı arızalrını kaldırmış ,ziyâdar şeriatının nurile zulüm karanlıklarını keşf ve izâle buyurmuş ,şer'i deliller ile âhkâmı izah etmiştir . Onun Celâl ve kiriyâsı sahrasında ukalanın akılları bucalamış kalmış,azamet ve izzeti deryâsında ulemayi rasihinin fehimleri hayrete düşmüş,evliya hatta enbiya;kunh ve hakikatinin tam mânâsile idrâkden aciz ve kasır bulunduklarını itiraf etmiş , bütün mümkinat vucudunun vücubuna ve bu vucuduna ademk ve fenatarı olmasının imtinaına şahadet etmiş,ebrarın kalblerini hayrat kaynakları ve Birr" takvâ ve hasanat maderlerix kılmış ,sırf fazlı - azim ve lutfi şamili eseri olrak peyğamberleri vasıtasile bir anda gencleri kocaltıveren müdhiş bir günün azabından kullarını tahzir buyurmuş taki uyansınlarda şu fani dünyadan baki olan ahiret için kendi nefislerine bir nasib ve azık ayırub ileri göndersinler . Şeriksiz bir tek allahdan başka ibadete lâyık bir ilâh olmadığına ;günah arıza ve hastalıklarına deva ve şifa olacak bir şahadetle şahadet ederim ve hazreti Muhammedin ;kendinin bir abdi hassı ve keskin birx hak,kahir bir izzet,camialı bir kelâm ile xx gönderdiği kıymetli bir Peyğamberi olduğuna da şahadet ederim .

Cenabıhak bu sevğili peyğamberini ve bu peyğamberin gayet nezih ve teniz olan ehli beytini ve âl ve ashabından ibaret olan o güzide insanları salâtı samadaniyyesile taltif buyursun .

Hamd ve salât vecibesini edadan sonra maksada gelince :

Müşkülleri açan ,müğlak ve zor meseleri hal eden, bir çok fe

---

[552] Osmanlıca vakfiyelerin transkripsyonlarında "elkap" kısımları atlandı. Evrakın başladığı sayfa ve satır sayısı metnin başladığı yerde verildi. Her sayfa başında sayfa numarası ayrıca metin içerisinde belirtildi.

fezâil ve kemalatı nefsinde cem'eden,fazilet ve yakin gibi meziyyet yetlerin madeni bulunan ,erbabı tetkik ve tahkikın muktedabihi,zamanının bir teki olup inayeti hususiye'i ilâhiyye ile mümtaz âlim fazılı rabbani,nihriri kâmili samadani,Millet ve dinin güneşi ve merhum mevlâna Kemal Gürani mahdumu mevlana müftü Şemseddin ;deni dünyanın ölüm yuvası,belâ ocağı olup eğleşmeğe lâyık değil,kaçmağa lâyık ,bakası yok,fenaya mahkûmiçindekileri yorğunluğa sevkedenx bir yurd olduğunu kendisinde ebediyyen kalacak gibi kendisine muhabbet ve temayül gösterenleri aldatdığını ve şehvat ve ezvakına dalanları yıkup yere serdiğini , hiç bir pegamberin nübüvvetindenx dolayı,hiç bir emud cebbarın kuvveti sayesinde kuvveti sayesinde dünyada dünyada ebedî suretde kalmadığını,dünyanın evvelce çocuklarını öpüb,sevüp sonra tokatlayan,az bir müddet oğullarını emzirüp sonra memeden kesen bir anaya benzediğini bilince emelini kısaltdı ve amele hasr etti bütün evkatında tam manasile ittikaya x koyuldu,vakitlerini ibadet ve taate hasretti,her şeye basiret gözünü dikti,azık hazırlamak hususunda paçaları sığadı,işini kıyamet günü için hazırlık yapmağa kasr etti,(vakfiyede yazılı bir çok ayâtı kerimenin) ifade ettiği vad ve vaidleri nazarı itibara aldı şu mesrudat; kelamının fehvasını ve intihabının gayesini teşkil edince bu vakfın kendisinden suduruna kadar hakkı sahihi ve milki sarihi olup elinde ve tasarrufu altında bulunan emlâkini (vakfiyede yazılı âyeti kerimlerde) mevud olan fazlı ilâhiye nâil olmak ve mezkûr âyetlerin bir kısmında beyan buyrulan vaid ve ukubatdan âzâde kalmak emelile rya şübhe ve lekesinden berî olarak temiz bir niyyet,nurlu ve parlak bir akide ve zihniyyet ile vakıf ve tasadduk ettiğini;beyanatı esnasında araya hiç bir vasıta ve kimse terc'uman girmeksizin bizzat kendi ağzile ifade ederek tasarrüfat ve teberrüatında müstakil ve serbest ve kendisine nisbet edilen şeylerde emin olarak ikrar ve itiraf edüp bu ikrarına şahid ikame eyledi . vakfettiği emlâk şunlardır :

1 - Bursa şehri kal'ası içinde İnic pınarı başı namile maruf olan mahalde vaki kısmen büyük cadde ile kısmen ebi İshak

Çelebi milki ile ve kısmen Aslıhan bahçesinin bir köşesine kadar uzanarak bu Aslıhan milki ile bahçenin o köşesinden batı cihetine doğru eğilir ,sonra Muknii Mamak evlâdlarının Kerhane denilen milk lerine uzanır ,oradan garben ve kıbleten tarikıame ve şarken ve x kısmen Kelpaşa milkine dayanır bir şekilde ve kısmen Seyyidi Ahmet milkile ve Abdilbey kızı Selçik hatun vakfile ve şimalen Abdullah bey oğlu hacı paşa vakfile ve Mukii İlyas milkile ve kısmen Papuş cu Murad milkile ve Musa bey milkile ve mezkûr bâyi milkile mahdud bahçenin tamamı .

2 - İstanbulda vaki vâkıfın ismile maruf olduğundan tahdid did ve tarifden müstağni bulunan Hanın tamamı.

3 - İstanbulda Vâkıfın mahallesinde vaki kıble cihetinden Mehmet çelebi bin Feylesof milkile ,batı cihetinden tarik ile ve diğer cihetlerden vâkıfın milkile mahdud ve sekiz hucereyi ,bir xx havluyu ,bir furunu,bir su kuyusunu ,bir helâyi müştemil menzilin tamamı .

4 - Galatada mahalle(burası Boş kalmış)sinde vaki şarkan Losyan dağça milkile ; kıbleten ve garben yol ile ,şimalen Leblebi ci Mihal milkile mahdud ve beş yer odasını ve bir dükkânı ve bunların üzerlerinde On fevkani hucreyi müştemil menzilin tamamı .

5 - Galatada Cami mahallesinde vaki kıble ve batı cihetin den tarikıam ile,doğu cihetinden Burc ile,şimâl cihetinden Bektem mur ve Yusuf ve Hoşkadem milklerile mahdud ve bir kiniseyi ve bu kinesede bir mescidi ve bir havluyu,ve onyedi hucreyi müştemil men zilin tamamıolup bunların kâffesini bütün hududile ,hukukile ,yoli le ,dahilik ve harici zikredilsün ve edilmesün bütün merafikile xx vakfetti .

6 - Vâkıfın Bursa camiine vaz' ettiği rahle ile birlikde mushaf şerifin tamamı. Vâkıf bu mushafı okuyacak kimselerin kıraa- ti sebeaya vâkıf ehli tecvidden iki hafız olup biri öğle namazından sonra okuyarak savabını vâkıfın valîdesinin ruhuna vermesini ve di ğeride İkindi namazından sonra okuyub savabını vâkıfın pederinin ruhuna vermesini şart kıldı .

(4)

7 - Bursada Emir seyyid merhumun camiine vaz'ettiği rahle ile birlikde mushaf şerifin tamamı. Vâkıf bu mushafı okuyacak olan zâtın hafız olup bu mushafı şeirifi sabah ve yahud oğle namazından sonra camaatin çokluğu zamanında okuyarak sevabını Fatımatüzzehra ve oğulları Hasan ve Hüseyin radiyâllâhümün ervahına tekarrüben ilallâh ve aleyhissalâtü vesselâm efendimizin şefaatlerini,ricaen bağışlamasını şart kıldı .

8 - Ayasofyaya vaz'ettiği rahle ile birlikde mushaf şerifin temamı olup bunu okuyacak olan zâtın ehli tecvidden bir hafız olup sabahları okuyub savabını Ebubekir,Ömer,Osman,Ali radiyallahü anhümden ibaret olan dört hulefayi raşidînin ruhlarına vermesini şart kıldı .

9 - Merhum Mahmut paşa imaretine vâkıfın koyduğu rahle ile birlikde mushafı şerifin temamı olup bunu okuyacak olan zâtın ehli tecvidden bir hafız olmasını ve bunu okuyup sevabını İmamı azâm, İmamı malik bin ins,İmamı Şafii,İmam Ahmet bin Hanbel"rıdvanullahi taalâ aleyhim ecmain"den ibaret bulunan dört müctehidin ruhlarına vermesini şart kıldı .

10 - Büyük yeni Camia vaz' ettiği rahle ile birlikde mushaf şerifin tamamı olup bunu okuyacak zâtın ehli tecvidden bir hafız olup okuduğunun savabını Halali namile iştihar eden merhum mevlânâ Abdürrahmanın ruhuna vermesini ve bu kari'lerin kâffesi sultanı zamanın devlet ve saltanatın devamı âba ve ecdadının ruhları içün dua etmelerini şart kıldı .

11 - İstanbuldaki evinin yanında yaptırdığı darı talimin tamamı olup buranın Muâllliminin salih ve kıraati dürüst bir zat olarak çocuklardan ücret almaksızınonları okutmasını ve bu talimden hasıl olan savabı vâkıfın ahirete intikal eden küçük çocuklarının ruhlarına vermesini şart kıldı .

12- diğer bir darı tâlimin tamamı olup buranın Muallimide Vâkıfın Galatadaki mescidinde sabah ,akşam,Yatsuda üç vaktde imamet vazifesini iyfa etmesini ve çocukları kendilerinden ücret almaksızın okutmasını ve bunun savabını ;vâkıfın bir ve daha ziyâde mesele

öğrettiği bütün ehli ilmin ervahına verilmesini şart kıldı .

13 - Darülhadisa muttasıl yirmi iki hucrenin tamamı .

14 - Darülhadisa muttasıl Ondört dükkânınx tamamı .

15 - iki odayı ve Medreseye mahsus bir sofayı müştemil menzilin tamamı .

16 - Vâkıfın evinin kıble tarafında vaki sekiz hucrenin tamamı . 17 - Vâkıfın evinin şark tarafında vaki yedi fevkani hucre ile birlikde yirmi bir hucrenin tamamı .

18 - Vâkıfın mahallesinde vaki İshak çelebi evi demekle maruf bir yer odasını ,bir havluyu ve diğer bir yer odasını, bir sofayı, ve fevkani bir odayı ,altında bir sofa bulunan bir çardağı müştemil menzilin tamamı .

19 - İstanbulda Yahudi mahallesinde vaki dört tarafı ile birlikde hanın tamamı .

20 - Galata da vâkıfın mescidi mahallesinde vaki onaltı hucrenin tamamı .

21 - üzerlerinde fevkani dört mahzen bulunan iki yer mahzenini müştemil menzilin tamamı .

22 - üzerlerinde üç fevkani mahzen bulunan üç yer mahzenini müştemil menzilin tamamı .

23 - üzerlerinde fevkani üç mahzen bulunan bir yer mahzenini müştemil menzilin tamamı olup bunların hepsi Galatadadır .

24 - İstanbulda kale haricinde Silâh hane kurbinde vaki üç hucreyi ve Başhane tabir edilen bir dükkânınx ve diğer bir dükkânınx müştemil menzilin tamamı .

25 - Ayasofya mahallesinde vaki mamur Kasap dükkânının tamamı . 26 - Vâkıfın dahili havlusundaki iki odanın ve bu odanın birinin etrafındaki iki sofa ve bir hucrenin tamamı .

27 - Bu havluya muttasıl diğer bir havluda vaki bir yer odasını,bir fevkani odayı müştemil menzilin tamamı .

28 - Dış havludaki bir fevkani odanın ,birde tahtani odanın ve Kitabhane ikx namile maruf bir odanın ,ve bir mahzenin tamamı.

29 - Dış kapu haricindeki bir hucre ve bir sofanın tamamı.

30 - Dahiliyeye giden yolun yanındaki altında bir oda bulunan odanın ve altında iki oda bulunan bir Çardağın tamamı .

31 - Kapunun Ön tarafındaki Çardağın ve kapunun yanı başındaki büyük odanın tamamı .

32 - Kapu kurbindeki bir oda, bir matbah ve bir mahzenin tamamı .33 - Vâkıfın Kostantaniyyede yaptırdığı darülhadisin hucrelerile birlikde tamamı .

34 - Gebze tevabiinden Yesice denilen köyün tamamı .

35 - Vâkıfın Kostantaniyyede yaptırdığı camiin tamamı .

36 - Darülhadisin kapusunun üzerine darülkırae' (Dershane) olmak üzre yaptırdığı köşkün (salonun) tamamı.

37 - İstanbulda mezkûr cami kurbinde vaki Onbeş dükkânın tamamı .38 - Vâkıfın havlusunda vaki dört yer odasınıntamamı .

39 - Bir havlu içinde kâin hammamın tamamı .

Vâkıf ; bunların kâffesini dahilî ve hariçî bütün hududile , hukukile, yollarile, merafikile, vakfedüp bu evkafın mahsulatından mezkûr camiin Hatibine, her zaman geçen meskûk gümüş dirhemden her gün altı dirhem, ve huffazdandört zâta -her birine ikişer dirhem x isabet etmek üzre- her gün sekiz dirhem , ve diğer bir hafızaher w gün birx dirhem tahsis ve tayin edüp her gün bir cüz' okunmasını şart kıldı ve bu Hafızların reisine her gün iki dirhem tayin etti .

Bu camiin muarrifine her gün iki dirhem ve üç kayyımına birer dirhem olmak üzre her gün üç dirhem ve imamına evkatı hamsede imamet vazifesini ifa etmek üzre her gün üç dirhem tayin edüp bu imamın ilmi fıkıha âşina , müttaki, temiz ve tecvidci olmasını şart kıldı . Ve bu camiin iki müezzinine her gün üçer dirhem tayin etti ve bu Camiin hasırına, kandil yağına her gün bir dirhem tahsis edüp Ramazan ayının evvelinden nihayetine Kadar gecelerinde minare de kandiller yakılmasını şart kıldı . Mezkûr xxxx cami kurbindeki evini de vakfedüp çocukları okutmak için bunu Mekteb yaptı, çocuklardan ücret almamak üzre buranın Muâllimine her gün iki dirhem tayin etti ve Havludaki büyük çardağıda vakfedüp bunu mescid yaptı, bunun imamına her gün bir dirhem ve müezzinine her gün bir dirhem tayin etti her gün kuranıkerimden birer cüz' okuyub savabını vakfın ruhuna xx

vermek üzre erbabı ilimden beş zatdan her birine her gün birer dirhem tayin etti ve mezkûr mescidin imamının bu beşden biri olmasını şart kıldı .

Darülhadis de Müderris olacak zata her gün onbeş dirhem ,tefsir ve hadisle iştiğal eden talebeye her gün beş dirhem,darülhadisde imam olan zâta beş vakitte namaz kıldırmak üzre her gün dört dirhem tayin edüp bu imamın ilmi fıkıha âşina,müttaki ve nezih olmasını şart kıldı .

Ve Darülhadisde Müezzinlik edecek olan zata her gün üç dirhem tayin edüp bu müezzinin burada kayyımlık vazifesini yapmasında şart kıldı . Darülhadisin hasırına ve kandil yağına her gün yarım dirhem tahsis edüp Ramazan ayının evvelinden nihayetine kadar minaredeki kandilleri mezkûr müezzinin yakmasını şart kıldı .

Kuran talimine me'mur edilen Şeyhülkurraya her gün beş dirhem ve Kurradan yedi zâtın her birine her gün birer dirhem tayin edüp bu yedi kurradan her biri mezkûr dershanede (11) birer kıraat taallüm etmelerini ve Şeyhülkurranın kıraati sebeaya vâkıf olmasını şart kıldı . (11) Şeyhülkurradan(kıraati sebeadan) Vâkıf, tevliyeti kendinden sonra oğlu İbrahim çelebiye, sonra aslah evlâdına , sonra neslen bade neslin ve batnen bade batnin aslah evlâdı evlâdına , sonra utekasının aslahına , sonra Sultanın münasip göreceği sâlih,müttaki ve temiz bir Erkeğe şart kıldı .

Kâtibe üç dirhem,Mütevelliye mezkûr evkafın mahsulatından onda bir tayin etti . Vakfın nezaretini Emiri Kebir ve Veziri âzâm Davud paşaya şart kılup evkafın mahsulatından nezaret hakkı olarak her gün buna üç dirhem ,Bursa camiinde cüz' okuyacakların her birine evkafı mezkûre mahsulatından ayda elli dirhem,Bursa da merhum Emir Seyyidin camiindeki bir karia(cüzhan) her ay elli dirhem,Ayasofyadaki bir karia her ay altmış dirhem ,Mahmut paşa merhumun imaretindeki bir karia senede altmış dirhem,İstanbulda yeni Büyük camideki bir karia (Parası yazılı değildir) Vâkıfın evinin yanındaki dar talimin Muâllimine her gün üç dirhem, Galatadaki dar talimde imamet ve muâllimlik hizmetlerini ifa edecek olan zata imamet ve tâlim ücreti olarak her gün beş dirhem , Ramaza

nın evvelinden nihayetine kadar minaredeki kandilleri yakmak şartile bu mescidde müezzinolan zata her ay altmış dirhem ,bu mescidin hasırına,kandil yağına her gün yarım dirhemtayin etti . Biri İstanbulda darı talim yanında diğeri vâkıfın mezkûr hanı yanında üçüncüsü Dârülhadisde bulunan üç musluğa mütevellinin bakub gözetüp,luzumu kadar su koymak ve saire gibi umuruna bakmasını şart kıldı .

Bursadax mezkûr bahçeye muttasıl darı talimin Muallimine burada ücretsiz çocukları okudub savabını vâkıfın üzerinde hakkı x olup da eda edemediği ve gıybetini yapub şerefine dokunduğu ve hallaşmak istediği kimselere bağışlamak üzre cenabıhakkın bunu vâkıfın günahlarına bir kefaret kılması ümidile her gün üç dirhem tayin etti . Bu darı talimi vâkıfa sultanı azâm ihsan etmişdi ve ammeye aid harabe halinde bir vakıf idi, bunu vâkıf iymar ve ihya etti . Bu mevkufatın gallesinden evvelâ hini hacetde hacet mıkdarı rekabeye ,sonra sair masarıfa sarf edilüp bu masarıfdan artan para ile de mütevelli ve Nazırın münasib görecekleri bir şekilde x küçük yetimlereve fukara Dullara elbise yapılmasını şart kıldı .

Bahçe işlerine bakmak üzre mevkufatın gallesinden bir köle satın alınup bahçeye konulmasını ve yine bu galleden kendisine her gün bir dirhem verilmesini şart kıldı .

Mütevelli ve Nazır Evkafın varidatını sultana arz edüp bunların ikisinde veya birinde bir hiyanet ve yolsuzluk görüldüğünde sultanın bunu azl edüp mezkûr tertib vechile yerine başkasını nasb etmesini şart kıldı .

Vâkıf bunlarıx;şeraiti sıhhati havi ve esbabı fesaddan âri bir şekilde vakfedüp bu suretle sahih ve müebbed ve sıhhat ve luzumuna hükûm lâhik olmuşx müseccel meşru' ve kat'i bir vakıf oldu , amın için bunlarda beyi,hibe ,rehin, temlik ve temellük ceryan etmez ,tereke olamaz hiç bir vechile ,hiç bir sebeble imha edilemez, dünyanın son gününe kadar irsde ceryan etmez,Allaha, Peygamberine, Ahiret gününe inanan her hanği bir halife,Sultan,Vezir ,Emir ,kadı, Müftü,Müderris,Vâli muhtesib ve sair ahaliden hiç bir kimse için

bu vakfı bozmak , tenkis etmek; tağyir, tebdil ibtal, tahvil etmek gibi bir tasarrufta bulunmak câiz ve halâl olmaz . her kim bunun tebdil ve ibtaline azmederse haramı irtikâb ve günahı yüklenmiş olur. Aleybissalâtü vesselâm efendimiz (Şibrün minelardi ye'hüzül mer'ü bigayri hakkin ...) buyurduktan ve Cenabıhak " Vezzâlimine eaddelehüm azaben elimâ..." ve "ola lânetullahi alezzâlimin..." gibi âyetlerle zalimler hakkında en büyük inzar ve tehdidde bulunduktan sonra mü'min olan bir kimse buna nasıl taarrüz edebilir, Allahdan korkan bir müvahhid buna nasıl cür'et gösterebilir .

Kim ki allahın kitabına, Peyğamberin sünnetine aykırı harekette bulunur, allahın ve resulinin haram kıldığı bir şeyi halal ad eder Müslüman kardeşinin vakfını ifsad etmeğe çalışırsa gazebi ilâhiyi yüklenmiş ve üzerine çekmiş olur, böyle bir kimsenin kararğahı cehennemdir, Cehennem ise varılacak ne fena bir yerdir, allahın Meleklerin, ve bütün halkın laneti onun üzerine döküldür "Yevmelâ yenfeuzzâlimine ma'zireetühüm ..." ayeti kerimesinin sırrı tecellî ettiği bir günde cenabıhak onun hesabına bakacak, onu takib ve mütalebede bulunacak, azabın mütenevvi'şekillerile, tenkilin her çeşidile onu cezalandıracaktır .

Bu hususa aid işhad ve tahrir sekiz yüz seksen dokuz senesinin Rabiulevvel ayının sonralarında vaki oldu.

Bu terceme tarafımdan yapılmıştır. 5/6/942

Mütercim : Abdullah Tanrıkulu

Abdullah Tanrıkulu

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi, defterine kaydı uygundur . 11/4/942

Mütercim	Mütercim	Mütercim
R.Şallı	A.Tanrıkulu	A.Sami Yücesoy
R. Şallı	A. Tanrıkulu	A. Sami

EK.2: Sadi Çelebi'ye ait 2 Haziran 1535 (h. 30 Zilkade 941) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 1760: 115/76).

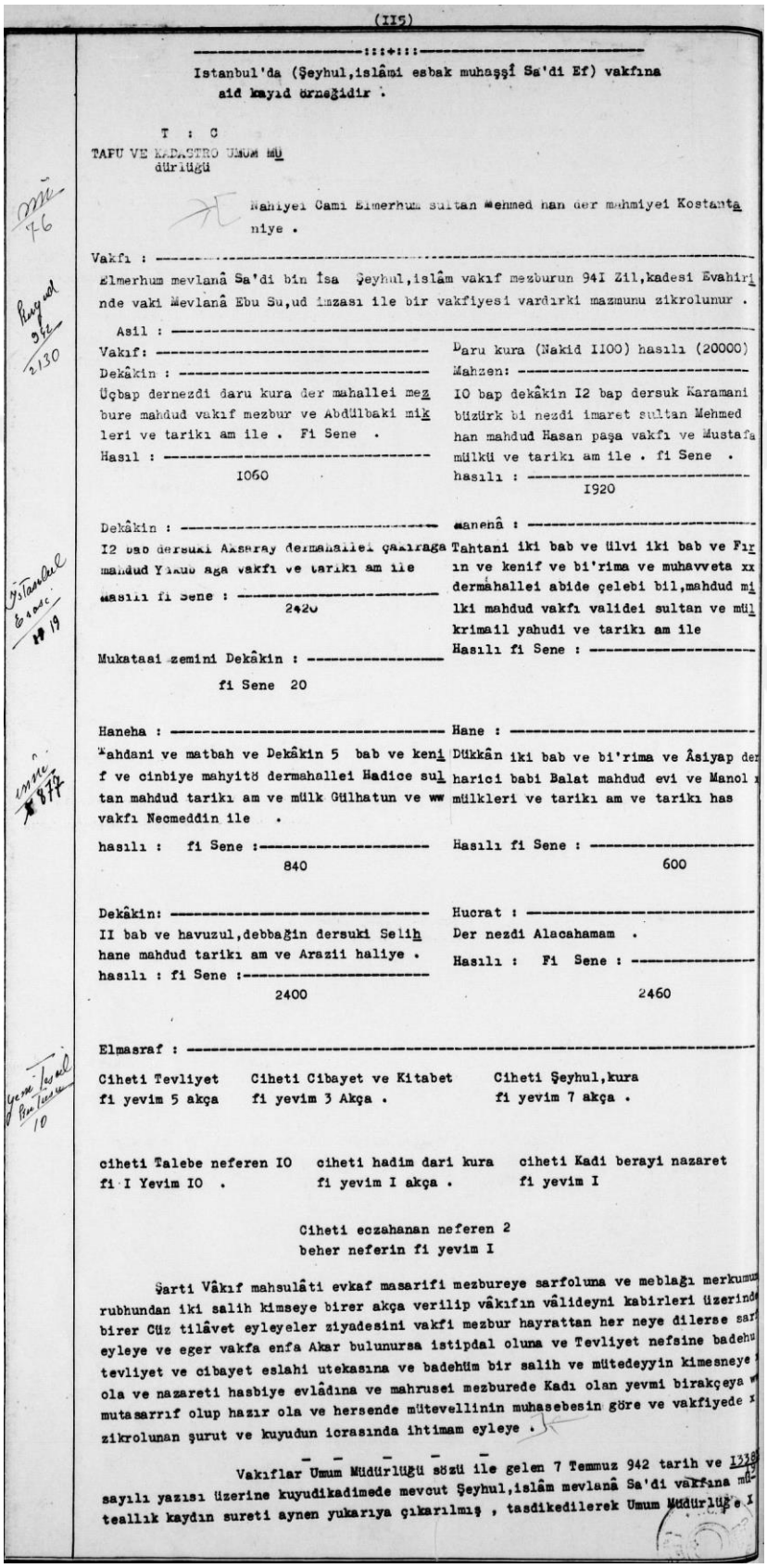

(II5)

Istanbul'da (Şeyhul,islâmi esbak muhaşşî Sa'di Ef) vakfına aid kayıd örneğidir .

T : C
TAFU VE KADASTRO UMUM MÜ
düriüğü

Mahiyet Cami Elmerhum sultan Mehmed han der mahmiyei Kostantaniye .

Vakfı : ----------
Elmerhum mevlanâ Sa'di bin İsa Şeyhul,islâm vakıf mezburun 941 Zil,kadesi Evahirinde vaki Mevlanâ Ebu Su,ud imzası ile bir vakfiyesi vardırki mazmunu zikrolunur .

Asil : ----------

Vakıf: ----------
Dekâkin : ----------
Üçbap dernezdi daru kura der mahallei mezbure mahdud vakıf mezbur ve Abdülbaki mikleri ve tarıkı am ile . Fi Sene .
Hasıl : ----------
1060

Daru kura (Nakid 1100) hasılı (20000)
Mahzen: ----------
10 bap dekâkin 12 bap dersuk Karamani büzürk bi nezdi imaret sultan Mehmed han mahdud Hasan paşa vakfı ve Mustafa mülkü ve tarıkı am ile . fi Sene .
hasılı : ----------
1920

Dekâkin : ----------
12 bap dersuki Akseray dermahallei çakıraga mahdud Yakub aga vakfı ve tarıkı am ile
hasılı fi Sene : ----------
2420

Mukataai zemini Dekâkin : ----------
fi Sene 20

Hanenâ : ----------
Tahtani iki bab ve ülvi iki bab ve Fırın ve kenif ve bi'rima ve muhavveta xx dermahallei abide çelebi bil,mahdud milki mahdud vakfı validei sultan ve mülkrimail yahudi ve tarıkı am ile
Hasılı fi Sene : ----------

Haneha : ----------
Tahdani ve matbah ve Dekâkin 5 bab ve kenif ve cinbiye mahyitö dermahallei Hadice sultan mahdud tarıkı am ve mülk Gülhatun ve ww vakfı Necmeddin ile .
hasılı : fi Sene : ----------
840

Hane : ----------
Dükkân iki bab ve bi'rima ve Âsiyap der harici babi Balat mahdud evi ve Manol x mülkleri ve tarıkı am ve tarıkı has
Hasılı fi Sene : ----------
600

Dekâkin: ----------
II bab ve havuzul,debbağin dersuki Selih hane mahdud tarıkı am ve Arazii haliye .
hasılı : fi Sene : ----------
2400

Hucrat : ----------
Der nezdi Alacahamam .
Hasılı : Fi Sene : ----------
2460

Elmasraf : ----------

Ciheti Tevliyet fi yevim 5 akça
Ciheti Cibayet ve Kitabet fi yevim 3 Akça .
Ciheti Şeyhul,kura fi yevim 7 akça .

ciheti Talebe neferen IO fi I Yevim IO .
ciheti hadim dari kura fi yevim I akça .
ciheti Kadi berayi nazaret fi yevim I

Ciheti eczahanan neferen 2
beher neferin fi yevim I

Şarti Vâkıf mahsulâti evkaf masarifi mezbureye sarfoluna ve meblağı merkumun rubhundan iki salih kimseye birer akça verilip vâkıfın vâlideyni kabirleri üzerinde birer Cüz tilâvet eyleyeler ziyadesini vakfı mezbur hayrattan her neye dilerse sarf eyleye ve eger vakfa enfa Akar bulunursa istipdal oluna ve Tevliyet nefsine badehu tevliyet ve cibayet eslahi utekasına ve badehüm bir salih ve mütedeyyin kimesneye ola ve nazareti hasbiye evlâdına ve mahrusei mezburede Kadı olan yevmi birakçeya mutasarrıf olup hazır ola ve hersende mütevellinin muhasebesin göre ve vakfiyede zikrolunan şurut ve kuyudun icrasında ihtimam eyleye .

Vakıflar Umum Müdürlüğü sözü ile gelen 7 Temmuz 942 tarih ve 1328 sayılı yazısı üzerine kuyudikadimede mevcut Şeyhul,islâm mevlanâ Sa'di vakfına müteallik kaydın sureti aynen yukarıya çıkarılmış , tasdikedilerek Umum Müdürlüğe I

yollanmıştır . /8/942

T : C : Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün resmi mührü olup üzerinde de .

İmza . İmza
okunamadı Tuzcu . A , Bilginalp .

İşbu kayıdörneği İdare meclisinin 2I/8/942 tarihli ve 640/6IO sayılı kararı uyarınca kütüğe aynen kayd ve tescil olunmuştur . 7/I2/942

Karşılaştırılmıştır . 7/I2/=

Istanbulda (Mustafa tosun paşa'nın oğulları Erkâniharp Miralaylarından Mustafa bey ve Mirlivâ Ali paşa) vakfına ait şartların tebdili hakkınadi IO/9/942 tarihli ve 689/658 sayılı İdare meclisi kararının örneğidir .

Istanbul'da (Mustafa Tosunpaşa oğulları Erkânihart XX Miralaylarından Mustafa beyx ile Mirliva Ali paşa)'nın 7 Safer I3I2 tarihli vakfiyelerinde yazılı olan Cibayet , İmza harcı ve kaydiye şartlarının vakfiyedeki Darüşşafakaya aid tahsise zam x ve ilâvesi suretinde değiştirilmesi talebini havi Muamelât Müdürlüğünün mevdu 5/9/942 tarih ve 689 Evrak sayılı yazısı ve ilişikleri okundu .

Yapılamayan Cibayet, Kitabet, İmza harcı ve kaydiye şartları , teklif veçhile Darüşşafaka şartiyle birleştirilmek suretiyle değiştirilmiş olduğundan bu vaçhile X tesciline IO/9/942 Gününde oy birliğile karar X verildi .

İdare meclisi	Aza	Aza	Aza	Aza
Reisi	Umum Müdür	H:Yücel .	F : Turhan .	Açık.
S : Buyan .	F : Kiper .			

Muamelâta . IO/9/942
İmza
F:K.

Istanbul'da (Mustafa Tosun paşa oğulları Erkâniharp Miralaylarından Mustafa bey ile Mirliva Ali paşa) vakfı hayır şartının tebdiline dair olan işbu İdare meclisi kararı vakıfkayıdlar Kütüğüne aynen kayıd ve tescil olunmuştur .

7/I2/942

Karşılaştırılmıştır . 7/I2/=

EK.3: Ebusuud Efendi'ye ait 10 Nisan 1566 (h. 20 Ramazan 973) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 633: 286/101).

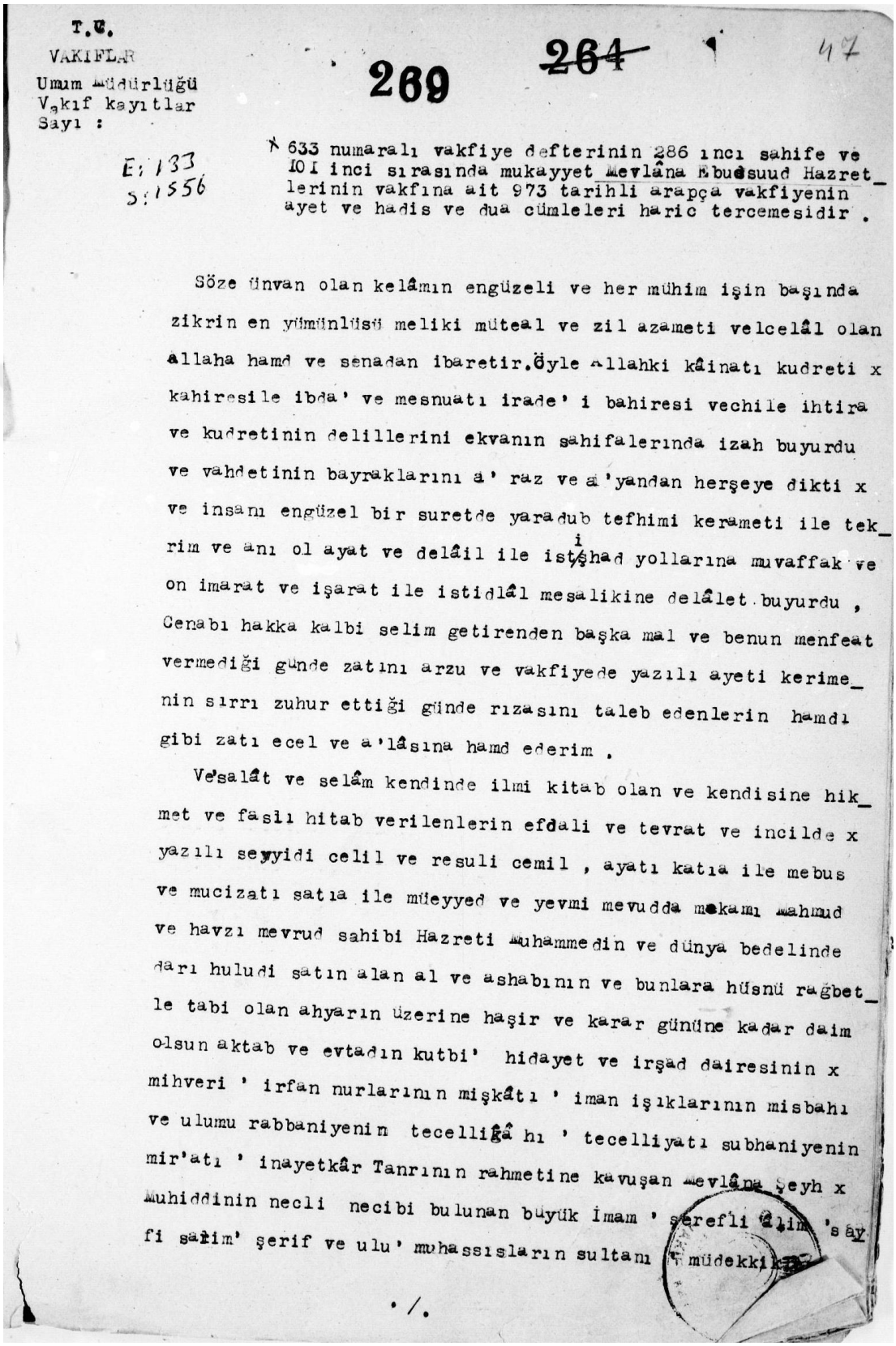

T.C.
VAKIFLAR
Umum Müdürlüğü
Vakıf kayıtlar
Sayı :

E: 133
S: 1556

269 ~~264~~ 47

* 633 numaralı vakfiye defterinin 286 ıncı sahife ve 101 inci sırasında mukayyet Mevlâna Ebusuud Hazretlerinin vakfına ait 973 tarihli arapça vakfiyenin ayet ve hadis ve dua cümleleri haric tercemesidir .

Söze ünvan olan kelâmın engüzeli ve her mühim işin başında zikrin en yümünlüsü meliki müteal ve zil azameti velcelâl olan allaha hamd ve senadan ibaretir.Öyle Allahki kâinatı kudreti x kahiresile ibda' ve mesnuatı irade' i bahiresi vechile ihtira ve kudretinin delillerini ekvanın sahifalerında izah buyurdu ve vahdetinin bayraklarını a' raz ve a'yandan herşeye dikti x ve insanı engüzel bir suretde yaradub tefhimi kerameti ile tekrim ve anı ol ayat ve delâil ile istişhad yollarına muvaffak ve on imarat ve işarat ile istidlâl mesalikine delâlet buyurdu , Cenabı hakka kalbi selim getirenden başka mal ve benun menfeat vermediği günde zatını arzu ve vakfiyede yazılı ayeti kerimenin sırrı zuhur ettiği günde rızasını taleb edenlerin hamdı gibi zatı ecel ve a'lâsına hamd ederim .

Ve'salât ve selâm kendinde ilmi kitab olan ve kendisine hikmet ve faslı hitab verilenlerin efdali ve tevrat ve incilde x yazılı seyyidi celil ve resuli cemil , ayatı katıa ile mebus ve mucizatı satıa ile müeyyed ve yevmi mevudda makamı mahmud ve havzı mevrud sahibi Hazreti Muhammedin ve dünya bedelinde dari huludi satın alan al ve ashabının ve bunlara hüsnü rağbetle tabi olan ahyarın üzerine haşir ve karar gününe kadar daim olsun aktab ve evtadın kutbi' hidayet ve irşad dairesinin x mihveri ' irfan nurlarının mişkâtı ' iman ışıklarının misbahı ve ulumu rabbaniyenin tecelliğâhı ' tecelliyatı subhaniyenin mir'atı ' inayetkâr Tanrının rahmetine kavuşan Mevlâna Şeyh x Muhiddinin necli necibi bulunan büyük İmam ' şerefli âlim ' sâfi sarim' şerif ve ulu' muhassısların sultanı ' müdekkik

•/.

burhânı müfessirlerin ve muhaddislerin pişuvası mütebahhirlerin ekmeli mütebahirlerin efdali ,ümmetin müftüsü ,gamlerin hemlerin kâşifi ,imamların şemsi,yüksek te'liflerin sahibi ve kıymetli tasniflerin musannıfı ,ilim ve amel faziletlerini cami' din ve dünya riyasetini hâiz ,ma'kul ve menkulde ikinci İmamı azâm ,nazım ve nesirde insanların ve ümmetlerin birincisi,genc liğinde ilme hizmet etmiş ve kocalığında kendisine şerefle hizmet olunmuş,nekkab oğlunekkab, sehab oğlu sehab Şihab oğlu Şihab ehli zemanı içerisinde ulumi zahire ve batına ile zuhur etmiş,onuncu yüzde zuhur edeceği lisanı nübüvvetle vad' olunmuş belağat müsabakasında ihrazısebk etmiş fesahat ve beraat meydanında süvari bulunmuş fazıl ve kemal gayelerini ileri geçen, şeref ve haşmet bayraklarını diken, meani deryası,yakinin Ummanı,evvelin ve ahirinin ilimlerini cami' öyle'ki enva'i ulumun her birinde bir meblağa varmışdır'ki o meblağ,beşerin varabilmesi tasarrur olunan gayenin ve kesbi nazar erbabının ulaşması mümkün olan derece nihayesidir .

Ta'cib olunur'ki tefsir hususunda inciler ve cevherlerle dolu bir deryadır ,tefsir babında kuranın esrarı hakayikını keşf etmiş xxxxx dekaikının hicablarını kaldırmış ve tefsirinde akvamın evvelkilerin ve sonrakilerin kitablarının hali bulunduğu tahkikatı muhtevi letaifi meani ve garaibi beyanı ibda' etmişdir'ki ana nazar eden zevilbesair zümresine temessül eder evvelkiler sonrakilere neler bırakmıştır cümle mumeda ve muadat erbabı anın uluvvi şanını itiraf etmiş ve cümle dereler vex münadiler anın uluvvi mekânına nida etmiş bu ana fazl' kemal , şeref , celâl , zinet, cemal , beha ; efzal cihetinden kâfidir anın şeref ve yükselmesi göğe çıkmıştır zaman fena bulur anın cudu keremi fena bulmaz Tanrının inayetile mümtaz bulunan Hazreti Mevlâna Ebussuud ; şu âdi dünyanın ölüm ve belâ ve helâk x

: / :

yurdu olub karar yeri olmadığını, gamlerin musibetlerin çarpıştığı , hemlerin naibelerin toplandığı bir mahal olub nimetleri zeval tehlikesinde mukimleri göçmek üzerinde, lezzetleri elemle karışık sihhati sakamen müsahib , sevincleri şerlere mukarin , visali infisale rehin bulunduğunu , dünya için çalışan /güya akan su üzerine yazı yazmış ve ana güvenen selden harab olan yerin kenarına mekân tutmuş ve anı talep eden anı tutamıyacağını ve ondan kaçanında kurtulamıyacağını ve metai gurur, talibi mağrur , keremi mekir ve ana rağbet eden memkur olduğunu ve bir hal üzre devam etmeyüp , sadi , nahisi, gülmesi ağlaması, ikbali, hudası , idbarı, feciası bulunmakla karışık ahvalinden uzak durmağa lâyık bir mahal olduğunu bilince milki sahih ve hakkı sarihi bulunan şeyleri kaffe'i tasarrufatının sahih ve amme'i teberrüatının nafiz bulunduğu halinde vâzıh ve kâfi bir niyyet ve safi ve temiz bir zihniyetle vakıf yaptı . O vakfettiğişeyde : İstanbul mahallatından Hacı Hasan mahallesinde vaki harici ve dahili iki muhavvatayı müştemil darın temamıdırki harici muhavvatası fevkani iki oda ve bunların arasında fevkani bir sofa ve birisinin yanında x namaz kılmağa mahsus bir sofa ve ona mülâsık küçük bir odayı ve şark tarafında bir ahur ve bu ahurun üstünde karşılıklı iki odayı ve diğer bir ahur ve bu ahurun üstünde karşılıklı iki oda ve aralarında bir sofa ve birinin yanında bir köşkü ve lâtif bir kuyu ve musluk ve kenifi müştemil . Dahili muhavvatası ise iki yer odası ve aralarında yüksek bir sofa ve yanlarında iki yüksek sofa ve kezalik üstlerinde iki yüksek oda ve bunların arasında yüksek bir sofa ve yanlarında iki sofa ve kıble tarafında bir kiler ve bunun üstünde diğer bir kileri ve orada su kuyusunu ve şimal tarafında diğer yüksek iki odayı ve hamam ve matbah ve su kuyusu ve iki fırın ve eşcarı müsmire ve gayri müsmireli güzel ve bahadar bir bahçeyi müş

:/:

temildir . Bunların cümlesi tariki âm ve büyük âlimlerin gö_
zü ve küberâyı fihamın zinetkeri Mevlâna Abdülkerim Çelebi x
efendi milki ve muhyil milleti veddin mevlâna Mehmet Çelebi
efendi milki ve Cenabı vâkıfa vakf olunmuş olan hücrelerle x
mahduddur.) Cenabı vâkıf mezkûr dârı cümle hudud ve terayık x
ve merafıkı ve kâffe'i hukuk ve tevabi ve levahiki ile birlik
de Çelebi oğlu bir çok fezail ve kemalata haiz bulunan saadet
lu ve reşadetlu Mevlâna Mustafa Çelebi efendiye ve Cenabı vâkx
kıfın kızkardeşi bir çok neudi kemaliyeyi haize Ayşe'i zema
n Fatıma'i deverân Rukuye hatuna vakfetti . Ve genc iken ve
fat eden şemsil milleti Veddin Merhum Mevlâna Ahmed Çelebinin
validesi Fahrünnisa sağ oldukça mezkûr Mustafa Çelebi ve Fah_
rünisa ile beraber olacakdir . Bunlardan sonra Mustafa Çele_
bi efendinin oğullarına ve oğulları oğullarına ve neslen ba_
de neslin vecilen isre cilin oğulları oğulları oğullarına son
ra mahdumu muazzam ve hasibi mükerrem Mevlâna Abdülvâsi Çele_
bi ibni Mevlâna mehmed Çelebi efendiye sonra bunun oğullarına
sonra oğulları oğullarına sonra silsilesinin inkırazına kadar
oğulları oğulları oğullarına vakfetti ve eğer bunlar - külle
şeyin halikün - mucebi münkariz olurlar ise mezkûr dâr satılık
bedeline muteber mahalde karyeler, dükkânlar, hücreler, değir_
menler, gibi akar alınacak ve bu akarlar mutad olan icare ile istiğ
lâl olunub Cenabı Hakkın ihsan buyurduğu reyi ve galle ve ne_
ma ve fazla vakfiye'i münifesinde zikrolunan evkâfı kadime'i
şerifesinin masarıfına sarf olunacak mumaileyh vâkıf merkum x
dârın meremmete ihtiyac mes ettikte kendisine mülâsık bulunan
vakıf hücrelerin icaresinden tamir olunmasını şart kıldı .

Mevlâna Mahmud bin Mevlâna Şemsüddin müşarünileyh vâkıf x
tarafından üslubi mezbur ve tafsili mezkûr üzre vakfı ikrare x
ve tescil için vakıfdan rücua vesair bi cümle hususata vekâle_

ti zamanının en yüksek Kadısı Mevlâna Mustafa Çelebi İbnil merhum Seydi Çelebi ve Murad Çelebi ibni Musa şahadetlerile sabit olduktan sonra Meclisi şer'i şerif ve mahfeli dini münifte müvekkili bulunan Cenabı vâkıfın merkum dârı Fahrül x akran Hüseyin bey ibni Abdül mennana kendisini bu vakfa mütevelli nasb ettikten sonra teslimi sahihi şer'i ile teslim ettiğini ve ol dahi mezbur vakfı ol vechile andan tesellüm ve kabz ettiğini ikrar ve itiraf ve her ikiside yekdiğeri x tasdik etti bundan sonra mezkûr vekil Sultânı serirül ictihad imamı âzam Ebu hanife Hazretlerinin indinde vakfın adem i luzumuna binaen müşarünileyh müvekkilinin mezbur dârın xxx vakfiyetinden rücu' ettiğini beyan ederek vifakı birakub x hilâf ve şikak yolunu tutdu ve mezbur mütevelli ise İmameyn hazaratı indinde akâr vakfının lüzumu ile cevab verdi bu x suretle balâyı vakfiyeyi tevki eden fazılı rabbani ve feyzali kâmili samadanî Hakime çıktılar işbu Hakim her iki tarafın sözlerini teemmül edüp hayır canibini evlâ ve ahsen görerek mezbur dârın üslubi mezkûr üzre vakfiyetinin lüzumuna eimme'i eşraf arasında cari hilâfı bilerek hükmü sahihi şer'i ve kaza'i sarihi mer'i ile hüküm etti bunaenaleyh merkum dar müebbed ve muhalled ve kati olarak vakfı sahihi şer'i müseccel oldu ol haysiyetdeki dünyanın son gününe kadar beyi hibe ve kimseye irs olamaz kimki tebdil ederse Cenabı hakkın ve meleklerinin ve cümle nasın lâneti anın üze olsun .

Vâkıfın ecri hay ve kerim olan Cenabı hakka aitdir ol zatı ecel ve alâ reufun rahimdir .

: / :

274 (6) ~~269~~

bu hadise hicri dokuzyüz yetmiş üç senesi Remazanı şerif ortalarında cereyan edüp ol vechile tahrir olundu .

Tarafımdan terceme edildi . 12/6/939

Mütercim

Ali Sami Yücesoy

A.S. Yücesoy

Bu terce tarafımızdan tetkik edildi defterine kaydı uygundur . 20/3/943

Mütercim
Refik Şallı
R. Şallı

Mütercim
Abdullah Tanrıkulu

Mütercim
Ali Sami Yücesoy
A.S. Yücesoy

EK.4: Hamid Efendi'ye ait 30 Mayıs 1565 (h. 29 Şevval 972) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çevirisi (VGM, 572: 1/1).

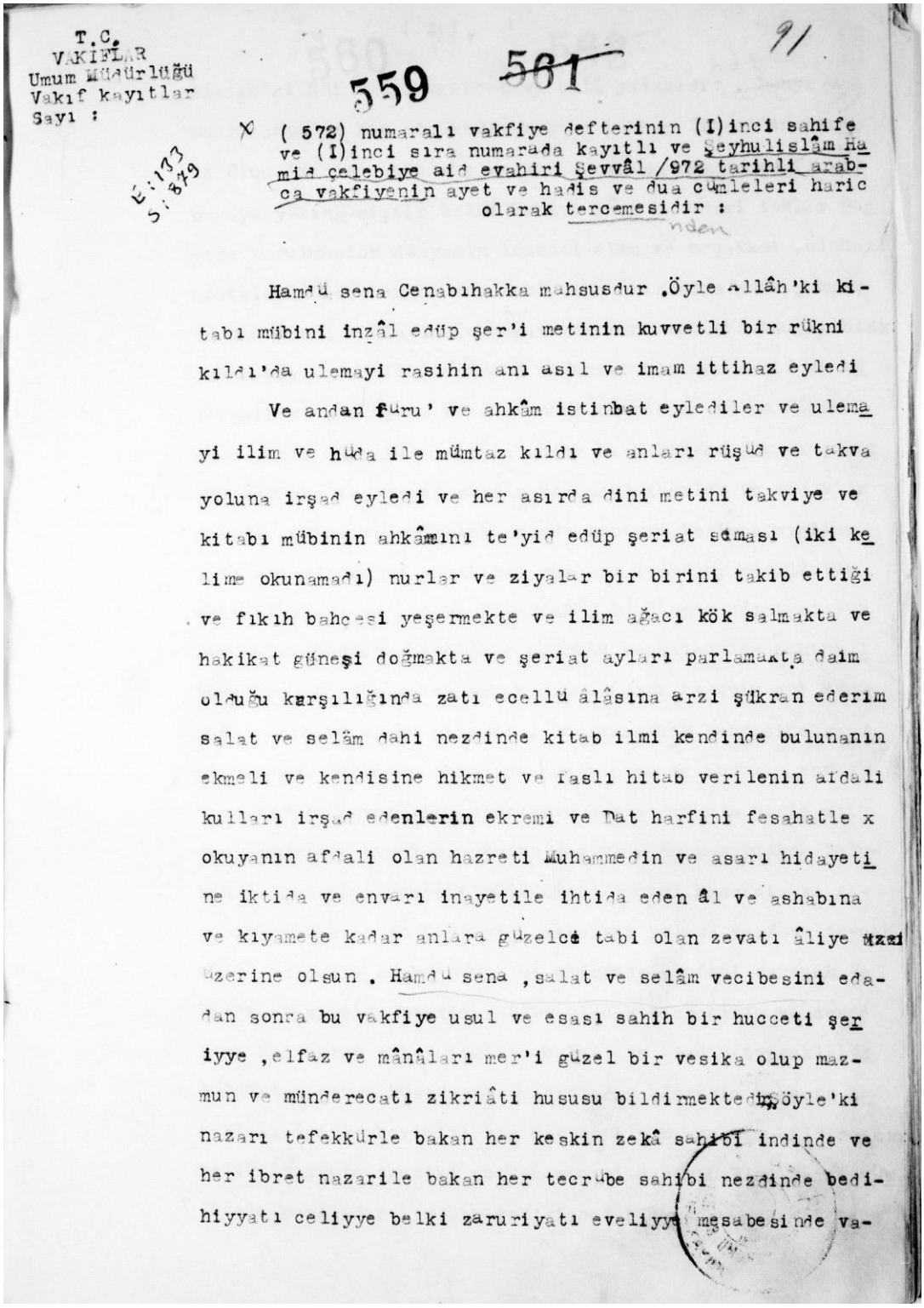

T.C.
VAKIFLAR
Umum Müdürlüğü
Vakıf kayıtlar
Sayı :

E:133
S:879

559 ~~561~~ 91

(572) numaralı vakfiye defterinin (I)inci sahife ve (I)inci sıra numarada kayıtlı ve Şeyhulislâm Hamid çelebiye aid evahiri Şevvâl /972 tarihli arabca vakfiyenin ayet ve hadis ve dua cümleleri haric olarak tercemesidir :

Hamdü sena Cenabıhakka mahsusdur .Öyle Allâh'ki kitabı mübini inzâl edüp şer'i metinin kuvvetli bir rükni kıldı'da ulemayi rasihin anı asıl ve imam ittihaz eyledi

Ve andan füru' ve ahkâm istinbat eylediler ve ulemayi ilim ve hüda ile mümtaz kıldı ve anları rüşüd ve takva yoluna irşad eyledi ve her asırda dini metini takviye ve kitabı mübinin ahkâmını te'yid edüp şeriat sâması (iki kelime okunamadı) nurlar ve ziyalar bir birini takib ettiği ve fıkıh bahçesi yeşermekte ve ilim ağacı kök salmakta ve hakikat güneşi doğmakta ve şeriat ayları parlamakta daim olduğu karşılığında zatı ecellü âlâsına arzi şükran ederim salat ve selâm dahi nezdinde kitab ilmi kendinde bulunanın ekmeli ve kendisine hikmet ve faslı hitab verilenin afdali kulları irşad edenlerin ekremi ve Dat harfini fesahatle x okuyanın afdali olan hazreti Muhammedin ve asarı hidayetine iktida ve envarı inayetile ihtida eden âl ve ashabına ve kıyamete kadar anlara güzelce tabi olan zevatı âliye itzi üzerine olsun . Hamdü sena ,salat ve selâm vecibesini edadan sonra bu vakfiye usul ve esası sahih bir hucceti şeriyye ,elfaz ve mânâları mer'i güzel bir vesika olup mazmun ve münderecatı zikriâti hususu bildirmektedir.Öyle'ki nazarı tefekkürle bakan her keskin zekâ sahibi indinde ve her ibret nazarile bakan her tecrübe sahibi nezdinde bedihiyyatı celiyye belki zaruriyatı eveliyye mesabesinde va-

560 562

zıhdır'ki âdi dünya musibet ve belâ yuvâsıdır . Dünyada mahlukatdan hiç bir kimseye beka yoktur finasının binası fina üzerine kurulmuş ve binasının xx xxxxxxxxx finası havaya yükselmiştir belki hebaya yâni havadaki tozlar üzerine kurulmuştur dünyanın lezzeti elem ve meşakkat ,sıhhati hastalıkla beraberdir ona tabi olan akar suya yazı yazmış ve ona gönül bağlayan uçurumun kenarını vatan tutmuş gibidir: dir hayırı şer' ile menfeati mazarrat ile müteradif ve mütezayikdır . Dünyada ne sultan ne emir baki ve ne Hâkim nede vezir dâim kalamamıştır eğer bu haberden şek ve şübhe edersen her taş ve toprakdan sor peyğamberler ve sadıklar nerede ,ulema ve sâlihler nerede nebiyyi kerim aleyhissalatı vesselamın ve ashabının ruhları uçmadımı resullerin ehli(etxxba'ı ve ahbabı ölmedimi . bu âlemde dâimi olarak kim kaldı Dünyada peyğamber sallahü vesellem de baki kalmadı göç göç din meden çabuk çabuk (azık tedarik et) dünyada garib ve yolcu gibi ol . Cenabıhakkın kendisine verxmiş olduğu in'am ve ihsanına şükür eden ve ihsanın envaından kendisine verilmiş olanların haklarını ifa ve iş elinden çıkmazdan evvel bu günden yarını için hazırlıkda bulunan ve havayici üzerine zâid olanı vücuhi hasenata ve zaruriyatından artan fazlayida meberrat yoluna sarf ve tevcih edene ne mutlu çünki dünya ve ahiretde menfeat verecek ve nezdi uluhiyetde taatlere bâis olacak odur cisim ve cesed fena bulduktan sonra isminin bakası ve beden(toprakla)örtüldükten sonra hüsnüsenası anınladır .Nitekim beşerin hayırlısı (peyğamberimiz) bir hadisi ile bu hususu bildirmektedir (Hayrate teşvikı mutazammın olan bir hadisi şerif vakfiyede yazılıdır) şüphe yok'ki sadakaların en güzeli ve x

561 (3) ~~563~~

meberratın en iyisi yardımı kesilmeyen ve müddeti nihayet bulmayan şeydir'ki fani olan dünyanın bakasile baki kalacak sadakadır O sadakada faideleri dâim ve ihsanları baki olan ve varidatı masraflarına sarf edildikce ve adi anıldıkca vâkıfı ihya eden vakıfdır , İşte buna binaen bu mecelle'i şeriyyenin sahibi ve şu vesika'i meriyyenin hafız ve hamili büyük âlimlerin sultanı,meşhur fazilet sahiblerinin burhani ,rüsuh erbabının rükni ve Yüce dağın bayrağı ilim ve amel faziletlerini cem' eden din ve dünyevî riyasetini havi,ahiret lezzetlerini isteyen ,dünya heveslerini terk eden mevlânâ fazılı rabbani,nihriri kâmili samadani şeriatıgarranın yardımcısı ,mahacce'i beyzanın hadisi,ilim mertebelerini en yüce mertebeye çıkaran Allahın yüce kelimesini izhar eden Meliki Aliyy olan Cenabıhakkın avatıfx sıfatlarile mümtaz hazreti Hamid çelebi ibni merhum meşayih ve âriflerin kutbi muhakkiklerin ve sâliklerin burhanı Meliki ahad olan cenabıhakkın rahmetine erişen mevlânâ şeyh Mehmet deni dünyanın yazılı xxxxx vech üzre olduğunu bilüp dünyaya o gözle bakdı ve Meliki Kadim olan Cenabıhakkın kavli şerifini (nazmı celil vakfiyede yazılıdır) mütalaa etti ve Meliki ilâh hazreti Allahın kavli celilini (ayeti kerime vakfiyede yazılıdır) tefekkür edince sırf Yüce Allâh için ve anın Kerim olan rızasını isteyerek ve doğruluğunda şüphe olmayan Nebiyyi kerimin va'dine rağbet ederek(hadisi şerif vakfiyede yazılıdır) sahih ve safi bir niyyet halis ve temiz bir akide ile eski fil damı nam mahalde ve Azebler hamamı namile maruf hamam kurbinde bir mescidi şerif ve mâbedi münif bina eyledi ve mescidi lati

fin harimînde gece ve gündüz abdest almak içün bir su menba'ı(çeşmeyi)ve menbaın yanında kayyım içün küçük bir hucreyi ve mescid sofasının altında iki hucreyi ve sulehadan müdavim ve mülâzim olanlara mahsus onbeş hucreyi ve orada sâkin bulunanlar içün bir matbahı ve bir halayi ve latif bir bahçeyi ve güzel bir havuzu müştemil olup fukaranın ahvalini bilen vâkıfe intisabı ve şöhretine mebni tahdidden müstağnidir . Vâkıf;mezbur hucrelerin süknasını kötülükden kaçınan kimseler olmak üzre dersden ayrılmış olan mülazimlere şart eyledi . ve kezâ mezbur şehirde Kasap x Timur han mahallesinde fukara çocuklarına ve çocukların fukarasına ve ehli iymanın ciğerleri olan çocuklara Kuranı hamidi ta'lim ve furkanı mecidi tefhim içün bir mekteb bina eyledi . Ayların ve senelerin beka ve devamı müddetince vâkıf bu hayratı celile ve meberratı aliyyenin devam ve bakasını murad edince mani' ve muhasımı olmayarak kendisinin halis hakkı ve mutlak milki olan emvalini teberrüatı şeriyyesi sahih ve meberratı meriyyesi nafiz olduğu x bir sırada vakıf ve habis eyledi .O vakfettiği şey'de:

1 - Mahmiyye'i mezburede Kara kadı namile maruf arabacı bayazıd mahallesinde kâin şimali tarikıam şarkı Hatib Yahya milki kıblesi Bedruddin vakfı garbi Yahudi Avram x milki ile mahdud fevkani dört oda ve bir hamam ve bir mahzen ve iki tahtapoş ve müşterek bir su kuyusu ve bir bahçe ve bir hala ve bir avluyi müştemil menzilin temamı .

2 - Mahmiyye'i mezburede Hoca paşa hamamı kurbinde Hubyar mahallesinde vaki Selime hatun vakfı ve merhum Yunus paşa zevcesi vakfı ve Yahudi İlya oğlu Yeşua milki ve tarikıam ile mahdud tahtani ve fevkani ikişer odayi ve

bir tahtapoşu ve dört furunu ve bir sukuyusunu ve dört ha layi ve bir avluyi müştemil menzi lin temamı .

3 - Mezbur mahallede kâin Afrune oğlu Yahuda milki ve Şah hoban hatun vakfı ve tarikıam ile mahdud tahtani x iki odayı ve tahtani üç hucreyi ve iki halayi ve bir furu nu ve iki dükkânı ve bir su kuyusunu ve bir tahtapoşu ve iki avluyi müştemil menzilin temamı .

4 - Mezbur mahallede vaki Yahudi Avraham oğlu Harun milki ve tarikıhas ve tarikıam ile mahdud tahtani ve fev-kani iki odayı ve müşterek bir su kuyusunu ve bir sahayi müştemil menzilin temamı .

5 - Saruca paşa mahallesinde vaki Mehmet kızı Rukiye hatun milki ve merhum Kadri efendi vakfı ve Ebülfazl efen di vakfı ve tarikıam ile mahdud iki dükkânı ve üzerinde x büyük bir oda bulunan bir mahzeni ve üzerinde ocaklı büyük bir oda ve bir tahtapoşu bulunan bir matbahı ve bir kila-rı ve bir sukuyusunu ve bir halayi havi menzilin temamı.

6 - Koca paşa hamamı namile maruf hamam kurbinde Ho ca Üveys mahallesinde vaki mevlânâ Babaçelebi milki ve ya hudi İlya oğlu Kurd milki ve yahudi ilya oğlu Efraim mil-ki ve tarikıam ile mahdud bir dükkânı ve tahtani iki odayi -bunlardan birinin altındaki Bodrum'da bir değirmen ve üs-tünde iki çardak vardır - ve üzerine iki tahtapoşu muhtevi iki kiları ve bir furunu ve bir sukuyusunu ve dört halayi havi menzilin temamı .

7 - Mahmiyye'i mezbure kal'alarından Balık kapusu x kurbinde hoca Üveys mahallesinde vaki mevlânâ Babaçelebi vakfı ve iki tarafı tarikıam ve tarikıhas ve müşarünileyh x

vâkıfın vakfı ile mahdud fevkani ve tahtani ikişer odayı ve bir hucreyi ve içinde furun bulunan bir matbahı ve bir gölgeliği ve bir tahtapoşu ve bir sukuyusunu ve altlı üstlü iki halayi müştemil menzilin temamı .

8 - Mahmiyye'i mezburede Hızırbey mahallesinde vaki Yahudi Şebtay oğlu İlya milki ve üç tarafı umumî yol ile mahdud tahtani ve fevkani üçer odayi ve altlarında iki x bodrumu ve bir furunu ve bir su kuyusunu ve bir halayi ve üç tahtapoşu ve bir sahayi müştemil menzilin temamı .

9 - Mahmiyye'i mezburede Acem oğlu mahallesinde vaki yahudi Nasan oğlu Aşir milki ve yahudi Şemuil oğlu Yasef milki ve iki tarafdan tarikıam ile mahdud senevî arsası dört dirhem mukataalı fevkani ve tahtani iki odayi ve bir tahtapoşu ve bir sukuyusunu ve bir furunu ve bir mahzeni ve bir bodrumu,ve bir halayi ve bir dükkânı ve bir avluyi müştemil menzilin temamı .

IO - Mahmiyye'i mezbure kal'a kapularından Balık kapusu kurbinde İstanbul mahallesinde vaki Yahudi Avraham oğlu Yaku milki ve Efrayim oğlu İlya milki ve iki tarafı tarafı tarikıam ile mahdud üstünde iki oda bulunan bir x bodrumu ve bir matbahı ve bir hucreyi ve üzerinde iki oda bulunan bir gölgeliği ve diğer bir gölgeliği ve bir matbahı vebir hucreyi vebir tahtapoşu ve bir sukuyusunu vebir halayi ve bir avluyi havi menzilin temamı .

II - Mahmiyye'i mezburede Çelebi oğlu mahallesinde vaki merhum Kadri efendi vakfı ve mevlânâ Halil vakfı ve Yahudi Yanu oğlu İlyahu milki ve Musa oğlu Yasef milki ve tarikıam ile mahdud üstü çardaklı tahtani bir odayı ve

bir dükkânı ve bir furunu ve merhum Kadri efendi ve mevlânâ Halikli vakıfları ve Yahudi Yanu oğlu İlyahu ve Yasef oğlu Musa milkleri arasında müşterek bir su kuyusunu ve bir avluyi havi menzilin temamı .

I2 - Mezbur mahallede vaki Meliki oğlu Şebetay ve Avraham milki ve Helvacılar kâhyası vakfı ve yahudi Şebetay meliki mülki ve tarikıam ile mahdud üç dükkânı ve bir mahzeni ve mahzenin üstünde biri büyük ve ikisi küçük olmak üzre üç odayı ve odaların üstünde önü tahtapoşlu iki hucreyi ve diğer bir tahtapoşu ve müşterek bir furunu ve bir su kuyusunu ve bir halayi ve bir avluyi havi menzil binasının temamı .

I3 - Mezbur mahallede vaki merhum Muhiddin çelebi efendi vakfı ve Yahudi Avram milki ve şimdi yukarda adı geçen menzil ve tarikıam ile mahdud bir dükkânı ve üstünde bir kilârı ve kilârın üstünde bir oda bulunan bir mahzeni ve müşterek bir furunu ve bir su kuyusunu ve bir halayi ve bir tahtapoşu müştemil menzil binasının temamı .

I4 - Mezbur mahallede kâin merhum mevlânâ Muhiddin efendi vakfı ve Ayni hatun milki ve Helvacılar kâhyası vakfı ve şimdi adı geçen menzil ile mahdud tahtani bir oda ve bir bahçeyi ve bir avluyi ve müşterek bir halayi vebir sukuyusunu ve kapuyi müştemil menzil binasının temamı

I5 - Karaköy Galata mahallelerinden Karaköy mahallesinde vaki kıblesi hıristiyan Yani kızı A'lakor milki şarkı tarikıam şimali arabacılar Kahyası vakfı garbi Ermeni Muradşe milki ile mahdud senevî arsası ondört dirhem mukataalı ve altlarında üç mahzeni bulunan fevkani iki odayı ve

tahtani bir odayi ve bir bodrumu ve bir halayi ve bir avluyi müştemil menzil binasının temamı .

16 - Galatada Kule kapusu mahallesinde vaki kıblesi tarikıam garbi Kasım milki şarkı İskender milki şimali x Hıristiyan Eline milki ile mahdud senevî arsası sekiz dirhem mukataalı ve üstünde iki oda bulunan iki mahzeni müştemil menzil binasının temamı .

17 -Mezbur mahallede vaki hıristiyan Eleksandıra milki ve mütebaki üç tarafı tarikıam ile mahdud senevî arsası oniki dirhem mukataalı ve birinin üstünde bir oda ve diğerinin üstünde bir çardak bulunan tahtani iki odayı ve bir halayi ve bir avluyi müştemil menzil binasının temamı

18 - Mezkûr mahallede vaki birbirine bitişik üç menzilin temamı olup bunlardan birinci menzil;önünde bir sofayi ve sofanın üstünde bir odayı ve bir halayi havidir . İkinci menzil;önünde bir sofayi ve sofanın üstünde bir oda odayı ve bir halayi müştemildir . Üçüncü menzil;bir yer odasını ve üstünde iki oda bulunan bir mahzeni ve küçük bir avluyi havi olup arsası senevî yirmibeş dirhem mukataalı olup bu menzillerin hepsinin kıblesi tarikıam şarkı Halil milki şimali hacı Kasım milki garbi hıristiyan Todore milki ile mahdudduır .

19 - Galatada Bereket zâde mahallesinde vaki mumaileyh vâkıfın vakfı ve Piyâde Abdullah oğlu Halil milki ve Musa oğlu İshak milki ve tarikıam ile mahdud üzerlerinde çardak ve bir gölğelik bulunan iki yer odasını ve bir sofayı ve bir halayi ve bir furunu ve bir avluyi muhtevi menzilin temamı .

20 mahrusa'i merkume dahilinde Karaköy mahallesinde

vaki bir tarafı Bali çelebi vakfı ve üç tarafı tarikıam ile mahdud tahtani üç oda ve bu odalardan ikisinin üstün de üç çardak ve üç halayi ve dört kapuyi ve bir avluyi x müştemil olup Ayasofya'ikebir vakfına senevî kırk dirhem mukataalı menzil binasının temamı .

21 mahrusa'i mezbure dahilinde Hiristo mahallesin de vaki hıristiyan Kiryazi oğlu Menol milki ve Papas vak fı ve iki tarafı tarikıam ile mahdud tahtani iki odayi ve altı çardağı ve iki mahzeni ve içinde demirci ocağı bulu-nan bir hucreyi ve beş halayi havi menzilin temamı .

22 - Mahrusa'i mezburede Kilise mahallesinde kâin mumaileyh vâkıfın vakfı ve kilarcı başı vakfı ve tarikıam ile mahdud üstlerinde iki çardak bulunan iki mahzeni muh tevix menzilin temamı .

23 - Bursa beldesinde Debbağlar çarşısında vaki Ab-dullah oğlu Ahmet milki ve Tokmak oğlu namile maruf Ahmet milki ve hususî ve umumî yol ve mevlânâ Mirem efendi vak-fı ile mahdud senevî arsası yirmi dirhem mukataalı tahta ni bir odayı ve bir çardağı ve bir hucre binası ve debağx vet aletlerile birlikde debbağ dükkânının temamı .

24 - Üsküdar kasabası çarşularından Gülfam hatun w çarşusunda kâin Abdesselâm oğlu Behram milki ve Murvet oğ lu hacı Hasan milki ve topcu Abdülmennan oğlu Hasan milki ve tarikıam ile mahdud onbir hucreyi ve yedi dükkânı ve bir ahırı müştemil han'ın temamı olup vâkıf işbu mevkufa tın kâffe'i tevabi ve levahikında tebdil ve tağyir ve tak lil ve teksir ve azil ve nasb vesâir tasarrufatı şerîyyey kendi elinde olmak şartile sağ oldukca merreten bade uhre

ilâ nihaye kendi nefsine ve kendisinin vefatından sonra mezbur menziller cari olan adet üzre iycar olunup Cenabı-hakkın rızk olarak ihsan buyuracağı mezbur cümle evkafın mahsulat ve nemasından beş vakitde hazır bulunan Cemaate imamlık etmek şartile mezbur mescidin imamına her gün beş dirhem ve mezbur mescidin müezzinine her gün üç dirhem ve kayyımına her gün iki dirhem ve ferraşına her gün bir dirhem tayin eyledi ve Ferraşlık vazifesini sağ oldukca azadlı kölesi Abdullah oğlu Nasuhe şart eyledi . Ve mezkûr hucrelerde sâkin mülazımlardan her birine her hafta pazartesi ve perşenbe günleri Kur'anıazimden birer cüz okumak satranc ve tavle oynamamak ve anlar hucrelerinde Tilmizlerden mada kimseleri istihdam etmemek şartile yevmiye birer dirhem ve eğer mezbur evkafda bolluk olursa bunlardan her biri her gün birer cüz' okumak üzre yevmiye ikişer dirhem şart eyledi . Ve talim üslublarına ve tefhim kanunlarına vâkıf olan muâllime yevmiye beş dirhem tayin eyledi bu muâllim çocukları terbiye edecek ve kur'anıkerimi vebu zemanda tâlim ve teâllümü mu'tad ve mütearef olan şeyleri tâlim edecek ve tahsil günlerinde okutmağa devam edecek ve ta'til günlerinden başka günlerde özrü şer'i bulunmadıkca ifadeyi terk etmeyecektir ve kalfaya yevmiye üç dirhem tayin eyledi bu kalfa çocuklarınk geçen derslerini mütearef olan üslub üzre müzakere edecek ve muâllim ile kalfa tâlim ve taallümü bitirdikten sonra kemali huşu' ile Allah rizasiçün ve resuli muâllimin ve âl ve ashabının ruhlarına ve sağ oldukca vakfın hüsnü akibetine ve vefatından sonra af ve mağfiret dileyüb hayratının kabuline abad ve ecdad ve eslafının ve anasının ve geride kalanların ve hocalarının ruhlarına dua edup çocuk-

larda âmin diyecekler ve duayi evvelinde ve ahirinde x salavatı şerife okuyarak fatiha'i şerife suresile biti receklerdir . Ve bütün evkafe mütevelli olan ve kuvvet ve kudretini vakfe sarf eden,israf ve kısmakdan çekinerek ihtiyatla hareket eden mütevelliye yevmiye on dirhem ve defter usuline vâkıf ve kıyamet günündeki suâlden korkan kâtibe yevmiye üç dirhem diyanet ve siyanetle mevsuf Câbiye yevmiye beş dirhem tayin eyledi ve Cibayet vazifesini sağ oldukca azadlı Kölesi Abdullah oğlu nurreme sonra utekasının aslahına şart eyledi ve mezbur x mektebin hasırına ve ibriğine ve mezbur mektebde okuyan çocukların kış mevsiminde ısınmaları içün odun masrafına yevmiye bir dirhem tayin eyledi ilmi ile âmil ve tecvid üzre kıraate muktedir on nefer erkek mezbur mescide toplu olarak sabah namazından sonra sür'at ve ta'cil x ile değil teenni ile her gün Kuranıkerimden birer cüz'i şerif okuyub birinci cüz'ün sevabını Allah rızasiçün x ikinci cüz'ün sevabını resulinin ruhi şerifi içün üçüncü cüz'ün sevabını mezkûr babasının ruhi içün dördüncü cüz'ün sevabını anası merhumenin ruhi içün beşinci cüz'ün sevabını hocalarının ruhları içün ve mütebaki cüzlerin sevabını müşarünileyh vâkıfin ruhi içün okumak şartile (her birine birer dirhem olmak üzre) yevmiye on x dirhem tayin eyledi . Mezkûr vâkıf o cüzlerden birinin kıraatini mezbur muâllime ve birinin kıraatini muktedir ise Câbiye şart eyledi . Vâkıf vakfın tevliyetini sağ w oldukca zevcesi kapalı kadınların mabihil iftiharı,şayanı hürmet kadınların seyyidesi,yüksek evsafı haiz,Cenabıhakkın inayetile mümtaz ve zemanında ulemanın sultanı

ve Fuzelanın burhanı şeyh Mehmet bin İlyasın kızı Emetullah hatun'a sonra evlâdına sonra evlâdı evlâdına sonra silsile münkariz oluncaya kadar ilâ nihaye zükûr ve inas evlâdına şart eyledi vâkıf kendi utekasından ve x utekası evlâdından ve mezbure zevcesinin utekasından x kemal ve ehliyet ve salah ve gayret ve emanet ve felâh sahibi bulunursa hanği cihet olursa olsun bunların yabancılar üzerine takdim edilmesini ve doğru okumağa iktidarı olmak şartile mezkûr ecza'i şerifenin kıraatinde yine takdim edilmesini şart eyledi . Cüz okuyanlar vâkıfın utekası ve anların evlâdı oldukları takdirde vazifeleri yevmiye iki dirhem olacaktır vâkıf Libalib(Balibin olması da muhtemeldir) namındaki zâte sağ oldukca ve istediği yerde her gün kuranıkerimden bir cüz okuyub x okuduğunun sevabını mumaileyh vâkıfın ruhuna hibe etmek şartile yevmiye iki dirhem tayin eyledi . ve yine kerimesi yüksek evsafı haiz bulunan Safiyeye sağ oldukca x yevmiye yirmi dirhem tayin eyledi sonra hanği derecede olursa olsun ve erkek ile kız arasında fark olmamak üzre müsaveten erkek ve kız evlâdına taksim olunacak sonra mezbur evkafe ilhak olunacaktır .Müşarünileyh vâkıf fudala ve ahalinin afdali,yüksek ulemanın en âlimi olan Kardeşi Mehmet çelebi efendinin kızları nafaka ve kisveye muhtac oldukların da her birine yevmiye ikişer dirhem tayin eyledi ve mezbur mektebde okuyan on nefer yetim çocuğa elbise ve Kavuk ve Ayakkabı ve saire alınmak ve anlara verilmek ve Ramazan bayramında giydirilmek üzre her sene binbeşyüz dirhem tayin eyledi . Mezbur vâkıf; İstanbul mahallelerine örfi'tekâlif vakı olduğu va-

571 (13) ~~573~~

kit Kasap Timurhan mahallesinin ve Bıçakcı mahallesinin ve Azebler hamamı namile maruf hamam kurbindeki elvan oğlu mahallesinin avarızı içün bu mahallelerden her birine yüzer dirhem şart eyledi .Sonra büyük niyyeti x meberratın teksirine ma'tuf ve bünyanı himmeti mesubatın tevfirine mazhar olunca kıyamet gününde istifade etmek üzre Allah rızası içün yine onbin dinar (altun) vakfeyledi x iki bin dirhemini külli tamire mütebakiyi her ay ve her sene vukubulacak masrafa sarf olunacak ve eğer tamirden çokca bir şey artarsa her cüz' içün bir dirhem olmak üzre yettiği kadar ecza'i şerifeye sarf edilmesini (şart eyledi) mumaileyh vâkıf;az olsun çok olsun bütün varidat ve mahsulatı kâtibin yazmasını ufak büyük bütün ihracat ve masrafları zabt ve kayd edüp her sene başında hisabını mütevelliye arz etmesini eğer kâtibin işleri doğru ve çalışması kâfi görülürse yerinde bırakılmasını şayed kifayet ve ehliyeti görülmezse merkum kâtiblik vazifesinin başkasına verilmesini şart eyledi .

Mumaileyh vâkıf ;mürüru eyyam ile ahvalde tebeddül hasıl olup muayyen masraflarına sarfı mümkün olmazsa heyeti mecmuası fukara ve miskinlere ve muhtac olan dullara sarf edilmesini şart ederek vakfı sahihi şer'i ve habsi sarihi mer'i ile vakıf ve habis etti . Ve tahliye'i şx şeriyyeden sonra mezbur akarları ve merkum paranın hepsini tescil içün mütevelli tayin eylediği akranının mabihil'iftiharı hacı Haydar oğlu Abdi çelebiye teslim x etti o'da anı vâkıfdan tesellüm ve mütevellilerin vakıflarda tasarrufları gibi tasarruf eyledi ,Merkum mütevelli tarafından vicahen ve şifahen tasdika mukarin iki ta

572 (14) ~~574~~

rafdan vuku'bulan ikrar ve itiraf, teslim ve tesellüm sahih ve meşru' oldu. İki taraftan söz temam olup iş bu x hale müncer olunca mumaileyh vâkıf mezkûr evkafın vakf fiyyetinden rücu' edüp mütevellinin elinde bulunan akarları ve mezbur parayi ve tevliyet ücreti olarak varidatdan ecri misilden fazla olarak almış olduğu şey'i yâni parayi geri almak istedi amma akarda imamı azama göre x vakfı akarınlâzım olmadığına amma para Cumhuru nas arax sında meşhur olan rivayete göre para vakfının batıl bulunmasına ve tayini masarıf ve takdiri vezaif gibi bütün şartların batıl olduğunu ve mütevelli dahi imameyne göre akar vakfının lâzım olup bunda şek ve şüphe olmadığını para vakfı ise ensarinin rivayeti üzre imamı Züfer mezhebinde emri münker değildir sair şeraiti muharrire ve zevabıtı mukarrirede sıhhatde niza' yoktur varidatdan aldığım şartı sahih mucebince sarih hakkımdır diye cevab verdi . Vakfiyenin bâlâsını tevki' eden hâkim dahi merkum akar vakfının sıhhat ve luzumuna ve mezbur para vakfının sıhhatine ve şartlarının meşruiyetine ve mütevellinin tevliyyet ücreti olarak ecri misilden fazla aldığı ücreti tazminden beraetine hükmü sahihi şer'i ile hüküm eyledi .Binaenaleyh mezbur meblağı mezkûr hükmxx binaen mezheblere ve kavillere karşı bir vakfı sahih oldu . Sonra vâkıf;kelamını semti ahare nakl edüp farz etki mezkûr imame göre sahih ve meşru'dur lâkin rücu' kaxx pusu kapanmış değildir .Çunki ulema arasında meşhur olduğu gibi para vakfı anın indinde luzim ve devam yolile (3) doğru ictihade göre sıhhatine hüküm şöyle dursun luzum ve te'bid ifade etmemektedir .Binaenaleyh mütevelli asıl

(3) değildir. Dâm.

M. Hadi,
A. S. Müderris

573 (15) ~~575~~

malı geri versün dedi kodusuz tazminden kurtulması ona kâfidir Mütevelli dahi nukud vakfının sıhhati mezbur x imamın mezhebine göre luzum vasfından her ne kadar âri isede hâkimin malum olan mezhebine göre maksud olan luzumu ifade etmez isede imameyne göre luzum ifade etmektedir nasıl ifade etmesün'ki eimme'i ictihad ve sanadi di ehli hidayet ve irşad arasında icma' vaki olmuştur Hâkimin hükmü mesaili müctehidün fihadan birinin re'yine hâkimin hükmü lâhik olunca hepsinin nezdinde gayri kabil fesh olarak nafiz olur kaziyyenin sıhhati sabit olunca anın zımnındaki de umumun nezdinde sabitdir . İmameyne göre vakfın sıhhatinde ve bahusus mütevelliye teslimden sonra luzumdan ayrı değildir diye cevab verdi ve mütevellinin dâvâsı temam oldu ve imameynin mezhebine göre hâkimden hüküm istedi hayır kaidelerini temhid daha haklı ve evlâ ve vakıf düğümlerini kuvvetlendirmek afdal ve w ahra olunca Müşarünileyh hâkim şeran hüküm kendisine tevakkuf eden bütün şeyleri cami olduğu halde ammeten ve hasseten bu vakfın sıhhat ve luzumuna hükmü sahihi şeri ile hüküm ve tescili muteberi merzi ile tescil eyledi .

Binaenaleyh zikrolunanlardan her biri evza'ı şeriyye ve kavaninimerziyye dâiresinde lâzım ve müseccel bir vakfı sahihi şer'i oldu şol haysiyetdeki bu vakfiyenin mazmununa muhalif olarak hiç bir kimseye hiç bir sebeble ne tağyiri ,ne tebdili ne nakzı ne tatili caiz olmaz .

./.

574 (16) ~~576~~

Bunu işittikden sonra her kim tebdil ederse günahı ancak tebdil edenlere aittir muhakkak Cenabıhak her şeyi işidici ve bilicidir . İyilikde bulunan vâkıfın ecir ve sevabı Hayy, Cevad, Kerim sıfatlarile muttasıf olan Cenabı hakka aittir .Bu hadise dokuzyüz yetmiş iki senesi Şevvâl ayının sonlarında câri olup yazıldı .

Bu terceme tarafımdan yapılmıştır . 11/1/940

Mütercim

Ahmet Rafik Şallı

R. Şallı

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi defterine kaydı uyğumudur . 29/Mayıs/943

Mütercim Mütercim

Refik Şallı Ali Sami Yücesoy

R. Şallı A.S. Yücesoy

Ş.K.

EK.5: Zekeriyya Efendi'ye ait 6 Nisan 1580 (h. 1 Rebiülevvel 988) tarihli Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu (VGMA, 1596: 1/1).

[sayfa 13] Edüp silk-i mülklerinde münselik olan emvâl-i akârdan vakf ve tescîl-i şer'î ve habs ve tesbîl-i mer'î ile mahmiyye-i mezbûrede mahall-i revâc ve i'tibârda vâki' olan Kapan-ı Meyve civârında binâ etdikleri fevkânî yedi bâb hucurât-ı mütesâviye ve bir bâb hücre-i sağîreyi ki cem'an sekiz bâb olur beş bâbı cânib-i garbîde tahtlarında iki bâb dükkân ve iki mahzen ile ve üç bâbı taraf-ı şarkîde vâki'dir tahtlarında dört bâb dükkân ve üç mahzen ile ve bir zîbâ çeşme-i dilgüşâ ve zülâl-i kevser-i esâs ile ki mecmû'ı tarîk-i âmma ve a'lemü'l-ulemâ'i'l-kirâm Mevlâ Çelebi mülküne (boş) nâm hâtûn mülküne ve Ferruh Kethüdâ mülküne ve Başçı İbrahim Vakfı'na müntehi'l-hudûd olup her sâl kırk üç akçe mukâta'ası vardır yigirmi akçesi Başçı İbrahim Vakfı'na ve on akçesi merhûm Çırak Bey Vakfı'na [sayfa 14] ve yedi akçesi Arap Mehmed Vakfı'na ve dört akçesi el-Hâc İlyas Vakfı'na ve iki akçesi Hâna â'iddir vakf ve tesbîl eyleyüp ve mahrûse-i mezbûre ebvâbından Bâb-ı Sûku's-Semek demek ile ma'rûf memerr-i nâs olan kapu dâhilinde kaviyyü'l-esâs bir bâb börekçi dükkânın içinde sini ve tepsi ve tâbe ve tas ve bunların emsâli yedi pâre evânî-i nühâs ile vakf edüp dükkân-ı mezbûrun hudûdı cânibinden tarîk-i âmma ve bir cânibi Darphâne'ye ve bir cânibi Sarçaniye nâm mülke müntehîdir. Ve Uzun Çarşu demekle ma'rûf çarşuda vâki' bir bâb aşçı dükkânı ki tarîk-i âmma (boş) dükkânlarına müntehi'l-hudûddur vakf edüp ve Irgandı Cisri demekle ma'rûf ve müştehir olan köpri ağzında vâki' altı bâb dükkân ve beş hucurâtın ki cisr ve gâr ve tarîk-i âmm ve tarîk-i hâs ile mahdûddur vakf edüp ve Balıkpazarı'nda binâ etdikleri on bâb hucurâtı [sayfa 15] (boş) müntehi'l-hudûddur tevâbi' ve levâhıkıyla vakf edüp ve kapluca yolunda Zeyrek-zâde evleri muhâzîsinde tarîk-i âmm altında vâki' olan menzil ve bağçeyi cemî' müştemilâtıyla ki etrâf-ı erba'ası tarîk-i âmm ile mahdûddur vakf edüp ve Kapluca kurbünde vâki' (boş) demekle ma'rûf bir çay-ı dilgüşâ ve vâdî-i behcet-efrâdda (boş) suyı üzerinde dâ'ir iki göz âsiyâb-ı zîbâ ve bir çay-ı fethü'l-ircâ-i cedîdü'l-âsâr ve celîlü'l-binâ inde'l-ahâlî tahdîdden istiğnâ üzeredir vakf edüp ve medîne-i mezbûre zeylinde Atçılar demekle ma'rûf mevzi'de şâri'-i a'zamın altında bir bağçe-i cennet-âsâ ve hadîka-i dilgüşâyı envâ' envâ'-ı eşcâr-ı mütenevvi'a es-simâru tecrî min tahtihe'l-enhâr dâ'iren mâdârdır ve dîvâriyle ki tarafeynden tarîk-i âmm ve cânib-

i âhardan Çomak Bali bağçesine (boş) mülküne müntehi'l-hudûddur ve yukarı yanında vâki‘ olan [sayfa 16] bir kıt‘a bağçeyi dahi ki etrâf-ı selâsesi tarîk-i âmm ve taraf-ı kıbelîsi Kadiri Efendi bağçesine müntehi'l-hudûddur vakf edüp ve Deveciler demekle ma‘rûf mahalde vâki‘ (boş) hucurâtı (boş) müntehi'l-hudûddur vakf edüp ve Ulgarlar demekle ma‘rûf olan mevzi‘de vâki‘ iki şem‘ hissesini cemî‘ edevât ve menkûlâtı ve âsiyâb âlâtı ile ki beyne'n-nâs bey‘ ve şirâsı ve habs-i tesbîli şâyi‘dir vakf ve tescîl edüp ve mâl-ı tayyib ve ve kisb-i helâlinden otuz bin râyicü'l-vakt akçeyi ulemâ-yı izâm ve e’imme-i kirâmdır vakf-ı nukûdı tecvîz eyleyen fuhûl-i fihâmın mezheb-i şerîfleri üzere vakf edüp şöyle şart etdiler ki akârât-ı merkûme icâre-i mu‘tâde ile hasbemâ cerîrü'l-âde îcâr olunup ve nukûd-ı me‘hûzü'z-zikr dahi külli aşere bi-ehadin aşere üzere istirbâh ve istiğlâl olunup rehn-i kavî ve kefîl-i bi'l-mâl [sayfa 17] altında yahut ikisinden biri ile iktifâ olunup istiğlâl tama‘ı ile telef-i mâldan ihtirâz oluna hâsıl olan ribh ve galle ve rib‘ ve fazladan ta‘mîr-i rakabât sedd-i halel ve sekabât ve bi'l-cümle cemî‘-i mühimmât alâ mûcibi'ş-şer‘i'l-kavîm masârif-i âti'z-zikr üzere takdîm oluna ve bu zikr olunan akârât ve nukûdun ribh ve rib‘i vücûd-ı pür-cûd ve nefs-i nefîse ve zât-ı bihbûdlarına ola allâhümme medde zıllihî ilâ yevmi'l-mev‘ûd şol haysiyet ile ki müddet-i hayâtlarında mutasarrıf olup tağyîr ve tebdîl ve masârıfda ziyâde ve taklîl kabza-i tedbîr ve re’y-i âlem-gîrlerinde ola mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı şuhûr ve a‘vâm ile hâtır-ı âtır-ı feyz-i müzâhir ve kudsî-i me’serlerinde cilvegîr olan inşâ-i hayrât ve binâ-i hucurât müyesser olursa masârıf-ı âtiye semt-i âhar üzere mukarrer ola "küllü nefsin zâ’ikatü'l-mevt" fehvâ-yı ibret nemâsınca ve küllü ibn ünsâ inne tâlibün selâmetihi yevmen alâ âlihi hırbâ’i mahmulün medlûlünce ([sayfa 18] bu dâr-ı gurûr-ı fâniden sarây-ı sürûr-ı câvidânîye raht-ı vücûdların çeküp kurb-i civâr-ı rahmet ve firdevs-i cinânda rûh-ı fervânları âşiyân tutdukda rib‘-i evkâfdan altı aded eczâ-i şerîfe-i Kur’ân-ı azîm tilâvet olunup tâlîlerine yevmî birer akçe verilüp cüz-i mezbûrun birinin sevâbı fahr-ı âlem hazreti Resûlüllâh sallallâhü aleyhi ve sellem rûh-i pâk ve ravza-i ıtırnâklerine revân ola ve bir cüz’i kendü rûh-ı pür-fütûhları içün ve bir cüz’i birâder-i ekremleri merkûm Yakub Efendi rûhı içün ve bir cüz’i vâlideynleri rûhı içün ve bir cüz’i merhûme Dilşad Hâtûn rûhı içün ve bir cüz’i sa‘îdü'l-hayât şehîdü'l-memât mahdûm-ı mükerremleri Mustafa Çelebi rûhı içün ve yevmî on akçe dahi zevce-i mükerreme ve halîle-i muhteremeleri tâcü'l-muvakkarât zuhrü'l-muhadderât seyyidetü'l-afâ’if ve'l-mestûrât halîletü'l-mikdâr

cemîletü'l-âsâr hâtûn-ı ibnetü'l-mevlâ el-fâzılü't-tahrîr ve'l-âlimü'l-âmilül-hatîr [sayfa 19] zuhrü'l-mesâlikîn kutbü'l-ârifîn eş-Şeyh Mehmed bin Bahaeddin kuddise sırruhuya olup mutasarrıfa olalar mâdâmki zevc-i âhara mütezevvic olmaya müddet-i hayâtlarında mutasarrıfa olup ba‘dehu vazîfe-i mezbûre ulemâ-i sâlihînden bir ehl-i ilme ta‘yîn olunup Câmi‘-i Kebîr demekle ma‘rûf olan ma‘bed-i hatîrde fukarâ-i talebeye ders ede ve hakk-ı tevliyet yevmî iki akçe olup mütevellî mütedeyyin ve müstakîm ve câdde-i istikâmetde mukîm bir recül-i reşîd ve mutâlebe-i hakk-ı vakfda şedîd bir kimesne ola ve nâzır-ı vakf dahi kezâlik câdde-i istikâmete sâlik bir kimesne olup cihet-i nezâret yevmî bir akçe ve cihet-i cibâyet dahi vech-i mezbûr üzere yevmî bir buçuk akçe ola ve utekâ-yı vâkıf vâkıfdan hidemât-ı mezbûreye müte’ehhil kimesne olursa cihât-ı mezbûre anlara meşrûta ola masârif-i mezbûreden mâ-fazl evlâda ve evlâd-ı evlâda ola batnen ba‘de batn ve karnen isri karn ve ba‘de'l-inkirâz [sayfa 20] iyâzen billâhi te‘âlâ. Ve zikr olunan akârâtı ve usûl ve müsakkafâtı ba‘de't-tahliyyeti'ş-şer‘iyye ve zikr olunan menkûlât ve nukûdı bi'l-külliye habs ve tescîl ve habs ve tesbîlde mürâ‘âtı lâzım olan her emr-i dakîk ve celîl içün mütevellî nasb eyledüği fahrü'l-akrân Yusuf bin Abdülmennan yedine bi-isrihâ teslîm eyledim ol dahi tesellüm edüp sâ’ir mütevelliyân-ı evkâf gibi tasarruf eyledi deyü vâkıf-ı mûmâ-ileyh muvakkı‘-ı a‘lâ-yı kitâb-ı müstetâb olan fahrü'n-nüvvâb huzûrunda ikrâr-ı sahîh-i şer‘î ve i‘tiref-ı sarîh-i mer‘i etdiklerinde mütevellî-i mezbûr dahi tesellüm ve kabz eyleyüp tasarrufuna i‘tirâf edüp tesâdık etdiklerinden sonra vâkıf-ı mezbûr mûmâ-ileyh en‘amallâhü'ş-şükûri aleyh mebânî-i vakfı mahz-ı te’kîd [sayfa 21] ve kavâ‘id-i tescîli hüsn-i teşyîd içün mütevellî-i mezbûr muvâcehesinde da‘vâya âğâz edüp hilâl-ı kelâm ve esnâ-yı arz-ı merâmlarında mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a‘vâm ile vakf-ı nukûd zelelgîr ve halel-pezîr olup az zamanda telef ve in‘idâma encâm bulmağın e’imme-i kirâm katında vakfiyeti gayri sahîh olup akârâtın dapi pîşvâ-yı küll ve rehnümâ-yı seyl Ebû Hanife Kûfî âmilehu bi-lütfihi'l-celî ve'l-hafî katında adem-i lüzûmı tasrîh olunmuşdur deyüp vakfiyyet-i evkâf-ı mezbûreden rücû‘ ve mütevellî-i mezbûrı tasarrufdan men‘ edecek mütevellî memnû‘ olmayup belki bu bâbda tafsîl ve ıtnâb üzere cevâb-ı müstetâb verüp şöyle Sühan-sâz oldı kim evvelâ vakf-ı akâr imâm-ı ma‘hûd katında eğerçi lüzûmdan ârîdir fe-ammâ mihr ü mâh-ı âsumân-ı ictihâd delâleten nu‘mân-ı rüşd ü sidâd olan İmâmeyn re’y-i reşîd ve mezheb-i sedîdleri üzere vakf-ı akârın lüzûmı mersûm lâ-siyyemâ [sayfa 22] teslîm-i mütevellî oldukdan sonra

mukarrer ve mahzûmdur ve vakf-ı nukûd eğerçi e'imme-i selâse katında cevâz ve mesâğ mefkûddur ve lâkin imâm-ı muzaffer hazreti Züfer katında İmâm Ensârî aleyhimâ rahmetü'l-bârî rivâyeti üzere cevâz muhakkakdır deyüp mezheb-i imâm-ı mezbûr üzere vakf-ı nukûdun cevâzına ve imâmeyn kavlince vakf-ı akârın lüzûmuna hâkim-i mesfûrdan hüküm taleb edüp vefk-i merâmınca hükm etdikden sonra vâkıf-ı mûmâ-ileyh esbeğallâhü ni'me rızâ'ihi aleyh gerü istînâf-ı kelâm edüp eğerçi kavl-i mervî üzere nukûd-ı ma'hûdun vakfiyeti sıhhate müntemî oldı fe-ammâ henüz dahi lüzûm ve ve tahtemâldan ârî olmağın bâb-ı rucû' münsedd ve mes'ele-i istirdâd red yokdur deyü suret-i cidd ü kedd ile istircâ' etdükde mütevellî istimnâ' etdikde cevâb-ı sâlifü'z-zikr gibi gerü cevâba hâzır olup hükm-i hâkim-i şer'i ber-fasl-ı müctehidün fîhe mülâkî olsa inde'l-küll cevâz mütehakkık olup cemî'isine tenfîz ve imzâ lâzım ve vâcib olur deyü lüzûm-ı vakf-ı merkûm [sayfa 23] hâkim-i mersûm hayyâhullâhi'l-hayyü'l-kayyûm ve belleğahü mâ-yeşâ ve mâ-yerûddan hükm taleb etdikde hâkim-i merkûm dahi cânib-i vakfı evlâ ve taraf-ı nifâzı ahrâ görmeğin şurût-ı muharrere ve zavâbıt-ı mukarreresi üzere nukûd-ı ma'hudun cemî' akârât ve menkûlâtın sıhhatine ve lüzûmuna hükm eyledikden sonra bu vesîka-i enîka tahrîr olunup metâvîsinde olan akâr ve nukûddan nakîr ü kıtmîr vakf-ı sahîh ve habs-i sarîh oldı bir hasiyyet üzere ki asıl vakfa tebdîl ve tağyîr târî olmaz lâ-yebâ'u ve lâ-yûhebü ve lâ-yürhenü ve lâ-yûrisü ilâ en-yerisullâhi'l-erda ve men-aleyhâ ve hüve hayrü'l-vârisîn. "fe men-beddelehu be'de mâ-semi'ahu fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî'un alîm " ve alâ hâzâ vaka'a'l-işhâd ve't-tahrîr fî gurre-i Rebî'ulevvel min-şuhûr sene semân ve semânîn ve tis'a mi'e mine'l-hicreti'n-nebeviyye el-mustafaviyye.

Şehide bimâ-fîhi:

Kıdvetü'l-müderrisîn umdetü'l-muhakkikîn Muhyiddin Efendi ibn Şaban, Mevlânâ İbrahim Çelebi ibn Alaaddin Efendi, [sayfa 24] Mevlâne Mehmed Çelebi ibn Abdülcebbar ve Mevlâne Mahmud Çelebi ibn Ali, Mevlânâ Hazreti Piri, Mevlânâ Ahmed Çelebi ibn Hüseyin el-Hatîbi bi-Câmi'i İbn Kaygan, Mevlânâ Memi Çelebi ibn Ahmed el-İmâm, el-Hâc Mehmed ibn Ramazan, Bestan Çelebi ibn el-Hâc Mehmed eş-şehîr bi-ibn Yakalu, Mustafa Şeyh-zâde Kâtibü'l-hurûf ve münşi'l-kitâb-ı şerîf el-hakîr ez-za'îf, Mevlânâ Mehmed Çelebi el-Karaferyevî, Mevlânâ Abdi Çelebi el-Filibevî, Mevlâne Mehmed Çelebi ibn Hibetullah, Mehmed Çelebi ibn Yusuf el-İmâm ve gayrihim mine'l-hâzırîn.

EK.6: Sadeddin Efendi'ye ait 7 Ağustos 1614 (h. 1 Recep 1023) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 633: 202/71).

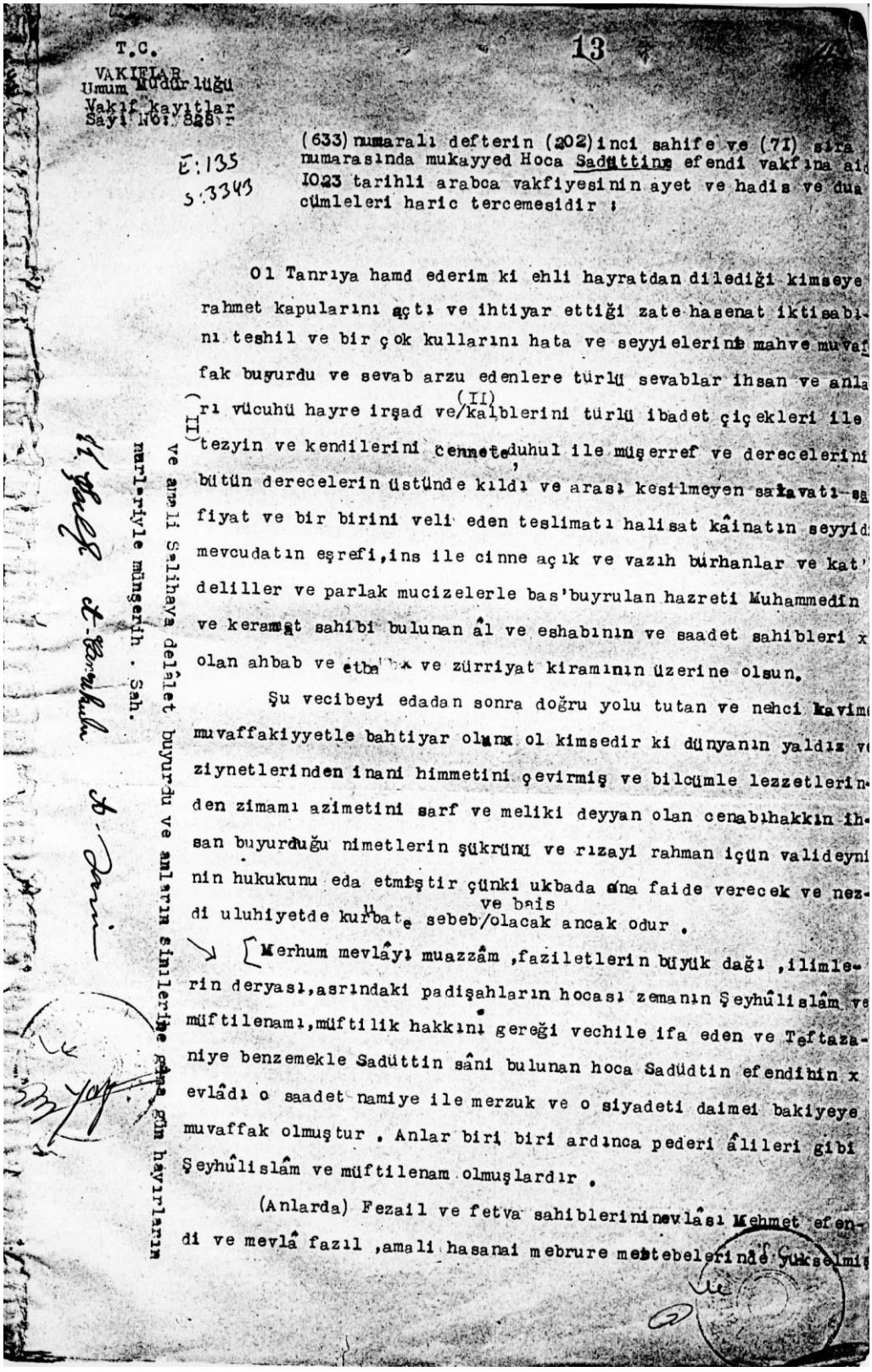

T.C.
VAKIFLAR
Umum Müdürlüğü
Vakıf kayıtlar
Sayı No: 633

E:135
S:3343

13

(633) numaralı defterin (202)inci sahife ve (71) sıra numarasında mukayyed Hoca Sadüttine efendi vakfına aid 1023 tarihli arabca vakfiyesinin ayet ve hadis ve dua cümleleri haric tercemesidir :

Ol Tanrıya hamd ederim ki ehli hayratdan dilediği kimseye rahmet kapularını açtı ve ihtiyar ettiği zate hasenat iktisabını teshil ve bir çok kullarını hata ve seyyielerine mahve muvaffak buyurdu ve sevab arzu edenlere türlü sevablar ihsan ve anları vücuhü hayre irşad ve/kalblerini (II) türlü ibadet çiçekleri ile tezyin ve kendilerini cennete duhul ile müşerref ve derecelerini bütün derecelerin üstünde kıldı ve arası kesilmeyen salavatı-safiyat ve bir birini veli eden teslimatı halisat kâinatın seyyidi mevcudatın eşrefi,ins ile cinne açık ve vazıh burhanlar ve katı deliller ve parlak mucizelerle bas'buyrulan hazreti Muhammedin ve keramet sahibi bulunan âl ve eshabının ve saadet sahibleri x olan ahbab ve etbaı x ve zürriyat kiramının üzerine olsun.

Şu vecibeyi edadan sonra doğru yolu tutan ve nehci kavim muvaffakiyyetle bahtiyar olanx ol kimsedir ki dünyanın yaldız ve ziynetlerinden inani himmetini çevirmiş ve bilcümle lezzetlerinden zimamı azimetini sarf ve meliki deyyan olan cenabıhakkın ihsan buyurduğu nimetlerin şükrünü ve rızayi rahman içün valideynini nin hukukunu eda etmiştir çünki ukbada ona faide verecek ve nezdi uluhiyetde kurbate sebeb ve bais olacak ancak odur .

Merhum mevlâyı muazzâm ,faziletlerin büyük dağı ,ilimlerin deryası,asrındaki padişahların hocası zemanın Şeyhülislâm ve müftilenamı,müftilik hakkını gereği vechile ifa eden ve Teftazaniye benzemekle Sadüttin sâni bulunan hoca Sadüdtin efendinin x evlâdı o saadet namiye ile merzuk ve o siyadeti daimei bakiyeye muvaffak olmuştur . Anlar biri biri ardınca pederi âlileri gibi Şeyhülislâm ve müftilenam olmuşlardır .

(Anlarda) Fezail ve fetva sahiblerininevlâsı Mehmet efendi ve mevlâ fazıl ,amali hasanai mebrure mertebelerinde yükselmiş

ve amali Salihaya delâlet buyurdu ve anların sinilerine gine gün hayırların

(II)

mırleriyle müşerrih . Sah.

(2)

ve Rumeli mamure sadaretinden mütekaid Esad efendi ve şanı yüce, bürhanı vazıh ,mevlaların kadir yönünden en şereflisi,ahalinin fahir yönünden en latifi,ol zamanda Rumeli mamure vilayetinde asakiri mesure kadısı Abdülaziz efendi ve ulemai kiramın zühri ve mevalii fihamın mutemedi ve salahen ve felahen şumûl ve itisal sahibiSalih efendilerdeir . Müşarünileyhim Mehmet efendi ve Esad efendi ve Abdülaziz efendi aşağıda tafsil edilecek vakfa şer'i canibinden mütevelli nasb olunan Fahrülakran Sinan çavuş ibni Abdülmennan huzurunda bilâsale ve mumaileyh Salih efendi tarafından vekâleti nehci şer'i üzre sabit olup aşağıda tafsil edilecek hususa vekili şer'i bulunan Mekkei Mükerreme kadılığından mütekaid ve Ayasofya medresesi Müderrisi Zübdetilfuzelâ'i şerif Mehmet efendi ibni Abdülhalim x bilvekâle mumaileyh x mevlâyi merhumun evkafını tescil ve bu hayrın bünyanını huzurunda kâidei şer'i şerifi üzre tekmile hattı münifi sultanî mucebi me'mur bulunan sabık Rumeli kazaskeri kemalatı ünsiye sahibi x Taşköprü zâde demekle meşhur Kemaleddin efendi ibni Ahmet efendinin meclisinde şunu ikrar ve itiraf eylediler ki mevlâyi mumaileyhaleme ibret gözile nazar ve bütün eşyada sırrı hakkı teemmül ve dünya binaları fena bulmak üzre, sefası cevir ve meşakkatle dolu ve anda her şey hebaya gitmek üzre,saba rüzgârı gibi esüp geçmekte ,nimetleri zevâl tehlikesinde,mukimleri rihlet halinde meserretlerişerlere mukarin ,visali infisale merhun ve erbabı ukul nazarında bulutlar gibi gelüp geçmekte olduğunu bilince x ecel hulûl etmezden evvel x habli ilâhiye sarılmak ve kişinin seyyiat ve hasanatından muhasebe edildiği günde sadakasının gölgesinde gölgelenmek mürad ve (vakfiyede yazılı ayeti kerimede) mevud olan ecri cezili kazanmağa rağbet ve (vakfiyede yazılı cenabı peyğamberden şerefmevrud hadisi şerife binaen) vefatından sonra amelinin münkati olmamasını şiddetle arzu edüp vakfiyede hududu ile beraber yazılı bazı emlâkini hali hayat ve sıhhatinde sair mal ve menalinden ifraz ettikten sonra aşağıda tafsil edilecek vücuh üzfe cenabıhakkın rızası içün niyyeti halisa ve taviyeti safiye ile vakıf ve habis etmiş ve bu vakıf ve tesbili

(3)

müslimiden bir takım şahidler huzurunda ikrar ve itiraf ve cü
lesini zikrolunan mütevelliye teslim ve mütevellide anlarda sai
mütevellilerin vakıflarda tasarrufları gibi tasarruf etmiş idi,

(Mevkufatı berveçhi âtidir).

1 - İstanbulda Daye hatun mahallesinde kâin kireç ve taşla
bina edilmiş ve ahali arasında Hoca efendi hanı namile meşhur
han'ın tamamı. Bu hanın arsası ve ebniyesi vakıf oluncaya kadar
temamen merkum vâkıf hoca ~~Ahmedxefendinin~~ Sadüttin efendinin mi
ki idi hududu iki tarafdan tarikâm ve bir tarafdan mumaileyh v
vâkıfın aşağıda beyan edilecek hucrelerine ve bir tarafdan Aman
oğlu namile meşhur yahudi milkine müntehi olup üç tabakayi havi
dir bunlardan yukarı tabaka oniki hucreyi ,Orta tabaka Onsekiz
hucreyi ,aşağı tabaka su kuyusu ve malûm hucraları ile mai cari
ve az ve çok sair menafii ile beraber yirmi iki hucreyi müştemil
dir .

2 - Arsa ve ebniyesi vakıf oluncaya kadar mezbur Vâkıfın mi
ki olup üç tabakayi havi ve her bir tabaka Onbir hucreyi cem'an
Otuzüç hucreyi müştemil ve hududu bir tarafdan zikri geçen han
ve iki tarafdan tarikâm ve bir tarafdan Medinei münevvere fuka-
rasına aid vakıf arz kıt'ası ile mahdud ve mezbur hana mülâsık m
hucrelerin tamamı .

3 - İstanbulda merhum Mahmut paşa camiine karib mevzide vaki
bir tarafdan Vâkıfın medresesi ve bir tarafdan sabık Ahkâm emini
Ahmet ağa milki ve iki tarafdan tarikâm ile mahdud ve merhum x
Mahmut paşa evkafından olan arz üzerinde yapılı ve arzının mezbur
evkafa mukataası senede altıyüz dirhem olup tahtanî Ondokuz hucre
ve kıble canibinde fevkanî altı hucre ve mezbur medrese tarafında
Sekiz hucreden ibaret hucrelerin tamamı .

4 - Bursa-da merhum sultan Orhan mahallesinde kâin müteaddit
hucreleri ve içinde akar su bulunan havluyu muhtevi ve bir taraf
dan merhum müşarünileyhin (Sultan Orhan İmareti) ve üç tarafı tari
kıam ile mahdud ve mukataai zemini senede oniki dirhem olan men-
zilin tamamı .

KAYITLAR MÜDÜRÜ

(4)

5 - Mahrusai mezburede Demirkapu namile maruf mevzi ve seyyid Usul namile meşhur mahal kurbinde Altıparmak mahallesinde vaki Tabhane namile maruf Büyük evin temamı .Bu ev evvelâ vakıf bir ev olup (iki kelime kadar açık) kendisile intifa olunmaz bir halde müşrif harab olduğu ve mezbur vakfın mali ile tamiri de mümkün olmadığı tebeyyün ettikten sonra mezbur vâkıf ;emiri şerif ve Hakimüşşef tarafından izni münif sadir olduktan sonra mezbur vakfa faideli ve mütebber bir şekilde enkazını iştira edüb enkazını yıkdıktan sonra yerine kendi malile fevkanî ve tahtanî müteaddid hucreler bina etti .

İş bu ev;akar suyu ve müteaddit taş madenini havi olup hududu erbaası mekabiri müslimine varıncaya kadar İsa bey vakfına ve tarikâme müntehi ve mukataai zemini her sene otuz dirhemdir .

6 - Mahallesinin adı yazılı değildir (Açık) Mahallesinde büyük x yol üzerinde yeni kapluca namile maruf Kudret hamamı kurbinde vaki bir tarafdan Rüstembey kapusu yanında (Açık)mensub kuyu ile mahdud ve mukataai zeminleri her sene yirmi iki dirhem ve biri birine mülasık iki dükkânın binalarının temamı .

7 - Mahursai Bursada Çıra pazarı namile maruf çarşuda vaki Bokçu hane namile maruf dükkânın binasını içindeki Altmışiki okkalık kazgan ile birlikde vakfetti .Bu dükkânın Yeni yiğit vakfı namile maruf vakfa mukataası senede üçyüz altmışdirhem olup Demirtaş vakfı ve Rüstem paşa vakfı ve Çınarlı mescid evkafından olan Boyacı dükkânı ve tarikı âm ile mahduddur .

8 - Bursada Tavuk pazarında kain ve üç tarafdan tarikâm ve bir taraf dan İvez paşa Evkafından olan furun ile mahduddur . Ve mukataai zemini İvez vakfına senede üçyüz altmışdirhem bulunan Girdeci dükkânının binasını vakfetti .

9 - Bursada Tavuk pazarında vaki birisi Börekci dükkânı ve diğeri Kebabcı dükkânı denmekle maruf ve merhum Sultan Murad han sâni hamamı ve merhum Sultan Mehmet han vakfı ve tarikâm ile mahdud ve mukataai zemini merhum İvez paşa vakfına senede Binseksen dirhem ve yekdiğere dükkan mülâsık iki bab binalarını vakfetti .

10 - Mahrusai mezburede mezbur çarşuda vaki ve bir tarafdan merhum

(5) Merhum gazi hüdaverdiğar evkafından olan yürehane namile maruf dükkân ve bir taraftan . Sah

Sultan bayazıda aid Yeni (5) hanın havlusu ve bir tarafdan Enbiya mescid evkafından olan Kasap dükkânı ve bir tarafdan merhum Fazlullah paşa vakfı ve bir tarafdan tarik ile mahdud ve mukataai zemini Fazlullah paşa vakfına senede üçyüz altmış dirhem bulunan Sebzeci dükkânının binasını dahi vakfetti .

11 - Ve yine Bursada Camii' kebire karib mevzide kâin bir taraftan Eğriye medresesi ve bir tarafdan mezbur Camii kebirin musluğu ve iki tarafdan tarikıam ile mahdud yirmi dört hucre ve tahtani dört hucre ve akar su ve iki kenif ve bir havluyu havi büyük evin temamini vakfetti . İşbu ev Sultan orhan evkafından olan arz üzerinde olup mukataai zemini senede yüzelli altı dirhemdir .

12 - Ve yine Bursada Eski Tahtakal'a tabir olunan mevzide vaki üç tarafdan tarikıam ve diğer tarafdan hurde furuş denmekele meşhur Mehmet dükkânı ile mahdud ve mukataai zemini Davut paşa vakfına senede Binyüz kırk dirhem olan iki bab Börekci dükkânları binalarının tamamları/mahzenleri ile birlikde vakfetti .

13 - Şimdi zikrolunan mevzide kâin Sarı Ali çavuş dükkânı ve Rıdvan zâde dükkânı ve Davut paşa evkafından arzı haliye ve tarikıam ile mahdud ve mukataai zemini mezbur Davut paşa evkafına senede ikiyüz kırk dirhem olan Berber dükkânı denmekle maruf dükkân binasının temamı

14 - Ve kezâlik Anadolu vilayetinde Kastamoni livâsı tevabiinden Devreğâni kazasında Lâleak-pınarı kariyesinde vaki bir dağ altında Akpınar nehiri ile dönen ve bir tarafdan Hasan fakıh milki ve bir tarafdan Sakarî değirmeni ve iki tarafdan tarikıam ile mahdud değirmenin cümle tevabi ve levahiki ile birlikde temamı olup bu değirmen vâkıfın vakfı malinden ayarı sahih ve vezni tam yüz dinar (Altun) bedelinde merhum kıyamı efendi oğulları mehmet efendi ve Abdülbaki çelebiden işbu bira edilmiş ve bunlara mezbur merhum pederleri/Kıyamı efendiden irsi şer'i ile intikal etmiştir .

15 - Ve yine hazreti Ebu eyyubi ensari-radiyallahü anhün-şehrinde Camikebir mahallesinde vaki bir tarafdan hazreti Ebu eyyubi ensari Türbedarına şeran muteber istibdal tarikı ile vakf olunan menzil ve bir tarafdan piyâde Husrev bin Abdullah milki ve bir tarafdan Davud ağa milki ile mahdud menzilin temamını cümle tevabi ve merafik ve kafe

(6)

kâffei menafi ve levahiki ile birlikde vakıf etti. Müşarünileyh vâkıf, son yazılan menzilden mada zikrolunan akarlar ve hucreler ve dükkânların ecri misilleri ile iycar olunmasını ve mezkûr değirmenden ve başkalarının hasıl olan galle ve ücretinden müşarünileyh vâkıfın vakıf malinden bina edilen fevkani Darülkurra da şeyhulkurra olan kimseye rayic osmanlı dirhemi olarak yevmî Ondirhem tayin etti. Bu darülkurra ;hazreti Ebu eyyubiensari -radiyallâhü anhün Türbesi civarında olup bilahare mescide tahvil edilmiş ve ana müezzin ve İmam ve emsali hademe tertib ve tayinedilmiştir.

Mumaileyh vâkıf ;merkum şeyhin sâlih ve âlim ve vücuhü kıraâtın cümlesinde ve kurrai aşerenin kıraat aşerelerini tarikatı mutebere üzre bilmekte mahir olmasını ve haftada dört gün talebeye tâlim ve tefhime müdavim bulunmasını şart kıldı.

Mumaileyh vâkıf ;mezbur galle ve ücretden on nefer ehli tecvid kurraya yirmi dirhem ki her birine iki osmanlı dirhemi tayin etti şu şart ile ki bunlar kıraatı seb'a ve kıraati aşereyi taallüme ve kuranı azim ve fürkanı hakimden her hizib ve aşerden cemi tarikını tahsile devam edecekler.

ve Kezâlik mezbur galle ve ücretden mezbur darülkurradan muhavvel mescidi şerifde imam olan kimseye yevmi üç dirhem ve bu imama sabah namazı akibinde (Yâsin) surei şerifesini cehren okumak ve her gece Yatsu namazı akibinde surei mülkü cehren okumak şartile yevmi bir dirhem tayin etti ve yine mezbur galleden mezbur mescidde müezzin olan kimseye yevmi üç akçe dirhem ve kayyım olan kimseye iki dirhem ve kandil ve mumlar içün yevmi bir dirhem tayin etti ve kezâlik mumaileyh x vâkıf vakıf malından bina ettiği mezbur darıkurra altındaki darı tevhidi şerifde şeyh olan kimseye mezbur galle ve ücretden yevmî sekiz x dirhem ve kezâlik müşarünileyhin vakıf maldan mezbur darı tevhidin hariminde bina eylediği sekiz hucrede sâkin olan sekiz müridden her birine mezbur galleden yevmi birer dirhem tayin etti. Şu şart ile ki x mezbur şeyh mezbur Müridlerle beraber mezbur darı tevhidde tarikatı şerife erbabı arasında mutad olan gündüzlerde ve gecelerde toplanub bütün gündüz ve gecede Cenabıallahı çok zikir edecekler ve tevhidi şerif

(7)

meclisinin sonunda mumaileyh vâkıfın ve usul ve füruunun ve ehli beytinin ruhları içün dua edeceklerdir . Müşarünileyh vâkıf zikr geçen darı tevhidin şeyhliğini hazreti azizimiz,şeyhlerin şeyhi rüsuh erbabının pişuvâsı ,şeriat ve tarikat feleklerinin kutbu,m rifet ve hakikat dairesinin merkezi bulunan Üsküdarlı Şeyh Mahmu efendinin tarikatı şerifesine müntesib sâliklerin sulehasına şart kıldı ve mezbur şeyhin zikrolunan müridlerle beraber taamları me- salihine yevmi ondirhem ve mezbur darı tevhidin mum ve kandilleri ni yakmak içün bir dirhem ve mezbur müridlerden her birine yevmi birer dirhem tayin etti . Şu şart ile ki bunlar her gün ikindi na mazından sonra toplanub Cenabıallahı Bir/er kerre cehren zikredüp be yan olunduğu vechile dua edeceklerdir . Ve kezâlik mumaileyh vâkı kendi türbesi civarında vakfının malinden bina ettiği darı talimd Muâllim olan kimseye rayic Osmanlı dirhemi olarak yevmi üç dirhem tayin etti şu şart ileki işbu Muâllim salih,müteşerri',mütedeyyin müteverri' olup Cumadan mada her gün Sıbyanı müslimin ve eytamı müvahhidine kuranı kerim ve fürkanı hakimi talim edecek ve bu tâ- lim mukabilinde bir şey ummayacak ve mescidi mezburun İmameti bu muallime meşrut olup cemaatı müslimine her gün beş vakit namazda imamet edecek ve selevatı cehriyye ve sırriyyede imamlık adabına riayet edecektir . Ve kezâlik mumaileyh vâkıf;mezbur darı talimde Kalfa olan kimseye salih ve mütedeyyin olması ve çocuklardan bir şey tale- leb etmemesi şartile yevmi iki dirhem tayin etti .Ve hazreti Ebu eyyubi ensari mahallelerinden merhum şeyh merkez efendi mahallesin de vaki Sofular mescidi namile maruf merhum Hayrüddin bey mescidin de beş vakitte imam olan kimseye kezâlik mezbur galleden yevmi üç dirhem ve bu imama her/gün sabah namazı akibinde surei Yâsini cehren okumak ve her gece yatsu namazından sonra surei mülkü cehren oku- mak şartile yevmi bir dirhem tayin etti ve mezkûr mescidin müezzi- nine yevmi iki dirhem ve kayyımına yevmi bir dirhem tayin ve bu x kzyyımlık hizmetini işbu mescidde müezzin olan kimseye şart kıldı.

Ve yine o paradan mezbur mescidin Mum ve kandili içün yevmi bir dirhem tayin etti .İşbu Hayrüddin bey mescidi ;müşarünileyh vâ kıfın kendi malinden Allah rızası içün imar ve termim ve tahsisat

tayin ve masarıf ve cihat ve vezaifini tebyin ile ihya ettiği me
cidi şerifdir zira bu mescid;müstegallatı bulunmadığından muatta
idi . Ve mezbur Eyyubi ensarî mahallelerinden Servi mahallesinde
evvelen merhum Vziri azâm Ali paşa bahçesi odalarından biri olup
sonra müstegallatı olmadığından muattal olmağla mumaileyh vâkıf ,
vakfı malinden ihya eylediği bu mescidde üç vakitte imam olan kim
se içün yevmi üç dirhem tayin ve yine bu mescidin imamı içün her
gün sabah namazı akibinde Yâsini şerif suresini cehren ve her ge-
ce yatsu namazı akibinde sürei mülkü cehren okumak şartile yevmi
bir dirhem ve bu mescidin Müezzinine Müezzinlik ciheti içün yevmi
iki dirhem ve Kayyımlık ciheti içün yevmi bir dirhem tayin ve kay-
yımlık cihetini iş bu Müezzine şart kıldı ve mescidi mezburun Mum
ve kandili içün mezkûr galleden yevmi bir dirhem tayin etti .

Ve kezâlik Kuranıazim ve fürkanı hakimin ehil ve mahirlerinden
otuz neferden her birine ikişer dirhem tayin etti şu şart ile ki
bunlar ikindi namazı akibinde mumaileyh vâkıfın darülkurra olan m
mescidinde toplanup her biri tecvid ve tertil üzre ve sürat ve ta
cil etmiyerek ve esnayı kıraatde merasimi adâbe riayet ve hakkı x
ile tilavet ederek tenzili celilden birer cüz'şerif okuyub her gün
bir meclisde hatim ve bu tilavetlerinin sevabını Rabbilâleminin x
sevgili si bulunan Nebi ve şefiimiz hazreti Muhammedin ve âl ve as
habının ve sair enbiya ve mürselin hazeratının ve Vâkıfın usul ve
Füruunun ve ehli heytinin ve kaffei müminin ve müminatın ruhlarına hediye edecek-
lerdir . Mumaileyh vâkıf,mezbur Otuz eczai şerifeden on cüzi şerif
fin kıraatini zikri geçen on kurraya ve bir cüz'ün kıraatini mezbur
Darülkurra olan Yeni mescidin İmamına ve bir cüz'ü şerifin kıraati
ni tecvid ile kıraate ehil olmak şartile mezbur mescidin Müezzini-
ne ve bir Cüz'ün kıraatini, tecvid ile kıraate ehil ve kadir olmak
şartile mezbur mescidin kayyımına ve bir cüz'ün kıraatini mezbur x
Mektebde kalfa olan kimseye ve bir cüz'ün kıraatini vâkıfın ihya w
ettiği sofular mescdinde imam olan kimseye ve bir cüzün kıraatini
tecvid ile kıraate ehil ve kadir olmak şartile mezbur mescidin Müe
ezzinine ve bir cüz'ün kıraatini -Darülkurra olan mescidde imamlık
cihetine mutasarrıf değilse- mezbur mektebin Muâllimine ve bir cüz

ün kıraatini vâkıfın Servi mahallesinde ihya ettiği diğer mescid-
de İmam olan kimseye ve bir cüz'ün kıraatini tecvid ile kıraate x
ehil ve kadir olmak şartile işbu mescidin müezzinine ve mezbur da-
rı tevhidin hucerelerinde sâkin olan Müridan arasında tecvid ile
kıraate ehil ve kadir olan bulunur ise mezbur otuz cüzden bir cüzi
şerif kıraatinin de başkalarına tercihen anlara verilmesini ve kim
olur ise olsun bu otuz cüz'den iki cüz'ü şerif kıraati vazifesinin
bir şahısda ictima' etmemesini şart kıldı .

Ve kezâlik Mumaileyh vâkıf ;istikametle mevsuf bir kimseye
mezbur galleden yevmi bir dirhem tayin etti şu şart ileki bu kimse
meclisi tilâvete bila uzri şer'i gelmeyenin ismi altına nokta koya
cak ve her zemanda bu resimde adalet edecektir . Vâkıf; bu noktacı
lık hizmetini mezbur Darıkurra olan mescidde kayyım olan kimseye w
şart kıldı .

Ve kezâlik vâkıf mezbur okuyanlara reis olan kimseye mez-
bur galleden yevmi bir dirhem tayin etti şu şart ileki bu Reis her g
gün hatmi şerif akibinde selefi salihinin adetleri üzre dua edecek-
lerdir vâkıf; bu reisliği okuyanlar arasından eşref ve evra' olan
kimseye şart kıldı .

Ve kezâlik vâkıf;hazreti Ebu eyyubi ensarî camiinde muar-
rif olan kimseye yevmi bir dirhem tayin etti şu şart ileki bu kimse
cenabı resulüllâhi ekmeli tarif ve ahseni tavsif ile tarif ve tav-
sif edecek sonra müşarünileyh vâkıfın ve usul ve füruunun ve ehli bey-
tinin ruhlarına cum'alarda ve Bayramlarda ve sair gündüzler ve gece
lerde sair cevamii şerife ve meabidi münifedeki adet vechile dua x
edecektir .Müşarünileyh vâkıf;beyanî geçen vakıfların gallatından k
her senenin Ramazan ayında mezbur mektebde senenin dört faslında da
okuyan yirmiye kadar xx yetim çocuklara yakası kaftan ve Şam kutnu-
sundan Takye ve don ve gömlek ve Papuç alınıp kadir gecesinden evve
velce anlara kısmeti adile üzre taksim olunmasını şart ve her yetim
içün tayin olunan bu elbisenin alınmasına mahsus olmak üzre mezbur
galleden üçyüz dirhem tayin etti ve bu yetimlerin hissesinden bir x
şey aratar ise o yetimin kendisine verilecek ve bir yetimin nasibin-
den bir şey diğer bir yetime verilmeyecektir ve bu üçyüz dirhem; x

(10)

mezkûr yetimlerin her biri içün tayin olunan elbisenin alınmasına kâfi gelmez ise bu üçyüz dirheme mezbur galleden kaderi kifâye zam olunacaktır . Ve mezkûr on yetimden her birinin eline mezkûr elbisei muayyeneden başka onar osmanlı dirhemi verilecektir . Fakat bu yetimlerden mezbur mektebde mûdavemet üzre okumayubda üç ay filan okumakla iktifa edenlere -bütün sene okuyanlar ile kıyasen okuyanlar arasını fark içün- gayri mudavimlere Don,gömlek ve ayakkabı alınmakla iktifa olunacaktır ve mektebi mezburda Çocuklar ;zikrolunan nisab üzerine zâid yâni yirmiden fazla olur ise bu fazla olan çocuklardan her birine mezbur gallatdan Takye ve Ayakkabı alınmakla iktifa olunacak ve bu fazla çocuklardan hiç birisi asla mahrum edileyecektir .Ve kezâlik mezkûr mektebde ;tayin ve beyan olunan vakitte tâlim eden muâllime ikiyüz gümüş dirhem ve kalfaya yüzelli dirhem sarık parası verilecektir . Mumaileyh vâkıf;kendi Türbesine sâlih bir kimsenin türbedar olmasını ve bu türbeye konulan kandili her gece yakmasını ve mezbur mektebin masalihini ki fütursuz olarak muhafaza ve tanzif ve tathirini deruhde etmesini ve buna bu hizmetleri mukabilinde yevmi iki dirhem verilmesini ve bu mektebin adtındaki hucrede sâkin olmasını ve ehil ve kadir olmak şartile mezbur x otuz cüz'ü şerifden bir cüz'ün kıraati vazifesini şart kıldı . Ve kezâlik vâkıf;mütedeyyin ve emin bulunduğu âşikâr ve ziyâde isitikamet ve diyanetle mevsuf bir kimsenin zikrolunan evkaf üzerine mütevelli olmasını ve buna tevliyet vazifesi olarak yevmi altı dirhem verilmesini ve eğer evkafınihyası hususunda istikamet eserleri görülür ise ve kemali gayreti tebeyyun eder ise vazifesine iki dirheme kadar zam olunup mecmu' vazifesinin sekiz dirhem olmasını şart kıldı . Ve kezâlik kayyaninihisab ve kitabı bilir ve yevmi hisabda allahdan korkar bir kimsenin mezbur evkafa kâtib olmasını ve buna yevmi üç dirhem verilmesini ve salih ve emin bir kimsenin mezbur evkafa Câbi olmasını ve buna yevmi üç dirhem verilmesini şart kıldı ve zikri geçen evkafa sabatında mahir bir dülğer tayin olunup mezbur akarattan düçarı halel olanları termim ve tamire ihtiyac hâsıl ettiğinde bilâ te'hir islâh etmesini ve buna yevmi üç dirhem verilmesini ve ek

(II)

biri Ustad diğeri Tilmiz olmak üzre iki su yolcusu tayin olunup bunların büyük cadde üzerinde vâkıfın türbesinin havlusundan mezbur vakıf malı ile bina ettiği sebile akıttiği suyu ve kezâlik vakıfının mali ile mezbur vakıf hana akıttığı suyu ve Ayasofya camii kurbinde kâin vakıf büyük eve akıttığı suyu ve Galatada sahili bahirde Ayas paşanın vakıf bahçesi kurbinde bina ve suyunu akıdup yolculara vakfettiği çeşmeyi akıtma işlerini tekeffül etmelerini ve bu hizmetler mukabilinde ustaya yevmi iki ve tilmize bir dirhem verilmesini şart kıldı .

Ve kezâlik vâkıf;akmakda olan mezbur dört sudan her hangi birsinin mecrasını islaha her ne zeman ihtiyac vaki olur ise mezbur evkafın gallatından kâfi mıkdarın bila te'hir vela taksir sarf olunmasını şart kıldı . Ve kezâlik vâkıf;mezbur gallatdan orta fiatlı olarak Bağdadî(cübbe olması muhtemeldir) ve sarık alınub mezbur darı talimde okumağa devam ile hıfzi kur'anı tahsil ve her kes huzurunda başdan nihayete kadar ezberden okuyan hafıza verilmesini ve çocukları hıfzı kurana terğib içün bu atiyeye devam edilmesini şart kıldı mumaileyh vâkıf; zikrolunan bütün evkafın ve vâkıfın ihya ettiği mezkûr sofular mescidi ve Servi mescidinin tamir ve termimlerinin indelihtiyac bilcümle masarıfı mezkûre üzerine w behemehal takdim edilmesini ve İstanbulda vaki evkafı mezburenin gallatından tamir ve termimden ve sabıkan zikrolunan masarıfdan w sonra fazla kalanın mumaileyh vâkıfın evlâdı ve evlâdı evlâdıx ve inkırazlarına kadar batnen bade batnin ve feran gıbbe aslin evlâdı evlâdı evlâdı arasında -miras tarikı üzre olmayub-zükûr ve inas'x arasında müsavat üzre taksim olunmasını ve anlardan her hisse sahibinin hissesinin kendinden sonra evlâdına ve evlâdı evlâdına ve batnen bade batnin evlâdı evlâdı evlâdına verilmesini ve bu hisse hakkında hisse sahibinin kardeşlerinin müzahamede bulunmamasını ve kezâlik hisse;zükûr ve inas arasında müsavat üzre olup bütün batınlarda bu güzel usule kıyamete kadar riayet edilmesini şart kıldı . ve Kezâlik vâkıf ;Eyyub camii kebiri kurbinde vaki;mezbur müstesna menzilin sûknasını mezbur Mektebin muâllimine ve bu muâllimin sûknaya

(12)

ihtiyacı yok ise zikri geçen Darülkurraya şeyh olan kimseye bunun dahi döknaya ihtiyacı yok ise mezbur mektebin kalfasına şarş ve bunun dahi süknaya ihtiyacı yok ise zikrolunan evkafın mütevellisi anı emsali gibi bedel misli ile iycar ve ücretini zikri geçen vakfın masalihine sarf etmesini ve hal bu minval üzre olunca mezbur menzilin zikredilen istisna tahtında dahil olmamasını şart kıldı ve mezbur Değirmenin gallesini Devrekğâni kazasında Akpınar lâle namile maruf karyede müceddeden bina ve inşa ve Allah rızası içün vakıf ettiği camiin mesalihine şart kıldı binaen aleyh bu camide hatib olan zâta mezbur değirmenin gallesinde yevmi iki dirhem ve imam olan zata yevmi iki dirhem ve müezzin olan zata kayyım dahi olması şartile yevmi iki dirhem ve mum ve kandiliiçün yevmi bir dirhem verilecektir ve mezbur değirmen her nex zaman tamir ve termime mühtac olur ve kendisinin gallesi tamirine kâfi gelmez ise zikrolunan evkafın cümlesinin mahsulinden kâfi mıkdarın ; evkafı mezburenin nazırı marifetile sarf olunmasını şart ve Bursada vaki evkafı mezburenin galle ve mahsulinden evvela harab olan yerin imarı ve fasid olan yerin islâhı ile başlanılmasını ve mütevelli makamına kaim emin bir kimse nasb olunup mütevelli üzerine lâzım olan hizmetlere bakmasını ve bu kimsenin İstanbulda vaki evkaf sabıkasının mütevellisine her sene vakfın nazırı marifetile hesab vefmesini ve buna Bursada vaki evkafın gallatından yevmi (verilecek para yazılı değildir)verilmesini ve Bursada kâin evkafına emin bir kimse Câbi tayin olunup uhdesine lâzım olan işleri bitirmesini ve buna hizmeti mukabilinde Bursada ki evkafının gallesinden yevmi iki dirhem verilmesini ve bu masarıfdan artan fazla iki nısıf yapılup evvelki nısfın mumaileyh vâkıfın evlâdına sonra evlâdı evlâdına sonra inkırazlarına kadar neslen bade neslin ve feran gibbe aslin evlâdı evlâdı evlâdına sarf olunup aralarında İstanbulda vaki fazla evkafının tafsilinde geçen tertib üzre taksim olunmasını ve evlâdın inkırazından sonra bu evvelki nısfın aşağıda beyan olunacak olan ikinci nısfa zam olunmasını ve bu ikinci nısıfdan ; sâlih ve ehli tecvid kurradan beş kimseye on dirhem ki her birine yevmi iki

şer dirhem verilmesini ve bu beş kimseden her biri merkum merhumu
mezarı civarında merhum Sultan mehmet han hazretlerinin camiinde
toplanarak müşarünileyh vâkıfın babası merhum Hasan x can efendin
ruhi için Kuranıkerim ve fürkanıhakimden birer cüz okuyub sevabın
anın ruhuna hediyye etmelerini ve bu ikinci nısıfdan masarifi mez
kûreden sonra artanın Bursa hâkimi marifetile Bursada sâkin olan
fukaradan Eramil ve eytamın para yettiği kadar elbiselerine ve sa
ir levazım ve havayiclerine sarf olunmasını şart kıldı ,

Ve kezâlik vâkıf;darülkurra olan mescidinin imamı hafız ise
şehri ramazanda Teravihi hatim ile kılmasını ve hafız değil ise a
yardımcı ve ehli tecvid ve sulehadan bir hafız ; mezkûr ayda mezbu
mescidde teravihi hatim ile kılup bu hafıza vakfın gallatından dö
lira verilmesini ve seda ve edası güzel iki kimse mezkûr ayda mez
bur mescidde teravihin tesbihlerinde mescidin müezzinine yardım e
melerini ve bunlardan her birine ikişer lira verilmesini şart kıld

Ve kezâlik vâkıf;her sene Berat gecelerinde beş okka ağırlı-
ğında Bal mumundan iki mum alınup Darülkurra olan mescidi mihrabı
nın iki yanına konulmasını ve kezâlik üç okka ağırlığında iki mum
alınup vâkıfın ihya ettiği zikri geçen sofular mescdidi mihrabının
iki yanına konulmasını ve kezâlik üç okka ağırlığında iki mum alı-
nup vâkıfın ihya ettiği mezbur Servi mescidi mihrabının iki taraf
na konulmasını ve Darülkurra olan mescidinde Ramazanın her gecesin
de ve her cüm'a gecelerinde oniki kandil yakılıb sair gecelerde altı
kandil ile iktifa olunmasını şart kıldı . Mumaileyh vâkıf,mezbur e
bilin hizmetine iyi çalışacak ve gelüp geçenlerden ve yolculardan
xx susamışlara su verecek bir kimsenin tayin olunmasını ve buna me
bur gallatdan yevmi iki dirhem verilmesini ve su çekub abdest için
ihzar edilen mevzia abdeste kâfi gelinceye kadar su dökmeğe çalış-
kan bir kimsenin tayin olunmasını ve buna yevmi iki dirhem verilme
sini ve bu iki hizmet,darı tevhidin hucrelerinde sâkin olan Müridl
re verilüp anların bu iki hizmeti münavebe ile ifa etmelerini ve m
mezbur galleden yaz günlerinde üç ayda her gün yarım yük kar alınup
mezbur sebilde müslümanların susuzlarına sarf olunmasını şart kıldı

Ve kezâlik vâkıf;mezbur değirmen muattal olup tamir ile ihya

si mümkün olmadığında mezbur evkafın bütün gallatından mezbur k
yedeki camii mezburun mesalihine sarf olunmasını ve İstanbulda va
ki evkaf mezburesi meremmetine muhtac olup gallesi tamirine kâfi
gelmediğinde Bursada vaki evkafı mezburesinin gallatından kifayet
mıkdarının ana zam olunmasını ve lâkin Bursada vaki evkafx mezbure
si meremmte muhtac olup gallesi tamirine kâfi gelmedoğinde tamirat
bitinceye kadar vazifeleri tatil ve ya tenkis edilüp İstanbuldaki
Evkafından ana bir şey zam olunmamasını ve bu usule her zemanda ri
riayet olunmasını şart kıldı . Ve kezâlik mumaileyh vâkıf mezbur
darı tevhidin hucreleri yanında vaki bir tarafdan merhum Mehmet pa
şanın Türbedarına vakıf olunmuş menzil ile ve bir tarafdan (Açık)
ve bir tarafdan tarikıam ile mahdud harabe teveccüh etmiş olan evler
yıkılup mezbur darı tevhidin şeyhine sükna ile olmak üzre mezkûr hücre
lerin arka cihetine havayici saruriyei malumesi ile beraber arası
sofalı iki yeni oda yapılmasını ve mezbur hali arz bakiyyesinin x
mezbur eski odaların arsaları ile beraber mumaileyh vâkıfın evlâdı
silsilesine makbere olmak üzre tayin olunmasını şart kıldı ve zik-
rolunan bütün evkafın hasbi nezaretini evlâdının ve evlâdı evlâdın
nın ve batnen bade batnin ve karnen isre karnin evlâdı evlâdı evlâ
dının bütün sulehasına ve bunxxxxx nazırların cümlesine allah ri
zası içün hasbi nezareti de darı saltanati seniyyedeki İstanbulda
Şeyhulislâm ve müftil enam olan zate şart kıldı . Bundan sonra mü-
şarünileyh Hoca Sadûtdin efendinin müşarünileyhim evlâdları ;evsa-
fı şerh ve izâh olunan vakıfların cümlesi müşarünileyh babaları ho
ca Sadettin efendinin evkafı sahihası olup hazırı bilmeclis bulu-
nan mütevellii mezbure teslimi sahihi şer'i ile teslim ve mütevel-
lide anları tesellümü sahihi şerki ile tesellüm etmiş olduğuni zik
rolunan hususatın cümlesinde mütevellinin vicahen tasdikına mukarri
olarak ikrar ve itirafı sahihi mer'i ile ikrar ve itiraf ettiler.

İş bu hale müncer olunca ;müşarünileyhim efendiler ;İmamla
rın en büyüğü ,ümmetin siracı,gamlerin kâşifi,şeriatın burhanı ruk
nü rasih,alemi şafih Ebu hanife Nu'man bin sabit kûfi hazretlerinin indin
de akar vakfının yalnız vakıf ve mütevelliye teslim ile tamam olmu
muna binaen ve bir ibadet içün vakfolunmuş olan arsa üzerinde [illegible]

binayi diğer bir ibadet içün vakfın bazı eimme indinde ademi cevazına binaen zikrolunan evkafdan esaleten ve vekâleten rücu'edüb milkine çevirmek istediler .

Mütevelli ise İmameyni hümameyn ,İmam ebu yusuf ve imamı x Muhammed hazeratı indlerinde mütevelliye teslimden sonra vakfın luzumuna ve bir ibadet içün vakfolunmuş olan arz üzerinde vaki binayı diğer bir ibadet içün vakfın-aslı kurbetde ittihad bulunduğundan- bazı eimme indinde cevazina binaen redden imtina etti bu suretle muhasamaya girişüp merkum mütevelli;bâlâyi vakfiyeyi tevki eden ve hattı münifi sultanî mucibi mezbur evkafın tesciline me'mur bulunan Hâkimde mezbur evkafın cümlesinin sıhhat ve luzumuna hüküm etmesini istedi bu vechile hüküm ise âhireti dünya üzerine tercih bulunduğundan dolayı elyak ve ensebdir . Buna binaen müşarünileyh hâkim eimmeden tecviz edenin re'yine istinaden ;şeran hükmün mütevakkıf bulunduğu şeylerin cümlesini havi ve eslâf arasında cari olan ihtilafı âlim olarak mezbur evkafın sıhhatine hükmü sahih ile hüküm den sonra cenabıhakdan istiane ederek sıhhati müttefekunaleyh olan vakfın luzumuna ve mezbur ebniyenin dahi vakfiyyetinin luzumuna doğru düşüncesi ile imameynin reyleri üzre hüküm etti bu suretle mezbur evkaf;evzaı şeriyyesi üzre sahih lâzım müseccel bir vakıf oldu ol haysiyetdeki tağyir ve tebdil ve ibtal ve tahvili caiz olmaz f (Tebdil edenler hakkında tehdidi mutazammın bir ayeti kerime vakfiyede yazılıdır) vâkıfın ecri Hayy ve cevad ve kerim olan Cenabıhakkaidir .

Bu hadisenin ceryan ve tahriri Binyirmi üç senesi Receb ayının gurresinde vaki oldu

Tarafımdan terceme edildi , 29/6/942

Mütercim

Ali Sami Yücesoy

A. Sami

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi, defterine kaydı uyğundur .

20/7/942

Mütercim	Mütercim	Mütercim
R.Şallı	A.Tanrıkulu	A.S.Yücesoy
R. Şallı	A. Tanrıkulu	A. Sami

+T.C.+

EK.7: Sunullah Efendi'ye ait 29 Kasım 1609 (h. 2 Ramazan 1018) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 574: 54/24).

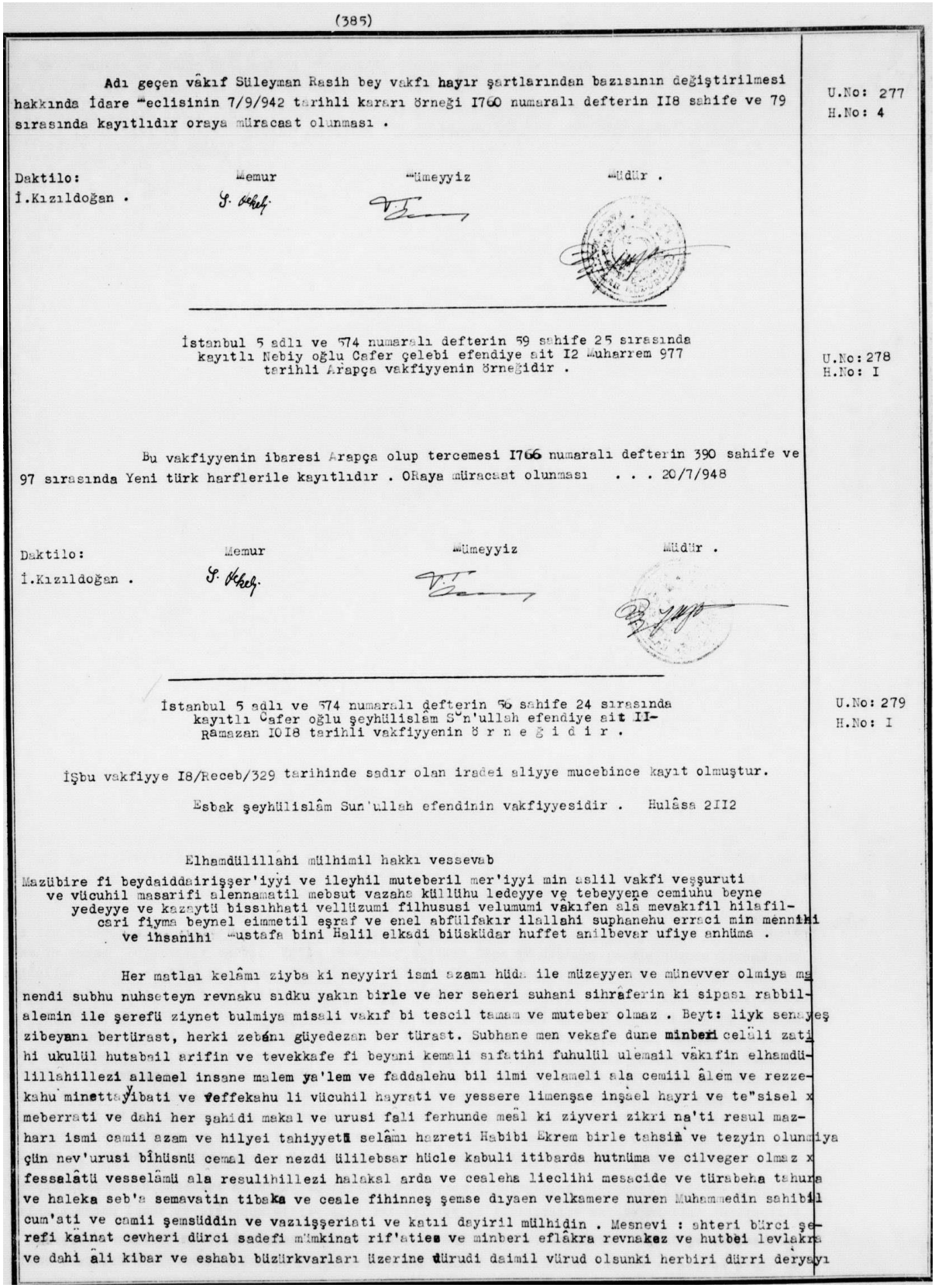

(385)

Adı geçen vâkıf Süleyman Rasih bey vakfı hayır şartlarından bazısının değiştirilmesi hakkında İdare Meclisinin 7/9/942 tarihli kararı örneği I760 numaralı defterin II8 sahife ve 79 sırasında kayıtlıdır oraya müracaat olunması . U.No: 277 H.No: 4

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Ş. Hekeş. Mümeyyiz Müdür .

İstanbul 5 adlı ve 574 numaralı defterin 59 sahife 25 sırasında kayıtlı Nebiy oğlu Cafer çelebi efendiye ait I2 Muharrem 977 tarihli Arapça vakfiyyenin örneğidir . U.No: 278 H.No: I

Bu vakfiyyenin ibaresi Arapça olup tercemesi I766 numaralı defterin 390 sahife ve 97 sırasında Yeni türk harflerile kayıtlıdır . ORaya müracaat olunması . . . 20/7/948

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Ş. Hekeş. Mümeyyiz Müdür .

İstanbul 5 adlı ve 574 numaralı defterin 56 sahife 24 sırasında kayıtlı Cafer oğlu şeyhülislâm Sun'ullah efendiye ait II-Ramazan IOI8 tarihli vakfiyyenin ö r n e ğ i d i r . U.No: 279 H.No: I

İşbu vakfiyye I8/Receb/329 tarihinde sadır olan iradei aliyye mucebince kayıt olmuştur.

Esbak şeyhülislâm Sun'ullah efendinin vakfiyyesidir . Hulâsa 2II2

Elhamdülillâhi mülhimil hakkı vessevab
Mazübire fi beydaiddairişşer'iyyi ve ileyhil muteberil mer'iyyi min aslil vakfi veşşuruti ve vücuhil masarifi alennamatil mebsut vazaha küllühu ledeyye ve tebeyyene cemiuhu beyne yedeyye ve kazaytü bissıhhati vellüzumi filhususi velumumi vâkıfen alâ mevakıfil hilafil-cari fiyma beynel eimmetil eşraf ve enel abfülfakır ilallahi suphanehu errâci min mennihi ve ihsanihi Mustafa bini Halil elkadi biüsküdar huffet anilbevar ufiye anhüma .

Her matlaı kelâmı ziyba ki neyyiri ismi azamı hüda ile müzeyyen ve münevver olmiya mu nendi subhu nuhseteyn revnaku sıdku yakın birle ve her seheri suhani sihrâferin ki sipası rabbil-alemin ile şerefü ziynet bulmiya misali vakıf bi tescil tamam ve muteber olmaz . Beyt: liyk senayeş zibeyanı bertürast, herki zebânı güyedezan ber türast. Subhane men vekafe dune minberi celîli zati hi ukulül hutabail arifin ve tevekkafe fi beyani kemali sıfatihi fuhulül ulemail vâkıfin elhamdü-lillahillezi allemel insane malem ya'lem ve faddalehu bil ilmi velameli ala cemiil âlem ve rezze-kahu minettayibati ve veffekahu li vücuhil hayrati ve yessere limenşae inşael hayri ve te"sisel x meberrati ve dahi her şahidi makal ve urusi fali ferhunde meâl ki ziyveri zikri na'ti resul maz-harı ismi camii azam ve hilyei tahiyyetü selâmı hazreti Habibi Ekrem birle tahsin ve tezyin olunmiya çün nev'urusi bîhüsnü cemal der nezdi ülilebsar hücle kabuli itibarda hutnüma ve cilveger olmaz x fessalâtü vesselâmü ala resulihillezi halakal arda ve cealeha lieclihi mesacide ve türabeha tahura ve haleka seb'a semavatin tibaka ve ceale fihinneş şemse dıyaen velkamere nuren Muhammedin sahibil cum'ati ve camii şemsüddin ve vazışşeriati ve katıi dayiril mülhidin . Mesnevi : ahteri bürci şe-refi kainat cevheri dürci sadefi mümkinat rif'atiea ve minberi eflâkra revnakez ve hutbei levlâkra ve dahi âli kibar ve eshabı büzürkvarları üzerine dürudi daimil vürud olsunki herbiri dürri deryayı

hüda ve dürrii burci ihtidadır ve ala men tebiahüm biihsanin radiyallahü anhüm ve raduan . VE BA-
DÜ: baisi inşai sahifei fasihai şer'iyye ve daii imlâi nemikai enikai sahihai şer'iyye budurki x
sultanı ulemai alam burhanül fudalail zevilihtiram ayinei ruhsarı fazlu kemal matlai âfitabı izzü
ikbal dürrei beyzai fütüvveti cud gurrei garrai cebhei vücud çerağı ibadethanei takva şem'i nur-
efşanı meclisi fetva mesnedarayı devleti sarayı şeyhuhatı islâm bala neşini divanhanei veraseti x
seyyidil enam mercii kaffei havassu avam muktedayı ammei enam müşeyyidi erkânı şer'i mübin müeyyid
dini hateminnebiyyin müftilenam şeyhülislâm mazharı ibdai sun'i sanii bi iştibah üstadüna mevlâna
hazreti Sun'ullah efendinin ki a'lel eali efdalül mevali merhumü mebrur darici rahmeti gafur mev-
lâna Cafer efendi hazretlerinin necli celil ve selili nebilleridir halledallahü biizzetin azizetin
zillehüzzalil ve adhakeddehrü bisüruri izzetil azizil celil canibi cenabı saadet menablarından x
esnafı evkafı mübeyyenei âtiye ve envai şersitu zevabıtı muayyenei caiyyeye berayı ikrarı tescil
kaymakam ve vekilleri olup sıdku emanet ile araste ve adlü diyanet ile piraste sikatı müslimin x
ve nikatı müminininden recüleyni hurreyni sadikayn şehadeti şer'iyyeye layikayn umdetil emacidi vel-
ayan zübdetül emasili velakran Feridun çavuş ibni Abdürrahim ve sofi Ahmet bey ibni İbrahim şeha-
detlerile badel istişhadil mesbuk biddaveti şer'iyye bermucebi şer'i şerif vekâleti mahkiyei mer-
iyyesi sabite olan mevlâna Hüseyin efendi ibni Ahmet ibni elhac Hasan ufiye anhüm ve an cemii mer
amene ve ahsen şer'i şerifi Muhammedi ve dini münifi Ahmedi meclisinde afdalüssalâti alâ şariihi
ve ekmelüttahiyyati ala vaziihi hususi mezbure mütevelli nasbolunup kezalik şahidanı merkumen şeha
detlerile müddeası sabit olan zuhrülakran veleşbah Ahmet çavuş ibni Abdullah muvacehesinde ikrarı
şer'i ve itirafı mer'i kılup şöyle takriri kelam ve tasviri meram ettiki namı nami ve ismi samiler
sadrı kitabı müveşşah ve müzeyyen ve dibacei hitabı müşerref ve müstahsen olan müvekkili saadetpe
nah sellemehullahü taalâ ve ebkah efendi hazretleri iktizayı emri rabbani ve muktezayı takdiri x
subhani üzere mir'atı zamiri münir ve âyinei tab'ı müstenirlerindeki mehbatı envarı feyzü ilham
ve mazharı asarı feyzi hayyi lâyenamdır sureti mazmunu izzet makruni âyeti innema ya'müru mesaci
dallah bahirü nümayan ve nakşi fahvayı bişaret ihtivayı hadisi şerifi saadet redifi menbeai mesci
zahirü ayan olup hasbeten lillahil aliyyil veliyyil hakim ve haseneten liruhi resulihil nebiyyil
kerim darüssaltanatisseniyye mahmiyei kostantaniyyede huffet anilfiteni mazahara minha ve mabatare
Kırkçeşmeye karib mevzide vakı Hüsam bey mescidin tevsi' ve imaret buyurup cami ettiklerinde umu-
men mesalih ve mühimmatı ve vakti hacette hususu meremmatı siyyema tazimi afdali kurubat ve tek-
rimi ekmeli mesubat olan medinei münevvere sallallahü alâ münevviriha fukarasına tayin olunan en
amı amları iysali ve eczayı şerifei muayyeneleri talilerinin vezaifi mübeyyeneleri ahvali için x
mukaddema darülizzil mamure mahmiyei sabıkai mağmure mahallâtından Ferhad ağa mahallesinde vakı
malumülhudut Cemali zade evleri denekle şayi' milki halisi sahih ve hakkı sırfı sarihleri olup x
vakfedüp tasarruf ve süknasın evlâdı sulbiyei kiram ammerehümullahü ve ebkahüm ila saatilkıyamla
rına meşrut eyleyüp tağyir ve tebdili ve nakıl ve tahvili re'yi saibi rezin ve fikri sakıbı rasi
lerine mufavvaz ve menut olmak üzere tescil ve tekmil buyurdukları vakıfhanenin arzı haliyesi üz
re hala vakfa ilhak tarıkı üzere ondört bap refiil kubab evli odaları bina olunup ve iki bap oda
dahi Ferhad ağa mescidi tarafında arzı mezbureye muttasıl beher sene vakfa yüz akçe mukataası ha
sıl olur yer üzere inşa olunup şöyle şart olunduki zikrolunan onaltı bap oda tarıkı maruf ve adâ
tı mutade üzere icar ve isticar olunup reyi' ve nema ve galle ve kirasından kaç akçe hasıl ve ne
kadar meblâğ vasıl olursa mukataai mezbure cümle masariften takdim ve canibi vakfa bikusur teslim
olunup badehu sulehai müminin ve kurrai fukarai müsliminden kıraeti kur'anı azimüşşana kadir on
nefer salih ve tahir kimesneler camii şerifi mezburda bada selâtilfecir cem' ve hazır olup berve-
hi teenni ve tertil hazreti tenzili celilden tedebbürü tam ve tazim ve ihtiram ile herbiri bir x
cüz'üşerif okuyup sevabı cemilin ve ecri cezilin şahsuvarı milkü levlak tantnişini bezmi eflak
sultanı enbiya senedi evliya seyyidülvera Şemsülhüda habibi hüda Muhammed Mustafa nazmı sallallâ
hü aleyhi rabbihi tazimen sallu aleyh ve sellimu teslimen hazretlerinin ruhu lâtifi mukaddes ve
merkadi nazifi akdeslerine bağışlayup zatı saadet nişanı mumaileyh vakıfı kerimişşan azamallahe
şanühu ve sanehu amma şanehu hazretlerinin vücudu pür cud ve zatı mes'udları havzai himayeti ila
hiyyede daimen mahfuz ve huzuzu ruhaniyye ve lezzeti vicdaniyye ile mütelezziz ve mahzuz olup ha
suphanehu ve taala amme alauhu ve tevali hazretleri kadrü rıf'atların berkarar ve ömrü devletler
drazı üstüvar eyleyüp saadeti dareyn ile mes'ud ve muhterem ve izzeti neş'eteyn ile muazzez ve mü
kerrem olmaları için dua oluna badehu cıvarı camii mezburda medfun ve sandukai hak ve fenada mah
zun olan necli muhterem mahdumu mükerrem saidülhayat şehidülmemat merhum ve mebrur cennetmekân x
Şeyh Mehmet efendinin afvu gufranlarına dua oluna tecavezallahü an seyyiatihi ve eskene fi mesa-
kini tayyibeti fi cennatihi talilerine herbirine binefsihi okuyup naib tutmayup hizmetinde kıyam
tilavetinde ihtimam ederse bitarıkıl ilim yevmiye iki akçe verile müsahele ve ihmal üzere olanla-
ra müsamaha ve imhal olunup vazife verilmiye ve şart olunduki tekabbelallahü birrehu ve hayrehu
ve daafe sevabe ve ecrehu fasihüllisan sahihülbeyan mütedeyyin ve salih herveçhile hitabete sali

hobnefes bir merdi necib camii mezburda hatip olup bernehci şer'i nebevi ve tarıkı dini mustafavi hitabeti ikamet ve her salavatı cuma ve iydde imamet eyleyüp bilâ özrü şer'i vela maniinkavi terk etmeyüp naib tutmayup binefsihi hizmet ve hizmete müdavemet ederse ciheti hitabet yevmiye dört akçe verile herkim hatip olursa sermahfil olup yevmiye birbuçuk akçe verile ve hatibi mezburdan gayrı üç nefer kari ve cari hafızı gayrülhan kimesneler devirhan olup resmi malum ve tarıkı mersum üzere edayı hizmet olunup herbirine yevmiye bir akçe verile ve bir hoş sada sahib eda kimesne sala müezzini olaki seyyidüleyyam cuma ve bayram günlerinde sünneti seniyyei marufe ve adeti marziyyei me'lüfe üzere sala verüp ve bade hurucil imam sünneti seyyidilenam üzere ezan okuyup badehu ikamet eyleyüp berveçhi meşruh cümle levazımı ikamet edüp yevmiye bir akçe verile ve hizmetinde mukim ve tarık ve semtinde müstakim salih ve mukdim bir adam kayyım olup cümle levazım ve mühimmatı görüp yevmiye bir akçe verile ve bir salih ve lebib rey ve tedbirinde musib ahvali vakfa vakıf merasimi tevliyete arifi maruf ile maruf emanet ile mavsuf hiyanet ve sakametten mütevelli diyanet ve istikamet ile mütehalli kimesne vakfı mezbure mütevelli olup hizmetinde kemali sa'y ve ikdam x ve tamam dikkat ve ihtimam edeki asarı hizmeti ve esmarı himmeti yevmen feyevmen neşvünema bula x ciheti tevliyet günde iki akçe verile ve zikrolunan bakı vakıf hane evladı sulbiyeleri inkırazından sonra sanehümullahü suphanehu annü billezine radiyallahü anhüm ve radu anhü ebnai ebnadan x velev vahiden mevcud olana şart olundu ilelinkıraz hafazahümullahül feyyaz an zalik ve ebkahüm ila saatilkıyam binnebiyyil kerim ve eshabihilkiram badehu hasbemaceret bihilade icarei sahihai mu tade üzere icar ve isticar olunup hasıl olan ücret ve neması zikrolunan odalar kirasına munzam x olup kezalik evsafı cemilei mahkiye ile mevsuf/salihi gayrı müsamih on nefer kimesne bade selatil asır camii şerifi mezburda cem ve hazır olup kelamı kadim ve nazmı kerimden tecvidi sahih ve tertili fasih ile herbiri bir cüz'üşerif okuyup her üç gün aleddevam minvali mezbur üzere bir hatim tamam olup sevabı nur efruzu ve ecri sürur enduzu kezalik fatihai surei nübüvvet hatimei risalei risalet şem'i cem'i enbiya senedi asfiya ve evliya seyyidil arebi velacem eşrefilvera şefiilümem resuli ekrem fahri alem sallallahü taala aleyhi ve sellem hazretlerinin ki tafsili sıfatı kemali muhal ve icmali tavsifi envarı cemalinde akıl bi mecaldir ruhu mutahhar ve merkadi münevverlerine hibe ve ihda ve hazreti vakıfa hayır dua olunup badehu bürci saadetten uful ve gülşeni devletten zebul eden kevkebi felek afdal ve goncai bağı iclalleri mahdumu ercümend merhum şeyh Mehmet efendi nin ruhu revan ve afvı gufranlarına dua oluna tegammedehullahü bi afvihi ve ridvanihi ve zeyyenehu talilerine kezalik yevmiye ikişer akçe verile eğer vakıfta müsaade olmazsa usul ve zevayide yevmiye birer buçuk akçe verile ve bade zalik sahibül hayratil hasenat sahibi ezyalil hayrı velihsan x azimil kadir refiilmekan müvekkili salifülbeyan hazretleri kazai Üsküdara tabi Istavros nam karye de vakı bir tarafı validi macidleri merhum efendinin vakıfhane ve bağı ve bir tarafı Sabiha hatun bağı ve bir tarafı sipahi Ahmet bey bağı ve bir tarafı Abdullah ağa vakfı ile mahdut olan üç kıta bağı ki biri bayır ve biri havra bağı ve biri dere bağı demekle maruf ve şayidir ve yine karyei x mezburede bir kıta bağını ki subaşı bağı demekle mevsuf zayidir cem'an dört kıta milki sahih bağlarına vakfı sahihi şer'i ile vakfedüp mütevellii mezbure teslim oldahi kabz ve tesellüm eyleyüp tasarruf ettikten sonra şöyle şart ve tayin olunduki zikrolunan bağlardan her yıl ne kadar mahsul hasıl olursa yine karyei mezburede olan vakfı müseccelleri bostan icaresine zam olunup mukaddema vakfa bağların mukataası verilip ve sair harc ve levazımı görülüp karyei mezbure imamına yevmi iki akçe verile şartı sabık üzere badehu meşayihi ebrarı kiram ve sulehai ahyarı izamdan halkı semti salah ve necaha dai ve tarıkızulüm ve maasiden men' ve sırfa sai bir ehli ilim ve salih şeyhi vaiz ve nasıh olup her cuma gün halka vaaz ve nasihat edüp bitarıkıssıla yevmiye on akçe verile cahil olursa mütevelli vermiye haram ola kezalik bir alim ve amil salih ve kamil mansabı dünyeviyyeden ragıb meratibi xxxx uhreviyyeye talib ve ragıb kimesne camii şerifi mezburda işraktan sonra talibil ilim ragıbil istifade olan fukaraya talim ifade edüp bila özrü şer'i eyyamı mutadeyi terk etmeyüp levazımı tedrisi itmam ve merasimi talim ve ifadede ihtimam ederse yevmiye on akçe verile ve bade zalik cenabı mekrümet meab vakıfı salifül elkab hazretlerinin veffekahullahü taalâ ve eyyedehu ve ammere vakfehu ve ab/manrusei bedehu Üsküdar huffet anilbevar mahallâtından Kefçe mahallesinde vakı Isfendiyar evleri demekle maruf ve şayi' olup kezalik tağyir ve tebdil ve nakıl ve tahvili x ve sair tasarrufatı şer'iyye kabzai tasarrufatı aliyyelerinde olmak üzere lazım ve mükemmel vakfı sahihi müseccelleri olan fena harab virane olup nef'i olmamağla bey'i ihtiyar olunup mukaddema x altmışaltı bin akçeye beyi' olunmuşidi hala meblağı mezburun onaltı bin akçesine kazai havassı hümayuna tabi şüheda zümresinin serdarı sa'dahinin alemdarı hazreti habibi ekremin yari ebi Eyubil ensari hazretlerinin merkadi şerif ve meşhedi redifleri vakı olan kasabai tayyibede camii atik mahallede indelciran malumülhudut olan bir furun yeri iştira olunup kırkbin akçesi binası için mütevelli mezbureteslim ve takbiz olunmuştur ve onbin akçesine karyei mezburede olan yaylı bostanı nın imareti mütevellisi izin ve marifeti ile mütevellii mezbure beyi' olunup tasarrufu tefviz kılınmıştır ve şart olunduki furunu mezbur yapılıp mamur oldukta kiraya verilip rub'u bostanı mahsul ile evkafı mezbure zevaidine munzam olup alâ münevviriha minessalavati ezkâha ve alâ mutahhiriha

minetteslimatı ezkaha hergün on cüz'ü şerif tilavet olunup sadrı neşini neşimin baka ve mesneda-
rayı encümen lika karini rahmeti hazreti emri zekar merhum validi macidi büzürkvarları efendi x
hazretlerinin el'an tilavet olunan yirmi eczai şerifeleri tekmil olunup hergün tamam bir hatmi x
şerif okunup sevabı ecri iki cihanın fahri resuli seyyidilenam aleyhi ekmalüttahiyyeti vesselam
hazretlerinin ruhu şerifi mutahhar ve merkadi nazifi münevverlerine bağışlana badehu veçhi meşru
üzere hayır dua oluna talilerine her sene merhumu merkumun iysal olunan akçesile altmış altun ir
sal oluna tekabbelallahü hayrehu ve tefeddale aleyn ve ahsin ahsene ihsanin fiddareyni ileyh eğe
badehu merhumun eczayı şerifei muayyeneleri vakfiyyede olan şurutu mübeyyeneleri üzere tamam otu
cüz olup her gün bir hatmi şerif tilavet olunursa yine kelevvel on cüz'ü şerif mükemmel tilâvet
olunup layenkati üç günde bir hatim okunup berveçhi sabık dua ve sena oluna ve badelbina meblâğı
merkum kırkbin akçeden bakı kalursa münasip akar alına akar alınca ve münasibi bulunca tarıkı ma
ruf ve zehci me'lûf üzere istirbah olunup rub'u vakfa zam oluna ve bade zalik bedri uluvvu şanı
dırahşan ve vehhac ve bahri hayrü ihsanı dırahşan ve mevac olan vakıfı aliyyüşşan ve müvekkili
veliyyülihsan hazretleri bundan akdem kazai Galataya tabi' Beşiktaş nahiyesinde Ortaköy nam karye
de vakı bir tarafı merhum Şemsi efendi bahçesi ve bir tarafı merhum duhani zade Mustafa efendi x
bahçesi ve bir tarafı derya ve bir tarafı tarıkıam ile mahdut ve tamam olup silki milki sahihlerin
de munzabıt ve sımtı zabtı sarihlerinde münharit olan bahçelerin tebdil ve tağyir ve taklil ve x
teksir ve sair cümle tasarrufat yedi kerimei amimetül hayratlarında olmak üzere kaffei tevabi' x
ve levahıkı ve ammei hukuk ve merafikı ile vakf ve tesbil ve tekmil ve tescil buyurup tasarruf x
ve süknasın ebnai kiram ve ebnai ebnai zevilihtiramlarına ilelinkıraz silsiletilebna ebkahümulla
hü taala ilâ yevmilceza şart ve tayin buyurmuşlardı hala şart olunduki eğer emri rabbani ve takdir
yezdani birle eliyazü billâh ebnası münkati' ve hiç kimesne kalmayup bilkülliyye inkıraz vakı olur
sa zikrolunan bahçe hasbema yektazihil hâl berveçhi şer'i isticar ve istiğlâl olunup neşvü nema-
sı ve galle ve kirası vakfı sabıka ilhak oluna zevaidinden camii mezburun şemi' ve meremmatı ve
hasır ve sair mühimmatı için her gün iki akçe verilip maada bakı kalan medinei münevverede olan
suleha ve zuafaya ala kadrilkifaye her am ve sal üçer altun irsal oluna ve şart olunduki zikrolu
nan odalara mütevelli olan kimesne kezalik furun ve bağ ve bostan mütevellisi olup yevmiye üçer
akçe verile ki mütevellii merkumun mecmu' vazifesi yevmiye beş akçe ola ve imareti evkaf bilâ hi
lâf bermucebi şer'i kavim cümleden takdim oluna ve şart olunduki cümle evkafı aliye ve hayratı x
galibelerinin nakıl ve tahvil ve tağyir ve tebdilinde merreten bade uhra istiğlalleri ola dedik
te vekili salifülbeyandan varid ve sadır olan kelimatı şer'iyye ve makalâtı mahkiyyei mütevellii
merkum alel veçhil mersum cemian bilmuvacehe tasdık ve umumen bilmüşafehe tahkık ettikte şeraiti
ahkam ve tescil ve zevabiti itmam ve tekmil bernehci şer'i kemayenbağı mer'i olduktan sonra evka
fı mezbure ve şeraiti mezkurenin sıhhat ve lüzumuna ve vücubu riayeti rusumuna hüküm ve kaza ve
ihkam ve imza olunup bu sutur ala mahüvelmastur imla ve tertib ve inşa ve terkib olundu . Hamide
lillâhi vahdehu ve musalliyen alâ men lanebiyye badehu hatemallahü lena bilhüsna hüve mevlâna ve
ni'melmevlâ tahriren filyevmil ehadissani min şehri Ramazan min şuhuri sene semane aşerete ve elf.
Min hicretinnebiyyi elfasılı beynel hakkı velhalf gaferallahü limen vekafehu ve nazare ve dea li
men ketebe ve zebere ve ecrülvâkıfı alelhayyilkerim innallahe indehu ecrün azim .

Şuhudülhal

Fanrül müderrisinil kiram zuhrül mehadimil fiham mevlana Mustafa efendi ibni şeyh Mehmet efendi
elmüderris bimedrese essultan Bursa . Umdetül müderrisin mevlana Ramazan efendi zade elmüderris
mevlana Bostan efendi . A'lemül ulemail kâmilin afdalül fudalâil amilin mevlâna Nuh efendi elka
di bikazai Selânik . Fahrülmüderrisinil kiram zuhrül mehadimil fiham mevlâna şeyh Mehmet efendi
ibnil mevlel merhum şeyhül islam şeyh Mehmet efendi . Mevlâna Hüsam efendi bini Mehmet elimam
başı . Mefharül müderrisin mevlana Fazlullah efendi bini Süleyman . Mefharül müderrisin mev
lana Mehmet efendi eşşehir biyaveri zade .

Bu vakfiyyenin altında şöyle bir kayıt vardır .

İşbu deruni vakfiyyede karyei mezbure imamına yevmi iki akçe verile şartı sabık üze
diye muharrer bulunmasına ve yine altmışbin akçe ibaresinin arasına altı ilave olunmasına nazara
dai şüphe bulunmuş olduğundan icabında gaflet olunmiya . .

Aslile karşılaştırıldı.

İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdık kılındı. 26/7/948

Daktilo:	Memur	Mümeyyiz	Müdür.
İ.Kızıldoğan .	S. Sekeli		

EK.8: Yahya Efendi'ye ait 1640-41 (h. 1050) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe tercümesi (VGMA, 571: 167/66).

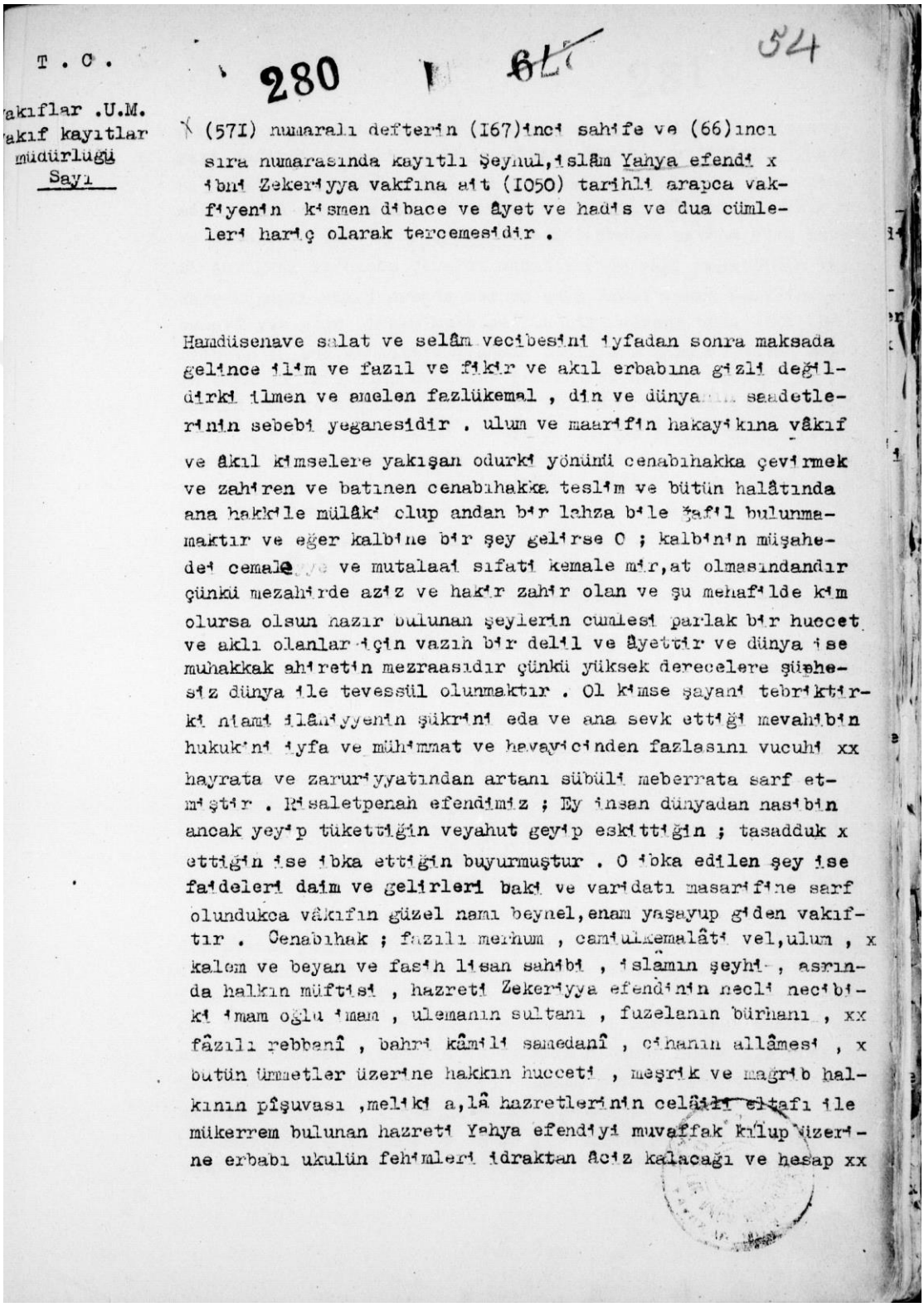

T . C .
Vakıflar .U.M.
Vakıf kayıtlar
müdürlüğü
Sayı

280 571 54

(571) numaralı defterin (167)inci sahife ve (66)ıncı sıra numarasında kayıtlı Şeyhul,islâm Yahya efendi x ibni Zekeriyya vakfına ait (1050) tarihli arapca vakfiyenin kismen dibace ve âyet ve hadis ve dua cümleleri hariç olarak tercemesidir .

Hamdüsenave salat ve selâm vecibesini ifyadan sonra maksada gelince ilim ve fazıl ve fikir ve akıl erbabına gizli değildirki ilmen ve amelen fazlükemal , din ve dünya saadetlerinin sebebi yeganesidir . ulum ve maarifin hakayıkına vâkıf ve âkıl kimselere yakışan odurki yönünü cenabıhakka çevirmek ve zahiren ve batınen cenabıhakka teslim ve bütün halâtında ana hakkile mülâki olup andan bir lahza bile ğafil bulunmamaktır ve eğer kalbine bir şey gelirse O ; kalbinin müşahedei cemalâ ve mutalaai sıfati kemale mir,at olmasındandır çünkü mezahirde aziz ve hakir zahir olan ve şu mehafilde kim olursa olsun hazır bulunan şeylerin cumlesi parlak bir huccet ve aklı olanlar için vazıh bir delil ve âyettir ve dünya ise muhakkak ahiretin mezraasıdır çünkü yüksek derecelere şüphesiz dünya ile tevessül olunmaktır . Ol kimse şayanı tebriktirki nizamı islâmiyyenin şükrini eda ve ana sevk ettiği mevahibin hukukini ifya ve mühimmat ve havayicinden fazlasını vucuhi xx hayrata ve zaruriyyatından artanı sübüli meberrata sarf etmiştir . Risaletpenah efendimiz ; Ey insan dünyadan nasibin ancak yeyip tükettiğin veyahut geyip eskittiğin ; tasadduk x ettiğin ise ibka ettiğin buyurmuştur . O ibka edilen şey ise faideleri daim ve gelirleri baki ve varidatı masarifine sarf olundukca vâkıfın güzel namı beynel,enam yaşayup giden vakıftır . Cenabıhak ; fazılı merhum , camiulkemalâti vel,ulum , x kalem ve beyan ve fasih lisan sahibi , islâmın şeyhi , asrında halkın müftisi , hazreti Zekeriyya efendinin necli necibi ki imam oğlu imam , ulemanın sultanı , fuzelanın bürhanı , xx fâzılı rebbanî , bahri kâmili samedanî , cihanın allâmesi , x bütün ümmetler üzerine hakkın hucceti , meşrik ve mağrib halkının pîşuvası ,melikü a,lâ hazretlerinin celâdet eltafı ile mükerrem bulunan hazreti Yahya efendiyi muvaffak kılup üzerine erbabı ukulün fehimleri idraktan âciz kalacağı ve hesap xx

parmaklarının sayamıyacağı derecede mevahibi ilâhiyye ve atayayı vefirei sübhaniyyenin kendisine feyezan ettiğini görünce bu nimetlerin şükrünü ifa ve bürrukerem binalarını inşa etmeği murad etti ve yüce himmetinin zimamini ulemanın tevkîr x ve fuzalanın teksirine çevirdi de İstanbulda merhum şeyh Yavsi zaviyesi kurbunda Çırakcı mahallesinde vaki menzilinin xx karşısındaki vakıf arsada merhum şeyh Yavsı vakfı canibine x senevî yüz otuz dirhem mukataa ile bir medrese bina etti .Bu medrese bu buk,ai latife , misli nadir bir tarz ve üslub üzre bina edilmiş olup dershane namında büyük bir hucreyi ve x ocaklı ondört hucreyi havi ve su kuyusunu ve malikinden şirai şer,i ile alup üzerindeki binayı yıktıktan sonra ihya edilen meyveli ve meyvesiz ağaçlı bahçeyi müştemil ve bir taraftanxx sabık ~~sabık~~ rumeli kazaskeri merhum seyyid Mehmet efendinin x olup vefatından sonra veresesine intikal eden menzil ve fahrul, ulema şeyh Mehmet efendinin Selânik kaadısı şeyhzadeden müntakil milki/ve bir taraftan hazreti vâkıfın aşağıda zikrolunacak vakıf menzili ile ve bir taraftan Medinei münevvere vakfı ile ve bir taraftan tarikiam ile mahduttur . Vâkıf bu medreseyi xx bütün tevabii ile birlikte fununi asliyye ve ferʻiyyeyi tahsile çalışan ve zemanlarını ulumi nakliyyeyi ve anın üzerine terettüb eden ulumi akliyye ve ulumi arabiyye ve edebiyyeyi ikmale sarfeden umum talebei ulume vakfetti . Bundan sonra müderrislerin mefhari ve müdekkiklerin zuhru ve ulema arasında Bursalı namile meşhur Mehmet efendi ibni Abdulhalim ; mezkûr medresenin vakfiyyetini ve müderrisin ve talebenin ve tevliyetin ve cibayetin vazifeleri gibi mesalihi için vâkıfın vakfettiği akaratın vakfiyyetini ikrara sonra vakfı tescil ve emri vakfı tahkim ve tekmil için rucu davasına vekil olup işbu vekâleti Murad paşa medresesinin müderrisi müderrisini kiramın fahri Abdülkadir efendi ibni merhum Sinan efendinin şehadetleriyle sabit olduktan sonra meclisi şeriati şerife ve mahfili tarikati münifede hazır olup vâkıfın mezbur medreseye ve aşağıda zikrolunacak müsteğallâtına tescil için mütevelli nasbettiği emaçid_ve ekârimin umdesi , mehamid ve mekârimin camii Hamza ağa ibni xx Eyyub,un mahzarında müvekkili bulunan hazreti Yahya efendinin mezkûr medresenin binasını bütün tevabii ve hududi tahtında x bulunan eşcarı mağruse ve sair gibi ammei menafii ile birlikte vakfeettikten sonra anın mesalihine şu vakfın cenabı kerimînden

sadır ve desti ihsani fukaraye zahir olunceye kadar hakkı sarih ve milki sahihi sırasında bulunan akaratı vekfettiğini ikrar ve itiraf etti . Onlarda şunlardır :

I - Mezbur Çırakcı mahallesinde vaki menzilinin binasının temamı . Bu menzil dahiliyye ve hariciyyeyi hâvi olup dahiliyesi xx ikisi fevkanî ve birisi tahtanî üç odayi ve bir matbah ve bir kenif ve bir bahçeyi hariciyesi de fevkanî üç odayi ve bunların ikisinin altında ahuru ve bir kenif ve tahtanî bir oda ve önünde ahur ve bir kenifi ve ahurun önünde bir odayi müştemil ve bir xx taraftan mezbur medresenin bahçesi ile ve bir taraftan merhum xx Şerif efendinin terekesinden veresesine intikal eden menzil ile ve bir taraftan tarikiam ile ve bir taraftan tarikihas ile mahduttur . Vâkıf bu menzili bütün hudut ve tevabii ve kâffei hukuk ve menafii ile birlikte şeyh Yavsı zaviyesine senevî seksen dirhem mukataalı arsası hariç olarak vakfeeti .

2 - Havassı Kostantiniyye muzafatından HASKÖY nam karye tevabiinden Südlüce nam mevzide kâin ve arsası merhum Sultan Bayezid vakfı canibine senevî üçyüz dirhem mukataalı Keremit furununun temamı . Bu furun bir taraftan vâkıfın zevcesi ve samsonî zade namile meşhur merhum Mehmet efendinin kızı merhume Rukiyye hatun vakfı bulunan furun ile ve bir taraftan tacirlerbaşı fahrul,ayan İsmail çelebi ibni Ebibekir,in milki ile ve bir taraftan oradaki cebel ile ve bir taraftan sahilibahir ile mahduttur. Vâkıf bu furunu cümle tevabi ve levahiki ile vakfetti .

3 - Galata muzafatından İSTİNYE karyesinde vaki ve merhum sultan Bayezid han vakfı cihetine senevî otuz dirhem mukataalı ekmekci furununun temamı . Bu furun fevkanî iki oda ve tahtanî üç odayi müştemil ve bir taraftan kısmen andon veledi Sivasbol milki ile ve bir taraftan Mihal veledi nam Zimminin milki ile ve bir x taraftan andon veledi nam topal zimminin milki ile ve bir taraftan canbi bahirde vaki tarikiam ile mahduttur . Vâkıf bunu bütün tevabi ve levahiki ile vakfetti .

4 - Birbirine bitişik sekiz adet menzilin temamı . Bunlardan herbiri dahilinde fevkanî bir oda ve altında matbah ve haricinde fevkanî bir oda ve altında ahur ve aralarında dihlizi ve her biri birer kenifi müştemildir .

283

5 - Karşılıklı ve birbirine muttasıl tahtanî yirmi hucre ve bir odanın avlu ile birlikte temamı . Bunların hepsi mâliklerinden satun alınan arsa üzerine bina edilmiştir ve bu arsa ; binası yanmazdan evvel Damat zade namile meşhur Abdülbâkî efendi ibni Mehmet efendinin milki olup ana da babası damat efendiden irsî şer,î ile intikal etmiştir ve bu hucreler üç mevzide kuyuyi ve tahtanî iki mahzeni hâvi olup kibleten İzmir kaadılığından münfasıl Davut efendi milki ile ve şimalen ve garben tarikiam x ile ve şarkan salifüzzikir Damat efendi namile müştehir merhum Mehmet efendi vakfı ile mahduttur .

6 - Bursa haricinde mer,ayeri namile maruf mevzide kâin ve x merhum Musa efendi veresesinden havuz ile birlikte ibtiyaı ser,i ile alınan bahçenin temamı . Bu bahçe şimalen Haşmî efendi namilem meşhur Mehmet efendi veresesinin bahçesi ile ve kibleten Osman efendi bahçesile ve şarkan karınca zade namile maruf adamın bahçesile ve f garben kısmen tarikhas ve kısmen mevlâna x Yusuf efendi bahçesile mahdut ve ayazmayı hâvidir . Vâkıf bunu cümle tevabi ve levahiki ve kâffei menafi ve merafiki ile birlikte vakfetti .

7 - Bursa dahilinde Timurtaş mahallesi kurbunda İncilboğazı x nam mevzide vaki Mesih kızı Cemile hatundan otuzbeşbin dirhem x semeni muayyen ile iştira olunan milk bahçenin temamı . Bu bahçe iki taraftan havuzlu bahçe namile maruf bahçe ile ve iki taraftan tarikiam ile mahduttur . Vâkıf bunu bütün hudut ve kâffei x hukuki ile vaketmiştir .

8 - Bursa haricinde İNCİLBOĞAZI namile maruf mevzide vaki x bahçenin temamı . Bu bahçe bir taraftan kısmen karaçelebi zade namile meşhur merhum Hüsam efendi vakfı ile ve kısmen tarikiam ile ve kısmen Mehmet milki ile ve kısmen Mehmet kızı Fatma hatun milki ile ve bir taraftan salifüzzikir İNCİL mevzii ile ve bir taraftan tarikhas ile mahduttur . Vâkıf bunu bütün tevabi ve levahiki ve kâffei menafi ve merafiki ile vakfetti . Bu bahçenin nısfı şayii Gökderezade merhum Ahmet efendiden seksenbin x dirhem mikdarı semeni malum ile ve diğer nısfı şayii kethuda x zade Mustafa efendi ibni Hamdi,den kezalik seksanbin dirhem xx mikdarı semeni malum ile alınmıştır .

9 - Bursada Mer,ayeri nam mevzide vaki kudvetülmuhadderat ,

284

umdetülmuvakkarat Rukiye hatun binti merhum Esad efendiden xx üçyüz seksan-altı dinar semeni muayyen ile vechi şer,i üzre x iştirai kat,i ile alınan bahçenin temamı . Bunun hududu bir x taraftan Ahmet oğlu Mehmet beşe milkine ve bir taraftan kalaycı zade Mustafa milkine ve kısmen haci Mustafa ibni Orhan vakfına ve bir taraftan kısmen Oruçbey vakfına ve bir taraftan kısmen imam Mehmet halife milkine ve bir taraftan kısmen tarikiam,a x müntehidir ve bunun arzı merhum (...) vakfına senevî yüz elli x dirhem mukataalıdır . Bundan sonra faziletlerinin sayısı dairei ta,dattan hariç olan hazreti vâkıf ; mezbur medresenin masalihine vakfolunan bilcümle evkafının en eyi bir şekilde mütevelli elile istiğlâl edilmesini ve zikri geçen menzîller ve x hucreler ve furunlar ise anların gerek muaccel ve gerek müeccel âdeti cariye veçhile ve mütevelli elile her vakıt ve zemanda x iycar edilmesini ve hadikalere bahçelere gelince anlarında müsakati şer,iyye tariki ile istiğlâl edilmesini ve cenabıhakkın ihsa n buyurduğu gelirlerinden evvelâ rakabatın imaret ve ebniye ve müsakkafatın meremmetine şer,ın iycabi veçhile sarf olunduktan sonra zekâvetli , faziletli , takva sahibi , dinin kaidelerini tahkik ve edebiyyatın faidelerini tetkik eden , furu ve usuli istihraca kadir , ma,kul ve menkulde mâhir ve sultan x tarafından nasbedilmiş olan ve her haftanın dört gününde ulemai kiram arasında tedavül eden ulumi nafiayi talebeye tedris eden ve meani kapularını ve belâğatın sırlarını miftahi beyan ve fasahatli bir lisan ile açan müderrise yevmî elli dirhem verilmesini ve keskin tabiat ve doğru düşünce sahibi olup talebeye dersi tekrar eden müide yevmî beş dirhem ve mezbur hucrelerde sakin olup müderrise halef olmağa ve ilimlerini almağa çalışan ve haftanın dört gününde tahsile koşan ve eyyami tatil denilen üç gününde tatil yapan talebeden her birine yevmî dört dirhem ve hiyanetten uzak bulunan mütevelliye yevmî on dirhem ve vezaifi ve varidati ve masarifi yazan kâtibe yevmîx beş dirhem ve emanetle mevsuf olup gallâti cibayet ve mütevelliye her ay başında teslim eden cabiye yevmî beş dirhem ve medresenin kapusunu gece kapayup sabahları açan ve tanzifata dikkat edip günde beş defa medreseyi süpürüp kenifi temizleyen ve sakinler x abdest almak için medresedeki kuyudan su çeken bevvaba yevmî x beş dirhem verilmesini ve medinei münevverede vaki BAKI kab- x ristanında Ummülmüminin hazreti Ayişe raziyallahu anhanın xxx

285

kabri yanında medfune ve Vâkıfın validesi ve şeyh Mehmet ibni merhum Bahaüddinin kızı merhume Sâkine hatunun kabrinde yevmî üç ihlasışerif okuyan salih ve fakir kimseye vâkıfın babasının vakfından tayin olunan ikiyüz altı zehebiyye ile birlikte ikiyüz üç zehebiyye gönderilmesini şart kıldı . Ve hazreti vâkıf bu vakfının hasbî tevliyetini ve şartlarının tağyir ve zavabıtın tadilini ve masarif ve vezaifte tezyid ve tenkısı ve azil ve nasbı ve nefyi ve isbati keremli nefsine tayin etti ve kendinden sonra tevliyeti kardeşinin oğlu ve sevgilisi , mahdumların fahri şeyh Mehmet çelebi ibni merhum şeyh Lutfullah ibni hazreti Zekeriyya efendiye sonra mezkür şeyh Mehmet çelebi xxx efendinin oğullarının ve oğulları oğullarının ve tenasül ve xx taakup eden oğulları oğulları oğullarının aslahına sonra diyanetle mevsuf ve emanetle maruf bulunan bir kimseye tayin etti ve nezareti İstanbulda şeyhul,islâm ve müftil,enam olan zâte şart kılup/anâ galleî vakıftan yevmî beş dirhem tayin etti ve cenabıhakkın fazlı ile zikrolunan masraflardan artandan vâkıfın babası hazreti Zekeriyya efendinin bina ettiği birî medresei x ûlâ diğerî medresei saniye namile iki medresenin vakfı zaif xx düşerse anlara hacet mikdarî sarf olunmasını ve hacet mikdarinden fazlanın de vâkıfın birader zadesi mezbur Mehmet çelebinin kendi masarifine sarf etmesini ve sonra bu fazlanın Mehmet çelebinin evlâdı ve evlâdı evlâdı ve evlâdı evlâdı evlâdı arasında ferizai şer,iyye üzre taksim olunmasını ve mürûri eyyam ve kürûri a,vam ile mezbur masraflara sarf müteazzir olursa mezbur vakfın galle ve mahsulinin necmuinin mutlaka fukarayi müslimin ve mesakini muvahhidine sarf olunmasını şart kıldı . Bundan xx sonra muma ileyh vekil ; müvekkilinin bütün evkafını emval ve ve emlâki sırasından çıkarup cümlesini ; umurî vakfı ve vakfın sair levazimini tesbit ve tesdil için nasbettiği mütevelli-i merkume teslim ve oda kabız ve tesellüm edip bir zeman sair mütevellilerin vakıflarda tasarrufları gibi tasarruf ettiğini ve x bu teslim ve tesellümü bilâhilâf tasdik ettiğini ikrar ve itiraf ettikten sonra sözü semti mücadeleye çevirip hazreti vâkıf; zikr olunan eşyayi her nekadar masarifi mezkûre ve şeraiti muharrreye vakfetti ve zavabıtı mukarreresini beyan eyledi isede bu vakfından rucu etti ve zikrolunan mevkufat içerisinden arsası x ile beraber halis milk olan akaratın vakfiyeti imamı a,zam hazretlerine göre sahin isede gayrilâzimdir ariyet menzilesindedir

286

diye temessük etti ve vakıf arz üzerinde bulunan bina ve eşcarı mağrusenin vakfiyetine gelince bunlar akarat kabilinden değil x belki vakfı sahih olmiyan menkulât kabilindendir çünkü kütübi x şer,iyyede takarrur etmiştirki aslı buk,a bir cihetı hayra vakıf olduğunda üzerine bina yapılıp diğer bir cihetı hayre vakfolunsa x bu vakıf caiz olmaz (x) girasda hüküm da bina gibidir diye ihticac x ederek mezbur evkafın musırran reddini talep etti . Buna binaen mezbur mütevelli ; halis milkin vakfiyeti her nekadar imami azam hazretlerine göre lüzümden ari isede imam Ebuyusuf hazretlerine göre vâkıfın yalnız vakfettim kavli ile lâzim olması ve imam Muhammed hazretlerine göre vakfettim kavlinden sonra mütevelliye x teslim ile lâzim olması ve arzı hariç olarak yalnız bina ve girasın vakfiyetinin ademi sıhhati ihtilaflı bir mesele olup emme x ve meşayihi kiramdan bazılarına göre sahih ve caiz olması ve böyle arazı üzerinde vaki bina ve giras vakfının beynel,enam şayi x olup üzerine taamuli nas vaki olması ile ihticac ederek mezbur x vakfın reddinden imtina etti . Bu suretle muhasameye girişip balâyi vakfiyeyi tevki eden şer,işerif hâkiminin huzurunda mürafaa/ olundular . Müşarun ileyh hâkim teemmül edip vakıf canibini evlâ x görünce arazii mevkufei mezkûre üzerinde vaki bina ve girasın xx vakfiyetinin sıhhatına ve halis milk olan akarın ; emmei kiramdan tecviz edenin re,yi üzre lüzumine hükmetti . Sonra muma ileyh vekil ; kelâmini diğer semte çevirerek farzetki arz hariç olarak bina ve giras vakfı bazı meşayih indinde sahihtir Lâkin imami xx a,zam hazretlerinin indinde sıhhat lüzümden ayrıdır binaen aleyh muvekkilim için bu vakıftan rucua mesağ vardır diye iddiada bulundu . Mütevelli,de vakfın sıhhati ; imami a,zam hazretlerine x göre her nekadar lüzümden ari isede imameyn hazaratına göre sıhhatın lüzümden infikâk edemiyeceği ve hâkimin hükmünün luhuku ile mezbur vakfın muttefakun aleyh bir vakıf olmasile cevap verdi . binaen aleyh mezbur vakıf ; sarih ve mer,i bir vakıf ve habsi lâzim oldu . Bundan sonra vakfiyenin mazmununa muhalif olarak hiç x bir vecih ve sebeple tebdil ve tahvil ve nakız ve tatil caiz değildir . Herkim şartlarından bir şartını ve zabıtlarından bir xx zaptını tahrife tasaddi ederse muhakkak haramı irtikâp ve günahı iltizam etmiş ve amel cihetinden husrana düşmüş olanlara hâlen ve mealen en fena kimselere iltihak etmiştir . Cenabıhak anı hesaba çekip

(x) çünkü cihetı hayır ihtilâf ettiğinde bina buk,aye tabi olmaz

A. Fevzi

287

cezasını verecektir . Vâkıfın ecri Gani ve Muin olan tanrıye xx aittir O münsiflerin ecrini zayi kılmayan bir ilâhi ekremdir .
Bu hâdisenin işhad ve tahriri bin elli senesi ramazanülmubarekinin onbeşinci günü vaki oldu .

Tarafımdan terceme edilmiştir . II/4/1946

Mütercim
Ali Sami Yücesoy

EK.9: Mustafa Efendi'ye ait 1 Mart 1657 (h. 15 Cemaziyelevvel 1067) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

Vakf-ı merhûm Bâlîzâde Mustafa Efendi Şeyhülislâm-ı sâbık der-İstanbul kayd şud müceddeden be-muhâsebe-i Evkâf-ı Küçük bâ-arzuhâl-i es-Seyyid Feyzullah Efendi ber-vech-i meşrûta el-mütevellî ve bâ-i'lâm-ı Mehmed Murad Efendi Kâdıasker-i Rumeli ve bâ-fermân-ı âlî fî 13 Safer sene 1188.

Şeyhülislâm Hazreti Mustafa Efendi neclü'l-merhûm ed-dâricü ilâ medârici rahmeti rabbihî'l-bârî Bâlî Efendi taraf-ı âlîlerinden zikirleri âtî evkâfını ikrâr ve tescîl ve emr-i itmâmı ve tekmîl içün da'vâ ve rucû'a vekîl olan umdetü kuzâti'l-islâm Mustafa Efendi ibn Receb meclis-i şer'-i şerîfde sünni'l-erkâna ve mahfil-i dîn-i münîfde celîlü'l-bünyâna alâ vâzı'ihi efdalü's-salavât ve ilticâ-i mütevâliyeyi mütevâtiren harem-i rabbü'l-beriyyede müvekkil-i mûmâ-ileyh esbeğallâhü te'âlâ fevâ'id-i ni'amehu aleyh hazretleri tasarrufât-ı şer'iyyesi nafize ve teberru'ât-ı mer'iyyesi câ'ize oldığı hâlde vakf-ı âti'l-beyâna mütevellî nasb ve ta'yîn buyurdukları fahrü'l-müderrisîn Ahmed Efendi ibn İbrahim Efendi mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîhü'l-mer'î edüp müvekkil-i mûmâ-ileyh hazretleri silk-i mülk-i sahîhinde münselik ve semt-ı hakk-ı sarihinde münharit olup dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyye hısnı ebvâbından Balat Kapusı hâricinde vâki' bir tarafdan Sefer Ermeni mülki ve bir tarafdan David nâl Yehûdi mülki ve bir tarafdan sâhil-i bahr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd olup fevkânî ve tahtânî on bir bâb odayı müştemil olan menzilini ve hazreti Ebâ Eyyûb-i Ensâri aleyhi rahmeti rabbühü'l-bârî kazâsına tâbi kasaba-i Hasköy'de Südlüce demekle ma'rûf mahallede vâki' bir tarafdan merhûm Haydar Ağa-zâde Mustafa Paşa veresesi tasarruflarında olan kiremidci furunı ve bir tarafdan Kırkasandıra nâm Nasrâniyye mülki ve bir tarafdan sâhil-i bahr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciye ve dâhiliyeyi muhtevî olup hâriciyesi üç bâb fevkânî odayı ve bir tahtânî odayı [sayfa 128] ve matbahı ve bi'r-i mâ' ve bağçeyi dâhiliyesi iki bâb fevkânî ve bir bâb tahtânî odaları ve sofayı ve matbahı ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireli bağçeyi müştemil mülk menzilini ve mahmiyye-i mezbûrede Hüsrev Paşa Türbesi kurbünde Mehmedefendi Mahallesi demekle ma'rûf mahallede vâki' bir tarfdan Emine Hâtûn ibnet-i Abdullah mülki ve bir tarafdan sâbıkâ Yeniçeriler tâ'ifesi başkitâbeti hizmetinde olan Mehmed Efendi mülki ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile

mahdûd olan dört bâb fevkânî odayı ve üç sofayı ve bir kilârı ve bir matbahı ve bir âhûrı ve bağçeyi ve üz bi'r-i mâ'i ve kenîfi müştemil mülk menzilini ve Yoros kazâsına tâbi Anadolı Hisarı kurbünde Sinanefendi Mahallesi demekle ma'rûf mahallede vâki' bir tarafdan vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretleri mülki ve bir tarafdan Bekçibaşı mülki ve bir tarafdan sâhil-i bahr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd olup fevkânî üç bâb odayı ve tahtapûşı ve limanı ve havz ve muhavvatayı ve kenîfi müştemil olan mülk menzilini ve yine kazâ-i mezbûra tâbi Anadolı Hisarı'nda vâki' bir tarafdan mûmâ-ileyh Mustafa Bey veresesi mülkleri ve üç tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd olup üç fevkânî odayı ve bir matbahı ve bir kenîfi ve tahtânî bir âhûrı müştemil olan mülk menzilini ve yine kazâ-i mezbûra tâbi Anadolı Hisarı'nda vâki' bir tarafdan müvekkil-i mûmâ-ileyh hazretlerinin mahdûm-ı mükerremleri el-Hâc Mehmed Efendi mülki ve bir tarafdan Kaya Kadın mülki ve bir tarafdan sâhil-i bahr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd olup bir fevkânî odayı ve fevkânî köşki ve bir tahtapûşı ve bir matbahı ve tahtânî bir odayı ve üç sofayı ve bir mahzen ve limanı ve bir kenîfi müştemil olan mülk menzilini ve mahmiyye-i mezbûrede merhûme Ayni Hâtûn Vakfı'ndan olup sâlifü'z-zikr Balat Kapusı dâhilinde Dörtyol ağzında vâki' bir tarafdan merhûm İbrahim Paşa Vakfı ve bir tarafdan yine mezbûre Ayni Hâtûn Vakfı ve bir tarafdan Arslan veled-i Hamaril nâm Yehûdi mülki ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd yılda vakf-ı mezbûra yalnız kırk akçe mukâta'a-i kadîme ile müvekkil-i müşârün-ileyh hazretlerinin tasarruflarında olan menzil bundan akdem muhterik oldukda arsası üzerinde kendi mâlı ile nefsi içün mülki olmak üzere izn-i mütevellî ve ma'rifet-i hâkimü'ş-şer' ile binâ eyledikleri iki bâb fevkânî ve iki bâb tahtânî büyûtun binâlarını bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık cümlesini vakf-ı sahîhü'ş-şer'î ve habs-i sarîhü'l-mer'î edüp mütevellî-i mezbûra teslîm eyleyüp mezbûr dahi kabz ve tesellüm eyledikden sonra vâkıf-ı sâbıku'l-isim ve'l-elkâb ecrillâhi te'âlâ şurût-ı vakfa ilâ eşrâti sâ'ati'l-hesâb şöyle şart eylediler ki sâlifü'z-zikr akârât yed-i mütevellî ve ecr-i misli ile talibine îcâr ve hâsıl olan galle yed-i mütevellîde hıfz olunup imâret ve meremmete muhtâc oldukda izn-i mütevellî ve ma'rifet-i hâkimü'ş-şer' ile ta'mîr ve termîm olunup fazla kalan galleden on aded sikke-i hasene her re's-i senede mu'temedün-aleyh kimesneler ile Medîne-i Münevvere ve tayyibe-i mutahhara sallallâhü te'âlâ alâ münevverehâda yevm-i Cum'a'da ravzatün min riyâzi'l-cennet olan mevzi'-i şerîf ve ma'bed-i latîfde hatîb olan kimesne minber-i latîfe su'ûd etmezden

mukaddem gülben-i gülzâr-ı Istafâ hazreti Muhammedü'l-Mustafa aleyhi mine's-salavâti ezkâhâ muvâcehe-i şerîfelerinde ve çâr-yâr-ı pâk-i gevherden hazreti Ebubekir ve Ömer aleyhimâ rıdvânullâhi'l-meliki'l-ekber meşhed-i mutahharalarında aşr-ı şerîf tilâvet eden evlâd-ı Kasım Mektebine irsâl oluna ve mukteze-yı kazâ-yı rabbi ecel ve inkizâ-yı ömr ve takâzâ-yı ecl-i ecelden bu dâr-i fenadan dâr-ı bekâya irtihâl buyurduklarında medfen ittihâz olunan mevzi kurbünde vâki‘ merhûm Aşçıbaşı Mescid-i şerîfi ve ma‘bed-i latîfinde her kim imâm olur ise rûh-ı pür-fütûhları içün her gün sûre-i Yâsin-i şerîf tilâvet eyleyüp sevâbını rûh-ı şerîflerine ihdâ eyleyüp mukâbelesinde iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve zikr olunan mescidde her kim mü’ezzin olur ise merhûme Fatıma Hanım rûh-ı şerîfi içün sûre-i Yâsin-i şerîf tilâvet ve sevâbını rûh-ı fütûhlarına ihdâ eyleyüp yevmî bir akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve mahmiyye-i mezbûre hısnı ebvâbından Edirne Kapusı hâricinde merhûm Kemal Paşa-zâde Türbesi kurbünde ammeteleri merhûme Hadice Hâtûn rûh-ı pür-fütûhları içün tertîl ve tecvîde vâkıf ve vücûh-ı kırâ’ete ârif ve salâh ve takvâ ile ma‘rûf bir kimesneye her gün sûre-i Yâsin-i şerîf tilâvet etdirilüp yevmî bir akçe vazîfe verile ve sulbî kebîr [oğlı] umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm zübdetü'l-muhakkıkîni'l-fihâm el-Hâc Mehmed Efendi mâdâmki lâbis-ilibâs-ı âfiyet ve câlis-i mesned-i sıhhat ola kırâ’at ilminde ehil ve tecvîd fenninde fâzıl bir kimesne sûre-i feth-i şerîf tilâvet edüp yevmî iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve mûmâ-ileyh el-Hâc Mehmed Efendi emr-i melik-i mennân ile azm-i dâr-ı cinân etdüğünde mescid-i mezbûrda imâm olan kimesne medfen-i pür-nûrunda her gün yâsin-i şerîf tilâvet edüp sevâbını rûh-ı pür-fütûhlarına ihdâ eyleyüp yevmî iki akçe vazîfe-i mezbûreye mutasarrıf ola ve zikr olunan eczâhânândan her biri ba‘de'l-itmâm du‘â ile ihtitâm eyleyeler ve sâlifü'z-zikr masârifden fazla kalur ise mûmâ-ileyh el-Hâc Mehmed Efendi'ye verilüp ve kazâ-i tecelli etdikde evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdına ile'l-inkirâz verile anlar dahi zükûr ve inâs müsâvî olmak üzere beyinlerinde taksîm edeler ve ba‘de'l-inkirâz ne‘ûzü billâhi te‘âlâ an-kahri'l-feyyâz mûmâ-ileyh el-Hâc Mehmed Efendi'nin utekâsına verilüp mezbûrlar dahi beyinlerinde hısasü'l-kadr üzere taksîm edeler ve vakf-ı mezbûrun tevliyet-i hasbiyesi müşârün-ileyh el-Hâc Mehmed Efendi'ye meşrûta ola ba‘dehu mezkûrun evlâd-ı evlâdına [sayfa 129] ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdına meşrûta ola ve ba‘de'l-inkirâz mûmâ-ileyh el-Hâc Mehmed Efendi'nin utekâsına ba‘dehâ sâlifü'z-zikr mescidde her kim imâm olur ise ana meşrûta ola ve masârif-

i mezkûreden ve iktizâ etdikde ta‘mîr ve termîminden fazla kalur ise meşrûtünleh olanlar ale't-tertîb beyinlerinde taksîm edeler ve mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı şuhûr ve a‘vâm ile masârif-i mezkûreye sarf müte‘azzir olur ise icâre-i merkûme mutlakâ fukarâ-yı müslimîne sarf oluna deyüp sâlifü'z-zikr akârâtı fârigan ani'şşevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm eyleyüp ol dahi kabz ve sâ’ir mütevelliler gibi evkâfda tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikde mütevellî-i mezbûr dahi vekîl-i merkûmı cemî‘ kelimât-ı meşrûhasında vicâhen tasdîk ve şifâhen tahkîk edüp tarafeynin tesâdık ve tevâfukları tamâm ve cânibeynin kelâmı bu makâmda encâm buldukda vekîl-i mezbûr i‘âde-i kelâm edüp evvelâ vakf-ı akâr sultân-ı serâ’ir-i ictihâd hüccete elhakku alâ kâffeti'l-ibâd pîşvâ-yı küllü rehnümâ-yı sebîl İmâm-ı A‘zam hümâm-ı akdem Ebû Hanîfe-i Kûfî cüziye hayrü'l-cezâ ve kûfî hazretleri katında eğerçi kavl-i esah üzere icmâ‘an sahîhdir lâkin lüzûm ve te’bîdden ârî olmağla te’bîd-i ifâde etmeyüp ve sâniyen arsa-i mevkûfe üzerinde olan ebniyenin cihet-i uhrâya vakfı ba‘zı meşâyi-i kirâm katlarında sahîh olmayup ve imâm-ı mûmâ-ileyh katında mutlak gayri lâzım olmağla evkâf-ı mezbûreden rucû‘ eyledim mütevellî-i mezbûr evkâf-ı merkûmeden kasr-ı yed eyleyüp bana tteslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedi dedikde mütevellî-i mezbûr bi'l-muvâcehe cevâba mutasaddî olup eğerçi hâl bast olunan minvâl üzeredir lâkin hazreti İmâm-ı sânî Rabbâni Ebû Yusuf aleyhi rahmetü's-samedânî katında mücerred vakf etdim demekle ve İmâm-i Selis hazreti İmâm Muhammed aleyhi rahmeti'r-rabbi'l-ehad katında teslîm-i ile'l-mütevellî olmağla vakf sahîh ve lâzım olup ve arsa-i mevkûfe üzerinde olan ebniyenin cihet-i uhrâya vakfı indi ba‘zu'l-meşâyihi'l-kirâm aleyhim rahmetullâhi'l-meliki'l-kadîm sahîh ve câ’izdir deyü redden imtinâ‘ ve husûmet ve nizâ‘ edüp tevkî‘-i reî‘u'ş-şânı zîver-i sadr-ı kitâb-ı müstetâb olan hâkim-i habîr sehhelallâhü külli asîrün bi-câhı nebiyyü'lbeşîr efendimiz huzûrunda müterâfi‘ân ve her biri muktezâsınca hükme tâlibân olduklarında hâkim-i müşârün-ileyh lâ-zâle müşârün-ileyh vakfa nazar ve mubtıl-ı hayr olmakdan hazer edüp vakf-ı akâr da hazreti İmâm Ebu Yusuf ve vakf-ı ebniye-i mezkûre de meşâyih-i kiramdan tecvîz eden e’imme-i müçtehidin re’y-i şerîfleri üzere sıhhatlerine vâfıkan alâ muvâfıku'l-hallâk hâkim-i sahîh-i şer‘î etdikden sonra vekîl-i mezbûr bu yüzden matlabına zafer bulmayacak semt-i âhara sülûk edüp gerçi İmâm Ebû Yusuf aleyhi'r-rahmeti hazretleri re’y-i şerîfleri üzere vakf-ı akârın sıhhatine ve tecvîz eden meşâyih-i kirâm re’y-i şerîfleri üzere ebniye-i mezkûrenin sıhhat ve vakfiyetine hükm olundı lâkin

inde'l-İmâmi'l-a‘zam sıhhat lüzûmı müstelzim olmayup bâb-ı rucû‘ bi'l-külliye münsedd olmamağla evkâf-ı mezbûreden rucû‘ edüp mülküme istirdâd ederim dedi dedikde mütevellî-i mezbûr mukâbele edüp fi'l-vâki‘ İmâm-ı A‘zam hazretleri katında sıhhat-ı vakf lüzûmdan âriyedir lâkin gerü İmâm Ebû Yusuf mezheb-i hatîrinde sıhhat-ı vakf ile luzûmı nevemân ve mütelâzımân oldığından mâ‘adâ fî zamâninâ kuzât-ı islâm sellemehü's-selâm anların mezheb-i şerîfleri üzere hükme taraf-ı Saltanat-ı Aliyye'den me’mûr oldukları menşûrlarında musarrahdır deyü mübteğâsınca evkâf-ı mezbûrenin lüzûmuna dahi hükm taleb edecek hükm-i müşârün-ileyh esbeğallâhü ni‘amehu aleyh temhîd-i kavâ‘id-i hayrı ehak ve evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı efdal ve ahrâ görüp âlimen bi-tefâsili'l-hallâki'l-cârî beyne'l-eşrâf alâ re’yi men-yerâhu evkâf-ı mezbûrenin lüzûmuna hükm edecek min-ba‘d evkâf-ı mezbûre evkâf-ı lâzıme ve müsecceleden olup nakz ve nakîzine mecâl muhâl ve tebdîl ve tağyîr mümteni‘u'l-ihtimâl oldı fe-men-beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahu fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehû innallâhe semî‘un alîm ve ecre'l-vâkıfu ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlik ve hurrire fi’l-yevmi'l-hâmis aşer min Cemâziyelûlâ min-şuhûr sene seb‘a ve sittîn ve elf.

EK.10: Yahya Efendi'nin oğlu Müftizade Abdullah Efendi'ye ait 14 Temmuz 1688 (h. 15 Ramazan 1099) tarihli Osmanlıca vakfiyenin transkripsiyonu.

[...]

Bu mesâlik-i pür-savâba sâlik ve menhec-i müstetâba mütehâlik sâbıkâ Anadolı Kâdıaskeri olup mahrûse-i Galata muzâfâtından kasaba-i Beşiktaş'da Sinanpaşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vedâ'-ı âlem-i fenâ ve rıhlet-i dâr-ı bekâ eden Müfti-zâde Abdullah Efendi ibnü'l-merhûm Şeyhülislâm Minkâri-zâde Yahya Efendi ibn Ömer Efendi'nin vakf-ı câ'i'z-zikrine kıbel-i şerî'at-i garrâdan mütevellî nasb ve ta'yîn olunmağla ber-vech-i âtî da'vâya me'zûn olan umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm kıdvetü'l-muhakkıkîni'l-fihâm İsmail Efendi ibnü'l-merhûm İbrahim Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i ale'ş-şân ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihu'l-erkânda merhûm-ı mûmâ-ileyh Abdullah Efendi'nin sulbî sağîr oğlı Abdurrahman Çelebi'nin vasiyye-i şer'iyyesi olmağla terekesine vâzı'atü'l-yed olan fahrü'l-muhadderât zuhrü'l-muvakkarât Hadice Hâtûn ibnet-i Mehmed Ağa tarafından husûmete ve redd-i cevâba vekîl oldığı müşârün-ileyhânın zâtını ma'rifet-i şer'le ârifân olan Ali Beşe ibn Mustafa ve Ali Efendi ibn Süleyman şehâdetleriyle mahzar-ı hasm-ı câhid-i şer'îde şer'an vekâleti sâbit olup sübût-ı vekâletine hükm-i şer'î lâhık olan fahrü'l-müderrisîn Ömer Efendi ibn Hüseyin mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüp merhûm-ı mûmâ-ileyh Abdullah Efendi maraz-ı mevtinde alâ ru'ûsi'l-işhâd vasiyyet ve işhâd edüp bi-emrillâhi'l-meliki'l-müte'âl dâr-ı fenadan sarây-ı bekâya irtihâl ve intikâl eylediğimde evvelâ cemî' mâlım hesâb olunup sülüsi ifrâz ve sülüs mâlımdan ile'l-ân her biri yedimde ve taht-ı tasarrufumda mülk-i mahzım ve hakk-ı sırfım olup sâkin oldığım menzilimde mevcûd sekiz aded sanduk içinde mevzû' olmağla sâ'ir emvâlimden ifrâz eylediğim Molovî hattıyla bir Mushaf-ı şerîf def'a Erzurûmî hattıyla bir Mushaf-ı şerîf def'a vücûhât ile mümşâ bir Mushaf-ı şerîf ve bir cildde müzehheb ve nefîs bir tefsîr-i kebîr ve üç cildde kâmil bir tefsîr-i bahr-i Ebî Hayyân ve üç cildde kâmil bir tefsîr-i İbn Adil ve üç cildde kâmil bir tefsîr-i Nişâbûrî ve altı cildde kâmil bir tefsîr-i Dürr-i Menşûr ve bir cildde kâmil mecdûl ve müzehheb bir tefsîr-i Ebü'l-Leys ve bir cildde kâmil müzehheb ve mecdûl bir tefsîr-i Ebü's-Suud def'a bir cildde yine bir tefsîr-i Ebü's-Suud ve bir cildde bir tefsîr-i Celâleyn ve iki cildde kâmil bir tefsîr-i Münâsebât-ı Bukâ'î ve

bir cildde bir tefsîr-i İbn Kamal el-kadîm defʿa mumşâ mümşâ rubʿ-ı evvel tefsîr-i Ebü's-Suud ve bir cildde tefsîr-i Nehr-i Ebû Hayyan ve bir cildde müzehheb ve mecdûl tefsîr-i Tebsîrü'r-Rahman ve bir cildde [sayfa 205] Ahlâkî hattıyla müzehheb ve mecdûl bir tefsîr-i Kâdı defʿa taʿlîk hattıyla müzehheb ve mecdûl ve mümşâ sağîr bir kıtʿa tefsîr-i Kâdı defʿa Acem hattıyla bir cildde bir tefsîr-i Kâdı defʿa âyâti'n-nûn hattıyla mektûb bir cildde bir tefsîr-i Kâdı ve bir müzehheb ve mecdûl sağîr kıtʿa bir tefsîr-i Keşşâf ve bir cildde kâmil bir tefsîr-i Molla Güranî ve bir cildde kâmil bir tefsîr-i Teysîrü li'n-Nas ve bir cildde rikʿa hattıyla sağîr bir müzehheb tefsîr-i Meʿâlimü't-Tenzîl li'l-İmâm el-Begavî defʿa iki cildde yine bir tefsîr-i Meʿâlimü't-Tenzîl ve bir cildde bir müzehheb ve mecdûl tefsîr-i Muʿîn İbnü's-Safâ ve bir cildde bir müzehheb ve mecdûl Tefsîr-i Muʿîn İbnü's-Safâ ve bir cildde kâmil bir Keşf-i Keşşâf defʿa bir cildde kâmil yine bir Keşf-i Keşşâf ve dört cildde kâmil bir Hâşiye-i Tayyibî ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Fazıl Yemenî ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Kutbüddin ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Abdülkerim ale'l-Keşşâf ve bir cildde takrîb-i Keşşâf ve dört cildde kâmil Hâşiye-i Şehab ale'l-Kâdî ve dört cildde mükemmel Hâşiye-i Şeyh-zâde ale'l-Kâdi ve bir cildde kâmil taʿlîk hüsn-i hattıyla Hâşiye-i Usameddin ale'l-Kâdi ve Sadreddin-zâde hattıyla bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Kâdi defʿa taʿlîk hüsn-i hattıyla sağîr kıtʿa müzehheb ve mecdûl yine bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde kâmil Hâşiye-i Sinan Efendi ale'l-Kâdi defʿa bir cildde rikʿa hüsn-i hattıyla yine bir Hâşiye-i Sinan Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde bir Hâşiye-i Karzûnî ale'l-Kâdi ve üç cildde Hâşiye-i Şirvânî ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Garîk Arab-zâde ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Molla Hüsrev ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Halhalîale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i İvaz Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Gani-zâde ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Hanefî ale'l-Kâdi ve Tefsîr-i Sûretü'n-Nebe li-Usameddin defʿa Tefsîr-i Sûretü'n-Nebe li-Usameddin ve bir cildde Mecmuʿa-i Havâşi'i't-Tefsîr ve bir cildde Taʿlîkât ale'l-Kâdi min-Sûreti Meryem defʿa Taʿlîkât ale'l-Kâdi ve bir cildde Mecâlis-i şerîf Murtaza ve bir cildde Müfredât İmâm Ragıb Isfahanî ve bir cildde İtkân Süyuti ve iki cildde kâmil Maʿrib Semîn el-Halebî ve bir Tertîb-i Zîbâ ve bir Neşr-i Kebîr fi'l-Kur'ân ve bir Metn-i Şatibî ve bir cildde bir Mesâbîh-i Şerîf ve bir cildde bir mümşâ ve müzehheb Müşkât-ı Mesâbîh ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Buharî li'l-Aynî ve bir cildde sağîr kıtʿa defʿa bir Mesâbîh-i Şerîf ve bir Metn-i Meşârık-ı Şerîf ve bir cildde bir Riyâzu's-Sâlihîn

ve dört cildde kâmil bir Şerh-i Buharî li'l-Kirmânî ve yine üç cildde kâmil bir Şerhü'l-Buharî li'l-Kastalanî ve bir cildde bir Teysîrü'l-Vusûl ilâ Câmi‘u'l-Usûl ve bir cildde bir Nevâdirü'l-Usûl fî Şerh-i Ehâdîsi'r-Resûl ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Câmi‘u's-Sağîr li'l-Alkamî ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Câmi‘u's-Sağîr li'l-Münavî ve dört cildde kâmil bir Şerh-i Kebîr-i Câmi‘ li'l-Münavî ve bir cildde Metn-i Câmi‘u's-Sağîr ve üç cildde kâmil Şerh-i Şifâ Kâdi İyaz li'l-Şahab ve bir cildde bir Behcetü'n-Nüfûs ve bir cildde bir Mebâriku'l-Ezhâr fî Şerhi Meşâriku'l-Envâr ve bir cildde bir Fusûl-i Elsine ve bir cildde bir Riyâzu'n-Nazra ve bir cildde bir Sünen Ebî Davud ve bir cildde bir Kısasu'l-Enbiyâ ve bir cildde bir Ezkâr-ı Nevevî ve bir cildde bir Minhâcü'l-Ummâl fi'l-Hadîs ve bir cildde bir Mecâlis'r-Rûmî ve bir cildde bir Mevâhibü'l-Ledünniye ve bir Hısnü'l-Hasîn bir cildde bir bi-Devri's-Sâfire ve bir Tarîkat-i Muhammediye ve bir Şemâyilü't-Tirmizî ve bir Şerh-i Şemâyil ve bir Tezkire-i Kurtubî ve birAkdiyetü'r-Resûl ve bir Ahsenü'l-Hadîs ve bir cildde Hâşiye-i Müşkât-ı Mesâbîh li's-Seyyidi'ş-Şerî ve bir Şerh-i Nuhbetü'l-Fikr li-Aliyyü'l-Kâri ve bir cildde kâmil Fetâvâ-yı Bezzâzîye ve üç cildde kâmil Bedâyi‘u'l-Sanâyi‘ li'l-Kâşânî ve üç cildde kâmil bir Nihâye Şerhü'l-Hidâye ve beş cildde kâmil bir Şerh-i Hidâye li'l-Yemenî ve beş cildde kâmil bir Muhît-i Burhânî ve bir cildde kâmil (…) ve bir cildde bir İhtiyâr-ı Şerh-i Muhtâr vebir cildde kâmil bir Damânât-ı Fazîlî ve bir cildde kâmil bir Kâfî Şerhü'l-Vâfî ve iki cildde kâmil bir Sirâcü'l-Vehhâc li'l-Haddâdî ve bir cildde kâmil bir Hülâsatü'l-Fetâvâ ve iki cildde kâmil bir Şerhi't-Tahâvî li'l-Esbîcâbî ve üç cildde kâmil bir Bahrü'r-Râyık Şerh-i Kenzü'd-Dekâyık ve iki cildde kâmil bir Mi‘râcü'd-Dirâye Şerhü'l-Hidâye ve dört cildde kâmil bir Fethu'l-Kadîr li-İbni'l-Hümâm ma‘a Mükemmel Kâdî-zâde ve iki cildde kâmil bir Fetâvâ-yı Velvalciye ve iki cildde kâmil Hüdâdâd-ı Dehlevî Şerhü'l-Hidâye ve bir cildde bir Vakf-ı Hilâl ve bir cildde bir Sadrü'ş-Şerî‘a ve bir Hâşiye-i Hüsam-zâde ale's-Sadri'ş-Şerî‘a ve bir kebîr Müştemilü'l-Ahkâm def‘a bir cildde yine bir Hülâsatü'l-Fetâvâ ve bir Şerh-i Nukâye li'ş-Şemnî ve bir Mu‘înü'l-Kuzât ve bir cildde bir Muzmirât ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Kâdıhân bir cildde bir Kifâye fî Şerhi'l-Hidâye ve bir Nevâzil-i Ebi'l-Leys ve bir cildde ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Timurtaşî def‘ bir cildde bir Fetâvâ-yı Kâdıhân ve bir cildde bir Mecma‘u'l-Fetâvâ ve bir Nakdü'l-Mesâ’il fî Cevâbi'b-Sâ’il ve bir Câmi‘u'l-Fusûlîn ve bir Şerhü'l-Minye li-İbni Emîrü'l-Hâc ve bir Enfa‘u'l-Vesâ’il ve bir Hâşiye-i Islâh ve zâh li-Celal-zâde ve bir Mu‘înü'l-Hükkâm ve bir cildde bir

Şerh-i Mültekâ el-Ebhar li'l-Bakâlinî ve bir Tahbîs-i Mezîd ve bir Şerh-i Mukaddime-i Gaznevî ve bir Fetâvâ-yı Feyzi Kerkî ve bir cildde bir Şurût-ı Tahâvî ve bir Kunyetü'l-Fetâvâ ve def'a bir mümşâ Sadrü'ş-Şerî'a ve bir Fetâvâ-yı Sayrafiye ve bir Eşbâh ve Nezâir li-İbn Necîm ve bir cildde bir Fusûl-i Estruşnî (?) ve bir cildde bir Şerh-i Manzûme-i İbn Vehban ve bir Fetâvâ-yı Akkirmanî ve bir Rûhü'ş-Şurûh li'l-Ferâyiz ve bir İddetü'l-Fetâvâ ve Hâvî Kudüs ve bir Şerh-i Nukâye li-Vacid Paşa ve bir Şerhü'l-Minye li-İbrahim el-Halebî ve bir Hâşiye-i Sadrü'ş-Şerî'a li'l-Mervî ve bir Şerhü'l-Ferâyiz li'l-Hanbelî ve bir Hall-i Müşkülât-ı Ferâyiz ve bir Edeb-i Evsıyâ ve bir Şerh-i Ferâyiz li-Molla Haydar ve bir Nehcü'l-Necâh ve bir Hâşiye-i Sadrü'ş-Şerî'a li'l-Karamanî ve bir İhtiyârât-ı Ahkâm ve bir Mîzân-ı Şi'ranî ve bir Tenbîh-i Müşkülât-ı Hidâye ve bir Harâc Ebî Yusuf ve bir Şerh-i Edebü'l-Kâdi li'l-Hassâf ve bir Cevâhirü'l-Fetevâ ve bir Nüzhetü'l-Kuzât ma'a Ahkâmü's-Sıgâr ve bir Hâşiyetü'l-Acem ve'l-Mervî ve bir Şerhü'l-Mecma' li-İbnü'l-Melek ve bir Evkâf-ı Hassâf ve bir Nısf-ı evvel Zahîretü'l-Fetâvâ ve bir Beyânü'r-Râviye fî Şerhi'l-Vikâye ve bir cildde kâmil bir Fetâvâ-yı Tatarhâniye ve bir cildde kâmil bir Hızânetü'l-Muftîn ve bir cildde bir mümşâ Hidâye bâ-hatt-ı Abdülula el-Bercendî ve bir cildde bir Kınalı-zâde hattıyla mümşâ İnâye li-Ekmelüddin ve ta'lîk hattıyla tûlânî bir Kahtânî def'a sağîr kıt'a bir Kahtânî ve bir cildde Türkî Fetâvâ-yı Esad Efendi ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Ebussuud Efendi ve bir Hâşiye-i Ahi Çelebi alâ Sadri'ş-Şerî'a ve iki cildde bir Menhü'l-Gaffâr Şerh-i Tenvîrü'l-Ebsâr bi-hattı mü'ellif ve bir Türkî Fetâvâ-yı Yahya Efendi ve bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Hidâye def'a hatt-ı nesih ile bir sağîr kıt'a Hidâye def'a ta'lîk hat ile bir sağîr kıt'a Hidâye def'a bir müzehheb ve mecdûl mümşâ Sadrü'ş-Şerî'a def'a bir Câmi'u'l-fusûlîn ve bir Mecmu'atü'l-Fetâvâ def'a bir müzehheb Hidâye bâ-Hatt-ı Abdurrahman bin Eyüb ve bir müzehheb Dürer-i Gurer ve bir müzehheb Tenvîrü'l-Ebsâr ve bir cildde bir Hâşiye-i Zekeriya ale'l-Hidâye ve def'a bir Şerh-i Eşbâh ve Nezâir ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Vâkı'ât-ı Husamî ve bir mümşâ Kenzü'd-Dekâyik def'a bir müzehheb Hülâsatü'l-Fetâvâ ve iki cildde kâmil bir mümşâ Zıl'î ve bir Hâşiye-i Azmi-zâde ale'd-Dürer ve bir Mecmu'a-i Kadri Efendi ve def'a bir Fetâvâ-yı Bezzâziye ve bir mümşâ Hidâye bâ-Hatt-ı Celal ve bir Hâşiye-i Abdülcebbar-zâde ale'l-Hidâye ve def'a bir Sadi Efendi ale'l-Hidâye ve bir müzehheb Mültekâ el-Ebhar ve bir mümşâ Tavazzuhu'l-Usûl ve Bergoviç Tercüme Komenih ve bir Metn-i Pezdevî ve bir cildde bir Takrîr-i Ekmeleddin

alâ Usûli'l-Pezdevî ve bir Keşfü'l-Esrâr fî Şerhi'l-Menâr ve bir cildde bir Şerh-i Tahrîrü'l-Usûl li-İbn Emîrü'l-Hâc ve bir Mir'âtü'l-Mirkât li-Molla Hüsrev ve bir Hâşiye-i Molla Hüsrev ale't-Telvîh def'a Mir'âtü'l-Mirkât li-Molla Hüsrev ve bir Fusûl-i Bedâyi' ve bir Hâşiye-i Hüseyin Çelebi ale't-Telvîh ve Hâşiye-i Menâr li'l-Ruhavî ve bir Şerh-i Muhtasar Müntehâ ma'a Hâşiye ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ Muhtasar Müntehâ ve bir Hâşiye-i Muhtasar Müntehâ li-Seydi'ş-Şerîf ve bir Şerh-i Menâr li-Ekmeleddinve bir Hâşiye-i Azud li-Sadeddin bi-hattihi ve bir Şerh-i Menâr li-İbn Melek ve def'a [sayfa 206] bir Mir'ât-ı Mirkât ve bir Şerh-i Fıkhü'l-Ekber bi-hattı Şariha ve bir cildde kâmil bir Fütûhât-ı Mekkiye vve bir nefîs müzehheb bir cildde kâmil İhyâ-i Ulûmiddîn ve bir Tasarruf mine'l-avf ma'a Şerh-i bi-Sadreddin el-Konevî ve bir Şerh-i Nasûs li-Davud el-Kayserî ve bir Mecmu'a-i Avârifü'l-Ma'ârif ve bir Ta'birnâme-i Kadirî ve bir Fütûhât Abdülkadir Geylanî ve bir Menâkıb-ı Abdülkadir Geylânî ve bir Resâ'il-i Üsküdarî Mahmud Efendi ve bir Fevâyih-i Miskiye ve bir Ahkâm-ı Sultâniye ve bir Behcetü'l-Mecâlis ve bir Ravzatü'l-Ulemâ li'l-Zindevestî ve bir Ahlâk-ı Alâ'î ve bir Şerh-i Müsâmere li-Ebî Şerîf ve bir Cevâhirü'l-Mudiyye ve bir Ketâ'ib-i Kefevî def'a bir Ahlâk-ı Alâ'î bi-Hattı Ahlâkî ve bir Hidâyetü'l-Mürîd ve bir Nisâbü'l-İhtisâb ve bir Metâli'u'l-Envâr fi'l-Mev'ize ve bir cildde bid Dîvânü'l-Edeb ve bir cildde bir Kâmûsü'l-Muhît ve bir Muğribü'l-Lüga ve bir Talebetü'l-Talebe ve bir Şemsü'l-Edeb ve bir cildde bir Sahhâh Cevherî ve bir Esâsü'l-Belâga ve bir Menherü'l-Lüga ve bir Râmuzü'l-Lüga ve bir Misbâh fi'l-Cem'i beyne'l-Ef'âl ve's-Sahhâh li'l-Kurtubî ve bir Teshîlü'l-Fevâ'id fi'n-Nahvî ve bir cildde bir Şerh-i Teshîl li'd-Demazî ve bir Şerh-i Teshîl li-İbn Ümmü Kasım ve bir Şerh-i Lübâb li-Seyyid Abdullah ve bir Şerh-i Cem'u'l-Cevâmi' ve bir Şerh-i Lübâb li-Musannef'in ve bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb ma'a Metnihi ve bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb li'ş-Şemnî ve iki cildde kâmil bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb li-Vahyî-zâde ve bir Şerhü'l-Kâfiye li-Şeyhi'-Radî ve bir Şerh-i Elfiye li-İbni'l-Musannef ve bir Eşbâh ve Nezâir-i Nahviye li's-Suyûtî def'a Şerhü'l-Kâfiye li-Radî ve bir Şerh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb ve bir Tuhfetü'l-Habîb ve bir Dîvânü'l-Mütebennî ve bir Metn-i Mufassal ve bir Şerh-i Dîvân el-Mütebennî li'l-Vâhidî def'a bir mümşâ Muğni'l-Lebîb ve bir mümşâ Molla Câmi ve def'a bir müzehheb Molla Câmi ve bir Ta'lîm-i Müte'allim def'a bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb li'd-Demazî ve bir Şerh-i İzâh li'l-Mufassal ve bir Şerh-i Fevâ'id-i Giyâsiye li-Taşköprü-zâde ve bir Atvel Usameddin ve bir sağîr kıt'a MUtavvel ve bir

müzehheb Muhtasar def‘a yine bir Muhtasar ve bir Hâşiye-i Kasım el-Leysî ale'l-Mutavvel ve bir Esrârü'l-Belâga ve bir Şerh-i Miftâh li-Seyyid eş-Şerîf ve bir Delâ’ilü'l-İ‘câz ve bir Hâşiye-i Kırimî ale'l-Mutavvel ve bir Hâşiye-i Musannefin ala Seyyidi'l-Mutavvel bi-hattihi ve bin Sihrü'l-Belâga ve bir Hâşiye-i Seyramî alâ Dibâceti'l-Mutavvel ve bir Hüsn-i Zîbârî fi'l-İsti‘âreti ve bir Mukademât-ı Harîrî ve bir Şerh-i Makâmât-ı Harîrî ve bir Nısf-ı Evvel Müstetraf ve üç cildde bir Rebî‘u'l-Ebrâr li'z-Zemahşerî ve bir Mevzû‘âtü'l-Ulûm li-Taşköprü-zâde ve bir Târih-i İbn Halekân ve bir Târih-i Hamîs ve bir İşrâkü't-Tevârih ve bir Târih-i Semhûrî ve bir Menâkıb-ı İmâm-ı A‘zam li'l-Kerderî ve bir Mevzû‘ât-ı Nafîd ve bir Mevzû‘ât-ı Molla Lütfi ve bir Enmûzec-i Ulûm ve bir Şakâyık-ı Numaniye ve bir Metn-i Tavâli‘ ve bir Şerh-i Tecrîd li-Aliyyi'l-Kûşî bi-Hattihi ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ Şerhi'l-Tecrîd ve bir Hâşiyeti'l-Tecrîd li-Seyyid eş-Şerîf ve bir Tabakât-ı Mîr Sadr ve bir Hâşiye-i Hüseyin Halhalî ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ İsbâti'l-Vâcib ma‘a Şerha ve bir Hâşiye-i Muhâkemât-ı İşârât ve bir Muhâkemât-ı Kutbeddin ve bir Hâşiye-i Şerh-i Makâsıd bi-hatt-ı mü’ellifihi ve bir Şerh-i Makâsıd ve bir Resâ’il-i Kemal Paşa-zâde ve bir Nihâye fî Fenni'l-Kinâye ve ve bir Dede Cöngi ve bir Mecmû‘a-i Latîfe ve bir Tercüme-i Faslü'l-Hitâb ve bir Minhâcü'l-Ukûl ve bir Cevâmi‘u'l-Kelim def‘a yine bir Resâ’il-i Kemal Paşa-zâde ve bir Müfîdü'l-Ulûm ve bir Kebritü'l-Ahmer ve bir Civetü'l-Civânü'l-Kübrâ ve bir Mecmû‘a-i Resâ’il-i Kuşeyriye ve yin bir Resâ’il-i Kuşeyriye ve bir Edebü'd-Dünyâ ve'd-dîn ve bir Savâ‘ık-i Muhrika ve bir İsbâtü'r-Rü’ye li-Hatîb-zâde ve bir Şerh-i Şer‘atü'l-İsâm li-Seyyid Ali-zâde ve bir Hâşiye-i Hayâlî li-Abdülcebbar-zâde ve bir Câmi‘u'l-Latîf ve bir Resâ’il-i Şehab Efendi ve bir Enzi David Desinyus ve bir Mülahhas fi'l-Hey’eti ve bir Şifâ-i Hacı Paşa fi't-Tıb ve bir kâmil el-Sınâ‘a ve bir Tezkire-i Davud ve bir Şerh-i Mûciz li'n-Nefîs ve bir Mâlâ Yüse‘u fi't-Tıb ve bir Risâle-i Sağîreti fi't-Tıb ve bir Mir’âtü'ş-Şifâ ve bir Evdiyetü'l-Edviye ve bir Türk Kitâbü't-Ta‘âm ki cem‘an dört yüz yigirmi beş aded ve mücelled kitaplarım takvîm-i sahîh ile takvîm ve hesâb olunup sülüs mâlımdan her biri vakf-ı sahîh ile vakf olunup medîne-i Üsküdar'da vâlid-i mâcidim merhûm-ı müşârün-ileyh Şeyhülislâm Minkârî-zâde Yahya Efendi Medresesi'nin hucurâtından bir münâsib hücre kitaphâne ittihâz olunup anda vaz‘ ve hıfz oluna ve kütüb-i mezbûre kıymetlerinden fazla kalan sülüs mâlımdan bir hâcü'l-haremeyn mütedeyyin kimesneye beş yüz guruş verilüp benim içün niyâbeten hac etdirile ve hizmetimde olan yukarı tâ’ifemin her birine yüzer

firengî altun ve aşağı tâ'ifemin her birine yüzer guruş verile ve bunlardan sonra bâkî kalan sülüs mâlım dahi kezâlik vakf olup mütevellî yediyle onı on bir hesâbı üzere rehn-i kavî ve kefîl-i melî ve yahud muktezâ-yı hâle göre bu ikisinden biri ile alâ vechi'ş-şer'î istirbâh ve istiğlâl olunup muhâlata-i riyâ ve nevâdan be-gâyet hazer oluna ve nukûd-ı mezbûre yine mütevellî yediyle düşdükçe vakfa münâsib ve enfa' olan akâra ma'rifet-i hâkimü'ş-şer'le tebdîl olunup iştirâ olunan akâr icâreteyn ile îcâr oluna ve hâsıl olan nemâ ve gallâtdan yevmî kırk akçe vazîfe ile fünûn-ı şettâdan tedrîse kâdir bir ehl-i ilim kimesne dersi'âm ta'yîn olunup medrese-i mezbûrede haftada beş gün ulûm-ı nâfi'adan kânûn-ı ulemâ-i mütekaddimîn ve müte'ahhirîn üzere talibine tedrîs eyleye ve yevmî yigirmi akçe vazîfe ile tekmîl vücûhât-ı seb'a ve aşere etmiş ta'lîm ve ikrâya kâdir bir kimesne şeyhü'l-kurrâ ta'yîn olunup haftada üç gün medrese-i mezbûrede vakt-i mu'ayyende talibine vücûhâtla ta'lîm-i Kur'ân-ı azîmü'ş-şân edüp talebesinden iki nefer halîfelerine ikişer akçe ve altı nefer telâmîzine birer akçe vazîfe yine şeyhü'l-kurrâ yediyle verile ve bir müstakîm ve mütedeyyin kimesne yevmî onar akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb ta'yîn olunup kütüb-i mevkûfe-i mezkûreyi kitaphânede kemâ yenbagî hıfz ve sıyânet edüp medrese-i mezbûrede müderris olanlar ve dersi'âm ve şeyhü'l-kurrâ ve sükkân-ı medrese-i mezbûre ve hâricden tâlib olanlar lede'l-ihticâc ancak medrese-i mezbûrenin dâhilinde isti'mâl ve intifâ' etdiklerinden sonra bilâ te'hîr taleb ahz ve mahalline vaz' ve hıfz eyleye min-ba'd medrese-i mezbûreden ihrâc olunmayup ziyâ' ve nevâ ve istibdâlden be-gâyet hazer oluna ve yevmî yigirmi akçe vazîfe [ile] bir mücerreb-i umûr-ı cumhûr ve mütedeyyin ve müstakîm kimesne mütevellî ta'yîn olunup şerâ'ite kemâ yenbagî ri'âyeti iltizâm eyleye ve yevmî on akçe vazîfe ile bir mukdim ve müstakîm kimesne câbî ta'yîn oluna ve yevmî on akçe vazîfe ile fenn-i kitâbetde mâhir bir celîlü'l-me'ser kimesne kâtib ola ve nukûd-ı mevkûfe-i mezbûre ber-minvâl-i meşrûh bi'l-külliye akâra tebdîl olundukdan sonra medrese-i mezbûre vakfına zam ve ilhâk olunup ikisi vakf-ı vâhid hükmünde oldukda tevliyeti dahi medrese-i mezbûre mütevellîsine meşrûta olup medrese-i mezbûreye mütevellî olanlar vakf-ı mezbûra dahi mütevellî olalar ve zevâyid-i vakf-ı mezbûr medresenin evkâfı mühimmâtına vakfiyesi mûcibince lede'l-ihtiyâc sarf oluna ve masârif-i mezkûreden sonra fazla kalursa asıl vakfa zam oluna ve vakf-ı mezbûr meşâyih-i islâm edâmallâhü te'âlâ zulâlihim alâ mefâriki'l-enâm hazerâtının nezâret-i aliyyelerinde olup eltâf-ı amîmelerinden mercûdur ki hasbeten lillâhi

te‘âlâ nezâret-i aliyye buyuralar deyü vasiyyet edüp musırran alâ îsâ’ihi vefât etmekle müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin sülüs mâlından kütüb-i mezbûreyi ve kütüb-i ma‘dûde-i mezkûre kıymetlerinden ve bâlâda tafsîli mürûr eden sâ’ir vesâyâsı tenfîzine ba‘de's-sübût ve'l-hükm sarf olunan meblağdan ber-mûceb-i defter-i kassâm bâkî kalan otuz yük sekiz bin üç yüz akçe fazla sülüs mâlı müteveffâ-yı mûmâ-ileyh mâ-ba‘de'l-mevte ta‘lîk ve izâfetle vakf-ı sahîh ve lâzım ve habs-ı sarîh ve mütehattim olmuşiken hâlâ kütüb-i ma‘dûde-i mezkûreyi ve ber-mûceb-i defter-i kassâm sâ’ire vesâyasından fazla kalan meblağ-ı merkûm otuz yük sekiz bin üç yüz akçeyi tevliyetim hasebiyle vakf içün vasiyye-i mezbûreden taleb eylediğimde bana teslîmden imtinâ‘ eder vekîl-i mezbûra su’âl olunup zikr olunan kütüb-i ma‘dûde-i merkûmeyi ve meblağ-ı mevkûf-ı mezbûrı bana teslîme vekîl-i mezbûra tenbîh olunmak bi't-tevliye matlûbumdur dedikde gıbbe’s-su’âl vekîl-i mezbûr Ömer Efendi cevâbında müvekkile-i mezbûrenin tereke-i müteveffâ-yı mezbûra vaz‘-ı yedini ikrâr lâkin müteveffâ-yı mezbûrun hayâtında ber-vech-i mezkûr vasiyyetini inkâr edicek müdde‘î-i mezbûrdan müdde‘âsını mübeyyine beyyine taleb olundukda bi'l-fi‘l memalik-i mahrûsede nakîbü'l-eşrâf olan a‘lemü'l-ulemâ’i'l-izâm efdalü'l-fudalâ’i'l-fihâm zübde-i âl-i tâhâ ve yâsîn yâ muhsin [sayfa 207] re’îsü'l-usbetü'n-neticetü ilâ seyyidi'l-mürselîn allemü'l-ilmü ve'l-ulâ menârü'l-fazli ve't-takâ es-Seyyid Abdurrahman Efendi ibn es-Seyyid Naki ve medîne-i Üsküdar'da Debbağlar Mahallesi sükkânından iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mehmed Ağa ibn Behram li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup isre'l-istişhâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mûmâ-ileyh Abdullah Efendi ibnü'l-merhûm Şeyhülislâm Münkarî-zâde Yahya Efendi ibn Ömer Efendi hâl-i marazında mâ-ba‘de'l-mevte ta‘lîk ve izâfet ile öyle vasiyyet eyledi ki bi-emrillâhi'l-meliki'l-müte‘âl dâr-ı fenadan sarây-ı âhirete irtihâl eylediğimde evvelâ cemî‘ mâlımın sülüsi hesâb olunup ile'l-ân her biri yedimde mülk-i mahzım olup sâkin oldığım menzilimde mevcûd sekiz aded sanduk içinde mevzû‘ olmağla sâ’ir kütübümden mümtâz ve emvâlimden ifrâz eylediğim Mevlevî Hattıyla bir Mushaf-ı şerîf def‘a Erzurumî Hattıyla bir Mushaf-ı şerîf def‘a vücûhât ile mümşâ bir Mushaf-ı şerîf ve bir cildde müzehheb ve nefîs bir Tefsîr-i Kebîr ve üç cildde kâmil bir Tefsîr-i Bahr-i Ebâ Hayyân ve üç cildde bir Tefsîr-i İbn Adil ve üç cildde kâmil bir Tefsîr-i Nişâbûrî ve altı cildde kâmil bir Tefsîr-i Dürr-i Mensûr ve bir cildde kâmil mecdûl ve mücehheb bir Tefsîr-i Ebi'l-Leys ve bir cildde kâmil müzehheb ve mecdûl bir

Tefsîr-i Ebussuud def‘a bir cildde yine Tefsîr-i Ebussuud ve bir cildde bir Tefsîr-i Celâleyn ve iki cildde kâmil bir Tefsîr-i Münâsebât-ı Bukâ‘î ve bir cildde bir Tefsîr-i İbn Kemal el-Vezîr def‘a mümşâ Rub‘-ı Evvel Tefsîr Ebussuud ve bir cildde bir Tefsîr-i Bahr-i Ebâ Hayyân ve bir cildde müzehheb ve mecdûl Tefsîr-i Tebsîrü'r-Rahmân ve bir cildde Ahlâki Hattıyla müzehheb ve mecdûl bir Tefsîr-i Kâdı def‘a ta‘lîk hattıyla müzehheb ve mecdûl mümşâ sağîr kıt‘a bir tefsîr-i Kâdı def‘a Acem hattıyla bir cildde bir Tefsîr-i Kâdı def‘a âyâtı altun hattıyla mektûb bir cildde bir Tefsîr-i Kâdı ve bir müzehheb ve mecdûl sağîr kıt‘a bir Tefsîr-i Keşşâf ve bir cildde kâmil bir Tefsîr-i Molla Güranî ve bir cildde kâmil bir Tefsîr-i Teysîr-i li'n-Nesefî ve bir cildde rik‘a hattıyla sağîr kıt‘a bir müzehheb Tefsîr-i Me‘âlimü't-Tenzîl li'l-İmâmi'l-Begavî def‘a iki cildde kâmil yine bir Tefsîr-i Me‘âlimü't-Tenzîl ve bir cildde kâmil yine bir Tefsîr-i Me‘âlimü't-Tenzîl ve bir cildde bir müzehheb ve mecdûl Tefsîr-i Mu‘în ibnü's-Safâ ve bir cildde bir Keşf-i Keşşâf def‘a bir cildde kâmil yine bir Keşf-i Keşşâf ve dört cildde kâmil bir Hâşiye-i Tayyibî ale'l-Keşşâf ve def‘a bir cildde kâmil yine bir Hâşiye-i Tayyibî ale'l-Keşşâf ve bir cildde nısf-ı sânî Dürerü'l-esdâf ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Seyyid Şerîf ve bir cildde Hâşiye-i Sadeddin ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Fazıl Yemenî ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Kutbüddîn ale'l-Keşşâf ve bir cildde Hâşiye-i Abdülkerim ale'l-Keşşâf ve bir cildde Takrîb-i Keşşâf ve dört cildde kâmil Hâşiye-i Şahab ale'l-Kâdi ve dört cildde mükemmel Hâşiye-i Şeyh-zâde ale'l-Kâdi ve bir cildde kâmil ta‘lîk hüsn-i hattıyla Hâşiye-i Usameddin ale'l-Kâdi ve Sadreddin-zâde hattıyla bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Kâdi def‘a ta‘lîk hüsn-i hattıyla sağîr kıt‘a müzehheb ve mecdûl yine bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde kâmil Hâşiye-i Sinan Efendi ale'l-Kâdi ve yine bir cildde bir kıt‘a hüsn-i hattıyla def‘a Hâşiye-i Sinan Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde mükemmel Hâşiye-i İbn Temcid ale'l-Kâdi ve bir cildde bir Hâşiye-i Kazrûnî ale'l-Kâdi ve üç cildde kâmil Hâşiye-i Şirvânî ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Garîk Arab-zâde ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Molla Hüsref ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Halhalî ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i İvaz Efendi ale'l-Kâdi ve bir cildde Hâşiye-i Hanefi ale'l-Kâdi ve Tefsîr-i Sûretü'n-Nebe li-Usameddin def‘a Tefsîr-i Sûretü'n-Nebe li-Usameddin ve bir cildde Mecmû‘a-i Havâşî et-Tesîr ve bir cildde Ta‘lîkât ale'l-Kâdi min Sûret-i Meryem ve def‘a Ta‘lîket ale'l-Kâdi ve bir cildde Mecâlis-i Şerîf Murteza ve bir cildde Müfredât imâm Râgıb Isfehanî ve bir cildde İtkân Suyutî ve iki cildde kâmil Ma‘rib Semîn

el-Halebî ve bir Tertîb-i Zîbâ ve bir Neşr-i Kebîr fi'l-Kırâ'eti ve bir Metn-i Şatibî ve bir cildde Mesâbîh-i Şerîf ve bir cildde bir mümşâ ve mücehheb Müşkât-ı Mesâbîh ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Buhârî li'l-Aynî ve bir cildde kâmil bir Şerhü'l-Buhâri li'l-Gürâni ve bir cildde sağîr kıt'a def'a bir Mesâbih-i Şerîf ve bir Metn-i Meşârık-ı Şerîf ve bir cildde bir Riyâzü's-Sâlihîn ve üc [cildde] kâmil bir Şerh-i Buhâri li'l-Kirmanî ve yine üç cildde kâmil bir Şerhü'l-Buhârî li'l-Kastalanî ve bir cildde Tesyîrü'l-Vusûl ilâ Câmi'i'l-Usûl ve bir cildde bir Nevâdirü'l-Usûl fî Şerhui Ehâdisü'r-Resûl ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Câmi'u's-sağîr li'l-Alkamî ve üç cildde kâmil bir Şerh-i Câmi'u's-Sağîr li'l-Münâvî ve dört cildde bir Şerh-i Kebîr Câmi'u's-Sağîr li'l-Münâvî ve bir Metn-i Câmi'u's-Sağîr ve üç cildde kâmil Şerh-i Şifâ Kâdi İyaz li'ş-Şehab ve bir cildde bir Behcetü'n-Nüfûs ve bir cildde bir Mebâriku'l-ezhâr fî Şerhi Meşâriku'l-envâr ve bir cildde bir Fusulü's-Sünne ve bir cildde bir Riyâzu'n-Nazra ve bir cildde bir Sünen-i Ebî Davud ve bir cildde bir Kısasu'l-enbiyâ ve bir cildde bir Ezkâr-ı Nevevî ve bir cildde Minhâcü'l-Ummâl fi'l-Hadîs ve bir cildde bir Mecâlisü'r-Rûmî ve bir cildde bir Mevâhibü'l-Ledünniye ve bir Hısnu'l-Hasîn ve bir cildde bir bi-Devri's-Sâfire ve bir Tarîkat-i Muhammediye ve bir Şemâ'ilü't-Tirmizî ve bir Şerh-i Şemâ'il ve bir Tezkire-i Kurtubî ve bir Akdîtü'r-Resûl (?) ve bir Ahsenü'l-Hadîs ve bir cildde Hâşiye-i Müşkât-ı Mesâbîh li's-Seyyid eş-Şerîf ve bir Şerh-i Nuhbetü'l-firi li-Ali el-Kârî ve bir cildde kâmil Fetâvî-i Bezzâziye ve üç cildde kâmil Bedâyi'u's-Sanâyi' li'l-Kâşânî ve üç cildde kâmil bir Nihâye Şerhü'l-Hidâye ve beş cildde kâmil bir Şerh-i Hidâye el-Yemenî ve beş cildde kâmil bir Muhît-i Burhânî ve bir cildde kâmil bir Fetâvâ-yı Zahriye ve bir cildde bir İhtiyâr Şerh-i Muhtâr ve bir cildde kâmil damânât-ı Fazîlî ve bir cilde ve bir cildde kâmil bir Kâfî Şerhü'l-Vâfî ve iki cildde kâmil bir Sirâcü'l-Vehhâc li'l-Haddâdî ve bir cildde kâmil bir Hülâsatü'l-Fetâvâ ve iki cildde kâmil bir Şerhü'l-Tahâvî li'l-İsbîcâbî ve üç cildde kâmil bir Bahrü'r-Râ'ik Şerh-i Kenzü'd-Dekâyık ve iki cildde kâmil bir Mi'râcü'd-Dirâye Şerhü'l-Hidâye ve dört cildde bir Fethü'l-Kadîr li-ibn ilhâm ma'a Tekmiletü Kâdı-zâde ve iki cildde bir kâmil Fetâvâ-yı el-Vavalciye ve iki cildde kâmil Hüdâde-ı Dehlevî Şerhü'l-Hidâye bir cildde bir Vakf-ı Hilal ve bir cildde bir Sadrü'ş-Şerî'a ve bir Hâşiye-i Hüsam-zâde alâ Sadri'ş-Şerî'a ve bir kebîr Müştemilü'l-ahkâm ve def'a bir cildde yine bir Hülâsatü'l-Fetâvâ ve Şerh-i Nekâbe li'ş-Şemnî ve bir Mu'înü'l-Kuzât ve bir cildde bir Muzmirât ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Kâdıhân ve bir cildde bir Kifâye

fî Şerhi'l-Hidâye ve bir Nevâzil Ebi'l-Leys ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Timurtaşî def‘a bir cildde bir Fetâvâ-yı Kâdıhân ve bir cildde bir Mecma‘u'l-Fetâvâ ve bir Nakdü'l-Mesâ’il fî Cevâbi's-Sâ’il ve bir Câmi‘i'l-Fusûlîn ve bir Şerhü'l-Minye li-ibn Emîrü'l-Hâc ve bir Enfa‘u'l-Vesâ’il ve bir Hâşiye-i Islâh ve Îzâh li-Celal-zâde ve bir Mu‘înü'l-Hükkâm ve bir cildde bir Şerh-i Mültekâ el-Ebhar li'l-Bâkâlânî ve bir Tecnîs ve Mezîd ve bir Şerh-i Mukaddime-i Gacnevî ve bir Fetâvâ-yı Feyz-i Kerkî ve bir cildde bir Şurût-ı Tahâvî ve bir Kunyetü'l-Fetâvâ ve def‘a bir mümşâ Sadrü'ş-Şerî‘a ve bir Fetâvâ-yı Sayrafiye ve bir Eşbâh ve Nezâ’ir li-İbn Necim ve bir cildde bir Fusûl-i Estruşnî ve bir cildde bir Şerh-i Manzûme-i İbn Vehbân ve bir Fetâvâ-yı Akkirmanî ve bir Rûhu'ş-Şürûh li'l-Ferâ’iz ve bir İddetü'l-Fetâvâ ve bir Hâvî Kudüs ve bir Şerh-i Nekâbe li-Vâcid Paşa ve bir Şerhu'l-Minye li-İbrahim el-Halebî ve bir Hâşiye-i Sadru'ş-Şerî‘a li'l-Karamanî ve bir İhtiyârât-ı Ahkâm ve bir Mîzân-ı Şa‘ranî ve Tenbîh-i Müşkülât-ı Hidâye ve bir Harâc Ebâ Yusuf ve bir Şerh-i Edeb el-Kâdı li'l-Hassâf ve bir Cevâhirü'l-Fetâvâ ve bir Nüzhetü'l-Kuzât ma‘a Ahkâmü's-Sıgâr ve bir Hâşiyetü'l-Acem ve'l-Mervî ve bir Şerhu'l-Mecma‘ li-İbni'l-Melek ve bir Evkâf-ı Hassâf ve bir Nısf-ı Evvel Zahîretü'l-Fetâvâ ve bir Beyânü'r-Rivâye fî Şerhi'l-Vikâye ve bir cildde kâmil bir Fetâvâ-yı Tatarhâniye ve bir cildde kâmil bir Hızânetü'l-Müftîn ve bir mümşâ bir cildde Hidâye bâ-hatt-ı Abdülula el-Bercendî ve bir cildde Kınalı-zâde hattıyla mümşâ İnâye li-Ekmeleddin ve ta‘lîk hattıyla tûlânî bir Kahtânî def‘a sağîr kıt‘a bir Kahtânî ve bir cildde Türkî Fetâvâ-yı Esad Efendi ve bir cildde bir Fetâvâ-yı [sayfa 208] Ebussuud Efendi ve bir Hâşiye-i Ahi Çelebi alâ Sadri'ş-Şerî‘a ve iki cildde bir Menhu'l-Gaffâr Şerh-i Tenvîrü'l-Ebsâr bi-hattı mü’ellif ve bir Türkî Fetâvâ-yı Yahya Efendi ve bir Hâşiye-i Sadi Efendi ale'l-Hidâye def‘a hüsn-i hatt-ı nesih ile bir sağîr kıt‘a Hidâye def‘a ta‘lîk hat ile bir sağîr kıt‘a Hidâye def‘a bir müzehheb ve mecdûl mümşâ Sadru'ş-Şerî‘a def‘a bir Câmi‘u'l-Fusûlîn ve bir Mecmu‘atü'l-Fetâvâ def‘a bir müzehheb Hidâye bâ-hattı Abdurrahman bin Eyyub ve bir müzehheb Dürer-i Gurer ve bir müzehheb Tenvîrü'l-Ebsâr ve bir cildde bir Hâşiye-i Zekeriya ale'l-Hidâye ve def‘a bir Şerh-i Eşbâh ve Nezâ’ir ve bir cildde bir Fetâvâ-yı Vâkı‘ât-ı Hüsâmî ve bir mümşâ Kenzü'd-Dekâyık ve def‘a bir müzehheb Hülâsatü'l-Fetâvâ ve iki cildde kâmil bir mümşâ Zıl‘î ve bir Hâşiye-i Azmî-zâde ale'd-Dürer ve bir Mecmû‘a-i Kadri Efendi ve def‘a bir Fetâvâ-yı Bezzâziye ve bir mümşâ Hidâye bâ-hattı Celal ve bir Hâşiye-i Abdülcebbar-zâde ale'l-Hidâye ve def‘a bir Sadi Efendi

ale'l-Hidâye ve bir müzehheb Mültkâ el-ebhar ve bir mümşâ Tavzîhu'l-Usûl ve bir Telvîh Şerh-i Tavzîh ve bir Metn-i Pezdevî ve bir cildde bir Takrîr Ekmeleddin alâ Usûli'l-Pezdevî ve bir Keşfü'l-Esrâr fî Şerhi'l-Menâr ve bir cildde bir Şerh-i Tahrîrü'l-usûl li-İbn Emîrü'l-Hâc ve bir Mir'ât-ı Mirkât li-Molla Hüsrev ve Molla Hüsrev ale't-Telvîh defʿa Mir'ât-ı Mirkât li-Molla Hüsrev ve bir cildde Fusûl-i Bedâyiʿ ve bir Hâşiye-i Hasan Çelebi ale't-Telvîh ve bir Hâşiye-i Menâr li'r-Ruhavî ve bir Şerh-i Muhtasar Müntehâ maʿa Hâşiye ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ Muhtasar Müntehâ ve bir Hâşiye-i Muhtasar Müntehâ li-Seyyid eş-Şerîf ve bir Şerh-i Menâr li-Ekmeleddin ve bir Hâşiye-i Adud li-Sadeddin bi-hattihi ve bir Şerh-i Menar li-ibn Melek ve defʿa bir Mir'ât-ı Mirkât ve bir Şerh-i Fıkhü'l-Ekber bi-hattı Şâriha ve bir cildde kâmil bir Fütûhât-ı Mekkiye ve bir nefîs müzehheb bir cildde kâmil İhyâ-i Ulûmi'd-dîn ve bir Tasarruf mine't-Tasavvuf maʿa Şerhihi li-Sadreddin el-Konevî ve bir Şerh-i Fusûs li-Davud el-Kayserî ve bir Mecmûʿa-i Avârifi'l-Maʿârif ve bir Taʿbirnâme-i Kadirî ve bir Fütûhât-ı Abdülkadir Geylanî ve bir Menâkıb-ı Abdülkadır Geylanî ve bir Resâ'il-i Üsküdarî Mahmud Efendi ve bir Fevâyih-i Miskîn ve bir Ahkâm-ı Ketâyib-i Kefevî defʿa bir Ahlâk-ı Ala'î bi-hattı Ahlâkî ve bir Hidâyetü'l-Mürîd ve bir Nisâb-ı İhtisâb ve bir Metâliʿu'l-Envâr fî'l-Mevʿize ve bir cildde Dâvânü'l-Edeb ve bir cildde bir Kâmûsü'l-Muhît ve bir Muğribü'l-Lüga ve bir Talebetü't-Talebe ve bir Şemsü'l-Edeb ve bir cildde bir Sahhâh-ı Cevherî ve bir Esâsü'l-Belâga ve bir Müzhirü'l-Lüga ve bir Ramuzü'l-Lüga ve bir Misbâh fi'l-Cemʿi beyne'l-Efʿâl ve's-Sahhâh li'l-Kurtubî ve bir Teshîlü'l-Fevâ'id fi'n-Nahv ve bir cildde bir Şerh-i Teshîl li'r-Ramâdî, ve bir Şerh-i Teshîl li-İbn Ümmü Kasım ve bir Şerh-i Lübâb li-Seyyid Abdullah ve bir Şerh-i Cemʿu'l-Cevâmiʿ ve bir Şerh-i Lübâb li-Musannefi'in ve bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb maʿa Metnihi ve bir Şereh-i Muğni'l-Lebîb li'l-Şemnî ve iki cildde kâmil bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb li-Vahyî-zâde ve Şerhü'l-Kâfiye li-Şehi'r-Radî li-İbni'l-Musannif ve bir Eşbâh ve Nezâ'ir-i Nahviye li's-Süyûtî defʿa Şerhü'l-Kâfiye li'r-Radî ve bir Şereh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb ve bir Tuhfetü'l-Habîb ve bir Dîvânü'l-Mütebennî ve bir Dîvânü'l-Mütebennî ve bir Metn-i Mufassal ve bir Şerh-i Dîvânü'l-Mütebennî li'l-Vâhidî defʿa bir mümşâ Muğni'l-Lebîb ve bir mümşâ Molla Câmi ve deʿa bir müzehheb Molla Câmi ve bir Taʿlîm-i Müteʿallim defʿa bir Şerh-i Muğni'l-Lebîb li'r-Ramâdî ve bir Şerh-i zeh li'l-Mufassal ve bir Şerh-i Fevâ'id-i Abbasiye li-Taşköprü-zâde ve bir Atvel Usameddin ve bir sağîr kıtʿa Mutavvel ve bir

müzehheb Muhtasar ve bir Hâşiye-i Kasım el-Leysî ale'l-Mutavvel ve bir Esrârü'l-Belâga ve bir Şerh-i Miftâh li-Seyyid eş-Şerîf ve bir Delâ'ilü'l-İ'câz ve bir Hâşiye-i Kırımî ale'l-Mutavvel ve bir Hâşiye-i Musannifin alâ Seyyid el-Mutavvel bi-hattihi ve bir Sihrü'l-Belâga ve bir Hâşiye-i Seyramî alâ Dîbâceti'l-Mutavvel ve bir Hüsn-i Zîbârî fî'l-isti'âreti ve bir Makâmât-ı Harîrî ve bir Şerh-i Makâmât-ı Harîri ve bir Nısf-ı evvel Müstatraf ve üç cildde bir Rebî'u'l-Ebrâr li'z-Zemahşerî ve bir Mevzû'âtü'l-Ulûm bi-Taşköprü-zâde ve bir Târih-i İbn Hallikân ve bir Târih-i Hamîs ve bir ve bir İşrâku't-Tevârih ve bir Târih-i Semhûdî ve bir Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam li'l-Kürdî ve bir Mevzû'ât-ı Hafîdî ve bir Mevzû'ât-ı Molla Lütfi ve bir Enmûzec-i Ulûm ve bir Şakâyık-ı Numaniye ve bir Metn-i Tavâli' ve bir Şerh-i Tecrîd li-Ali el-Kûşî bi-hattihi ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ Şerhi't-Tecrîd ve bir Hâşitü't-Tecrîd li-Seyyid eş-Şerîf ve bir Tabakât-ı Mir Sadr ve bir Hâşiye-i Hüseyin el-Halhâlî ve bir Hâşiye-i Mirzacan alâ İsbâti'l-Vâcib ma'a Muşarra'a ve bir Muhâkemât-ı İşârât ve bir Muhâkemât-ı Kutbeddin ve bir Hâşiye-i Şerh-i Makâsıd bi-hatt-ı mü'ellifihi ve bir Şerh-i Makâsıd ve bir Resâ'il-i Kemal Paşa-zâde ve bir Müfîdü'l-Ulûm ve bir Kibritü'l-Ahmer ve bir Hayâtü'l-Hayevâni'l-Kübrâ ve bir Mecmû'a-i Resâ'il-i Kuşeyriye ve yine bir Resâ'il-i Kuşeyriye ve bir Edebü'd-dünya ve'd-dîn ve bir Savâ'ık-ı Muharraka ve bir İsbâti'r-Rü'ye li-Hatîb-zâde ve bir Şerh-i Şer'atü'l-İslâm li'l-Seyyid Ali-zâde ve bir Hâşiye-i Hayâlî li-Abdi'l-Cebbâr-zâde ve bir Câmi'u'l-Latîf ve bir Resâ'il-i Şehab Efendi ve bir Ekzi David Desinyus ve bir Mülahhas fi'l-Hey'e ve bir Şifâ-i Hacı Paşa fi't-Tıb ve bir kâmil el-Sınâ'a ve bir Tezkire-i Davud ve bir Şerh-i Mûciz li'n-Nefîsi ve bir mâ-lâ-Yese'u fi't-Tıb ve bir Risâle-i Sagîretü fi't-Tıb ve bir el-Edviyetü ve bir Türkî Kitâbü't-Ta'âm ki cem'an dört yüz yigirmi beş aded mücelled kitaplarım takvîm-i sahîh ile takvîm ve hesâb olunup sülüs mâlımdan her biri vakf-ı sahîh ile vakf olunup medîne-i Üsküdar'da vâlid-i mâcidim merhûm-ı müşârün-ileyh Şeyhülislâm Minkârî-zâde Yahya Efendi Medresesi'nin hucurâtından bir münâsib hücre kitaphâne ittihâz olunup anda vaz' ve hıfz oluna ve kütüb-i mezbûre kıymetlerinden fazla kalan sülüs mâlımdan bir hâcü'l-Haremeyn mütedeyyin kimesneye beş yüz guruş verilüp benim içün niyâbeten hac etdirile ve hizmetimde olan yukarı tâ'ifemin her birine yüzer firengi altun ve aşağı tâ'ifemin her birine yüzer guruş verile ve bunlardan sonra bâkî kalan sülüs mâlım dahi kezâlik vakf-ı sahîh ile vakf olunup mütevellî yediyle onı on bir hesâbı üzerine rehîn-i kavî ve kefîl-i melî ve yâhûd muktezâ-yı

hâle göre bu ikisinden biri ile ale'l-vechi'ş-şer‘î istirbâh ve istiğlâl olunup muhâlata-i ribâ ve ziyâ‘ tüvâdan be-gâyet hazer oluna ve nukûd-ı mezbûre yine mütevellî yediyle düşdükçe vakfa münasip ve enfa‘ olan akâra ma‘rifet-i hâkimü'ş-şer‘le tebdîl olunup iştirâ olunan akâr icâreteyn-i mu‘tâdeteyn üzere îcâr oluna ve hâsıl olan nemâ ve gallâtdan yevmî kırk akçe vazîfe ile fünûn-ı şettâdan tedrîse kâdir ehl-i ilim kimesne dersi‘âm ta‘yîn olunup medrese-i mezbûrede haftada beş gün ulûm-ı nâfi‘adan kânûn-ı ulemâ-i mütekaddimîn ve müte’ahhirîn üzere talibine tedrîs eyleye ve yevmî yigirmi akçe vazîfe ile tekmîl vücûhât-ı seb‘a ve aşere etmiş ta‘lîm ve ikrâya kâdir kimesne şehu'l-kurrâ ta‘yîn olunup haftada üç gün medrese-i mezbûrede vakt-i mu‘ayyeninde tâlibine vücûhât ile ta‘lîm-i Kur’ân-ı azîmü'ş-şân edüp talebesinden iki nefer halîfelerine ikişer akçe ve altı nefer telâmîzine birer akçe vazîfe yine şeyhu'l-kurrâ yediyle verile ve bir müstakîm ve mütedeyyin kimesne yevmî onar akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb ta‘yîn olunup kütüb-i mevkûfe-i mezkûreyi kütüphânede kemâ yenbagî hıfz ve sıyânet edüp medrese-i mezbûrede müderris olanlar ve dersi‘âm ve şeyhu'l-kurrâ ve sükkân-ı medrese-i mezbûre ve hâricden tâlib olanlar lede'l-ihtiyâc ancak medrese-i mezbûrenin dâhilinde isti‘mâl ve intifâ‘ etdiklerinden sonra bilâ te’hîr taleb ve ahz ve mahalline vaz‘ ve hıfz eyleye min-ba‘d medrese-i mezbûreden ihrâc olunmayup ziyâ‘ ve tüvâ ve istibdâlden be-gâyet hazer oluna ve yevmî yigirmi akçe vazîfe ile bir mücerreb-i Umûr ve mücerreb-i cumhur mütedeyyin ve müstakîm kimesne mütevellî ta‘yîn olunup şerâyite kemâ yenbagî ri‘âyeti iltizâm eyleye ve yevmî on akçe vazîfe bir mukdim ve müstakîm kimesne câbî ta‘yîn oluna ve yevmî on akçe vazîfe ile fenn-i kitâbetde mâhir [sayfa 209] bir celîlü'l-me’ser kimesne kâtib ola ve nukûd-ı mevkûfe-i mezbûre ber-minvâl-i meşrûh bi'l-külliye akâra tebdîl olundukdan sonra medrese-i mezbûre vakfına zam ve ilhâk olunup ikisi vakf-ı vâhid hükmünde oldukda tevliyeti dahi medrese-i mezbûre mütevellîsine meşrûta olup medrese-i mezbûreye mütevellî olanlar vakf-ı mezbûra dahi mütevellî olalar ve zevâyid-i vakf-ı mezbûr medresenin evkâfı mühimmatına vakfiyesi mûcibince lede'l-ihtiyâc sarf oluna masârif-i mezkûreden sonra fazla kalursa asıl mâl-ı vakf-ı mezbûra zam ve ilhâk oluna ve vakf-ı mezbûr ber-vech-i mezkûr meşâyih-i islâm edâmallâhü zılâlehüm ilâ yevmi'l-kıyâm elâ müfâriku'l-enâm hazerâtının nezâret-i aliyyelerinde olup eltâf-ı amîmelerinden mercûdur ki hasbeten lillâhi te‘âlâ nezâret ve himâyet buyuralar deyü bizim huzûrumuzda vech-i meşrûh üzere

vasiyyet edüp musırran alâ îsâ’ihi vefât etmekle kütüb-i mezkûre ve fazla-i sülüs mâl-ı müteveffâ-yı mezbûr mâ-ba‘de'l-mevte ta‘lîk ve izâfet ile vakf-ı sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh-i mütehattim olmuşdur biz bu husûsa bu vech üzere şâhidlerin ve şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-yı şehâdet-i şer‘iyye eylediklerinde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince ba‘de'l-hükmi'ş-şer‘î ve'l-kazâ’i'l-mer‘î kütüb-i mevkûfe-i mezkûreyi ve müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin sülüs mâlından olup kütüb-i mezkûre kıymetlerinden ve sâ’ir vesâyesı tenfîzine sarf olunan meblağdan bâki kalan meblağ-ı merkûm otuz yük sekiz bin üç yüz akçeyi müvekkile-i mûmâ-ileyha mütevellî-i mezbûra def‘ ve teslîme vekîl-i merkûm Ömer Efendi'ye tenbîh olunup mâ-vaka‘a bi’t-taleb ve'l-ibtiğâ ketb ve imlâ olundı.

Fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-ışrîn min şehr-i Ramazâni'l-mübârek li-sene tis‘a ve tis‘în ve elf min hicreti men-lehü'l-izzi ve'ş-şeref.

Şuhûdü’l-hâl

Abdülkerim Efendi ibn Ali el-müderris, fahru'l-kuzât el-Hâc Mehmed Efendi ibn Mustafa, es-Seyyid Edib Mehmed Efendi ibn Habib, fahru'l-kuzâti'l-islâm el-Hâc Mehmed Efendi ibn Ömer, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Abdülhalim Efendi ibn Ahmed et-Tergibâtî, fahru'l-müderrisîn Sunullah Efendi ibn Ali Efendi, İsmail Efendi ibn Mustafa el-kâdi, Ahmed Efendi ibn Mehmed, Ali Ağa ibn Mustafa el-Cündî, Osman Efendi ibn (boş) el-müderris, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Ahmed Efendi ibn Mustafa Efendi, fahru'l-kuzât Mehmed Efendi ibn İbrahim, Salih Efendi ibn Mehmed el-müderris, Hasan Beşe ibn Abdurrahman, İsmail Çelebi ibn Solak, el-Hâc Mehmed Beşe ibn İbrahim, Hasan Beşe ibn Abdurrahman, İsmail Çelebi ibn Solak, Mustafa Çelebi ibn Ramazan, Ali Efendi ibn Süleyman el-Kâdi.

Mukâbele olunmuşdur.

Arabî Mütercim Mu‘âvini

EK.11a: Feyzullah Efendi'ye ait Mayıs/Haziran 1695 (h. Şevval 1106) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 571: 109).

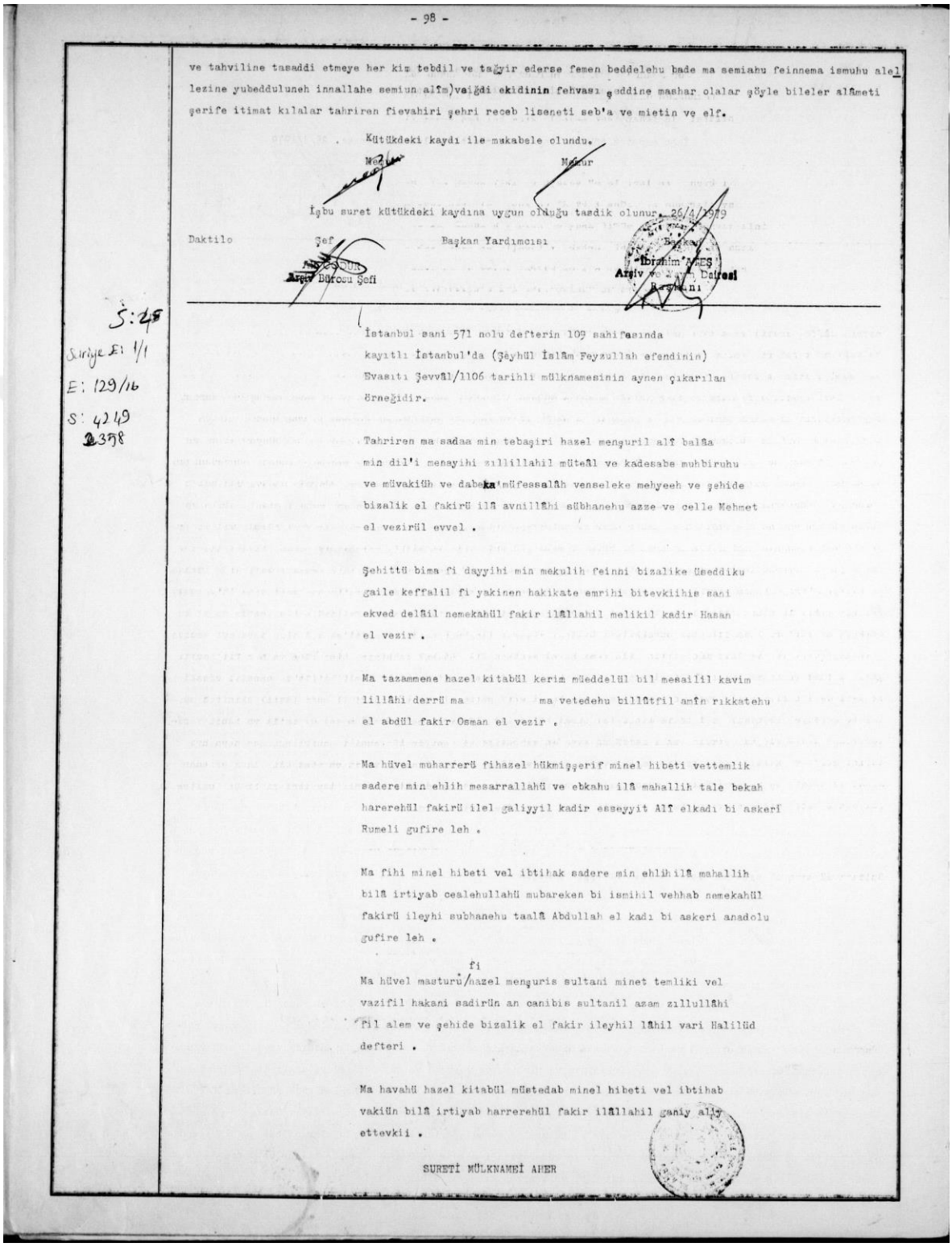

ve tahviline tasaddi etmeye her kim tebdil ve tağyir ederse femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ismuhu alel lezine yubeddulunah innallahe semiun alîm)vaîğdi ekidinin fehvası ğeddine mashar olalar şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriran fievahiri şehri receb liseneti seb'a ve mietin ve elf.

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Müdür Memur

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 26/4/1979

Daktilo Şef Başkan Yardımcısı Başkan

Arşiv Bürosu Şefi

İbrahim ATEŞ
Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanı

İstanbul sani 571 nolu defterin 109 sahifesinde kayıtlı İstanbul'da (Şeyhül İslâm Feyzullah efendinin) Evasıtı Şevvâl/1106 tarihli mülknamesinin aynen çıkarılan örneğidir.

Tahriren ma sadaa min tebaşiri hazel menşuril alî balâa min dil'i menayihi zillillahil müteâl ve kadesabe muhbiruhu ve müvakiîh ve dabeka'müfessalâh venseleke mehyeeh ve şehide bizalik el fakirü ilâ avnillâhi sübhanehu azze ve celle Mehmet el vezirül evvel .

Şehittü bima fi dayyihi min mekulih feinni bizalike Umeddiku ğaile keffalil fi yakinen hakikate emrihi bitevkiihis sani ekved delîül nemekahül fakir ilâllahil melikil kadir Hasan el vezir .

Ma tazammene hazel kitabül kerim müeddelül bil mesailil kavim lillâhi derrü ma ma vetedehu billütfil amîn rıkkatehu el abdül fakir Osman el vezir .

Ma hüvel muharrerü fihazel hükmişşerif minel hibeti vettemlik sadere min ehlih mesarrallahü ve ebkahu ilâ mahallih tale bekah harerehül fakirü ilel ğaliyyil kadir esseyyit Alî elkadı bi askeri Rumeli ğufire leh .

Ma fihi minel hibeti vel ibtihak sadere min ehlihilâ mahallih bilâ irtiyab cealehullahü mubareken bi ismihil vehhab nemekahül fakirü ileyhi subhanehu taalâ Abdullah el kadı bi askeri anadolu ğufire leh .

Ma hüvel masturü fi/hazel menşuris sultani minet temliki vel vazifil hakani sadirün an canibis sultanil azam zillullâhi fil alem ve şehide bizalik el fakir ileyhil lâhil vari Halilüd defteri .

Ma havahü hazel kitabül müstedab minel hibeti vel ibtihab vakiün bilâ irtiyab harrerehül fakir ilâllahil ğaniy alîy ettevkii .

SURETİ MÜLKNAMEİ AHER

S:28
Sirüye E: 1/1
E: 129/16
S: 4249
2398

kül hazreti malikül mülki müteal ve hüdavendi müfidül birri vel ifdâl celleşanuhu an derkil evhanı vel hayal ve tenezzehe zatuhu an vesmetiş şebihi vel misâl divanı mevhibet ünvanı tü'til mülke men teşada ammei mevcudata ifadei cudü ata edüp ber güzideğânı beni nev'i insandan şahanı cihana temliki memaliki saltanat ve taksimi ekalimi hilâfet eyledikte benim şanı valâ nişan saadet karinimi ber muktezayı fehvayı ve ataküm ma lem yü'-ti ahadem minel alemin cümleyi selâtini nısfat ayın ve ammei havakini madel güzinden hazzi evfa ve sehmi esba ile mümtaz ve müstesna ve bünyanı divanı hilâfetimi ünvanı ve ceal nake linnası imamen ile muallâ eyledi felâ cerem bi şükrü tedumun miam müstedasınca nevalâyı valâyı ilâhiyenin ifayı şükrü vacibül edası için zimmeti aliyyei şahane ve himmeti seniyyei padişaneme lâbüt ve lâzım olduki ammei beraya lâsiyema zümrei fuhuli ülemaki şerafeti veraseti el ülema veresetül embiya ilè haizi rütbei ülya idükleri zahir ve hüveydadır haklarında nevali birrü ihsanın mebzun ve bi'diriğ ola binaen alâ zalik desturi mükerrem müşiri mufahham nizamül alem sabikan erzenurrum valisi olan vezirim Ali Paşa edamallahü taalâ iclâleh orduyu humayunuma mektub gönderüp eyaleti erzenurrumda vaki Kızuçan sancağına berveçhi ocâklık mutasarrıf olan alî dame izzühünün aba ve ecdadı düveli salife ve selâtini maziye zamanından beru livai mezbure cemii kura ve mezarii ve mahalih ve merayii ile milkiyet ve ocaklık tariki üzere mutasarrıf olup badü ol diyarlar devleti aliyyei Osmaniye ve saltanatı seniyyei hakaniyye tarafından zabtoldukta ecdadı izamın enarallahü taalâ berahinehüm zamanı saadet iktiranlarından dahi berevatı hümayun inayet ve ihsan olunmakla ikiyüz seneden bu ana gelince ocaklıkları olan Kızuçan sancağı havazının livayı mezburede Görünüm nahiyesinde yirmi yedi bin onaltı akça yazı ile mukataayı memlâha güneler deyu mukayyet olan memlâhasını iğdan ve harman yerleri ve cemii tevabii ile rafii tevkii rafii ferhende fâli şehriyarı ve nakili berliği veliği mevhibet tacidarı alemül ülemail mütebahhirin afdalül fudalâil müteferriğin yünbuğun fazlı vel yakin keşşafül müşkilâtit diniyye hallâlül mu'delâtil yakiniyye mihtahü künuzil hakayık misbahü rumuzid dekayık el mahfufu bi sunufi avatıfil melikil a'lâ şeyhül islâm ve hacei fezaili irtisamın olan mevlâna esseyyit Feyzullah edamallahü taalâ fezaileye iki bin beş yüz kuruşa bey ve teslim ve mevlânayı müşarunileyh dahi tesellüm etmeleriyle defteri icmâlde memlâhayı mezbure mahalli tevkii kalemiyle tashih olunup mülknamei hümayunum verilmek babında inayet ricasına arz ve veçhi meşruh üzere tarafından icab ve kabulu havi bey'i bat'ti kat'i ile bey'ine Kızuçan kadısı hücceti şer'iyye ve arz verdiğinden maada livayi mezbur beyi olan mumaileyh alî dame izzühü kendisi dahi minvali muharrer üzere bey' ve teslimini arz edüp ve ber veçh ocaklık Kızuçan sancağına eben an ced mutasarrıf olan Ali dame izzühü memlâhayı mezbureyi ebdan ve harman yerleri ve cemii tevabii ile iki bin beş yüz kuruşa bey' ve teslim ve müşarunileyh dahi tesellüm edüp ve zikrolunan memlâha ve tevabii yerleri mumaileyhin kadimden eben enced mutasarrıf olduğu livayı mezbur emlâkından olmağla veçhi meşruh üzere mahalli tashih olunmak ricasına bil fiil baş defterdarım olan iftiharül Ümera ve ekâbir Ahmet dame ulüvvühü dahi i'lâm etmekle defteri icmalde memlâhai merkumenin mahalli mevlânayı müşarunileyh milkiyet üzere tevkii kalemiyle tashih olunup sureti icmâl verilmekle mucibince işbu mülknamei humayunu atufet meşhunu verdim ve buyurdumki badel yevm memlâhayı merkume abdan ve harman yerine ve cemii tevabii ile mevlânayı müşarunileyhin milki mahsi olup envai vucuhu milkiyet üzere keyfe ma yeşâ'u ve yahtar mutasarrıf olup isterler ise satalar dilerler ise bağışlıyalar murad ederlerse vakfeyleyeler ol babda a'kab ve ensabı saltanat medar ve vüzerayı alî miktar ve Ümerayı zevil iktidar ve defter daranı envâl ve mubaşirin ve Ümmâldanb bir fert dahl ve taarruz etmeye ve bir veçhile tağyir ve tebdil ve tahrir ve tahvil eylemiyeler her kim tebdil ve tağyirine sai olursa (femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddilûneh innallahe semiun alîm) vaidi ekidinin fehvayı şedidine mazhar ola şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar fi evasıdı şevvâl sene 1106

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Memur

Memur

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 26/4/1979

Daktilo

Şef

Başkan Yardımcısı

AİLEKODUR
Arşiv Bürosu Şefi

İbrahim [illegible]
Arşiv ve Yayın Dairesi
Başkanı

İstanbul sanî 571 nolu defterin 110 sahife ve
56 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Feyzullah efendinin)
1108 tarihli vakfiyesinin aynen çıkarılan örneğidir.

S: 48
Suriye E: 1/1
E: 129/16
S: 4249
2346

EK.11b: Feyzullah Efendi'ye ait 1696/97 (h. 1108) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 571: 110/56).

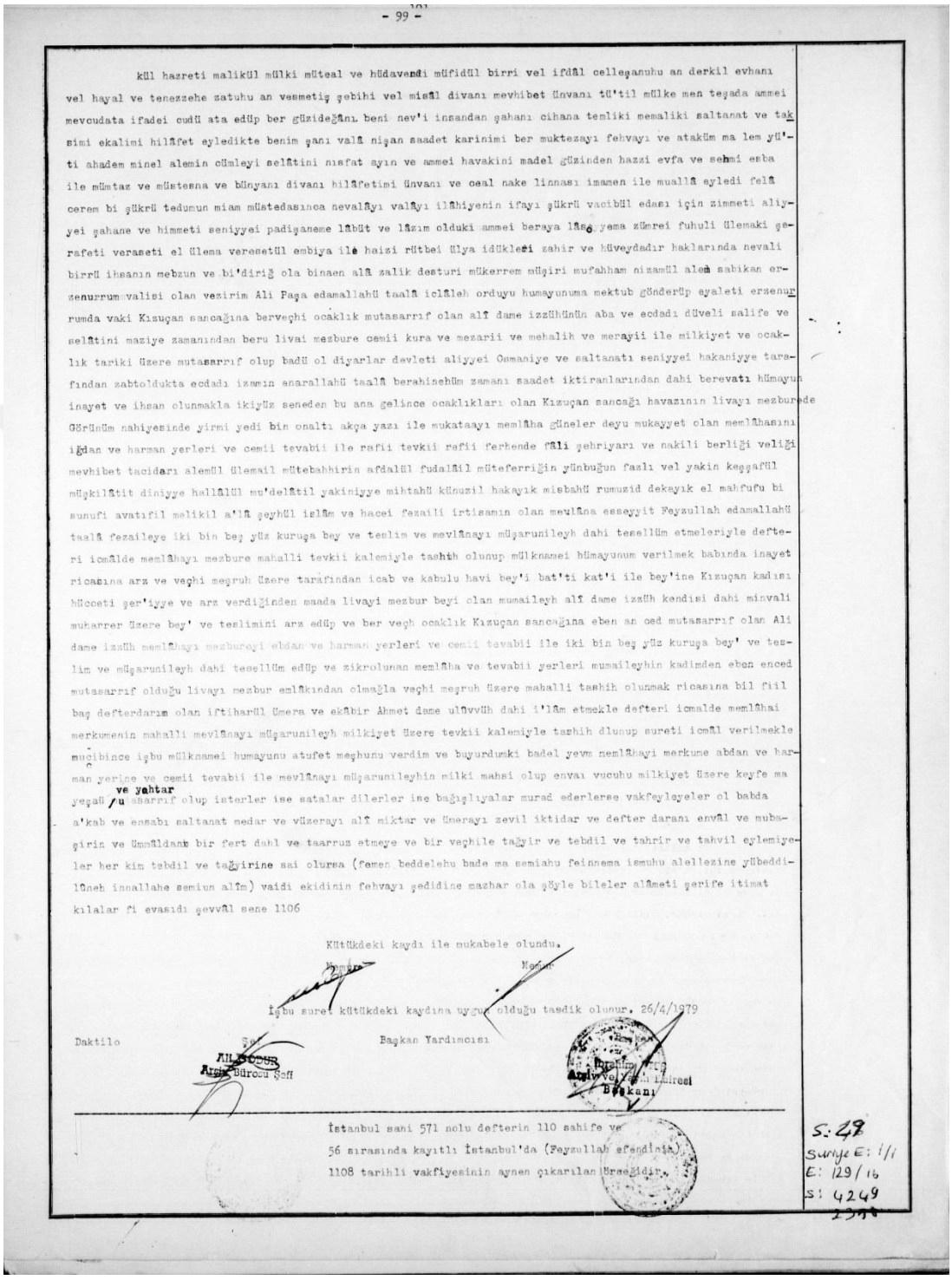

kül hazreti malikül mülki müteal ve hüdavendi müfidül birri vel ifdâl celleşanuhu an derkil evhanı vel hayal ve tenezzehe zatuhu an vesmetiş şebihi vel misâl divanı mevhibet ünvanı tü'til mülke men teşada ammei mevcudata ifadei cudü ata edüp ber güzideğânı beni nev'i insandan şahanı cihana temliki memaliki saltanat ve tak simi ekalimi hilâfet eyledikte benim şanı valâ nişan saadet karinimi ber muktezayı fehvayı ve ataküm ma lem yü'- ti ahadem minel alemin cümleyi selâtini nasfat ayın ve ammei havakini madel güzinden hazi evfa ve sehmi esba ile mümtaz ve müstesna ve bünyanı divanı hilâfetimi ünvanı ve ceal nake linnası imamen ile muallâ eyledi felâ cerem bi şükrü tedumun miam müstedasınca nevalâyı valâyı ilâhiyenin ifayı şükrü vacibül edası için zimmeti aliy- yei şahane ve himmeti seniyyei padişaneme lâbüt ve lâzım olduki ammei beraya lâsiyema zümrei fuhuli ülemaki şe- rafeti verasati el ülema veresetül embiya ilâ haizi rütbei ülya idükleri zahir ve hüveydadır haklarında nevali birrü ihsanın mebzun ve bi'diriğ ola binaen alâ zalik desturi mükerrem müşiri mufahham nizamül alem sabikan er- zenurrum valisi olan vezirim Ali Paşa edamallahü taalâ iclâlah orduyu humayunuma mektub gönderüp eyaleti erzenur- rumda vaki Kızuçan sancağına berveçhi ocaklık mutasarrıf olan alî dame izzühünün aba ve ecdadı düveli salife ve selâtini maziye zamanından beru livai mezbure cemii kura ve mezarii ve mahalih ve merayii ile milkiyet ve ocak- lık tariki üzere mutasarrıf olup badü ol diyarlar devleti aliyyei Osmaniye ve saltanatı seniyyei hakaniyye tara- fından zabtoldukta ecdadı izamın enarallahü taalâ berahinehüm zamanı saadet iktiranlarından dahi berevatı hümayun inayet ve ihsan olunmakla ikiyüz seneden bu ana gelince ocaklıkları olan Kızuçan sancağı havazının livayı mezbur- Görünüm nahiyesinde yirmi yedi bin onaltı akça yazı ile mukataayı memlâha güneler deyu mukayyet olan memlâhasını iğdan ve harman yerleri ve cemii tevabii ile rafii tevkii rafii ferkende mâli şehriyarı ve nakili berliği veliği mevhibet tacidarı alemül ülemail mütebahhirin afdalül fudalâil müteferriğin yünbuğun fazlı vel yakin keşşafül müşkilâtit diniyye hallâlül mu'delâtil yakiniyye mihtahü künuzil hakayık misbahü rumuzid dekayık el mahfufu bi sunufi avatıfil melikil a'lâ şeyhül islâm ve hacei fezaili irtisamın olan mevlâna esseyyit Feyzullah edamallahü taalâ fezaileye iki bin beş yüz kuruşa bey ve teslim ve mevlânayı müşarunileyh dahi tesellüm etmeleriyle defte- ri icmâlde memlâhayı mezbure mahalli tevkii kalemiyle tashih olunup mülknamei hümayunum verilmek babında inayet ricasına arz ve veçhi meşruh üzere tarafından icab ve kabulu havi bey'i bat'ti kat'i ile bey'ine Kızuçan kadısı hücceti şer'iyye ve arz verdiğinden maada livayi mezbur beyi olan mumaileyh alî dame izzühü kendisi dahi minvali muharrer üzere bey' ve teslimini arz edüp ve ber veçh ocaklık Kızuçan sancağına eben an ced mutasarrıf olan Ali dame izzühü memlâhayı mezbureyi ebdan ve harman yerleri ve cemii tevabii ile iki bin beş yüz kuruşa bey' ve tes- lim ve müşarunileyh dahi tesellüm edüp ve zikrolunan memlâha ve tevabii yerleri mumaileyhin kadimden eben enced mutasarrıf olduğu livayı mezbur emlâkından olmağla veçhi meşruh üzere mahalli tashih olunmak ricasına bil fiil baş defterdarım olan iftiharül ümera ve ekâbir Ahmet dame ulüvvühü dahi i'lâm etmekle defteri icmalde memlâhai merkumenin mahalli mevlânayı müşarunileyh milkiyet üzere tevkii kalemiyle tashih olunup sureti icmâl verilmekle mucibince işbu mülknamei humayunu atufet meşhunu verdim ve buyurdumki badel yevm memlâhayı merkume abdan ve har- man yerine ve cemii tevabii ile mevlânayı müşarunileyhin milki mahsi olup envai vucuhu milkiyet üzere keyfe ma yeşâ'u ve yahtar tasarrif olup isterler ise satalar dilerler ise bağışlıyalar murad ederlerse vakfeyleyeler ol babda a'kab ve ensabı saltanat medar ve vüzerayı alî miktar ve ümerayı zevil iktidar ve defter darını envâl ve muba- şirin ve ümmâldanın bir fert dahl ve taarruz etmeye ve bir veçhile tağyir ve tebdil ve tahrir ve tahvil eylemiye- ler her kim tebdil ve tağyirine sai olursa (femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddi- lûneh innallahe semiun alîm) vaidi ekidinin fehvayı şedidine mazhar ola şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar fi evasıdi şevvâl sene 1106

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Memur Memur

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 26/4/1979

Daktilo Şef Başkan Yardımcısı

Arşiv Bürosu Şefi

Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanı

İstanbul sahi 571 nolu defterin 110 sahife ve
56 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Feyzullah efendinin)
1108 tarihli vakfiyesinin aynen çıkarılan örneğidir.

S: 28
Suriye E: 1/1
E: 129/16
S: 4249

Ma kadil min mecari sebilis sudur aynü minhatihi yenbağu anil keramil mevfur ve şehide bizalike el fakir ilâllahil aazzül ecel Mehmet elvazirül evvel .

Ma hüvel masturu fihazel menşuri zahirün gayrü mestur ve şehidel fakir ilâllahil melikil kadir Hasan el vezir .

Ma fihazel menşuril müstedab el havi vel hibeti vel ibtihab essadiri an canibil melikil muazzam nesarrallahü ilâ yevmil hisab vakiün fi mahallihi bilâ irtiyab harrerehül fakir Osman el vezir.

Ma hüvel muharrerü fil hükmiş şerif minel hibeti vettemlik sadere minehlih neserallahü ve ebkahü ilâ mahallih tale bekâh nemekahü fakirü ileyhi subhanehu ve taalâ esseyyit Ali el kadı bi askeri Rumeli gufire leh .

Ma fihi minel minhadis sultaniyyetil müşerrefeti bil alâmetiş şerifatil hakaniyye carin alâ minhacis sedat ve arin an şiaril fesat harrerehül fakir Abdullah el kadı bi askeri anadolu gufire leh.

Ma havahü hazel kitabül müstedab minel hibeti vel ibtihab vakiün biler tiyab harrerehül fakirü ilâllahil melikil bari Halil eddefteri .

Ma sebete fihazel kitabil müstedab minel hibeti vel ittihab vakiün biler tiyab nemekahül fakir ilâ rabbihil ganiy Ali ettevkii .

Cera indi mafihi min aslil vakfı ve şeraitihi ve kadeytü/bi sıhhatihi ve lüzumih alimen bil hilâf el vakii beynel eimmetil eşraf harerehül fakir esseyyit Ali El kadı bi askeri Rumeli gufire leh .

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM VE BİHİ

Elhamdülillâhi Rabbil Alemin vesselâtü vesselâmü alâ nebiyyihi Muhammedin ve alihi ecmain senei maruzzikre tali tarihi hicreti fahrül enam aleyhi afdalüs salâti vesselâmın binyüz sekizinci Salı meymenet iştimalı yine ol milki girdarı şehriyarı sutude etvar mahi resmi ismi hatem hamii erkânı mahasin ve mekârin neyyiri kiti firuz sipehri fazlü ifdal bedrakai zülâm suzü vadi saadet ve ikbâl yunbuğü feyza feyzi semahat vucut şehinşahı mes'ut Ebül mahamidi vel Mahmut ki madrubu zerusim atası mustarib sazı darphanei encüm ve ünmüzeci keffi desdi sahası tane endazı emvacı bahri kulzem afitab neyyiri bahirül işrakı kereminden zerre sehabı semahet Canebi yemmi derya huruş niamından bir katredir Padişahı ehali perver hamiyi Ümmet seyyidil beşer hasanüs sire nakiyyül serire azimün nevâl kesirül eyadi vel ifdâl es sultan bini Sultan bini sultan es sultan Mustafa Han bini sultan Mehmet han bini sultan İbrahim han lâzale kutbel lifelekil ata ve maberihe medaren lidairetis saha hazretleri sünneti seniyyei dirine kerem intimasına mürai ve kaidei adeti hasene kerimenasi icrasına sai olup edaen nihakkil Üstad ve şükren alâ ma efadı aleyhil melikül cevad ol hasudi muallimi evvel ve sani vereşkin sazı allâmei taftazanı müessisü erkânil fezaili vel ülûm mücerredü sedail afadı vel kurumsamii semais semahati bil feyzi vel iftal el alf alâ islâmin bil fazlı vel kemâl ellezi iktebeses süreyya ennizam min hüsni nazmihi cevahirel kelâm el müftihü bil mantıgil fasihi vel beyan nükâte delâyili icazı nazmil Kur'an levsemias su hanu belâgatahu lâkat tahayyera fe subhane inne minel beyanı lesihra ve külli zalike iktefa bil.kitabeti anit tasrihi bi mekârimi neçasatü bel istiareten tahliiyyeten liba'zı senayah tayyibül hulki tahirül irki fathül füyuzi vel birü sahilü feyzü -

26-4-1329

futuh vel marufu nailüh gamrur rida teridül mecdü beynel ammi vel hal zibefzayı sadrı fetva mesnedarayı seriri saadet uzma şeyhül islâm müftil enam muallimül sultanil müfahham el mümecced esseyyid Feyzullah efendi bini Mehmet lâzale nuru hadikatil ilmi muhzeren bire şehatı kalemih ve maberihe nurul fadli müşrekan bi feyazanı himemih hazretlerinin dahili havza yed ve tasarrufları olup hüdavendigar sancağında mihaliç nahiyesinde büyük x Yorgeç ve şahsula nam karyeler beytül malı müslimin için zaptolunup mukabelesinde erzenurrum eyaletinin Kemah nahiyesinde mukataayı memlâha kömür ve günui Kemah nahiyesinde karye kömür ve yine Kemah nahiyesinde mukataayı memlâha karyei timusi ve aşağı il nahiyesinde sim karyesini bikâffetit tevabi vel levahik ve bi ammetil hukuki vel merafik temlik buyurub sahibül hayır şekkerrallahü sayehül mebrur hazretleri dahi teslimi hazinei temellük ve kabul buyurduklarından kafile salâranı haylı etkıya gürühü pür şükühu anbiyaya iktifa ve hüdatı sübili ihtida ya'ni ashabı güzini fahrül verağ aleyhi afdalüt teslimatı ve ekmelüt tahayat iktida buyurub halisen liveçhillâh mebtigaen limerdatih sadakatı cariye ve hasenatı daimei ve bakiye olmak üzere mevhubatı mezburatı vakf ve ihbasa teşmiri sakı azimet ve şetki buyurub hüddami zevil ihtiram süddeyi sidre kiyamlarına kıdvetül ayanı vel ekâbir camiül mehasini vel mefahir kethüdayı sedakat ihtivaları salifüzzikr Mehmet Ağa bini Osman lieclittescil tevkil ve mefharül ülemayı vel efadil mecmağın maarifi vel fezail zülkadril meliil mükerremi bi hizmetit tevzi' zikrolunan Abdulbaki bini fazlullah daileri lieclittescil vetteslim velieclit dava vettasüm mütevelli nasb ve tayin buyurub merkuman dahi şer'i şerifi şamihül imad ve mahfeli dini münifi rasihül evtada hazıran olup vekili salifül beyan bade subuti vekâletihi alel veçhiş şer'i takriri kelâm imalei lücam semendi nisam ve tabir anil meram şugûne nebcesteban oldularki müvekkilim olan sahibül hayır mumaileyh esbağallahü cezile niemaihi aleyh hazretleri mülkü mevhubları olup halen silki mülklerinde münselik olan memlâhayı kömür ve karyei kömür ve karyei Timusi ve Sinkaryesini bi cemiit tevabi velleâvahik ve bikâffetil mesalihi vel merafik takarrübe ilâllahil melikil macid ve talebe limerdatil ganiyyil vahit vakf ve habsedüp ve gallâtını mahsulâtı vakfı salifül beyana zam ve ilhak ve mecmuu gallâtı veçhi meşruhu mezbur üzre mesarifi mezkûreyi mebrureye sarf olunup sabikan sahayifi piray olan şeraiti tevliyet tasarrufu bi esriha bu vakf ve tesbilde dahi mer'i ve müeddi buyurdular bundan sonra ekini mezbur şekkerrallahü sa'yehül mebrur mec'lisi şeriatı hazirei meniül menar ve mahfeli tarikatı hanefiyei lâmiül envarda sabikan mezkûr ve anifen mürur eden veçh üzre emri vakfa ve vücuhu kâinatı şeraite ve tasarrufa alâ ma hüvel mezkûr ikrar ve mütenevvi mütevelli mensubu mezbura birünmetiha teslim ettiğine lebi cüneyanı itiraf olup ve mütevellii mesfur dahi bi cümletiha tesellüm ve kabul edüğüne vekili mumaileyhin ricahen ve şifahen tasdik edüp ceridei merama imza peyray itmam olduktan sonra tarikai uhraya imalei licam ve girizgârı ahere idarei kelâm edüp ahbarı nebeviye ve asarı Mustafaviye aleyhi aftalüs selâti ve ekmelüt tahiyyeye ezcümle lâ habse anferaizillâh kelâmı icaz penahıdır temessük edüp mecmûl hüda bedrekai rahı ihtida Ebu Hanife ten noman aleyhir rahmetu verridvan hazretlerinin kavli el vakfı habsül ayni alâ milkil vâkıfı vettasadduku bil menafi' ile sahifeyi peyrayı zuhur ve şeraiti zevalı milk ve mucibatı lüzum bulunmadıkca rucu'u sahih olduğu kütübü muteberde mestur olmağla vakfı mezburdan rucu'u irade ve desdi resi mülkiyet olmak hahişile istirdada mubadelet ettikde mütevellii mezkûr cazahullahüş şekûrun mü'temessiken bi kavli men kale billüzum red ve teslimden imtinai nizaa ifda ve huzuru hakimüşşer'a terafü' iktiza edicek hakimüş şer' valâ makam sahibi hillü akdi enam meniül cenabil mercii vel meab fihalli mu'delâtil ülâmil akliyyeti vennakliyyetil mensubi min kıbeli hulil emri li tenfizil ahkâmiş şer'ye sahibül ulûm vel fezail rafiü rayatil ekâmili vel efadil halen zeylinde sazı haddi rumeli fazılı bi hemta şeyyedallahü bi vücudihi bünyaneş şeriatil garra ve efade asare ma'deletihi alel vera hazretleri dahi tarafeynin edillesine imani nazar ve canibeynin mütemessikâtına tahdikibasar buyurduktan sonra canibi vakfı tercih ve tarafı lüzumu takdim ve tashih edip alfeen bil hilâfı fima beynel kudema ve müstasviben te'bide idratis sadakatı lil fukara vakfin sihhat ve lüzumuna hükmü sahih ve kazai sarih ile hükmü kaza ve icra imza edüp füsulü müctehedün fihada lühuku hükmü kaza sihhat ve lüzumu iktiza etmekle vakfı mezbur sair evkafı sahiha gibi lâzım ve müebbed ve sahih ve müşeyyed olmuştur şeyyedallahü daayime mebanih eyye teşyid ve ebbedeha bi tuli hayatı vâkıfihi ve vucudihis said hayyahullahü fiddünya hayaten şayyibeten mutmainneh vecazahu fil ahiretil bi ridvanihi velcenneh Cenabı hakimi mütkim celleşanı bu vakfı şerifin esası adimül indiras bekasın sabit ve daim ve tadarruki tebeddül ve tağyirden emmü salim eyleye (femen beddelehu ba'de ma semiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddilûneh innallahe semiun alim) ve ecrül vâkıfı alallahil melikil kerim innallahe lâyudiyhu ecrel muhsinin velhamdüllilahi Rabbil alemin istekmelatin vakfiyyetan fi seneti semane ve mietin ve elf.

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Memur

Memur

EK.11c: Feyzullah Efendi'ye ait Ocak/Şubat 1697 (h. Recep 1108) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 571: 111).

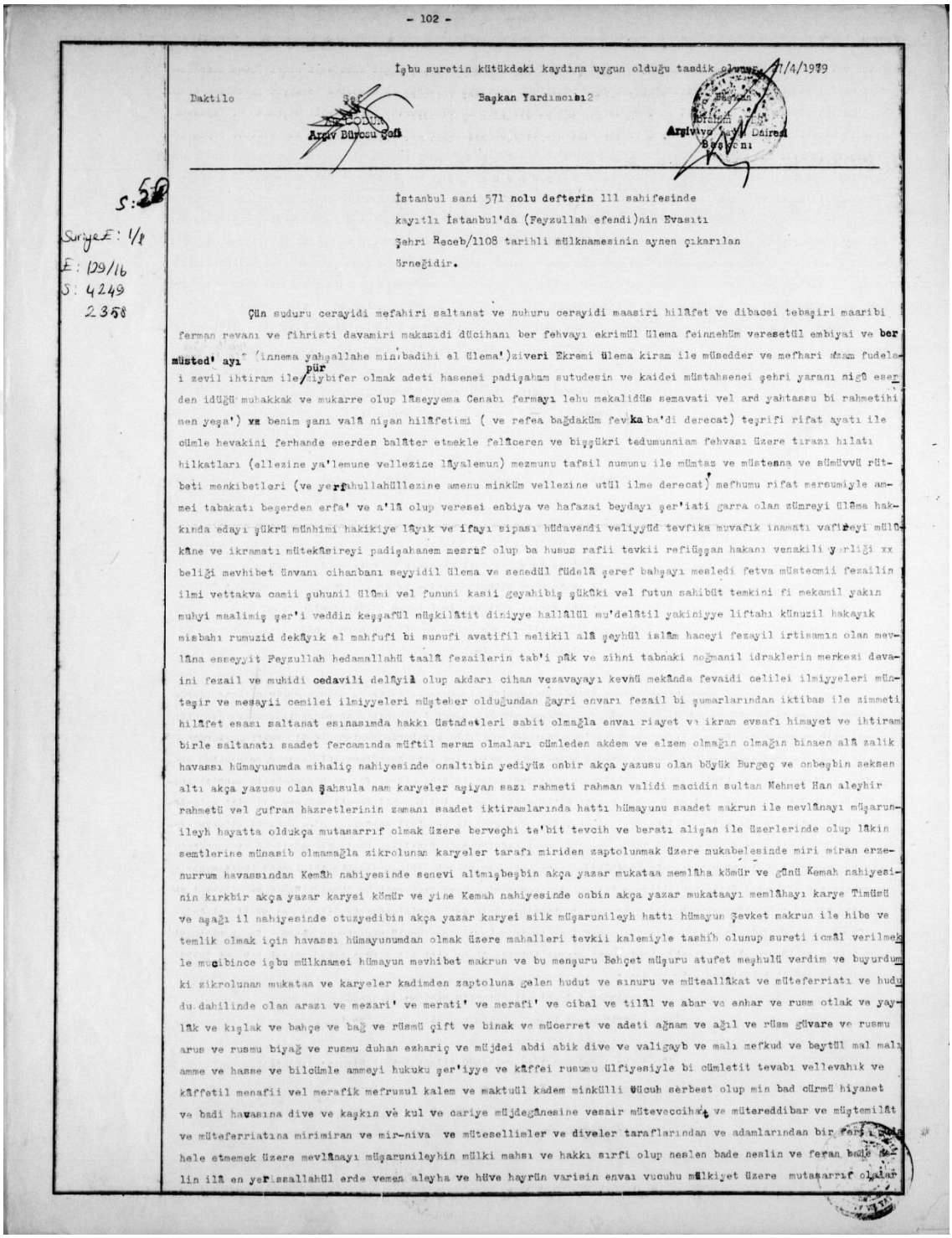

İşbu suretin kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 7/4/1979

Daktilo

Şef

Başkan Yardımcısı2

Arşiv Bürosu Şefi

Arşivler Daire Başkanı

S: 571
Suriye: 1/1
E: 109/16
S: 4249
2358

İstanbul sani 571 nolu defterin 111 sahifesinde kayıtlı İstanbul'da (Feyzullah efendi)nin Evasıtı Şehri Receb/1108 tarihli mülknamesinin aynen çıkarılan örneğidir.

Çün suduru cerayidi mefahiri saltanat ve nuhuru cerayidi maasiri hilâfet ve dibacei tebaşiri maaribi ferman revanı ve fihristi davamiri makasıdi dücihanı ber fehvayı ekrimül ülema feinnehüm veresetül embiyai ve ber müsted' ayı (innema yahşallahe min ibadihi el ülema')ziveri Ekremi ülema kiram ile müsedder ve mefhari izam fudela-i zevil ihtiram ile mübahi fer olmak adeti hasenei padişaham sutudesin ve kaidei müstahsenei şehri yaranı nigû esas den idüğü muhakkak ve mukarre olup lâseyyema Cenabı fermayı lehu mekalidüs semavati vel ard yahtassu bi rahmetihi men yeşa') ve benim şanı valâ nişan hilâfetimi (ve refea bağdaküm fevka ba'di derecat) teşrifi rifat ayatı ile cümle hevakini ferhande eserden balâter etmekle fahiceren ve bişşükri tedumunniam fehvası üzere tırazı hilatı hilkatları (ellezine ya'lemune vellezine lâyalemun) mezmunu tafsil numunu ile mümtaz ve müstesna ve sümüvvü rütbeti menkibetleri (ve yerfuhullahüllezine amenu minküm vellezine utül ilme derecat) mefhumu rifat meramiyle ammei tabakatı beşerden erfa' ve a'lâ olup veresei enbiya ve hafazai beydayı şer'iati garra olan zümreyi ülema hakkında edayı şükrü münhimi hakikiye lâyık ve ifayı sipası hüdavendi veliyyüd tevfika muvafık inamatı vafiyei mülkâne ve ikramatı mütekâsireyi padişahanem mesruf olup ba husus rafii tevkii refiüşşan hakanı venakili yarlığı xx beliği mevhibet ünvanı cihanbanı seyyidil ülema ve senedül füdelâ şeref bahşayı mesledi fetva müstecmii fezailin ilmi vettakva camii şuhunil ülûmi vel fununi kasii geyahibiş şükûki vel futun sahibüt temkini fi mekamil yakın muhyi maalimiş şer'i veddin keşşafül müşkilâtit diniyye hallâlül mu'delâtil yakiniyye liftahı künuzil hakayık misbahı rumuzid dekâyık el mahfufi bi sunufi avatifil melikil alâ şeyhül islâm haceyi fezayil irtisamın olan mevlâna esseyyit Feyzullah hedamallahü taalâ fezailerin tab'i pâk ve zihni tabnaki noğmanil idraklerin merkezi devaini fezail ve muhidi cedavili delâyil olup akdarı cihan vezavayayı kevnü mekânda fevaidi celilei ilmiyyeleri müntaşir ve mesayii cemilei ilmiyyeleri müşteher olduğundan ğayri envarı fezail bi şumarlarından iktibas ile zimmeti hilâfet esası saltanat esnasımda hakkı üstadetleri sabit olmağla envaı riayet ve ikram evsafı himayet ve ihtiram birle saltanatı saadet fercamında müftil meram olmaları cümleden akdem ve elzem olmağın olmağın binaen alâ zalik havassı hümayunumda mihaliç nahiyesinde onaltıbin yediyüz onbir akça yazusu olan büyük Burgeç ve onbeşbin seksen altı akça yazusu olan şahsula nam karyeler aşiyan sazı rahmeti rahman validi macidin sultan Mehmet Han aleyhir rahmetü vel gufran hazretlerinin zamanı saadet iktiramlarında hattı hümayunu saadet makrun ile mevlânayı müşarunileyh hayatta oldukça mutasarrıf olmak üzere berveçhi te'bit tevcih ve beratı alişan ile üzerlerinde olup lâkin semtlerine münasib olmamağla zikrolunan karyeler tarafı miriden zaptolunmak üzere mukabelesinde miri miran erzenurrum havassından Kemâh nahiyesinde senevi altmışbeşbin akça yazar mukataa memlâha kömür ve günü Kemah nahiyesinin kırkbir akça yazar karyei kömür ve yine Kemah nahiyesinde onbin akça yazar mukataayı memlâhayı karye Timüsü ve aşağı il nahiyesinde otuzyedibin akça yazar karyei silk müşarunileyh hattı hümayun şevket makrun ile hibe ve temlik olmak için havassı hümayunumdan olmak üzere mahalleri tevkii kalemiyle tashih olunup sureti icmâl verilmekle mucibince işbu mülknamei hümayun mevhibet makrun ve bu menşuru Behçet müşuru atufet meşhulü verdim ve buyurdum ki zikrolunan mukataa ve karyeler kadimden zaptoluna gelen hudut ve sınuru ve müteallâkat ve müteferriatı ve hudud dahilinde olan arazi ve mezari' ve merati' ve merafi' ve cibal ve tilâl ve abar ve enhar ve rusm otlak ve yaylâk ve kışlak ve bahçe ve bağ ve rüsmü çift ve binak ve mücerret ve adeti ağnam ve ağıl ve rüsm güvare ve rusmu arus ve rusmu biyağ ve rusmu duhan ezhariç ve müjdei abdi abik dive ve valigayb ve malı mefkud ve beytül mal malı amme ve hasse ve bilcümle ammeyi hukuku şer'iyye ve kâffei rusumu ülfiyesiyle bi cümletit tevabı vellevahık ve kâffetil menafii vel merafik mefrusul kalem ve maktûl kadem minkülli vücuh serbest olup min bad cürmü hiyanet ve badi havasına dive ve kaşkın ve kul ve cariye müjdeğânesine vesair mütevecciha ve müstereddibar ve müştemilât ve müteferriatına mirimiran ve mir-niva ve müteallimler ve diveler taraflarından ve adamlarından bir ferd müdahale etmemek üzere mevlânayı müşarunileyhin mülki mahsı ve hakkı sırfı olup neslen bade neslin ve feran bade feralin ilâ en yerisallahül erde vemen aleyha ve hüve hayrün varisin envaı vucuhu mülkiyet üzere mutasarrıf olalar

EK.11d: Feyzullah Efendi'ye ait Haziran/Temmuz 1699 (h. Muharrem 1111) tarihli Arapça vakfiyenin Türkçe çeviri örneği (VGMA, 571: 117/57).

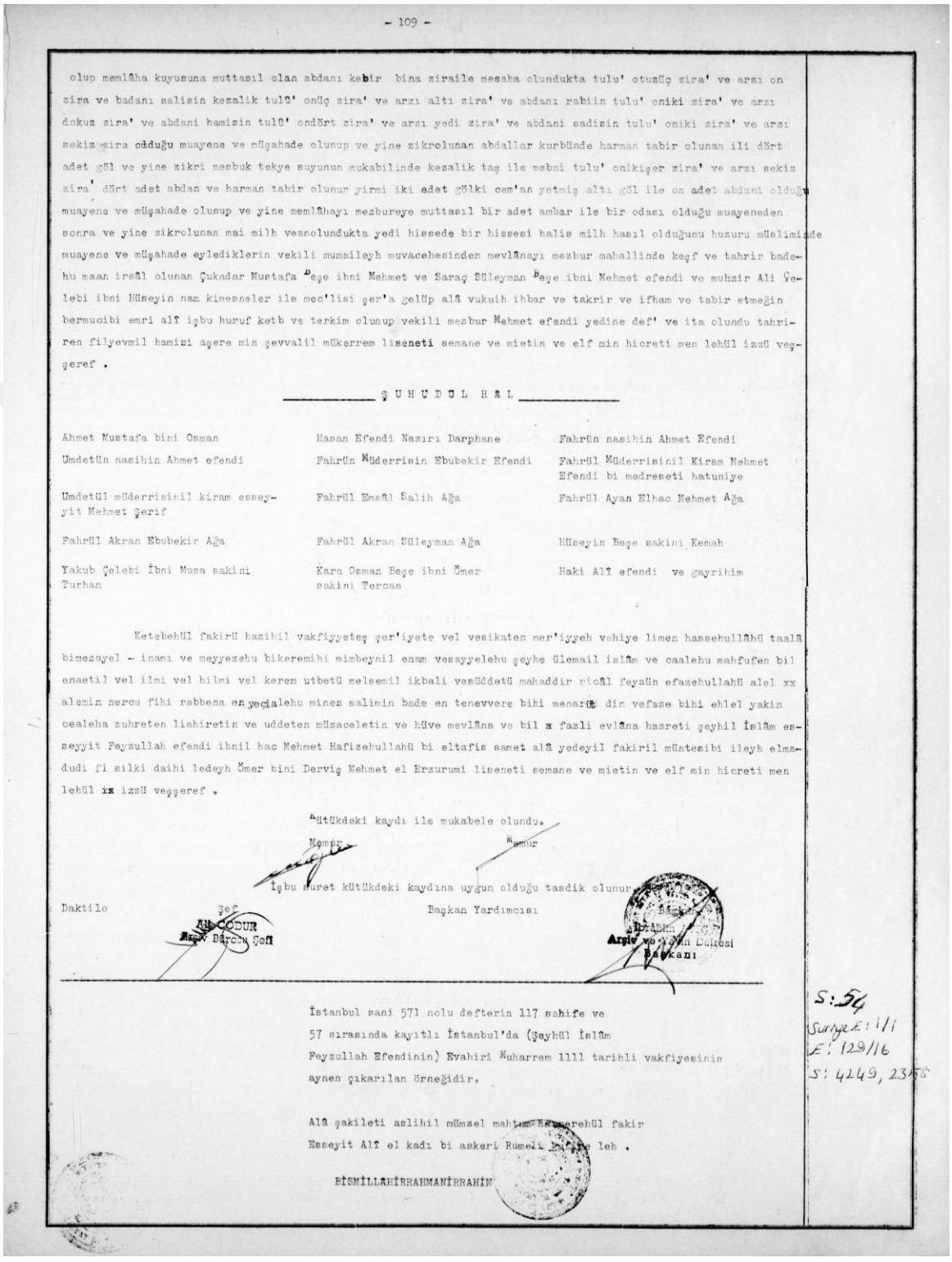

olup memlâha kuyusuna muttasıl olan abdanı kebir bina ziraile mesaha olundukta tulu' otuzüç zira' ve arzı on zira ve badanı salisin kezalik tulü' onüç zira' ve arzı altı zira' ve abdanı rabiin tulu' oniki zira' ve arzı dokuz zira' ve abdani hamisin tulü' ondört zira' ve arzı yedi zira' ve abdani sadisin tulu' oniki zira' ve arzı sekiz zira olduğu muayene ve müşahade olunup ve yine zikrolunan abdallar kurbünde harman tabir olunan ili dört adet gül ve yine zikri mesbuk tekye suyunun mukabilinde kezalik taş ile mebni tulu' onikişer zira' ve arzı sekiz zira' dört adet abdan ve harman tabir olunur yirmi iki adet gülki cem'an yetmiş altı gül ile on adet abdani olduğu muayene ve müşahade olunup ve yine memlâhayı mezbureye muttasıl bir adet ambar ile bir odası olduğu muayeneden sonra ve yine zikrolunan mai milh veznolundukta yedi hissede bir hissesi halis milh hasıl olduğunu huzuru müslimînde muayene ve müşahade eylediklerin vekili mumaileyh muvacehesinden mevlânayı mezbur mahallinde keşf ve tahrir bademâ maan irsâl olunan Çukadar Mustafa Beşe ibni Mehmet ve Saraç Süleyman Beşe ibni Mehmet efendi ve muhzir Ali Çelebi ibni Hüseyin nam kimesneler ile mec'lisi şer'a gelüp alâ vukuih ihbar ve takrir ve ifham ve tabir etmeğin bermucibi emri alî işbu huruf ketb ve terkim olunup vekili mezbur Mehmet efendi yedine def' ve ita olundu tahriren filyevmil hamisi aşere min şevvalil mükerrem liseneti semane ve mietin ve elf min hicreti men lehül izzü veşşeref .

ŞUHUDÜL HAL

Ahmet Mustafa bini Osman	Hasan Efendi Nazırı Darphane	Fahrün nasihin Ahmet Efendi
Umdetün nasihin Ahmet efendi	Fahrün Müderrisin Ebubekir Efendi	Fahrül Müderrisinil Kiram Mehmet Efendi bi medreseti hatuniye
Umdetül müderrisinil kiram esseyyit Mehmet Şerif	Fahrül Emsâl Salih Ağa	Fahrül Ayan Elhac Mehmet Ağa
Fahrül Akran Ebubekir Ağa	Fahrül Akran Süleyman Ağa	Hüseyin Beşe sakini Kemah
Yakub Çelebi İbni Musa sakini Turhan	Kara Osman Beşe ibni Ömer sakini Tercan	Haki Alî efendi ve gayrihim

Ketebehül fakirü hazihil vakfiyyeteş şer'iyete vel vesikaten mer'iyyeh vehiye limen hassehullâhü taalâ bimezayel - inamı ve meyyezehu bikeremihi mimbeynil enam vesayyelehu şeyhe ülemail islâm ve caalehu mahfufen bil enaetil vel ilmi vel hilmi vel kerem utbetü melsemil ikbali vesüddetü mahaddir ricâl feyzün efazehullahü alel xx alemin nercu fihi rabbena en yeçialehu mines salimin bade en tenevvere bihi menarü din vefaze bihi ehlel yakin cealeha zuhreten liahiretin ve uddeten müzaceletin ve hüve mevlâna ve bil x fazli evlâna hazreti şeyhil İslâm esseyyit Feyzullah efendi ibnil hac Mehmet Hafizehullahü bi eltafis samet alâ yedeyil fakiril müntesibi ileyh elmadudi fi silki daihi ledeyh Ömer bini Derviş Mehmet el Erzurumi liseneti semane ve mietin ve elf min hicreti men lehül xx izzü veşşeref .

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Memur Memur

İşbu sûret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur.

Daktilo Şef Başkan Yardımcısı Başkan

ALİ ÇODUR
Arşiv Bürosu Şefi

İBRAHİM
Arşiv ve Yayın Dairesi
Başkanı

İstanbul sani 571 nolu defterin 117 sahife ve
57 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Şeyhül İslâm
Feyzullah Efendinin) Evahiri Muharrem 1111 tarihli vakfiyesinin
aynen çıkarılan örneğidir.

Alâ şakileti aslihil mümzel mahtum Hasanerehül fakir
Esseyit Alî el kadı bi askeri Rumeli [illegible] leh .

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

S:54
Suriye E: 1/1
E: 129/16
S: 4249, 2345

Mahamidi bi hat ve medayihi lâtuad ol kârı sarı kevâ mekân ve ruzi resani kâffei insücan Cenabının sahayı kibriyası olmağa şayandırki zaviyeyi alemi melekût vakıf haneyi tekbir ve temcidi ve küşei alemi şahadet tekyegâhi süphe şumaranı tesbihü tevhidi mihrümah ve encümü hademeyi sofrayı ammi niami ve nüh kubabı eflâk serpuşi hanı fesihi keremi evrengi nişinanı milkü saltanat muhtacı hazinei ifdalı hücüre güzinan takcei dimağı insan çeşmi küşaban maide eltaf ve eşbalı vezayifi meberrat ve ihsanı mensur levhi mahfuzunda müretteb ve müseccel selsebili idraratı niami bi payanı sailân dergahına vakfı müsebbeldir cellecelâlü ve amme nevâluhu vesethezar selâtü selevat ve bi şumar teslimatı selimat ol pişivayı eshabı hayrat ve rehnumayı meberrat ğ cuyanı kâinat dergahına sezavardırki selsebili sadakatı cariyeyi icra ve ayini paki şerifatı garrayı ihya edüp vaz'i kavanin vakf ve tesbile mürai ve def'i mehavici zuafayı ümmete sai olmağla ilâ ebedil abad muhtacanı müslimin vazifeyi horan divan hanei keremi ve güne destanı fukarayı din hoşei çinanı nahlistanı naimdir sallallahu aleyhi ve alihid tayyibinet tahirin vemen tebiahüm ilâ yevmit din bundan sonra şahadi gülçehre kelâm şugüne cilvenumayı hacveğahı hüsnü nizam olurki işbu bin on senesi zilhiccetil haramının evahirinde Cenabı efzayı erikei Sultanı evrengi peyrayı saltanatı Osmani imameyi sab'hayı sufufu selâtin vasıtatül ikdi simdül leâl havakini fihrisi kubalei keremkârı ünvanı dibacei alî tebarı nadire şükûfe hadikai mekârin şiarı hurşidi cihantab sipehri şehriyarı matlai envarı lutfu kerem neyyiri kiti firuz ufku niami ehali perveri mumtazimi sazı umuri ümmeti hayril beşer fahrüddünya veddin hami baydetil islâmi vel müslimin naşiri livail adli beyne sükkânil aradin azizün nevâl kesirül ifdâl essultan ibnüs sultan bini sultan Mustafa han ibni Sultan Mehmet Han bini Sultan İbrahim Han neserallahü alâ a'dadih ve abbedehu ve edame saltanatahu minedduhur ve ebbedeh hazretleri kerimei (ve in tauddu ni'metallahi lâ tohsuha) veznince niami mütetabiül vurud Cenabı girdigarı vedud na mahsur ve nâ madud (velein şekertüm leezidenneküm) vefkince edayı şükrü münim müstelcimi tevfiri niam ve mekârim edüğün izanla isticlâbı meserreti hüda ve istizadei niam ve ataya için edai şükre teşmiri saki himmet ve şeddi mitakı azimet ettiğinden maada tahsili meradii ilâhiye de idarei nihazei tetkik ve edayı hakkı üstadı baisi fevzi herdu cihanı olduğum tahkik etmekle fethi nümayı tılsımı kencineyi semahat ve küşayiki bahşayı ebvabı hazaneyi mekremek olup de'bi kadim ecdadı izam ve sünneti seniyyei abayı kiramı üzere şamı şerif nevahisinde vaki Balebek ve tevabii karyeleri vakfiyede atiye sureti mülknamei humayunu saadet makrun da tayin ve teşhis ve alel esami ta'dat ve tasrih olunduğu üzere bi cemiil hukuki vel merafik ve umumit tevabii vel levahik işbu hamihül kitab membağı yünbuğu mekarin ve fevadil ve ser çeşmeyi gürühu ekârim ve ef efadil sırrı surei mushafı saadet ve ikbal serlevhayı dibaceyi fazlu ifdal mahaddi rihali ülema mukassimi erzakı fudala ikdüllealî eşrafı haseniye Hüseyniye dürdanei kilâdei sadeti aleviye ulviyye muallimi şehriyarı balâ nişini seriri kâmkarı zip efzayı mesnedi fetva zinet bahşayı sadrı ifta müftil enam şeyhül islâm elallâmetül mücid esseyyit feyzullah bini seyyit Mehmet lâzale mevkifihül alî kudben lidairetil maali Cenabına temliki sahih ile temlik ve allamei marrül evsaf bahirül ifaf dahi temellük ve kabul ve ziyai mezbure havzai tasarruflarına duhul bulduktan sonra metai hayatı dünya na'pezir devam ve beka ziyai müşerrefi harab ve ziya' ve serriştei emayı mütaheyyi infisam ve inkita' fenası maili zevâl ve fena ğinası suret nümayı lâfzı ix anâ çarbağı anasiri müstahiddi hazan mukaddimatı sururu netice peziri ahzan olup iddiharı zehayiri meberrat baisi tereffühi ebedi ve iktinai cevahiri xexb mesubat sebebi sudi sermedi olduğun teyakkun ve izanla tarikai hasenei ebrara ihtida ve sünneti seniyyei ahbara iktifa ve bu babde derci deruni fezail meşhunlarında münderec olan leali asarı ahbarı seyyidil ebrar aleyhisselâtü vesselâmi pişihadı tabakçei istihzar buyurup sabikuzzikir hududu ledel ehali malûm ve meşhur olan ba'lebek ve tevabi olan kura ve mezarii mülknamei hümayunu meşmenet makrunda ta'dat ve teşhis olunduğu kemiyyet ve keyfiyet ile ve darus saltanah aliyyei Kostantiniyyede merhum Ebül feth Sultan Mehmet Han camii kurbünde Mustafa Bey mahallesinde etrafı erbaası tarikiâm ile mahdut bir bab kârgir dershane ve bir bab kütüphane ve bir sofa ve dehlis ve on bab talebei ulûm hücuratı ve bir mektep ve sofa ve şadırvan ve üç adet kenif ve kınvatı memlûke ile şadırvan ve çeşmeye cari iki buçuk masura mailezizi müştemil kendi atyebi emvallariyle müceddeden bina ettikleri medreseyi celileyi ve medreseyi mezbureye muttasile olup hududu mezburede dahile eşcarı müsmire ve gayri müsmirayi müştemil bahçelerini halisen xx liveçhillâhi taalâ vakfetmekle azimet buyurub xx şarkiyyen ban hizmeti aliyyei süddei seniyyelerinde fahrül emacid vel ekârin mu'temedüs suduru vel eazim kethüdayı sedakat ünvanları Mehmet Ağa bini Osman dailerini zikri ati veçhüzre vakfa ikrar ve tescil ve emri tescilde malâ bütde minh olan umurun her hakir ve celîde tarafı bahirüş şereflerinden tevkil ve mafharül müderrisinil kiram aynül ülemail izam zilmecdir refiil mübecceli bihizmetit tevzi' Abdülbaki efendi bini Fazlullah dailerin lieclittescil vel hasılı bitteşariki vettesahül mütevelli nasb ve tayin ve diyai mezbureyi mevkufeyi teslim ve tesellüme temkin buyurub mezburen dahi kabul ettikten sonra mec'lisi şer'i lâzimüt tevkirde haziran olduğu da vekili salifül beyan ba'de subuti vekâletihi alen nehçi şer'i şöyle takrir kelâm eylediki müvekkili muhterem hazretleri halen silki milkimde münselik olan salifüzzikr ba'lebek ve tevabii karyelerini ve medreseyi mezbure

ve bahçei merkumeyi veçhi meşruh üzere bi cemii tevbi vellevahik ve kâffetil mesalihi vel merafik sahhati kâfiyei tasarrufat ve cevazı ammei teberruatları vaktında sıtki niyyet ve sefayı azimet ile halisan liveçhillâhi taalâ vebtiğaen limeradih vakf ve habsedüp ve mukaddema cilvegar mansıbei zuhur olan vakıflarına zam ve ilhak buyurub mesarifi gallâtı ol veçh üzere tayin ve icrayı vezayifi meberrat da şu minvâl üzere nazmı leali tabir ve tebyin etmiştirki gallâtı diyarı mezbureden ülûmu akliyye ve nakliyyede mahir ve tefsir ve hadis ve kütübü fikhiyyei hanefiyye sair ulûmu nafiayı tedrise kadir bir kimesne haremi muhterem beyti mükerremde müderris olup eşhürü selâsei mubarekede kadimden ehli hadisten mütevaris ve müraatı mültezem olan adab üzere usûlu sitt sair muteberatı kütübü ahadisten nakli hadis ve zuhuru tisayı bakiyede kütübü fikhiyyei hanefiyye sair ulûmu nafiadan eyyamı mutadede birer ders ikrasına muvazebet edüp halen beynennas ikiyüz yetmiş akçaya rayiç ve dair olan şerifi altundan kendüye senevi tammül vezni vel ayar altmış altun vazife ita oluna ve dersine hazır olan talebei ulûmdan on nefer kimesneye dahi marrül vasf altundan senevi tammül vezn vel ayar dörder altun ita oluna kezalik Medinei münevvere şerrefehallahül taalâda dahi evsafı merkume ile mevsuf ve diyanet ve takva ile maruf bir kimesne müderris olup ravzai mutahhareyi seyyidül enam aleyhi afdalüs selâtı vesselâmda veçhi meşruh üzere adaba riayet ve vekar ve heybet ile calis ve sevbi sekineti lâbis olduğu halde eşhürü selâseyi mubarekede usulü sünnet ve indes sukada muteber ve muavvel ve leda ehalil hadis maruf ve mütedavil olan kütübü ahadisten nakli hadisi şerif ve zuhuru tisai bakiyede kütübü fikhiyyei hanefiyyeden sair ulûmu nafiadan eyyamı mutadde birer ders ile evkat güzar olup mesbukul vasfı vel beyan altundan tammül vezn vesahibül ayar olmak üzere kendüye senevi altmışar şerifi altun ve dersine hazır olan talebei ulûmdan on nefer kimesneye senevi dörder şerifi altun ve biriyle eğer ayni ile şerifi altun verilmek müteazzir olursa beynennas müteda vil olan sair akçadan zikrolunan altunlar hisabınca sair akça verile ve zikrolunan vezayifi müteveli bulunan kimesne sürre edüp sürre eminleri veyahut gayri murad ettikleri ademle irsâl edüp darüs saadetiş şerife ağaları yedleriyle irsâl etmeyeler ve kibleyi evveli beyti sani haremi salis olan mescidi aksada sahrei meşrika kubbesi altında ilim ve fazl ile meşhur ve iffaf ve diyanet ile mezkûr adabı eslâfa arif ve şeraiti nakli hadise vâkıf bir kimesne veçhi meşruh üzere eşhürü selâseyi mubarekede usulü sitt sair kütübü sükatı eimmei hadisten nakli ahadisi şerife ve rivayeti ahbarı lâtife edüp zuhurü tisayı bakiyede sair ülumu nafia ve kütübü fikhiyye hanefiyyeden eyyamı mu'tadede tedris edüp kendüye xx yevmiye sahih ve rayiç kırk akça vazife verile ve dersine hazır olan talebeden on nefer kimesneye ikişer akça vazife ita oluna ve şanı şerifde vaki zaviyei nakşibendiye civaniyede sedcadenişin tedris ve irşat olan kimesneye beher yevm sahih ve rayiç kırk akça vazife verile kezalik şanı şerifde zaviyei beratiyede sedcadenişin tedris ve tefhim ve irşad ve talim olan kimesneye yevmiye kırk akça vazife verile bunlardan maada darüssaltanatı aliyyei kostantiniyyede kendi atyebi malımdan bina vakfeylediği medreseyi celilesinde ilmi usulin ve furuğda mahir ve ulûmu akliyye ve nakliyyede tedrise kadir kimesne müderris nasb olunup tefsir ve hadis ve kütübü fikhiyyede hanefiyyeden sair ulûmu nafiadan eyyamı muhtadede tedris edüp kendüye sahih ve rayiç yüz yirmi akça vazife ita ita oluna ve medreseyi mezbure hucuratında sakin ve meclisi derse müteallimen hazır olan dokuz nefer kimseneden muhidi ders olan kimesneye yevmiye sekiz akça ve maada sekiz nefer talebeden her birine yevmiye altışar akça vazife verile ve talebei mezbureden maada iki nefer kimesne medresei mezburede bevvab için muayyen olan odada sakin olmak şartiylâ bevvab olup medresei mezburede vaz' olunan kanadil ikad ve bi hasebil urf bevvablara lâzım gelen sair hidematı eda ettikten sonra her birine yevmiye dörder akça vazifei bevvabiye ve birer akça ikadı kanadil vazifesi verile ve bir kimesne dahi ferraş olup teknis ve tanzifi medrese ve mektab ve kenif ve zift vurup sahai türbe ve hıfzı kâsei çeşme edüp hidematı lâzimesini mer'i kılındıktan sonra kendüye yevmiye beş akça vazifei ferraşiye verilip ve birer akça dahi yevmiye bahai çarup olmak üzere ferraşa teslim oluna ve ilmi tecvide mahir ve talimi vücûha kadir bir afif ve mütedeyyin kimesne şeyhül kurra olup eyyamı mutadede talebeye fenni tecvidi talim ve vücûhu kıraati Kur'anı ikra ve tefhim edüp kendüye yevmiye sahih ve rayiç yirmi akça vazife verile ve talebi kurradan huffaz olmak şartiyle on nefer kimesne halife olup bunlardan baş halife olan iki kimesnenin her birine yevmiye üçer akça vazife ve maada sekiz nefer halifenin her birine ikişer akça vazife verile ve vâkıf mumaileyh esbağallahü cezile niamihi aleyh hazretlerinin müfredat defteri mucibince vakfı sahih lâzımı şer'i ile vakfettikleri kütüb için idad olunan kütüphanede üç kimesne hafızı kütüb olup kitapları hıfzı siyanet ve haftada üç gün hengamı tülûğu şemsden vaktı asredek cümlesi hazır bulunup kütüphaneyi açıp bekleyelerki kütübü mezbureden intifa' murad eden talebei ulûm kâinen mekân ol günlerde kütüphaneye gelüp gerek mütalâa ve gerek istinsah her ne tarikle intifa edüp kütüphaneden taşra asla bir kitap götürmeyeler ve kütüphanenin miftahı hafızı kütübü sani yedinde olup kütüphaneyi kapadıkça hafızı kütübü evvel kendi mühriyle mühürleyib ve mademki hafızı kütüplerin üçü dahi hazır olmadıkça kütüphaneyi açmayalar ve mezbur hafızı kütüpler senede üç kerre kitabları isdirip ciltlerini silip ve evrakların taklib edüp tathir ve tanzif ettikten sonra her birini mahalli münasibine vaz

edüp bu minvâl üzere şeraite müraad ve hizmeti lâzimelerin eda ettiklerinden sonra her birine yevmiye onikişer akça hafızı kütüplük vazifesi veçhi meşruh üzere senede üç kerre tathir ve xxxxxxxxx tanzifi kütüp hizmeti mukabelesinde her birine yevmiye üçer akça vazife verile ve bir kimesne beş akça ile mücellit tayin olunup kütüpü mezbureden meremmet iktiza eden kütübü mütevelli marifetiyle kütüphaneye gelüp meremmet eyleyüb kitapları taşra çıkarmaya ve sahibül hayır müşarunileyh medreseyi mezbure civarında idat buyurdukları mektepde bir hafif ve dindar kimesne mektep hocası olup kendüye yevmiye yirmi akça vazife ve senevi dört buçuk kuruş kapama bahası verile ve bir mütedeyyin kimesne halifeyi mektep olup kendüye yevmiye on akça vazife ve senevi dört buçuk kuruş kapama akçası verile ve mektebi mezburede bir hüsni hatla maruf kimesne mşk hocası olup haftada iki gün mektebe gelüp mektepde olan sibyana mşk verüp talimi hüsnü hat edüp kendüye yevmiye on akça vazife verile ve gallâtı vakfdan senevi doksan kuruş ifraz olunup mektebi mezburede okuyan sibyandan isimleri mütevelli defterine kaydolunan otuz nefer sibyanın her birine beher sene iğdiye olmak üzere bir kapama ve bir kuşak ve bir mest papuç meblâğı mezbur doksan kuruş kuruşu ile iştira olunup zikrolunan sibyanın yedlerine teslim oluna ve medreseyi mezburede cari olan su için suyolculardan bir kimesne mahsus su yolcu olup suyolları meremmet iktiza ettikde meremmet edüp sair evkatta suyollarının mezbur yoklaya ve mukabelesinde kendüye yevmiye ikişer akça verile ve devleti aliyyede su nazırı olan kimesne/suya nezaret edüp kendüye yevmiye ikişer akça vazife verile ve medreseyi mezburenin bir kandil sah-ında ve bir kem kandil keniflerinde minerrevah ilessabah ikad olunup baha zeyt vesair levazımı için yevmiye dört akça muayyen ola kezalik vâkıfı müşarunileyh böyle şart buyurdularki kendilerinden sonra gallâtı vakfdan ümmahatı evlâtlarının her birine madamki nefsini ahere tezviç etmeye re'yi mütevelli ile yevmiye yirmişer akça vazife verile eğer nefsini ahere tezviç ederse mütezevviç olduğu anda vazifesi kat olunup mimbad iade olunmaya ve bil cümle zikrolunan akçanın yüz yirmi akçası bir esedi kuruş olup her kuruş sekiz buçuk dirhem izabe kal olundukta takriben altı dirhem simi halis kalaki halen bu asırda rayiç olan esedi bu minvâl üzeredir ve balâda zikrolunan şerifi altunun bu asırda revacı iki kuruş bir rüb'adır kezalik sahibül hayır mumaileyh böyle şart buyurdularki zikrolunan hayrat ve meberrat madamki sabit ve daim ola müderrisini mumaileyhim her dersin akabinde cümle talebeleriyle desti niyazı ber taştei dergahı hüdavendi çare saz edüp müselliki müşarunileyh esbağallahü celâile niamihi aleyh hazretleri ki Cenabı memleket arayı saltanatı Osmani ve şeriri peyrayı masahayı cihanbani Sultan Mustafa bini sultan Mehmet handir ismi pakile duayı hayır ve üç ihlâs ve bir Fatiha ile yad edeler kezalik sahibül hayril mevfur şekkerçallahü sayehül meşkûr böyle şart buyururlarki mademki hacegahı hayat şahidi zatı mekârin simatlariyle revnak numa ola vakfı mezbur sair evkalarına mülhak olup tevliyet ve nezaret ve cihat meberratı tasarruf ve temşiyet keyfe ma yeşaü ve yahtar bil umumil meşiyyeti vel ihtiyar ve ahz ve veh ve azl ve nasb ve nakz ve tahvili zavabit ve tağyir ve tebdili şerait ve ilhak ve istibdâl ve ihraç ve ithal fi külli merretin minel merrat ve külli def'atin minet defaat bila müşarikin ve müzahimin ve bilâ münazihin ve mukasim kendü nefsi nefislerine mahsus olup sair evkaflarına mana mutasarrıf olalar ve bade zalik sair evkaflarının tevliyetine mutasarrıf olan bu vakfın dahi mücerret tevliyetine bi duni tilket tasarrufatı mezkûre mutasarrıf olup bundan akdem evkafında mer'iyye olan şerait ve mahfuze olan zevait bu vakfda dahi mer'i olaki tafsili budur vakfı mezburun vesair kendüye mensube olan evkafın tevliyeti ebnası ve ebnai ebnai ebnasının neslen bade neslin ve feran ğibbe aslin tabakai ülyası tabakai süflâsını hacip olmak üzere ekber ve aslah ve erşedine badel inkiraz ayazen billâhi taalâ aslehi benatı sülbiyesine ve bade zalik ebnai sülbiyesinin aslahı benatı sülbiyesine ve bade zalik benatı ebnasının ve evlâdı benatı sülbiyesinin ve evlâdı zeitü evlâtlarının ve evlâdı evlâdı evlâdı evlâtlarının sükûrü inasına mukaddem olmak üzere batnen bade batnin ve neslen bade neslin aslah ve erşedine bade inkirazihim ayazen billâhil maliki hafız akaribinin aslah ve erşedine bi-zalik evlâtlarına ve evlâdı evlâtlarının batnen bade batnin ve karnen bade karnin bi şartı takaddümi sükûrihim alâ inasihim aslah ve erşedine bade zalik evlâtlarının ve evlâdı evlâtlarının neslen bade neslin bi şartı takaddümi sükûru aslah ve erşedine meşruta ola ve bade inkirazı küllihim mane hümullâhi taalâ an zalik re'yi hakimül vakt ve işareti nazirül vakf ile sülahayı müsliminden ziverî diyanet ile arestе ve hilyei istikamet ile peyrante tesviyei umuru vakıfta mücid ve muktim şayibei hiyanetten emin ve salim bir kimesne mütevelli nasboulna ve her mertebede mütevelli olan kimesneye evkafı sahikasında şart olan kırk akça tevliyet vazifesine bu vakıftan dahi kırk akça zam olunup cümle evkafına sekeen akça vazife ile mütevelli ola ve mesarifi vakftan fazıl ve zayit olan meblâğı mademki zatı sitüde sıfatları sahayı hayatta şeriri ara ve neyyiri vucudu mekârin umutları afaki afiyet ve selâmette cilve numa ola nefsi nefislerine meşruta olup badehu evlâdı sulbiyesinin zükûr ve inası mütevelliyadiyle ve marifetiyle (lizzekeri mislü hazzıl üneseyn) iktisam edeler ve bade zalik nısfı sevayidi mezbure her tabakada mütevelli bulunan kimseneye meşruta olup nısfı aherini ebnai sülbiyesinin ebnası ve ebnai ebnası ve ebnai ebnai ebnası batnen bade batnin ve feran ğibbe aslin alesseviyye iktisam edüp tabakalarında olan inasa dahi re'y ettikleri veçhile kadri maruf hisse xxxxx vereler ve badel inkiraz hafize humullahül mennan ebnasının benatı sülbiyesi iktisam edeler ve

ba'de ebnai benatı ebna ve ebnai benatı sülbiye ve ebnai ebnaları ve ebnai ebnai ebnaları tabakayı ülyaları tabakayı süflâlarını hacib olmak üzere alel iştirakiş seviyh iktisam edüp tabakalarında bulunan inasa bunlar dahi kadri maruf hisse ita edeler ve bade inkırazis züküril mezkûre hafizhumullâhi taalâ inası evlâttan mütevelli bulunan kimesne tabakasında olanlar ile alesseviyye iktisam edeler ve eğer bunlar dahi eliyaze billâhi Taalâ münkariz olup nevbeti tevliyet residei desdi ekarib olursa mütevelli bulunan kimesnenin re'yi ile akrabai vakıftan muhtac olan kimesnelere kadri maruf vazifeler ita oluna ve neuzü billâh akrabadan dahi bir kimesne kalmayub nevbeti tevliyet üteka ve atikat canibine reside olursa mütevelli bulunan kimesnenin re'yi ile üteka ve atikat ve evlâtlarının ve evlâdı evlâtlarının muhtac olanlarına kadri maruf vazifeler tayin oluna ve eğer bunlardan dahi bir kimesne bulunmaz ise re'yi mütevelli mensub ve işareti nazırı vakf ile sürreler olunup haremeyni muhteremeyn fukarasına irsâl oluna kezalik vâkıfı mumaileyh hazretleri böyle şart buyurdularki vezayifi mezbureden biri mahlûle oldukta x ancak mütevelli olanların arz ve inhasiyle teveccüh olunup kadılar vesair hükkâm inhası tevcih olunmaya vakfı şerif saltanatı aliyyei Osmaniyede ziveri sadrı fetva olan meşayihi İslâmın tahtı nazareti aliyyelerinde olup kendülere yevmiye yirmişer akça nezaret vazifesi verile ve bir kitabet uhtesinden gelur kimesne vakf kâtibi olup vakfı mezburun vesair vakıflarının kitabete müteallik hidematın eda-lan sonra yevmiye yirmi akça vazifeye mutasarrıf kezalik vâkıfı müşarunileyh böyle şart buyurdularki kendülerinin zamanı tevliyetlerinden sonra vakfta müsahade vardır deyu mütevelli arzı veyahut kadıların takrir hücceti veya tariki aher ile kendülerinin tayin buyurdukları vezayifden maada vazife x ihdas olunmaya ve eğer müruri duhur ve kürürü sinin ve şuhur ile alâ ma hüvel meşruh icrayı vezayife bazı havadis şer'en mani olursa gallâtı vakf evlâdı ekarib ve üteka ve atikata alâ hasebi meratibihimil mari zikruha tevzi ve taksim oluna ve eğer eliyaze billâhi taalâ münkariz olmuş olurlarsa fukarayı müslimin ve zuafai muhtacine ilâ en yerissallahülarde ve men aleyha ve hüve hayrül varisin sarf def' oluna ve evkafı mezbure termim ve imaret iktiza ettikte musammaha olunmayub emri meremmet sair mesarifi vakfa takdim oluna ve tarafı bahirüşşeref şehriyariden ziyai mezbure kendülere temlik olundukta isdar olunan milknamei hümayununa zeyli sahifde mezkûrdur natık olduğu üzere vilâtı hükkâm müddet duhur vel a'vam kat'a müdahale etmeyeler bundan sonra vekili salifül beyan caza hullahül melikül mennan veçhi mezkûr ve tariki mesfur üzere emri vakf ve meberratı vücuhi tasyünat ve tasarrufata mec'lisi şer'i meniül menarda efsahı bahşayı zebanı ikrar ve mütevellii mensubu merkuma birümmetiha teslim ettüğüne leb cünyan itirafı mütevelli marrül evsaf bahirül ifaf dahi bi cemiiha teselllüm ve kabul ettiğine vekili müşarunileyhi vicahen ve şifahen tasdik edüp sahifeyi kelâma raddekeş itmam olunklarından sonra vekili mumaileyh tariki uhraya sarfı licam ve canibi ahere sevki semendi kelâm edüp salâri kafilei fukaha vel kaidi rekbi eimmei hüda Ebu Hanife Enooman aleyhir rahmete vel ridvan hazretlerinin kavli üzere el vakfı hasbi essayyit Ali milki el vakıfı vettasaddukbil menafi kanuni sahife peyrayı kütübü fukaha olup şeraiti zeval milk ve mucibatı lüzum bulmadıkca rucu'u sahih olduğu ledel ülema mukarrer olmağla vekâlet mahkemesi hasebiyle vakfı mezburdan rucu' murad ve hazanei mülkiyete iade daiyesiyle istirdat edüp mütevellii mezbur şekkerrallahü sayehül menfurun dahi mütemessiken bi kavli menkûl bil lüzumu lüzumu red ve teslimden imtina muhasemeye mükfi ve [illegible] ledeş şer'i terafüe müeddi olicak hakimüş şer'i meni'ül menar re'fiül cenabı vel itibar ukde keşayi mu'delâtı enam feyz bahşayı kazaya ve ahkâm havi fezaili vel ulûm memberil mekasibi vel mürum melhelül ulûmi asliyyeti vel feriyyetil mansub hine izin tenfizü ahkâmiş şer'iyyeti bilfil Rumeli kadı askeri olan hakimi vâlâ mahal sahibül akdi vel hall essesallahü kavaimeş şer'i imadeleh ve edame zikrehu alel kabri elsini bi habsi menkibe hazretleri dahi tarafeynin edillesine iman ve canibinin mütemessikâtini teemmül ve iz'an ettikten sonra tarafı vakfı tercih ve canibi lüzumu tashih buyurub alîmen bil hilâfı hima beynel eslâf ve mustasviben te'bide idraratil evkaf vakfın sihhat ve lüzumuna hükmü sahih ve kazai sarih ile hüküm ve kaza ve infaz ve imza buyurduklarından naşi emri vakf ve ikbası fusulü müştehedün fihadan olmağla sair evkafı sahiha gibi lâzım ve müebbed ve sahih ve müşeyyed olmak mukarrer olmuştur. Şeyyeldallahü deayime mebanihi bituli hayatı vâkıfihi ve banihi [illegible] maa merred duhurü vel a'vam ve kerriş şuhuri vel eyyam dergahı kibriyayı kâr fermayı her du cihan ve ata bahşayı emanı niyaz mendan hazretleri savbinden der hast ve müstedadır ve mütemennadır ki bu vakfı şerifin ibka ve te'bit ve Te'sis ve te'yidine atfı zimanı ihtimam ve teşviri saedi ikdam eden hayrının asar ve sahibür hazmi vel i'tibar müradatı dareynine mevfiyle bekâm ve derecatı aliyata terakki ile maksiyün meram olan ve havalii girdi tağyir ve tebdili ve mütaarrızı nakz ve tahvili olan belkişi ve bed emin müstahakkının ve nefrin ola (femen beddelehu bade ma semiahu fe innema ismuhu alellezine yübeddilüneh innallahe semiün alîm) ve ecrül vâkıfı allallahil kerim elhamdüllillâhi rabbil alemin tahriren fi evahiri muharremil haram liseneti ihda aşere ve mietin ve elf

ŞUHUDUL HAL

Umdetül mevâli kiram Ahmed Efendi Eminül Fetva

Umdetül Müderrisinil Kiram Mehmet Efendi El müşeyyit

Fahrül müderrisinil kiram Kâmi Mehmet Efendi el müsevvit Osman efendi

Fahrül müderrisinil kiram esseyyit İsa efendi

Fahrül müderrisin Nebi efendi

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

Memur Memur

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 23/7/1979

Daktilo Şef Başkan Yardımcısı

Başkanı

İBB Arşiv ve Tasnif Dairesi Başkanı

S:55
Suriye E: 1/1
E: 129/16
S: 4249, 2358

İstanbul sani 571 nolu defterin 120 sahifesinde kayıtlı İstanbul'da (Feyzullah Efendi) nin temliknemesinin 1111 tarihli aynen çıkarılan örneğidir.

SURETİ HATTI HÜMAYUNUMDUR

Müşarunileyh zamanı devleti aliyyemde vera've takva ile nice zaman hizmeti fetvada kaim olup eyyamı istifadei ulûmda Cenabı hilâfet meabıma talimi ilmi şerif edüp hakkı üstadiyetleri ve zuhura sıtkı hulûsları her veçihle ikramların müstelzim olmağla mülknamei humayunum mucibince amel ve bu hukuk akab ve ahlâfımıza sari olmağla mimbad hilâfına rıza ve cevaz gösterilmeyüb bu emir mededehr mer'i tutula .

şün ulemai izam sutude sier ve füzelâyı kiramı merdiyyül eser navâdiri hayrül beşer/sa lavatullahi aleyhi ma talaaş şemsü vel kamer ile elülemau veresetül embiya sehmi evfasına mazhar ve el-ülemai ümena-ullahi alâ halki/hi mistakınca maarici ulya ve medarici semyaları tabakatı kubabı eflâka hemser belki balâter olup el ülemai mesabihülard vaffkınca her biri idaeti asarı ilmiye ve ifadeti etvarı ilmiye ile ehali ezman ve asarına müfidül envar ve delili sebili rızayı perverdigâr oldukları meşhuri erbabı nazar olduğundan maada hükbi zümrei ülema x tehalleku biahlâkullah emrine ikdidai mutazammın ve ikram ve ihtiramların zâmim envai meyamin olup hususa ol zümrei ülyadan şuyuhi islâmiye ki ehillei sipehri yakin ve ecillei humatı dini mübindir neyyiratı sanihat enzarı x sa-ibelerin lem'a firuz şarhi berrin ve keyfiyatı rasihatı efkârı sakibelerin nakşi behimi zamanü zemin olmağla teşrifatı cezileye karin ve tevecühat ve tekrimatı cemile ile daima kâmbin olmalariyle selâtin pişene ayimi zerrin ve havakini evrenk teşne de'bi dirin ve tavrı güzin olmağla berahinehüm zamanı saadet iktiran arında sadrı arayı makamı fetva olan şuyuhi islâmiye him/emi celilei sultaniye ile nice hayratı hasenata muvaffak olup ol avan meymenet zamandan ilâhazel an asarı haseneleri peyraye sahayifi ekvan ve mezkûru elsinei halkı cihan olmağla eyyamı saltanatı aliyye ve hengamı hilâfeti seniyyemde haizi mekamı sami şeref bahşi sadrı şeyhül islâm olan rafii tevkii refii ferhande fali hakanî ve nakili berliği beliği haceste meali cihanbani seyyidül ülema senede dül füdalâ camiü fezaili ilmi vettakva melâzü fuhulil efadili vel ecilâ mürebbi erbabil ebabı vezzekâ madenü ahvali eshabil verayi vel hüda ha izüş şerefil a'lâ sahibül mekamil esna el mahfufu bi sunifi avatifil ilâhhace fezaili penahim mevlâna esseyyit Feyzullah edamallahü fezaileh dahi eslâfı hidayet iktifalarına iktida ve asarı ulûmu nafiai medarisi alemde ibka ve ikaniyyetle eşrefül vükai vel büldan haremi muhteremi Mekke-i Mükerremede Beyti şerifin mukabelesinde ve medinei münevvere/de mescidi şerifde vaki mescidi aksa ve Şamda olan camii beniümmiyede bir müderris ile birer mikdar talebei ulûm tayin ve kifayet mikdarı vazife takdir ve tebyin edüp şuhuru mübarekede hadisi buhari vesair eyyamda dahi ulûmu nafia tedris içün vezayifi mezbure ve hayratı mebrurelerine tayin olunmak üzere diyarı şamiyede vaki berveçhi malikâne mutasarrıf oldukları nefsi ba'lebek mukataası ve kadimden

EK.11e: Feyzullah Efendi'ye ait 21 Ocak 18 (h. 24 Recep 1895) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu (VGMA, 571:104/55).

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin Vakfiyesi, fî 24 Receb sene 1312 tarihinde sâdır olan irâde-i aliye mûcibince bâ-takrîr kayd olunmuşdur.

Es-Seyyid Feyzullah ibn es-Seyyid Mehmed

Evvelâ nevâhî-i Şam'dan Kalemun nâhiyesinde vâki‘a olan kurâdan cânib-i garbîsi tâhûn fevkânîden cebel kıbleye ve taraf-ı kıblîsi sirâca ve tamâmı arz-ı Rahibe'ye ve cihet- şarkîsi Şeref'e Rahîbe'den büyük tepeler hilâline ve nâhiye-i şimâliyesi Vâdî-i Şedub'a müntehî olup bu hudûd ile mahdûd ve kutayfe ile kendi beyninde olan nehr-i cârîden nısfiyet üzere hakk-ı şurbi olan Muazzamiye nâm karyeyi ve Erzenürrum (Erzurum) eyâletinde Kısuçan sancağında Görünik nâhiyesinde Günelü Memlahası bi-cemî‘i't-tevâbi‘ ve'l-levâhık ve bi-kâffeti'l-hukûk ve'l-mürâfık temlîk-i sahîh ile temlîk buyurup sâhibü'l-fazli'l-mevfîr mevhûbün-leh-i mezkûr hazret dahi karye-i Şamiye mes‘ûretü's-simât ve memlaha-i Üzrine meşrûhatü'n-nu‘ût ve's-sıfât dâhil-i havza-i temellükleri oldukda niyyet-i beyyine-i vâfiye ve taviyyet-i sâlime-i sâfiye ile li-vechillâh vezâ’if-i hayrâta sarf ve cihâta ve müberrâta vakf etmeğe tasmîm edüp mazbût-ı mahfaza-i vâlâ kadr-i seniyyeleri olan âyât-ı Kur’âniye ve mersûm sadr-ı ber-sekîneleri olan cevâhir-i esdâf-ı furkâniyeden "meselüllezîne yünfikûne emvâlehüm fî sebîlillâhi ke-meseli habbetin enbetet seb‘a senâbile fî külli sünbületin mi’ete habbetin vallehü yuzâ‘afü li-men yeşâ’ü vallâhü vâsi‘un alîm" ve bu siyâkda vürûd eden dürretü'l-eslâli sahtüllâli kelâm-ı ilâhiden mâ‘adâ muhât-ı havza-i fesîhu'l-eknâf fezâ’ili vasî‘u'l-etrâfları olan âsâr-ı Nebeviye'den ve mahfûzları olan ahbâr-ı seniyye-i Mustafaviye'den "es-sadakatü nutfi'l-hatî’eti kemâ nutfi'l-mâ’i'n-nâri ve kezâlike'l-yedi'l-ulyâ hayrün mine'l-yedi's-süflâ ve kezâlike leyse leke min mâlikün illâ mâ ekelte fe-ekliyet ev-lebiste fe-ebeyte ev tesaddakat fe-ebkayte ve kezâlike izâ mâte ibn-i âdem inkata‘a amelühu illâ an-selâse sadakatün câriyetün ve ilmün nâfi‘un ve veledeün sâlihun yed‘û lehu" düstûrü'l-amel etvâr-ı sülûkları oldığından kat‘-ı nazar-ı cenâb-ı hâdi's-sübülü ve muktede'l-enbiyâ’i ve'r-rüsüli şefî‘u'l-berâyâ aleyhi şerâyifü't-teslîmât ve't-tahâyâ hazretinden ve sâ’ir ashâb-ı kirâm-ı asfiyâ rıdvânullâhi te‘âlâ aleyhim ecma‘în hazerâtından bi'l-fi‘l cilve-nümâ-yı ma‘raz-ı zuhûr ve sudûr olan icrâ-yı sadakât ve tesbîl-i müberrât ki evvelâ cenâb-ı sultân-ı her dü-serâ aleyhisselâm

hazretlerinin a‘râf ve sâyife ve dellâl ve müseyyib ve barka ve hüsnâ ve meşrebite Ümmü İbrahim iki kıt‘a havâyıta ki hadîka-i muhavvata nahlistândan ibâretdir li-vechi ve'l-ibtiğâi merzânihi sadakatün câriyetün ve müberre dâ’ime bâkiye olmak üzere vakf ve ahbâs buyurdukları Hicret-i Nebevî'den otuz iki ay mürûrunda vâki‘ olup Devlet-i İslâmiye-i Muhammediye'de evvel vâki‘ olan vakf idüği mu‘temedün aleyh olan mü’ellefât-ı sikâtda mebsût ve meşrûhdur ve ashâb-ı kirâm müstevcibü't-tebcîl ve'l-ikrâm hazerâtından evvelâ Hazreti Ubâ Bekir ve Hazreti Ömer ve Hazreti Osman ve Hazreti Ali ve ümmühât-ı mü’minînden Ayşe Sıdıka ve Hafsa ve Ümmü Seleme ve Safiye ve sâ’ir ashâb-ı güzînden Zübeyr bin el-Avvâm ve Muaz bin Cebel ve Zeyd ibn Sabit ve Sa‘d bin Ebî Vakkas ve Halid bin el-Velid ve Sa‘d bin Abara ve Ukbe bin Amir rıdvânullâhi aleyhim ecema‘în hazerâtından kezâlik ba‘zı day‘ât- memlûkeyi tesbîl ile ibkâ zikr-i cemîl vukû‘ı kütüb-i mu‘avvelün-aleyhâda mastûr oldığı vech üzere mukarrer olmağla hazret-i vâkıf-ı hafahallâhü zi'l-avârif bi-sunûfı ni‘mehü'z-zevârık cenâbları dahi âsâr-ı selefe ikti‘â ve sedne-i sâha-i atebe-i münî‘alarından kıdvetü'l-a‘yân ve mu‘temedü's-sudûr ve'l-erkân kethüdâ-yı sadâkat-intimâları Mehmed Ağa ibn Osman nâm bendelerin zikri âtî vech üzere vakfa ikrâr ve tescîl ve emr-i tescilde hâlâ yedinde olun umûrun her hakîr ve celîlinden tevkîl ve câmi‘u'l-mefâhir hâvi'l-fezâ’il ve'l-me’ser zü'l-kadri'r-refî‘ müstahdem-i hizmete et-tevzî‘ mevlâne Abdülbaki bin Fazlullah dâ‘ilerin li-ecli't-tescîl ve't-tehâsum bi't-teşâriki ve't-tesâhüm mütevellî nasb ve ta‘yîn ve day‘atân-ı mevkûfetân teslîm ile temkîn buyurup mezkûrân meclis-i şer‘-i hatîr-i refî‘u'l-menâr ve mahfil-i dîn-i münîf-i sâtı‘u'l-envârda hâzırân olduklarında vekîl-i sâlifü’l-beyân ba‘de sübût-ı vekâletihi ale'l-vechi'ş-şer‘î takrîr-i kelâm-ı sarf-ı miknet ve ta‘bîr-i ani'l-merâm-ı cilve vechile mübâderât etdiğimi müvekkilim olan sâhibü'l-hayrât hafezahallâhü an-cemî‘i'l-âfât cenâbı emlâk-ı mevhûbelerinden hâle silk-i mülklerinde münselik olan karye-i Mu‘azzamiye-i mezkûreyi ve Memlaha-i Erzine-i mesfûreyi bi-cemî‘i tevâbi‘ihâ ve levâkıhimâ ve bi-kâffetü mesâlihimâ ve mürâfikihimâ kendülerinden kâffe-i tasarrufât ve gâmme-i teberru‘ât-ı sahîha ve nâfize oldığı hâlde tekarrüben ilallâhi'l-kerîm ve ibtiğâ’e'l-merzâti rabbi'r-rahîm vakf ve habs edüp masârif-i vakfı ol vech üzere ta‘yîn ve icnâ-i vezâ’ifinde ol minvâl üzere tebyîn buyurdılar ki mahsûl-i gallât-ı Mu‘azzamiye'den olan fenn-i celîl-i hadâsi müttekan ve tedrîs-i kütüb-i kande kadriyi mütebeyyin ve e’imme-i hadîsden mu‘an‘an-ı alâ vehi'l-ma‘rûf fîmâ

beyne erbâbihi mücâz ve me’zûn şuyûh-i hadîsden bir muhaddis nasb [Sayfa 106]ve ta‘yîn olunup ol dahi belde-i Dımışku'ş-Şam'da vâki‘ Câmi‘-i Atîk-i Emeviye'de kütüb-i usûl-i sitte ve sa’îr mü’ellefât-ı mütedâvile-i hadîs ikrâ ve tedrîsine mürâ‘iyen li'l-âdâb eyyâm-ı mu‘tâdede müdâvim ola ve kadîmen ve hadisen e’imme-i hadîsden tevârüs ve mürâ‘âtı mültezim olan âdâbı mürâ‘î olup vakâr ve heybet ile câlis ve sevb-i sekîne ve rezâneti lâbis olmak üzere ba‘de'l-besmele erbâb-ı fende uzmâsı ve müte’ahhirîn ve kudemâsı lisânlarından mesmû‘ ve mütevâris olan du‘â-i me’sûri dersden mukaddem kırâ’ata muvâzabet ve mülâzım ola ve hiye bismillâhirrahmânirrahîm "Arapça dua" ihtirâm ve senâların iltizâm ve sâ’ir âdebı mürâgâtda ihtimâm ile eyyâm-ı mu‘tâdede ikrâ ve tedrîsi müdâvemet eyleyüp beher yevm râyic ve sahîh yalnız kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve âzâh ve beyâna kâdir bir kimesne mu‘îd ve kâri’ü'd-ders olup kendüye sekiz akçe vazîfe verile ve hâfız ve mücevvid bir kimesne kâri’ü'ş-şi‘ir olup kendüye yevmî üç akçe vazîfe verile ve bir kimesne dahi musallî olup kendüye yevmî üç akçe vazîfe verile ve bunlardan mâ‘adâ derse hâzır olan talebeden dokuz kimesneye yevmî ikişer akçe vazîfe verile ve Mu‘azzamiye Vakfı'na bir müslim-i dîn ve mütecânib-i ani'l-hiyâne câbî nasb ve ta‘yîn olunup ana dahi beher yevm râyic-i sahîh yalnız beş akçe vazîfe verile kezâlik hazret-i vâk-ı mesfûr şükrüllahi sa‘yihimü'l-mevfûr mahsûl-i gallât-ı memlaha-i Erzine-i mezkûrdan kendüler sâbıkâ atyeb-i emvâllerinden ve ahsen-i menâllerinden dâhil-i kal‘a-i Erzenürrum'da binâ ve te’sîs buyurdukları medrese-i mü’essisede kütüb-i mütedâvileyi ikrâ ve tedrise kâdir fünûn-ı nakliyede ulûm-i akliyede mâhir bir müderris nasb ve ta‘yîn olunup ol dahi kütüb-i tefsîr ve hadîs ve usûlîn ve furû‘ ta‘lîmine müdâvim ve ulûm-i Arabiye ve kadr-i mâ-yahtâcü ileyh ulûm-i âliye tedrîsine mülâzım olup eyyâm-ı mu‘tâdede derse müdâvemet ve evkât-ı ma‘hûdede tedrîse muvâzabet üzere ola ve li-ecli zâlik beher yevm râyic ve sahîh yalnız altmış akçe vazîfe verile ve kezâlik ol medrese-i mü’essisede mebniye olan on aded hücrede sâkin olan talebeden mu‘îdü'd-ders olan kimesneye yevmiye onar akçe vazîfe ve mâ‘adâ dokuz aded hücrenin her birinde sâkin olan talebeye yevmiye sekizer akçe verile ki mecmû‘ vazîfe-i talebe yevmiye seksen iki akçe eder ve medrese-i mezbûrede dârü'l-kurrâ ta‘yîn olunan hücre-i meymenede ikrâ ve ta‘lîme kâdir ve ilm-i vücûhâtda mâhir bir kimesne şeyhü'l-kurrâ olup kendüye yevmiye otuz akçe vazîfe verile ve iki kimesne dahi dârü'l-kurrâda halîfe olup her birine yevmiye üç akçe vazîfe verile ve bir kimesne dahi

bevvâb-ı medrese olup ba‘de edâ’i'l-hizmeti kendüye ikişer akçe vazîfe verile ve kezâlik Erzenürrum'da dâhil-i sûrunda zamân-ı kadîmde kenîse olup ba‘de mukteze-yı şer‘ üzere ma‘bed-i müslimîn ittihâz olunup câmi‘-i cedîd demekle ma‘rûf olan câmi‘ harâb olmağla vâkıf-ı mûmâ-ileyh efâzallâhü seccâli ni‘amehu aleyh hazretleri kendü atyeb-i emvâlleriyle esâsından tecdîd ve binâ etdikleri câmi‘-i şerîfde hatîb olan kimesneye gallât-ı memlaha-i mesfûreden yevmiye beş akçe vazîfe verile kezâlik câmi‘-i mezbûrede iki kimesne bi'n-nevbe imâm olup her birine yevmiye altışar akçe vazîfe verile ve bir ilim ve fazl ile ma‘rûf ve salâh ve takvâ ile mevsûf kimesne vâ‘iz olup her Cum‘a güni ba‘de's-salât kürsiye çıkup cemâ‘at-i müslimîne va‘z ve nasîhat eyleyüp kendüye yevmiye on akçe vazîfe verile ve bir mücevvid hâfız kimesne sermahfil olup Cum‘a günleri kable's-salât sâ’ir cevâmi‘de mu‘tâd olan vech üzere tilâvet-i Kur’ân-ı azîmü'ş-şân edüp ve üç kimesne dahi mü’ezzin olup hizmet-i lâzımelerin edâ etdiklerinden sonraher birine yevmiye üçer akçe vazîfe verile ve bir kimesne dahi yevmü'l-Cum‘a'da mu‘arrif olup kendüye yevmiye bir akçe vazîfe verile ve iki kimesne dahi ferrâş olup hizmet-i lâzımelerin mürâ‘âtdan sonra her birine üçer akçe vazîfe verile ve Erzenürrum meni ile dörder men olmak üzere iki aded şem‘-i asel dükülüp leyle-i berâtda câmi‘-i şerîf-i mezbûrun mihrabının yemîn ve yesârına vaz‘ olunup evkât-ı salât-ı mağrib ve işâ ve subhda îkâd olunup bir sene tamâmına dek mezbûr mumlardan her ne mikdâr bâkî kalursa ol bakiyye üzerine sekiz mene bâliğ oluncaya dek şem‘-i asel zam olunup müceddeden düküle ve câmi‘-i şerîfin içinde kifâyet mikdârı kanâdîl ve kenîflerinde mine'r-ravâh ile's-sabâh bir kandîl ve leyâlî-i Ramazân-ı şerîfde mağarasında akşamdan imsâk vaktine dek üç kat kandîl îkâd oluna zikr olunan kanâdîl ve şem‘in masârif ve revgan-i berât ve vakt-i iktizâda câmi‘-i şerîfde hasırların tecdîd masârifleri içün beher sene gallât-ı mezbûredene kırk guruş mu‘ayyen ola ve kitâbet uhdesinden gelür bir kimesne kâtib-i vakf olup ba‘de edâ’i'l-hizmeti kendüye beş akçe yevmiye vazîfe verile ve bir mütedeyyin kimesne câbî olup beher yevm beş akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve zikr olunan câmi‘ ve medreseye cârî olan su yollarını meremmet iktizâ etdikde meremmet ve sâ’ir evkâtda yoklanup gözedüp ve câmi‘ ve medresenin kenîflerin teknîs ve tathîr etmek şartıyla su yolcı olup kendüye yevmiye dört akçe vazîfe verile ve bir kimesne dahi câmi‘ ve medresede meremmetçi ve karcı olup meremmet iktizâ eden evkâtda meremmet ve eyyâm-ı şitâda câmi‘ ve medresenin üzerlerinde müctemi‘ olan karı süpürüp hizmet-i

lâzımesin edâdan sonra kendüye yevmiye dört akçe vazîfe verile ve bi'l-cümle vazîfelerde zikr olunan akçenin yüz yigirmisi bir esedî guruşa olup her guruş sekiz buçuk dirhem ve kâl olundukda takrîben altı dirhem sîm-i hâlis bâkî kalaki hâlâ bu asırda râyic olan esedî guruş bu minvâl üzeredir kezâlik sâhibü'l-vakf mevfûrü'n-nevâl sâhib-i zeylü'l-fazl ve'l-efdâl hazretleri bu vechile şart buyurdılar ki mâdâmki sadr-ı hayât ve şâh-ı zât-ı mekârim simâtlarıyla mütehallî ve âfitâb-ı vücûd-ı ma‘âlî-nümûneleri ufuk-ı âfiyetde mütecellî ola tevliyet ve vakf-ı mesfûrda tasarruf-ı keyfe mâ-yermü ve yahtâr bi-umûmi'l-meşiyyeti ve'l-ihtiyâr ve ahz ve vahb ve azl ve nasb ve zavâbıtı nakzı ve tahvîl ve şerâ’it-i evkâf-ı mûmâ-ileyhâyı tağyîr ve tebdîl ve ilhâk ve istibdâl ve ihrâc ve idhâl min külli merreten mine'l-merrât ve def‘aten mine'd-defa‘ât bilâ müşârikün ve müsâhim ve bilâ münâzi‘ ve muhâsım kendi nefs-i nefîslerine mahsûs olup ba‘de zâlik mücerred tevliyet-i mezbûre yedûn-i tilke tasarrufâti'l-mesfûre ebnâsı ve ebnâ-i ebnâsı ve ebnâ-i ebnâ-i ebnâsının neslen ba‘de nesl ve fer‘an gıbbe asl tabaka-i süflâsını hâcibe olmak üzere eslah ve erşed ve ekberine ve ba‘de'l-inkirâz iyâzen billâhi te‘âlâ eslah benât-ı sulbiyesine ve ba‘de zâlik ebnâ-i sulbiyesinin eslah benât-ı sulbiyesine ve ba‘de zâlik evlâd-ı benât-ı ebnâsının ve evlâd-ı [Sayfa 107] evlâdlarının ve evlâd-ı evlâdlarının zükûrı inâsına mukaddem olmak üzere batnen ba‘de batn ve neslen ba‘de nesl eslah ve erşedine ba‘de inkirâzihim iyâzen billâhi'l-meliki'l-hâfız ekâribinin eslah ve erşedine ba‘de zâlik evlâdlarına ve evlâd-ı evlâdlarının batnen ba‘de batn ve karnen ba‘de karn bi-şart-ı takaddüm zükûrihim alâ inâsihim eslah ve erşedine ba‘de zâlik eslah utekâ ve atîkâtına ba‘de zâlik evlâdlarının ve evlâd-ı evlâdlarının neslen ba‘de nesl bi-şarti takaddümü'z-zükûr ale'l-inâs eslâh ve erşedine meşrûta olup ve ba‘de inkirâzı küllihim sânehümallâhi te‘âlâ an-zâlike re’y-i hâkimü'l-vakt ve işâret-i nâzıru'l-vakf ile sulehâ-i müslemînden zîver-i diyânet ile ârâste ve halîle ve istikâmet ile pîrâste-i tesviye-i umûr-ı vakfda mücid ve mukdim şâ’ibe-i hıyânetden emîn ve sâlim bir kimesne mütevellî nasb oluna ve her mertebede mütevellî bulunan kimesneye beher yevm sahîh ve râyic kırk akçe vazîfe verile ve masârif-i vakfdan hâsıl ve zâ’id olan meblağı mâdâmki sât-ı sütûde-sıfâtları sâha-i hayâtda serîr-ârâ ve neyyir-i vücûd-ı mekârim-nümûdları âfâk-ı âfiyet ve selâmetde cilme-nümâ ola nefs-i nefîslerine meşrût olup ba‘dehu evlâd-ı sulbiyesinin zükûr ve inâsı mütevellî yediyle ve ma‘rifetiyle "lizzekeri mislü hazzi'l-ünseyeyn" iktisâm ve ba‘de zâlik nısf zevâ’id-i mezbûre her tabakada

mütevellî bulunan kimesneye meşrût olup nısf-ı âharını ebnâ-i sulbiyesinin ebnâsı ve ebnâ-i ebnâsı ve ebnâ-i ebnâ-i ebnâsı batnen ba‘de batn ve fer‘an gıbbe asl ale's-seviye iktisâm edüp tabakalarında bulunan inâsa dahi re’y etdikleri vech üzere kadr-i ma‘rûf hisse vereler ve ba‘de'l-inkirâz iyâzen billâhi te‘âlâ ebnâsının benât ve ebnâ-i ebnâ-i benât-ı sulbiye ve ebnâ-i ebnâları tabaka-i ulyâları tabaka-i süflâsını hâcib olmak üzere ale’l-iştirâki’s-seviyy iktisâm edüp tabakalarında bulunan inâsa bunlar dahi kadr-i ma‘rûf hisse i‘tâ edeler ve ba‘de inkirâzi'z-zükûr hafazahümallâhi te‘âlâ inâs evlâddan mütevellî bulunan kimesne tabakasında olanlar ile ale's-seviye iktisâm edeler ve eğer bunlar dahi il-iyâzü billâhi te‘âlâ münkariz olup nevbet-i tevliyet resîde-i dest-i akârib olursa mütevellî bulunan kimesnenin re’yi ile akrabâ-i vakfdan muhtâc olan kimesnelere kadr-i ma‘rûf vazîfe i‘tâ oluna ve ne‘ûzü billâhi te‘âlâ akrabâdan dahi bir kimesne kalmayup nevbet-i tevliyet utekâ ve atîkât canibine resîde olursa mütevellî bulunan kimesnenin re’yi ile utekâ ve atîkât ve evlâdlarının ve evlâd-ı evlâdlarının muhtâc olanlarına kadr-i ma‘rûf vazîfeler ta‘yîn oluna ve eğer bunlardan dahi bir kimesne bulunmaz ise re’y-i mütevellî-i mansûb ve işâret-i nâzır-ı vakf ile sürreler olunup Haremeynü'ş-Şerîfeyn fukarâsına irsâl oluna ve kezâlik sâhibü'l-vakfi'l-mûmâ-ileyh efâzallâhü celâ’il-i ni‘amehu aleyh hazretleri bu vechile şart buyurdılar ki vezâ’if-i merkûmeden biri mahlûl oldukda ancak mütevellî olanların arz ve inhâsıyla tevcîh olunup kâdılar ve sâ’ir hükkâm inhâsıyla tevcîh olunmaya ve vakf-ı şerîf Saltanat-ı aliyye-i Osmaniye edâmallâhü te‘âlâ ilâ yevmi'l-kıyâmda zîynet-sâz-ı sadr-ı fetvâ olan meşâyih-i islâmın taht-ı nezâret-i aliyyelerinde ola ve kendülerinin zaman-ı tevliyetlerinden sonra vakıfda müsâ‘ade vardır deyü mütevellî arz ve yâhûd kâdıların takrîr ve hücceti veya tarîk-i âhar ile vezâ’if-i mezbûreden gayri vazîfe ihdâs olunmaya ve eğer kürûr-ı duhûrve mürûr-ı sinîn ve şuhûr ile sânehallâh an-zâlike vehn ve za‘af târî olmağla elâ mâ-hüve'l-meşrûh icrâ-i vezâ’ife ba‘zı havâdis mâni‘ ve sârif olursa evlâd-ı evlâda ve evlâd-ı akârib ve evlâd-ı utekâ ve atîkâta alâ hasebi merâtibihimel-mârrü zikrihâ tevzi oluna ve eğer el-iyâzü billâh münkarizler olmuş olursa fukarâ-yı müslimîn ve zu‘afâ ve muhtâcîne sarf ve ref‘ oluna ve taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i şehr-yârîden dîkeyn-i mezkûreteyn kendülere temlîk olundukda ısdâr buyurılan iki kıt‘a mülknâme-i hümâyûn ki zeyl-i kıbâlede mezkûrdur nâtık oldığı üzere vülât ve hükkâm meddi'l-a‘vâm kat‘â müdâhale eylemeyeler ve buyurdılar ki mecmû‘ vakf-ı mezbûrda termîm ve imâret iktizâ

etdikde müsâmaha olunmayup sâ'ir hidemâta meremmete takdîm oluna ve ba'de zâlik mezbûr câzâhu'llâhi'ş-şükûr sonra meclis-i şerî'at-i şerîfe-i garrâ ve mahfil-i tarîka-i hafiyye-i zehrâda vech-i mezkûr ve tarîk-i meşrûh-ı mesfûr üzere emr-i vakfa ve vücuh-i ta'yînât ve sarfa al âmâ-zükire ve sutire ikrâr ve mütevellî-i mansûb-ı mezkûra ber-minhâ teslîmine i'tirâ edüp ve mütevellî-i mezbûr dahi bi-cümletihâ kabul ve tesellüm etdüğüne vekîl-i mezbûrı vicâhen ve şifâhen tasdîk edüp sahîfe-i merama hâtime pîrâ-yı itmâm olundukdan sonra kerîve-i uhrâya atf-ı zimâm ve taraf-ı âhara sevk-i kelâm edüp ahâdîs-i şerîfe-i Nebeviye'den asllallâhü alâ kâ'ilihi ve selelm lâ-habse an-ferâ'izillâh hadisi-i şerîfi ve efdalü's-sadakati enne tesaddaka ve ente sahîh-i şahîh hadîs-i şerîfi ile mütemessik olup sirâcü'l-ümmeti ve muktedâ el-e'imme-i Ebû Hanife Numan ibn Sabit Kûfî cüziye bi-sunûfi'l-hayrât ve kûfî hazretlerinin kavli üzere vakf-ı habsü'l-ayni ale'l-mülki'l-vâkıf ve tesaddaka bi'l-menâfi' kelâmı ile mahdûd ve mu'arrif olup şerâ'it-i zevâl-i mülk ve mûcibât-ı lüzûm bulunmadıkça rucû'ı sahîh oldığı mukarrer olmağla vakf-ı mezbûrdan rucû'ı murâd ve havza-i mülkiyete idhâl dâ'iyesiyle istirdâd edüp mütevellî-i merkûmun mütemessiken bi-kavli men-kâle bi'l-lüzûmi red ve teslîmden imtinâ'ı nizâ'a müfezzî ve hûzûr-ı hâkim-i şer'de terâfu'a mü'eddî olıcak hâkimü'ş-şer'i vâlâ mahal sâhib-i akd ü hall-i nâdiretü'l-asr ve allâmetü'd-dehri'l-muvellâ min-kıbeli men lehü'l-emri'l-mansûb yevme'izin li-tünfzie'l-ahkâmi'ş-şer'iyyeti el-mercû'i ileyh fî müşkilâti'l-ulûmi'l-asliyyeti ve'l-fer'iyye mevle'l-enâm ve sadr-ı hümâm şemsü'l-e'immeti ve fahr-i islâm-ı sadr-ı kitâb tevkî'-i müstetâbı ile muvaşşah ve sahîfe-i sıdk ve savâb-ı reşehât kalemi ile muraşşah olan sâhibü'l-ulûm ve'l-fudalâ'ili ve bâle nişîn-i sudûr-ı efâzıl râfi'u râyât-ı ma'ârif ve ulûm-i nâ'il-i aksa'l-gâyât makâsıd ve mürûm-ı ufk-ı fezâ'ilin necm-i tâbında ezheri hâlâ bi'l-fi'l Rumeli Kâdıaskeri olan allâme-i senî ve fâzıl-ı bî-müdânî üssihallâhü bünyâni'ş-şerî'ati'ş-şerîfeti bi-vücûdihi ve ekâdî ale'l-âlemîn âsâr-ı ma'deletvücûdihi hazretleri dahi tarafeynin edillesine im'ân-ı vâfî ve cânibeynin mütemessikâtına te'emmül-i şâfî buyurduklarından sonra taraf-ı vakfı tercîh ve ibkâ ve cânib-i lüzûmı takdîmi ile imzâ buyurup âlimen bi'l-hilâfi fîmâ beyne'l-eslâf ve mansûben te'bîden vâridâtü'l-evkâf ve edâme ve ibkâ tarafını tercîh ile vakfın sıhhat ve lüzûmuna hükm-i sahîh ve kazâ-i sarîh ile hükm ve kazâ ve icrâ ve imzâ buyurduklarından nâşî emr-i vakf ve ihtibâsı fusûl-i müçtehidin üzere olmağla luhûk-ı hükm-i hâkim ile lüzûmı mütehakkık ve meczûm oldığı cihetden vakf-ı mezkûr sâ'ir

evkâf-ı sahîha gibi lâzım ve müşeyyed olmağın mukarrer olmuşdur şeyyedallâhü du‘âyimi mebâniye duhûlüllâhi ammere bânihi medde'ş-şuhûri'l-eyyâm ve tûlü'd-duhûr ve'l-a‘vâm [Sayfa 108] bi-fazlillâhi'l-alîmi'l-allâm ve dergâh-ı re’fet-penâh-ı kibriyâdan mütevakkı‘ ve müsted‘âdır ki ol mukbil-i sa‘îd ve ol sâhibü'l-hazm-ı reşîd ki bu vakf-ı şerîfin ibkâ ve te’bîdine ve ahkâm ve te’yîdine kemer-beste-i ihtimâmve ve müsmir-i şâhid-i ikdâm ola cenâb-ı rabbi enâm ve hazret-i feyyâz-ı mün‘âmdan mercû ve müsted‘âdir ki murâdât-ı dâreyne fevz ile mukzi'l-marâm ve derecât-ı âliyâna duhûl ile mu‘allâ makâm ola ve ol ki havâlî-kerd tağyîr ve tebdîl ve muta‘arrız-ı nakz ve tahvîli ola sarf ve adli ve farz ve nakli kabûl-i ilâhiye karîn olmayup müstahakk-ı la‘net ve nefret ola "fe-men beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahu ve fi-inneme ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm" ve ecre'l-vâkıfü alallâhi'l-kerîm ve razakahullâhi'l-vusûl ilâ derecâti'n-na‘îm.

Şuhûdü’l-hâl

Umdetü'l-mevâli'l-kirâm Arif Efendi, Umdetü'l-mevâli'l-kirâmDede Mehmed Efendi, Umdetü'l-mevâli'l-kirâm İsmail Efendi, fahrü'l-müderrisîn Müsevvid Mehmed Efendi, Bilanlı Mehmed Ağa, fahrü'l-müderrisîn Osman Efendi Tezkireci, fahrü'l-müderrisînEdirneli Mehmed Efendi, fahrü'l-müderrisîn Mehmed Efendi, fahrü'l-müderrisîn Mehmed Selim Efendi, fahrü'l-müderrisîn Tezkireci Mehmed Efendi, fahrü'l-müderrisîn Emir Çelebi, Hasan Efendi il-İmâm, Mü’ezzin Ahmed Çelebi.

[Hüküm yarıda kesilmiş.]

EK.12: Mehmed Efendi'ye ait 10 Ekim 1705 (h. 21 Cemaziyelahir 1117) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 571:91/48).

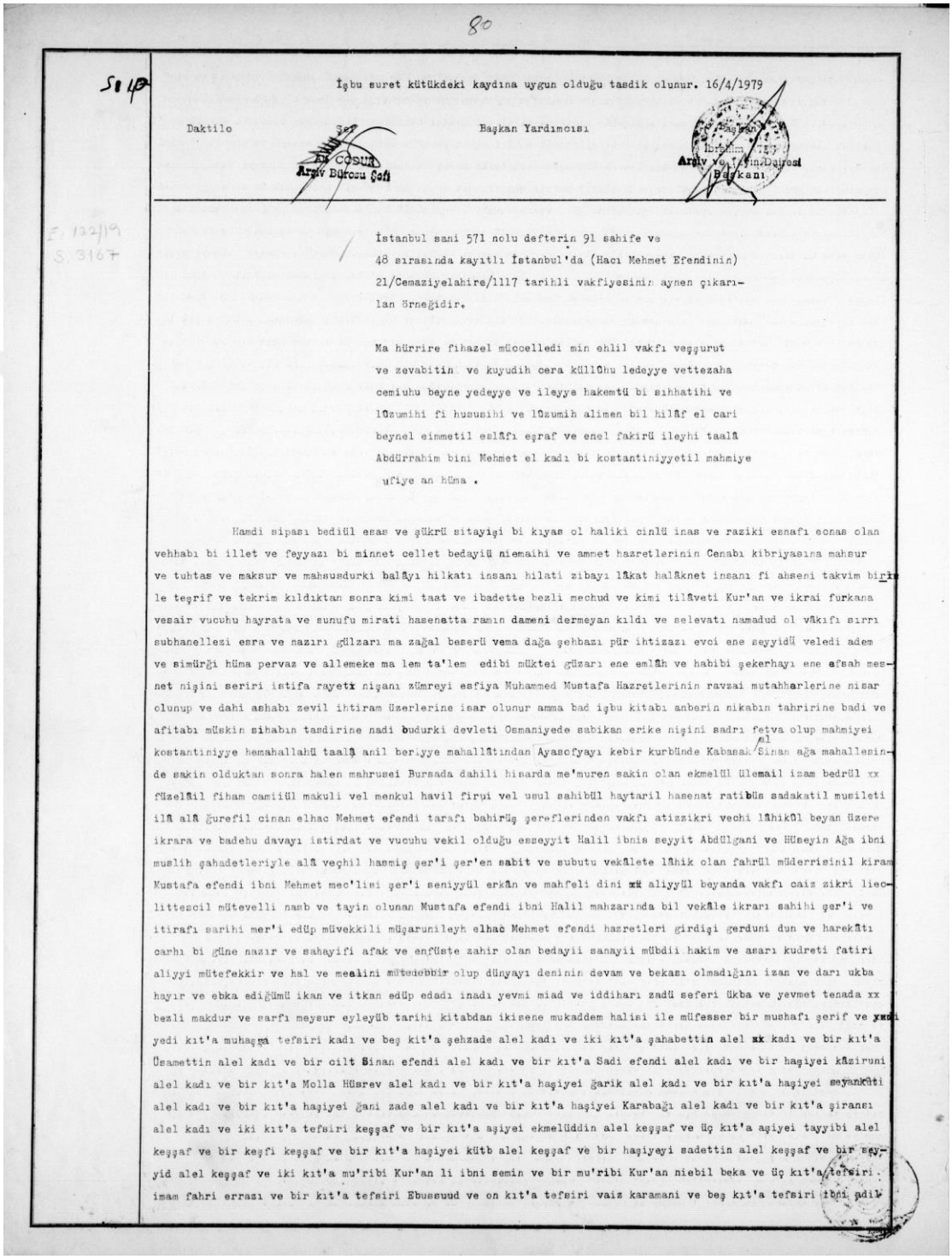

80

S 14

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 16/4/1979

Daktilo — Şef — Başkan Yardımcısı

Arşiv Bürosu Şefi

Arşiv ve Etüd Dairesi Başkanı

E. 132/19
S. 3167

İstanbul sani 571 nolu defterin 91 sahife ve
48 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Hacı Mehmet Efendinin)
21/Cemaziyelahire/1117 tarihli vakfiyesinin aynen çıkarılan örneğidir.

Ma hürrire fihazel müccelledi min ehlil vakfı veşşurut
ve zevabitin ve kuyudih cera küllühu ledeyye vettezaha
cemiuhu beyne yedeyye ve ileyye hakemtü bi sıhhatihi ve
lüzumihi fi hususihi ve lüzumih alimen bil hilâf el cari
beynel eimmetil eslâfı eşraf ve enel fakirü ileyhi taalâ
Abdürrahim bini Mehmet el kadı bi kostantiniyyetil mahmiye
ufiye an hüma .

Hamdi sipası bedül esas ve şükrü sitayişi bi kıyas ol haliki cinlü inas ve raziki esnafı ecnas olan vehhabı bi illet ve feyyazı bi minnet cellet bedayiü niemaihi ve amnet hazretlerinin Cenabı kibriyasına mahsur ve tuhtas ve maksur ve mahsusdurki balâyı hilkatı insanı hilati zibayı lâkat halâknet insanı fi ahseni takvim birle teşrif ve tekrim kıldıktan sonra kimi taat ve ibadette bezli mechud ve kimi tilâveti Kur'an ve ikrai furkana vesair vucuhu hayrata ve sunufu mirati hasenatta ramin dameni dermeyan kıldı ve selevatı namadud ol vâkıfı sırrı subhanellezi esra ve nazırı gülzarı ma zağal beserü vema dağa şehbazı pür ihtizazı evci ene seyyidü veledi adem ve simürği hüma pervaz ve allemeke ma lem ta'lem edibi müktei güzarı ene emlâh ve habibi şekerhayı ene afsah mesnet nişini seriri istifa rayetü nişanı zümreyi esfiya Muhammed Mustafa Hazretlerinin ravzai mutahharlerine nisar olunup ve dahi ashabı zevil ihtiram üzerlerine isar olunur amma bad işbu kitabı anberin nikabın tahririne badi ve afitabı müskin sihabın tasdirine nadi budurki devleti Osmaniyede sabikan erike nişini sadrı fetva olup mahmiyei kostantiniyye hemahallahü taalâ anil beriyye mahallâtından Ayasofyayı kebir kurbünde Kabanak Sinan ağa mahallesinde sakin olduktan sonra halen mahrusei Bursada dahili hisarda me'muren sakin olan ekmelül ülemail izam bedrül ex füzelâil fiham camiiül makuli vel menkul havil firui vel usul sahibül haytaril hasenat ratibüs sadakatil musileti ilâ alâ ğurefil cinan elhac Mehmet efendi tarafı bahirüş şereflerinden vakfı atizzikri vechi lâhikül beyan üzere ikrara ve badehu davayı istirdat ve vucuhu vekil olduğu esseyyit Halil ibnis seyyit Abdülğani ve Hüseyin Ağa ibni muslih şahadetleriyle alâ veçhil hasmiş şer'i şer'en sabit ve subutu vekâlete lâhik olan fahrül müderrisinil kiram Mustafa efendi ibni Mehmet mec'lisi şer'i seniyyül erkân ve mahfeli dini ex aliyyül beyanda vakfı caiz zikri lieclittezcil mütevelli nasb ve tayin olunan Mustafa efendi ibni Halil mahzarında bil vekâle ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi mer'i edüp müvekkili müşarunileyh elhac Mehmet efendi hazretleri girdişi gerduni dun ve harekâtı carhı bi güne nazır ve sahayifi afak ve enfüste zahir olan bedayii sanayii mübdii hakim ve asarı kudreti fatiri aliyyi mütefekkir ve hal ve mealini mütedebbir olup dünyayı deninin devam ve bekası olmadığını izan ve darı ukba hayır ve ebka ediğümü ikan ve itkan edüp edadı inadı yevmi miad ve iddiharı zadü seferi ükba ve yevmet tenada xx bezli makdur ve sarfı meysur eyleyüb tarihi kitabdan ikisene mukaddem halisi ile müfesser bir mushafı şerif ve xxxx yedi kıt'a muhaşşa tefsiri kadı ve beş kit'a şehzade alel kadı ve iki kıt'a şahabettin alel xx kadı ve bir kıt'a Üsamettin alel kadı ve bir cilt Sinan efendi alel kadı ve bir kıt'a Sadi efendi alel kadı ve bir haşiyei kâziruni alel kadı ve bir kıt'a Molla Hüsrev alel kadı ve bir kıt'a haşiyei ğarik alel kadı ve bir kıt'a haşiyei seyankûti alel kadı ve bir kıt'a haşiyei ğani zade alel kadı ve bir kıt'a haşiyei Karabağı alel kadı ve bir kıt'a şirazı alel kadı ve iki kıt'a tefsiri keşşaf ve bir kıt'a aşiyei ekmelüddin alel keşşaf ve üç kıt'a aşiyei tayyibi alel keşşaf ve bir keşfi keşşaf ve bir kıt'a haşiyei kütb alel keşşaf ve bir haşiyeyi sadettin alel keşşaf ve bir seyyid alel keşşaf ve iki kıt'a mu'ribi Kur'an li ibni semin ve bir mu'ribi Kur'an niebil beka ve üç kıt'a tefsiri imam fahri errazı ve bir kıt'a tefsiri Ebussuud ve on kıt'a tefsiri vaiz karamani ve beş kıt'a tefsiri ibni şadi

ve yedi kıt'a buhari şerif ve iki kıt'a şer'i şirmani alel buhari ve dört kıt'a kastelâni alel buhari ve bir kıt'a nesabi hi şerif ve bir nişkâtı mesabih ve bir kıt'a tayyibi alel nişkât ve bir kıt'a meşarigi şerif ve bir kıt'a ibni Melek alel meşarik ve bir kıt'a ekmelüddin alel meşarik ve iki kıt'a şeyh zade alel meşarik ve bir kıt'a camiüssağir li imamis suyûti ve beş kıt'a münavi alel camiis sağir ve iki kıt'a alkani alel camiis sağir ve iki kıt'a hidaye ve iki kıt'a ekmel alel hidaye ve beş kıt'a nihaye alel hidaye ve üç kıt'a ibni hümam alel hidaye ve bir kıt'a dürer bir kıt'a şirin bilâli aled gürer ve bir kıt'a Vani aled dürer ve iki kıt'a Nuh efendi aled dürer ve bir kıt'a sadrüşşeri'a ve bir kıt'a Ahi Çelebi Ales sadriş-şeri'a ve bir kıt'a mültekal ebhür ve bir kıt'a delâk zade alel mürteka ve bir kıt'a celeb alel mülteka ve bir kıt'a kuduri ve bir kıt'a cevhere alel kuduri ve bir muhaşya telvih ve bir kıt'a muhaşya tavzih ve bir kıt'a Hasan Çelebi aled telvih ve bir kıt'a kırımi alet telvih ve bir kıt'a Molla Hüsrev alet telvih ve bir kıt'a menari ibni Melek ve bir kıt'a şerhi menar li ibni melik ve bir kıt'a azmi alebni melik ve bir kıt'a dehavi li ibni melik ve bir kıt'a merhum Ömer hatiyle muhaşya bir mutavvel ve bir kıt'a muhaşya seyyid alel mutavvel ve bir cilt Hasan Çelebi ve bir kıt'a kutub imamı ve bir kıt'a seyrami ve bir kıt'a kırımı ve bir kıt'a kasım leysi ve bir kıt'a kasım ibadi ve bir kıt'a Molla Hüsrev bir ve bir kıt'a müsannifek ve bir kıt'a mirzacan ve bir kıt'a hafid Sadettin ve bir kıt'a lâri ve bir kıt'a Sadrettin ve bir kıt'a kadı mir ve lâri ve bir kıt'a akaidi Molla Celâl ve bir Hüseyni halhali x alel celâl ve bir kıt'a şerhi akayid ve bir kıt'a hayali ve bir kıt'a kavli Ahmet ve bir kıt'a tehzibi Mir ve bir kıt'a adabi miri ve bir kıt'a kara haşiye maa şah Hüseyin ve bir kıt'a isbatül vacib maa mirza can ve bir kıt'a şerhi hikmetül ayn maa Mirza can ve bir kıt'a muhtesevi mümtehi seydi ve bir kıt'a sadettin alâ şerhil adüd ve bir kıt'a sadettin hey'eti mecmuası ve bir kıt'a muğnillebib ve bir kıt'a demamini ve bir kıt'a Şemsini ve bir kıt'a Vehbizade ve bir kıt'a muhaşya Molla cami Ömer efendi hattiyle ve def'a nesh hattiyle bir molla cami ve bir kıt'a Üsamettin ve bir kıt'a Abdülgafur ve bir kıt'a Muhaşya Hüsamettin Alel cami ve bir kıt'a veci hüddin ve bir kıt'a allâmek ve bir kadicik aled Davâ ve bir gelincik aled dav' kitaplarını ve salifüzzikr Kabasakal mahallesinde vaki bir taraftan bazan tarikhassı ve bazan Türkmen kızı menzili ve bazan karn ve üç tarafı tarik-âm ile mahdut rasaları merhum İshak Paşa vakfiyesine de yüz yirmi akça mukataai kadime ile tahtı tasarrufunda ve ebniye ve duvarları silki milki sahihimde münselik ve münharid olup müceddeden bina buyurdukları on iki bab oda ve dersane ve kenifleri muhtevi medresei celileyi ve her birinin arsası seksen yedişer zira' onbir bab müteehhilin odalarını ve medresei mezbureye muttasıl üç bab dükkânları ve havvası ariyye kazasına tabi küçük köy demekle maruf karyeye karib sarflı çayırı başında dere ve ser cebeci karyesi tariki sirta varınca maliyle abarı müteaddide hafr ve tahtel arz lâğım ve kınvat ile tahsil ve mahalli mezburdan merhum Sultan Bayezid han suyu yoluna ilhak ve medreseyi mezburede vaki iki çeşmede cari olmak üzere kınvatı müsinnat ile muhrez xxkx milkleri olan ber mucibi hücceti şer'iyye üç masura mai cari mecralarını hasbetn lillâhissamet vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi muhallet ile vakf ve habsedüp şöyle şart ve tayin eyledi ki zikrolunan odalar ve dekâkin yedi mütevelli ve icarei muaccele ile ve yevmi birer akça icarei müeccele ile icar olunup ber veçhi meşruh müceddeden bina buyurdukları medresei mezkûre şeyhül İslâm olanlar asırlarında sair medarisi aliyye tertipleri üzere müdderrisini kiramdan ulûmu nafiadan tedrise kadir ve her ilimde mahir bir müderrise tevcih buyrulup ve odalarında dahi ulûm sakinler olup her asırda mutasarrıf olan müderrisi beher hafta eyyamı mu'tadede ulûmu nafiadan tedris eyleyüb beher mah şilâlı vakftan yevmi altmış akça vazife verile ve medreseyi mezbur odalarında sakin olan talebenin her birine müderrisleri yediyle yevmi üçer akça verile ve talebeyi ulûmdan bir kimesne bevvab ve farraş olup yevmi üç akça vazife verile ve yevmi üç akça ile medresei mezburenin kapısında ve keniflerinde iki xx kandil ikad olunup bir kimesne kandilci ola ve kütübü mezkûre dahi medreseyi mezburenin dersanesinde dolaplarda hıfz olunup ülemadan bir kimesne hafızı kütüb olup beher hafta pazar günü ve Salı günü dolapları açıb medreseyi mezburede mutalâa oluna kütübü mezbure medreseden taşraya verilmeye ve hafızı kütübe yevmi beş akça verile ve marruzzikr mai cari müceddeden bina buyurdukları iki çeşmeye icra olunup yevmi iki akça ile bir kimesne suyolcu olup vazifeyi mezbureye mutasarrif ola ledel iktiza suyolların yoklayıp tamir eyleye ve bir kimesne dahi vakfı mezbura kâtib olup yevmi üç akça vazifeye mutasarrif ola ve bir kimesne dahi yevmi üç akça ile cabi ola ve yevmi onbeş akça ciheti tevliyet olup evkafı mezburenin tevliyeti lâbisi libası hayat oldukça müvekkilim müşarün ileyh hazretlerine meşruta olup badehu ekber evlâdına ve ekber evlâdı evlâdına ve ekber evlâdı evlâdına batnen bade batnin meşruta olup ve badel inkıraz müvakkili müşarunileyh hazretlerinin akrebi akrabasına elakrep felakrep meşruta olup ve anlar dahi münkariz olursa re'yi hakime mufavvaz ola ve evkafı mezburenin tebdil ve tağyir ve taklil ve teksiri merreten bade uhra müvekkili müşarunileyhin yedinde ola ve mesarifi mezbureden fazla kalan yedi mütevelliyle hıfz olunup medreseyi mezbure ve çeşmelerin tamir ve termimlerine sarf oluna ve şeyhül İslâm olanlar vakfı mezbura nazır olalar ve müruru eyyam ve küruru a'vam ve duhur ile şurutu mezbureye riayet müteh[illegible]

olursa galleyi vakfı mezbur mutlâk fukarayı müslimine sarf oluna deyu tayini şurut ve tebyini kuyud edüp tarihi mezburda mütevellii mesfura teslim ol dahi bittevliye kabz ve tesellüm ve sair mütevellilerin evkafta tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikte[illegible]ğibbet tasdikiçşer'i vet tahkikil mer'i vekili mezbur bil vekâle anamı kelâmını semti vifaktan canibi şikaka atfedüp vakfı akar indel imamıl a'zam vel hümamil efham gayri lâzım olduğundan maada vâkıf bazı menfaatı vakfı nefsine şart etmekle imam Muhammet bini Hasan eşşeybani mezhebi şerifinde vakf batıl ve hilyei sihattan atıl olup ve kütübü mezkûrenin menkûlatından olmakla bazı meşayih katında vakfiyyeti sahiha olmamağla evkafı mezkûreden bil vekâle rucu' edip ve müvekkili müşarunileyhin kel evvel milkine istirdat ederim deyicek mütevellii reşit cevabı sedide tasaddi etdip eğerçi hâl balâde bast olunan minval üzere lâkin imamı Ebu Yusuf hazretleri mezhebi şerifinde vâkıf mücerret vakaftü demekle vakf şartı mezkûre mukarin dahi olursa sahih olup sihhat ise imamı müşarunileyh hazretleri katında lüzumdan mufarik olmayup ve imamı Muhammed Hazretleri katında vakfiyati mütaarefe olan menkûlatın vakfiyyeti sahiha olduğundan gayri kütübü mu'teberden hülâsetün fetavada ve gayride ve emma vakfül kütüb fekâne nasrübni Yahya yücbirü ve vakfe kütübil fikhiyyeti Ebu Cafer Yücbiruhu ve bihi [illegible] ne'hüzü fehvasınca kütübü mezkûrenin vakfiyeti sahihadır deyu red ve teslimden imtina ve husumet ve niza' edip hakimi muvakkii sadri kitab tubalehu ve hüsnü meab hazretleri huzuru lâmiün nurlarında müterafian ve her biri mübtegasınca fasl ve hasme taliban olduklarında hakimi müşarunileyh lâzale müşaren bil benani ileyh hazretleri dahi tarafeynin kelâmını işğa ve temhidi mebanii hayri evlâ görüp alâ kavli men yerahevkafı mezkûre cümlesinin sihhat ve lüzumuna hükmü sahihi şer'i ve kazai sarihi mer'i etmeğin min bad evkafı mezkûre sahiha ve lâzıma ve devam ve te'bidi müstelzime olup nakz ve nakzına mecâl muhal ve iptâl ve tatili adimül ihtimâl oldu cera zalik ve hürrire fil yevmil hadi vel işrin min Cemaziyel ahire liseneti seb'a aşerete ve mietin ve elf.

ŞUHUDÜL HAL

Esseyyit Halil efendi bini Abdünnebi — Hasan efendi ibni imam Sultanı — Nasrullah efendi binil hac Mustafa

Mehmet efendi Müftü Zade — Hafız Mehmet Efendi bini şeyh Mustafa — Fahrül müderrisinil Kiram Sunullah efendi bini Ali

Kütükdeki kaydı ile mukabele olundu.

İşbu surat kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 16/7/[illegible]

Daktilo — Şef — Başkan Yardımcısı

Arşiv Bürosu Şefi

Arşiv [illegible] Başkanı

S:43

İstanbul sani 571 nolu defterin 93 sahife ve 49 sırasında kayıtlı İstanbul'da (Elhac Mehmet Efendi Bini Alinin) 17/Remezan/1125 tarihli vakfiyesinin aynen çıkarılan örneğidir.

Lemma sahha cemiü ma fi hazel kitab ledeyye ve vadaha küllühu beyne yedeyye hakemtü bi sihhatihi ve lüzumihi fi hususihi ve umumih âlimen bil hilâf encari beynel eimmetil eslâf ve ene efkârül verağ ileyhi sübhanehu ve taalâ Mustafa el kadı vel âlimül asker bi medineti birum afel aff[illegible]

Elhamdüllillâhil kerim el cavvadüllezi teallet alâ uhu anit tadadı bil a'dat ve lâ tenkusu hazayinü fazlihi bi kesretil infak fazlen anin nefat ellezi cealel beytel harame kıbleten ve mesabeten nikâffetil ibad ve veffake men erade bihil hayre li idadı hayriz xxxxxadi limiadi yevmil mead vesselâtü vesselâmü alâ nebiyyina habibihi Muhammedi el mekkil muhtedi vel milâd menşeil vücudi ve hülâsetin emcad elhadi fivadi bevadid delâleti ilâ sebilir reşad el akibil fatihi liebvabis sedat min gayriş şidat el ümmiyyi el mebusi min ümmil kura bil xxx

EK.13: Ahmed Efendi'nin 15 Şubat 1733 (h. 1 Ramazan 1145) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercümesi (VGMA, 747:129/120).

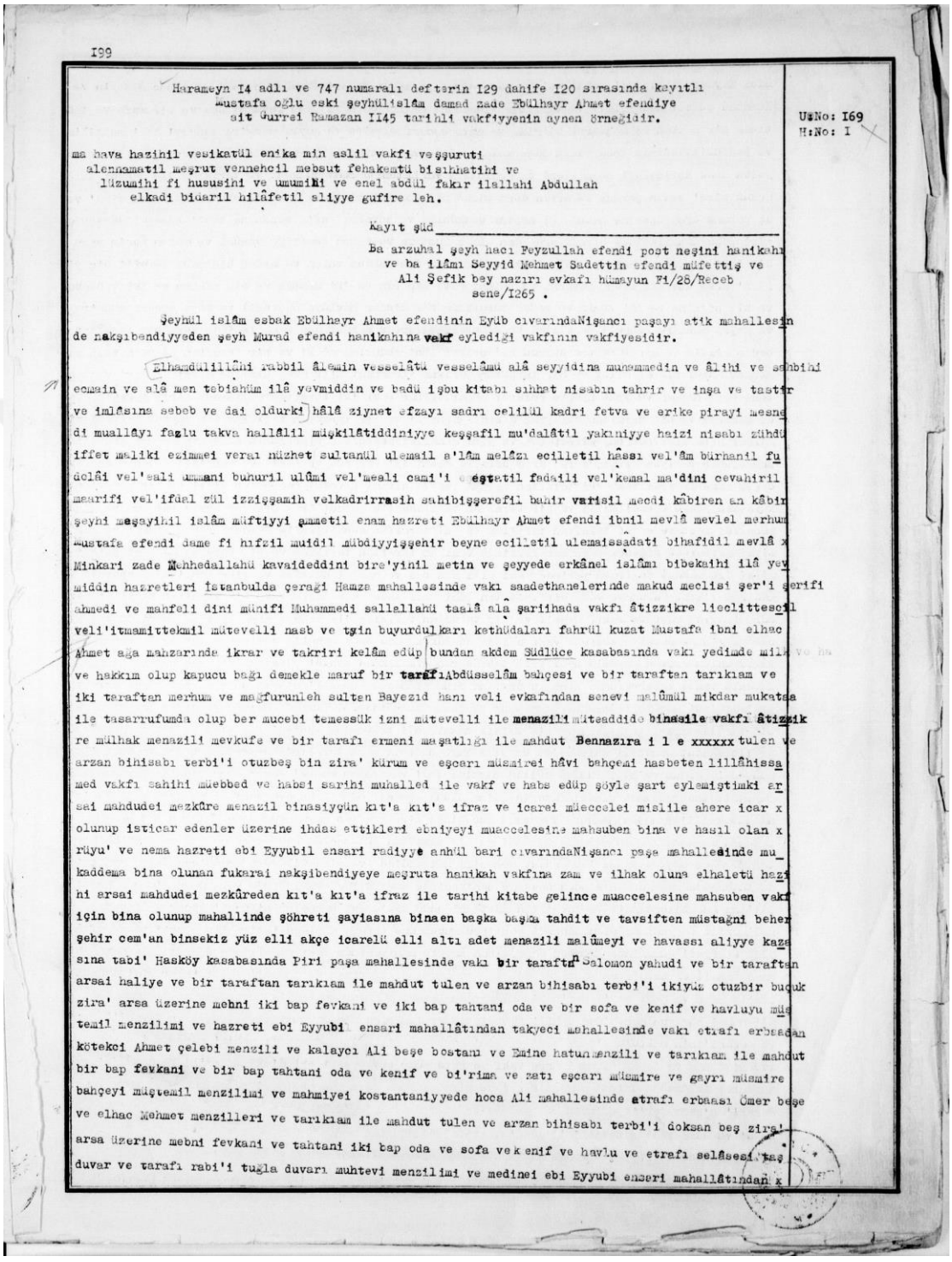

I99

Harameyn I4 adlı ve 747 numaralı defterin I29 dahife I20 sırasında kayıtlı
Mustafa oğlu eski şeyhülislâm damad zade Ebülhayr Ahmet efendiye
ait Gurrei Ramazan II45 tarihli vakfiyenin aynen örneğidir.

U:No: I69
H:No: I

ma hava hazihil vesikatül enika min aslil vakfi ve şuruti
alennamatil meşrut vennehcil mebsut fehakemtü bisıhhatihi ve
lüzumihi fi hususini ve umumihi ve enel abdül fakır illallahi Abdullah
elkadi bidarıl hilâfetil sliyye gufire leh.

Kayıt şüd

Ba arzuhal şeyh hacı Feyzullah efendi post neşini hanikahı
ve ba ilâmı Seyyid Mehmet Sadettin efendi müfettiş ve
Ali Şefik bey nazırı evkafı hümayun Fi/28/Receb
sene/I265 .

Şeyhül islâm esbak Ebülhayr Ahmet efendinin Eyüb cıvarındaNişancı paşayı atik mahallesin
de nakşıbendiyyeden şeyh Murad efendi hanikahına vakf eylediği vakfının vakfiyesidir.

Elhamdulillâhi rabbil âlemin vesselâtu vesselâmü alâ seyyidina muhammedin ve âlihi ve sahbihi
ecmain ve alâ men tebiahüm ilâ yevmiddin ve badü işbu kitabı sıhhat nisabın tahrir ve inşa ve tastir
ve imlâsına sebeb ve dai oldurki hâlâ ziynet efzayı sadrı celilül kadri fetva ve erike pirayi mesne
di muallâyı fazlu takva hallâlil müşkilâtiddiniyye keşşafil mu'dalâtil yakıniyye haizi nisabı zühdü
iffet maliki ezimmei verai müzhet sultanül ulemail a'lâm melâzı ecilletil hâssı vel'âm bürhanil fu
dolâi vel'sali ummani buhuril ulûmi vel'mesali cami'i eştatil fadaili vel'kemal ma'dini cevahiril
maarifi vel'ifdal zül izzişşamih velkadrirrasih sahibişşerefil bahir varisil mecdi kâbiren an kâbir
şeyhi meşayihil islâm müftiyyi ummetil enam hazreti Ebülhayr Ahmet efendi ibnil mevlâ mevlel merhum
Mustafa efendi dame fi hıfzil muidil mübdiyyişşehir beyne ecilletil ulemaissâdati bihafidil mevlâ x
Minkari zade Mehhedallahü kavaideddini bire'yinil metin ve şeyyede erkânel islâmı bibekaihi ilâ yev
middin hazretleri İstanbulda çeraği Hamza mahallesinde vakı saadethanelerinde makud meclisi şer'i şerifi
ahmedi ve manfeli dini münifi Muhammedi sallallahü taalâ alâ şariihada vakfı âtizzikre lieclittesçil
veli'itmamittekmil mütevelli nasb ve tayin buyurdukları kethüdaları fahrül kuzat Mustafa ibni elhac
Ahmet ağa mahzarında ikrar ve takriri kelâm edüp bundan akdem Südlüce kasabasında vakı yedimde mil
ve hakkım olup kapucu bağı demekle maruf bir tarafı Abdüsselâm bahçesi ve bir taraftan tarıkıam ve
iki taraftan merhum ve mağfurunleh sultan Bayezid hanı veli evkafından senevi malûmül mikdar mukataa
ile tasarrufumda olup ber mucebi temessük izni mütevelli ile menazili müteaddide binasile vakfı âtizzik
re mülhak menazili mevkufe ve bir tarafı ermeni maşatlığı ile mahdut Bennazıra i l e xxxxx tulen ve
arzan bihisabı terbi'i otuzbeş bin zira' kürum ve eşcarı müsmirei hâvi bahçemi hasbeten lillâhissa
med vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi muhallei ile vakf ve habs edüp şöyle şart eylemiştimki ar
sai mahdudei mezkûre menazil binasiyçün kıt'a kıt'a ifraz ve icarei müeccelei mislile ahere icar x
olunup isticar edenler üzerine ihdas ettikleri ebniyeyi muaccelesine mahsuben bina ve hasıl olan x
rüyu' ve nema hazreti ebi Eyyubil ensari radiyyeallahü anhül bari cıvarındaNişancı paşa mahallesinde mu_
kaddema bina olunan fukarai nakşibendiyeye meşruta hanikah vakfına zam ve ilhak oluna elhaletü hazi
hi arsai mahdudei mezkûreden kıt'a kıt'a ifraz ile tarihi kitabe gelince muaccelesine mahsuben vakf
için bina olunup mahallinde şöhreti şayiasına binaen başka başka tahdit ve tavsiften müstağni beher
şehir cem'an binsekiz yüz elli akçe icarelü elli altı adet menazili malûmeyi ve havassı aliyye kaza
sına tabi' Hasköy kasabasında Piri paşa mahallesinde vakı bir taraftan Salomon yahudi ve bir taraftan
arsai haliye ve bir taraftan tarıkıam ile mahdut tulen ve arzan bihisabı terbi'i ikiyüz otuzbir buçuk
zira' arsa üzerine mebni iki bap fevkani ve iki bap tahtani oda ve bir sofa ve kenif ve havluyu müş
temil menzilimi ve hazreti ebi Eyyubi ensari mahallâtından takyeci mahallesinde vakı etrafı erbaadan
kötekci Ahmet çelebi menzili ve kalaycı Ali beşe bostanı ve Emine hatun menzili ve tarıkıam ile mahdut
bir bap fevkani ve bir bap tahtani oda ve kenif ve bi'rima ve zatı eşcarı müsmire ve gayri müsmire
bahçeyi müştemil menzilimi ve mahmiyei kostantaniyyede hoca Ali mahallesinde etrafı erbaası Ömer beşe
ve elhac Mehmet menzilleri ve tarıkıam ile mahdut tulen ve arzan bihisabı terbi'i doksan beş zira'
arsa üzerine mebni fevkani ve tahtani iki bap oda ve sofa ve kenif ve havlu ve etrafı selâsesi taş
duvar ve tarafı rabi'i tuğla duvarı muhtevi menzilimi ve medinei ebi Eyyubi ensari mahallâtından x

Baba Haydar nakşıbendi mahallesinde vakı etrafı erbaası keçeci İbrahim çelebi ve elhac Hüseyin ve Ramazan çelebi menzilleri ve tarıkıam ilemahdut dahiliyede iki bap fevkani oda ve bir sofa ve tah tında bir matbah ve müşterek bi'rima ve zatı eşcarı müsmire ve gayrı müsmire bahçeyi havi menzilim ve Medinemezkûrede koca Kasım paşa mahallesinde vakı etrafı erbaası Çorlulu zevcesi menzili ve su yolcu zade kerimeleri menzilleri ve Hayrettin vakfından berber dükkânı ve tarıkıam ile mahdut tulen dokuz zira' sekiz parmak ve arzan dört zira' altı parmak bihisabı terbi'i otuzsekiz buçuk zira' ve üç parmak arsa üzerine mebni iki kepenk dükkânımı ve havası refia kazasına tabi' kasabai Hasköyde Piri paşa mahallesinde etrafı erbaadan elhac Mustafa ve bazan semeriye yahudi ve bazen Nesim yahu di milki ve çukacı Musa yahudi milki ve tarıkıam ile mahdut tulen ve arzan bihisabı terbi'i bin yi zira' arsa üzerine mebni fevakni ve tahtani altı bap oda ve iki matbah ve bir mahzen ve iki tahtabo ve bir bi'rima ve iki kenif ve sokak tarafında bir mikdar havluyu müştemil ve zatı eşcarı müsmire ve gayrı müsmire bahçeli menzilimi ve kasabai Sütlücede Mahmut ağa mahallesinde vakı bir taraftan benim milkim ve bir taraftan kuyucu Ali çelebi ibni Abdullah milki ve bir taraftan müezzin zade xx Mehmet Hamdi efendi milki ve bir taraftan tarıkam ilemahdut milk arsa üzerine mebni fevkani ve tah tani altı bapoda ve yine Eyüpte sofular mahallesinde vakı iki taraftan defterdar sabık Hasan x efe di bahçesi ve bir taraftan Süleyman efendi menzili ve bir taraftan tarıkıam ile mahdut malûmül mi mikdar arsa üzerinde onyedi bap oda ve yine mahallei mezburede zikrolunan Süleyman efendi menzilin zam olunan dörtyüz altmış zira' arsa üzerine mebni iki bap oda ve kenif ve mahmiyei İstanbulda Bey ceğiz mahallesinde vakı iki taraftan merhum İsmeti efendi zevcesi nam hatun milki ve bir taraftan kuzaatan Hasan efendi milki ve bir taraftan tarıkıam ile mahdut arsa üzerine sekiz bap oda ve yine mahallei mezburede iki taraftan tarıkıam ve iki taraftan menzillerile mahdut üç bap menzil ve mah miyei mezburede Nişancı paşa mahallesinde vakı üç taraftan tarıkıam ve bir taraftan Mehmet çelebi milki ile mahdut değirmen yerinde vakı altı bap oda ve bakkal dükkânı ve yine mahmiyei mezburede x Kadirga limanı kurbünde vakı bir taraftan Şami zade Ahmet ağa odaları ve bir taraftan mahallei mez bure imamına meşruta vakıf menzil ve bir taraftan tarıkıam ile mahdut arsa üzerine mebni üç bap xx oda ve yine kasabai mezburede vakı balâda mezkûr kuyucu bağı mahalle cümlesine muttasil merhum ve magfurunleh sultan Bayezid hanı Veli tabe serah evkafından senevi yüzkırk iki akçe bedeli üşür mu kataalu tahtı tasarrufumda olmağla üzerine bina olunacak menazil cihetı uhraya vakf olmak üzre xx yedimde izni mütevelliile natık memhur temessük mucebince bir tarafı Sütlüceye gider tarıkıam ve bir tarafı ermeni maşatlığı ve bir tarafı nakşıbendi tekkesine müntehi tarıkıam ve bazen Mahmut ba ğı ile mahdut menazili müteaddide ve yine kuyu bağının şark tarafında beynehüma tarık ve dere ile mufassal merhum ve magfurunleh sultan Bayezıdı Veli vakfından senevi yüzon akçe bedeli üşür mukataa lu tahtı tasarrufumda olmakla üzerine bina oluna menazil cihetı uhraya vakf olmak üzre yedimde izi ni mütevelliile natık memhur temessük mucebince bir taraftan Kavak kurbünde İ b r a h i m Han zadenin lagamları olan mahalle müntehi ve bir taraftan Abdüsselâm bahçesine cari dere ağzı ve bir tarafı aşcı başı tavlası ile mahdut menazili müteaddide ve yine vilâyeti anadoluda Halep eyaletin de Antakya kazası nevahisinden Süveyde nahiyesinde Maşrıkıyye karyesinde vakı mahallinde şöhreti şayiası hasebile tahdit ve tavsiften müstağni onüç kıt'a dut bahçelerimi cemi' eşcar ve levahıkı x kadimesile ve yedimde olan hüccetı şer'iyye mucebince tarafı miriden iştira ile havzai tasarrufumd olup vilâyeti Rumelinde Ağrıboz sancağında Estefe nahiyesinde vakı mahallinde şöhreti şayiasına bi naen tahdit ve tavsiften müstağni Molos ve Endoros ve orman ve tevabi'i çiftlikler kimi mahsul lerile maan ve Şamı şerif hazinesi aklâmından tarafı hümayundan temlik buyurulup ve yedimde vakı x milknamei hümayun mucebince dahili havzai tasarrufum olan guk xxxxxxxxxxx ve tevabi'i kura ve mezari'inin maktu'u a'şarı şer'iyyesini hasbeten lillâhissamed vakfı sahibi müebbed ile vakfı evvelime zam ve ilhak olunmak üzre vakf ve habs edüp böyle şart eyledimki menazili ve dekâkini xx mezkûrei malûmemin ücreti müecceleleri ve zikri mürüru eden Şam hazinesi kaleminde olan kura ve x mezari' a'şarı şer'iyyesinden ve Ağrıboz sancağında vakı' çiftliklerin ve geçen mahsullerinden x rüyu' ve nema yedi mütevelli ile cem' ve tahsilolunduktan sonra iredi mukarrerei mezkûreden balâda mezkûr tekkede terbiyet ve irşada kadir tarıkatı nakşıbendiyede müh ve salâhı zahir bir kimesne şeyh olup meşihatı mezkûre mukabelesinde kendüye yevmi yetmiş akçe vazife verile ve tekkei mezbürede x

vakı onbir adet hücuratta ikişer adam sakin olup müctemi' oldukları halde her biri külle yevmin rı
zaen lillâh birer cüz'ü şerif tilâvet edüp mukabelesinde her bir nefere yevmi ikişer akçe vazife x
verile ve tekkei mezbure mescidinde imam olan kimesneye yevmi beş akçe vazife verile ve tekkei mez
bure fukarasına taam-iyye olmak üzre yevmi akçe ile imarette taam tabh olunup fukara it'am oluna veimareti
mezburede taam tabh eden tabbaha yevmi akçe vazife verile ve yevmi yirmişer akçeden beher sene yedi
bin ikiyüz akçe ile pilâv zerde tabh olunup tekkei mezbure mevlidi şerif kıraet ve fukara it'am oluna
ve vakfı mezbur mütevellisine cineti tevliyet yevmi yirmi akçe vazife verile ve bir mutemed hesap
ve kitaba kadir kimesne kâtip olup yevmi sekiz akçe vazifeye mutasarrıf olup ve bir kimesne dahi x
süveri xxx cabi olup yevmi on akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir kimesne dahi müşahere cabisi olup
oldahi yevmi on akçe vazifeye mutasarrıf ola ve her cuma gecesi hatmi hocagân olunup ol geceye üçyüz
akçe sarf ve harc oluna ve her sene Şabanil muazzamın onbeşinci leylei beratta tekkede olan fukara
cem' olup yetmiş bin kelimei tevhid edüp mukabelesinde bin akçe verile ve vakfı mezbure lâbüdd li
s hayat oldukça kendim mütevelli olup bedehu aslah ve erşed evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd ve
evlâdım mütevelli ola ve vakfı mezburun iradatı mezkûresinden hasıl olan ruyu' ve nemadan masarifi
muayyenei mezkûre temamen eda olunduktan sonra fazla her ne mikdar olursa hayatta oldukça kendim x
mutasarrıf olup bedehu evlâdım ve evlâd ve evlâd ve evlâdımdan mevcut olanlar zükûr inas beyninde x
alesseviye tevzi' ve taksim oluna ve mahlûlat vakı oldukta hasıl olan muaccele yedi mütevellide xx
hıfz olunup tamirat lâzım oldukça muaccelden harc ve sarf oluna ve müruru eyyam ile şurutu mezkûre
riayet ve kuyudu merkumeye himayet mutaazzir olur ise gallei vakıf fukarai müslimine sarf oluna ve
vakfı mezburun şurutunun tebdil ve tağyir ve taklil ve tekşiri merreten bade uhra yedimde ola deyu
farigan sinişşeyagil liveclittescil mütevelli tayin olunan mezbur Mustafa efendiye teslim oldahi veç
hi lâyık üzre kabz ve teselüm eyledi dediklerinde mütevelli'i merkum Mustafa efendi dahi kabz ve
teselüm eyledim dedikden sonra vâkıfı müşarünileyh esbağallahü niamehu aleyh hazretleri inanı ke
lâmların semti shere sarf buyurup eğerçi vakfı ekar imamı azam ve imamı efham hazretleri indinde x
sahih lâkin gayrı lâzım olup hususan vâkıf menafi'i vakfı küllen veye ba'den nefsine şart edicek x
ekser eimmei din Rahimehümullah indlerinde vakıf batıl olmagla vakfı mezburdan rücu' ve kelevvel x
milkime istirdad ederim mütevelli'i mezbure suâl olunup zikrolunan akarattan kasrı yedine tenbih x
olunmak matlubumdur deyu takriri müddea buyurduklarında mütevelli'i mezbur dahi cevabı ba sevaba ta
saddi edüp filvakı' hâl takrir olunan minval üzre ancak hazreti imamı sani tilmizi evvel ebi Yusuf
aleyhirrahmet katında vâkıf mücerred ve kaffü demekle şartı mezkûre mukarin dahi olursa xxxxxxxx
ve imamı salis tilmizi sani hazreti imamı Muhammed bini Hasenişşeybani hazretleri katında teslim ilel
mütevelli ettikten sonra vakıf sahih ve anların re'yi zerin isabet karinlerinde sıhhatı vakıf müstel
zimi lüzumdur deyu red ve teslimden imtina' ve niza' edüp bilâhara hakimi muvakkı'i sadrı kitab hazret
leri huzurunda müterafian ve her biri mübtegasınca faslu hasme taliban olduklarında hâkimi mumaileyh
esbağallahü niamehu aleyh hazretleri dahi canibi vakfa nazar ve mennaün lilhayr olmaktan hazer edüp
alâ kavli men yeranü vakfı mezburun sıhhat ve lüzumuna hükm edicek vakfı mezbur bil'ittifak sahih
ve lâzım olup nakız ve nakızına mecal mahal oldu. Femen beddelehu badema semiahu feinnema ismihu alel
lezine yübeddilûnehu vallahü semiun alim ve ecrül vâkıfi alel hayyil cevadilkerim cera zalike ve x
hurrire fi gurrei şehri Ramazanil mübarek sene hamse ve erbaa ve mietin ve elf.

şuhudülhâl 1145

Umdetül müderrisinil kiram bap naibi faziletlü Mehmet efendi.

Fahrül müderrisinil kiram faziletlü muhtubi Ahmet efendi .

Fahrül müderrisinil kiram Hıfzı elhac Mehmet efendi.

Fahrül kuzat Ömer efendi Kadi'i Edirne .

Aslı ile mukabele olundu.

İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdik kılındı.

Daktilo: İ:Kızıldoğan

Memur

Mümeyyiz

Müdür .

EK.14a: Mustafa Efendi'ye ait 18 Nisan 1742 (h. 12 Safer 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu (VGMA, 737:34).

[...]

Şeyhülislâm Seyyid Mustafa Efendi ibnü'l-merhûm el-mebrûr Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretleri temhîd-i kevâ'idü'l-cevâhir ve teşyîd-i mebânî-i müberrâta şurû' ve azîmet birle hâ'iz-i kasbü's-seyf uçur-ı mevfûre ve fâ'iz-i ukûdi'l-cevâhir umûr-ı mebrûre olmağa sarf-ı nakdîne-i himmet buyurup taraf-ı zâhirü'ş-şeref-vâlâ menziletlerinden zikr ve beyânı âtî vakf-ı şerîf ve hayr-ı münîflerin evvelâ ikrâra ba'dehu bast-ı da'vâ-yı rücû' ve istirdâda şeref-mend-i vekâletleri oldığı lede'ş-şer'i'l-enver bimâ hüve nehcü's-sübût sâbit ve mütehakkık ve sübût-ı vekâletine hükm-i şer'î munzam ve lâhık olan umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm İsmail Efendi ibn Hüseyin Ağa dârü'l-hilâfeti'l-aliyyeti Kostantiniyyetü'l-mahmiyyede meclis-i şer'-i şerîf-i enver ve mahfil-i dîn-i münîf-i ezherde vakf-ı câ'i'z-zikri tescîl içün mütevellî nasb ve ta'yîn olunmağla îcâl ve ba'de itmâm-ı emrü't-tesbîl şeref-i azl ile fâriğü'l-bâl buyurılan Mustafa Efendi ibn Ömer mahzarında müvekkil-i müşârün-ileyh esbeğallâhü cezîl-i ni'amihi aleyh hazretlerini izâfetle ikrâr-ı mu'teber-i sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı mukarrer-i sarîh-i mer'î edüp müvekkilim veliyyü'n-ni'am müşârün-ileyh lâ-zâle beyne'l-enâm müşârün-ileyh hazretleri mahmiyye-i mahkiyyede Saraçhâne mukâbelesinde vâki' asrında vezîr-i a'zam merhûm Amuca Hüseyin Paşa Vakfı olan medrese-i celîle kapusuna mülâsık ve muttasıl arsa-i sırfa-i mevkûfeden mütevellî-i vakf-ı mezkûrdan sudûr-ı izn ile havza-i tasarruflarına dâhil arsa-i ma'lûmü'l-mikdâr üzerine tayyib-i mâl ahsen-i menâlleriyle mülk ve hakları olmak üzere tah-ı esâs [sayfa 66] ve vaz'-ı binâ ve ahcâr-ı melûkeleriyle îcâd ve inşâ buyurdukları çeşme-sâr-ı celîlü'l-i'tibâr içün Havâss-ı Refî'a kazâsında Paşa Deresi demekle ma'rûf ve meşhûr olan mevzi'de bundan akdem mütevellîsi tarafından me'zûnen hafr etdirdikleri sakiz aded baca ta'bîr olunur abârdan hâsıl olan mâ-i lezîzi tahte'l-arz lağım ve kanavât ile ba'de'l-cem'a ve't-tahsîl mevzi'-i sâlifü'z-zikre karîb olan merhûm Kadri Efendi suyunun baş bacasına isâle ve îsâl andan merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Süleyman Hân tâbe mesvâhü hazretlerinin râh-ı âbına bi-igzni'l-mütevellî ve bi-hakkı'l-mecrâ idhâl ve idrâc buyurup dest-i kerem-i peyvestlerinde olan hüccet-i keşf mantûkunca ashâbı indinde ma'rûf ve erbâbı miyânında ma'lûm ve mevsûf olan vech-i vecîh üzere

vakt u zamânında tahmîn-i sahîh-i mu‘teber ile vezn ve ayâr ve tahmîn olunup hakk-ı mecrâsından mâ‘adâ bir masura mâ-i lezîzi çeşme-sâz-ı mezkûrelerinde icrâ buyurduklarından sonra çeşme-sâz-ı merkûmı ve lağım ve kanavâtına teb‘iyyetle mülk ve hakları olan sâbıku'l-beyân bir masura mâ-i lezîz-i cârîyi hasbeten lillâhi'l-meliki'l-kerîm ve taleben li-merzâti rabbihi'l-müste‘ân er-rahîm bundan akdem tâ’ir-i rûh-ı pür-fütûhları a‘lâ-yı illiyyîne tayarân eden halled-âşiyân-ı behişt-mekân küllü neşkufetihi gülistân-neseb ve semere-i nârsîde-i müşeccere-i hissîleri olan duhter-i pâkize-i ahterleri merhûme ve mağfûrün-lehâ Şerife Saliha Hanım eskenehallâhü te‘âlâ fî gurefi'l-cinân hazretlerinin ilâ âhiri'z-zamân ve inkirâzü'd-devrân şâdî-i rûh-ı revânları içün âmme-i atâattâş ü teşengâne vakf-ı sahîh-i şer‘î-i mü’ebbed ve habs-i sarîh-i mer‘î-i muhalled ile vakf ve habs edüp mâdâmki vücûd-ı bînhûd-ı cihân-sûdları zîb-i sadr-ı şuhûr ve zât-ı sürûşı simâtları dâ’ire-i hestîde mevcûd ola vakf-ı sâlifü'n-ni‘metin tevliyetini evvelâ nefîs-i mekârim-enîslerine şart ve ta‘yîn ba‘dehu evlâd-ı kirâm ve evlâd-ı evlhâd-ı evlâd-ı zevi'l-ihtirâmlarına batnen ba‘de batn ve fer‘an gıbbe aslâ ve kat‘â alâka ve medhalimiz kalmayup tahsîs ve tebyîn ve ba‘dehüm utekâ ve atîkâtlarına ve ba‘dehüm anların dahi kezâlik evlâdlarına ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdlarına şart ve ta‘yîn ve vakf-ı mezkûr dahi bâlâ nişîn-i mesned-fetvâ ve âlâ mekîn-i serîr-i takvâ olan meşâyih-i kirâmi'l-islâm hazerâtının zîr-i nezâret-i aliyyelerinde mahmî olup ve şurût-ı mezkûre vakf-ı mersûmun emr-i tebdîl ve tağyîri merreten ba‘de uhrâ yed-i kerîmlerinde ola deyü şart ve ta‘yîn ve bu vechile kelâm-ı dürer-bâr ve merâm-ı cevâhir-i mikdârların silk-i hitâma keşîde buyurduklarınan sonra çeşme-sâr-ı sâlifü'z-zikri mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslîm ve kâffe-i dil-teşnegân ve attâşın seyrâb-ı intifâ‘ olmaları içün mâ’ü'l-hayât izn-i âlîlerin isâle ve ta‘mîm buyurdılar dedikde gıbbe’t-tasdîkı'l-mu‘teberi'ş-şer‘î emr-i vakf ve teslîm tamâm ve hâl zabt ve tesellüm resîde-i hudâ encâm olmuşiken vekîl-i mûmâ-ileyh semt-i vifâkdan cânib-i şikâka âzim ve mütevellî-i merkûm ile husumet ve nizâ‘a câzim olup vakf-ı menkûl mefhar-i e’imme-i fuhûl olan İmâm-ı A‘zam ve hümâm-ı akdem Ebû Hanife Numan ibn Sabit el-Kûfî cüziye bi'l-hayr ve kûfî hazretlerinin mezheb-i hatîr ü re’y-i münîrlerinde sahîh ve lâzım olmadığına binâ’en kanavât-ı mezkûre ile mâ-i lezîz-i mezkûrı kemâ fi'l-evvel mülk olmak üzere mütevellî-i merkûmdan bi'l-vekâle istirdâd ederim su’âl olunsun dedikde mütevellî-i reşîd redd-i cevâb-ı bâ-savâb-ı sedîd edüp gerçi hâl bast olunan minvâl üzeredir lâkin âlim-i rabbâni hazreti İmâm-ı sâlis

Muhammed eş-Şeybânî re’y-i münîrlerinde vakfiyeti müte‘ârif olan menkûlün vakfiyeti sahîh olup zekr-i te’bîd ile vakfa lüzûm ârız oldığından mâ‘adâ fâzıl-ı samedânı ve kâmil-i bî-müdânî İmâm Ebû Yusuf el-İmâmü's-sânî hazretlerinin re’y-i rezîn ve mezheb-i isâbet-karînlerinde vâkıf mücerred vakaftü demekle vakf sahîh ve lâzım ve sıhhat-i lüzûmı müstelzim olmağla imâmeyn-i hümâmeyn mûmâ-ileyhimânın kavilleri akvâl-i ma‘mûletün-bihâ ve mesâşil-i mu‘avvilün-aleyhâdan olup vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmı iftâ-kerde-i meşâyihu'l-islâm ve muhtâr-ı fahl-i izâm olup hükkâm-ı kirâm eyyedehümüllâhi'l-meliki'l-allâm mucibiyle amele me’mûr ve tenfîz-i vakf ile me’cûrlardır deyü işbu kitâb-ı anberîn-nikâb tevkî‘-irefî‘-i müstetâbı ile şeref-yâb olan hâkim-i hâsim-i ma‘delet-nisâb tûbâ lehu ve hüsnü me’âb hazretlerinin huzûr-ı şerî‘at-i mahzûrlarında müterâfi‘ân ve her birleri mübteğâsınca fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârün-ileyh esbeğallâhü ni‘amehu aleyh hazretleri dahi bu bâbda te’emmül-i lâyık ve tefekkür-i fâ’ik buyurup temhîd-i kavâ‘id-i hayri evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı ahrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve mubtıl-ı hayr olmakdan hazer edüp âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-e’immeti'l-eslâfi'l-eşrâf ve mürâ‘iyen lemmâ yühibbü ri‘âten li-hükmi fi'l-evkâf alâ kavli men-yerâ sıhhatihi emsâl-i haze'l-vakfi'ş-şerîf min i‘lâmi kuvvetü's-sıfati'l-münîf vakf-ı mezbûrun evvelâ sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna ve şurûtunun cevâzına hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î etmeğin vakf-ı mezbûr min-ba‘d sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh ve mütehattim olmağla nakz ve tahvîli muhâl ve tebdîl ve tağyîri adîmü'l-ihtimâl oldı fe-men beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahu ve fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm ve ecre'l-vâkıfü ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm innehu hüve't-tevvâbü'r-rahîm cerâ zâlik ve hurrire fi’l-yevmi's-sânî aşer min Saferi'l-hayr li-sene hamse ve hamsîn ve mi’ete ve elf. Min hicreti men lehü'l-izzi ve'ş-şeref.

Şuhûdü’l-hâl

Sâbıkâ Sadr-ı Anadolı sa‘âdetlü fazîletlü Boluvî-zâde es-Seyyid Mehmed Emin Efendi hazretleri, sâbıkâ İstanbul kâdısı sa‘âdetlü fazîletlü Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Murtazâ Efendi hazretleri, sâbıkâ İstanbul kâdısı fazîletlü sa‘âdetlü Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri, sâbıkâ mahrûse-i [Galata] kâdısı müfettiş-i hazreti Şeyhülislâmî sa‘âdetlü fazîletlü Osman Efendi hazretleri, Mektûbî-i hazreti Şeyhülislâmî umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Hamza-zâde Abdullah Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm tâbi‘-i hazreti Şeyhülislâmî

Hamza-zâde Esad Efendi, umdetü eşrâfi'l-kuzât hazînedâr-ı hazreti Şeyhülislâm Şeyh-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Şer‘iyyâtî Mehmed Efendi, [sayfa 67] umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Tezkireci Atıf Mehmed Emin Efendi, umdetü'l-müderrisîn Tezkireci Abdullah Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Babadağî Süleyman Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Kassâm-ı askerî Hâfız Mehmed Efendi, İmâm-ı hazreti Şeyhülislâmî es-Seyyid İbrahim Efendi, umdetü eşrâfi'l-kuzât ser-levha-i sâbık İmâm-zâde Mehmed Efendi, fahrü'l-kuzât Hasan Efendi, umdetü'l-kuzât Esîrî-zâde Abdülbaki Efendi, umdetü'l-müderrisîn Derviş Mustafa Efendi.

EK.14b: Mustafa Efendi'ye ait 15 Ekim 1742 (h. 15 Şaban 1155) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu (VGMA, 737:54).

[..]

[sayfa 26, satır 3] es-Seyyid Mustafa Efendi ibnü'l-merhûm el-mebrûr Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi sellemehullâhü teʿâlâ ve bekâhu hazretleri taraf-ı zâhirü's-saʿâdeti ve'ş-şereflerinden zikri câ'î vakf ve tesbîllerin evvelâ ikrâra ve baʿdehu daʿvâ-yı sahîhü'l-fehvâ-yı istirdâd ve istircâʿa şeref-mend-i vekâletleri oldığı nehc-i şerʿî ve tarîk-i merʿî üzere sâbit ve sübût-ı vekâletine hükm ve kazâ-yı şerʿî lâhık olan huddâm-ı kirâm-ı zevi'l-ihtirâmlarından hâvi'l-kemâlâti'l-bâhiretü umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm zübdetü'l-müdakkikîni'l-fihâm Ali-zâde İsmail Efendi meclis-i şerʿ-i şerîf-i şâmihu'l-imâd ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihu'l-evtâdda itmâm-i emrü't-tescîl-i âtî ve ikmâl-i mâdde-i tesbîl-i câ'î içün kabûl-i hizmet-i tevliyet ile müfahham ve ser-efrâz ve baʿde tetmîm-i tilke'l-hizmeti'l-aliyyeti şeref-i azl ile fâriğü'l-bâl ve mümtâz kılınan yine huddâm-ı kirâmlarından iʿtibârü'l-müderrisîni'l-kirâm ve iʿtiyâdü'l-muhakkikîni'l-izâm Hamza-zâde Esad Efendi mahzarında takrîr-i kelâm ve sarf-ı bizâʿa-i ihtimâm ve îkâ-i merâma bezl-i mefkûd-i ikdâm eyleyüp izz ü vekâletleriyle müftehir ve mübâhî oldığım hazreti veliyyü'n-niʿam müşârün-ileyh lâ-zâle beyne'l-enâm bi-envâʿi'l-mahâmid müşârün-ileyh hazretleri vâlâ menziletlerinin vâlid-i mâcid-i behişt-âşiyân ve firdevs-mekânları olup asrında şeref-bahş-ı seccâde-i garrâ-yı Şeyhülislâmî revnak-efzâ-yı müttekâ-yı müfti'l-enâmı olan üstâdü'l-mükemmel fi'l-külli kâşif-i küllü muʿaddal ve müşekkel ve şehîd ve saʿîdü'd-dârici ilâ medârici rahmeti rabbihi'l-mecîd merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi ibn es-Seyyid el-Hâc Hâşim Mehmed Efendi hazretlerine bundan akdem niʿam-ı sıhhat ve hayâtdan hisse-mend-i vâyedâr iken ol asr-ı saʿâdet-karîn ve evân-ı maʿdelet-rehînde dîbâce-i dîvân-ı saltanat ve beytü'l-kasîd-i kasîde-i hilâfet mazhar-ı rahmet-i cenâb-ı rahmânî ve müstağrak-ı mağfiret-i hazreti sübhânî hâmî-i havme-i merâhim ve insâf-ı mâhî-i âsâr-ı cevr ve iʿtisâf-ı pâdişâh-ı bülend-bârgâh ve şehenşâh-ı mekârim-destgâh dâʿî-i perver-i maʿdelet-küster ve irsü'l-imâmeti fî hayâtihi mevrûsü'l-hilâfeti fî memâtihi azîmü'ş-şân-ı bi'ş-şerefeyn sâtiʿu'l-burhân-ı fi't-tarafeyn el-merhûm es-sultân ibnü's-sultân Sultân Mustafa Hân inbü's-sultân Sultân Mehmed Hân sabbet aleyhimâ sicâlü'l-fukarât hazretleri havâss-ı hümâyûnları mülhakâtından olup

merhûm-ı müşârün-ileyh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-meşhûn in‘âm ve ihsân buyurdukları Şam-ı şerîf sancağında Kalemun nâhiyesinde vâkı‘a olan kurâdan cânib-i garbîsi Tahun fevkâniyeden cebel-i Kıbleye ve taraf-ı kıblîsi sirâca ve tamâmı arz-ı rahîyeye ve cihet-i şarkîsi şarka-i rahîyeden büyük depeler Kalâlete ve nâhiye-i şimâliyesi vâdî-i Meşhûb'a müntehî olup bu hudûd ile mahdûd ve katna‘îr ile kendi mâbeyninde olan nehr-i cârîden nısfiyet üzere hakk-ı şurbi olan Mu‘ azzamiye nâm karyeyi ve Erzenürrûm (Erzurum) eyâletinde Kuzucan sancağında Görnik nâhiyesinde Günelü Memlahasını ve yine Erzenürrûm eyâletinde Kemah nâhiyesinde mukâta‘a-i memlaha-i Kömür ve Göni Kemah nâhiyesinde Mukâta‘a-i Karye-i Kömür ve yine Kemah nâhiyesinde memlaha-i karye-i Timusi ve Aşağıil nâhiyesinde Sim karyelerini ve yine Şam-ı şerîf nevâhîsinde vâki‘ Baalbek ve tevâbi‘i karyelerini ve dârü's-saltanati'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyyede merhûm Ebülfeth Sultân Mehmed Hân tâbe serâhu câmi‘-i şerîfi kurbünde Mustafabey Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan tarîk-i âmm ile mahdûd bir bâb kârgîr dershâne ve bir bâb kârgîr kütüphâne ve bir sofa ve dehlîz ve on bâb hucurât-ı talebe-i kirâm-ı ulûm ve bir mu‘allimhâne ve sofa ve şadırvan ve üç kenîf ve kanavât-ı memlûke-i müsennât ile şadırvan ve çeşmelere cârî erbâbı beyninde ma‘rûf iki buçuk masura mâ-i lezîzi cârî kendi atyeb-i mâl ve ahsen-i menâllariyle ve müceddeden inşâd ve ihyâ buyurdukları medrese-i celîle-i mü’essiseyi ve medrese-i mezbûreye muttasıl ve mülâsık olup hudûd-ı mezkûreye dâhil eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireyi müştemile bağçelerini sene semân ve mi’ete ve elf târihiyle müverrahnâk imi kıt‘a vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâ ve sene ihdâ eşere ve mi’ete ve elf târihiyle müverraha bir kıt‘a vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâlarında hâlisan li-vechillâhi te‘âlâ ve taleben li-merzâtihi'l-celîl vakf-ı sahîh-i mü’ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edüp vakfiyân-ı münîfe-i sahîhatü'l-fehvâlarında tasrîh ve ayân ve tafsîl ve beyân olundığı vech-i vecîh üzere kurâ-i sâlifetü'z-zikrin galâtından Mekke-i Mükerreme şerrefehallâhü te‘âlâ ilâ yevmi'l-kıyâm ve Medîne-i Münevvere alâ nevverehâ ezke't-tahiyyeti ve's-selâm ve Kudüs-i münîf ve Şam-ı şerîfde ta‘yîn buyurdukları dersiyyeler ve sâ’ir vezâ’if ve mahmiyye-i Kostantiniyye'de vâki‘ medrese-i celîle-i mezkûre ile Erzenürrûm'da vâki‘ kezâlik müceddeden ibnâ ve ihyâ buyurdukları medrese-i mü’essise ve kezâlik Erzenürrûm'un dâhi-i sûrunda zamân-ı kadimde kenîse iken ba‘dehu ber-muktezâ-yı şer‘-i mübîn ma‘bed-i

müslimîn ittihâz olunup Câmi‘-i cedîd demekle ma‘rûf câmi‘-i şerîf harâb olmağla esâsından tecdîd ve hademesinin mukaddemâ ta‘yîn olunan yevmî otuz altı akçe vezâyifinden mâ‘adâ erbâb-ı cihâtın vezâyifine ta‘yîn ve şart ve tebyîn buyurup teslîm-i ile'l-mütevellî ve tescîl-i şer‘î birle emr-i muhâkeme-i şer‘iyye-i adîmetü't-tağyîr tamâm ve vakf-ı merkûm resîde-i hadd-i encâm olup şâhid-i hayrât ve müberrâtları sahâ-i husûlde bu vechile ve vakfiyyelerinde zikr olunan tevârihden sene hamse aşer ve mi’e ve elf hilâline gelince vezâ’if-i merkûme ve şurût-ı mezkûreye kemâ hüve hakkahu mürâ‘ât olunarak âsâr-ı celîlü'l-i‘tibâr-ı hayrları cârî iken zikirleri sâlif kurâları ba‘zı kimesneler vakfiyetden ref‘ ve kendülere mâlikâne etmeleriyle târih-i mezkûrdan şurût-ı mezkûre ve vezâ’if-i mu‘ayyene-i merkûmeye külliyen ri‘âyet müte‘assir ve müte‘azzir belki ol âsâr-ı amîmetü'l-fevâ’id-i hayriyenin bi'l-külliye harap ve mu‘attal belki müte‘addim kalması sezâ ve revâ görülmeyüp mehmâemken vezâ’if-i merkûme ve şurût-ı mezkûreye mürâ‘ât olunmak içün mahmiyye-i mahkiyyede vâkı‘a medrese-i celîleleri erbâb-ı cihâtına sîmkeşhâne mukâta‘ası mâlından tevârih-i muhtelife ile eltâf-ı aliyye-i sultaniye ve a‘tâf-ı behiyye-i hâmâniyeden ceste ceste inâyet ve ihsân buyurılarak ilâ hâze'l-ân ihsân buyurılan yevmî iki yüz altmış üç akçeye bâliğ olup [sayfa 27] meblağ-ı mezkûrdan yevmî yüz elli akçesi vazîfe-i müderris ve yevmî on beş akçesi hâfız-ı kütübü'l-evvele ve yine yevmî on beş akçesi hâfızu'l-kütübü's-sânîye ve yevmî beş akçesi vazîfe-i bevvâb ve yevmî beş akçesi vazîfe-i ferrâş-ı medrese ve yevmî on akçesi vazîfe-i hâce-i mu‘allimhâne ve yevmî sekiz akçesi vazîfe-i halîfe-i mu‘allimhâne ve yevmî beş akçesi ulûfe-i râh-ı âbî olmak üzere ve on aded hucurâtın her birini yevmî beşer akçe bahâ-i revgan-ı zeyt ve şem‘ olmak üzere yevmî cem‘an elli akçe ta‘yîn ve tahsîs olunup ve medîne-i Erzenürrûm'da vâki‘ câmi‘-i şerîf ve medrese-i mü’essise erbâb-ı cihâtının vezâ’ifine mehmâemken mürâ‘ât olunmak içün medîne-i mezbûre gümrüği mâl-ı mukâta‘asından yine tevârih-i muhtelife ile ceste ceste inâyet buyurılup ilâ hâze'l-ân ihsân buyurılan cem‘an yevmî iki yüz otuz akçeye bâliğ olup meblağ-ı mezkûrdan yevmî kırk akçesi vazîfe-i mütevellî ve yevmî beş akçesi vazîfe-i câbî ve yevmî kırk akçesi vazîfe-i müderris ve yevmî otuz akçesi vazîfe-i şeyhü'l-kurrâ ve yevmî yigirmi sekiz akçesi vazîfe-i sükkân-ı hucûrât ve yevmî üç akçesi vazîfe-i bevvâb-ı medrese berây-ı îkâd-ı kanâdîl ve yevmî üç akçesini vazîfe-i ser-halîfe-i dârü'l-kurrâ ve yevmî on akçesi vazîfe-i hitâbet ve yevmî on iki akçesini vazîfe-i imâm-ı evvel ve yevmî on iki akçesi

vazîfe-i imâm-ı sânî ve yevmî on iki akçesi vazîfe-i imâm-ı sâlis ve yevmî altı akçesi vazîfe-i mü'ezzin-i evvel ve yevmî altı akçesi vazîfe-i mü'ezzin-i sânî ve yevmî altı akçesini vazîfe-i mü'ezzin-i sâlis ve yevmî iki akçesi vazîfe-i mu'arrif-i câmi ve yevmî sekiz akçesi vazîfe-i ferrâş-ı evvel-i câmi ve yevmî üç akçesini bahâ-i revgan-ı manâdîl olmak üzere bâ-emr-i âlî ve bâ-re'y-i mütevellî ta'yîn ve bu vechile âsâr-ı hayriyelerine işbu târih-i kitâb-ı sıhhat-nisâa gelince ri'âyet olunup Haremeyn-i Muhteremeyn ve Harem-i Sâlis olan Beytü'l-Mukaddes ve Harem-i Râbi' olan Şam-ı cennet-meşâmdaki âsâr-ı hayriyeleri şurûtı bi'l-külliye mu'attal ve perîşân ve mahmiyye-i Kostantiniyye ve Erzenürrûm'da vâkı'a medâris-i celîlelerin ve câmi'-i şerifin hademesi cihâtı noksan kalmışidi el-hâletü hâzihî cenâb-ı pâdişâh-ı mansûrü'l-livâ sâhib-kırân-ı kişver-güşâ hâtır-nevâz-ı ulemâ-yı dîn-i mübîn nesak-bahş-ı umûr-ı sulehâ-yı mü'minîn şehenşâh-ı Süleyman haşem-i pâdişâh-ı hurşîd-i ilim serîr-ârâ-yı mülk-i tâcdârî zîver-efzâ-yı dîhîm-i şehryârî gevher-i derc-i cihânbânî alem-i ifrâz-ı arsa-i sâhib-kırânî hüdâvend-i Süleyman bârgâh-ı hidîv-i adâlet-küster-i cihân-penâh fermân-fermâ-yı bahr ü ber nâşir-i ahkâm-ı şer'-i münîr peygamber-i emcedü's-selâtîn rûhen ve cismen mahmûdü'l-havâkîn ve semmen ve ismen âfitâb-ı âsumân-ı tekvin ve halk-ı matla'-ı envâr "innâ ce'alnâke halîfeten fi'l-ardi fehküm beyne'n-nâsi bi'l-hakkı" zîver-i taht ve efser-i nâsih-i menkıbet-i İskender ra'iyyet-perver-i ma'delet-küster dürr-i sadefü'n-nesebel-fâhir ve dürrî felekü'l-me'ser ve'l-mefâhir hâ'iz-i imâmet-i uzmâ vâris-i hilâfet-i kübrâ ukde-güşâ-yı rişte-i memleket mir'ât-ı cemâl-i hilâfet cemşîd-i temkin-i feridûn âyîn nûr-ı hadaka-i hilâfet nûr-ı hadîka-i saltanat hâdimü'l-haremeynü'ş-şerîfeyn fermân-fermâ-yı meşrikîn ebü'l-feth ve'l-megâzî es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud Hân-ı Gâzî ibnü's-Sultân Mustafa Hân lâ-zâlet şumûs-ı devletihi ve celâlihi müşerrefetü'l-leme'ân ve gusûn-ı ikbâlihi müverrakatü'l-efnân ve mâ-berahtü râyât-ı celâlihi bi-riyâhi'z-zafer-i menşûre ve âyât-ı ikbâlihi ke's-seb'u'l-mesânî me'sûretün ve meşhûretün hazretleri ârâyiş-efzâ-yı şâhid-i zîbinde hırâm-ı semâhat ve re'fet ve suret-nigâr-ı arûs-ı dilârâminâyet ve atâfet olup zamân-ı adl-i unvân ve evân-ı mekârim-nişânlarında böyle emâkin-i mübârekede bu gûne hayr-ı celîl ve müşâ'î-i cemîlin mu'attal ve perîşân olmasına tab'-ı hümâyûnları rızâ-dâde olmayup âbe-i fihâm ve ecdâd-ı izâmlarından mevrûs oldukları üzere ol hasene-i müstahsene ve sünnet-i seniyyeyi ihyâ buyurmağa himmet ve vâlid-i mâcid-i kesîrü'l-mahâmidleri eserine iktidâ ve tarîk-i tevfîk-i refîklerine iktizâ

buyurup evkâf-ı mezkûrenin imâreti ve vezâ'if-i mersûme cihâtı kemâ fi'l-evvel tevzi ve ihyâ ve müvekkilim müşârün-ileyh hazretleri müceddeden binâ ve inşâ ve fî-mâ-ba'd inşâsını tasmîm buyurdukları evkâf-ı celîlenin masârif ve vezâ'ifine ber-mûceb-i vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ sarf ve i'tâ olunmasına irâde-i aliyye-i şehenşâhîleri müte'allık olup mukaddemâ vâkıf-ı merhûm-ı müşârün-ileyh hazretlerine temlîk ve hâlâ havâss-ı hümâyûnları mülhakâtından olup her biri sûret-i defter-i hâkânî mantûkı üzere lede'l-ahâli hudûd ve sunûrı ma'lûm olan Şam-ı şerîf sancağında Kalemun nâhiyesinde Mu'azzamiye karyesiyle Kefr-i Susyâh ve Ulemâ ve Haşmes nâm kurâyı ve Erzurum sancağında Aşağıil nâhiyesinde vâki' Sim karyesini bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve bâ-fermân-ı âlî müvekkil-i müşârün-ileyh esbeğallâhü ni'amehu aleyh hazretlerine isti'tâf ve istid'âları mûcibince temlîk ve ihsân ve ol vechile dâhil-i havza-i memalik-i aliyyeleri oldukdan sonra müvekkil-i müşârün-ileyh şeyhülislâm ve müfti'l-enâm şemsü'l-hüdâ ve bedrü'l-ulâ lâ-zâlet besâtînü'l-fazl muhdıratün bi-reşehât-ı aklâmihi'l-ânifeti ve mâ-bi-raht-ı suverü'l-fetâvâ müzeyyenetün bi-ecvibeti's-sahîhatü'r-reşîka hazretleri minvâl-i muharrer üzere temellük buyurdukları sâlifü'l-beyân beş aded kurâyı bi-cemî'i mâ-yeştemiluhu ve yahvîhi hasbeten lillâhi'l-meliki'l-ehad ve taleben li-merzâti rabbihi's-samed vakf-ı sahîh-i şer'î-i mü'ebber ve habs-i sarîh-i mer'î-i muhalled ile vakf ve habs edüp şöyle buyurdılar ki mahsûlât-ı gallât-ı kurâ-i mezkûreden ulûm-ı akliye ve nakliyeden mâhir ve tefsîr ve hadîs ve kütüb-i fıkhiyye-i hanefiye ve sâ'ir ulûm-ı nâfi'ayı tedrîse kâdir bir kimesne harem-i muhterem-i beyt-i mükerremde müderris olup eşhür-i selâse-i mübârekede tefsîr-i şerîf ve kadîmden ehl-i hadîsden mütevâris ve mürâ'ât mültezim olan âdâb üzere usûl-i sitte ve sâ'ir mu'teberât-ı kütüb-i ehâdîsden nakl-i hadîs ve şuhûr-ı tis'a-i bâkiyede kütüb-i fıkhiyye-i hanefiye ve sâ'ir ulûm-ı nâfi'adan eyyâm-ı mu'tâdede birer ders-i efrâste muvâzabet ve akîb-i dersde üçer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîf tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ve zamân [sayfa 28] ve rû-ı dâ'ire-i imkân kutb-i hilâfet medâr-ı hayrı ümmet gaysü medâr-ı fâ'izü'l-berekât-ı kerâmet matla'-ı kamerîn iclâl ve celâl mir'ât-ı suvereyn-i ber ve nevâl-i masdar vücûh-ı hayrât ve hasenât menba'-ı yenâbî'-i lütf ve ihsân zıll-i memdûd-ı hazreti ma'bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûs-ı birre esdâfü'l-berrîn ve imtelme'te bi-üli'l-âne esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmı bi-nâmı benâm fî rahibi hümâhu ve eyyedallâhü ve nasarahü ve fevvâhü ve hümâhu hazretlerinin hârik-i

haceb-i eflâk olan kitâb-i illiyyîni makâm a‘mâl ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp kendüye yevmî kırk beş akçe vazîfe i‘tâ oluna ve ders-i mezkûra hâzırûn talebe-i kirâmdan müderris ma‘rifetiyle isit‘dâdı nümâyân olan on nefer talebe-i ulûmun her birine yevmî üçer akçe vazîfeden yevmî otuz akçe vazîfe i‘tâ oluna ve Medîne-i Münevvere alâ nevverehâ efdalü's-selâm ve ezke't-tahiyyede merhûm-ı müşârün-ileyh müceddeden binâ ve ihyâ buyurup vakfiyelerinde zikr olunmayan on yedi aded hucurâtı müştemile medrese-i celîlede fenn-i tefsîr ve hadîs ve fıkh-ı şerîf ve sâ’ir ulûm-ı nâfi‘ayı tedrîse kâdir bir kimesne müderris olup medrese-i mezbûrenin dershânesinde haftada bir gün tefsîr-i şerîf ve bir gün ehl-i hadîsden mütevâris ve mürâ‘ât mültezim olan âdâb üzere usûl-i sitte ve sâ’ir mu‘tebârt-ı kütüb-i hâdisden nakl-i hadîs ve üç gün kütüb-i fıkhiyye-i hanefiye ve sâ’ir ulûm-ı nâfi‘adan birer ders-i efrâste muvâzabet ve akeb-i dersde üçeer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîfe tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-ı dâ’ire-i imkân kutb-i hilâfet medâr-ı hayr-ı ümmet gaysü medâr-ı fâ’izü'l-berekât-ı kerâmet matla‘-ı kamerîn iclâl ve celâl mir’ât-ı suvereyn-i berr ü nevâl masdar-ı vücûh-ı hayrât ve hasenât menba‘-ı yenâbî‘-i lütf ve ihsân zıll-i memdûd-ı hazreti ma‘bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûsı birre esdâfü'l-berrîn ve imtele’te bilâli âle’ihi esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmü be-nâm-ı fî rahîb-i hümâhu ve eyyedallâhü ve nasrihi ve fevvâhü ve hümâhu hazretlerinin hârik-i hacîb-i eflâk olan kitâb-ı illiyyîni makâm-ı a‘mâl ve âsârlarına vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp kendüye yevmî yüz akçe vazîfe i‘tâ oluna ve hucurât-ı mezkûreden on dört aded hucurâtda sâkin on dört aded kimesneye yevmî onar akçe vazîfeden yüz kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve hucurât-ı merkûmeden bir hücrede iki kimesne sâkin olup alâ tarîki'l-münâvebe ferrâş ve bevvâb olup her birine yevmî onar akçeden yevmî yigirmi akçe vazîfe i‘tâ oluna ve hucûrât-ı mezkûrenin on beş aded sükkânına bahâ-i revgan-ı zeyt olmak üzere her birine yevmî beşer akçeden cem‘an yetmiş beş akçe yevmiye revgan-ı zeyt bahâsı verile ve medrese-i mezbûrede âbkeş olan kimesneye yevmî beş akçe vazîfe i‘tâ oluna ve medrese-i celîle-i merkûmeden ihrâc-ı mezbele içün yevmî dört akçe verile ve medrese-i celîle-i merkûmeden ihrâc-ı mezbele içün yevmî dört akçe verile ve medrese-i celîle-i merkûmede sâkin olan talebe-i kirâm ulûm-

ı mücerred-i pâk ve sâlih ve müttekî ve medrese-i mezbûrede tedrîs olunacak derslere isti‘dâdları nümâyân ve bi'n-nefs sâkinler ve edâ-yı nüsük içün hacc-ı şerîfe azîmet ederlerse altmış gün mehil verilüp ziyâde meks ederlerse özri olmadığı hâlde odaları müderrisi ma‘rifetiyle yine erbâb-ı istihkâkdan mücerred ve sâlih ve müttekî ve bir talibe verilüp âhara gerâgat ve kasr-ı yed olunmaya ve müderrisi tarafından bir kimesneye himâye ve ricâ ile sened verilmeyüp ancak sâkin oldukları müddetde ta‘yîn olunan vazîfelerine mutasarrıflar olup bir takrîb ile te’ehhül ederler ise hucurâtından ihrâc olunup erbâb-ı isti‘dâddan birer talibe verile ve hucurât-ı mezkûrede sâkin olan talebe-i fihâm-ı ulûm haftada beş gün ders-i mezkûrlara hâzır olalar ve hucurât-ı mezkûrelerden biri tahliye olundukda ders-i mezkûrelere isti‘dâd ve istihkâkı olan bir kimesne müderrisi ma‘rifetiyle dâhil-i hücre olup şefâ‘at ve ricâ ile nâ-ehl kimesneye verilmeye ve müderris olan kimesne hayâtda oldukça ta‘yîn olunan vazîfesine mutasarrıf ola bi-emrillâhi te‘âlâ dâr-ı fenadan mülk-i bekâya irtihâl edüp medrese-i mezbûre müderrisliği mahlûl oldukda ol belde-i mübârekede ehl-i ilim ve fâzıl ve müttekî bir kimesneye tevcîh olunmak üzere Medine-i Münevvere kâdısı ve şeyhü'l-harem ağa arzıyla verile zikr olundığı vech üzere âlim ve fâzıl ve müttekî kimesne bulunmadığı hâlde Âstâne-i Saâdet'den bir mahal ve müstahak kimesne irsâl olunmak üzere arz oluna ve hucurât-ı mezkûrede sâkin talebe-i ulûm refâh-ı hâl ile ravza-i mutahhara-i nebî aleyhis'selâtü ve's-selâmda subh u mesâ şevketlü mehâbetlü kudretlü kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin devâm-ı ömr ü devlet ve kıyâm- fer ü şevketleri ed‘iyesine müdâvemet eyleyeler ve Mekke-i Mükerreme'de olan dersiyye ve talebe-i ulûm ve medrese-i mezbûre müderrisinin ve hucurâtda sâkin olan talebe-i ulûmun ve ravza-i mutahharada olan dersiye ve talebe-i ulûm vezâ’iflerini Âstâne-i Saâdet'de mütevellî olanlar beher sene emîn-i sürreye teslîm ve anlar dahi Medîne-i Münevvere'ye duhûl etdiklerinde kâdı efendi ve şeyhu'l-harem ağa ma‘refetleriyle medrese-i mezkûre müderrisine teslîm ve müderris olan kimesne dahi kâdı efendi ve şeyhu'l-harem ağa ma‘rifetleriyle talebeye ve sâ’ir ashâb-ı vezâ’ife tevzi ve taksîm eyledikden sonra tamâmen kabz eylediklerini müş‘ir Âstâne-i Saâdet'de Haremeyn-i Muhteremeyn Mahâsebesi'ne kayd olunmak üzere hüccet-i şer‘iyye ve memhûr defteri ahz oluna ve bir sâlih ve mütedeyyin kimesne ravza-i pâkize-i seyyidü'l-enâm aleyhi ezke't-tahiyyetü ve's-selâmda fî külli vaktin ve hîn-i salât ve selâm-ı eşrefü'l-mürselîn ile meşgûl olup yevmî on akçe vazîfe i‘tâ oluna ve kıble-i evvel ve

beyt-i sâni ve harem-i sâlis olan Mescid-i Aksâ kurbünde sahra-i müşerrefe kubbesi altında ilim ve fazl ile meşhûr ve afâf ve diyânet ile mezkûr âdeb-ı eslâfı ârif ve şerâyit-i nakl-i hadîse vâkıf bir kimesne vech-i meşrûh üzere eşhür-i selâse-i mübârekede tefsîr-i şerîf ve usûl-i sitte ve sâ'ir kütüb-i sikât-ı e'imme-i hadîsden nakl-i hâdîs-i şerîfe ve rivâyet-i ihbâr-ı latîfe edüp şuhûr-ı tis'a-i bâkiyede sâ'irn ulûm-ı nâfi'a ve kütüb-i fıkhiyye-i hanefiyeden eyyâm-ı mu'tâdede tedrîs ve akeb-i dersde üçer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîfe tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-ı dâ'ire-i imkân kutb-i hilâfet-medâr hayr-i ümmet oluna kezâlik Medîne-i Münevvere şerefehallâhü te'âlâ ilâ yevmi'l-âhirede dahi evsâf-ı merkûme ile mevsûf ve diyânet ve takvâ ile ma'rûf bir kimesne müderris olup ravza-i mutahhara-i cenâb-ı seyyidü'l-enâm aleyhi's-salâtü ve's-selâmda vech-i meşrûh üzere edâ-i selât ü selâm ve ve vakâr ve heybet ile câlis ve sevb-i hudû' ile lâbis oldığı hâlde eşhür-i selâse-i mübârekede tefsîr-i şerîf ve usûl-i sitte ve inde's-sikât-i mu'tebere ve lede'l-ahâlî hadîs-i ma'rûf ve mütevâtir sâ'ir kütüb-i hâdisden nakl-i hadîs-i şerîf va sâ'ir tis'a-i bâkiyede kütüb-i fıkhiyye-i hanefiyeden va diğer ulûm-ı nâfi'adan eyyâm-ı mu'tâdede birer ders-i efrâsteye muvâzabet ve akeb-i dersde birer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîf tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-i dâ'ire-i imkân kutb-i hilâfet medâr-ı hayrı ümmet gaysü medâr-ı fâ'izü'l-berekât-ı kerâmet matla'-ı kamerîn iclâl ve celâl mir'ât-ı suvereyn-i ber ve nevâl-i masdar vücûh-ı hayrât ve hasenât ve menba'-ı yenâbî'-i lütf ve ihsân zıll-i memdûd-ı hazreti ma'bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûs-ı birre esdâfü'l-berrîn ve imtele'te bi-üli'l-âne esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmı bi-nâmı benâm fî rahîbi hümâhu ve eyyedallâhü ve nasarahü ve fevvâhü ve hümâhu hazretlerinin hârik-i hacîb-i eflâk olan kitâb-i illiyyîni makâm a'mâl ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp kendüye yevmî kırk beş akçe vazîfe i'tâ oluna ve ders-i mezkûra hâzırûn talebe-i kirâmdan müderris ma'rifetiyle isit'dâdı nümâyân olan on nefer talebe-i ulûmun her birine yevmî üçer akçe vazîfeden yevmî otuz akçe vazîfe i'tâ oluna ve hucurât-ı mezkûrede hâzırûn talebe-i kiramdan müderris ma'rifetiyle isti'dâdı nümâyân olan on nefer talebe-i ulûmun her birine yevmî üçer akçe vazîfe ile cem'an yevmî otuz akçe vazîfe i'tâ oluna [sayfa 29] gaysü medâr-ı fâ'izü'l-berekât-ı kerâmet matla'-ı kamerîn iclâl ve celâl mir'ât-ı suvereyn-i ber ve nevâl-

i masdar vücûh-ı hayrât ve hasenât menba‘-ı yenâbî‘-i lütf ve ihsân zıll-i memdûd-ı hazreti ma‘bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûs-ı birre esdâfü'l-berrîn ve imtele’te bi-üli'l-âne esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmı bi-nâmı benâm fî rahîbi hümâhu ve eyyedallâhü ve nasarahü ve fevvâhü ve hümâhu hazretlerinin hârik-i haceb-i eflâk olan kitâb-i illiyyîni makâm a‘mâl ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp kendüye yevmî kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve ders-i mezkûra hâzırûn talebe-i kirâmdan müderris ma‘rifetiyle isit‘dâdı nümâyân olan on nefer talebe-i ulûmun her birine yevmî ikişer akçe vazîfeden yevmî yigirmi akçe vazîfe i‘tâ oluna ve harem-i râbi‘ olan Şam-ı cennet-meşâmda Câmi‘-i Atîk-i Emeviye'de fenn-i celîli- hadisi mütefennin ve tedrisi kütüb-i fenne kudreti metîn ve e’imme-i hadîsden mu‘anan alâ vechi'l-ma‘rûf fîmâ beyne erbâbihi mücâz ve me’zûn ve şuyûh-ı hadîsden bir mühaddis nasb ve ta‘yîn olunup ol dahi kütüb-i usûl-i sitte ve sâ’ir mü’ellefât-ı mütedâvile-i hadîs ikra’ ve tedrisine mürâ‘iyen li'l-âdâb eyyâm-ı mu‘tâdede müdâvim ola ve kadîmen ve hadisen e’imme-i hadîsden mütevâris ve mürâ‘âtı mültezim olan âdâbı murâ‘i olup vakâr ve heybet ile câlis ve sevb-i sekîne ve rezâneti lâbis olmak üzere ba‘de'l-besmele erbâb-ı fennin uzamâsı ve müte’ahhirîn ve kudemâsı lisânlarından mesmû‘ ve mütevâris olan du‘â-i me’sûrı dersden mukaddem kırâ’ete muvâzib ve mülâzım ola ve hiye "Bismillâhirrahmânirrahîm ekmelü'l-hamdi alâ külli hâl ve's-salâtü ve's-selâmü'l-itmâm alâ seyyidi'l-mürselîn küllemâ zükirehü'z-zâkirûn ve gafele an-zikrihi'l-gâfilûn allâhümme salli aleyhi ve alâ âlihi ve sahbihi ve alâ sâ’iri cemî‘u's-sâlihîn ve nes’elüke niyâti mâ-yenbagî in-yes’eluhü's-sâ’ilûn intehâ ve ve şuyûhuna ihtirâm ve senâların iltizâm ve sâ’ir âdebı murâ‘atda ihtimâm ile"eyyâm-ı mu‘tâdede ıkrâ ve tedrisine müdâvemet ve akeb-i dersde üçer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîfe tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-ı dâ’ire-i imkân kutb-i hilâfet-medâr hayri ümmet gaysü medâr-ı fâ’izü'l-berâket-ı kerâmet matla-ı kamerîn iclâl ve celâl mir’ât-ı suvereyn-i ber ve nevâl-i masdar-ı vücûh-ı hayrât ve hasenât menba‘-ı yenâbî‘u lütf ve ihsân zılli memdûd-ı hazreti ma‘bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûs-i birre esdâfü'l-berrîn ve imtele’te bilâli âlâ’ihi esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmi be-nâmı fî rahibi hamâhü ve eyyedallâhü ve nasarahu ve fevvâhü ve hamâhu hazretlerinin hârik-i haceb-i eflâk olan kitâb-i illiyîn-i makâm-ı a‘mâl

ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp kendüye yevmî kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve îzâh ve binâya kâdir kimesne mu‘abbid ve kâri-i ders olup kendüye yevmî sekiz akçe vazîfe i‘tâ oluna ve ashâb-ı tecvîd ve tertîlden bir hûb nefes ve hoş elhân kimesne akeb-i dersde kâri’u'l-aşr olup kendüye yevmî üç akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bir sâlih ve mütedeyyin kimesne akeb-i dersde resûl-i ekrem ve nebiyyi muhterem sallallâhü te‘âlâ aleyhi ve sellem hazretlerinin rûh-ı mu‘attarlarına salavât-ı şerîfe tilâvet edüp kendüye yevmî üç akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bunlardan mâ‘adâ derse hâzırûn talebe-i kirâmdan müderrisi ma‘rifetiyle isti‘dâdı olan dokuz nefer talabe-i ulûmun her birine yevmî ikişer akçe vazifeden yevmî on sekiz akçe vazîfe i‘tâ oluna ve yine Şam-ı şerîfde vâki‘ zâviye-i Nakşibendiye-i Cüvâniye'de seccâde-nişîn tedrîs ve irşâda kuvveti uyûni'l-ârifîn ve izzeti vücûhi'l-kâşifîn şeyh-i azîz-i kerâmet-âyîn cenâbına yevmî kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve yine Şam-ı şerîfde kâ’in zâviye-i Nakşibendiye-i Berrâniye'de seccâde-nişîn tedrîs ve tefhîm ve irşâd ve ta‘lîm-i gavsü'l-berâyâ gaysü'l-atâyâ olan şeyh-i mekârim-karîne yevmî kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bunlardan mâ‘adâ merhûm-ı müşârün-ileyhin dârü's-saltanati'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyyede binâ ve ihyâ buyurdukları medrese-i celîleleri kurbünde kâ’in mu‘allimhâneleri hâcesine ber-vech-i muharrer Simkeşhâne Muketa‘ası mâlından ta‘yîn olunan vazîfe-i mersûmesinden mâ‘adâ yevmî on akçe vazîfe bi-tarîki'z-zam i‘tâ oluna ve yine mu‘allimhâne-i merkûme halîfesine bi-tarîki'z-zam yevmî iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve ta‘lîm-i fenn-i hatta mâhir ve nükât ve mezâyâ-yı kitâbetde mâhir bir kimesne mu‘allimhâne-i merkûmede hâce-i meşk olup haftada iki gün ta‘lîmi mukâbelesinde kendüye yevmî on akçe vazîfe i‘tâ oluna ve hirfetinde mâhir bir kimesne mücellid-i kütüb olup medrese-i celîle-i mezbûre kurbünde kâ’in kütüphânede mevcûde olan kütüb-i nakliye-i mevkûfeyi lede'l-hâce ta‘mîr ve termîmi mukâbelesinde kendüye yevmî beş akçe vazîfe i‘tâ oluna ve mu‘allimhâne-i mezbûrede ta‘allüm-i Kur’ân-ı mecîd eden otuz nefer etfâl-i müslimîn içün evâsıt-ı şehr-i Ramazânü'l-mübârekede ber-vech-i mu‘tâd-ı kadîm her birine birer kapama ve birer papuç ve birer kuşak ve birer fes iştirâ olunmak içün gallât-ı merkûmeden beher sene on dörder bin dörder yüz akçe verile ve medrese-i mezbûre kurbünde kâ’in türbede bir kimesne türbedâr olup kendüye yevmî on dört akçe vazîfe verile ve medrese-i mezbûrede bir mücevvid ve müterettil kimesne şeyhu'l-kurrâ olup talebe-i kirâma Kur’ân-ı

kerîm ve vücûh-i nazm-ı mübîn ta‘lîmi mukâbelesinde kendüye yevmî yigirmi akçe vazîfe i‘tâ oluna ve medrese-i mezkûrede îkâd-ı kanâdîl içün bir kimesneye yevmî iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve kanâdîl-i merkûme içün beher yevm dörder akçe revgan-ı zeyt iştirâ oluna ve yevmî bir akçe ile çârûb iştirâ oluna ve yevmî dört akçe ile mezbele-i medrese ihrâc oluna ve medrese-i merkûmenin dershanesine müceddeden eczâ-i şerîfe vaz‘ olunup medrese-i mezbûre on hücre olmağla mecmû‘unda sâkin olan on nefer talebenin her biri dershâne-i mezbûrede [sayfa 30] yevm-i Cum‘a'dan mâ‘adâ beher yevm ba‘de edâ-i salâtü'l-fecr Kur’ân-ı azîmü'ş-şândan nısf hizb kırâ’at ve akeb-i kırâ’atde üçer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîf tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-ı dâ’ire-i imkân kutb-i hilâfet-medâr hayr-ı ümmet gaysü medâr-ı fâ’izü'l-berekât matla‘-ı kamereyn iclâl ve celâl mir’ât-ı suvereyn-i ber ü nevâl masdar-ı vücûh-i hayrât ve hasenât menba‘-i yenâbi‘u lütf ve ihsân küllü memdûd-ı hazreti ma‘bûd halîfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sulten Mahmud ellezi eşrefet bi-envâri şumûs-ı birre esdâfü'l-berrîn ve imtele’te bilâli âlâ’ihi esdefü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmi be-nâmı fî rahîb-i hamehü ve eyyedallâhü ve nasarahü ve hamâhü hazretlerinin hârik-i haceb-i eflâk olan kitâb-ı illiyyîni makâm-ı a‘mâl ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihdâ edüp ve her re’s-i şehrde birer hatm-i şerîf edüp sevâbını vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh cennet-mekân adn-âşiyân es-Seyyid Feyzullah Efendi ve dershâne-i mezbûre kurbünde vâki‘ türbe-i şerîfede medfûn merhûm oğlum es-Seyyid Feyzullah Molla ve es-Seyyid Şeyh Mehmed Molla ve kerîmem Şerîfe Fatıma Hanım ve birâderim es-Seyyid Ali Efendi ve hemşîrem Şerîfe Safiye Hanım ve sâ’ir akrabe ve ta‘allukâtın ervâh-ı tayyibelerine ihde edüp her birine yevmî ikişer akçeden yevmî yigirmi akçe vazîfe i‘tâ oluna ve ânifen zikri sâlif mu‘allimhâne içün yevmî iki akçe bahâ-i hasır ve çârûb verile ve medrese-i merkûmede bevvâb olan kimesne hâfız-ı eczâ-i şerîfe ve medrese-i merkûme ittisâlinde vâki‘ çeşmenin hâfız-ı tası olup gecelerde hücresinde hıfz ve seheğri mahalline vaz‘ ve ta‘lîk etmek şartıyla kendüye yevmî ikişer akçe vazîfe i‘tâ oluna ve zikr olunan eczâ-i şerife kırâ’ati hucuret-ı mezkûre sükkânına meşrûta olup kimesnenin yedine berât i‘te olunmaya ve yine mahmiyye-i mahkiyyede vâki‘ saraçhâne kurbünde sadrıa‘zam-ı sâbık merhûm ve mağfûrün-leh Hüseyin Paşa binâ ve ihyâ eylediği medrese-i celîleleri dershanesine kezâlik müceddeden otuz aded ecze-i şerîfe

vaz‘ olunup medrese-i mezbûre bevvâb-ı hücresiyle on yedi hücre olmağla on beş hücrede sâkin talebe-i ulûmun her biri dershâne-i merkûmede yevm-i Cum‘a'dan mâ‘adâ beher yevm ba‘de edâ-i salâtü'l-fecr Kur’ân-ı azîmü'ş-şândan birer aşr-ı şerîf tilâvet ve akeb-i tilâvetde üçer ihlâs-ı şerîf ve birer fâtiha-i şerîfe tilâvet edüp sevâbını rûh-ı zemîn ü zamân ve rûh-ı dâ’ire-i imkân kutb-i hilâfet-medâr hayr-i ümmet gaysü medâr-ı fâ’izü'l-berekât-ı kerâmet matla‘-ı kamereyn iclâl ve celâl mir’ât-ı suverâyn-iber ü revâl masdar-ı vücûh-i hayrât ve hasenât meba‘-ı yenâbi‘ulütf ve ihsân zılli memdûd-i hazreti ma‘bûd hilâfetü'z-zamân es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Mahmud ellezî eşrefet bi-envâri şumûs-ı birre esdâfü'l-berrîn ve imtele’te bilâli âlâ’ihi esdâfü'l-bahreyn lâ-zâle'l-enâmi be-nâmı fî rahibi hamâhü ve eyyedallâhü ve nasarahü ve fevvâhü ve hamâhü hazretlerinin hârik-i haceb-i eflâk olan kitâb-ı illiyyîni makâm-ı a‘mâl ve âsârlarına ve vâlid-i mâcidim merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin ve bu vâkıf-ı âcizin rûhlarına ihde edüp ve her re’s-i şehrde birer hatm-i şerîf edüp sevâbını müşârün-ileyh merhûm Hüseyin Paşa'nın rûh-ı şerîfine ve medrese-i mezbûre kapusı kurbünde müceddeden binâ olunan türbede medfûne kerîmem Şerîfe Saliha Hanım rûh-ı şerîfine ve sâ’ir mü’minîn ve mü’minâtın ervâh-ı tayyibelerine ihdâ olunup her birine yevmî ikişer akçeden on beş kimesneye yevmî otuz akçe vazîfe i‘tâ oluna ve on altıncı hücrede sâkin olan kimesne hâfız-ı eczâ-i şerîfe olup kendüye yevmî iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bevvâb hücresinde sâkin olan kimesne kerîmem merkûm Şerîfe Saliha Hanım'ın türbesinin miftâhdârı olup kendüye yevmî bir akçe vazîfe i‘tâ oluna ve zikr olunan eczâ-i şerîfe kırâ’ati kezâlik hücre-i mezbûre sükkânına meşrûta olup kimesnenin yedine berât i‘tâ olunmaya ve bir sâlih ve müttekî kimesne medrese-i mezbûre kapusı ittisâlinde bine ve ihyâ olunan çeşmenin hâfız-ı tası olup gecelerde hıfz ve seheri mahalline vaz‘ ve ta‘lîk etmek şartıyla kendüye yevmî iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve çeşme-i merkûmenin râh-ı âbı bölükbaşısına yevmî ikişer akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bölükbaşısı tarafından ta‘yîn olunan çeşme-i mezkûre su yolcısına yevmî üçer akçe vazîfe i‘tâ oluna ve fenn-i kitâbetde mahâret-i kâmilesi olan bir müstakîm kimesne Âstâne-i Saâdet'de kâtib-i vakf-ı mezbûr olup yevmî yigirmi akçe vazîfe i‘tâ oluna ve yine Âstâne-i Saâdetde bir mütedeyyin kimesne câbî olup Simkeşhâne Mukâta‘ası mâlından inâyet ve ihsân buyurılan yevmî iki yüz altmış üç akçe yevmiyeyi şehr be-şehr emîni yedinden ahz ve mütevellî tarafına teslîm ve ashâb-ı vezâ’ife yed-i mütevellîden tevzi ve

taksîm olunmak üzere cânib-i mütevellîye îsâl eyleyüp kendüye yevmî beş akçe vazîfe i‘tâ oluna ve Erzenürrûm'da vâki‘ sâlifü'z-zikr medrese-i celîlede müderris olan kimesne ve Erzenürrûm Gümrüği mâlından ta‘yîn olunan yevmî kırk akçe vazîfesine gallât-ı küre-i mezkûreden yevmî yigirmi akçe vazîfe zam olunup Erzenürrûm'da olan müsakkafât icâresinden bir şey verilmeye ve medrese-i mezbûrenin müştemile oldığı on aded hucurât-ı latîfeden yedi aded hucurâtın her birine Erzenürrûm Gümrüği mâlından yevmî dörder akçe vazîfeden yevmî yigirmi sekiz akçe vazîfesini alup üç aded hücrenin vazîfesi olmamağla yine gallât-ı mezkûreden her birine yevmî dörder akçeden on iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve medrese-i merkûmede bir müsta‘id kimesne mu‘idü'd-ders olup kendüye yevmî beş akçe vazîfe i‘tâ oluna ve medrese-i mezbûrede bir kimesne halîfe-i sânî-i kurâ olup yevmî üç akçe vazîfe i‘tâ oluna ve yine Erzenürrûm'da vâki‘ câmi‘-i cedîdede yevmî üç akçe ile ferrâş-ı sâni olan kimesneye gallât-ı mezkûreden bi-tarîki'z-zam yevmî beş akçe vazîfe verile ve bahâ-i şem‘-i asel ve masârif-i câmi‘-i şerîf içün [sayfa 30] Erzenürrûm Gümrüği mâlından ta‘yîn olunan yevmî beş akçeye yevmî üç akçe dahi zam olunup sarf oluna ve bahâ-i revgan-i kanâdîl içün mukâta‘a-i mezbûre mâlından ta‘yîn olunan yevmî üç akçeye yevmî iki akçe dahi zam olunup sarf oluna ve fenn-i celîl-i tefsîr ve hadisde mâhir ve nush ve va‘za kâdir bir kimesne zikr olunan câmi‘-i şerîfde Cum‘a şeyhi olup yevmî on akçe vazîfe i‘tâ oluna ve huffâz ve mücevvidînden üç nefer kimesnelerin biri yevmî üç akçe ile ser-mahfil ve ikisi yevmî ikişer akçe ile devrhân-ı evvel ve devrhân-ı sâni olalar ve san‘atında mâhir bir kimesne râh-ı âbı ve lağımı olup edâ-i hizmet-i lâzımesi mukâbelesinde yevmî yedi akçe vazîfe verile ve bir kimesne selcî ve mükennes-i kenîf olup yevmî yedi akçe vazîfe verile ve yevmî iki akçe ile çârûb iştirâ oluna ve medîne-i Erzenürrûm'da mukâta‘a-i mezbûre mâlından yevmî beş akçe ile câbî olan kimesnenin vazîfesine gallât-ı mezkûreden yevmî beş akçe zam oluna ve fenn-i erkâm ve kitâbetde mehâret-i kâmilesi olan bir kimesne medîne-i Erzenürrûm evkâfına kâtib olup mahsûl-i gallât-ı mezkûr eden kendüye yevmî kırk akçe vazîfe i‘tâ oluna ve bâlâda zikri sâlif ErzenürrûmGümrüği mâlından cihet-i tevliyet olmak üzere ta‘yîn olunan yevmî kırk akçeden mâ‘adâ gallât-ı kurâ-i mezkûreden bi-tarîki'z-zam yevmî kırk akçe dahi cihet-i tevliyet ola ve Medîne-i Münevvere şerrefehallâhü te‘âlâ ilâ yevmi'l-âhirede vâki‘ medrese-i mü’essisenin hasbe'l-iktizâ ta‘mîrine gallât-ı kurâ-i mezkûreden yevmî otuz üç akçe sarf oluna ve

medîne-i Erzenürrûm'da vâki‘ medrese-i münîfe ve câmi‘-i cedîd ta‘mîrine yevmî on akçe sarf oluna ve Âstene-i Saâdet'de vâki‘ medrese-i celile ve mekteb-i şerîf ve çeşme-i latîf ta‘mîrine yevmî otuz dört akçe sarf oluna ve mekteb-i mezbûr hâcesine süknâsı meşrûte olmak üzere iştirâ olunacak menzil ta‘mîrine yevmî on akçe sarf oluna ve Saraçhâne mukâbilinde merhûm Hüseyin Paşa Medresesi kurbünde zikri sâbık müceddeden binâ olunan çeşme-i latifenin ta‘mîrine yevmî on akçe sarf oluna ve hâric-i sûrda vâki‘ gerek merhûm-ı müşârün-ileyhin ve gerek müvekkil-i mûmâ-ileyh hazretlerinin râh-ı âb ve kanavâtı ta‘mîrine yevmî yigirmi akçe sarf oluna ve müceddeden mevzû‘a eczâ-i şerîfe sandukası ve çeşme taslarını ta‘mîre yevmi üç akçe sarf oluna ve bi'l-cümle ta‘mîrât-ı mezkûre içün ta‘yîn olunan yevmî yüz yigirmi akçeye bâliğ olmağla hasbe'l-iktizâ ta‘mîrâta sarf olunan meblağ hîn-i muhâsebede mahsûb olup mâ‘adâsı yed-i mütevellîde mahfûz olup zeyl-i defter-i muhâsebeye ketb ve tahrîr oluna ve vakf-ı şerîf-i merkûm Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend-i Osmaniye lâ-zâlet mahmiyye-i bi-sunûf-i eltâfü'r-rahmâniyede murabba‘-i nişîn erîke-i sadr-ı vâlâ-yı fetvâ olan meşâyih-i kirâm-ı islâm hazerâtının zîr-i nezâret-i seniyyelerinde mahmî ve âsûde olup kendülere yevmî onar akçe nezâret i‘tâ oluna ve müvekkilim sâhibü'l-hayri'l-mevkûr şükrullâhi sa‘yihi'l-meşkûr mûmâ-ileyh hazretleri şöyle şart buyurdılar ki zikr olunan hayrât ve müberrât mâdâmki sâbit ve dâ’im ola müderrisîn-i mûmâ-ileyhim her dersin akebinde cümle talebe-i kirâm ile dest-i ibtihâl ve niyâzı perdâşte-i dergâh-ı hudâvend-i çâre-sâz edüp mümellik-i müşârün-ileyh esbeğallâhü celâ’ili ni‘amehu aleyh hazretleri ki cenâb-ı memleket âre-yı saltanat-ı Osmanî ve serîr-i pîrîy-ı misâha-i adl ve cihânbânî Sultân Mahmud Hân-ı Gâzi ibnü's-Sultân Mustafa Hân hazretleridir ism-i pâkve nâm-ı tâbnâkile unvâ-ı makâle-i du‘â-yı hayr kılup üç ihlâs-ı şerîf ve bir fâtiha-i münîfe ile yâd edeler ve mâdâmki müvekkilim müşârün-ileyh hazretlerinin mihr-i cihântâb-ı vücûd-ı âlemsûdladı matla‘-ı hayâtdan tâli‘ ve eşi‘a-i nûr-ı ziyâ-küster zât-ı sürûşî simâtları aktâr-ı cihana lâmi‘ ola emr-i tevliyet ve husûs-ı azl ve nasb ve revâbıt-ı nakz ve tahvîl ve zavâbıt-ı tağyîr ve tebdîl merreten ba‘de uhrâ ve kerreten ba‘de ûlâ kendi nefs-i nefislerine müfevvez ve mahsûs ola ba‘dehu mahz-ı tevliyet merhûm ve mağfûrün-leh cennet-mekân firdevs-âşiyân vâlid-i mâcidimiz hazretlerinin vakfiyye-i ma‘mulün-bihâlarında şart ve ta‘yîn buyurdukları üzere evlâd-ı kirâmlarına ve evlâd-ı evlâd-ı emcâdlarına ve evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı mekârim-mu‘tâdlarının

ekber ve eslah ve erşedine batnen ba‘de batn ve neslen ba‘de nesl ve fer‘an isr-i asl meşrûta ola ve ba‘de'l-inkirâz ne‘uzü billâhi min-kahri'l-feyyâz utekâ ve atîkâtlarının eslah ve erşedine ve ba‘dehüm evlâdlarına ale'l-vetîretü'l-mezkûre meşrûta ola ve ba‘de'l-inkirâzü'l-kül re’y-i rezîn-i hâkimü'l-vakt ve işâret-i isâbet-karîn nâzır-ı vakf-ı mezbûr ile sulehâ-yı müslimînden ârâyiş-i diyenet ile mütehallî ve zîver-i istikâmet birle mütehallî rü’yet-i umûr-ı vakfa kâdir ve sâ‘î-i şâniyye-i hayâtından ârî bir kimesne mütevellî nasb olunup tevliyet-i mezkûreye vezâ’if-i mersûmesiyle mutasarrıf ola ve gallât-ı mezkûreden her ne fazla kalursa yed-i mütevellîde hıfz olunup lede'l-hâce ve'l-iktizâ evkâf-ı mezkûrenin umûr-ı lâzıme ve mühimmesine harc u sarf oluna ve mürûr-ı eyyâm ve kürur-ı şuhûr ve a‘vâm ile vakf-ı mzba fütûr ve mahsûl ve galâtına kusûr terettüp edüp ri‘âyet-i şurût ve iltizâm-ı kuyûdı müte‘azzir olur ise vakf-ı mezbûr mutlakâ fukarâ-yı müslimîne sarf oluna deyü ta‘yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd birle hatm-i kelâm ve istîfâ-yı merâm buyurduklarından sonra kurâ-i mezkûreyi fârigan ani'ş-şevâgil ve'l-mevâni‘u'l-âdî teslîm-i lâ-yefnâ ile mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslîm ol dahi vech-i müte‘ârif üzere kabz ve tesellüm eyleyüp sâ’ir mütevelliyân-ıa evkâf ve mütesarrıfân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâm ve ri‘âyet-i şurût ve kuyûdunda sarf-ı bidâ‘a-i ihtimâm eyledi deyü bi'l-vekâle ba‘de'l-ikrâr ve't-tasdîk emr-i vakf [sayfa 32] tamâm ve kayd ü şurût encâm bulmuşiken vekîl-i mûmâ-ileyh inân-ı kelâmını semt-i rucû‘a atf ve zimâm-ı makâle savb-ı istirdâda sarf edüp vakf-ı akâr mefhar-i kibâr-ı e’imme olan İmâm-ı A‘zam ve hümâm-ı akdem sirâcü'l-milleti ve'd-dîn üstâdü'l-e’immeti'l-müctehidîn Ebû Hanife Numkan ibn Sabit el-Kûfî âmilehallehü bi-lütfihi'l-celî ve'l-hafî hazretlerinin mezheb-i hatîrlerinde sahih lâkin gayri lâzım ve sıhhat-i luzûmı müstelzim oldığından nâşî kurâ-i mezkûreyi kemâ fi'l-evvel müvekkil-i müşârün-ileyh hazretlerinin havza-i mülklerine istirdâd ederim dediklerinde mütevellî-i Sühan-sâz ve cevâb-ı bâ-savâba âğâz edüp eğerçi hakîkat-i hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin âlim-i rabbâni hazreti İmâm Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re’y-i münîrlerinde zikri teşbîd eden vafkfa lüzûm ârız oldığından mâ‘adâ fâzıl-ı samedânî hazreti İmâm Ebû Yusuf el-imâmü's-sânî re’y-i rezîn ve mezheb-i sıhhat-karînlerinde vâkıf mücerred vekaftü demekle vakf sahîh ve lâzım ve müstelzim olmağla imâmeyn-i mûmâ-ileyhimânın kavilleri akvâl-i ma‘mûlün-bihâ ve mesâ’il-i mu‘avvelün-aleyhâdan olup vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmı iftâ-kerde-i meşâyih-i islâm ve muhtâr-ı fuhûl-i izâm olup hükkâm-ı kirâm eyyedallâhü'l-meliki'l-üallâm

mucibiyle amele me’mûr ve tenfîz-i vakf ile me’cûrlardır deyü vakf-ı mezbûrı gerü red ve teslîmden imtinâ‘ etmekle reşehât-ı hâme fezâ’il-i câmesi tevşih-i sadr-ı kitâb eden hâkim-i hâsim-i vâlâ cenâb lâ-zâle hükmuhu câriyen beyne'l-enâm bi's-sıdkı ve's-savâb hazretlerinin huzûr-ı şerî‘at-i mahzûrlarında müterâfi‘ân ve her biri mübteğâsınca fasl ü hasma tâlibân olduklarından hâkim-i müşârün-ileyh lâ-zâleti'n-ni‘am mütevâliyet-i aleyh hazretleri dahi bu bâbda te’emmül-i vakfı lâyık ve tefekkür-i savâb-ı dekâyık buyurup temhîd-i kavâ‘id-i hayrı evlâ ve teşyîd-i mebâni-i vakfı ahrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve mubtıl-ı hayr olmakdan hazer edüp âlimen bi'l-hilîfi beyne'l-e’immeti'l-eslâf ve mürâ‘iyen bi-cemî‘i mâlâ yü’minuhu fi'l-hükmi bi'l-evkâf vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna ve şurûtunun cevâzına hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î etmeğin vakf-ı mezbûr min-ba‘d vakf-ı sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh-i mütehattim olmağla nakz ve tahvîli muhâl ve tebdîl ve tağyîri adîmü'l-ihtimâl oldı cerâ zâlik ve hurrire fi’l-yevmi'l-hâmis aşer min Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene hamse ve hamsîn ve mi’ete ve elf. Min hicreti men lehü'lizzi ve'ş-şeref.

Şuhûdü'l-hâl

Sadr-ı Anadolı sa‘âdetlü fazîletlü Boluvî-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri, sâbıkâ İstanbul kâdısı sa‘edetlü faziletlü Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Murtaza Efendi hazretleri, sâbıkâ mahrûse-i Selanik kâdısı sa‘âdetlü semâhatlü Müfettiş Osman Efendi hazretleri, Mektûbi-i hazreti Şeyhülislâm umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Hamza-zâde Abdullah Efendi, zübdetü'l-müderrisîni'l-fihâm tâbi‘-i hazreti Şeyhülislâmî Şeyh-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Tezkireci Atıf Mehmed Emin Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm şer‘iyyâtı Kara Molla Mehmed Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Tezkireci Abdullah Efendi, fahrü'l-müderrisîn Kassâm-ı Askeri Hâfız Kara Mehmed Efendi, umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm Babadağî Süleyman Efendi, İmâm-ı hazreti Şeyhülislâm es-Seyyid İbrahim Efendi, umdetü eşrâfi'l-kuzât ser-levha-i sâbık İmâm-zâde Mehmed Efendi, tâbi‘-i veliyyü'n-ni‘amî fahrü'l-kuzât Hasan Efendi, râkımü'l-hurûf ekallü'l-müderrisîn Derviş Mustafa Efendi.

EK.14c: Mustafa Efendi'ye ait 31 Temmuz 1744 (h. 20 Cemaziyelahir 1157) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

[...]

Şeyhülislâm sâbık Seyyid Mustafa Efedi'nin Vakfiyesidir.

Asıl vakfiyeleri zîrînde mahal olmamağla bu mahalle kayd olundı. Fî selhi Cumâdelâhir sene 1157.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

İşbu vakfiyye-i behiyye-i latî ve vesîka-i enîka-i münînin sâhibi câlibü'l-hayrât ve'l-hasenât râgıbü'l-müberrâti'l-âliyâti'l-gâliyât nu‘mânü'l-efâzıl ve ummânü'l-zâ’il hâlâ erîke-pîrây-ı vâlâ makâm sudûr-ı tvâ ve revnak-efzâ-yı zâviye-i takvâ müşârün-ileyh semâhatlü inâyetlü veliyyü'n-ni‘am müyyizu'l-hayr ve'l-cûd ve'l-kerem şeyhülislâm müfti'l-enâm es-Seyyid Mustafa Efendi neclü'l-merhûm el-mağfûrün-leh Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin vekîl-i müseccel-i şer‘iyyeleri olup ve mürüvvet-i hayrü'n-numûn vakfiyye-i sâlide mezkûrü'l-isim olan fahrü'l-müderrisîni'l-fihâm şeref-mend-i hizmet-i kethüdâyî sa‘âdetlü İsmail Efendi ibn (boş) meclis-i şer‘-i şerîf-i Mustafavî'de li-ecli't-tescîl mütevellî nasb olunan usvetü'l-müderrisîni'l-kirâm mûmâ-ileyh sa‘âdetlü Amuca-zâde Esad Efendi mahzarında bi'l-vekâle takrîr-i kelâm ve tenvîr-i merâm-ı hayr-ı rcâm edüp sudûr-ı kirâm e‘azzehümüllâhü'l-meliki'l-azîzi'l-allâm hazerâtının imzâ-yı kazâ mezâların hâviye olan işbu vakfiyye-i latî-i mamûlün-bihâ ve mukavvelün-aleyhâda tafsîl ve beyân ve teftîh ve ayân kılındığı üzere emr-i taklîl ve teksîr ve tebdîl ve tağyîri vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretleri marreten ba‘de uhrâ yed-i kerîmlerinde ibkâ buyurmalarıyla hâlâ vâkıf-ı refî‘u'l-avâtıf-ı müşârün-ileyh hazretleri Medîne-i Münevvere alâ münevverehâ ezke't-teslîm ve efdalü't-tahiyyede binâ ve ihyâ buyurdukları yine derûn-ı vakfiyye-i sıhhat-nümûnda muharrerü'l-isim olan medrese-i celîle ve buk‘a-i cemîlenin sükkânına hâric-i medrese-i merkûmeden bir mücidd ü sâ‘i ve evkât-ı münâsebâtı mürâ‘i kimesne mikdâr-ı kifâye külle yevm mâ-i lezîz getürüp mukâbelesinde gallât-ı evkâflarından senevî yalnız bin sekiz yüz akçe saka-yı merkûma verile ve yine medrese-i mahkiyede vâki‘ hücre-i vâhide-i sâlifü'z-zikrde münâvebeten bevvâb ve rrâş olmağla ma‘an sâkinân olan iki ner kimesnelerden her biri kemâkân alâ tarîki'l-münâvebe medrese-i merkûmede sirâci olup her vakit gurûbdan edâ-i salât-ı işâ oluncaya değin fürûzân ve şu‘le-şân olmak üzere bâb-ı medrese-i

mezbûrede dâhiline bir kandîl ve medrese-i mersûme kenîfleri hizâsına dahi bir kandîl vaz‘ ve ta‘lîk ve îkâd ve iş‘âl eyleyüp sâlifü'z-zikr iki kandîli vech-i meşrûh üzere îkâd ve itfâları içün mezbûrândan her birine senevî yalnız üçer guruşdan altı guruş ve kanâdîl-i mezkûre içün dahi bahâ-i revgan-ı zeyt olmak üzere yine senevî yalnız on iki guruş gallât-ı evkâf-ı şerîlerinden i‘tâ oluna ve yine vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin vâlid-i mâcidleri müstağrak-ı rahmet-i ilâhi mağfûrün-leh müşârün-ileyh es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin dârü'l-hilâti'l-aliyyede Saraçhâne kurbünde vâkı‘a türbe-i münevverelerinde bir kimesne rrâş olup yevmî üç akçe râşet vazîsine mutasarrıf ola ve yine vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin Şam-ı şerîfde olan evkâf-ı şerîlerine bir müstakîm ve kârgüzâr kimesne câbî olup hizmet-i lâzıme-i cibâyete ihtimâmı mukâbelesinde kezâlik gallât-ı merkûmeden yevmî on akçe vazî verile ve takrîr ve edâya kâdir ifhâm ve ve ta‘bîrde mâhir âlim ve âmil ve müttekî ve kâmil bir kimesne dahi Şam-ı şerîfde vâki‘ câmi‘-i kesîrü'l-levâmi‘-i Emeviye'de vâ‘iz ve nâsih olup yine gallât-ı merkûmeden yevmî yigirmi akçe verile ve yine vâkıf-ı müşârün-ileyh lâ-zâle kâftü'l-mühevvikîni dâ‘iyen ileyh hazretlerinin derûn-ı vakfiyye-i hayr-nümûnlarında mezkûr olan evkâf-ı şerîlerinden olup vâlid-i kesîrü'l-mahâmidleri merhûm-ı müşârün-ileyh hazretlerinin mahmiyye-i İstanbul'da vâkı‘a medrese-i celîle ve türbe-i cemîleleri ittisâlinde olan bağçe icâre-i vâhide-i şer‘iyye ile sene be-sene re’y-i mütevellî ile erbâbına îcâr olunup hâsıla olan icâre-i mümâseleden lede'l-hâce ve'z-zarûre evvelâ bağçe-i mersûmenin ciderânı ve sâ’ir iktizâ den mahalleri ba‘de't-ta‘mîr ve't-termîm bâkî kalan icâre-i mersûmenin sülüsi birâder-i muhterem-i vâlâ-güherleri mevâlî-i izâm zevi'l-ihtirâmdan merhûm ve mağfûrün-leh firdevs-mekân sa‘âdetlü es-Seyyid Osman Efendi hazretlerinin necl-i necîb-i âlî-tebârları fahrü'l-müderrisîni'l-kirâm semâhatlü mahdûm-ı âlî-menzilet es-Seyyid Mehmed Ganim Efendi ve mekremetmlü mahdûm-ı mekârim-mersûm es-Seyyid Tayyib Mehmed Efendi hazretlerine mu‘ayyen ve mahsûs el-ba‘dehümâ evlâd-ı sakadan mu‘tâd-ı vâkıf-ı müşârün-ileyh inâyet-i i‘tiyâda ve ba‘dehüm vâlid-i mâcidleri merhûm-ı müşârün-ileyh Şehülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin evlâdlarının ve evlâd-ı evlâdlarının ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdlarının eslah ve edşed ve ekberlerine mu‘ayyen ve mahsûs olup anlar dahi ol mukâbelede sâbıku'z-zikr medrese-i mü’essise ittisâlinde olan çeşme-sâzlarının bilâ inkitâ‘ cereyân ve imâretine ihtimâm-ı belîğ üzere nezâret buyuralar ve bâkî sülüsân icâresini ânin

mezkûr medrese-i mersûmeleri sükkânı beyinlerinde ale's-seviye taksîm oluna deyü ta‘yîn-i şurût ve tebyîn-i hudûd ve kuyûd buyurup yine emr-i taklîl ve teksîr ve tebdîl [sayfa 22] ve tağyîri merreten ba‘de uhrâ kabza- itasarf ve re’y-i rezîn-i isâbet karînlerinden kemâkân ibkâ buyurdılar deyü itmâm-ı merâm-ı hayr-encâm ve ikmâl-i mâdde-i tebellüğ-i sıhhat-ferrcâm birle ikrâr ve i‘tirâf eyledikleri işbu mahalle sebt ve tescîl olundı.

[sayfa 22] 25. sahifede vakfiyye-i ûlâsı vardır.

Bu dahi vâkıf-ı müşârün-ileyhin vakfiyesidir.

[sayfa 22, satır 3] İşbu vakfiye-i behiyyenin sâhibi tâlibü'l-hayrât hâle sadr-ârâ-yı vâlâ makâm-ı tvâ müşârün-ileyh Şeyhülislâm inâyetli atâtli veliyyü'n-ni‘am sâhibü'l-mürevveti ve'l-kerem es-Seyyid Mustafa Efendi hazretlerinin taraf-ı beyne'l-mecdü ve'ş-şereflerinden derûn-ı vakfiyede ismi mastûr vekîl-i müseccel-i şer‘îleri umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm mefhart-yâb-ı hizmet-i kethüdâyî İsmail Efendi ibn (boş) meclis-i şer‘î-i münîf-i Muhammedî'de mütevellî-i sâlifü'z-zikr umdetü ashâbi'l-ma‘ârif şerefü'l-müderrisîni'l-fihâm Hamza-zâde Esad Efendi mahzarında bi'l-vekâle ifâde-i merâm edüp inâyetli müvekkilim vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretleri silk-i mülk-i sahîlarında münselik olup mahmiyye-i mahkiyye-i İstanbul'da Dülgerzade Mahallesi’nde vâki‘ bir tarafdan Destereci Ali Çelebi ve bir tarafdan Sandukçı Mustafa Çelebi ve bir tarafdan İbrahim Ağa mülkleri ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd vkânî bir bâb oda ve sofa ve tahtânî iki bâb oda ve bi’r-i mâ’ ve kenîf ve havluyı müştemil mülk menzillerini hasbeten lillâhi's-samed vakf-ı sahîh-i mü’ebbed ile vakf ve habs ve vakf-ı evvellerine zam ve ilhâk ve şöyle şart buyurdılar ki vâlid-i mâcidleri merhûm ve mağfûrün-leh Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin hayâtlarında zikr olunan Dülgerzade Mahallesi’nde vâkı‘a medrese-i celîleleri ittisâlinde olup binâ ve ihyâ buyurdukları mekteb-i latîfde her kim mu‘allim-i sıbyân olursa ol kimesne menzil-i merkûmda sâkin ve mutavattın ola ve vakfiyye-i şerî-i sâbıkada tafsîl ve beyân kılındığı üzere te’bîd ve sâ’ir şurût-ı muharrere gibi bi-tamâmihâ şart ve ta‘yîn ve te’kîd buyurup menzil-i merkûmı fârigan ani'ş-şevâgil mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslîm ol dahi tesellüm ve emsâli gibi tasarruf eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu‘teberi'ş-şer‘î vekîl-i mütevellî mûmâ-ileyhimâ işbu kitâb-ı tevkî‘-i refî‘leriyle dest-yâb olan hâkim-i fâzıl-ı evlâ cenâb ve ma‘delet-nisâb hazretleri huzûr-ı ma‘âl-i mevfûrunda müterâfi‘ân ve mütehâsımân ve vakf-ı merkumdan bi'l-vekâle rucû‘ ile mevkûfı müvekkilleri müşârün-ileyh

hazretlerinin havza-i mülklerine istirdâd mütevellî dahi imtinâ‘ ile kemâ hüve'l-mastûri fi'l-kütübi'ş-şerîti'l-fıkhiyye mütenâzi‘ân olduklarında hâkim-i hâsim-i hâzim-i müşârün-ileyh lâ-zâle bi-envâ‘i'l-mekârim müşârün-ileyh hazretleri dahi vakf-ı mezbûrun alâ kavli men-yerâhu mine'l-e’immeti'l-kirâm sıhhat ve lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer‘î buyurmalarıyla vakf-ı merkûm sahîh ve lâzım ve mütehattim olup nakz ve nakîzine mecâl muhâl oldı cerâ zâlik ve hurrire fi'l-yevmi'l-işrîn min Cemâziyelûlâ sene seb‘a ve hamsîn ve mi’ete ve elf min hicreti men-lehü etemm'l-izzi ve e‘azzü'ş-şeref.

Şuhûdü’l-hâl

Hâlâ Sadr-ı Anadolı faziletli Hâcezâde es-Seyyid fbl Efendi hazretleri, sâbıkâ İstanbul Kedısı fazîletli Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Murtaza Efendi hazretleri, sâbıkâ İstanbul Kâdısı fazîletli Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri.

EK.14d: Mustafa Efendi'ye ait 29 Ekim 1744 (h. 22 Ramazan 1157) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu (VGMA, 737:54).

[...]

[Sayfa 128, satır 29] Devletli inayetli kerâmetli es-Seyyid Mustafa Efendi neclü's-sa'îd eş-şehîr el-merhûm el-mebrûr müstecmi'u'r-rütebi'd-dünyeviye ve'l-uhreviyye er-râkî ilâ merâkî rahmeti rabbihi'l-gafûr es-Seyyid Feyzullah Efendi ibnü'l-merhûm es-Seyyid el-Hâc Haşim Mehmed Efendi lâ-zâle mahfûfen bi-avârifi zi'l-celâl ve'l-ikrâm ilâ kıyâmi's-sâ'ati ve sâ'ati'l-kıyâm hazretlerinin taraf-ı eşref-i beyne'ş-şereflerinden zikr ve tafsîli câ'î vakf ve tesbîllerin evvelâ ikrâra ba'dehu da'vâ ve istirdâd ve istircâ'a sezâvâr-ı sa'âdet-i vekâlet buyurdukları alâ nehci'ş-şer'i'l-kavîm sâbit ve mütehakkık ve sübût-ı vekâletine hükm ve kazâ-i şer'î lâhık olan hüddâm-ı kirâm-ı aliyyü'l-makâmlarından şeref-mend-i hizmet-i kethüdâyî kıdvetü'l-müderrisîni'l-fihâm sa'âdetli Ali-zâde İsmail Efendi sâ'ir huzzâr-ı kirâm mahzarlarında akd olunan meclis-i şer'-i sa'âdet celîs-i âlîşân-ı şâmihu'l-erkânda evkâf-ı âtiyetü'l-evsâfı teslîm ve tescîle ve tesbîl-i lâzıme-i lüzûm ile tetmîm ve tekmîle mütevellî ve ahkâm-ı ahkâm-ı nukut ve kuyûda velî nasb ve ta'yîn buyurdukları hüddâm-ı sa'âdet-encâmlarından hemîn-i hâmûnuü'l-âkıbeti [sayfa 129] zemîn-i tasarrufât-ı sâ'ibe umdetü'l-müderrisîni'l-kirâm sa'âdetlü Hamza-zâde Esad Efendi mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'îyi mutazammın ve metîn-i takrîr-i kelâm-ı hüceste nizâm ve ta'bîr-i merâm-ı Ferhunde encâm edüp sa'âdet-i vekâletleri pîrâye-i iklîl-i ibtihâcım olan hazreti veliyyü'n-ni'am müşârün-ileyh esbağallâhü sübhânehu sevâbiga ni'amehu aleyh hazretleri bu dünyâ-yı denîye me'vâ-yı beliyye ve mesvâ-yı zeriye mahall-i irtihâl ve terh-i ber-madîk-i adîmü'l-ferah ve ma'dûmetü'l-ikâmeti ve'l-bekâ hedîmetü'l-hasâreti ve'ş-şekâ ke-ennehâ arûs-ı tahassün-i suret ve halkan ve teftehu sîreten ve halkan olup pes her âkil-i gayri gâfile tedârik-i taksîrât-ı eyyâm-ı ömr-i fâniye sa'y ve hulûl-i muton ve nüzûl-i âcâlden mukaddem "inne hayre zâdi't-takvâ" âyet-i kerîmesi üzere tehiyye-i zâd-ı takvâ ve a'dâd-ı mesûbât-ı ukbâ muktezâ-yı akl-ı mi'âdve mübteğâ-yı rüşd-i sedâd idiği cilve-ger-i seçi-i necl-i zamîr-i enverleri olmağla şenşe-i kadîme-i kavime ve âdet-i medîme-i kerîmeleri üzere inşâ-i hayrât ve hasenât ve icrâ-yı sadakât ve müberrâta merreten ba'de uhrâ sarf-ı makdûr ve sa'y-i mevfûr-ı meşkûr buyurup kabz ve bast-ı nakd ve cinsi ihtiyârları dest-i mekârim-nişân-ı iktidarlarında ve

nefy-i isbât red ve kabûl-i i‘tibârları henüz yed-i eyâdî-resân-ı ihtiyârlarında iken hâmidü'l-mülhimü's-savâb ve şâkirü'l-mün‘imü's-savâb ittifâk-ı zâhir ve bâtın ve inşirâh-ı sadr u safâ-yı hâtır ve tashîh-i niyyet-i hâlısa ve tasmîm-i taviyyet-i muhlısa ile fazla-i feyz-i ilâhî ve kâbız-ı fazl-ı nâ-mütenâhîden hâlâ sâhib-i nisâb tasarrufı ve'l-âne mâlik-i rikâm temellüki oldukları nukâde-i nakd-i cins mâl ve menâllerinden sahîhü'l-ayâr cedîd ve ceyyid yigirmi beş bin guruş i‘dâd ve ifrâz eyleyüp meblağ-ı merkûmı ve gurre-i nâsıye-i sa‘âdet matla‘-ı envâr-ı hurşîd-i hidâyet mazhar-ı feyz-i ilâhî mevrid-i eltâf-ı nâ-mütenâhî olan hazret-i pâdişâh-ı cemm-i câh-ı hilefet-penâh şehenşâh-ı mâlikü'r-rikâb sipihr-i kadr ve hurşîd-i rikâb fürûğ-ı hânedân-ı hâkânî çerâğ-ı dûdmân-ı sâhipkırânî nuhbe-i mecmû‘a-i kazâ ve kader kuvvetü'l-kalbi cünûd-ı feth ve zafer pâdişâh-ı bahr ü ber Sultân İskender-i zafer-gevher fürûzende-i bahtiyârî ferâzende-i pâye-i taht u tâcdârî es-sultânü'l-a‘zam ve hâkânü'l-mu‘azzam kehfü's-sekaleyni emânü'l-hâfikîn mâlik-i memâlikü'l-âfâk vâris-i serîrü's-saltanati bi'l-istihkâk ve hâris-i havzatü'l-enâm hâmî-i beyzatü'l-islâm bâsitü'l-adli ve râfi‘u menâri'ş-şerî‘ati'l-beyzâ kâmi‘u ehli'l-bid‘a ve nâsıru't-tarîkatü'l-hanefiyye ez-zührâ nâşir-i livâ’ü'l-emni ve'l-amân mumtar-ısehâbü'l-lütfi ve'l-ihsân halîfetullâhi fi'l-bilâd ve'z-zıllu'z-zalîli alâ mefâriki'l-ibâd el-bâzilü cehduhu fî-a‘lâ’i a‘lâmü'd-dîn ve's-sârimi sî‘atü fî-kat‘ı urûki'l-kefereti ve'l-mütemerridîn es-sultân ibnü's-sultân es-sultânü'l-gâzî Mahmud Hân ibnü's-sultân el-mağfûr el-mebrûr Mustafa Hân zeyyenallâhü te‘âlâ serîrü'l-hilâfeti'z-zâhiretü beliyyen min-zâtihi ve nevvere uyûni's-saltanati'l-bâhiretü bi-levâmi‘-i envâr-ı sıfâtihi hazretlerinin havâss-ı hümâyûnları muzâfâtından olup ber-mûceb-i defter-i cedîd-i hâkânî mübeccel-i sînet-i ani'l-hayti ve'l-halel ve hudûd ve sunûrları inde'l-ahâlî ma‘lûm ve müdellel vilâyet-i Anadolı'da Şam-ı cennet-makâm hazînesine tâbi mezra‘a-i Kuyel ve Turra karyesini ve vilâyet-i Rumeli'de Tırhala sancağında Fener nâhiyesinde vâki‘ Şenler ve tevâbi‘i karyesini hatt-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûn ve temliknâme-i inâyet-meşhûnla i‘tâ ve ihsân buyurdukları cihetden müvekkilim lâ-zâle musaddaran bi-envâ‘i'l-hayrât ve'l-hasenât ve menşeü'l-ecnâsü's-sadakât ve'l-müberrât hazretlerinin mülki olup ber-vech-i muharrer mâlik oldukları kurâ ve mezra‘ayı cemî‘ hudûd ve hukûk ve tevâbi ve levâhıkıyla ve civâr-ı dârü'l-hilöefeti'l-uzmâda medîne-i Üsküdar mahallâtından Mirahur Mahallesi’nde vâki‘ bir tarafdan Mirza Paşa hânesi bağçesi ve ba‘zen Hamamcı bağçesi ve ba‘zen Cin Ali Efendi veresesi mülkleri arsa ve bir tarafdan

müte’ehhilîn odaları ve ba‘zen Salih Ağa mülki ve iki tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î dokuz bin iki yüz zirâ‘ arsa üzerine mebnî hâriciyede zukak kapusı ittisâlinde fevkânî sağîr ve kebîr üç bâb oda ve bir köşk ve bir mikdâr dehlîz ve kenîf ve tahtında bir bâb oda ve anbar ve samanlık ve bir âhûr ve kenîf ve bundan münfasıl yine hâriciyede cânib-i âharda fevkânî sağîr ve kebîr beş bâb oda ve dîvânhâne ve dehlîz ve sağîr bir köşk ve tahtında üç bâb oda ve dehlîz ve iki kenîf ve hizâlarında bir çemensofa ve mermer sıvalı fıskiye ve havuz ve hizâlarında matrûh lâle bağçesi ve mastûr odalar mukâbilinde eşcâr-ı müsmire ve nahl-ı gülanber-i şemîm ibrişimi hâvî bağçe ve zukak kapusına varınca kebîr asmalık kameriyesi ve su hazînesi ve maslak [sayfa 130] ve dâhiliye-i kadîmede fevkânî bir kebîr köşk ve vustâda dört bâb oda ve mahtab ve mukahham ve kebîr matbah ve ittisâlinde hamam ve câmekân ve bir kebîr oda ve bir mikdâr havlı ve bi’r-i mâ’ ve eşcâr-ı müsmireyi hâvî bağçe ve su hazînesi ve maslak ve merhûme Ayşe Hâtûn Vakfı'na senevî iki bin yüz altmışar akçe mukâta‘alı bin zirâ‘ arsada mebnî dâhiliye-i cedîdede fevkrânî dört bâb kebîr ve bir bâb sağîr oda ve sofa ve dîvânhâne ve matbah ve derûnunda mâ-i lezîz cereyân eder maslak ve taş tekneli üç aded maslakları müştemil iki aded âbdesthâne ve iki kenîf ve bir mikdâr havlı ve merhûme Ayşe Sultân Vakfı'na senede beş yüz akçe mukâta‘alı limonluk eşcârını ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmire ve havuz ve bi’r-i mâyı muhtevî bağçe ve yine taş dîvâr ile muhât sağîr bağçe ve iki masura mâ-i lezîzi müştemil kebîr menzil ile menzil-i mezkûra muttasıl ve müfrez fevkânî iki oda ve iki sofa ve dehlîz ve tahtânî iki sağîr oda ve bir mağsel ve bir matbah ve bir kenîf ve bir mikdâr havluyı müştemil sağîr menzillerini ve yine medîne-i mezbûrede Hüseyinağa Mahallesi’nde İnadiye Hamamı muhâzîsinde bir tarafda9n İsmail Ağa ve bir tarafdan Salim Beşe ve bir tarafdan vâkıf-ı müşârün-ileyh menzilleri ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î üç yüz on beş zirâ‘ arsa üzerine mebnî fevkânî iki oda ve bir matbah ve bir sofa ve dehlîz ve abdesthâne ve kenîf ve bir mikdâr havlı ve bi’r-i mâ’ ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireli bağçeyi müştemil mülk menzillerini ve yine mahalle-i mezbûrede vâki‘ bir tarafdan vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin vakfından olan menzil ve bir tarafdan Serrac İbrahim Ağa menzili ve bir tarafdan ba‘zen vakf menzil-i mezkûr ve ba‘zen Hâce Ayşe Hâtûn ve ba‘zen Kuleci Mehmed Ağa menzilleri ve ba‘zen dekâkîn-i vakf-ı mezbûr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î üç yüz on beş zirâ‘ arsa

üzerine mebnî fevkânî iki oda ve bir matbah ve dehlîz ve tahtında birer kepenk iki attâr ve bir berber dükkânlarını ve bir mikdâr eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireli bağçe ve havluyı müştemil mülk menzillerini ve yine mahalle-i mezkûrede bir tarafdan vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin vakfından olan menzil tahtındaki dükkân ve iki taraffdan Kuleci Mehmed Ağa menzili ve bakkâl dükkânı ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î otuz altı zirâ‘ arsa üzerine fevkinde bir odayı müştemil üç kepenk bir manav dükkânı ve yine mahalle-i mastûrede bir tarafdan el-Hâc Abdülkadir ve kerîmesi menzili ve bir tarafdan vâkıf-ı müşârün-ileyhin vakfından olan menzil ve bir tarafdan Hâce Ayşe Hâtûn menzili ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î üç yüz zirâ‘ arsa üzerine mebnî fevkânî iki oda ve dehlîz ve tahtânî bir oda ve matbah ve bi’r-i mâ’ ve kenîf ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireli bağçe ve bir mikdâr havluyı müştemil mülk menzillerini ve yine mahalle-i mezkûrede bir tarafdan Bandırmalı eş-Şeyh Yusuf Tekyesi ve bir tarafdan ba‘zen şeyh-i mûmâ-ileyh bağçesi ve ba‘zen vakf bağçe ve bir tarafdan ba‘zen vakf bağçe ve ba‘zen türbe-i sâdât-ı kirâm rahimehümullâhü te‘âlâ ilâ yevmi'l-kıyâm ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd be-hesâb-ı terbî‘î yedi yüz zirâ‘ arsa üzerine mebnî bir câmekân ve vasatında bir mermer havuzı ve fıskiye ve sovuklukda bir kurna ve iki aded mermer sofa ve dehlîz ve bir kenîf ve derûnunda mermer orta sofa ve ikişer kurnalı iki halvet ve beş kurnalı üç aded zuhâm sofa ve dehlîz ve hâricinde su hazînesi ve külhan ve bir kebîr bostan kuyusı ve su dolabı ve mahtab ve bir mikdâr havluyı müştemil İnadiye Hamamı dimekle meşhûr mülk hamamlarını ve yine Üsküdar'da cümle-i mülklerinden olup Vâlide-i Cedîde Câmi‘i kurbünde Demirciler Sûku'nda iki tarafdan Balıkçıoğlı Hânı ve bir tarafdan Alime Hâtûn tasarrufunda olan demirci dükkânı ve bir tarafı tarîk-i âmm ile mahdûd biribirine muttasıl bir aded demirci ve bir aded bakırcı dükkânlarını ve yine medîne-i mezbûrede Mirahur Câmi‘-i şerîfi kurbünde Mehmedpaşa Mahallesi’nde bir tarafdan el-Hâc Mustafa menzili ve bir tarafdan Hamleci Ömer Ağa menzili ve iki tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd fevkânî iki bâb oda ve bir sofa ve dehlîz ve matbah ve tahtânî bir bi’r-i mâ’ ve kenîf ve müştemilât-ı sâ’ire-i ma‘lûmeyi hâvî mülk menzillerimi ve yine cümle-i mülklerinden olup Ebâ Eyyûb-i Ensârî aleyhi rıdvânü'l-bârî hazretleri mahallâtından Baba Haydar Nakşibendî alelhi'r-rahmeti Mahallesi’nde vâki‘ tarafeyni ve taraf-ı sâlisin ba‘zı tarîk-i âmm ve taraf-ı [sayfa 131] râbi‘i hâlâ Dârüssaâdeti'ş-şerîfe ağası kıdvetü ashâbi'ş-şerefi'-şâmih ve

umdetü erbâbi'l-mecdü'r-râsih zü'l-kadrî'r-refî‘ ve'l-câhü'l-menî‘ karîn-i hazret-i cihânbânî semâhatlü mekremetlü el-Hâc Beşir Ağa hazretlerinin vakf ve hayırları olan dârü'l-hadîs ile mahdûd eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmireyi haviye kanavât-ı müsennâtına teba‘iyet ile mülk ve hakları olup ve bağçe-i mezkûrede cârî üç masura mâ-i lezîzi ve mâ-i mezkûr içün mebnî kârgîr su mahzeni müştemil mülk bağçelerini ve yine dâhil-i adâd-ı emlâkları olan menkûlâtdan bir kebîr nühâs kazgan ve altı aded kapaklı tencere ve yigirmi aded kapaklı sahan ve dört aded hoşâb tası ve iki tâbe ve bir kefgîr ve bir kefçe ve bir sac ayak ve dört sini ve üç kapaklı leğen ve üç ibriklerini ber-vech-i meşrûh akâr-ı mezkûrı bi't-teba‘a menkûlât-ı mezbûreyi hasbeten lillâhi'l-meliki'l-aliyyi'l-azîm ve tabelen li-merzâti'l-mevle'l-kerîmü'r-rahîm vakf-ı sahîh-i mü’ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve haps eyleyüp bu vech üzere ta‘yîn-i masârif ve şurût eylediler ki medîne-i Üsküdar'da sâlifü'l-beyân menzil-i kebîrde kendüleri hayâtda oldukça sâkin olup ba‘dehu kerime-i muhteremeleri Şerife Zeyneb Hanımla mahdûm-ı mükerremleri es-Seyyid Abdullah Efendi dilerler ise sâkin olalar eğer sâkin olmak murâd eylemezlerse beher şehr üç yüz akçe ve menzil-i sağîr beher şehr otuz akçe ve üç yüz on beş zirâ‘ arsalı menzil beher şehr on beş akçe ve diğer üç yüz on beş zirâ‘ arsalı menzil ve dekâkîn beher şehr otuz akçe ve manav dükkânı odasıyla beher şehr beş akçe ve üç yüz zirâ‘ arsalı menzil beher şehr on akçe ve hamam-ı mezkûr beher şehr üç yüz akçe ve iki aded dükkândan her biri beher şehr otuzar akçe ve Mehmedpaşa Mahallesi’nde olan menzil beher şehr otuz akçe icâre-i mü’eccele ve her biri icâre-i mu‘accele –i ma‘lûme ile âhara îcâr olunup menzil-i kebîrin senevî hâsıla olan üç bin altı yüz akçe icâre-i mü’eccelesinden iki bin yüz altmış akçesi beher sene Ayşe Hâtûn Vakfı'na mukâta‘a-i zemîn olmak üzere ve beher sene beş yüz akçeyi Ayşe Sultân Vakfı'na mukâta‘a-i zemîn olmak üzere verilüp bâkî kalan dokuz yüz kırk akçesi ve sâ’ir menâzil ve dekâkîn ve hamam-ı mezkûrdan hâsıl olan senevî icârât-ı mü’eccele ve mu‘accelât yed-i mütevellîde hıfz olunup lede'l-iktizâ umûr-ı vakfa sarf oluna ve sâbıku'z-zikr yigirmi beş bin cedîd guruş ile bi-inâyetillâhi'l-hayyi'l- hâdî evkât-ı ömr-i azîzleri mütemâdî olup bir nice eyyâm dahi mütemenni‘-i ni‘met-i celîle-i hayât olursam in-şâallahü'l-meliki'l-kadîr bizzât kendim ve eğer meşiyyet-i bî-illet-i bârî ile bu emr-i hayrı itmâmdan evvel teveccüh-i dâr-ı âhiret edersem vech-i âtî üzere tevliyeti kendüye şart ve ta‘yîn eyledikleri aliyyetü'z-zât safiyyetü's-sıfât kerîme-i muhteremeleri ismetli Şerife

Zeyneb Hanım ile fer‘-i zekâ aslâ ve kat‘â alâka ve medhalimiz kalmayup-ı asîl ve necl-i necîb-imecd-i esîl kıdvetü'l- mevâli'l-fihâm sa‘âdetli semâhatli mahdûm-ı ma‘âlî-küster es-Seyyid Abdullah Efendi hazretleri bi’t-tevliye tahdîd ve tavsifi mürûr eden medîne-i Ebâ Eyyûb-i Ensârî aleyhi rıdvânü'l-bârî mahallâtından merhûm Baba Haydar Nakşibendî aleyhi'r-rahmeti Mahallesi’nde vâki‘ bağçe vasatında zâviye-i fukarâ-yı tarikat-i aliyye-i Nakşibendiye olmak üzere on iki bâb kârgîr hucurât ve edâ-yı farîza-i salavât ve icrâ-yı âyîn-i tarikat-ı hâcegân rûhu'llâhü te‘âlâ ervâhihim fî gurefi'l-cinân içün kârgîr mescid-i şerîf ve derûnunda çâmeşûyhâneyi muhtevî kârgîr matbah ve kârgîr kilar ve fevkinde ta‘amhâne ve vasat-ı zâviyede tevazzî içün mâ-i mezkûr cereyân eder şadırvan ve kârgîr kenîfler ve zâviye-i merkûmede şeyh olan efendilere süknâsı meşrûta olmak üzere büyût-ı adîdeyi müştemil bir bâb menzil binâ ve ihdâs buyurup sâlifü'l-beyân mezra‘a ve karyelerden hâsıl olan gallât yed-i mütevellîde hıfz olundukdan sonra mescid-i şerîf-i mezkûrun deryâ tarafında vâki‘ cânib-i yemîninde altı aded hucurâtın mescide mulâsık olan hücre-i ulânın ittisâlinde köşede vâki‘ olan hücre-i sâniyede zâviye-i merkûmede şeyh olan zât-ı mühezzibü's-sıfât sâkin olup vazîfe-i meşîhat olmak üzere kendüye ancak yevmî seksen akçe verile ve yine taraf-ı merkûmede köşede vâki‘ hücre-i sâdisede sükkân-ı hucûrât-ı mezbûre olan talebe-i ulûmdan ehak ve elyak ve akdem kimesne sâkin olup mescid-i mezkûrda imâm ve ale'd-devâm cemâ‘atle edâ-i salât-ı mefrûzeye kıyâm eyleyüp kendüye imâmet [sayfa 132] vazîfesi olmak üzere yevmî dokuz akçe Cum‘a vazîfesi olmak üzere dahi yevmî altı akçe i‘tâ oluna ve yine taraff-ı merkûmda şeyh-i mûmâ-ileyhin hücresine muttasıl hücre-i sâlisede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup mescid-i şerîf-i mezkûrda mü’ezzin-e vvel ve nevbet-i pençgâne evkât-ı salâtda ale'l-vechi'l-mesnûn ikâmet-i şe‘â’ir-i ezân ile müştaksâz-ı ezân-ı ehl-i îmân olmağla kendüye yevmî beş akçe mü’ezzinlik ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve yine taraf-ı merkûmda hücre-i râbi‘ada ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup bi'l-münâvebe edâ-yı hizmet etmek üzere mü’ezzin-i sânî olup yevmî beş akçe mü’ezzinlik ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve yine taraf-ı merkûmda hücre-i hâmisede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin ve kayyim-i evvel olup hidemât-ı lâzımesinde kıyâm ve mescid-i şerîfin tathîr ve tanzîfinde ikdâm ve ihtimâm edüp yevmî beş akçe kayyımlık ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve yine taraf-ı merkûmda mescide mülâsık olan hücre-i ulâ-i

mezkûrede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin ve kayyim-i sânî olup evvelin eserine iktifâ eyleye ve kendüye yevmî beş akçe kayyimlik ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve mescid-i şerîfin taraf-ı yesârına muttasıl olan hucurâtdan hücre-i ûlâ ki sâbi‘a i‘tibâr olunup bu i‘tibâr-ı mu‘teber üzere hücre-i sâbi‘ada ber-vech-i sâbık elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup tasbâz-ı felek mühre-i zernigâr-ı mehdî zîr-i dâmen-i ufukda nihân etdikde dîvâr-ı zâviyede mebnî çeşme-i kadîme ile şadırvan-ı zâviyede mevzu tasları mahallinden ref‘ ve li-ecli'l-hıfz hücre-i mu‘ayyenesinde ta‘yîn-i mekân eyleyüp ale's-sabâh gazâle-i hurşîd-i kenâr-ı cûybâr-ı gerdûnda hüveydâ oldukda yine mahall-i ma‘lûmelerine vaz‘ve rabt eyleyüp muhâfaza-i tas hizmeti mukâbelesinde kendüye yevmî beş akçe vazîfe ve yevmî altı akçe dahi hücre vazîfesi verile ve hücre-i sâminede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup bevvâb-ı mescid ve zâviye ola ve kendüye yevmî beş akçe bevvâblık ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve hücre-i tâsi‘ada ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup ve ferrâş-ı mescid ve meydan-ı zâviye olup tathîr ve tanzîfinde ihtimâm eyleye ve kendüye yevmî beş akçe ferrâşlık ve altı akçe hücre vazîfesi verile ve hücre-i âşirede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup zâviye-i merkûmenin leğence ve ibriklerini hıfz ve ibrikdârlık hizmetiyle mukayyed olup kendüye yevmî beş akçe vazîfe-i hizmet ve altı akçe hücre vazîfesi verile ve hücre-i hâdî aşerede ba‘dehu elyak ve akdem olan kimesne sâkin olup nakl-i suhûn ve sâ’ir hidemât-ı ta‘âm içün sofracı ve ferrâş-ı kenîf olup ve kendüye yevmî beş akçe mukâbele-i hizmeti ve yevmî altı akçe hücre vazîfesi verile ve hücre-i sânî aşerede zikri âtî et‘ime-i mu‘ayyeneyi münâvebeten tabh içün talebe-i ulûmdan iki nefer kimesne ma‘an sâkin olup kemâl-i nezâfet ve ihtimâm ile tabh-ı ta‘âm eyleyeler ve kendülere hizmetleri mukâbelesinde her birine ancak yevmî onar akçe vezîfe i‘tâ oluna ve şeyh-i zâviyeden mâ‘adâ hucurât-ı zâviye-i merkûmede olan talebe-i ulûm kuyûd-ı ehl ü iyâl ile mukayyed olmayup hucurâtlarında beytûtet edeler. Eğer sükkân-ı hucurâtdan biri te’ehhül veyahut âhar yere nakl ve tehavvül veyahut vefât ederse ta‘dâd-ı mezkûr üzere zîrinde olan hücre-i mahlûleye nakl sümme ve sümme nakl ve iskân olunarak hâricden sâlih ve müttekî tâlib-i ilim bir kimesne hücre-i tabbâhîde iskân oluna ve fenn-i kitâbetde mâhir bir kimesne vakf-ı mezbûra kâtib ta‘yîn olunup îrâd ve masârifi ihtimâm ile ketb ve tahrîr ve sebt ve tastîr eyleyüp mukâbelesinde kendüye yevmî yigirmi akçe vazîfe verile ve bir müstakîm kimesne câbî olup gallât-ı mezkûreyi vakt ü zamânıyla tahsîl ve

mütevellî-i vakfa teslîm edüp mukâbelesinde kendüye on akçe vazîfe verile ve hâric-i zâviyede bir müstakîm kârgüzâr kimesne vekîl-i harc ta‘yîn olunup hizmeti mukâbelesinde kendüye yevmî on akçe verile ve yed-i mütevellîde mahfûz olan gallât-ı mezrû‘a ve kurâdan yevmî iki yüz kırk akçe ifrâz olunup meblağ-ı mezbûrdan beher yevm kırkar akçe nân ve beher yevm pilav içün birer vukiyye lahm-ı ganem ve leyâlî-i Cum‘a ve Ramazân ve îydeynde birer vukiyye lahma iki vukiyye lahm-ı ganem dahi zam oluna ve pilav içün beher sene doksan keyl ve şorba içün yigirmi keyl ve zerde içün senevî beş keyl cem‘an yekûn senevî yüz [sayfa 133] on beş keyl pirinç ve senevî iki yüz yetmiş beş vukiyye revgan-ı sâde ve yüz seksen vukiyye soğan ve zerde içün senevî seksen vukiyye asel-i musaffâ ve senevî yüz elli dirhem za‘ferân ve senevî yüz elli dirhem fülfül ve senevî beş keyl nohud ve elli vukiyye nemek ve leyâlî-i hatm-i hâcegân içün senevî elli vukiyye hurma ve zâviye-i merkûmenin müştemil oldığı on iki aded hucurâtdan her birine senevî yüzer vukiyye kömür verilüp ve şeyh-i mezbûrun hücresine verilen yüz vukiyye kömürden mâ‘adâ üç yüz vukiyye kömür dahi zam oluna ve beher şehr ancak seksen zâviye içün altışar çeki hatab iştirâsı içün vekîl-i harc-ı merkûma verilüp ol dahi meblağ-ı mezbûr iki yüz kırk akçe ile sâlifü'l-beyân hubûbât ve sâ’ir zehâyiri ma‘rifet-i mütevellî ile iştirâ ve sâlifü'z-zikr kilar ittihâz olunan mahalle vaz‘ ve memhûren hıfz ve sıyânet ve her re’s-i haftada zehâyir-i mezkûreden alâ vechi't-ta‘dîl ve't-tesviye mikdâr-ı kifâye tabbâhîn-i mezkûrîne teslîm eyleye ve anlar dahi her vakt-i sabbâh içün mikdâr-ı kifâye pirinç şorbası ve her vakt-i mesâ içün bir vukiyye lahm-i ganem inzimâmiyle pirinç pilavı ve şorbası tabh eyleyüp ancak leyle-i Cum‘a'da mu‘ayyen-i mezkûr pilav ve şorbadan mâ‘adâ ta‘yîn olunan iki vukiyye lahm-ı ganemden yahni ve zerde aseli tabh eyleyüp talebe-i hucurât ve bulunan züvvâr-ı müsâfirîn ile ta‘amhâne-i merkûmda tenâvül eyleyeler ve yine gallât-ı mezkûreden çeşme-i kadîme-i mezbûra ve şadırvan-ı merkûmun su yolcusuna vech-i müte‘ârif üzere edâ-yı hizmeti mukâbelesinde yevmî iki akçe vazîfe i‘tâ oluna ve yine gallât-ı mezkûreden her sene-i cedîde Muharremü'l-harâmında ma‘rifet-i mütevellî ve re’l-i vekîlü'l-harc ile asel-i musaffâdan hubûbât-ı mütenevvi‘asıyla tabh-ı aşura ve sükkân-ı zâviye ve müsâfirîn ve vâridîne it‘âm olunması içün on beşer guruş sarf oluna ve yine gallât-ı mezkûreden her sene-i mübâreke şehr-i Rebî‘ulevvel'inde mescid-i zâviye-i merkûmede akd-i meclis-i mevlid-i hazret-i Nebevî sallallâhü aleyhi ve sellem olunup sükkân-ı zâviye ve müsâfirîn için örf-i

belde üzere şeker ve şerbet iştirasına ma‘rifet-i mütevellî ve re’y-i vekîlü'l-harc ile yigirmi beş guruş sarf oluna ve yine gallât-ı mezkûreden zâviye-i merkûme içün yevmî beş akçe revgan-ı zeyt ve üç akçe revgan-ı şem‘ ve senevî üç bin altı yüz akçe iki aded şem‘-i asel iştirâ oluna ve cârûb ve hasır ve kandil iştirasına senede altı guruş sarf oluna ve yine gallât-ı mezkûreden çeşme ve zaviyenin iktizâ eden ta‘mîrât-ı lâzıme-i cüz’iyesi ve merkûm evânî-i nühâsiyenin ta‘mîr ve tebyîzi ve şehr-i Kostantiniyye'de sânehallâhü ani'l-beliyyeti Saraçhâne kurbünde merhûm ve mağfûrün-leh Sadrazam Hüseyin Paşa Medresesi ittisâlinde müvekkil-i müşârün-ileyh en‘amallâhü te‘âlâ bi'l-ecri'l-cezîl aleyh hazretleri bundan akdem müceddeden bir kıt‘a vakfiye-i müstakille-i müseccele ile vakf ve ihyâ buyurdukları çeşmenin ve su yollarının ta‘mîret-ı lâzıme-i cüz’iyesi içün senevî yüz guruş sarf oluna ve yine şeyh-i zâviye menzilinin ta‘mîret-ı cüz’iyesi içün senevî on beş guruş sarf oluna imdi mâdâmki müvekkilim edâmallâhü iclâlehu vâkıf-ı sâhib-i vukûf esmerallâhü te‘âlâ ihsânehu ve ekser hıtta ve vefr-i kışta min-semâr-ı ravza rıdvânehu hazretleri mu‘tenim-i ni‘met-i celîle-i hayât ve sıhhat ve mütereffih-i sadr-ı safâ ve âfiyet olalar vakf-ı merkûmun umûr-ı tevliyeti kendü zât-ı melekiyü's-sıfâtlarına mahsûs olup ve kendülerden sonra kerîme-i mükerremeleri ismetli iffetli Şerife Zeyneb Hanım ile mahdûm-ı muhteremleri semâhatlü âtıfetlü umdetü'l-mevâli'l-izâm sâbıkâ İzmir kâdısı olan es-Seyyid Abdullah Efendi etâlallâhü te‘âlâ ömrühu hazretleri iştirâken tevliyet-i mezbûreye mutasarrıf olalar ve ba‘dehümâ evlâd-ı kirâmlarının zükûr ve inâsından erşed ve eslahı batnen ba‘de batn bilâ iştirâk mütevellî olalar ve ba‘dehüm hâlâ lâbis-i libâs-ı hayât olan birâderân-ı mükerremleri ve ba‘dehümâ bi'l-cümle birâderlerinin evlâd-ı kirâmları nesak-ı sâbık ve üslûb-ı mezkûr üzere mütevellî olalar ve ba‘dehüm utekâ ve utekâtlarının ve ba‘dehüm evlâdlarının ve ba‘dehüm evlâd-ı evlâdlarının ve ba‘dehüm evlâd-ı evlâd-ı evlâdlarının eslah ve erşedi zükûrı ve inâsından mukaddem olmak vechi üzere batnen ba‘de batn mütevellî olalar ve bi'l-cümle birâderlerinin utekâ ve utekâtları ve ba‘dehüm utekâ ve utekâtları batnen ba‘de batn üslûb-ı sâbık ve nehc-i mezkûr üzere mütevellî olalar ve ba‘dehüm re’y-i nâzır-ı vakf ile bir müstekîm ve mütedeyyin kimesne mütevellî ola ve yevmî kırk akçe vazîfe-i tevliyete mutasarrıf ola ve vakf-ı mezbûr mesned-ârâ-yı makâm-ı vâlâ-yı fetvâ ve sadr-ı pîrâ-yı serîr-i iffet ve takvâ nâzır-ı şerî‘at-i garrâ olan meşâyih-i İslâmiye hazerâtının zîr-i nezâret-i aliyyelerinde olup teberrüken yevmî üç akçe vazîfe-i nezâret kabul buyuralar ve

şeyh-i zâviye ve sükkân-ı hucurât-ı mezkûre ve müsâfirîn ve züvvâr ile her leyle-i isneyn ve Cum‘a'da muktezâ-yı tarîkat-i aliyye-i Nakşibendî üzere inşirâh-ı sadr ve ihlâs-ı hâtır ile hatm-i hâcegân kaddesallâhü te‘âlâ esrârehüm muvâzabet ve müdâvemet üzere olalar ve hitâm-ı hatm-i sa‘âdet-encâmda hâle veliyyü'n-ni‘am-i cihânbân ve sermâye-i emn ü emân-ı pâdişâh-ı kîtî-sitân hazret-i Sultân Mahmud Hân edâmallâhü te‘âlâ eyyâm-ı devletuhu hazretlerinin devâm-ı ömr ü devletlerine du‘â ve sevâb-ı hatm-ı mezkûrı defter-a a‘mâl-i hayr-âsârlarına kayd ve îsâl ve müvekkilim ammerallâhü te‘âlâ hazretlerinin ve vâlidleri merhûm ve mağfûrün-leh es-Seyyid Feyzullah Efendi [sayfa 134] cennet-mekân ve vâlideleri merhûm ve mağfûrün-lehâ Fatıma Hâtûn'un rûh-ı pür-fütûhlarına ithâf ve irsâl eyleyeler ba‘dehu dirîne-i kadîme-i tarikat-i Nakşibendîye üzere hâsıl olan halâvet-i ma‘neviyelerine halve'l-mezâk-ı suveri dahi ilhâk olunmak de’b-i eslâf olmağla bir vukiyye hurma iştirâ olunup âdet-i me’lûfe-i latîfeleri icrâ oluna ve işbu zikr olunan nehc-i kavîm-i müstekîmden vechen mine'l-vücûh udûl ve rücû‘ olunmaya eğer ber-muktezâ-yı surûf-ı savârif gallât-ı evkâf-ı mezbûreyi ber-mûceb-i şart-ı vâkıf sarf-ı masârife havâdis-i mâni‘a ve bevâ‘is-i vâkı‘a zuhûr ederse mecmû‘ı gallât fukarâ-yı ehl-i İslâma tasadduk ve in‘âm oluna ve vakf-ı mezbûrun tebdîl ve tağyîri ve taklîl ve teksîri merreten ba‘de uhrâ müvekkilim vâkıf-ı müşârün-ileyh sânehallâhü an-mükedderâti'l-eyyâm hazretlerinin dest-i kerem-i peyvestlerinde ola deyü meşgale-ig temhîd-i şurûtdan fâriğü'l-bâl ve kayd-ı tekayyüd-i kuyûddan âsûde hâl olduklarından sonra meblağ-ı mezkûr-ı ma‘dûd ve kurâ-yı mezbûre-i mahdûde ve mezra‘a-i ma‘lûmetü'l-hudûdı ve menâzil ve hammâm ve sâ’ir evânî-i nühâsiye-i mevsûfe-i muharrereyi mülklerinden ihrâc edüp fârigan ani'ş-şevâgili'l-mâni‘a ve câmi‘an li'ş-şerâyiti'n-nâfi‘a mütevellî-i mezkûra teslîm ve anlar dahi vech-i şer‘î ve resm-i mer‘î üzere tesellüm edüp sâ’ir mutasarrıfân-ı evkâf ve mütevelliyân-ı eslâf gibi tasarruf tasarruf-ı tâm ve ri‘âyet-i merâsim-i şurûtunda sarf-ı ihtimâm eyledi deyü bi'l-vekâle ikrâr ve mütevellî-i mûmâ-ileyh dahi tasdîk etmekle emr-i ikrâr-ı bi'l-vakf ve't-teslîm kemâ yenbagî bâliğ-i mebâliğ ikmâl ve tetmîm olup cânibeynden leff-i menşûr-ı merâm ve tarafeynden tayy-i tomar-ı tavîlü'z-zeyl-i kelâm olunmak makâmında iken vekîl-i mûmâ-ileyh mütevellî-i mezkûr mu‘temedün-aleyh üzerine ikâmet-i burhân ile sûretâ evkâf-ı sâlifetü'l-evsâfdan selb-i şi‘âr-ı vakfiyet ve ma‘nâ her birine îcâb-ı hükm-i lüzûm ve sıhhat içün nasb-ı cedel ve tasvîr-i müdde‘â edüp mü’essis-i bünyân-ı istinbât-ı ahkâm ve murahhas-ı erkân-

ı ictihâd-ı müçtehidin enâm-ı hümâm-ı akdem İmâm-ı A‘zam ve a‘lem Numan bin Sâbit el-Kûfî cüziye bi-hayri'l-cezâ ve kûfî hazretleri yanlarında vakf-ı bekâ ve musakkafât-ı akâr eğerçi sahîh ve câ’iz lâkin mücerred sıhhat-i şeref lüzûmı gayri câ’iz olup husûsan İmâm Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî hazretlerinin katında vâkıf menâfi‘-i vakfı kendi nefsine şart gayri sahîh zîrâ vakf-ı mezbûrda tevliyet evvelâ kendü nefislerine şart ve ta‘yîn buyuruldığı ecilden vakf-ı mezkûrun bâlâ-yı i‘tibârı libâs-ı sıhhatden ârî ve vakf-ı nukûd ve ana müteferri‘ olan şurût ve kuyûd e’imme-i selâse rıdvânullâhi aleyhim yanlarında bir vechile câ’iz olmamağla esâs te’bîd ve tahlîdi nâ-pâydâr ve hedm ve binâsı siyyân ve ibkâ ve ifnâsı kürsî-i rehân olduğuna binâ’en nukûd-ı merkûm ve akârât-ı mezkûrât ve mülhakâtlarından olan menkûlâtın vakfiyetlerinden rucû‘ sahîh ve meşru olmağla el-hâletü hâzihî mütevellî-i mûmâ-ileyhin ikrâr-ı ber-karârı mûcibince makbûzı olan zâviye-i mezkûreye sarf olunacak nukûd ve akârât ve bikâ‘ı ber-müttehâ kemakân müvekkilim vâkıf-ı sâhib-i vukûf ve ârif-i ma‘rûf lâ-zâle musaddaran bi-envâ‘i'l-hayrât ve'l-avârif hazretlerinin havza-i mülklerine i‘âde ve istirdâd ederim deyü bi'l-vekâle da‘vâ-yı rucû‘a kıyâm ve nakz-ı vakfa ilhâh ve ibrâm ve istirdâd-ı mâ-tesellümde arz-ı sebât-ı ikdâm-ı ikdâm etdikde mütevellî-i reşîd ve sa‘îd-i mebânî-i vakfı teşyîd ve emânî-i reded-i nâ-makbûlı sâha-i savâbdan teb‘îdi içün vekîl-i bedî‘u'l-beyân-ı fasîhu'l-lisân âdâb-ı bahs ü cedel ve üslûb-ı hakîm-i mu‘avvel üzere tevcîh-i hitâb ve redd-i cevâb-ı bâ-savâb eyleyüp gerçi bi'l-cümle îrâd olunan vâridât ve cemâ‘an temhîd kılınan mukarrerât suret-i şân-ı vakf-ı menkûlâta mûcibât-ı şemmâhîn ve zâhiren men‘-i metânet-i bünyân haps-i akârâtı münsec eyledikleri bî-miyandır ammâ inde't-tahkîk ve lede't-tedkîk zikr olunan esnâf-ı evkâfın her biri mevâki‘-i hallâkı [silik] hâkim-i hesimin lüzûm-ı vakfa hükm-i muhkemi ve kazâ-i mâzî-i mübremi ile lâzım oldığı karardâde-i ittifâk-ı ulemâ-yı âfâk ve müftâ-bih meşâyih-i Belh ve Buhara ve Irak olmağın dâhil-i havza-i lüzûm ibrâm olup iltizâm-ı sıhhat vâkıf-ı akârât ve menkûlât mülhakât-ı âlim-i rabbânî hazret-i Ebâ Yusuf el-İmâmü's-sânî sakallâhü nerâhü ve tayyibi bi-neşri rahmeti mutâviyye mesvâhü kavlince mahz-ı iskât-ı meslek olmağla misâl-i i‘tâk-ı kavl-i mücerred ile bile vücûd bulup ba‘de't-teslîm hod muktedâ-yı sâlis el-İmâm Muhammed eş-Şeybânî kuddise sırruhü's-sübhânî hazretleri re’yince mânend-i sadaka-i makbûza ahkâm-ı lüzûm ve birâmı bi'l-külliye gayri menkûza olup ve vakf-ı nukûd fâzıl-ı mu‘teber hazreti İmâm Züfer aleyhi rahmeti hâlikü'l-beşerden

rivâyet-i İmâm Ensârî üzere min-cemî‘i'l-cihât tarîk-i rucû‘ mesdûd ve maktû‘ ve min-ba‘d vech-i imkân-ı red ve i‘âde-i makbûz ve mütesellim muhâl ve memnû‘dur deyü vücûh-i vechiyye ihticâc ile nizâ‘ ve licâc edicek bi'l-âhire beyinlerinde nizâ‘ ihtilâf-ı mevkûf zor-bâzû-yı hükm-i hâkim râfi‘u'l-hilâf oldukda tevkî‘-i kilk-i bedî‘ul-âsârı iklîl-i pîrâ-yı kabâle-i kabûl ve tevşih-i makbûl-i hâme-i bedâyi‘ nigârı zîver-i cerîde-i i‘tibâr-ı fuhûl hâlâ bi'l-fi‘l [sayfa 135] diyâr-ı nusret-medâr-ı Rumeli'de seccâde-nişîn kadıaskeri fâzıl-ı mekârim-i mersûm huzûrlarında hasmân-ı mezbûrân-ı mütenâzi‘ân müterâfi‘ân olup fasl-ı hitâb-ı kîl ü kâl eder kazâ-i mâzî talebiyle tekâdî eylediklerinde ol emîn-i ahkâm-ı şer‘-i mübîn dahi kaziyye-i münâza‘un-fîhânın mevzu ve mahmûlünde i‘mâl-i nazar ve tertîb-i mukaddemât-ı münticü'l-eser ve ihâta-i eşkâl-i tesîs-i evkâfda bezl-i makdûr ve imâta-i işkâl-i taraf-ı hilâf içün tetebbu‘-i kavl-i cumhûrda sa‘y-i meşkûr edüp ba‘de'l-lenâ ve'l-letî akârât-ı mezkûre ve müstegallât-ı mesfûre ve nukûd-ı ma‘dûde-i merkûmenin cihet-i vakfiyetlerin ve yed-i mütevellîde mü’ebbeden ibkâya hakkiyetlerin evlâ ve ahrâ gördükleri ecilden ilm-i şâmilleri muhit-i mesâ’il-i hilâf ve fehm-i kâmilleri müdrik-i mevâzi‘-i ihtilâf oldığı hâlde bi'l-cümle şurût-ı mebsûta ve kuyûd-ı mazbûtalarıyla sıhhat ve lüzûmuna hükm ve kazâ ve ibrâm ve tahtimlerini imzâ edüp ba‘de'l-yevm vakf-ı sâbıku'l-beyân ibkâhallâhü ilâ âhiri'l-ezmineti ve'l-evân sâ’ir evkâf-ı sahîha ve lâzıme gibi bi'l-icmâ‘ ve'l-ittifâk ve etbâk-ı ulemâ-i âfâk şâ’ibe-i hilâfdan hâlî ve bâlâ-yı ahvâli hilye-i sıhhat ve lüzûm ile hâlî olup bî-vech mine'l-vücûh ve tarîk-i mine't-turuk tağyîr ve tebdîli muhâl ve sarf ve tahvîli meslûbü'l-ihtimâl olmuşdur "fe-men-beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahü fi-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm" el-âyetü cerâ zâlik ve hurrire fi’l-yevmi's-sânî aşer mir Rebî‘ulevvel li-sene seb‘a ve hamsîn ve mi’ete ve elf. Min hicreti men-lehü'l-izzi ve kâffetü'ş-şeref.

Şuhûdü’l-hâl

Sâbık İstanbul kâdısı sa‘âdetli fazîletli Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Murtaza Efendi hazretleri	Sâbık İstanbul kâdısı sa‘âdetli fazîletli Şeyhülislâm-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri	Sâbık mahmiyye-i Edirne Kâdısı müfettiş-i veliyyü'n-ni‘amî sa‘âdetli fazîletli Osman Efendi hazretleri
Sâbıkâ Galata kâdısı emînü'l-fetvâ fazîletli Ahmed Efendi hazretleri	Mektûbî-i veliyyü'n-ni‘amî zahrü'l-müderrisîn Hamza-zâde sa‘âdetli Abdullah Efendi hazretleri	Süddetü'l-müderrisîni'l-kirâm tâbi‘-i hazret-i veliyyü'n-ni‘amî Hamza-zâde sa‘âdetli Esad Efendi hazretleri
Fahrü'l-müderrisîni'l-kirâm Mukim-zâde dâmâdı sa‘âdetli İsmail Efendi hazretleri	Fahrü'l-müderrisîni'l-fihâm hâce-i mahdûm-ı âlîkadri hazret-i veliyyü'n-ni‘amî fazîletli es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri	Fahrü'l-müderrisîni'l-kirâm imâm-ı hazret-i vâkıf-ı müşârün-ileyh sa‘âdetli İbrahim Efendi hazretleri
Umdetü'l-müderrisîni'l-fihâm Hamza-zâde sa‘âdetli İbrahim Efendi hazretleri	Umdetü eşrâfi'l-kuzât Hazînedâr Şeyh-zâde sa‘âdetli es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri	Fahr-i eşrâfi'l-kuzât tâbi‘-i cenâb-ı veliyyü'n-ni‘amî izzetli Hasan Efendi hazretleri
Fahrü'l-kuzât Şeyh-zâde izzetli es-Seyyid İshak Efendi hazretleri		

Fî 22 Ramazân sene 1157

[sayfa 129] İkinci Vakfiye

Tahsîl-i ulûm-i diniye ve tekmîl-i fünûn-ı edebiyeye tâlib ve sâ‘î olan erbâb-ı isti‘dâdın tahiyye-i esbâb-ı ifâde ve istifâdesi içün mukârenet-i inâyet ve tevfîk-i cenâb-ı mâlike'l-mülki ve'r-rikâb ile cem‘ ve a‘dâd kılınup medîne-i Şumnı'da binâsına muvaffak olduğum kitaphâneye hasbeten lillâhi ve taleben li-merzâtihi bi-tarîki'l-vakf vaz‘ olunan kütübün defteridir.

Kelâmullâhi'l-kadîm hüsn-i hat 1 cild	Tefsîr-i Kebîrü'l-İmâm Fahreddin er-Râzî 3 cild	Tefsîrü'l-Kâdî Beyzavî 1 cild	Tefsîrü'l-Keşşâf li'z-Zemahşerî 3 cild	Tefsîrü'l-Kevâşî 1 cild
Tefsîrü'l-İbn Kemal Paşa-zâde 1 cild	Tefsîrü'l-Ebi's-Suud 3 cild	Tefsîr-i Medârik 1 cild	Min Havâşi't-Tefâsîr	Şeyh-zâde Ali el-Beyzavî 3 cild
Hâşiye-i Fevzi ale'l-Kâdi 1 cild	Hâşiye-i ale'l-Kâdi el-müsemmâ bi-	Hâşiye-i Kevâkibî Ali Sadi	Keşf-i ale'l-Keşşâf 1 cild	Sadeddin ale'l-Keşşâf 1 cild

	envâri't-tenzîl 1 cild	Hâşiye-i Beyzavî 1 cild		

Usameddin ale'l-Kâdi 1 cild	Dürrü'n-nazm fî Kavâyidi'l-Kur'âni'l-azîm 1 cild	Tertîb-i Zîbâ 1 cild	Havâss-ı Kur'ân 1 cild	Mine'l-ehâdîsi'ş-şerîf	Sahîhü'l-Buhârî 2 cild

Kastalanî Şerhü'l-Buharî 4 cild	Mesâbîhü'ş-şerîfe 1 cild	Mişkâtü'l-Mesâbîh li-Aliyyü'l-Kârî 2 cild	Zeyne'l-Arab Şerhü'l-Mesâbîh 1 cild	Câmi'u's-Sağîr 1 cild	Menâvî-i Kebîr Alâ Câmi'u's-sağîr 4 cild

[sayfa 136] Menâvî-i Sağîr allâ Câmi'i's-Sağîr 2 cild	Azîzi alâ Câmi'i's-Sağîr 2 cild	Mevâhibü'l-Ledünniye li'l-İmâmi'l-Kastalanî 1 cild	Şifâ-yı Şerîf li'l-Kâi İyaz 1 cild

Şehab ale'ş-Şifâ 1 cild	Hasâyigsi'l-Kübrâ li'l-İmâmi's-Süyûtî 1 cild	Ezkâr-ı Müezzî 1 cild	Delâ'ilü'l-Hayrât 1 cild	Hâşî alâ Delâ'ilü'l-Hayrât 1 cild
Şerh-i Hadîsü'l-erba'în li-Aliyyü'l-Kâri 1 cild	Mine'l-Fakhi'ş-şerîf	Hidâye 1 cild	Hâşiye-i Sadi ale'l-Hidâye 1 cild	Bali-zâde ale'l-Hidâye 1 cild
Hâşiye-i Ekmeleddin Hâşiye-i Hidâye	Dürer-i Gurer 1 cild	Şürün Bilâli ale'd-Dürer 1 cild	Hâşiye-i Vâni ale'd-Dürer 1 cild	Hâşiye-i diğer ale'd-Dürer 1 cild

Mültekâ el-ebhur 1 cild	Halebî ale'l-Mültekâ 1 cild	Bahrü'r-Râikalâ Kenzi'd-Dekâyık 2 cild	Remzü'l-Hakâyik alâ Kenzü'd-Dekâyik 2 cild	Şerhü'l-Mecma' li'l-Aynî bi-hıtta 1 cild	Sadru'ş-Şerâ'a 1 cild
Hâfız Acem alâ Sadri'ş-Şerîa 1 cild	Kahtâni 1 cild	Islâh-ı zâh 1 cild	Vâkı'âtü'l-Mugîtîn 1 cild	Tahkîkü'l-Ferâyiz 1 cild	Şeyyid Şerif ale's-Serrâciye 1 cild

Mûcibâtü'l-Ahkâm 1 cild	Zeyniye ve resâ'il-i sâ'ire 1 cild	minUsûli'l-Fıkıh	Menâr İbn Melek 1 cild	Tevzî ale't-Teftîh 1 cild

Telvîh ale't-Tavzîh 1 cild	Mişkâtü'l-envâr ale'l-Menâr 1 cild	Mine'l-Fetâvâyi'ş-şerîfe	Kâdıhân 1 cild	Tatar Hâniye 2 cild	Surretü'l-Fetâvâ 1 cild
Eşbâh-ı Nezâyir 1 cild	Nehcü'n-Necâh 1 cild	Tenvîrü'l-ebsâr 1 cild	Halebî-i Kebîr 1 cild	Vakf-ı Hilâl Hassâf 1 cild	Fetdâvâ-yı Ali Efendi 1 cild
Cenk Müeyyed-zâde 1 cild	Mine'l-Kırâ'ât	Müfredât-ı Nâfi 1 cild	Kitâbü'l-Kenz 1 cild	mine'n-Nesâyih ta'lîm-i müte'allim	Şerh-i Ta'lîmü'l-Müte'allim 1 cild

				1 cild	
Fusûs mine'l-Akâyid 1 cild	Şerh-i Fıkhü'l-Ekber li-Aliyyü'l-Kâri 1 cild	Şerh-i Mevâkıf li-sened-i şerîf 1 cild	Metâli 1 cild	Seyyid Ali el-Metâli 1 cild	Kara Davud es-Seyyid Ali ale'l-Metâli 1 cild
Tevâli 1 cild	İsfehânî ale't-Tevâli 1 cild	Tarîkat-i Muhammediye 1 cild	Şerhü'l-akâyid 1 cild	Hâşiye-i Hayâli ale'l-Akâyid 1 cild	Kara Davud alâ Şerhi'l-Akâyid 1 cild
Şerh-i Azudiye 1 cild	Telhîsü'l-Lâlî Şerhü'l-Amâli 1 cild	İhyâü'l-ulûm li'l-Gazali 1 cild	Külliyât-ı Ebü'l-Beka 1 cild	Mine'l-Me‘ânî	Telhîs 1 cild
Mutavvel 1 cild	Hasan Çelebi ale'l-Mutavvel 1 cild	Hâşiye-i Seyyid ale'l-Mutavvel 1 cild	Ebyurdî ale'l-Mutavvel 1 cild	Ta‘lîkât ale'l-Mutavvel 1 cild	Muhtasar 1 cild
Hâşiye-i Muhtasar 1 cild	Sadeddin ale'l-Miftâh 1 cild	Şerhü'l-Miftâh li-Seyyid Şerif 1 cild	Şerh-i Lâmiyetü'l-Acem li'l-İmâmi's-Sa‘dî 1 cild	Mine'n-Nahv	Kâfiye 1 cild
Câmi 1 cild	Fevâyid-i Ziyâ’iye ale'l-Câmi, 1 cild	Hâşiye Ale'l-Câmi 1 cild	Usam ale'l-Câmi 1 cild	Şeyr Razi ale'l-Kâfiye 1 cild	Mükemmel Şerh-i Mufassal 1 cild
Şemni ale'l-Ma‘nâ 1 cild	Tuhfetü'l-Garîb Şerh-i Müfti'l-Lebîb 1 cild	Münhelü's-Sâfî fî şerhi'l-vâfî 1 cild	Şerh-i Leb li'l-İmâmi'l-Evhadi 1 cild	Şemnî ale'l-fiyye-i İbn Mâlik 1 cild	
Nahv Cümlesi 1 cild	Kavâ‘ir ma‘a Şerh 1 cild	Kâfiyeci alâ Kavâ‘idi'l-i‘râb 1 cild	İzhâr 1 cild	Dû’ 1 cild	Şerh-i Dîbâce 1 cild	Efsâh ale'l-Mesâbih 1 cild
Şerh-i İzhâr li-Adalı 1 cild	Denikuz 1 cild	Hâşiye alâ imtihâni'l-ezkiyâ 1 cild	Noviye 1 cild	Şerh-i Lâmiye 1 cild	El-ef‘âl	Edebü'l-Kâtib 1 cild
Manzume fi'l-arûz ve'l-avâmî 1 cild	Muhsin Kayseri 1 cild	Mine's-Sarf	Sarf Cümlesi 1 cild	Şâfiye 1 cild		Radî ale'ş-Şâfiye 1 cild
Seyyid Abdullah ale'ş-Şâfiye 1 cild	Hâşiye Merâh 1 cild	Rûhu'ş-Şurûh ale'l-Maksûd	Mine'l-âdâb	Hüseyin Efendi Risâlesi 1 cild		Hâşiye-i Hüseyin Efendi 1 cild
Usâm ale'l-vaz‘iye	Ve Havâş-ı âhar fi'l-âdâb	Mine'l-Mantık	İsaguci ve Hüsam Kânî ve	Fenârî 1 cild		

1 cild	1 cild		Muhyiddin 1 cild	
Kul Ahmed 1 cild	Burhân Hâşiye-i Kul Ahmed 1 cild	Hâşiye-i İmad ve Sultan Şâh alâ Kutbüddîn 1 cild	Tasvîrât ve Tasdîkât 1 cild	Mine'l-Hikmeti

EK.15: Mehmed Esad Efendi'ye ait 11 Mart 1755 (h. 27 Cemaziyelula 1168) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 745: 381/139).

nemeâb efendi dahi tarafeynin kelâmına nazar ve mennaun lilhayr olmakdan hazer edip vakfı mezkû_
run sihhatine imamı müşarünileyh Hazretlerinin kavli şerifleri üzere hükmi şerih eyledikten son_
ra vâkıfı müşarünileyh tekrar nizaa âzim olup İmamıazam ve hümamı akdem Rahmetullah mezhebi şe_
riflerinde vakfı sihhati lüzumu müstelzim olmayup benim için halen dahi vakfı mezburumdan rucu'
meşru olmakla meblâği merkumu istirdad ederim deyu tekrar nizaa ağâz eyledikte mütevellii reşid
yine cevabı sedide âzim olup eğerçi İmamıazam kavli şeriflerinde sihhati vakıf müstelzimi lüzum
değil ise İmameyni hümameyn Hazretleri mezhebi şeriflerinde sihhati vakfiyet lüzumdan müfarekat
etmemekle anların kavli şerifleri üzere lüzumuna dahi hüküm reca ederim deyu teslimden iba ve im_
tina eyledikte Hâkimi mumaileyh Esbağallahü na'mehu aleyh dahi vekaftü merkumun alâ kavli menye_
rahü lüzumuna dahi hükmi sahihi şer'i ve kazai şerihi mer'i edip olveçhile vakfı merkum sahih ve
lâzım ve mütehattim olup min baad nakz ve nakıza mecal muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal
oldu cera zalike ve hurrire filyevmil hadi aşera min Saferülhayr lisene hamse ve işrine ve mie_
teyn ve elf.

ŞUHUDÜLHAL

Usta zade Süleyman. Süleyman beşe. Abdülkadir ağa. Seyyit Mehmet Sadık ağa. Hüseyin usta. Ömer usta ve gayrihim.

Aslı ile karşılaştırıldı.

İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdik kılındı. I6/IO/I953

Daktilo : Memur Mümeyyiz Müdür
K.Akarsan

U.No: 33
H.No: 2

Adı geçen hacı Mehmet Tahir efendi vakfı şartlarından bazısının değiştirilmesi hak_
kında I7/7/947 tarihli İdare Meclisi kararı (I760) numaralı defterin 366 sahife ve 27 sırasında
kayıtlıdır. Oraya müracaat edilmesi. I6/IO/I953

Daktilo : Memur Mümeyyiz Müdür
K.Akarsan

U.No: 34
H.No: 3

Adı geçen Hacı Mehmet Tahir efendi vakfı muhassasatının denkleştirilmesi hakkında
I7/8/944 tarihli İdare Meclisi kararı (I757) numaralı defterin 2II sahife ve I09 sırasında kayıt_
lıdır. Oraya müracaat olunması. I6/IO/I953

Daktilo : Memur Mümeyyiz Müdür
K.Akarsan

U.no: 35
H.No: I

Esas: 128
Sıra: 595

X Haremeyn (I2)adlı ve 745 numaralı defterin 38I sahife ve I39 sırasında kayıtlı
(İsmail efendi oğlu Şeyhül-İslâm Mehmet Es'ad efendi)vakfına ait 27/Cemazel_
Ulâ/II68 tarihli vakfiyenin örneğidir :

Şeyhül-İslâmı sabık İsmail efendi zade merhum Mehmet Es'ad efendinin İstanbulda Sultan Se_
lim Han Camii şerifi kurbinde Cebecibaşı mahallesinde bina eylediği medrese ve mektebi münifi
vakfının vakfiyesidir :

BİSMİLLAHİR RAHMANİR RAHİM

Fatihai müteâl ve matlai emri zibal hamdi Hazreti Zülcelâl Cenabı vakıfül ahval kadiri vah_
yi müteal celle amma yahtelici filerham kılınır ki güheri aklu idraki ibda' ve genci_

nei debbağı insanda ibda' edip talibanı dekayıkı esrarı Kur'aniyye ve ragıbani hakayıkı âsarı w
Nebeviyyeye re'si mal ve sebebi salâhi hal ve menal eylemiştir ve eşrefi salâvati zakiyat ve efda
teslimati tayyibat Hazreti Resulü Rabbül mennan Peygamberi ahirizzeman sebebi zuhuri kevnümekân
serlevhai Mushafı risalet hatimei mecellei ba'set Muhammed Mustafa Ahmed müçteba kâ ne gevheri
vefa Sultanül Enbiya Hazretlerinin sahai gülzari furdevsi berrin olan Ravzai rahmet karinlerine
şayeste ve seza ve revadır ki şeriati şerifesi sebebi nizami âlem ve mucebi intizami hali beni
âdemdir ve dahi rıdvani İlâhi ve rahmeti rahmanı nâ mütenahi cemii âli athar ve sahbi x ahyar
ve ezvaci tahirat ve zürriyyati muazzamat hurşit simatlarının ervahi tayyibelerine nisar olunur
ki her biri mütevellii cihati din ve nazırı şer'i Seyyidül mürselindir. EMMA BaDÜ : İşbu kitabı
celilüşşan ve bu hitabı bediul unvanın inşasına bais ve badi budur ki sabika ziybde xx sadri vâla
kadri fetva ve zinet bahşi erikei vera' ve takva olup civari saltanatı aliyyede Yorus kazasına w
tabi İncir köyü nam mahalde ikamet üzre iken bundan akdem vedai âlemi fâni eden sahibül hayrati
velhasenat ve ragıbül mesubati velmeberrat merhum ve mağfurunleh Mehmet Es'ad efendi neclil fadı
lül merhumül mebrur Şeyhül-İslâm İsmail efendi Hazretlerinin veraseti necli necipleri ve halen
diyari Amüd Kadısı umdetül mevalilizam zübdetül fudalâil kiram semahatlu seadetlu Esseyit Mehmet
Şerif efendi Hazretleri ile kerimei mükerremei muhteremeleri umdetül muhadderat zübdetül muvakka
rat ismetlu Zübeyde hanım Hazretlerine münhasıre olduğu zahir ve müteayyin olduktan sonra muma
ileyha Zübeyde hanım tarafından zikriâti davaya vekil olduğu zati mumaileyhayi ârifan elhac Hüse
yin ağa ibni Recep ve elhac Mustafa ağa ibni Mahmut şehadetlerile sabit ve subuti vekâletine hük
mi şer'i lâhik olan zevci umdetül müderrisinil kiram Esseyit Derviş Mehmet efendi neclil merhum
Kadiyül asakir Abid xxxxx efendi Hazretleri hususu âtizzikri mahallinde faslu hasm için bu fakir
merhumu müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi Hazretlerinin Darülhilâfetil aliyyetül Osmaniye Kostan
taniyetil mahmiye merhum ve mağfurunleh Ebülfeth Sultan Mehmet Han Camii şerifi kurbinde elhac
Hasan zade mahallesinde vaki seadethanelerine varıp zeyli vesikada muharrerül esami müslimin hu
zurlarında akdeylediği meclisi şer'i şerifi şamihül imad ve mahfeli dini münifi rasihül evtadda
merhumu müşarünileyh Mehmet Es'at efendi Hazretlerinin necli necipleri ve berveçhi âti evkafının
berveçhi meşruta mütevellisi olmakla zikricai emlâke vaz'ıyedi mütehakkik olan mumaileyh Esseyit
Mehmet Şerif efendi mahzarında bilvekâle üzerlerine dava ve takriri kelâm edip merhumu müşarün
ileyh Mehmet Es'ad efendi Hazretlerinin dahili havzai temellükleri olup ilelvefat tasarruflarında
olan mahmiyei mezburede merhum ve mağfurunleh Sultan Selim Han aleyhirrahmeti velğufran Hazretle
rinin Camii şerifi kurbinde Cebecibaşı mahallesinde vaki bir taraftan merhumu müşarünileyh Hazret
lerinin validi macitleri merhumu müşarünileyh İsmail efendi Camii şerifi ve bir taraftan bazan w
İbrahim Paşa vakfından oyma xx odalar ve bazan haremeyni muhteremeyn vakfından bostan ve bir ta
raftan kevakibi zade efendi merhumun vakfından İsmail ağa tasarrufunda olan menzil ve bir taraf
tan tarikiam ile mahdut merhumu müşarünileyh Hazretleri kendi mallarile an esas ihdas ve küşad
eyledikleri on adet hucreyi müştemil kârgir medresei lâtife ve validi macitleri Camii şerifi hav
lısında kezalik mallarile bina eylediği kanevati memluke ile muhrez bir masura mailezizi cariyi
muhtevi kârgir şadırvanı ve yine Camii şerifi mezkürun çarşı tarafında kâin kebir kapısı üzerinde
yine kendi mallarile bina eyledikleri milk mektep ve medresei merkumenin baş odasına vaz'eylediği
kütübü memlukesinden bir cild mukaddemei fethül bâri fi şerhil Buhari ve yirmi iki cilt Fethül
Bâri alel-Buhari ve bir cilt İzahül-Meani ve üç cilt Fethül-Kadir liibnilHümam ve iki cilt şerhuş
şifa lişşahap ve bir cilt Mutavvel filmeani ve bir cilt Mutavvel ve bir cilt keşfi Bezderi ve bir
cilt şerhul kâfiye lilmecdivani ve bir cilt izahül kenz ve bir cilt şerhül Elfiye lilıraki filha
dis ve bir cilt Telvih alettavzih ve bir cilt şerhi Şir'a Esseyit Ali zade ve bir cilt ibni Ka
sım alelmuhtasar ve bir cilt Şir'atül Menar lilmevlel Kırimi bihattıhi ve bir cilt Füsulül İmadi
ve üç cilt şeri Sahih Müslim Linneve ve üç cilt Mevahibül Ledünniye ve bir cilt İmtihanü Ezkiya
ve bir cilt Haşiyei Kâzeruni alâ tefsiril Beyzavi ve bir cilt haşiyei Seyyit Şerif alelmiftah ve
bir cilt şerhi Fevaidül Giyasiyye Litaşköprü ve bir cilt Talikat aleddürer ve bir cilt İzahı şer
hul Mufassal ve bir cilt Elcevahirül-Mudi'e Littabakatil Hafiyye ve bir cilt şerhul Kuduri el
müsemma bilcevheretin neyyire ve bir cilt haşiyei Hasan Çelebi alelmutavvel ve bir cilt haşiyei
Hasan Çelebi alelmevakıf ve bir cilt Aklidi şerhul Mufassal ve bir cilt Menarikul Ezhar fişerhi
Meşarikul Envar ve bir cilt şerhi Şifa Kadi İyaz Litdebhi ve iki cilt Elkadil Beyzavi ve bir cilt
Miftahül Ulûm ve bir cilt Molla Cami alelkâfiye ve bir cilt Serrani şey alelvaz'iyye ve kavli Ah
met alelhayali ve bir cilt Medni Tavali ve bir cilt tercemei Muhtar sahha ve bir cilt Yakup Paşa
alâ Sadrişşeria ve bir cilt Islahı İzah ve bir cilt Mufassal filmeani ve bir cilt Mesnevii şerif
ve bir cilt şerhi Delâilül Hayrat Lilğasi ve üç cilt Sadrüşşeri'a ve bir cilt haşiyei Sadrüşşeria
ve bir cilt Atvel filmeani ve bir cilt Munillebip ve bir cilt Enfaul vesail Littarsusi ve bir cil
Meşarikul Envar ve bir cilt Tahkıki şerhi Ahikeni ve beş cilt haşiyei şeyh zade alelbeyzavi ve bi
cilt Kasımi Leysi Alelmutavvel ve iki cilt şerhul mufassal Lilendülisi ve bir cilt Kadihan ve bir
cilt Mesabihi Sahhah ve bir cilt Diyamini alelbuhari ve bir cilt Sadeddin alelekmel ve bir cilt
şerhül Menar Lilfazılil ayni ve bir cilt kitabüşşifa bitarifi Hukukil Mustafa ve bir cilt şerhul

kenz Lilayni ve bir cilt Musannif minelkelâm alâ ibni Hişam ve bir cilt Carib Bervi ve bir cilt ıslahül Mantık Filluğa ve bir cilt Mükemmel şerhi Mufassal ve bir cilt şerhul Hidaye lilcennazi ve bir cilt Misbahül Münir filluğatil İmamil Feyyumi ve bir cilt şerhi Sadeddin alelmiftah ve on cilt şerhul Hidaye lilayni ve bir cilt Şifai şerif ve iki cilt Keşful Keşşaf ve dört cilt Keşşaf ve bir cilt Fevaidül Celile fi şerhil Fevaidül Cemile ve bir cilt Hisam alelCami vek bir cilt w Dav' fi şerhil Misbah ve bir cilt Haşiyetül Miftah li alâ Mâlik ve bir cilt Eşraf filhikem ve bir cilt Elmufassal fi san'atil İ'rab ve bir cilt tahrirat alelısam lilcami ve bir cilt ısam ale kâfiye ve bir cilt ısam alelkadil Beyzavi ve bir cilt haşiyei Azmi zade alâ şerhil Menar liibni Melek ve bir cilt Yakup Paşa lişerhi Sadrüşşeria ve bir cilt haşiyei Islahı izah bihattı Musan_ nifihi ve bir cilt haşiyei Bostan efendi ala tefsiri Suretül en'am lilbeyzavi ve bir cilt tacül_ esami ve bir cilt Fahrüddin alâ Kadi Mir ki cem'an yüz otuz beş cilt kütübi nefiselerini ve mer_ humü müşarünileyh Mehmet Es'at efendi Hazretlerine ba hattı hümayuni şevketmakrun temliki sahih ile temlik ve inayet buyrulmağla dahili havzai tasarruf ve temellüklerinde olup her birinin sure ti defteri Hâkani mucebince ledel ehali hudut ve sınırı muayyen ve muhtar olan Vilâyeti Anadolu_ da Kocaili sancağında Şira nahiyesinde vaki Karabey oğlu çiftliği mukataası mülhakatından Ada na hiyesinde defteri Hâkanide Bollu ismile mukayyet elsinei nasda Taşlık ismile müsemma nam karye ve yine mezkür Ada nahiyesinde vaki der nezdi Kadılu nam karye ve mezreai Tepecik ve yine Adai mezküre Söğütlü der nezdi Bekcerker nam karye ve mezreai Düzce ve Çekbuza nahiyesinde vaki Şua_ yiplu namı diğer Oroz deresi nam karye ve Kandıra nahiyesinde vaki Dânişmentlu nam beş adet kar_ yeyi ve çiftliki mezküre mukataası mülhakatından Vilâyeti Rumelinde İnebahtı sancağında Kerenbeş kazasında vaki İspartiye ve Dinani ve Mirasya nam üç adet karye ki cem'an sekiz adet milk kurayi mumaileyh Esseyit Mehmet Şerif efendi müstakillen zaptetmekle sual olunup salifüzzikir emlâki mu harrerei merkumeden müvekkilem mumaileyha Zübeyde hanıma isabet eden sülüs hissei irsiyesini bil vekâle talebederim dedikte ğıbbessual mumaileyh Esseyit Mehmet Şerif efendi dahi cevabında vali_ dim merhumu müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi ibnül merhumül mebrur Şeyhül-İslâm İsmail efendi w Hazretleri hali kemali sihhatinde âzimi ravzai cinan olmazdan bir sene mukaddem marüzzikir İncir köyünde vaki seadethanelerinde dahili havzai temellükleri olan salifüzzikir Cebecibaşı mahalle_ sinde validi macidleri merhumu müşarünileyh İsmail efendi Camii şerifi ittisalinde kendi malları le bina ve inşa eyledikleri on adet hucreyi müştemil kârgir medresei lâtife ve Camii merkum hav_ lısında kezalik mallarile bina eylediği kanevati memluke ile muhrez bir masura mai lezizi cariyi muhtevi kârgir şadırvanı ve yine Camii şerifi merkumun çarşı tarafında olan kapısı üzerinde mal_ larile bina eylediği mektebi münifi ve kütübü memlukesinden medresei merkumeye vaz'eyledikleri yüz otuz beş cilt kütübü nefisei muharrerei mezkürelerini ve validim merhumu müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi Hazretlerine ba hattı hümayunu şevketmakrun temlik ve ihsan buyrulup dahili havzai temellükleri olan marülbeyan Vilâyeti Anadoluda Kocaili sancağında Şile nahiyesinde vaki Karabey oğlu çiftliği mukataası mülhakatından Ada nahiyesinde vaki defteri Hâkanide Yollu ismile mukay_ yet ve elsinei nasde taşlık ismile müsemma nam karye ve yine mezkür Ada (yırtık) Eksani der nez_ di Kadılu nam karye ve mezreai tepecik ve yine mezkür Ada nahiyesinde Söğütlü der nezdi Peçerker nam mezreai Düzce ve Çekboza nahiyesinde vaki Şuayiplu namı diğer Oroz deresi nam karye ve Kandı ra nahiyesinde vaki Dânişmentlu nam beş adet karyeleri ve yine çiftliki merkum mukataası mülha_ katından Vilâyeti Rumelinde İnebahtı sancağında Kerbeniş kazasında vaki İsparite ve Dinani ve Merasiya nam üç adet karye ki cem'an sekiz adet milk karyeyi merhumu müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi Hazretleri Hasbeten Lillahil melikül a'lâ ve Haseneten Liruhi Resulihil muallâ vakfı sa_ hihi şer'i müebbet ve habsi sarihi mer'i muhallet ile vakıf ve habsedip şöyle şart ve tayin eyle diler ki zikrolunan sekiz adet karyelerin mahsulât ve gallâtından beher sene tarfı miriye mali maktuu ve kalemiyeleri olan üçyüz yirmi beş kuruş vakfı mezkürunun mütevellisi yedile teslim w olunduktan sonra baki kalan gallesinden medresei merkumede âlim ve fadıl üç nefer kimesne müder_ ris olup medresei mezkürede hazırun olan talebei uluma müderrisi evvel olan kimesne ancak hafta_ da iki gün tefsiri şerif ve ehadisi Nebeviyye tedris ve talim edüp yevmi altmış akça vazifeye w mutasarrıf ola ve müderrisi sani olan kimesne dahi kezalik haftada iki gün ancak Fıkıhı şerif tedris ve tefhim edip yevmi elli akça vazifeye mutasarrıf ola ve müderrisi salis olan kimesne dahi kezalik haftada iki gün sair ulûmu nafia tedris ve talim edip yevmi kırk akça vazifeye mut_ sarrıf ola ve vücuhati âlim ve mücevvit ve mürettil bir kimesne dahi medresei mezkürede Şeyhül- Kurra olup talebeye talimi Kur'ani Kerim edip yevmi yirmi akça vazifeye mutasarrıf ola ve mücev_ vid ve mukarri ve salih ve mütedeyyin bir kimesne mektebi şerifi mezkürde Hoca ve muallimi sıb_ yan olup Kur'ani şerifi sıbyana talim edip yevmi yirmi akça vazifeye mutasarrıf ola ve bir müte_ deyyin ve müstakim kimesne dahi halifei mektep olup yevmi on akça vazifeye mutasarrıf ola ve w hucrati merkumda talebei ulumdan birer kimesne sakin olup her biri Delâilil Hayratı her ayda x üçer kerre hatmedip her biri yevmi altışar akça vazifeye mutasarrıf ola ve her ehli Kur'an ki_ mesne dahi validi macitleri merhumu müşarünileyh Hazretleri Camii şerifinde her yevmi Cüm'ada mahfeli felek rif'at üzre süreyya savti xx cem'iyyet ile dervirhanandan olan kimesnelere ser_

mahfel olup yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve on nefer kimesne dahi medresei mezkürede beher yevm Kur'anikerimden birer cüz'ü şerif tilâvetile her ayda on hatmi şerif olunup her biri yevmi üçer akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir müstakim kimesne dahi sandukı ve ferraşı minder olup her bir hizmeti mukabelesinde yevmi ikişer akçeden cem'an dört akçe vazifeye mutasarrıf ola ve zikrolunan on nefer talebeden bevvab olan kimesne âbkeş ve ferraş olup âbkeşliği mukabelesinde iki akçe ve ferraşlığı mukabelesinde dört akçe cem'an yevmi altı akçe vazifeye mutasarrıf ola ve mektebi mezkürde talimi Kur'anikerim eden sıbyandan isti'dadı olanların yirmi neferine birer akçe vazife ve beher sene birer Buğasi kapama ve birer Fes ve birer Çintiyan ve birer zıbın ve birer kuşak ve birer mest ve pabuç verile ve beher sene bin ikiyüz akçe ile Hoca ve halifei mektep olanlar sıbyanı seyre götürüp tabhı taam ve it'ami sıbyan oluna ve beher sene altıyüz akçe ile zikrolunan müderris efendiler tedris için meksettikleri odaya ve altıyüz akçe ile mektebi w merkuma kömür iştira olunup eyyami şitada sarf ve medresei mezküre bahçesi arsasının mukataaları için senede Husrev zade vakfına ikiyüz kırk akçe ve Neccar Mehmet Çavuş vakfına yüz yirmi akçe verile ve merhumu müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi vakfı şeriflerine hayatta oldukça kendüleri yevmi yirmi akçe vazife ile mütevelli ola dari fenadan menzili bekaya irtihal ve intikal eyledikte tevliyeti mezküre vazifei mersumesile batnen bade batnin evlâdına ve evlâdı evlâdının zükür ve inasının aslah ve erşedine meşruta olup her biri nevbeti tevliyetinde marüzzikir yevmi yirmi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve vakfı mezbure birer müstakim kimesne kâtip ve cabi olup kâtip w olan kimesne yevmi beş akçe ve cabi olan kimesne yevmi beş akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve gallei mezküre fazlasından ledel'hace zikrolunan medrese ve mektep ve şadırvanın ve su yollarının tamir ve termimine mikdarı kifaye sarfoluna ve baki kalan fazla derkise ve hıfzolunup marifeti mütevelli ile münasip mahallerde akar iştira ve vakfı mezburuna zam ve ilhak oluna ve salifüzzikir yüz otuz beş cilt kütüp medresei merkumenin baş odasında vaz' ve hıfzolunup müderrisler ve talebe istimal ve mutalâa ve istifade edip medresei merkume kapısından taşra çıkarılmaya ve vakfı mezburuna Darüsseadetiş şerife ağalığı ile kâmiyab olan ağa Hazeratı kemali keremlerinden berveçhi hasbi nazaret buyuralar ve vakfı mezbur mururu eyyam ve müruru a'vam ile şurutu muharrerei mezküreye riayet müteazzire olur ise vakfı mezbur mutlaka fukarayi müslimine meşruta ola deyu tayini şurut ve tebyini kuyut eyledi deyu badeddef'i vel'istinkâf akibül'inkâr mumaileyh Esseyit Mehmet Şerif efendi Hazretlerinden def'i meşruhuna beyyine talep olundukta uduli ahrari ricali müslimin den ve mahmiyei mezburede marüzzikir elhac Hasan zade mahallesi ve Sinan ağa mahallesi ehalisinden umdetül müderrisinil kiram Bahayi zade Abdurrahim efendi ibni Yahya Sadeddin efendi ve fahrül müderrisinil kiram Mehmet Arif efendi ibni Recep efendi ve Zuhrül müderrisinil kiram Mehmet Sadeddin efendi ibni Mesut efendi ve Eşrafı kuzattan Hatvani zade Ahmet efendi ibni Mehmet efendi ve elhac Hüseyin ağa ibni Recep ve elhac Mustafa ağa ibni Mahmut nam kimesneler lieclişşehade meclisi makudu mezkürda hazırun olup isril'istişhat fil'hakika Şeyhül İslâmı esbak merhum müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi neclil merhumül mebrur Şeyhül İslâm İsmail efendi Hazretleri hali kemali sihhatinde marüzzikir incir köyü nam mahalde vaki seadethanelerinde canibi cinanı hıraman olmazdan bir sene mukaddem dahili havzai temellükleri olup mahmiyei mezburede merhum ve mağfurunleh Sultan Selim Han Hazretlerinin Camii şerifleri kurbinde Cebecibaşı mahallesinde vaki bir taraftan macidleri merhum müşarünileyh İsmail efendi Hazretleri Camii şerifi ve bir taraftan bazan İbrahim Paşa vakfından oyma odalar ve bazan haremeyni muhteremeyn vakfından olan bostan ve bir taraftan Kevakibi zade efendi merhumun vakfından İsmail ağa tasarrufunda olan menzil ve bir taraftan tarikiam ile mahdut merhum müşarünileyh Hazretlerinin hayatlarında kendi mallarile an xx esas ihdas ve inşa eyledikleri on adet hucreyi havi kârgir medresei lâtifeyi ve validi macitleri Camii şerifi havlısında kezalik bina eyledikleri kanevati memluke ile muhrez bir masura mai lezizi cariyi müştemil kârgir şadırvanı ve yine Camii şerifi mezkürun çarşı tarafında kâin kapısı üzerinde kendi mallarile bina eyledikleri mektebi münifi ve kütübü memlukelerinden olup medresei merkumenin baş odasına vaz'eyledikleri yüz otuz beş cilt kütübü nefisei muharrerei mezküreyi ve merhum müşarünileyh Mehmet Es'ad efendi Hazretlerine hayatlarında ba hattı hümayunu şevketmakrun temliki sahih ile temlik ve inayet buyrulmakla dahili havzai tasarruf ve temellüklerinde olup her birinin sureti defteri Hakani mucebince mahallinde ledel'ehali hudut ve sınırı müteayyen ve mümtaz olan Vilâyeti Anadolude Kocaeli sancağında Şile nahiyesinde vaki Karabey oğlu çiftliği mukataası mülhakatından Ada nahiyesinde vaki yollu ismile mukayyet ve elsinei nasde taşlık ismile müsemma nam karye ve yine mezkür Ada nahiyesinde eksani der nezdi Kadılı nam karye ve mezraai tepecik ve yine Adai mezkürde Söğütlü dernezdi Bekcerker nam karye ve mezraai Düzce ve Akbuza nahiyesinde vaki Şuayipli namı diğer Orozderesi nam karye ve Kandıra nahiyesinde vaki Danişmentli nam beş adet karyeyi ve yine çiftliki mezkür mukataası mülhakatından Vilâyeti Rumelide İnebahtı sancağında Kerbeniş kazasında vaki İspartiye ve Dinani ve Merasya nam üç adet karye ki cem'an sekiz adet milk karyeyi Hasbeten Lillâhil melikül a'lâ ve Haseneten Liruhi Resulihil muallâ bizim huzurumuzda vakfı sahihi müebbet ve habsi sarihi mer'i muhallet ile vakıf ve habsedüp şöyle şart tayin eylediler ki zikrolunan sekiz adet karyenin mahsulât ve gallesinden evvelen beher sene tarafı miriye mali maktu' ve kalemiyeleri olan w

üçyüz yirmi beş kuruş vakfı mezbur mütevellisi yedile teslim olunduktan sonra baki kalan galle_
sinden medresei mezkürede âlim ve fadıl üç nefer kimesne müderris olup medresei mezkürede hazı_
run olan talebei uluma müderrisi evvel olanx kimesne her haftada iki gün ancak tefsiri şerif ve
ehadisi Nebeviye tedris ve talim edüp mukabelesinde yevmi altmış akçe vazifeye mutasarrıf ola ve
müderrisi sani olan kimesne kezalik haftada iki gün ancak fıkıhı şerif tedris ve talim edüp muka_
belesinde yevmi alli akçe vazifeye mutasarrıf ola ve müderrisi salis olan kimesne dahi haftada
iki gün sair ulumu nafia tedris ve talim edüp mukabelesinde yevmi kırk akçe vazifeye mutasarrıf
ola ve ve vücuhati âlim mücevvid ve mürettil bir kimesne dahi medresei mezkürede Şeyhül-Kurra w
olup talebeye talimi Kur'anikerim edüp mukabelesinde yevmi yirmi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve
salih ve mütedeyyin bir kimesne mektebi mezkürde Hoca ve muallimi sıbyan olup Kur'ani şerifi sıb_
yana talim edüp yevmi yirmi akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir mütedeyyin ve müstakim bir kimes_
ne dahi halifei mektep olup yevmi on akçe vazifeye mutasarrıf ola ve hucrati merkumede talebei w
ulumdan birer nefer kimesne sakin olup her biri Delâilil-Hayratı her ayda üçer kerre hatmedüp mu_
kabelesinde her biri yevmi altışar akçe vazifeye mutasarrıf ola ve bir ehli Kur'an kimesne dahi
validi macidi merhumu müşarünileyh Hazretlerinin Camii şerifinde her yevmi Cüm'ada mahfeli felek
rif'at üzere süreyya sıfatı cem'iyyet ile devirhan ve kurrayi Kur'an olan kimesnelere sermahfel
olup yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve on nefer kimesne dahi medresei mezkürede beher x
yevm Kur'ani kerimden birer cüz'ü şerif tilâvetile her ayda on hatmi şerif olunup her biri yevmi
üçer akçeye mutasarrıf olalar ve bir müstakim kimesne dahi sanduki ve ferraşı minder olup herbir
hizmeti mukabelesinde yevmi ikişerden cem'an dört akçe vazifeye mutasarrıf ola ve zikrolunan on
nefer talebeden bevvab olan kimesne âbkeş ve ferraş olup âbkeşliği mukabelesinde iki akçe ve fer_
raşlığı mukabelesinde dört akçe ki cem'an yevmi altı akçe vazifeye mutasarrıf ola ve mektebi mez_
kürde teallümü Kur'ani kerim eden sıbyandan istidadı olanların yirmi neferine yevmi birer akçe
vazife verile ve beher sene birer buğası kapama ve birer fes ve birer çintiyan ve birer zıbın ve
birer kuşak ve birer mest pabuç verile ve beher sene bin ikiyüz akçe ile Hoca ve halifei mektep
bulunanlar sıbyanını seyre götürüp tab'hı taam ve it'amı sıbyan oluna ve beher sene altıyüz akçe
ile zikrolunan müderris efendiler tedris için mekseyledikleri odaya ve altıyüz akçe ile mektebi
merkume kömür iştira olunup eyyamı şitada sarfoluna ve medresei mezküre bahçesi arsasının muka_
taaları için senede Husrev zade vakfına ikiyüz kırk akçe ve Neccar Mehmet Çavuş vakfına yüz yir_
mi akçe verile ve merhumu müşarünileyh Mehmet Es'at efendi Hazretleri vakfı şeriflerine hayatta
oldukça kendüleri yirmi akçe vazife ile mütevelli ola dari fenadan menzili bekaya irtihal ve in_
tikal eyledikte tevliyeti mezbur vazifei mersumesile batnen bade batnin evlâdına ve evlâdı evlâ_
dının zükür ve inasının aslah ve erşedine meşruta olup her biri nevbeti tevliyetinde marüzzikir
yevmi yirmi akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve vakfı mezbure birer müstakim kimesne kâtip ve ca_
bi nasbolunup kâtip olan kimesne yevmi beş akçeye mutasarrıf ola ve cabi olan kimesne dahi yevmi
beş akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve gallei mezkür fazlasından ledelhace zikrolunan medrese ve
mektep ve şadırvanın su yollarının tamir ve termimine mikdarı kifaye sarfoluna ve baki kalan faz
la dahi derkise ve hıfzolunup marifeti mütevelli ile münasip mahalde akar iştira ve vakfı mezbu_
runa zam ve ilhak oluna ve salifüzzikir yüz otuz beş cilt kütüp medresei merkumenin baş odasında
vaz' ve hıfzolunup müderrisler ve talebe istimal ve mutalâa ve istifade edüp medresei merkume ka
pısından taşra çıkarılmaya ve vakfı mezburuna Darüsseadetiş şerife ağalığı ile kâmiyab olan ağa
hazeratı kemali keremlerinden berveçhi hasbi nazaret buyuralar mururu eyyam ve küruru şuhuru w
a'vam ile şurutu mezküreye riayet müteazzire olur ise vakfı mezbur mutlaka fukarayi müslimine x
meşruta ola deyu bizim huzurumuzda tayini şurut ve tebyini kuyut eyledi biz bu hususa bu veçh
üzere şahitleriz şehadet dahi ederiz deyu her biri edai şehadeti şer'iyye etmeğin badettadili
vettezkiye şehadetleri makbule olmağin fadılı samedani Hazreti Ebuyusuf İmamı sani katında vâkıf
vakfının gallesini nefsine şart eylese dahi ve kütübü mezkürenin dahi vakfiyyeti mütearef olan
beldede sihhatini tecviz eden Meşayihi kiram Hazeratı re'yleri üzere vâkıf mücerret vekaftü de_
mekle vakfı mezbur sahih ve caiz ve sihhati lüzumu müstelzim olmakla muceplerince Hâkimi muvak_
kıi sadri kitap tuba lehu ve hüsnemâb efendi Hazretleri alâ kavli menyerahu vakfı mezkürun sih_
hat ve lüzumuna hükmi sahihi şer'i ve kazayi sarihi mer'i edüp vekili mumaileyh Esseyit Derviş
Mehmet efendiyi biveçhi muarazadan men'etmeğin min baad vakfı mezbur sahih ve lâzım ve sarihi
mütehattim olup nakz ve nakzına mecal muhal oldu. (Femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ism
hu alellezine yübeddilunehu innallahe semiun alim) ve ecrülvâkıfi alelhayyil cevadil kerim cera
zalike ve hurrire filyevmissabi' vel'işrine min Cemazelulâ lisene semane ve sittin ve miete ve
elf.

ŞUHUDÜLHaL

Fahrül müderrisinil kiram Feyzullah efendi ibni Ahmet ağa. Umdetül kuzat hafız İbrahim efendi
ibni hacı Ahmet. Fahrül kuzat Mustafa efendi ibni Abdülkadir efendi. Arif Mehmet efendi ibni
Ali. Elhac Hüseyin ağa ibni Recep. Elhac Mustafa ağa ibni Mahmut. Mehmet efendi ibni Mustafa.
Hüseyin efendi ibni Ömer. Molla Musa ibni Ahmet. Bekir Mehmet efendi ibni Hüseyin. Diğer Feyzul

lah efendi ibni Halil. Başçukadar Mehmet ağa ibni Abdülhalim. Ahmet bini Mehmet Çelebi çukadar. Diğer Hüseyin ibni Abdullah. Esseyit Mehmet bini Esseyit Hasan çukadar. Elhac Osman ibni Ahmet Bevvab ve ğayrihim.

Kıvdetül emacidi vel'a'yan Haremeyni şerifeyn Muhasebecisi (açık) efendi zide mecdühu badet tahiyyetil vâfiye inha olunur ki :

Şeyhül-İslâmı esbak merhum Mehmet Es'ad efendi Hazretlerinin İstanbulda Sultan Selim Han Camii şerifi kurbinde Cebecibaşı mahallesinde bina eylediği medresei lâtifi ile yine Camii şerifi mezkürun çarşı tarafında kâin kapısı üzerinde mebni olan mektebi münifi vakfının bir kıta vakfiyei mamulünbihasında nazaretimize ilhakan biibaretiha haremeyn muhasebesine kaydolunmasını tasrihan şart ve tayin eylemiş isede vakfiyei mezkür henüz muhasebei haremeyne kaydolunmadığını vakfı merkumun meşruta mütevellisi Mehmet Şerif efendi ba arzıhal istid'a ve vakfiyei mezbur nazaretimize ilhakan muhasebei haremeyne kaydolunmasını haremeyni şerifeyn Müfettişi Esseyit Abdurrahim efendinin memhur ilâmı bâlâsına ilâmı mucebince vakfiyei mezbure haremeyn muhasebesine biibaretih kayıt ile yedinde ipka ve iktiza eden beratı dahi ita olunmak babında mekalim fermanı âli sadır olmakla mektubu tahrir ve irsal olunmuştur bimennihi tealâ vüsulünde gerektir ki berveçhi muharrer vakfı mezkür nazaretimize ilhakan vakfiyei mezküru biibaretiha kaleminize kayıt ve mütevelli mumaileyh yedinde ipka eyleyüp mucebi mektup ile âmil olasız. I5/R sene I23I

Ez'afül ibad
Hafız İsa
Ağayi Darüssea_
detişşerife

Aslı ile karşılaştırıldı.

İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdik kılındı. I2/I2/I953

Daktilo :
K.Akarsan

Memur

Mümeyyiz

Müdür

+ Haremeyn (9)adlı ve 742 numaralı defterin I26 sahife ve 5I sırasında kayıtlı (Mehmet Es'ad efendi kızı Şerife Zübeyde Fıtnat hanım)vakfına ait I5/Zilhicce/II95 tarihli vakfiyenin aynenn örneğidir :

Vakfiyetün kata'tü sıhhate sakkiha ve ittala'tü alâ selâmeti sebkiha türca kabulü ma yünassifiha inde men yetekabbelül_ hayrat ve yücza biha elfakir Mehmet Şerif Ufiye anhü

Lemma tala'tü hazihil mecellete elceliletüşşan vessahifetel fasihatel beyan vecettüha fasihatel mebani sahihatel meali mutabıkaten lişşer'il mübin muvafakaten lilhakkıl mübin harrerehül fakir ilal_ lahi azzeşanühu Mehmet Arif Elkadi bilaskeri Rummeli Ğufire lehu

Ubbirtü ma havet bihi hazihil mücellede_ tü ve abbertü ve teemmeltü mehaviyehu ve tetebbeatü mafihi muvafıkan liş_ şer'i vessavab ve zeriaten ilel_ ecri vessevab Cezallahü men usıytü bihi hayral cezai ve es'afe mecraha bima yürdem vemaşeya' zebe_ rehül fakir ilâ Rab_ bihil Kadir Ahmet Ataullah Kadiyen bilaskeril mensure fi diyari Anadola elmamure fiddevletilaliyye Ğufire leh

Lemma abertü hazihil mecelletel celile velvesikaten enikatel cemilew veceddüha alâ vefkışşeriatil ğarra ve ecreytü aleyha kalemel kabul vel'irtiza' ve enelfakir ilâ takdiril kadir Başmakcı zade Esse_ Numan elkadi bidarül hilâfetil aliyye Kostantaniyetil meh_ miye Hamahallahü anil'âfati velbeliyye

Ma üdrice filkitabil cemil minel vakfi ve şurutıhi alel vasıyyeti vettesbil vadaha ve sahha ledeyye fe hakemtü biriayeti şurutıhi alâ veçhittescil ve enelfakir ileyhi azze şanühu İmam zade Esseyit Halil elmemur birü'yeti umuril evkaf Ğufire lehüma

Kayıt şüt : Bâilâmı Esseyit Halil efendi Müfettişi evkaf ve ba işareti aliyye ve fermanı âli elvaki fi 9 m,sene II96

BİSMİLLAHİR RAHMANİR RAHİM

Seri Surei Fermanı ahadiyyet ve âyati samediyyet olana envai mehamid ve tahiyyat Hazreti Rabel'âlemin ve asnafi salâtü selâm Cenabı Seyyidül Enbiyai vel'mürselin ve Evradi tarziyei âli ve ashabi güzin ile sahnı Ravzai zatinnadrai kitabı mahacce şiar tevşih ve tezyin olunmağa bâdi oldur ki nazareti Hazreti Şeyhül-İslâm sellemehüs selâmda mahfuze evkafı şerifeden garikı lüccei Hazreti Rabbül'ğaffar Şeyhül'islâm Ebu İshak İsmail efendi Hazretlerile necli muhteremleri müsta

EK.16a: Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait 18 Şubat (h. 1 Recep 1173) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 580:495-508/305).

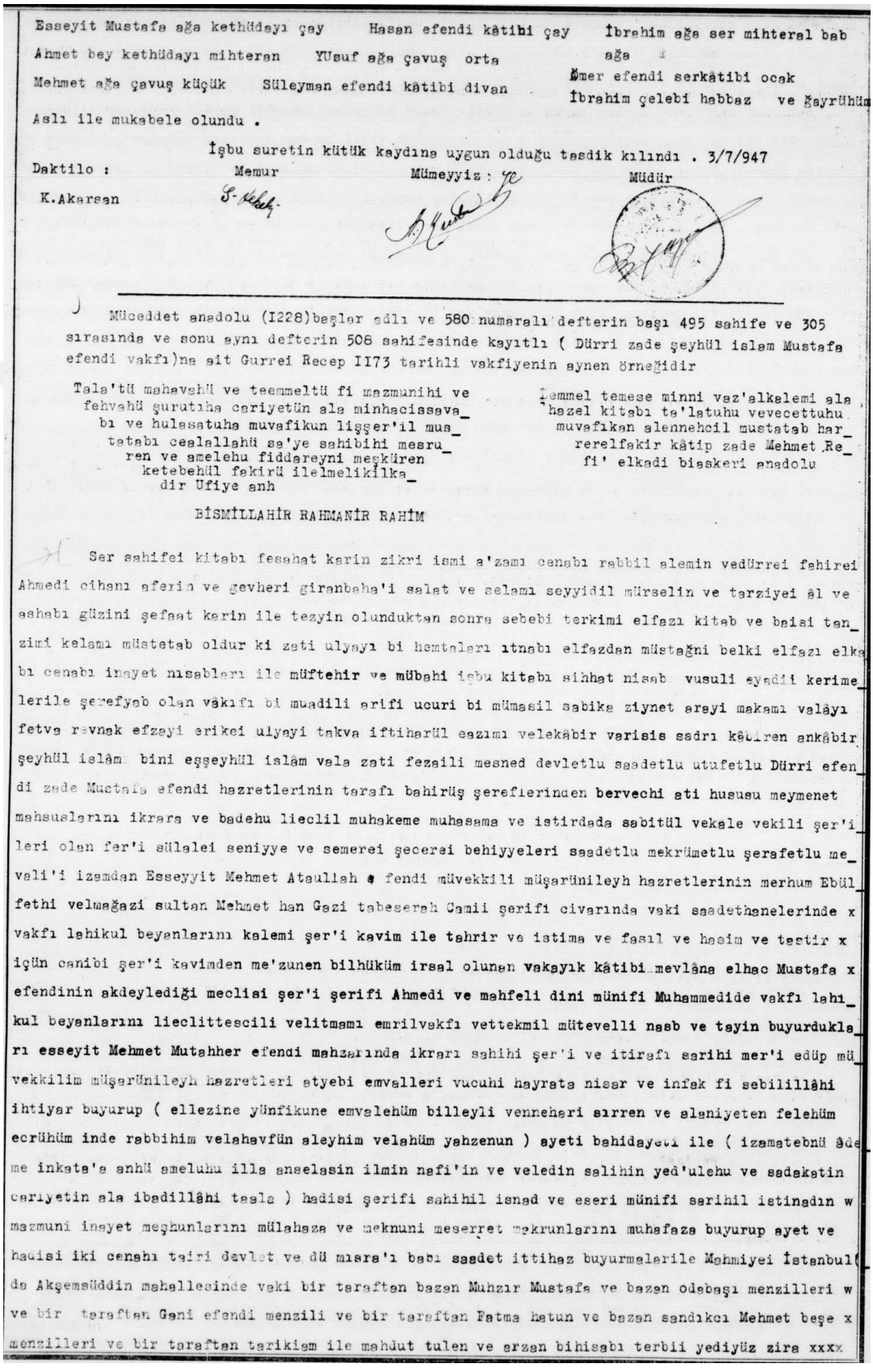

Esseyit Mustafa ağa kethüdayı çay Hasan efendi kâtibi çay İbrahim ağa ser mihteral bab ağa
Ahmet bey kethüdayı mihteran YUsuf ağa çavuş orta Ömer efendi serkâtibi ocak
Mehmet ağa çavuş küçük Süleyman efendi kâtibi divan İbrahim çelebi habbaz ve ğayrühüm

Aslı ile mukabele olundu .

İşbu suretin kütük kaydına uygun olduğu tasdik kılındı . 3/7/947

Daktilo : Memur Mümeyyiz : Müdür

K.Akarsan

Müceddet anadolu (I228)başlar adlı ve 580 numaralı defterin başı 495 sahife ve 305 sırasında ve sonu aynı defterin 508 sahifesinde kayıtlı (Dürri zade şeyhül islam Mustafa efendi vakfı)na ait Gurrei Recep II73 tarihli vakfiyenin aynen örneğidir

Tala'tü mahavehü ve teemmeltü fi mazmunihi ve fehvahü şurutiha cariyetün ala minhacissava_ bı ve hulasatuha muvafikun lişşer'il mus_ tatabı cealallahü sa'ye sahibihi mesru_ ren ve amelehu fiddareyni meşkûren ketebehül fakirü ilelmelikilka_ dir Ufiye anh

Temmel temese minni vaz'alkalemi ala hazel kitabı ta'latuhu vevecettuhu muvafikan alennehcil mustatab har_ rerelfakir kâtip zade Mehmet Re_ fi' elkadi biaskeri anadolu

BİSMİLLAHİR RAHMANİR RAHİM

Ser sahifei kitabı fesahat karin zikri ismi a'zamı cenabı rabbil alemin vedürrei fahirei Ahmedi cihanı aferin ve gevheri giranbaha'i salat ve selamı seyyidil mürselin ve terziyei al ve ashabı güzini şefaat karin ile tezyin olunduktan sonra sebebi terkimi elfazı kitab ve baisi tan_ zimi kelamı müstetab oldur ki zati ulyayı bi hemtaları ıtnabı elfazdan müstağni belki elfazı elka bı cenabı inayet nisabları ile müftehir ve mübahi işbu kitabı sihhat nisab vusuli eyadii kerime_ lerile şerefyab olan vakıfı bi muadili arifi ucuri bi mümasil sabika ziynet areyi makamı valâyı fetva revnak efzayi erikei ulyayi takva iftiharül eazımı velekâbir varisis sadrı kâbiren ankâbir şeyhül islâm bini eşşeyhül islâm vala zati fezaili mesned devletlu saadetlu utufetlu Dürri efen_ di zade Mustafa efendi hazretlerinin tarafı bahirüş şerefierinden bervechi ati hususu meymenet mahsualarını ikrara ve badehu lieclil muhakeme muhasama ve istirdada sabitül vekale vekili şer'i_ leri olan fer'i sülalei seniyye ve semerei şecerei behiyyeleri saadetlu mekrümetlu şerafetlu me_ vali'i izamdan Esseyyit Mehmet Ataullah ♦ fendi müvekkili müşarünileyh hazretlerinin merhum Ebül_ fethi velmağazi sultan Mehmet han Gazi tabeserah Camii şerifi civarında vaki saadethanelerinde x vakfı lahikul beyanlarını kalemi şer'i kavim ile tahrir ve istima ve fasıl ve hasim ve tastir x için canibi şer'i kavimden me'zunen bilhüküm irsal olunan vakayık kâtibi mevlâna elhac Mustafa x efendinin akdeylediği meclisi şer'i şerifi Ahmedi ve mahfeli dini münifi Muhammedide vakfı lahi_ kul beyanlarını lieclittescili velitmamı emrilvakfı vettekmil mütevelli nasb ve tayin buyurdukla_ rı esseyit Mehmet Mutahher efendi mahzarında ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi mer'i edüp mü_ vekkilim müşarünileyh hazretleri atyebi emvalleri vucuhi hayrata nisar ve infak fi sebilillâhi ihtiyar buyurup (ellezine yünfikune emvalehüm billeyli vennehari sırren ve alaniyeten felehüm ecrühüm inde rabbihim velahavfün aleyhim velahüm yahzenun) ayeti bahidayeti ile (izamatebnü âde me inkata'a anhü ameluhu illa anselasin ilmin nafi'in ve veledin salihin yed'ulehu ve sadakatin cariyetin ala ibadillâhi tasla) hadisi şerifi sahihil isnad ve eseri münifi sarihil istinadın w mazmuni inayet meşhunlarını mülahaza ve meknuni meserret mekrunlarını muhafaza buyurup ayet ve hadisi iki cenabı tairi devlet ve dü mısra'ı babı saadet ittihaz buyurmalarile Mahmiyei İstanbul(da Akşemsüddin mahallesinde vaki bir taraftan bazen Muhzır Mustafa ve bazen odabaşı menzilleri w ve bir taraftan Gani efendi menzili ve bir taraftan Fatma hatun ve bazen sandıkcı Mehmet beşe x menzilleri ve bir taraftan tarikiem ile mahdut tulen ve arzan bihisabı terbii yediyüz zira xxxx

malumül müştemilat arsa ve binası milk menzili müvekkilim müşarünileyh hazretleri bahücceti şer'iyye maliki ve mutasarrıfı olan İbrahim efendi bini Abdullahdan bin beşyüz kuruş semeni medfu'a iştira ve temellük ve teslim buyurduklarından maada kezalik İstanbul'da Dülbendci Husam mahallesinde vaki bir taraftan kuyumcu İsmail ve Melkun veresesi milkleri ve üç taraftan tarikiam ile mahdut ikiyüz yirmibeş zira arsai mevkufeye muttasıl bir harap hamam ve kârgir mahzen ve bir su hazinesi ve kârgir matbah ocağı ve dört adet bi'rime ve etrafı erbaası sutun ve tabanlı cedit taş diver ve iki adet sokak kapusunu müştemil bihisabı terbii ikibin altıyüz kırkbeş zira arsai memlükesi dahi bahücceti şer'iyye sekizbin kuruş semeni medfu'a iştira ve temellük ve kabz buyurduklarından sonra anifen beyan ve tahdit olunan mezküru ve işbu ikibin altıyüz kırk beş zira arsai memlükelerini müştemilati mezküresini ve yine mahmiyei İstanbul'da Hırkai şerif civarında molla ahaveyn mahallesinde vaki bir taraftan evlâda meşrut İbrahim ağa tasarrufunda olan vakıf menzil ve bir taraftan bazen Halil ağa tasarrufunda olan vakıf menzil ve bir taraftan bazan mahallei mezbure imamına meşruta ve bazan mahallei mezbure müezzinine meşruta vakıf menziller ve bir taraftan tarikiam ile mahdut olup Ali çavuş ağa ibni Mehmedden sekizyüz kuruş semeni medfu' ve makbuza iştira buyurdukları tahminen dörtyüz zira arsayı malumül müştemilat bir bab milk menzil ve yine mahmiyei mezburede Emir Buhari kurbünde Hoca Üveys mahallesinde vaki bir taraftan Saliha hatun tasarrufunda olan vakıf menzil ve bir taraftan İvaz odabaşı menzili ve bir taraftan Ali efendi veresesi menzili ve bir taraftan tarikiam ile mahdut terbian yüzyirmi zira arsa üzerinde mebni Ariton veledi Saduur zimmiden dörtyüz seksen kuruş semeni medfu'a mukabelesinde temellük buyurdukları w malumül müştemilat bir bab milk menzil ile menzili merkum ittisalinde vaki bir taraftan menzili mezkür ve bir taraftan yine merkum Ali efendi veresesi menzilleri ve iki taraftan tarikiam ile w mahdut terbian yüzseksen zira arsalı Saliha nam hatundan bin ikiyüz kuruş semeni makbuz mukabelesinde malik oldukları bir bab milk menzil kezalik mahallei mezburede vaki Ayşe binti Mehmet nam hatundan bahücceti şer'iyye dörtyüz kuruş semeni medfu'a iştira buyurdukları etrafı erbaası kutucu esseyit Ali ve esseyit Mustafa ve Fatma hatun menzilleri ve tarikiam ile mahdut terbian ikiyüz zira arsa üzerine mebni müştemilatı malumeyi havi bir bab milk menzil ve yine mahmiyei mezburede kazasker Mehmet efendi mahallesinde vaki Abdurrahman ağa ibni İbrahim nam kimesneden dörtyüz kuruş semeni makbuza iştira buyurdukları bir taraftan elhac Mehmet efendi menzili ve bir taraftan Ayşe hatun ibneti elhac Halil menzili ve iki taraftan tarikiam ile mahdut terbian ikiyüz zira arsa üzerine mebni müştemilatı malumeyi havi bir bab milk menzil ve yine mahmiyei mezburede küçük Langa kurbünde Abdullah ağa mahallesinde vaki bir taraftan elhac Mustafa ağa menzili ve bir taraftan bazan Kaşıkcı elhac Mustafa ve bazan Fatma hatun arsası ve bazan Afife ve Havva hatun menzilleri ve iki taraftan tarikiam ile mahdut terbian yüzkırk zira arsa üzerinde mebni ve müştemilatı malumeyi havi elhac Ahmet ve zevcesi Emine hatundan dokuzyüz kuruş semeni medfu'a iştira buyurdukları bir bab menzil ve yine mahallei mezburede vaki bir taraftan şeyh zade elhac Mustafa menzili ve bir taraftan elhac Ahmet tasarrufunda olan vakıf menzil ve bir taraftan elhac Mustafa arsası ve bir x taraftan tarikiam ile mahdut terbian yüz altmış zira arsa üzerinde mebni malumül hududu velmüştemilat bir bab milk menzil ve yine mahallei merkumede vaki bir taraftan elhac Ahmet menzili ve bir taraftan Ebubekir ağa menzili ve bir taraftan elhac Mustafa arsası ve tarafı rabii tarikiam ile x mahdut bihisabı terbii yüzseksen üç zira arsalı malumül müştemilat Mehmet ağa ibni İshakdan bin beşyüz kuruş semen mukabelesinde şirasen malik oldukları bir bab milk menzil ve yine mahallei merkumede vaki bir taraftan Zeynep hatun ve bir taraftan Emine hatun menzilleri ve iki taraftan tarikiam ile mahdut terbian ikiyüz on zira arsa üzerine mebni imameci Ahmet ağa nam kimesneden biniki yüz otuz kuruş mukabelesinde iştira buyurdukları malumül müştemilat bir bab milk menzil ve yine mahallei mezburede vaki bir taraftan Ebubekir ağa menzili ve bazan Mehmet ağa tasarrufunda olan vakıf menzil ve bazan Emine hatun menzili ve bir taraftan vakfı mezburdan imameci Ahmet ağa menzili

ve bir taraftan arsai haliye ve bir taraftan tarikiam ile mahdutx terbian yüz elli zira ankazı mevcudeyi havi Emine binti İshak nam hatundan dörtyüz on kuruş mukabelesinde temellük buyurdukla_ rı bir bab milk menzil arsası ve kezalik mahallei mezburede vaki bir taraftan çubukcu Ahmet ağa menzili ve bir taraftan Nuri molla ve bir taraftan Mısırlı oğlu sevcesi menzilleri ve tarafı ra_ bii tarikiam ile mahdut terbian ikiyüz kırk zira arsa üzerine mebni müştemilatı malumeyi havi Ah_ met çelebi ve zevcesi arap Haticeden üçyüz kuruş semen mukabelesinde iştira buyurdukları bir bab milk menzil ve yine mahmiyei mezburede ka'riyei atik Alipaşa mahallesinde vaki bir taraftan Ha_ san ağa bahçası ve bir taraftan kostantin zimmi ve bir taraftan Mihal zimmi menzilleri ve bir ta_ raftan tarikiam ile mahdut terbian beşyüz elli zira arsa üzerine mebni müştemilatı malumeyi havi kerastacı acı murad nam zimmiden yediyüz kuruşa iştira buyurdukları bir bab milk menzil ile mah_ rusei Galata muzafatından kasabai Tophanede ekmekcibaşı mahallesinde vaki etrafı erbaası elhac w Ali ve Mehmet çelebi ve semerci Halil ve Fazlullah Hoca ve Rahime hatun ve Seyit Mehmet menzille_ ri ve tariki has ile mahdut terbian bin yirmi zira arsa üzerine mebni malumülmüştemilat ruğani elhac Ömer ağa nam kimesneden bin beşyüz kuruşa iştira buyurdukları bir bab milk menzil ve yine mahrusei mezbureye muzafe İstinye nahiyesine tabi rumili hisarı haricinde torlak Ali mahallesin_ de vaki bir taraftan elhac Halil tasarrufunda olan menzil ve bir taraftan Ali çelebi milki ve bir taraftan dere ve bir taraftan tarikiam ile mahdut Afife hatundan ikiyüz kuruşa iştira olunan ma_ lumül müştemilat bir bab milk menzil ve yine mahmiyei mezburede vaki bir taraftan imam Salih efen_ di veresesi bahçası ve bir taraftan dere ve iki taraftan tarikiam ile mahdut kalyoncu Mehmet çe_ lebi nam kimesneden sekizyüz yetmiş kuruşa iştira olunan terbian dörtyüz elli zira arsalı müşte_ milatı malumeyi havi bir bab milk menzil ile kezalik hisarı merkumda çardak Ali mahallesinde vaki hisar hamamına karip bir taraftan Salih efendi ile müşterek damlalık ve bir taraftan yine Salih efendi tasarrufunda olan menzil ve iki taraftan tarikiam ile mahdut terbian üçyüz altmış zira x arsa üzerine mebni müştemilatı malumeyi havi Ayşe hatundan üçyüz kuruşa iştira buyurdukları men_ zillerini ve atyebi mal ve enfesi menallarından ifraz ve kemali imtiyaz ile mümtaz buyurdukları yedibin kuruşu HASBETEN LİLLAHİL AHAD VE TALEBEN LİMERZATİ RABBİSSAMED vakfı sahihi şer'ii müeb_ bet ve habsi sarihi mer'ii muhallet ile vakıf ve habs buyurup şu vechile tayin ve tasrih ve teb_ yin buyurdular ki zikrolunan arsalar ve menazili mahdudei mezkûre icarei mutade ile ahere icar w olunup ve mebläği merkum yedibin kuruş ile münasıp mahallerde düştükce akar iştira oluna ve akar iştira olununcıya değin mebläği merkum yedibin kuruş onu onbir hesabı üzre rehni kavi ve kefili meli ve yahut ikisinden biri ile ala vechil halal istirbah ve istiğlal oluna ve akar ve nukudun ğalle ve nemasından ceddim merhum kazasker Abdülkadir efendinin Edirne kapusu kurbünde bina ve ihya eylediği zaviyede beher sene şehri Rebiulevvelinde sultani enbiya ve Rasuli Kibriya Habibi Hüda şefi'i ruzi ceza Muhammedenil Mustafa aleyhi ve ala âlihi efdalis selam ve ekmelüttahiyyat hazretlerinin Mevlidi şerifi şerefbahşaları kıraetiyçün Mevludhanlara ve huzzarı meclisi dilküşa_ ya şeker ve şerbet ve ud ve masarıfı saire içün yüzyirmi kuruş harç ve sarf oluna ve yine ğallei merkumeden medinei Gelibolu'da vaki Usturacı x eşşeyh İbrahim efendi zaviyesinde beher sene şehri Rebiulevvelinde nebiyyi muhterem ve şefiil ümem sallallahü aleyhi vesellem hazretlerinin kezalik Meludı şerifleri kıraet olunup Mevludhanlara ve huzzarı meclise şeker ve şerbet ve ud xxxxixxxxx ve masarıfı saire içün senevi elli kuruş irsal olunup zaviyedar olanlar dahi mebläği merkumeyi berveçhi muharrer harç ve sarf eyleyeler ve İstanbul'da saadethaneleri civarında vaki Hocaki xx Camii şerifinde beheryevm üçer kimesne delailü hayrattan birer hizbi şerif tilâvet ve her hafta her biri delailü şerifi hatmedüp üçer surei İhlâsi şerif ve birer Fatihai şerife tilâvetile seva_ bını ruhı vâkıfa ihda eyleye ve ol üç nefer kimesnelerden biri reis olup kıraeti mukabelesinde ala tarikissıla yevmi sekiz akça vazifeye ve baki iki nefar kimesneye dahi altışar akça vazifeye mutasarrıf olalar ve ceddim müşarünileyh Abdülkadir efendi zaviyesinde şeyh olan kimesne külle

yevmin delaili hayratı hatim ve akibil hatimde üç İhlâsı şerif ve bir Fatihai şerife tilâvet ve sevabını ruhı vâkıfa ihda eyleyüp beher şehir ala tarikisala ikişer kuruş vazifeye mutasarrıf ola ve medinei münevvere sükkânından dört nefer kimesneden her birine senevi ala tarikisala w onikişer kuruştan ceman kırksekiz kuruş vazife irsal ve teslim olunup anlar dahi her biri dela_ ili hayratı külle yevmin hatim edüp akibi hatimde üçer İhlâsı şerif ve birer Fatihai şerife tilâ vet ve herbiri sevabını ruhı vâkıfa ihda ve vazifei merkumeye mutasarrıf olalar ve mahmiyei İs_ tanbul'da Ebülfetih Camii şerifinde bade edaia salatil fecir Mihrabı şerifte Surei Yâsini şerifi tilâveti akibinde ilmi tecvidi alim meşayihi kurradan bir kimesne dahi aşrı şerif kürsisinde w de'bi kadim üzre Surei Fetih ve üç İhlâsı şerif ve bir Fatihai şerife tilâvet ve sevabını ruhı vâkıfa ihda ve mukabelesinde beheryevm dört akça vazifeye mutasarrıf ola ve merkum şeyhülkurra Camii şerifi mezkürede Ramazani şeriften ğayri on bir x ayda yevmi ahad veisneyn ve erbaada ta_ lebeye talimi Kur'anı azimüşşan edüp mukabelesinde yevmi onaltı akça vazifeye mutasarrıf ola ve yine mezbure şeyhül kurra Ramazanı şerifin iptida gününden aherine varınca beheryevm Ebülfetih Camii şerifinde badelasır olmahalde culus ve hazır olan müsliminin yedlerinde olan musahifi şe_ rifeyi adâb ve vakar ve teenni ile tashih içün kur'ani azimüşşan tilâvet ve arife günü hatim ve düa ve sevabını sahibülhayrat olan vâkıfı müşarünileyh hazretlerinin ruhı şeriflerine ihda eyle_ ye ve İstanbul hısnı ebvabından Cebe x Ali yenikapuda haricinde İskelede vaki müşarünileyh haz_ retlerinin müceddeden bina ve ihya buyurdukları Camii şerifte bir kimesne yevmi oniki akça vazif ile imam ve altı akça vazife ile hatip ve iki akça ile devirhan olup cem'an yirmi akça vazifeye mutasarrıf ola ve aher bir kimesne dahi yevmi sekiz akça ile müezzini vakit ve iki akça ile mü_ ezzini sala ve iki akça ile devirhan olup cihatı mezküre mukabelesinde oniki akça vazifeye muta_ sarrıf ola ve yine aher bir kimesne dahi yevmi sekiz akça vazife ile kayyım ve iki akça ile de_ virhan ve bir akça ile ferraş ve iki akça ile abkeş olup oldahi onüç akça vazifeye mutasarrıf ol ve Camii şerifi mezkür mürtezikalarının balada tefsil olunduğu üzre cem'an yevmi kırkbeş akça va_ zifei muayyeneleri imamil müslimin ve emirilmüvahhidin şevketlu azametlu mahabetlu padişahi alem penah hazretleri Lâleli çeşme kurbünde bina ve ihya buyurdukları Camii şerifleri evkafındanveril_ mek üzre emri hümayunı inayetmakrunlarına binaen müvekkili müşarünileyh hazretlerinin vakfı müte_ vellileri dahi vezayifi mezküreyi beher şehir evkafı hümayun kaymakam mütevellilerinden ahz ve ashabına irsal ve teslim eyleyeler ve yine vâkıfı müşarünileyh hazretlerinin evkafı şerifeleri ğallesinden Ramazani şeriften maada onbir ayda Camii şerifi mezkürde külli leyletin ikad olunmak içün beher şehir birbuçuk vukye şem'i ruğan ve bir buçuk vukye ruğani zeyt ve Ramazani şerifte dahi on vukye şem'iasel ve otuz vukye ruğani zeyt iştira oluna ve yine ğallei mezküreden ledel_ hace kadri maruf ile Camii mezkür ve tahtında vaki musluk ve tulumbası tecdit ve tamir oluna ve yine ğallei mezbureden beher sene yüz kuruş dahi medinei münevvere ala münevveriha efdalittahiy_ yede sakin fukara'i müvahhidinden ehak olanlara sürre eminleri yedile irsal ve nazırı vakıf tara_ fından tayin olunan vekil marifetile her birine tevzi ve taksim olunup anlar dahi mukabelesinde müvacehei Habibi ekrem ve şefiul ümem sallallahü taala aleyhi vesellemde salât ve selâm ve üçer İhlâsı şerif ve birer Fatihai şerife tilâvetile sevabını ruhı vâkıfa ihda ve haklarında istiğfar ve istişfa' eyleyeler ve yine beher sene Şabanil muazzam dühulünde asitanei aliyyede sakin eşed_ di ihtiyaç ile muhtaç olan fukara'i müslimin ve müslimattan yirmi nefer kimesneden her birine w ğallei mezbureden pirinç ve ruğani sade bahası olmak üzre xxbeş kuruştan cem'an yüz kuruş verile ve vakfı mezbure mütevelli olanlar yevmi xx iki akça vazifeye mutasarrıf olalar ve bir kimesne dahi vakfı merkume kâtip olup yevmi beş akça vazifeye mutasarrıf ola ve bir kimesne dahi cabi olup yevmi beş akça vazifeye mutasarrıf ola ve icaratı akaratdan masarıfı mezküre badeleda herne fazla baki kalur ise nısfı yine akara tebdil olunup aslı vakfa zam oluna ve nısfı aheri dahi ber vechi muharrer beyan olunan nusaarı vakfın xxxxxxxxxxxxxx batni evvelinde olan zükür ve inas

beyinlerinde alesseviyy taksim olunə mədəmki vâkıfı müşərünileyh hazretlerinin vucudı mes'udları sihhət efzayi septi sinin ola tevliyeti vakfı mezkür nefsi tenfislerine ihtisas ile vabestei kef_ fi kifayetleri olup(okunamədı) vakfı mezkürde ve mürtezikai vakfın azil ve nasb ve tayin ve ihracı hususları re'yi sakip ve fikri saibleri üzre olmağla tansıs buyurmalarile daima şurutı vakfı mez_ kürde tağyir ve tebdil ve teksir ve taklil ve takyit ve ıtlak ve istibdal x x ve ilhak fi külli merreten minel merrat kâffei tasarrufati şer'iyye ve âmmei teberrüatı mer'iyye muradı şeriflerine vabeste ve merbut ve maksudi müniflerine mevkuf ve menut olmağla cemii umur ve husus biumumi mü_ şeyyedeti vel ihtiyar nefsi nefisi sutude hısaali bahirül fezaillerine mahsus ola ve vezaifi mezkü_ reye mutasarrıf ola mürtezikadan her biri vâkıfı müşərünileyh hazretlerinin mümza ve mahtum tezke_ relerile mutasarrıf olalar ve badehu vakfı merkume vâkıfı müşərünileyh hazretlerinin evlâdı evlâ_ dı evlâdları batnen bede batnin alesseviye hasbi nazır olup mürtezikai vakfın tayinleri mütevelli re'y ve marifetlerile ola ve iktiza eden uruz ve tezkere evlâdın ekber ve erşedinin imza ve hatmi_ ni havi senedile tevliyeti vakıf dahi vâkıfı müşərünileyh hazretlerinin kendülerinden sonra evlâ_ dı kiramlarının batni evvelinde olan ekber ve erşedine mahsus ola ve şurutı mezküreye riayet müte_ azzir olur ise vakfı mezkür mutlaka fukarayi müslimine meşruta ola deyu vâkıfı müşərünileyh hazre_ leri bu vechile şurut ve tayin ve tansis ve tebyin buyurup aksratı mezküre ile meblağı merkumeyi fariğan anişşeyağil mütevellii mumaileyhe teslim anlar dahi tesellüm ve kabz eyledi dedikte ğib_ bettasdikiş şer'i vâkıfı müşərünileyh lazale beynel enamı müşərünileyh hazretleri vakfı mezkürı ihkâm ve şurutını istihkâm içün inanı kelamlarını semti rucu'a atf ve zimamı makallerini savbı w istirdada sarıp olup mütevellii mumaileyh mukaddematı nizaa şuru' eylediklerini vekili mumaileyh bilvekâle takriri kelam edüp vakfı akar mefharül eimmei kibar x olan siracil milleti veddin üsta_ dil eimmetil müctehidin Ebu hanife Nu'man bini sabitil küfi amilehullahi billutfil celiy velhafi hazretlerinin nezdi alilerinde sahih lâkin ğayri lazım olup vakfı nukud ve ana müteferri' olan şurut ve kuyud dahi indel eimmetisselasetil niharir aleyhim rahmetullahil melikil kadir sahih ol_ mamağla zikrolunan arsalar ve menazili mezküre ve meblağı merkumı müvekkilim müşərünileyh hazret_ lerinin milkine istirdad ederim mütevellii mumaileyh istintak olunsun dedikte ğibbel istintak mü_ tevellii mezkür canehullahil melikiş şükür vekili müşərüniley ile meclisi makudı mezkürde mütaari_ fan olup hayran elcanibil vakıf cevabı basavabda kerçi hal vekili müşərünileyhin takriri minval üzredir lâkin imamı mu'teber hazreti imamı Züfer aleyhir rahmetil melikil ekberden imamı Muhammed bini Abdullahil Ensari rivayeti üzre vakfı nukud ve ana müteferri' olan kuyud sahih olmağla vakfı akar ile vakfı nukudın vechi meşruh üzre sihhati vakfiyetlerine binaen her birini red ve teslimde imtina ederim deyu akvali mamuletün bih ile hükme talib oldukta mevlanayi mezbur alimenbilhilaf beynel eimmetil aşraf vakfı akar ve vakfı nukudın sihhatlerine badel hüküm vekili müşərünileyh w inanı kelamını semti ahere atfedüp gerçi vakfı akar ve vakfı nukud vebilcümle şurut ve kuyud ber minvali makud sihhat buldu ancak hazreti Ebihanife müşərünileyh hazretleri indinde sihhat ve lü_ zumı müstelzim olmamağla aksratı mezküre ile nukudı merkumeyi bilvekâle istirdad ederim dedikte mütevellii mezkür tekrar cevabı basavaba şuru' edüp alimi Rabbani hazreti imamı Ebuyusuf elima_ massani re'yi münirlerinde vâkıfın mücerret vekaftü kavli müstelzimi lüzum olduğundan maada imamı salis hazreti Muhammed binil Hasanişşeybani mezhebi hatirlerinde teslim ilelmütevelli ve zikri te'bid ile vakfa lüzum arız olmağla red ve teslimden imtina' ederim dedikte mevlânayi merkum da_ hi aksratı mezküre ile nukudı merkumenin sihhati vakfiyetlerinde lüzumlarına ve şurutı merkumenin cevazına hükmü sahihi şer'i ve kazai sarihi mer'i etmekle vakii hali mahallinde tahrir ve badehu meclisi şer'i hatire mean ba's olunan ümena'i şer'le gelüp ala vukuihi inha ve takrir etmeğin x vakfı mezkür min baad vakfı sahih ve lazım ve habsi sarih ve mütehattim olup min baad nakz ve w tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu cera zalike ve hürrire fi gurrei Recebil_ ferd lisene selase ve seb'ine ve miete ve elf. Şuhudülhal

devamı diğer sahifede

Mehmet efendi bini Mehmet Ahmet efendi bini Mehmet Fahrül kuzzat Hafız Mehmet Emin efendi
Fahrül kuzzat Ahmet Münif efendi Fahri eşrafil kuzzat Hatavati zade Ahmet efendi
Fahrül müderrisinil kiram Mehmet efendi Fahrül kuzzat Arif Mehmet efendi bini Süleyman
Fahrül kuzzat yenbevi Mustafa efendi Fahrül kuzzat esseyit Hasan efendi ibni Mustafa
ve ğayrühüm

Aslı ile mukabele olundu .

İşbu suretin kütük kaydına uygun olduğu tasdik kılındı . 4/7/947

Daktilo : Memur Mümeyyiz , ye Müdür
K.Akarsan

Müceddet Anadolu (I228)başlar adlı ve 580 numaralı defterin 509/5I0 sahife ve 3II sırasında kayıtlı (Dürri zade şeyhül islam Mustafa efendi vakfı)na ait I6 Cemaziyelula II83 tarihli vakfiyenin aynen örneğidir

Uhbirtübimafihi nemakahül fakir ileyhi azzeşanuhu
Şerif zade Esseyit Mehmet elkadi biaskeri
Rumili Gufire lehüma

Sernamei kitabı vakfı sihhati unvan ve sahifei dibacei vesikai hayrati hisan evvelen hamd ve şükür ve sipas ve sena ve medhi bi kiyas vâkıfı serairi alem ve danayi zamayiri ümem olan meliki müteal celle anil ekfa'i vel emsal hazretlerinin dergâhı akdes ve barigâhı mukaddesine takdim ve ibda x ve saniyen salat ve sılati mütedaliyatve tahiyyatı behiyyatı mütevaliyat abı şer'i mutahher ile hayatbahşi efradı kâinat olan menbai lütfu Huda ve delili rahı Hüda xx sultani barigâhı xxxfxx ıstıfa Hacei muallimhanei alem Muhammedenil Mustafa sallallahü tasla aleyhi veselem mahebetirrihu vessabah xxx hazretlerinin ruvzai riyazı cennet olan meşhedi mutahher ve merkadi münevverelerine bitarikai x lüzum ve te'bidi vakfı vettesbil ve mahkemei hubbı ihlası ihtisaslarında tescil ve salisen tuhafi behiyyei tarziyye ve tekrimi cemaati hidayet intima ve nucumı asümanı ihtida olan âl ve ashabı kiram ve ezvacı vacibetül ihtiram hazeratına tebliğ ile tezyil kılındıktan sonra kelimei faslıl hitab emma badü zeylinde işbu kitabı müşkini nikab ve sihhati intisabın bu vechile meşki sahifei tahrir ve takririne ve nihadei derunı haritai tenmik ve tastirine bais olup bundan akdem merreten bade uhra kema hüve elyakx velahra revnak efzayi mesnedi refii fetavi ve ziver arayi müttekâyi fasıl ve takva hallalı müşkilatı mebahisi diniyye keşşafı mu'dalatı gavamızı edebiyye mazharı eltafı fuyuzatımennan masdarı ehasini hayratı ihsanat a'lemi eşrefil eimmeti ekremi ashabil himme xx devletlu inayetlu utufetlu mekrümetlu Dürri zade Mustafa efendi eazzallahü bil izzis sermedi hazretlerinin tarafı bahirüş şereflerinden hususu atilbeyanda ikrarı tam ve davayi rucu'a ve istihkâma vekil olduğu esseyit Mehmet ve Abdullah efendi bini İbrahim şahsdetlerile sabit olan fahrül kuzzat şerafetlu esseyit Mehmet Mutahher efendi meclisi şer'i Ahmedi ve mahfeli dini münifi Muhammedide zikri ati vakıflarına lieclittescil mütevelli nasb ve tayin buyurdukları hala İstanbul kadısı mahdumı alikadirleri faziletlu esseyit Mehmet Ataullah efendi müvacehesinde bilvekâle ikrarı tam ve takriri kelam edüp müvekkili müşarünileyh hazretleri silki milki sahihlerinde münselik olup Vilayeti anadolu'da Konya sancağında Ilgın kasabasına tabi Mahmud hisarısüfla karyesinde vaki cevanibi erbaası kibleten sarı oğlu Abdullah ve bazan Abdülkerim tarlaları ve garben koca oğlu Ahmet tarlası ve şimalen Abdullah oğlu Mehmet tarlası ve şarkan yeşil göl nehri demekle maruf nehri cari ile mahdut üç dip Ceviz eşcarını havi ve mevzi'i mezkure rubu' saat mikdarı mahalde vaki ledel ahali yeşil göl demekle maruf olan cebel eteğinden mebu' x edüp evvela asiyabı mahdudı mezkure vurud andan başdeğirmen tabir olunan değirmene ve andan Ali efendi değirmenine ve andan ağa değirmenine ceryan eden nehri mezkür ile dair iki göz bir bab milk değirmenini Hasbeten Lillâhil afivvül vedud ve ittibaan lisünne Rasulihiş şefiil Mahmud vakfı xx

EK.16b: Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait 17 Eylül 1769 (h. 16 Cemaziyelula 1183) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 580:509-510/311).

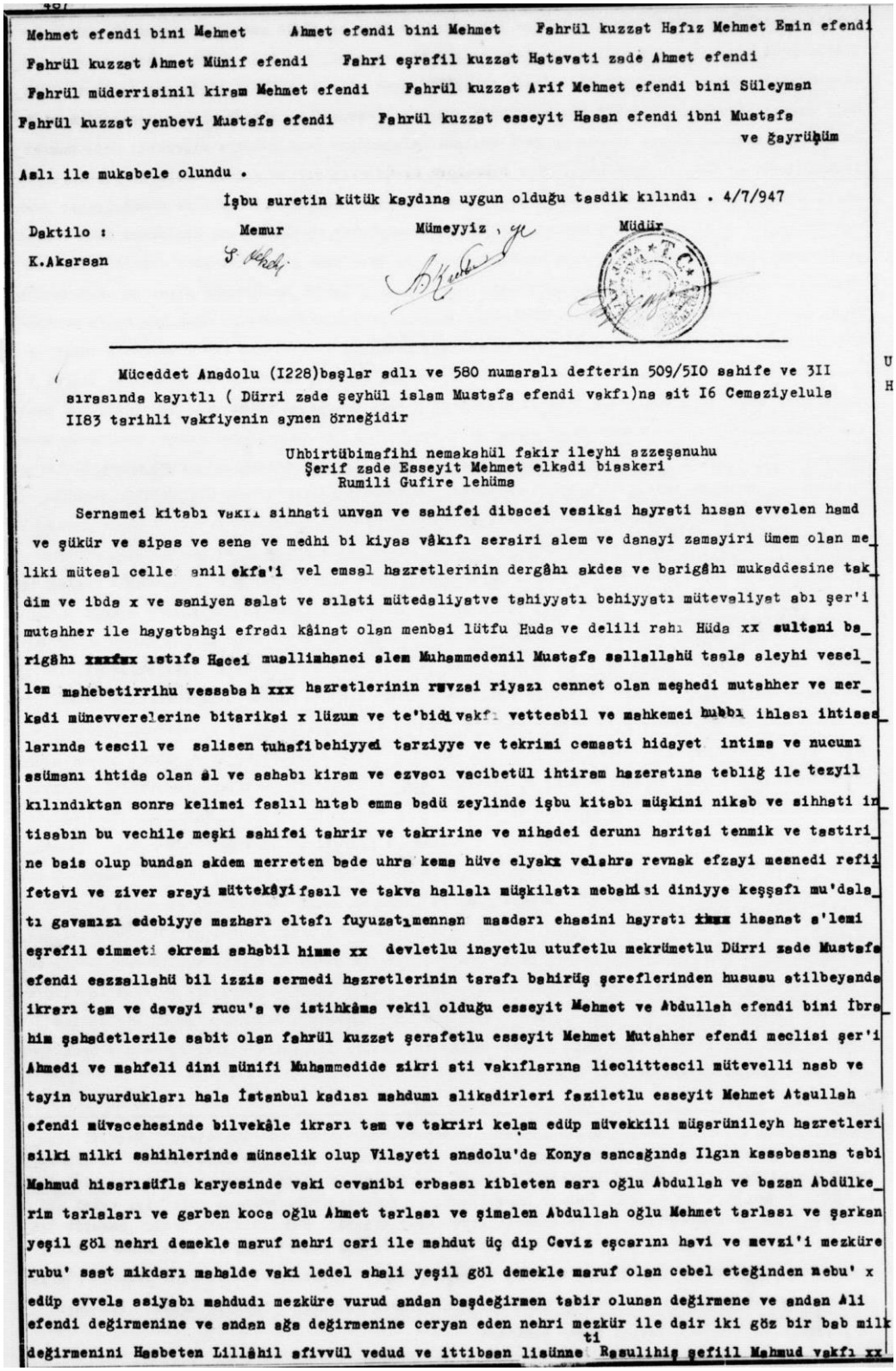

Mehmet efendi bini Mehmet Ahmet efendi bini Mehmet Fahrül kuzzat Hafız Mehmet Emin efendi
Fahrül kuzzat Ahmet Münif efendi Fahri eşrafil kuzzat Hatevati zade Ahmet efendi
Fahrül müderrisinil kiram Mehmet efendi Fahrül kuzzat Arif Mehmet efendi bini Süleyman
Fahrül kuzzat yenbevi Mustafa efendi Fahrül kuzzat esseyit Hasan efendi ibni Mustafa
ve ğayrühüm

Aslı ile mukabele olundu .

İşbu suretin kütük kaydına uygun olduğu tasdik kılındı . 4/7/947

Daktilo : Memur Mümeyyiz Müdür
K.Akarsan

Müceddet Anadolu (I228)başlar adlı ve 580 numaralı defterin 509/5I0 sahife ve 3II sırasında kayıtlı (Dürri zade şeyhül islam Mustafa efendi vakfı)na ait I6 Cemaziyelula II83 tarihli vakfiyenin aynen örneğidir

Uhbirtübimafihi nemakahül fakir ileyhi azzeşanuhu
Şerif zade Esseyit Mehmet elkadi biaskeri
Rumili Gufire lehüma

Sernamei kitabı vakıf sihhati unvan ve sahifei dibacei vesikai hayrati hisan evvelen hamd ve şükür ve sipas ve sena ve medhi bi kiyas vâkıfı serairi alem ve danayi zamayiri ümem olan meliki müteal celle anil ekfa'i vel emsal hazretlerinin dergâhı akdes ve barigâhı mukaddesine takdim ve ibda x ve saniyen salat ve silati mütedaliyatve tahiyyatı behiyyatı mütevaliyat abı şer'i mutahher ile hayatbahşi efradı kâinat olan menbai lütfu Huda ve delili rahı Hüda xx sultani barigâhı xxxfxx istıfa Hacei muallimhanei alem Muhammedenil Mustafa sallallahü taala aleyhi vesellem mahebetirrihu vessabah xxx hazretlerinin ruvzai riyazı cennet olan meşhedi mutahher ve merkadi münevverelerine bitarikai x lüzum ve te'bidi vakfı vettesbil ve mahkemei hubbı ihlası ihtisalarında tescil ve salisen tuhafi behiyyei tarziyye ve tekrimi cemaati hidayet intima ve nucumı asümanı ihtida olan al ve ashabı kiram ve ezvacı vacibetül ihtiram hazeratına tebliğ ile tezyil kılındıktan sonra kelimei fasılı hitab emma badü zeylinde işbu kitabı müşkini nikab ve sihhati intisabın bu vechile meşki sahifei tahrir ve takririne ve nihadei derunı haritai tenmik ve tastirine bais olup bundan akdem merreten bade uhra kema hüve elyakx velahra revnak efzayi mesnedi refi fetavi ve ziver arayi müttekâyi fasıl ve takva hallalı müşkilatı mebahisi diniyye keşşafı mu'dalatı gavamızı edebiyye mazharı eltafı fuyuzatımennan masderı ehasini hayratı ihsanat a'lemi eşrafil eimmeti ekremi ashabil himme xx devletlu inayetlu utufetlu mekrümetlu Dürri zade Mustafa efendi eazzallahü bil izzis sermedi hazretlerinin tarafı bahirüş şereflerinden hususu stilbeyanda ikrarı tam ve davayi rucu'a ve istihkâma vekil olduğu esseyit Mehmet ve Abdullah efendi bini İbrahim şahadetlerile sabit olan fahrül kuzzat şerafetlu esseyit Mehmet Mutahher efendi meclisi şer'i Ahmedi ve mahfeli dini münifi Muhammedide zikri ati vakıflarına lieclittescil mütevelli nasb ve tayin buyurdukları hala İstanbul kadısı mahdumı alikadirleri faziletlu esseyit Mehmet Ataullah efendi müvacehesinde bilvekâle ikrarı tam ve takriri kelam edüp müvekkili müşarünileyh hazretleri silki milki sahihlerinde münselik olup Vilayeti anadolu'da Konya sancağında Ilgın kasabasına tabi Mahmud hisarısüfla karyesinde vaki cevanibi erbaası kibleten sarı oğlu Abdullah ve bazan Abdülkerim tarlaları ve garben koca oğlu Ahmet tarlası ve şimalen Abdullah oğlu Mehmet tarlası ve şarkan yeşil göl nehri demekle maruf nehri cari ile mahdut üç dip Ceviz eşcarını havi ve mevzi'i mezkûre rubu' saat mikdarı mahalde vaki ledel ahali yeşil göl demekle maruf olan cebel eteğinden mebu' x edüp evvela asiyabı mahdudı mezkûre vurud andan başdeğirmen tabir olunan değirmene ve andan Ali efendi değirmenine ve andan ağa değirmenine ceryan eden nehri mezkûr ile dair iki göz bir bab milk değirmenini Hasbeten Lillâhil afivvül vedud ve ittibaan lisünne Rasulihiş şefiil Mahmud vakfı xx

sahihi müebbet ve habsi sarihi muhallet ile vakıf ve habs ve şöyle şart buyurdular ki asiyabı w mezkür yedi mütevelli ile talibi olanlara senevi icarei misli ile icar olunup hasıla olan icare_ sinden arifi esrarı alemi ceberut vâkıfı dekayıkı alemi meleküt bülbüli gülistanı tarikat ve tu_ ti'i sarayı şükristanı hakikat nazımı kitabı müstetabı Mesnevi ve kâşifi esrarı dekayıkı suri x ve ma'nevi mahdumı Evliya cenabı hazreti Mevlâna Celaleddini rumi kuddise sırrrehül aziz hazret_ lerinin medinei Konyada vaki asayişgâhı hassaları olantürbei şerifelerinde türbedar olanlara yev_ mi üç akça vazife ve asitanelerinde bevvab olan iki nefer dedelerin her birine yevmi ikişer akça vazife verile ve yine asitanei hazreti Mevlânayi mumaileyhde sertarik olan kimseneye dahi icarei mezküreden yevmi iki akça vazife ve meydancı Dede olanlara dahi yevmi iki akça vazife verile ve yine müşarünileyhin matbahlarında aşcı Dede olanlara dahi icarei mezküreden yevmi üç akça vazife_ ye mutasarrıf olalar ve asitanei hazreti müşarünileyhde herkim Mesnevihan olur ise vakfı merkum mütevellisi olup icarei mezküreyi kabz ve asiyabı mezkürun iktiza eden cüz'i ve külli tamir ve termimi nazırı vakıf ve sair mürtezikalar marifetlerile eyleyüp badel harcı velmasarıf icarei x mezbureden baki kalan meblağdan vezaifi mezküreyi balada tahrir olunduğu vech üzre ashabına badel_ eda herne baki kalur ise Mesnevihanı müşarünileyhe meşruta ola ve asitanei saadet aşiyanelerinde seccade nişin olan zevati kiram dahi vakfı mezbura hasbi nazaret eyleye me'cur ve müsab olalar ve şurutı mezkürenin tebdil ve tağyiri ve taklil ve teksiri merreten bade uhra vâkıfı müşarün_ ileyhin yedinde ola ve şurutı mezküreye riayet mütezzire olur ise vakfı merkum mutlaka fukarayi müslimine meşruta ola deyu tayini şurut ve tebyini kuyud birle asiyabı mezküru tarihi kitabdan iki ay mukaddem mahallinde ihz ala vechil layık mütevelli'i mezbure fariğan anişşevağil teslim ve oldahi kabz ve tesellüm ve emsali gibi tasarruf eyledi dedikte ğibbettasdikişşer'i vekili muma_ ileyh istihkâmı mebanii hayrı encam iradesile isdei kelam edüp vakfı akar siracı ümmet ve üsvei kudvei eimmei millet imamı azam ve hümamı akdem Ebuhanifetil küfi mezhebi şeriflerinde sahih la_ kin ğayri lazım olmağla vakfı mezburdan rucu' ve mevkufı mahdudu mezkür milk müvekkili mumaileyhe istirdad olunmak bilvekâle matlubumdur dedikte mütevelli dekayık şinas cevabı savabı istinsaile şuru' edüp filhakika imamı akdem müşarünileyh hazretleri kavli şerifleri üzre sihhat lüzumı ğay_ ri müstelzimdir lakin imameyni hümameyni bedreyni münireyn mezhebi şeriflerinde sihhati vakfiyet lüzumundan müfarakat etmemekle anların kavli şerifleri üzre hüküm ve kaza olunmasını reca ederim deyu Hakimi muvakki'i sadrı kitab tubalehu ve hüsnemeab hazretleri huzurunda müterafian oldukla_ rında Hakimi mumaileyh esbağallahü niemehu aleyh hazretleri dahi tarafeynin kelamına nazar ve men_ nain lilhayr olmaktan hazer buyurup isri imameyni hümameyne iktifa ve mezhebi şeriflerine iktida_ ya buyurup mesulen anil hüküm kavaidi tashihi ra'i ve şurutı k hükmü sarihi müra'i oldukları hal_ de vekili mumaileyh müvacehesinde ala kavli menyerahü vakfı mezburun sihhat ve lüzumuna hükmü sa_ hihi şer'i ve kaza'i sarihi mer'i buyurmalarile vakfı mezbur sahih ve lazım ve mütehattim olup x nakz ve nakizine mecal muhal oldu (femen beddelehu bade masemiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddilunehu innallahe semiun alim) cera zalike ve hürrire filyevmis sadisi aşere min Cemaziyel_ ula lisene selase ve semanine ve miete ve elf

Şuhudülhal

Mevlii izamdan sabika Bursa kadısı yalı zade esseyit Abdullah efendi hazretleri Mevlii izam_ dan sabika Bursa kadısı Murad zade esseyit Ahmet efendi hazretleri Mevlii izamdan sabika Se_ lanik kadısı faziletlu mektubi Abdurrahim efendi hazretleri sabika Sofya kadısı İbrahim efendi Meşayihi izamdan Modanyalı zade Mehmet Ruus efendi Müderrisinden hammami müfettişi evkaf Ali efendi Müderrisinden Geylani zade esseyit Abdüllatif efendi Müderrisinden Çorumi esseyit Meh_ met efendi Fahrül kuzzat kilari Mehmet Arif efendi Fahrül kuzzat atayürk zade Mehmet Emin x efendi Esseyit Mustafa efendi bini esseyit Mehmet efendi Abdullah efendi bini İbrahim Yahya ağa bini Mehmet elmuhzır Mehmet Emin ağa bini Mehmet elmuhzır Esseyit Mehmet bini Ömer ve ğayrühüm

devamı diğer sahifede

EK.16c: Dürrizade Mustafa Efendi'ye ait 26 Şubat 1770 (h. 1 Zilkade 1183) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercümesi (VGMA, 580: 510/312).

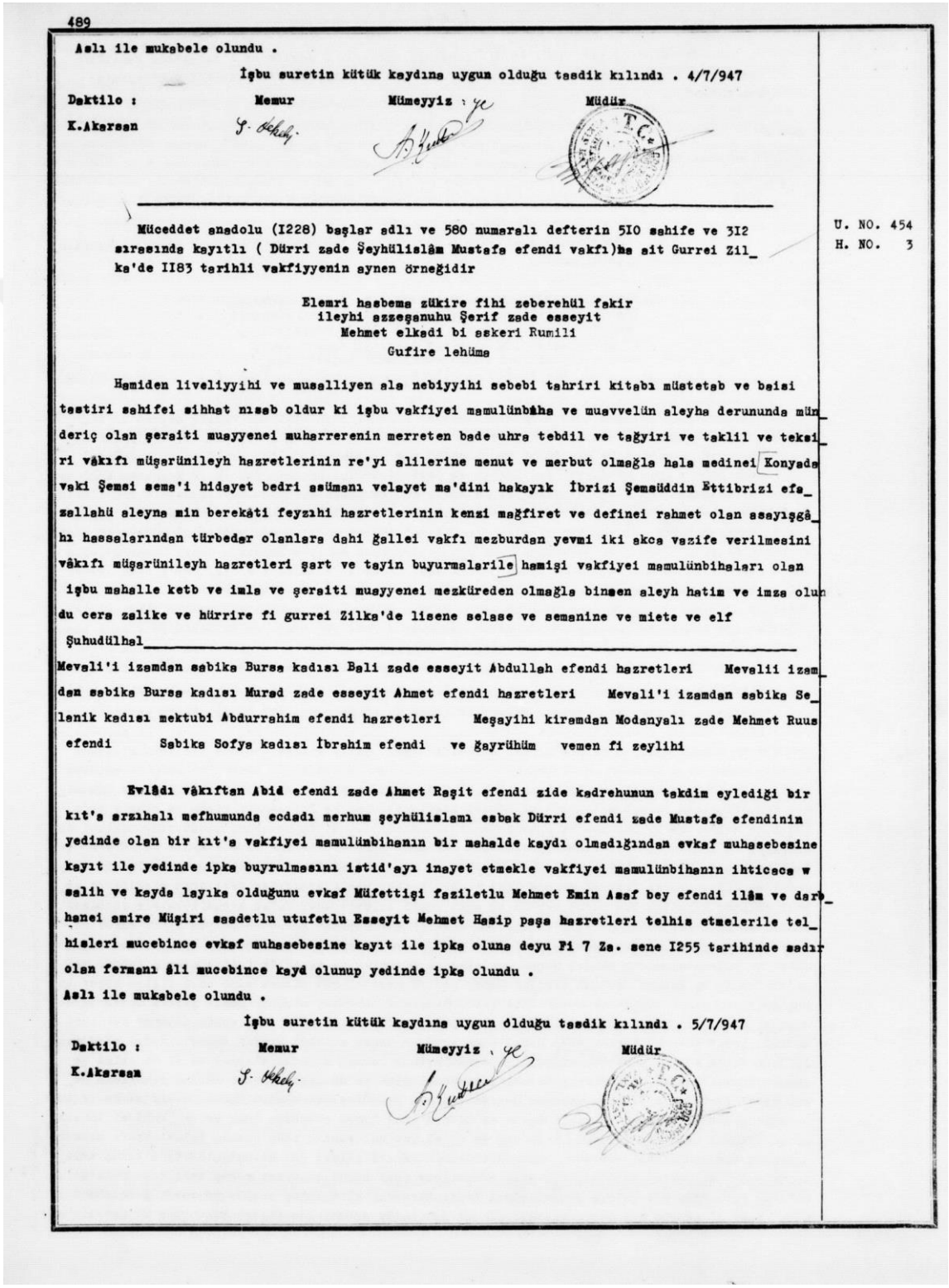

489

Aslı ile mukabele olundu .

İşbu suretin kütük kaydına uygun olduğu tasdik kılındı . 4/7/947

Daktilo : K.Akarsan | Memur | Mümeyyiz | Müdür

U. NO. 454
H. NO. 3

Müceddet anadolu (I228) başlar adlı ve 580 numaralı defterin 5I0 sahife ve 3I2 sırasında kayıtlı (Dürri zade Şeyhülislâm Mustafa efendi vakfı)na ait Gurrei Zilka'de II83 tarihli vakfiyyenin aynen örneğidir

Elemri hasbema zükire fihi zeberehül fakir
ileyhi azzeganuhu Şerif zade esseyit
Mehmet elkadi bi askeri Rumili
Gufire lehüma

Hamiden liveliyyihi ve muvalliyen ala nebiyyihi sebebi tahriri kitabı müstetab ve baisi tastiri sahifei sihhat nisab oldur ki işbu vakfiyei mamulünbiha ve muavvelün aleyha derununda münderiç olan şeraiti muayyenei muharrerenin merreten bade uhra tebdil ve tağyiri ve taklil ve tekseri vakıfı müşarünileyh hazretlerinin re'yi alilerine menut ve merbut olmağla hala medinei Konyada vaki Şemsi sema'i hidayet bedri asümanı velayet ma'dini hakayık İbrizi Şemsüddin Ettibrizi efazallahü aleyna min berekati feyzihi hazretlerinin kenzi mağfiret ve definei rahmet olan asayişgâh hassalarından türbedar olanlara dahi ğallei vakfı mezburdan yevmi iki akça vazife verilmesini vâkıfı müşarünileyh hazretleri şart ve tayin buyurmalarile hamişi vakfiyei mamulünbihaları olan işbu mahalle ketb ve imla ve şeraiti muayyenei mezküreden olmağla binaen aleyh hatim ve imza olundu cera zalike ve hürrire fi gurrei Zilka'de lisene selase ve semanine ve miete ve elf

Şuhudülhal

Mevali'i izamdan sabika Bursa kadısı Bali zade esseyit Abdullah efendi hazretleri Mevalii izamdan sabika Bursa kadısı Murad zade esseyit Ahmet efendi hazretleri Mevali'i izamdan sabika Selanik kadısı mektubi Abdurrahim efendi hazretleri Meşayihi kiramdan Modanyalı zade Mehmet Ruus efendi Sabika Sofya kadısı İbrahim efendi ve ğayrühüm vemen fi zeylihi

Evlâdı vâkıftan Abid efendi zade Ahmet Raşit efendi zide kadrehunun takdim eylediği bir kıt'a arzıhalı mefhumunda ecdadı merhum şeyhülislamı esbak Dürri efendi zade Mustafa efendinin yedinde olan bir kıt'a vakfiyei mamulünbihanın bir mahalde kaydı olmadığından evkaf muhasebesine kayıt ile yedinde ipka buyrulmasını istid'ayı inayet etmekle vakfiyei mamulünbihanın ihticaca salih ve kayda layıka olduğunu evkaf Müfettişi faziletlu Mehmet Emin Asaf bey efendi ilâm ve darhanei amire Müşiri saadetlu utufetlu Esseyit Mehmet Hasip paşa hazretleri telhis etmelerile telhisleri mucebince evkaf muhasebesine kayıt ile ipka olunan deyu Fi 7 Za. sene I255 tarihinde sadır olan fermanı âli mucebince kayd olunup yedinde ipka olundu .

Aslı ile mukabele olundu .

İşbu suretin kütük kaydına uygun olduğu tasdik kılındı . 5/7/947

Daktilo : K.Akarsan | Memur | Mümeyyiz | Müdür

EK.17: Veliyyüddin Efendi'ye ait 18 Temmuz 1732 (h. 15 Muharrem 1145) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercümesi (VGMA, 736/3:59/20).

hal bast olunan minval üzeredir lakin imam-ı rabbanı Ebu Yusuf el-imamüs-sani katında vakıf menafi'i vakfı nefsine şart dahi ederse mücerred vakaftu demekle ve imam Muhammed bin HaseniŞ-şeybanı mezheb-i şeriflerinde teslim-i ilel mütevelli bulunduğu surette sıhhat lüzumu müstelzime olmağin vakıf lazım olur deyü red'den imtina' edüp hakim-i müvakki'i sadr-ı kitab huzurunda müterafi'an ve faslu hasme talıban olduklarında hakim-i müşarün ileyh hazretleri dahi canıb-ı vakfı evla ve ahra görüp alimen bil-hılafı ve müra'iyen lima yecibü müra'atühü fi tescilil-evkafı vakf-ı mezburun sıhhat ve lüzumna hükmü sahih-i şer'i ve kaza-ı sarih-i mer'i edüp min bad vakf-ı mezbur sahih ve lazim olup nakz ve nakizına mecal mümteni'ül-ihtimal oldu(Femen beddelehü ba'de ma semi'ahu feinnema ismuhu alel-lezine yübeddilunehu innel-LAHe semi'un alîm) ve ecrül-vakıfı alel-LAHil-Hayyil-Kerim cera zalike fil-yevmil-hamis aşer min Cemaziyel-ahır liseneti selase ve selasine ve mietin ve elf. min hicreti men lehül-izzü veş-şeref. (15 Cemaziyel-ahır 1133)

ŞUHUD'UL-HAL

Halil ağa.. ,El hac Mehmed efendi bin İbrahim ağa, Eş-şeyh es-seyyid abdul-LAH efendi ibnil hac Mustafa, Yümnü Mehmed efendi ibni şeyh Osman efendi ..,Hüseyn efendi bin Ali imamı mahalle, Salih çelebi ibni Mehmed el-müezzin, el-hac Abdur-Rahman ağa ibni Seyyidi, El-hac İsmail bin hacı Muhammed, El hac İbrahim ibni hacı Mustafa, Osman efendi ibni İbrahim ağa, İbrahim çelebiibni hacıAbdur-Rahman, El hac Ebubekir ağa ibni Abdullah, , Mustafa ağa ibni Muhammed, Kadi ahmed ibni Ramazan, Ahmed ibni Ali, Hüseyin bin Ali, Mustafa bin Muhammed, El hac Muhammed ibni hacı İsmail Osman ibni Raceb, Mehmed ibni Ahmed, Mustafa ibni hacı İsmail ve ğayruhum minel-hadırîne.

Ahmet bin Süleyman

İşbu suret kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 9.8.1982

Me'mur	Uzman	Şef	Şube med.	Başkan yar.	Başkan

Vakıf Kayıt Şube Müdürü

No:3

736/3 Nolu defterin 59. sahife 20. sırasında kayıtlı İstanbul'da (Veliyyüddin Efendi ibni'l-Hac Mustafa Ağa vakfına) ait 1145 tarihli vakfiyenin yeni harflere çevrilen suretidir.

Taallaka nazari bima fihi min asli'l-vakfi ve şeraitihi ve'l-habsi ve zevabitihi ve-vücudihi şer'iyye'l-medluli ve'l-fehva ve ecreytu aleyhi kaleme'l-kabuli ve'l-irtida ceala'l-Lahu subhanehu ve Teala sa'ye vâkıfihi meşkûren ve mebruren ve makbulen nemekahü'l-fakiru es-Seyyid Mustafa el-Kadi bi-asakiri Rumi'l-Mensure ğufire lehu.

HüVe hasbi ve ni'me'l-vekil lemma karube (kamret ayni bi-mütalaati haze'l-kitab vecedtuhu câriyen ala nehci's-sevab ...hasbera'betin fi ahseni'l-hayrat ve eberri'l meberrat harrerehü'l-fakiru ila birri rabbihi'l-kadir es-Seyyid Zeynü'L-Abidin el-Âdi bi-askeri Anadolu ğufire lehu.

Mu udrice fi tayyi hâtike'l-mecelleti'l-celile ve udmice fi hazihi'l-celileti'l-cezile min asli'l-vakfi ve şeraitihi'l-muharrere ve kuyudihi ve zevabitihi'l-mukarrere vaka'a külluhu ledeyye ve cera cemi'uhu beyne yedeyye ve inni hâkemtu bi-sıhhatihi ve'l-lüzumi vâkıfen ala mevakıfi'l-hilafi bi-makasîdi ashabi'l-ahlafi mine'l-eimmeti'l-ecilleti'l-eşrafi fi mesaili'l-evkafi ve ene'l-abdu'l-fakiru ila birri rabbihi'l-kadir Derviş Mustafa el-me'muru bi-ru'yeti

umuri'l-evkafi ğufire lehu.

Suret-i hatt-ı Hümayun-i Şevketmakrun ; işbu vakfiye-i şer'iyye-i ma'mulün biha mucibince amel ve hareket olunup " Femen beddelehü ba'de ma semi'ahu " nass-ı kerimine ma sadakdan ihtiraz oluna.

Halen mısır kadisi veliyyüd-din efendinin vakfiyesi suretidir.

20

Çeşmesazı elsine-i hamidinde cari olan zulal-ı hoşküvarı hamd u sena ol halık-ı kevn ü mekân ve razık-ı cümle-i aferindegan cenabına layık ve şayandır ki hılkat-ı ademi ketm-i ademden vucuda getirüp amme-i mahlukat ve kâffe-i mevcudatı "Veminel-ma'ı külle şey'in hayyın" nass-ı kerimi mefhum-i münifi üzere ma'ul-hayatı inayeti ezeliyesinde sirabı varid eyledi ve salevat-ı bi add ve teslimat-ı layu'add ol dürri şahvarı ummanı ata ve gevheri na yabı kân-ı vefa sahib-i mekam-ı mahmud meded resi ruz-ı mevcud(mev'ud) menba-ı zulal-ı şefa'at melce' ve melazı ümmet dibace-i risale i halk tekvin hatime-i tertib-i cemil-i mürselin serdar-ı kafile-i enbiya serdar-ı "sübhanel-lezi esra" mahbub-ı huda mazhar-ı cemal-ı ba kemal-ı safa hazret-i Muhammedinil-Mustafa sallalahu aleyhi teala meşhed-i tabnak ve merkad-ı ıtrınaklarına isar ve nisar olunur ki ol ruz-i ciger suzde tâbi te'bi ihsan ile mahrurü'l-ekbad ve tefside leb ve musteribü'l-ahval olan eshabı maası-i enam "YEVME YU'HEZU BİN NEMASİ VEL AKDAM" âbi zulali şefaatı ile itfayi âteşi mihnet edüp murahfehü'l-bâl olurlar ve tahiyyat-ı bi payan ervahi tayyibe-i al ve ahbap ve ezvacı tahirat ve evlât ve eshab üzerlerine olsunki her biri Vâkıf-ı hadis-i şerif-i "EL MER'U TAHTA ZİLLİ SADAKATİHİ" olupK emvalini vucuhi hayrata nisar ve infak-ı fi sebilillahi sair efhal üzerine isar eylemişlerdir rıdvanullahi teala aleyhim ecmain havatırı erbabi fehmu iz'an ve zamairi ashab-ı irfana hafi ve mestur degildir ki bu çarh-ı berin muhit-ı fena üzere bir habab ve ruy-ı zemin seylab-ı bela ile her dem harab olup tak-ı zer endud-ı dud-ı ah ile daim kebud ve ferş-i anber alud-ı eşk-i dide-i ğamna ile mudmahıllul-vucut'dur ve dünya-ı dun bir virane ve gülşen-i cihan pür fesanedir ki genci mar x ile hem ağuş ve güli har ile duşaduş cevleri şitabanî-i ömrü müzekkir-i bahar ve hazan-ı bi-karari-i eyyam müfessirdir. Bu rıbat-ı vahşet eserden murur emr-i mukarrer olmağla ol-reh-i pür hatar ve derbendi tengi eyne'l-meferde "VELE KAD Cİ'TUMUNA FURADA" fehvası üzere kimseye yar ve hemdem ve enis ve mahrem bulunmayup "KÜLLÜ'M-Rİ'İN BİMA KESEBE REHİNUN" misdakınca herkesin hâli a'maline menut ve ef'aline merbut olmak emr-i mukarrerdir. Pes sermaye-i ruz-i ma'ad içün tehyi'e-i zâde sa'yi bi-şumar ile bezli dirhem ve dinar olunmak gerektir ki vesile-i fevzü necat ve bâis-i neyl-i derecat ola. Binaen ala zalike sabıkan halebü'ş-Şehba kadısı olan sahibü'l-Hayrati'l-hisan umdetu mevali'l-izam zubdetü'l-eâli'l-kiram faziletlu Veliyyü'd-din Efendi ibni'l-merhum el-Hac M Mustafa Ağa ahval-i âlem-i bi-sebata ayn-ı ibret ile basar-ı basiret ile nazar edüp cenab-ı rabbi'l-erbab ve maliki'r-rikab cellet azemetuhu Hazretleri kendüye ihsân eylediği ni'am-i celile ve minen-i cemileyi mülahaza birle inan-ı ihtiyarını ve semt-i hayrata sârıf olup " MA İNDEKÜM YENFEDU VE MA İNDALLAHİ BAKİN" Tab'i seri'il-idraklerine nesak (münsak) olmağın niyyet-i halise ile meclis-i şer'i şerif-i şamihü'l-imad ve rasihü'l-evtadda zikr-i câi vakıflarına li-ecli't-tescil ve li-itmam-i emri't-tekmil mütevelli nasb ve tayin eyledikleri fahrü'l-müderrisini'l-kiram el-Hac Mehmed Efendi ibni İbrahim Ağa mahzarında ikrar-ı sahih-i şer'i ve itiraf-ı sarih-i mer'î edüp dârü'l-hilafeti'l-Âliyye Osmaniyye Kostantiniyyeti'l-mahmiyye'de yed-i kule kapusu haricinde rum taifesi kuzistanî kurbunda vâki olup bir tarafdan bazan el-Hac İbrahim ve bazan Murad paşa oğlu ve baz ismail Efendi veresesi bostanı ve bir tarafdan Kara ismail Efendi veresesi tarlası ve bir taraftan tarik-i hass ve bir tarafdan tarik-i a'mm ile mahdud arsasının Sultan bayezid vakfına senede üçyüz akçe mukataai kadimesi olup iki adet kebir bostan kapusu ve iki kebir dolap ve bir bostancı odası ve bir ahur ve eşcar-ı müsmire ve etrafı taş duvarı müştemil ve yirmi dönüm arsayı muhtevi mülk bostanim ile bostan-ı mezkûr kurbunda tahtel arz zuhur edüp izni mütevelli ile mülküm olmak üz kanavatı memluke ferş edüp kanavatı memlukeme tabaiyyet ile mülküm olan on masura mai leziz-i ve bostan-ı merkum divarına muttasıl tarik-ı âmm üzerine irvayi atşan içün müceddeden bina eylediğim kargir ve çeşmesi ve kezalik yedi kula kapusu haricinde dörtyol ağzında vaki bina eylediğim kargir su çeşmesini ve hazret-i Eyyubi ensari kasabası civarında nişancılar nam mahalde vaki tâci iptihaci meşayık-ı haceganiye siraci vahhaci tarika-i nakşibendiye- ma'den âsafî feyyaz-ı mutlak

memba' âsarî hazret-i hak bahri hakayık nehri dakayık zülkadirir-rasıh ve şerefiş-şamıh hazret-i merhum şeyh es-seyyid Muhammed muradı kaşmiri el-buhari aleyhi rahmetü'l-bari hazretlerinin türbei şerifeleri olan hanikahda müceddeden bina eylediğim mescid-i şerif-i ve hanıgah kurbunda bir taraftan hanikahı mezbur ve iki taraftan eş-şeyh Ali efendi mülkü ve bir taraftan tarik-ı âmm ile mahdud tulen ve arzan bâ hesabı terbi-i dörtyüzondört zira' arsayı ve yine mahalli merkum ittisalinde bir taraftan arsa-i merkuma ve bir taraftan ba'zan şeyh Ali efendi mülkü ve bir taraftan İbrahim Çelebi menzili ve bir taraftan tarik-ı âmm ile mahdud tulen ve arsan bâ hesabı terbi-i sekizyüzon zira' arsa üzerinde vaki iki bab fevkâni oda ve sofa ve kenifi muhtevi mülk menzilimi vakf-ı sahih ile vakf ve habs edüp şöyle şart ve tayin eyledim ki zikr olunan dörtyüzondört zira' arsa ile muttasılında olan sekizyüzon zira' arsalı menzilin arsa-i haliyesinden beşyüzotuzyedi zira-i dörtyüzondört zira'a zamm olunup hanikahı merkuma havlusuna zamm ve ilhak oluna baki kalan ikiyüzyetmişüç zira' arsa üzerinde vaki iki bab fevkâni oda ve bir sufa ve dehliz ve tahtani kenifi muhtevi menzil ile zikrolunan bostan icare-i mu'tade ile icar olunup bi fadlillahi teala hasıl olan nemasından vakf-ı mezburumun bakası içün beher sene bostan-i mezkûr kuyuları ve dolap vesair ta'miri muktezi olan mahalleri ve çeşme ve su yolları ve çeşmeteyn mabeyninde vaki su yolu murur eden tarik-ı âmın kaldırımları ve mescid-i şerif ledel-iktiza ta'mir ve meremmet olunup fazlasından hanikahi mezburda müceddeden bina ve vakf eylediğim mescid-i şerifde hanikahi mezburda katinin olanlardan bir kimesne imam olup evkaf-ı hamsede mescid-i mezburda imamet edüp yevmi beş akçe vazife verile ve yine mezburundan bir kimesne müezzin olup yevmi iki akçe vazife verile ve iki akçe vazife ile dahi kayyım ola ve leyali-i remazan-i şerifde bir cari-X hafiz-i kur'an kimesne salati teravihi hatmi şerif ile eda eyledikte binsekizyüz akçe verile eğer imam olan kimesne hafız-ı kur'an olup hatm ile edayi salati teravih ederse zikrolunan binsekizyüz akçe dahi ana verile ve beher sene her adedi beşer vakiyye olmak üzere iki adet on vakiyye şem'i asel alunup mescid-i mezburda ikad içün vaz' oluna ve üçyüz altmış akçe ruğan-ı zeyt bahası verile ve kandil ve şemandire ve carup vesair levazım içün dahi ikiyüz kırk akçe verile ve hanikâhı merkumada seccade-nişin olan şeyh efendi tarikatı nakşibendiye/Ye müntesib olan fukara ile her erbaa gecelerinde meşayıh-ı nakşibendiye kaddesallahu teala esrarehüm hazaratı tarikında ma'hud olan hatm-i hacegani âdabi şer'i mustafeviyye kemali riayet ve huzur ve hudu' ile halisen bi vechillahi teala ta'abbud niyeti ile okuyup mukabelesinde mevud olan sevabın hacegani nakşibendiye kaddesallahu esrarehüm hazaratına hedi e buyuralar ve akibinde yüzyirmi akçelik halva tab' olunup/kırâat buyuranlar vesair mevcud bulunanlar tenavü'l-buyuralar ve kırksekiz haftada tab' olunan halva içün beher sene kırksekiz kuruş verile ve halvayı tab' eden kimesneye yevmi bir akçe vazife verile ve zaviyeyi mezburede şeyh olanlar hatm-i mezkûre bin nefs nübaşir olup adabi şeriat ve tarikat üzere kıraete say' buyurup yevmi dört akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve hanikâhı merkumun keniflerini bir kimesne tathir edüp beher yevm ikişer akçe vazife verile ve seccade-nişin olan şeyh efendi ve zaviye nişinan evkaf-ı mezbureye hasbi nazır olalar baki fazlasına hayatta oldukça dilediğim gibi kendim mutasarrıf olup benden sonra evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ilel-inkıraz mutasarrıf olup ba'dehüm babam merhum el-hac Mustafa ağa vakfına zamm ve ilhak oluna ve zikrolunan on masura mai lezizim dahi birbuçuk masuresi bostan divarında vaki sofaya muttasıl bina eylediğim çeşmeye icra olunup ve üç masuresi dahi kezalik zikr-i mürur eden yedikule kapusu haricinde olan çeşme-i merkumadan icra olunup maadası ile bostan-ı mezkûr sâki oluna ve tevliyet-i vakf-ı mezbur bana ve benden sonra evlâdıma ve aslah-ı evlâd-ı evlâdıma meşruta olup yevmi on akçe vazifeye mutasarrıf olalar ve yevmi beş akçe vazife ile evlâdından kitabete kadir bir kimesne katip olup vazife-i mersumeye mutasarrıf ola ve yevmi beş akçe vazife ile bir mukaddim ve kargüzar kimesne cabi olup vazife-i mersumeye mutasarrıf ola ve çeşmeteyni mezbureteyn su yolcusu dahi yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf ola ve vakf-ı mezbura iftiharu'l-havassi vel-mukarrebin mu'temedü'l-mülüki ves-salatin darus-saadetiş-şerife ağası hazaratı nazır olup hasbeten lillahi te nezaret buyuralar ve yedi kulede vaki debbağhane ostaları çeşmeteyni mezbureteyne nazırlar olup ledel-iktiza ta'mir-i içün hasb-i nezaret eyleyeler ve tebdil-ve tağyir-i merreten ba'de uhra yedimde ola ve mürur-u zeman ile vakfa futur ve gallatına kusur arız olup şurutu mezkûreye riayet müteazzir olur ise mutlaka fukarayi müslimine vakıf ola ta'yin-i şurut ve tebyin-i kuyud eoüh fariğan-aniş-şevağıl mütevelli-i mezbure teslim oldahi kabz ve tesellüm vesair mütevelliler tasarrufu gibi tasarruf eyledi dedikte gıbbet-tasdıkı'ş-şer'i Vâkıf-ı mumaileyh esbeğallahu niamehu ale

semt-i vifaktan canib-i şikaka azim olup arsa-i müstehcere üzerinde olan bina ve eşcar-ı menkul kabilinden olup hususen cihet-i uhraya vakfiyeti indel-eimmetis-selase nehci cevaz ve sıhat üzere cari olmayup imam-ı azam ve hümam-ı akdem ebu hanifeti'l-kûfi cuziye bil-hayri ve kûfiye hazretleri katında hilye-i lüzumdan ari olmakla vakf-ı mezburdan rucu' ve mülküme istirdat ederim dedikte mütevelli-i reşit cevabi sedide mütesaddi olup eğerci hal bast olunan minval üzeredir lakin menkul-i mütearefin vakfiyeti imam Muhammed hazretleri katında sahih olup cihet-i uhraya dahi vakfiyeti beynel-meşayıh'l-kibar muhtelefün-fiha olup makaudi asli kurbet olmağla asl-i kurbet sabit olduktan sonra ihtilafi cihât hükmün ihtilafini icab etmemekle ekseri meşayıh-ı kibar rahime humullahü'l-melikü'l-kaffar cevazına ittifak ve el-yevm amel ve kavli müftabih bersiyab üzere olmakla vakf-ı mezbur bu vechile sahih ve imameyni hümameyn ebu yusuf imam-i sani ve imam-ı salis Muhammed Şeybani katlarında el-Vakfu iza sahha lezime mukaddime-i müsellimü'l-burhandır deyu redd ve teslimden imtina' edüp hakim-i muvakkı-i sadr-ı kitap tuba lehu ve hüsnü meab huzurunda müterafian olduklarında hakim-i mumaileyh tarafeynin kelamına nazar ve mennaun lilhayr olmaktan hazer edüp kavlü imameyn akva ve ma'mulün-bih olmak binaenaleyh el-fetva olmağın ilmen bir hilâfi beynel-eimmeti'l-eşrafi ala kavli men yerahu vakf-ı mezburun sıhhat ve lüzumuna hükm ve kaza etmeğin min baü vakfı mezbur sahih ve lazım ve sarih ve mütehattim olup nakz ve nakızına mecal adimül-ihtimal olmuştur. cera zalike ve hurrire fil-yevmi'l-hamis vel-işrin min muharremi'l-haram lisenet hamse ve erbaine ve mietin ve elf. Min hicreti men lehü'l-izzü veş-şeref 25/Muharrem/1145

ŞUHUDU'L-HAL

Fahrul-kuzad Salih efendi ibni merhum İsmail, Fahrul-müderrisini'l-kiram Mehmed Nurullah efendi ibni'l-mevlel-merhum Durmuş zade Ahmed efendi, Fahrul-müderrisini'l-kiram Yümlü Mehmed Efendi,ibni'l-merhum Şeyh Osman efendi, Fahru'l-eşbah Çorbacı Mehmed ağa ibni Hasan, Eş-şeyh Fathullah Efendi ibni Mustafa, el-hacı Musa efendi, ibni Muhammed, eş-şeyh İbrahim efendi ibni'l-merhum KAli muhzır hacı Mustafa ibni hacı İsmail Çokadar Mehmed ibni Ahmed, İdris Çelebi ibni Mehmed Ali Çelebi ibni Mustafa molla İsmail efendi (ibni) hacı Ali molla Hüseyn bin Mehmed debbağ İsmail Çelebi eş-şehir bi esiri zâde debbağ İsmail Çelebi ibni Hüseyn debbağ Ali ağa ibni Mustafa eş-şehir bi Ostazâde, Mustafa Musa, Ahmed ibni Mehmed, Abbas Mustafa Feyzullah Mehmed Osman Abdullah Ömer bin Ali.

İşbu suretin kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 10.8.1982

Me'mur Uzman Şef Şub.Müd. Başkan Yrd. Başkan

Tahsin TÜRKER
Kültür ve Tescil Dairesi Başkanlığı
Şube Müdürü

İbrahim AKEŞ
Kültür ve Tescil
Başkan

NO: 4

736/3 Numaralı defterin 61 sahife ve 21.sırasında kayıtlı İstanbul'da (Veliyüddin Efendi ibni'l-hac Mustafa Ağa)vakfına ait 23/Safer/1151 tarihli vakfiyenin yeni harflere çevrilen suretidir.

Ma fihi min aslil-vakfi ve şurutihi sebete indi
ve hakemtü bi sıhatihi ve lüzumihi alimen
bil-hilâfi'l-cari beyne'l-eimmeti'l-
eslâfi ve enel-fakiru Ahmed Şeyh
zâde el-müfettişu bi evkafi'l-
haremeyn gufire lehuma
Bu dahi Mevlânayi müşarunileyhin vakfiyesi suretidir.

Hamdi bi kıyas ve şükrü sipaski ayar ve miktarı makdur ve temyiz ve ihatayi mizan ve mikyas ve mahsuri vezh ve kıstası idrak ve ihsas değildir ol gaybdani zavahir ve bavatını nas celletazemetuhu hazretlerinin cenabına layık ve sezavardırki eczayi mümkinatı mücellayi insibağı tecelli

EK.18a: Mehmed Said Efendi' ye ait 7 Nisan 1773 (h. 24 Muharrem 1187) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

[sayfa 121]

Vakf-ı sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât fazîletlü semâhatlü Mirza-zâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi hazretleri Şeyhülislâm selemehü's-selâm der-Üsküdar kayd şude be-Muhâsebe-i Küçük Evkâf bâ-i'lâm-ı fazîletlü es-Seyyid Halil Efendi müfettiş-i evkâf ve bâ-fermân-ı âlî el-vâki' fî 24 Muharrem sene 1187.

Bâ-imzâ-i Seyyid Halil Efendi

Müfettiş-i Evkâf

[sayfa 121, satır 3]

Bâdî oldur ki hâlâ şeyh-i meşâyihü'l-islâm sellemehü'l-meliki'l-azîz [silik] nebâhet ve nezâhetlü Mirza-zâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi hazretleri füyûzât-ı ilâhiye ile mevkûf-ı âsâr-ı hayriyye-i âti't-tafsîlin tekmîl ve tescîli içün mahmiyye-i İslambol'da Ebülfeth Sultân Mehmed Hân Câmi'-i şerîfi civârında şeref-bahş-i sükûn oldukları sa'adethânelerinde kendülere mahsûs beyt-i [silik] ve huzûr-ı fâ'izü't-takvâlarında ma'kûd meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımeü't-teşrîf ve mahfil-i dîn-i münîf-i [silik] alâ şâri'ihâ ezke't-tahâyâda ahkâm-ı vakfı ahkâm ve tescîl içün mütevellî nasb ve ta'yîn buyurdukları umdetü'l-müderrisîni'l-fihâm zübdetü'l-mahâdimi'l-kirâm es-Seyyid Mehmed Halis Efendi mahzarında bi-zâtihi'l-âlî [takrîr-i] kelâm ve tefsîr-i mâ-fi'z-zamîr ile ta'bîr-i ani'l-merâm buyurup evân-ı sünn-i temyîzden berü mazhar oldığı ni'am-i celîle-i sübhâniye teşekküri zımnında isticlâb-ı rıdvân-ı hazreti hallâk-ı cihân ve [silik] merhûm ve mebrûr asrında Şeyhülislâm Mirza-zâde eş-Şeyh Mehmed Efendi hazretlerinin hayâtında binâ buyurdukları medîne-i Üsküdar'da Hâce Hâtûn Mahallesi'nde vâki' ve el-yevm Müfti Câmi'i [demekle] elsine-i nâsda şâyi' câmi'-i şerîfin umrâni ve nûr-ı ibâdet ile münevver olmakda bekâ ve istimrârı içün bundan akdem li-vechi'l-cemîl ahsen-i emvâlimden beş bin guruş ifrâz ve vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ile vakf edüp bin yüz seksen iki senesi Ramazân-ı şerîfinin yigirmi beşinci güni nukûd-ı mevkûfe-i mezkûrem akâra tebdîl ve icâreteyn ile âhara îcâr olunup hâsıl olan gallâtından vâlid-i mâcidim müşârün-ileyhin câmi'-i mezkûrı ta'mîr ve termîm ve beher sene on vukiyye şem'-i asel ve otuz vukiyye şem'-i revgan ve doksan üç vukiyye revgan-ı zeyt iştirâ olunup şem'-i asel-i mezkûr câmi'-i mezkûr mihrâbı tarafeynine mansûben îkâd oluna ve balmumlarına

zammıyla beher leyle-i berâtda tecdîd ve otuz vukiyye şem‘-i revganın sekiz vukiyyesi leyâlî-i Ramazân ve sâ’ir leyâlî-i mübârekede ve yigirmi iki vukiyyesi mâ‘adâ on bir ayda şehrî ikişer vukiyye hesâbıyla ve doksan üç vukiyye revgan-ı zeytin dahi altmış vukiyyesi kezâlik leyâlî-i Ramazân-ı şerîf ile sâ’ir leyâlî-i mübârekede câmi‘-i mezkûr derûn ve bîrûnuna vaz‘an ve otuz üç vukiyyesi mâ‘adâ on bir ayda şehriye üçer vukiyye hesâbıyla câmi‘-i mezkûr tenvir oluna ve ni‘am-i âfiyetle mütena‘im oldığımca vakf-ı mezkûruma hasbî kendüm mütevellî olup tebdîl ve tağyîri ve taklîl ve teksîri merreten ba‘de uhrâ yedimde ola ve "küllü nefsin zâ’ikatü'l-mevt" kelâm-ı mu‘ciz-nizâmı muktezâsınca târik-i dâr-ı fenâ oldığımda evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın ekberi mütevellî olup tevliyet umûrını hasbî rü’yet eyleye ve şurût-ı mezkûreye ri‘âyet müte‘azzire olur ise vakf-ı mezkûr mutlakâ fukarâ-i müslimîne harc u sarf oluna deyü şart ve ta‘yîn edüp teslîm-i ile'l-mütevellî ve tescîl-i şer‘î eyleyüp nukûd-ı mevkûfe-i mezkûrem ile vakf-ı mezbûruma akâr olmak üzere mahmiyye-i mezbûrede sâlifü'z-zikr Ebülfeth Câmi‘-i şerîfi kurbünde Kirmasti Mahallesi’nde vâki‘ bir tarafdan Haremeyn-i Muhteremeyn Vakfı'ndan bi't-terbî‘ üç yüz seksen altı zirâ‘ arsa-i hâliye ve Hevahik türbesi ve bir tarafdan müderrisînden İspir-zâde menzili ve iki tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciye ve dâhiliyede büyüt-ı adîde ve müştemilât-ı ma‘lûmeyi hâvî Selime Hâtûn ibnet-i Abdullah'dan yedi bin beş yüz guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve [silik] guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ile medîne-i Eyüb tevâbi‘inden Otakçılar nâm mahalde Aşçıbaşı Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Nimetullah Efendi Vakfı ve Su yolcı Hasan Ağa mülki ve Ali Ağa mülki ve Rukiye Hâtûn mülki ve tarîk-i âmm ile mahdûd müderrisîn-i kiramdan es-Seyyid [silik] ile Afife nâm hâtûndan üç yüz guruş semen-i medfû‘a ile iştirâ olunan yevmî [silik] mü’ecceleyi mütehammil menzil ve medîne-i Üsküdar'da Açık Türbe kurbünde Ahmed Çelebi Mahallesi’nde vâki‘ bir tarafdan [silik] es-Seyyid ahmed Efendi mülki ile el-Hâc Mahmud ve Kara Mazdak nâm kimesnelerin menzilleri ve iki tarafdan [silik] menzilleri ve tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciye ve dâhiliyeli Hanife bint-i Mustafa'dan [silik] sekiz yüz guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve bin beş yüz guruş mu‘accele ve yevmî iki akçe mü’eccele ile [sayfa 122] îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Debbağlar Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Ahmed Bey ve Mezarcı Receb ve Hüseyin Çelebi ve Havva Hâtûn menzilleri ve tarafeynden tarîk-i âmm ile mahdûd İbrahim Beşe ibn Mustafa'dan altı yüz guruş

semen tesmiyesiyle iştirâ ve dört yüz yigirmi beş guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Gülfem Hâtûn Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Şekerci Mehmed ve el-Hâc Ömer ve Rabia Hâtûn menzilleri ve tarîkayn-i hâs ü âmm ile mahdûd Ayşe bint-i Abdullah'dan yedi yüz doksan guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve beş yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir buçuk akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve mahmiyye-i İslambol'da Tercüman Yunus Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Tâcir es-Seyyid el-Hâc Mehmed Çelebi ve es-Seyyid Ahmed Efendi bağçeleri ve tarafeynden Boğdan Sarayı demekle meşhûr olan menzil ve tarîk-i hâs ile mahdûd Ümmühani bint-i İsmail'den bin beş yüz guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve bin yüz guruş mu‘accele ve yevmî iki akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine zikr olunan Tercüman Yunus Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Devâtî el-Hâc Mustafa ve Duhânî Halil menzilleri ve tarafeynden tarîkayn-i hâs ü âmm ile mahdûd Canbaz ahmed Beşe ile zevcesi Ayşe Hâtûn'dan beş yüz guruş semen tesmiyesiyle iştire ve üç yüz altmış guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine mahmiyye-i mezbûrede Zincirlikuyu kurbünde Ali Paşa'yı Atîk Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Derzi İbrahim ve Kahveci Mustafa ve Mu‘allime Emetullah Hâtûn menzilleri ve Külahcılar Odaları ve tarîk-i âmm ile mahdûd Ayşe bint-i Hâfız Mehmed'den bin iki yüz guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve bin guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine zikr olunan Ali Paşa'yı Atîk Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Karabağî-zâde dâmâdı İbrahim Efendi ve Hamid-zâde Efendi kerîmesi bostanı ve Rahmetullah Efendi veresesi ve Çavuş-zâde menzilleri ve odaları ve tarîk-i âmm ile mahdûd Ayşe bint-i Abdullah'dan beş yüz yigirmi beş guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve dört yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine mahmiyye-i mezbûrede Kefeli Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Kapu Kethüdâsı el-Hâc Osman ve Cafer Paşa Vakfı'ndan Nefise Hâtûn ve Duhâni Ali Beşe menzilleri ve tarîk-i âmm ile mahdûd Süleyman Bey ibn İsmail'den beş yüz seksen guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve dört yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine mahmiyye-i mezbûrede Debbağzade Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Çukader es-Seyyid Halli Çelebi ve merhûm Süleyman Efendi zevcesi Ayşe Hâtûn ve Arife Hâtûn menzilleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd Emetullah Hâtûn ibnet-i Hasan'dan üç yüz beş guruş semen tesmiyesiyle iştirâ ve iki yüz guruş

mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine mahmiyye-i mezbûrede Saraçhânebaşı'nda Mimarayas Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Sarracbaşı Derviş Mehmed Ağa ve Hayrullah Efendi menzilleri ve Evliyazâde bostanı ve Hanife Hâtûn menzili ve tarîk-i âmm ile mahdûd İmâm el-Hâc Mustafa Efendi'den bin iki yüz elli guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve bin guruş mu‘accele ve beher şehr kırk akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i Üsküdar'da sâlifü'z-zikr Hâce Hâtûn Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Şerif Silahdârı el-Hâc Süleyman ve Kayıkçı Mehmed Emin ve Kazgancı Molla Hasan menzilleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd tabbâhîn-i hâssadan Bostanî Mustafa'dan iki yüz elli guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve yüz elli guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Debbağlar Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Esîr Mehmed Ağa ve Mustafa Çelebi menzilleri ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd Taşçı Memiş Beşe'den beş yüz guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve üç yüz elli guruş mu‘accele ve beher şehr otuz beş akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Selmanağa Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Boşnak el-Hâc İbrahim ve Çiçekçi el-Hâc Ömer menzilleri ve tarafeynden tarîk-i âmm ile mahdûd Ayşe bint-i Osman'dan dört yüz on guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve üç yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Debbağlar Mahallesi’nde vâki‘ tarafeyni vakf-ı mezbûrdan İbrahim Beşe ve Havva Hâtûn tasarruflarında olan menzileyn ve taraf-ı sâlisi Debbâğ Ahmed Ağa menzili ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd Havva Hâtûn'dan üç yüz guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve iki yüz yigirmi guruş mu‘accel ve yevmî nısf akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede mârrü'l-beyân Hâce Hâtûn Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Bostani Mustafa ve Gürciye Emine Hâtûn menzilleri ve tarafeynden tarîk-i âmm ve hâs ile mahdûd Bakırcı Molla Hasan bin Süleyman'dan üç yüz elli guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve iki yüz kırk guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Vâlide-i Atîk Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Fethi Ahmed ve Derviş Mehmed ve Hüseyin ve Ali ve Ahmed Ağa menzilleri ve Vâlide-i Atîk Vakfı Hekimbaşısı ve İmâm-zâde bostanı ve tarîk-i âmm ile mahdûd Rukiye bint-i Osman'dan ve dört yüz üç guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve iki yüz elli guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve mahrûse-i Galata'da Bereketzade Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan

el-Hâc Hasan ve Abacı İsmail ve Haremeyn Vakfı menzilleri ve Osman Efendi arsası ve tarîkayn-i âmm ve hâs ile mahdûd Mustafa Efendi ibn Mehmed ve zevcesi Ümmügülsüm bint-i Abdullah'dan iki bin guruş semen tesmiyesi ile iştire ve bin altı yüz guruş mu‘accele ve yevmî iki akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve medîne-i Üsküdar'da Debbağlar Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan el-Hâc Süleyman ve Na‘lband Ahmed ve Hadîce Hâtûn menzilleri ve tarîk-i âmm ile mahdûd Kürekçi ahmed Çelebi ile zevcesi Fatıma bint-i Mehmed'den dört yüz yigirmi guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve üç yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Gerede Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Hızır Paşa kerîmesi ve Kolancı el-Hâc Ömer menzilleri ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd es-Seyyid Hüseyin Çelebi ile vâlidesi Ümmügülsüm bint-i Halil'den sekiz yüz guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve altı yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Selman Ağa Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan el-Hâc Mustafa menzili ve İslambollı Hanım odaları ve menzil-i müfrezün-anh ve tarîk-i âmm ile mahdûd Fatıma Hâtûn [sayfa 123] ibnet-i Aphmed Usta'dan bin yigirmi guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve sekiz yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve mahrûse-i Galata'ya muzâfe Kasımpaşa kasabasında Büyük Piyalepaşa Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan İmâm Mustafa Efendi ve İbrahim Bey veresesi menzilleri ve tarîk-i âmm ile mahdûd Ali Ağa ve zevcesi Havva Hâtûn'dan altı yüz kırk guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve beş yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve medîne-i Üsküdar'da Solaksinan Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Mısırlı Ali Ağa ve Hanife Hâtûn menzilleri ve Kartallı bağçesi ve tarîk-i âmm ile mahdûd Emetullah Hâtûn'dan iki yüz elli guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve yüz elli guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine zikr olunan Solaksinan Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Emetullah Hâtûn ve Feyzullah veresesi menzilleri ve Kartallı bağçesi ve tarîk-i âmm ile mahdûd Hanife Hâtûn'dan iki yüz altmış guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve yüz elli guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Vâlide-i Atîk Mahallesi’nde vâki‘ tarafeynden Aşçı Ali ve Süklün Hâtûn menzilleri ve tarafeynden bostan ve tarîk-i âmm ve âhar mülk menzil ile mahdûd Afife Hâtûn'dan yedi yüz guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve beş yüz guruş mu‘accele

ve yevmî bir buçuk akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve yine medîne-i mezbûrede Salacık Mahallesi’nde vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Saraylı Hadice ve Ayşe Hâtûn ve Mehmed Çelebi ve Halil Ağa menzilleri ve tarîk-i âmm ile mahdûd Emetullah Hâtûn bint-i İsmail'den beş yüz kırk guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve dört yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele ile îcâr olunan menzil ve mahmiyye-i İslambol'da Tercüman Yunus Mahallesi’nde vâki‘ bir tarafdan vakf-ı mezkûrımız müstegallâtından Canbaz Ahmed ve zevcesi Ayşe tasarruflarında olan menzil ve bir tarafdan ba‘zen İğneci el-Hâc Ali ve ba‘zen Duhânî Halil Ağa menzilleri ve iki tarafdan tarîk-i hâs ile mahdûd Devâtçı el-Hâc Mustafa Ali'den sekiz yüz guruş semen tesmiyesi ile iştirâ ve ve altı yüz guruş mu‘accele ve yevmî bir akçe mü’eccele îcâr olunan menzil ki cem‘an yigirmi sekiz bâb menâzilin ber-vech-i muharrer esmân-ı müsemmâları tekîmil içün mu‘accelât-ı mahsûbelerine zam olunarak iştirâ ve îcârlarından harc u sarf ve ol vechile akârât-ı mezkûreye tebdîl olunup ba‘dehu işbu kitâb-ı müstetâb târihi senesi şehr-i Rebî‘ulûlâ'nın on altıncı güni silk-i mülkümde muntazam emlek-ı sahîham adâdından olup medîne-i Üsküdar'da zikr olunan Hadice Hâtûn Mahallesi’nde vâki‘ taraf-ı şarkîsi hâriciye zukak kapusuna mücâvereti olan cedîd kârgîr kebîr matbah ve zahrında harâbe büyüt-ı sıgârı ve verâsında çukur bağçe kıt‘asını müştemil Aziz Mahmud Efendi Vakfı'ndan dâhil-i tasarrufum olan mahall-i mu‘ayyen ve taraf-ı cenûbîsi esfelimde vâki‘ çekdiri beği ve sâ’ir ma‘lûmü'l-esâmi kimesneler menzilleri zahrında vâki‘ Bülbülderesi cânibi seddi dîvâr ve taraf-ı garbîsi sâlifü'l-beyân Mu‘nî Câmi‘i demekle ma‘rûf câmi‘-i şerîfin harem ve havlı ve bağçesi ve taraf-ı şimâlisi tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciyesi ulyâsında iki kebîr oda ve bir köşk ve bir sofa ve sağîr bir oda ve tahte's-semâ ve bir kahveci ve bir sofracı odaları ve bir kilar ve iki kenîf ve abdesthâne ve dîvânhâne ve vustâsı sağîr üç oda ve bir kovuş odası ve iki kenîf ve süflâda bir oda ve âhûr ve samanhâne ve kömürlük ve kenîf ve bi’r-i mâ’ ve drâhiliyesi ulyâsında kebîr iki oda ve sağîr iki oda ve birbirine muttasıl iki mâbeyn odası ve sofa ve dîvânhâne ve câmekân ve dehlîz ve külhan ocağı ve kârgîr hamam ve vustâsında dört oda ve iki kenîf ve abdesthâne ve süflâsında matbah ve kilar ve bi’r-i mâ’ ve bağçeyi müştemil menzil-i kebîrim ile medîne-i mezbûre tevâbi‘inden Çamlıca deresi tarafında vâkı‘a âbârdan hâsıla ve civârında Sayyâd İbrahim Beşe bağında vâki‘ silk-i mahsûsunda müctemi‘ve meslek-i mezkûrdan müstakil lağım ve künk binâ ve ferşi ile esfelinde mezbûr İbrahim

Beşe tarlasında merhûm Tophaneli-zâde el-Hâc Mustafa Efendi suyı mesleğinde mâ-i mezkûra ba‘de'l-mezc ve'l-ihtilât menzil-i sâlifü'l-beyânım karşusunda vâki‘ bağım derûnunda kâ’in meslekden ifrâz olunan lağım ve künk kanavâtına teba‘iyet ile mülküm olan bi'l-vezni'l-mu‘tâd ma‘lûmü'l-mikdâr mâ-i lezîzi mecrâ ve meslek-i mahsûslarıyla ma‘an ve mâ-i mezkûr içün câmi‘-i sâlifü'l-beyân havlısında müceddeden binâ eylediğim kârgîr su hazînesi ve bağ-ı merkûm zesfelinde çayır kıt‘ası köşesine som taşdan binâ eylediğim vechi müte‘addid taş tekneli ve zahrı kârgîr namazgâh sedli çeşme-i nazîfi cemî‘ tevâbi‘ ve levâhıklarıyla vakf edüp şurût-ı sâlifem üzere kendim mütevellî ve yine tebdîl ve tağyîr şurûtı ve tasarruf ve tebdilleri merreten ba‘de uhrâ yedimde kalup civâr-ı rahmet-i rahmana irtihâl eylediğimde sülüs mâlımdan beş bin guruş ifrâz ve mütevellî-i vakfım re’y ve ma‘rifetleriyle mahallât-ı mu‘teberede akâra tebdîl ve menzil-i kebîr-i mezkûr ve akâr-ı müstebdele-i mezkûre icâreteyn-i misleteyn ile talibine îcâr ve cemî‘ evkâfım gallâtların senevî beş guruş vazîfe ile beyne salâti's-subh ve'l-iydeyn câmi‘-i mezkûrda ta‘lîm-i ferâ’iz ve vâcibât ve mesâ’il-i mütenâsibât beyânı içün vâ‘iz-i iydeyn ta‘yîn ve vakteyn-i mezkûreteynde nısf vukiyye şem‘-i revgan câmi‘-i mezkûr şem‘-i sirâciye zam ve efkâf-ı mezkûreme yevmî üçer akçe vazîfe ile bir kâtib ve bir câbî ve yevmî dört akçe vazîfe ile bir râh-ı âbı ve yevmî iki akçe vazîfe ile çeşme-i mezbûra beher yevm tulû‘-ı şemsde ta‘lîk ve gurûbda ref‘ ve hıfz içün bir hâfız-ı tas-ı mâ’î ta‘yîn ve mâ-i mezkûr sülüsi menzil-i kebîr-i mezkûremde ve mâ‘adâsı mârrü’z-zikr câmi‘-i şerîf muslukları ile çeşme-i mezbûrede icrâ olunup sâ’ir şurûtum kemâ fi's-sâbık ri‘âyet oluna deyü şart ve ta‘yîn ve teslîm-i ile'l-mütevellî ve tescîl-i şer‘î olunmuşidi el-hâletü hâzihî senedât-ı şer‘iyyeye müsteniden silk-i mülk-i sahîhimde intizâm-ı yâfte emlâkımdan olup dârü'l-hilâfeti'l-aliyye mahmiyye-i İslambol'da Ebülfeth Sultân Mehmed Hân hazretleri câmi‘-i şerîfi civârında vâki‘ etrâf-ı erba‘adan Mu‘îd ahmed Efendi Vakfı menâzil ve Yarhisarî Mustafa Efendi Câmi‘i-i şerîfi havlısı ve medresesi ve Haremeyn-i Muhteremeyn Vakfı'ndan arsa üzerine mebnî beş bâb sağîr menâzil ve Şeyhülislâm-ı esbak Dürrî-zâde Mustafa Efendi hazretleri sa‘âdethânesi ve Piri Paşa-zâde Salih Bey menzili ve merhûm Mektûbî Abdurrahim Efendi veresesi menzili ve tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciyesinde tabaka-i ulyâda dört kebîr oda ve bir kahveci odasını ve bir kilarcı odası ve dîvânhâne ve bir kebîr sofa ve abdesthâne ve iki kenîf ve bir sağîr sofa ve vustâda üç kebîr oda ve bir mâbeyn odası ve bir kuş odası ve üç bâb

sağîr oda ve bir sağîr köşk ve sağîr sofa ve abdesthâne ve iki kenîf ve bir sağîr kilar ve süflâda bir kapucı odasını ve bir dolap odasını ve bir anbar ve bir samanhâne ve bir kömürlük ve bir âhûr ve bir köşk ve zâtü'l-eşcâr [sayfa 124] bağçe ve tahte's-semâ ve bir sakız dolaplı kebîr bi'r-i mâ' ve sağîr altı aded bi'r-i mâ' ve havlı ve dâhiliyede ulyâda dört kebîr oda ve iki sofa ve dîvânhâne ve bir sağîr sofa ve hamam ve câmekân ve dört kenîf ve vustâda dört kebîr oda ve iki sağîr oda ve bir kebîr oda ve bir külhan odası ve dîvânhâne ve üç kenîf ve süflâda bir kârgîr matbah ve bir halayı ve tahtında su hazînesini ve kanavât-ı müsennât ile müfrez nîm masura mâ-i lezîz-i cârî ve bir kârgîr mahzen ve bir kilar ve iki taş oda ve tahtlarında mahzen ve bi'r ve cünîne ve kenîf ve havluyı müştemil mülk menzil-i kebîrim hudûd-ı muharrere-i mezkûreden ancak Yarhisarî Muslihiddin Efendi Câmi'i havlısı ve Haremeyn Vakfı arsası üzerine mebnî beş bâb menâzil-i mezkûreyi vely eden bi't-terbî' iki bin dört yüz otuz zirâ' bağçe arsası Haremeyn Vakfı'ndan beher şehr altmış akçe mü'eccele ile ve Mu'îd ahmed Efendi Vakfı menâzili ve Muslihiddin Efendi Medresesi hâricinde arsa-i hâliyeyi ve medrese-i mezkûre dîvârını vely eden zikr olunan Muslihiddin Efendi Câmi'-i şerîfine mürûr içün ma'addeten terbî'î kırk buçuk zirâ' vakf-ı mezbûrdan mahall-i mu'ayyeni beher şehr beş akçe mu'eccele ile dâhil-i havza-i tasarrufum olup mâ'adâ bi;'l-cümle arsa ve ebniyesi silk-i mülkümde muntazam ve merbût olan işbu ma'kûdün-fîh meclisde menzil-i kebîrimi dahi vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edüp lâbis-i libâs-ı hayât-ı müste'âr olduğumca menzil-i kebîr-i mezkûr ile medîne-i Üsküdar'da Hâce Hâtûn Mahallesi'nde vâki' tafsîli sebk eden menzil-i mevkûf-e kebirimde bilâ ücret kendim mutasarrıf ve her kangısında dilersem sâkin ve dilersem âhara i'âre ve îcâr eyleyem ve mecmû' evkâf-ı mezkûrem tevliyetine hasbî mutasarrıf olam ve kemâ fi'l-evvel tebdîl ve tağyîr şurûtı ve termîm ve zam ve ilhâk ve idrâc ve ihrâc kirâren ve mirâren yedimde olup bi-umûmi'l-meşiyyeti ve'l-ihtiyâr keyfe mâ-eşâ ve ahtâr mutasarrıf olam ve "küllü nefsin zâ'ikatü'l-mevt" kelâm-ı mu'cizi nizâmı muktezâsınca ecel-i mukadderim resîde-i hadd-i encâm olup köşe-güzîn-i dâr-ı bekâ oldığımda menzileyn-i mezkûreyden İslambol'da vâki' menzil-i kebîrim yevmî altı akçe mü'eccele ve Üsküdar'da vâki' menzil-i kebîrim yevmî iki akçe mü'eccele ve mu'accele-i misliyeleriyle âhara îcâr olunup gallât-ı vakf-ı mezkûreme zam ve ilhâk oluna ve sâ'ir şurût-ı sâbıkamdan ancak vakfiyye-i evvelimde evkâf-ı mezkûreme benden sonra evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın

ekberi mütevellî ola deyü tasrîh eylediğim şartım ile vakfiyye-i sâniyemde mâ-ba‘de'l-mevt izâfet ile sülüs mâlımdan beş bin guruş ifrâz ve akâra tebdîl oluna deyü vasiyetimin her birinden el-yevm rucû‘ edüp vâlid-i mâcidim merhûm-ı müşârün-ileyh hazretleri bin yüz kırk senesi Şa‘bânü'l-mu‘azzamının yigirminci güni târihiyle müverrah ve târih-i merkûmda dârü'l-hilâfeti'l-aliyyede Bâb nâ’ibi olan Mustafa Efendi imzâ ve hatmiyle mumzât ve mahtûm olan vakfiyyede tasrîh ve beyân olundığı üzere merhûm-ı müşârün-ileyh hazretlerinin kendi vâlideleri Safiye bint-i Abdullah ve akrabâlarından Şerife Safiye Hanım ibnet-i es-Seyyid Feyzullah Efendi ve ahibbâlarından kuzât-ı Mısriye'den el-Hâc Mehmed Efendi ibn Ali nâm kimesnenin vasiyetleri üzere tahrîr etdirdiği vakfiyeden tertîb-i şurût-ı vesâyem hasebiyle re’yime tefvîz olunmağla tevliyetine hayâtda oldığımda ben mutasarrıf ve benden sonra halîlem es-Seyyide Ayşe Hanım ibnetü'l-merhûm es-Seyyid Feyzullah Efendi mütevelliye ba‘dehâ ikimizin zükûr ve inâs evlâdımızın ekberi ba‘dehüm evlâd-ı evlâd-ı evlâdımız ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımızın zükûr ve inâsından ekberi batnen ba‘de batn mütevellî olup ba‘dehüm birâderim hâlâ Mısır kazâsından ma‘zûl Benli Ahmed Efendi ba‘dehu anın dahi ile'l-inkirâz evlâdından ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdından kezâlik ekberi mütevellî ola deyü şart buyurdukları musarrah olmağla hâlâ ben dahi evkâf-ı mezkûremin benden sonra tevliyetini vâlidim merhûm-ı müşârün-ileyh hazretlerinin tertîb-i mezkûresi üzere vakf-ı merkûmuna mütevellî olanlara şart ve ta‘yîn eyledim ve vakfiyye-i sâniyemde şerh olunan senevî beş guruş vazîfe ile iydeynde vâ‘iz ve nâsih olan şeyh efendi beher hafta câmi‘-i şerîf-i sâlifü'z-zikrde akîb-i salât-ı Cum‘a'da dahi kezâlik vâ‘iz ve nâsih olup yevmî sekiz akçe Cum‘a va‘ziyesi verildiğinden mâ‘adâ iydeyn va‘ziyesi vazîfesine senevî beş guruş dahi zam olunup her bir îd-i fıtr ve îd-i adhâda beş guruş verile ve Cum‘a ve iydeyn va‘ziyeleri cihet-i vâhid olup Cum‘a vâ‘izi olan iydeynde dahi vâ‘iz ve vezâ’if-i merkûmeye ma‘an mutasarrıf ola ve yevmî on akçe vazîfe ile vücûh-i kırâ’at-i Kur’ân-ı kerîm ve furkân-ı azimde mâhir bir şeyhu'l-kurrâ ta‘yîn olunup kezâlik haftada bir gün câmi‘-i mezkûrda ta‘lîm-i Kur’ân-ı kerîm eyleye ve mâ‘adâ şurût-ı mu‘ayyene ve kuyûd-ı mübeyyinem ber-minvâl-i sâbık ibkâ ve düstûrü'l-amel kılınup ve mu‘accelât ve mü’eccelât ve mutlakâ galle-i evkâf-ı mezkûremden câmi‘-i mezkûr ve çeşme ve râh-ı âb ve sâ’ir hayrâtım ta‘mîrâtı görilüp vezâ’if ve masârif-i mu‘tâdeden fazla zuhûr eyledikde mütevellî-i vakfım olanlar akâr iştirâsını müsevveg olan fukahâ-yı izâm kavl-i şerîfleriyle amel edüp

galle-i fâzıla ile vakf-ı mezkûrem içün bi-emr-i hâkimü'ş-şer‘ akâr iştirâ ve bi't-tescîli'ş-şer‘î vakf-ı mezkûrıma ilhâk [sayfa 125] ve istiğlâl ile teksîr-i galleye sa‘y-i hamîd edeler ve mesned-ârây-ı makâm-ı fetvâ olan efendiler hazerâtı hasbî nezâret buyurup beher re’s-i senede muhâsebesini rü’yet ve himâyet olunmak husûsunı müfettişleri efendiler dâ‘ilerine tenbîh buyuralar ve şurût-ı mezkûreye ri‘âyet müte‘azzire olursa gallât-ı evkâf-ı mezkûrem mutlakâ fukarâ-i müslimîne hacr u sarf oluna deyü ta‘yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd edüp mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslîm eyledim buyurduklarında mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyh dahi vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerini ba‘de't-tasdîk vâkıf-ı müşârün-ileyh etemmallâhü ni‘amehu aleyh hazretleri licâm-ı kelâm-ı hayr-encâmını cihet-i uhrâya âtıf olup mütevellî-i mûmâ-ileyh muvâcehesinde takrîr-i da‘vâ ve tasdîr-i müdde‘e buyurup vakf-ı akâr pîşvâ-yı e’imme-i ahyâr-ı muktedâ-yı ulemâ-yı kibâr-ı pîr ve ashâb-ı Resûl-i rehnümâ-yı erbâb-ı nükûl olan imâm-ı a‘zam ve efham hümâm-ı akdem ve ekrem sirâcü'l-ümme Ebû Hanife Numan ibn Sabit el-Kûfî re’y-i şerîflerinde sahîh lâkin beste-i rişte-i luzûm te’yîd olmayup ve âlim-i rabbânî İmâm Muhammed ibnü'l-Hasan eş-Şeybânî hiffet-i bi-avâtıfi's-sübhânî re’yelerinde vâkıf küllen ve ba‘zen menâfi‘-i vakfı kendüye şart etmekle nehc-i sıhhatden âtıl oldığına binâ’en akârât-ı mezkûre ve hayrât-ı muharreremin vakfiyetlerinden rucû‘ ve yine silk-i mülküme ircâ‘ eyledim su’âl olunup kasr-ı yedine ve sbana teslîm ve reddine tenbîh olunmak matlûbumdur buyurduklarında mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyh sâlik-i meslek-i ihticâc olup fi'l-hakîka hâl vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin bazt buyurdukları minvâl üzeredir lâkin fâzıl-ı samedânî İmâm Ebû Yusuf Yakub eş-şehîr bi'l-imâmi's-sânî re’y-i sedîdlerine göre vakf-ı mezbûr [her] ne kadar müsâdif-i şart-ı mezkûr olmuş ise de vâkıfın mücerred vekaftü demesiyle vakf sahîh ve lâzım ve habsmütehattim oldı deyü red ve teslîmden imtinâ‘ eyleyüp ser-levha-i unvân-ı kitâbı muvakki‘ olan hâkim-i âlim-i bi'l-ihtilâf dahi teşyîd-i esâs-ı hayrâtı evlâ ve te’yîd-i binâ-yı müberrâtı ahrâ görmeğin alâ kavli men-yüsevvigahü ve yerâhü vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin huzûrunda hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î eyleyüp vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım ve mü’ebbed ve mütehattim oldı fe-men beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahü ve fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm ve ecre'l-vâkıfü ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlik ve hurrire fi'l-yevmi'r-râbi‘ ve'l-işrîn min Ramazâni'l-

mübârek li-sene sitte ve semânîn ve mi’ete ve elf. Min hicreti men-lehü'l-izzi ve'ş-şeref.

İşbu vakfiyye-i şerîfe-i şâmihatü'l-imâd derûnunda bast ü beyân olundığı vech üzere evkâf-ı mezkûrenin zam ve ilhâk ve tebdîl ve tağyîr şurûtı yed-i kerîmlerinde olan vâkıf-ı hayrât-ı hisân hazretleri meclis-i şer‘-i hatîrde evkâf-ı mezkûremde mu‘accelât vâkı‘a olup akâra istibdâl olunmağla teksîr-i mü’eccelât müyesser oldukda hademe ve mürtezikanın vazîfelerine nâzır-ı müşârün-ileyh hazretleri re’yiyle alâ vechi'l-lâyık mütevelli olanlar ihtiyer eylediği mikdâr zam ile ikrâm oluna deyü hâlâ şart ve ta‘yîn eyledim buyurduklarında hıfzan işbu mahalle tahşiye olundı fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-işrîn min Muharremi'l-harâm li-sene seb‘a ve semânîn ve mi’ete ve elf.

Bâ-imzâ-i es-Seyyid Halil Efendi

Müfettiş-i Evkâf-ı HazretiVeliyyü'n-ni‘am

EK.18b: Mehmed Said Efendi'ye ait 25 Ocak 1774 (h. 12 Zilkade 1187) tarihli Osmanlıca tetimmesinin transkripsiyonu.

Şeyhülislâm sâbık Mirza-zâde Seyyid Mehmed Said Efendi hazretlerinin evkâf-ı şerîfelerinin tetimmâtındandır.
Bâ-imzâ-i İbrahim Efendi
Müfettiş-i Evkâf
Füyûzât-ı ilâhiye ile iktinâs-ı hayrâta müsâ'ade mebde'-i mecelle-i şer'iyyede bast olunan vakfiyye-i sıhhat-medâr-ı sutûrunda nâm ve şân-ı şerîfi mübeccel sâbıkâ Şeyhülislâm ibn Şeyhülislâm-ı sa'âdet semâhatlü nebâhet ve kerâmetlü Mirza-zâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi hazretlerinin medîne-i Üsküdar'da Hâce Hâtûn Mahallesi'nde seref-bahş-ı meskûn oldukları sa'âdethânelerinde savb-ı şer'-i kadîmden me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan Hayrullah Efendi'nin akd eylediği meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde müşârün-ileyh hazretleri li-ecli't-tescîl mütevellî-i mansûbları olan İmâm-zâde Kethüdâ es-Seyyid Mustafa Efendi mahzarında tefsîr-i mâ-fi'z-zamir buyurup bi-tevfîkihi sübhânehu ve te'âlâ vakfiyye-i mezkûrem defîninde tafsîl olundığı üzere işbu ma'kûdün-fîhi'l-meclis menzilim ittisâlinde vâki' vâlid-i mâcidim merhûm ve mebrûr dâric-i medârici rabbi gafur Şeyhülislâm Mirza-zâde eş-Şeyh Mehmed Efendi hazretlerinin câmi'-i şerîfinin ta'mîr ve temîmi ve dâhilen ve hâricen levâzımı tanzîmi hademe ve vezâ'ifi tertîbi ve Çamlıca deresi tarafeyninde vâkı'a âbârdan hâsıla ve müstakil mecrâ ile esâfilinde Tophaneli-zâde suyuna ferec ve bağım derûnunda imtiyâz ve câmi'-i mezkûr kapusı ittisâlinde mebnî su hazînesine cereyân ve havâlîsine kısmet olunan miyâh-ı lezize ile cemâ'atini irvâ müyesser olup lâkin câmi'-i mezkûrun evkât-ı hamse mü'ezzin-i kadîmine bir âhar mü'ezzin ve devrhân-ı kadîmine kezâlik bir âhar devrhân zam olunmakdan lâbüd ve hademesine civârında mesleğinde lâzım ve miyâh-ı mezkûre lağım ve bacaları ta'mîr ve kanavâtı ve künkleri tecdîde muhtâc olmağla hâle ben evkâf-ı mezkûremin bi'l-fi'l mütevellîsi olup tebdîl ve tağyîr şurûtı ve zam ve ilhâkını ve keyfe mâ-işâ ve zeyed tasarruf ve tebdîli merreten ba'de uhrâ yedimde olmak meşrutam oldığına binâ'en evvelâ mahmiyye-i İslambol'da Ebülfeth Sultân Mehmed Hân hazretleri câmi'-i şerîfi kırâ'at-i şemâ'il-i şerîf ile tenvir olunmak içün yevmî on iki akçe vazîfe ile bid dersi'âm efendi ve seniyen vâlidim merhûm-ı müşârün-ileyh hazretleri câmi'-i şerîfinde evkât-ı hamse mü'ezzin-i

kadîmine yevmî altı akçe vazîfe ile bir mü'ezzin-i âhar ve devrhân-ı kadîmine yevmî iki akçe vazîfe ile bir âhar devrhân ta'yîn edüp vezâ'if-i merkûmeleri evkâf-ı sâbıkam gallâtından verile deyü şart eylediğimden sonra enfes-i emvâlimden ifrâz eylediğim beş bin guruş nukûdı ve câmi'-i mezkûr civârında vâkı'a ve cihât-ı erba'asının bir tarafı câmi'-i mezkûrun havlısı ve bağçesi ve bir tarafı Bülbül Deresi'ne gider tarîk-i âmm ve bir tarafı câmi'-i mezkûrun sağîr bağçe seddi ve âhar tarîk-i âmm ile mahdûd olup her biri müştemilât-ı ma'lûmeyi ve câmi'-i mezkûr havlısına birer zukak kapularından ve ancak ikisi tarîk-i âmm tarafına dahi birer âhar zukak kapularını müştemil olup el-yevm rişte-i temellükümle mu'allak olan dört aded mülk menzillerimi ve işbu sâkin oldığım vakf menzilim derûnunda vâki' bi'rden tâbi' bir masura suyun Bülbül Deresi demekle ma'rûf tarîk-i âmda cereyânı içün tarîk-i âmm-ı mezkûr kenarında zahrı kârgîr su hazînesi ve vechi üç aded mermer tekneli som taşdan inşâ olunan çeşme-i zîbâmı ve bi'r-i mezkûr ile çeşme-i merkûm beynine ferş olunan künk ve kanavât-ı memlûkemi ve ta'lîk olunan nühâs tası cemî' mühimmât-ı mevcûdesiyle her birini vakf-ı sahîh-i şer'î ve habs-i sarîh-i mer'î ile vakf ve habs ve evkâf-ı sâlifeme ilhâk ile mü'ebbed edüp şöyle şart eyledim ki Bülbül Deresi tarafında vâki' çeşme-i mezkûra dahi yevmî iki akçe vazîfe ile hâfız-ı tas ta'yîn ve vazîfesi evkâf-ı sâbıkam gallâtından vezâ'if-i sâ'ire misillü verilüp nukûd-ı mevkûfe-i mezkûrem beş bin guruş ancak Çamlıca Deresi tarafeyninde vâkı'a âbârdan nâbi'a miyâh-ı sâlifetü'l-beyânın lağım ve bacaları ve kanavât ve künkleri ta'mîr ve tecdîdine harc u sarf oluna ve mecrâ-yı miyâh-ı mezkûre külliyen metîn ve rasîn ta'mîr ve tecdîd olunup fî-mâ-ba'd dahi râh-ı mezkûr ta'mîrinde gaflet olunmayup fazla-i gallât-ı evkafımdan iktizâ eden ta'mîr ve termîmi rü'yet olunmağla tesâmuh ve gaflet olunmaya ve menâzil-i mevkûfe-i mezkûrenin mârrü'z-zikr câmi'-i mezkûr bağçesi seddini vely eden hâriciye ve dâhiliyeli menzil-i evel imâm olunlara ve ittisâlinde vâki' müceddeden binâ olunan menzil-i sânî zam ve ta'yîn olunan mü'ezzin-i cedîde ve ittisâlinde vâki' menzil-i sâlis mü'ezzin-i kadîm ve atîke ve tarîk-i âmma müntehî menzil-i râbi' kayyim olanlara süknâları meşrûta olup her biri hayâtlarında hizmetlerini edâda kıyâm etdikçe sâkinler olup vefât eylediklerinde her birinin yerine imâm ve mü'ezzin ve kayyim olanlar kezâlik her birinde sâkin olalar ve sâ'ir şurût ve kuyûdum vakfiyye-i sâbıka-i mezkûremle tafsîl olunan vech üzere ri'âyet oluna deyü ta'yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd edüp mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyhe

teslîm ol dahi tesellüm etmişidi lâkin e’imme-i kirâmdan evkâf-ı mezkûremi musahhih ya mülzim olmayanların re’yeleriyle evkâf-ı mezkûremden rucû‘ ve nukûd-ı mevkûfe-i mezkûre ile akâr-ı mezkûreyi mülküme istirdâd murâd ederim buyurduklarınd mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyh dahi gıbbe’t-tasdîkı’ş-şer‘î musahhih ve mülzim olan e’imme-i izâm mezheblerine teşebbüs ve redden imtinâ‘ etmekle mevlânâ-yı mezbûr âlimen bi'l-ihtilâf tercîhan li-cânibi'l-evkâf nukûd-ı mezkûr ve akârât-ı merkûmenin evvelâ sıhhatine ve sâniyen lüzumuna e’imme-i re’y-i men-müsevvegi ve yerâhu hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarih-i mer‘î edüp vâki‘ hâli mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ve tahrîr ve ma‘an mürsel ümenâ-i şer‘le meclis-i şer‘a gelüp alâ vukû‘ihî inhâ ve takrîr itmeğin tenfîz-i şer‘î olunup nukûd ve akâr-ı mezkûre evkâf-ı sabıkama mülhaka ve sıhhat ve lüzûm-ı vakfiyetleri muhakkaka oldı cerâ zâlik ve hürrire fi'l-yevmi'l-isneyn aşer min Zilka‘deti'ş-şerîfe li-sene seb‘a ve semânîn ve mi’te ve elf.

EK.19: Mehmed Şerif Efendi'ye ait 4 Ekim 1781 (h. 15 Şevval 1195) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

Vakf-ı merhûm Şeyhülislâm sâbık Şerif-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi vâcib-i dersiyye der-Câmi‘-i şerîf-i Kâdıasker sâbık Abdurrahman Efendi der-mahalle-i Sarınasuh der-İstanbul kayd şude müceddeden be-Muhâsebe-i Evkef-ı Küçük bî-i‘lâm-ı Nizam-zâde es-Seyyid Halil Efendi müfettiş-i evkâf ve bâ-fermân-ı şerîf fî 15 Şevvâl sene 1195

Bâ-imzâ-i es-Seyyid İmâm-zâde

Halil Efendi Müfettiş-i EVkâf

[sayfa 512, satır 15] Devletlü inâyetlü âtıfetlü kerâmetlü Şerif-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretlerinin dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyyede Sarınasuh Mahallesi'nde vâkı‘a sa‘âdethânelerinde savbı'ş-şer‘-i kavimden irsâl olunan Hayrullah Efendi ibn Mustafa'nın zeyl-i kitâbda isimleri mektûbe olan cemâ‘at-i muvahhidîn mahzarlarında akd eylediği meclis-i şer‘-i şerîf-i şâmihu'l-imâd ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihu'l-evtâdda müşârün-ileyh Şerif-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri vakf-ı âti'z-zikri ahkâm ve tescîl içün mütevellî nasb olunan Mektûbî Lütfullah Efendi ibn el-Hâc Mehmed mahzarında bi-zâtihi'l-âlî tefsîr-i mâ-fi'z-zamîr ile tefsîr-i kelâm ve ta‘bîr-i ani'l-merâm buyurup evân-ı sinn-i temyîzden berü mazhar oldığı ni‘am-i celîle-i sübhânî teşekküri zımnında senedât-ı şer‘iyyeye müsteniden mülkiyet üzere zabt ve tasarrufunda olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ taraf-ı vâhidi işbu sâkin oldığım ma‘kûdün-fîhi'l-meclis kebîr menzilime muttasıl ve etrâf-ı selâsesi el-Hâc Hüseyin ve Kahveci el-Hâc Ali ve Tabîb Kösic Mehmed Efendi menzilleri ve gallesi mü'ezzine meşrûta İbrahim Efendi tasarrufunda vakf menzil ve tarîk-i âmm ile mahdûd bi't-terbî‘ bin yüz otuz zirâ‘ arsalı tabaka-i ulyâsında bir oda ve bir sofa ve tabaka-i vustâsında bir oda ve süflâsında bir oda ve âhûr ve kenîf ve iki harâbe oda ve zâtü'l-eşcâr bağçe ve havluyı müştemil ve yevmî bir akçe icâre-i mü'ecceleyi mütehammil mülk menzilim ile kezâlik taraf-ı vâhidden işbu ma‘kûdün fîhi'l-meclis kebîr menzilim dâhiliyesine müstakillen ve bir âhar tarafı ba‘zen menzil-i mezkûrdan dâhiliye bağçesine muttasıl ve ba‘zen tarîk-i hâs ve bir tarafı küllen tarîk-i hâs ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd hâriciyesi ulyâsında iki oda ve bir camlı oda ve bir mâbeyn odası ve dîvânhâne ve sofa ve kenîf ve tabaka-i vustâsında iki oda ve bir kahve odası ve dehlîz ve kenîf ve sağîr

sofa ve süflâsında çâmeşûy ocağı ve âhûr ve taş musluk ve taş sahanlı iki kat nerdübân ve iki bi’r-i mâ’ ve zâtü'l-eşcâr bağçe ve havlu ve dâhiliyesinde fevkânî üç oda ve bir sofa ve bir kenîf ve def‘a fevkânî bir oda ve şirvân ve sofa ve dîvânhâne ve kenîf ve iki nerdübân ve tahtânî iki oda ve bir matbah ve bir kilar odası ve kenîf ve hamam ve câmekân odası ve kenîf ve demir kapulı kârgîr mahzen ve bir bi’r-i mâ’ ve eşcârlı bağçe ve müştemilât-ı sâ’ireyi hâvî terbî‘î bin dört yüz zirâ‘ arsalı menzilin tarîk-i hâs cânibinde ancak terbî‘î yüz yigirmi zirâ‘ arsası mahalle-i mezbûre avârızına meşrûta vakf olmağla ücret ile tasarrufunda ve mâ‘adâ bi'l-cümle arsa ve ebniyesi mülküm olup yevmî iki akçe icâre-i mü’ecceleyi mütehammil olan mülk menzillerimin her birini cemî‘ tevâbi‘ ve levâhıkı ve hukûk-ı murâfi‘leriyle vakf ve habs eylediğimden mâ‘adâ atyeb-i mâl ve ahsen-i menâlimden dahi ifrâz ve işbu meclis-i şerîfde akd-i âtî sudûrına değin ve mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyhe teslîm eylediğim bin beş yüz guruş nakdimi vakf-ı mü’ebbed ve habs-i muhalled ile vakf ve habs edüp şöyle şart eyledim ki sâlifü’l-beyân menzileyn-i mevkûfeynden her biri mütehammil oldığı icâre-i mü’eccele-i mu‘ayyene ve icâre-i mu‘accele-i misliyeleriyle talibine îcâr ve mu‘acceleleri nukûd-ı mevkûfe-i mezkûrem olan bin beş yüz guruşa zam ve münâsib olan mahallerden akâra tebdîl ve akâr-ı seniyyelerim dahi kezâlik icâreteyn-i misliyeteyn ile îcârn ve hâsıla olan gallâtından Birgivî Mehmed Efendi merhûm risâle-i şerîfesini ta‘allüm ve mesâ’il-i i‘tikâdiyesini ta‘mîm ve tefhîm [sayfa 513] murâd eden müşminlere haftada iki gün menzilim civârında vâki‘ merhûm ve mağfûrün-leh Kâdıasker Abdurrahman Efendi Câmi‘-i şerîfinde ulemadan bir kimesne yevmî yigirmi akçe vazîfe ile Risâle-i Birgivî dersi‘âmı ta‘yîn olunup ber-minvâl-i muharrer câmi‘-i mezkûrda haftada iki gün Birgivî Risâlesini herbâr fâtihasından hâtimesine değin ta‘lîm ve tefhime müdâvim ola mütevellî-i vakfım olanlar vazîfe-i mu‘ayyene-i merkûmesini her re’s-i şehrde teslîmden tesâmuh ve tekâsül etmeye ve yevmî dört akçe vazîfe ile terkîm ve hesaba kâdir bir kâtib ve yevmî dört [akçe] vazîfe ile gallâtı cem‘ ve tahsîle kâdir bir câbî ve yevmî bir akçe vazîfe ile dersi‘âm-ı mezkûr seccedesini ferş ve hıfza kâdir bir hâfız-ı seccâde ta‘yîn olunup mecmû‘ evkafıma hayâtda oldığımca kendim mütevellî olup tasarruf ve tebdîl ve tağyîr şurûtı merreten ba‘de uhrâ yedimde ola ve "küllü nefsin zâ’ikatü'l-mevt" kelâm-ı mu‘ciz-nizâmı muktezâsınca ecel-i mukadderim resîde-i hadd-i encâm olup köşe-i güzîn-i dâr-ı bekâ oldığımda evlâd-ı kirâmımın ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın sinnen ve ekberi

mütevellî ola el-iyâzü billâhi te‘âlâ münkariza olurlar ise re’y-i hâkimü'ş-şer‘ ile bir müstakîm kimesne mütevellî nasb oluna ve vazîfe-i tevliyet yevmî sekiz akçe olup mütevellîler hizmetleri mukâbelesinde mutasarrıf olalar ve dersiye-i mezkûreye dahi hayâtda oldukça müderrisîn-i kirâmdan Hâce Hüseyin Efendi mutasarrıf ola ve vakf-ı mezkûrun devlet-i aliyye-i ebediyyü'l-istimrârda şeyhülislâm-ı zü'l-müslimîn bulunan ihvânımız efendiler hazretleri nezâret-i aliyyelerinde olup beher sene muhâsebesi rü’yet ve hıfz ve himâyet olunmak husûsunda müfettişleri olan efendiler mütevelliler ve mevcûd olan evlâdlar nezâret ve rü’yetleriyle muhâsebesini rü’yetde ihtimâm edeler ve şurût-ı mezkûreme ri‘eyet müte‘azzire olur ise vakf-ı mezkûrem hâsılı mutlakâ fukarâ-i müslimîne harc u sarf oluna deyü şart ve ta‘yîn edüp üç ay mukaddem mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyhe teslîm ol dahi ber-minvâl-i muharrer tesellüm edüp evkâf-ı sâ’re mütevellîlerinin tasarruf eyledikleri misillü tasarruf ve vazîfe-i tevliyet deyü üç ayda galle-i evkâfımdan altı guruş kabz ve umûrına sarfla istihlâk etmişidi lâkin vakf-ı akâr pîşvâ-yı e’imme-i ahbâr ve muktedâ-yı ulemâ-i kibâr imâm-ı a‘zam ve hümâm-ı akdem hazretleri re’y-i şerîflerinde sahîh ancak sıhhat müstelzim-i lüzûm olmayup husûsan İmâm Muhammed bin el-Hasan eş-Şeybânî katında küllen ev ba‘zen menâfi‘-i vakf nefs-i vâkıfa şart olundukda gayri sahîh idüği kütüb-i fıkhiyye-i mu‘teberede musarrah ve vakf-ı nukûd inde'l-e’immeti's-selâse sıhhat âtil olmağla akâr-ı mezkûr ve nukûd-ı mezkûremin vakfiyetinden rucû‘ ve menzileyn-i mezkûreyn ve nukud-ı mevkûfeye mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyhin üç ayda vazîfe-i tevliyet deyü galle-i vakfımdan kabz ve umûrına barfla istihlâk eylediği altı guruşı tazmîn ve mülküme istirdâd ve teslîm murâd ederim buyurduklarında mütevellî-i mansûb-ı mûmâ-ileyh dahi vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerini cemî‘ kelimât-ı meşrûhalarında ba‘de't-tasdîk ve't-tahkîk cevâba şurû‘ edüp hakîkat-i hâl vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinin bast ve takrîr buyurdukları minvâl üzeredir lâkin fâzıl-ı samedânî İmâm Ebâ Yusuf eş-şehîr bi'l-imâmi's-sânî re’y-i sedîdlerine göre vakf-ı akâr vâkıfının mücerred vekaftü demesiyle ve âlim-i rabbânî İmâm Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî ind-i şerîfinde teslîm-i ile'l-mütevellî ile sahîh ve lâzım ve vakf-ı nukûd inde'l-e’immeti's-selâse gayrı sahîh lâkin hazreti İmâm Züfer aleyhi rahmeti rabbihi'l-ekberde rivâyet-i ensârî üzere vakf-ı nukûd ve ana müteferri‘ olan şurût ve kuyûd sahîh ve el-yevm amel dahi bunun üzerine olmağla akâr ve nukûd-ı mevkûfelerin sıhhat ve lüzûmlarına ve vazîfe-i tevliyet deyü galle-i vakf-ı

mezbûrdan kabz ve istihlâk eylediğim altı guruşun adem-i damânıyla hükm taleb eder deyü red ve teslîm ve damândan imtinâ‘ edecek mevlânâ-yı mezbûr Hayrullah Efendi dahi âlimen bi'l-ihtilâfı beyne'l-e’immeti'l-eşrâf mennâ‘un li'l-hayr olmakdan hazer ve akâr ve nukûd-ı mezkûrelerin evvelâ sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna ve vazîfe-i merkûmenin adem-i damânına hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î edüp vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım oldığını ümenâ-i şer‘le meclis-i şer‘a gelüp alâ vukû‘ihî inhâ ve takrîr itmeğin ba‘de't-tenfîzi'ş-şer‘î nakz ve nakîzine mecâl muhâl oldı fe-men beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahu fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm ve ecre'l-vâkıfü ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlik ve hurrire fi gurre-i Zilka‘deti'ş-şerîfe li-sene isnâ ve seb‘în ve mi’ete ve elf.

EK.20a: İbrahim Beyefendi'ye ait 7 Nisan1793 (h. 22 Şaban 1207) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 682:263/23).

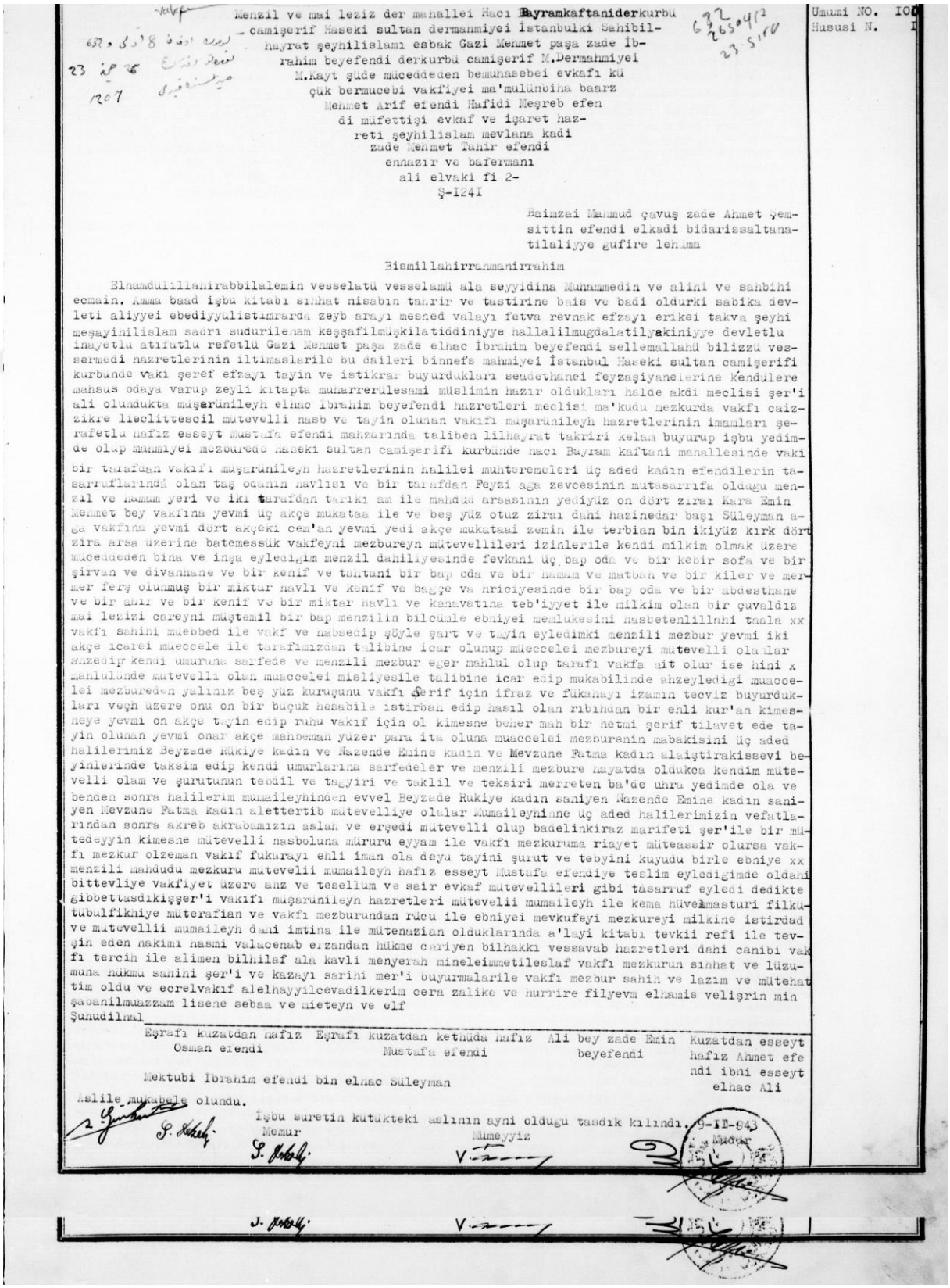

Umumi NO. 100
Hususi N. 1

Menzil ve mai leziz der mahallei Hacı Bayramkaftaniderkurbu camişerif Haseki sultan dermanmiyei İstanbulki Sahibilhayrat şeyhilislamı esbak Gazi Mehmet paşa zade İbrahim beyefendi derkurbu camişerif M.Dermahmiyei M.Kayt şude müceddeden bemuhasebei evkafı kü çük bermucebi vakfiyei ma'mulünüha baarz Mehmet Arif efendi Hafidi Meşreb efendi müfettişi evkaf ve işaret hazreti şeyhilislam mevlana kadi zade Mehmet Tahir efendi ennazır ve bafermanı ali elvaki fi 2- Ş-1241

Bainzai Mahmud çavuş zade Ahmet yemsittin efendi elkadi bidarissaltanatilaliyye gufire lehuma

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdulillahirabbilalemin vesselatü vesselamü ala seyyidina Muhammedin ve alihi ve sahbihi ecmain. Amma baad işbu kitabı sıhhat nisabın tahrir ve tastirine bais ve badi oldurki sabika devleti aliyyei ebediyyulistimrarda zeyb arayı mesned valayı fetva revnak efzayı erikei takva şeyhi meşayihilislam sadrı sudurilenam keşşafilmüşkilatiddiniyye hallalilmugdalatilyakiniyye devletlu inayetlu atıfatlu refetlü Gazi Mehmet paşa zade elhac İbrahim beyefendi sellemallahü bilizzü vessermedi hazretlerinin iltimaslarile bu daileri binnefs mahmiyei İstanbul Haseki sultan camişerifi kurbunde vaki şeref efzayı tayin ve istikrar buyurdukları seadethanei feyzaşiyanelerine kendilere mahsus odaya varup zeyli kitapta muharrerülesami müslimin hazır oldukları halde akdi meclisi şer'i ali olundukta müşarünileyh elhac İbrahim beyefendi hazretleri meclisi ma'kudu mezkurda vakfı caizzikre lieclittescil mütevelli nasb ve tayin olunan vakıfı müşarünileyh hazretlerinin imamları şerafetlu hafız esseyt Mustafa efendi mahzarında taliben lilhayrat takriri kelam buyurup işbu yedimde olup mahmiyei mezbureden haseki sultan camişerifi kurbunde hacı Bayram kaftani mahallesinde vaki bir taraftan vakıfı müşarünileyh hazretlerinin halilei muhteremeleri üç aded kadın efendilerin tasarruflarında olan taş odanın havlısı ve bir taraftan Feyzi ağa zevcesinin mutasarrıfa olduğu menzil ve hamam yeri ve iki taraftan tarıkı am ile mahdud arsasının yediyüz on dört zıraı Kara Emin Mehmet bey vakfına yevmi üç akçe mukataa ile ve beş yüz otuz zıraı dahi hazinedar başı Süleyman ağa vakfına yevmi dört akçeki cem'an yevmi yedi akçe mukataai zemin ile terbian bin ikiyüz kırk dört zıra arsa üzerine batemessük vakfeyni mezbureyn mütevellileri izinlerile kendi milkim olmak üzere müceddeden bina ve inşa eylediğim menzil daniliyesinde fevkani üç bap oda ve bir kebir sofa ve bir şirvan ve divanhane ve bir kenif ve tahtani bir bap oda ve bir hamam ve matbah ve bir kiler ve mermer ferş olunmuş bir miktar havlı ve kenif ve bağçe ve hriciyesinde bir bap oda ve bir abdesthane ve bir ahır ve bir kenif ve bir miktar havlı ve kenavatına teb'iyyet ile milkim olan bir çuvaldız mai leziz careyni müştemil bir bap menzilin bilcümle ebniyei memlukesini nasbetenlillahi taala xx vakfı sahihi müebbed ile vakf ve habsedip şöyle şart ve tayin eyledimki menzili mezbur yevmi iki akçe icarei muecele ile tarafımızdan talibine icar olunup müeccelei mezbureyi mütevelli olanlar ahzedip kendi umuruna sarfede ve menzili mezbur eğer mahlul olup tarafı vakfa ait olur ise hini x mahlulunde mütevelli olan muaccelei misliyesile talibine icar edip mukabilinde ahzeylediği muaccelei mezbureden yalnız beş yüz kuruşunu vakfı şerif için ifraz ve fukahayı izamın tecviz buyurdukları veçh üzere onu on bir buçuk hesabile istirban edip hasıl olan rıbıhdan bir enli kur'an kimesneye yevmi on akçe tayin edip ruhu vakıf için ol kimesne beher mah bir hetmi şerif tilavet ede tayin olunan yevmi onar akçe mahbeman yüzer para ita oluna muaccelei mezburenin mabakisini üç aded halilerimiz Beyzade Rükiye kadın ve Nazende Emine kadın ve Mevzune Fatma kadın alaiştirakissevi beyinlerinde taksim edip kendi umurlarına sarfedeler ve menzili mezbure mayatda oldukca kendim mütevelli olam ve şurutunun tecdil ve tağyiri ve taklil ve teksiri merreten ba'de uhra yedimde ola ve benden sonra halilerim mumaileyhinden evvel Beyzade Rukiye kadın saniyen Nazende Emine kadın saniyen Mevzune Fatma kadın alettertib mütevelliye olalar mumaileyhinne üç aded halilerimizin vefatlarından sonra akreb akrabamızın aslan ve erşedi mütevelli olup badelinkiraz marifeti şer'ile bir müteyyin kimesne mütevelli nasboluna mururu eyyam ile vakfı mezkuruma riayet müteassir olursa vakfı mezkur olzeman vakıf fukarayı enli iman ola deyu tayini şurut ve tebyini kuyudu birle ebniye xx menzili mahdudu mezkuru mütevelli mumaileyh hafız esseyt Mustafa efendiye teslim eylediğimde oldani bittevliye vakfiyet üzere anz ve tesellüm ve sair evkaf mütevellileri gibi tasarruf eyledi dedikte gibbettasdikişşer'i vakıfı müşarünileyh hazretleri mütevelii mumaileyh ile kema hüvelmasturi filkütubulfikhiye müterafian ve vakfı mezburundan rucu ile ebniyei mevkufeyi mezkureyi milkine istirdad ve mütevellii mumaileyh dahi imtina ile mütenazian olduklarında a'layi kitabı tevkii refi ile tevşin eden nakimi nasmi valacenab erzandan hükme cariyen bilhakkı vessavab hazretleri dahi canibi vakfı tercih ile alimen bilhilaf ala kavli menyerah mineleimmetileslaf vakfı mezkurun sıhhat ve lüzumuna hükmü sanini şer'i ve kazayı sarihi mer'i buyurmalarile vakfı mezbur sahih ve lazım ve mütehattim oldu ve ecrelvakıf alelhayyilcevadilkerim cera zalike ve hurrire filyevm elhamis veliğrin min şabanilmuazzam lisene sebaa ve mieteyn ve elf

Şunudilmal

Eşrafı kuzatdan hafız Osman efendi	Eşrafı kuzatdan ketnüda hafız Mustafa efendi	Ali bey zade Emin beyefendi	Kuzatdan esseyt hafız Ahmet efendi ibni esseyt elhac Ali

Mektubi İbrahim efendi bin elhac Süleyman

Aslile mukabele olundu.

İşbu suretin kütükteki aslının ayni olduğu tasdik kılındı. 9-II-943
Memur Mümeyyiz Müdür

EK.20b: İbrahim Beyefendi'ye ait 1794-95 (h. 1209) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 682:27/24).

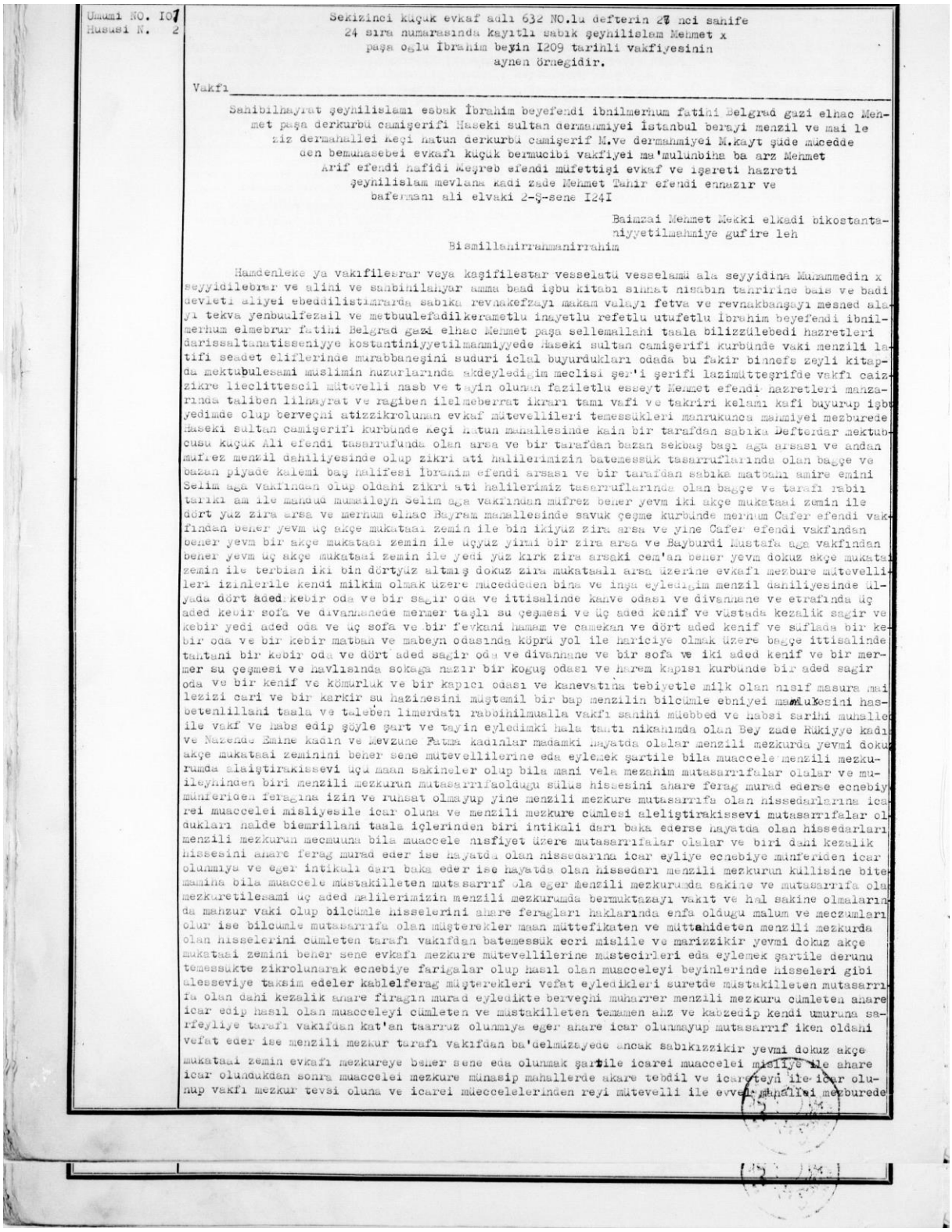

Umumi NO. 107
Hususi N. 2

Sekizinci küçük evkaf adlı 632 NO.lu defterin 27 nci sahife
24 sıra numarasında kayıtlı sabık şeyhülislam Mehmet x
paşa oğlu İbrahim beyin 1209 tarihli vakfiyesinin
aynen örneğidir.

Vakfı

Sahibülhayrat şeyhülislamı esbak İbrahim beyefendi ibnülmerhum fatihi Belgrad gazi elhac Mehmet paşa derkurbü camişerifi Haseki sultan dermanmiyei İstanbul berayi menzil ve mai le ziz dermahallei Keçi hatun derkurbü camişerif M.ve dermahmiyei M.kayt şüde mücedde den bemunasebei evkafı küçük bermucibi vakfiyei ma'mulünbiha ba arz Mehmet Arif efendi hafidi Meşreb efendi müfettişi evkaf ve işareti hazreti şeyhülislam mevlana kadi zade Mehmet Tahir efendi ennazır ve bafermanı ali elvaki 2-Ş-sene 1241

Baimzai Mehmet Mekki elkadi bikostantaniyyetilmahmiye gufire leh

Bismillahirrahmanirrahim

Hamdenleke ya vakıfilesrar veya kaşifilestar vesselatü vesselamü ala seyyidina Muhammedin x seyyidilebrar ve alihi ve sahbihilahyar amma baad işbu kitabı sünnat nisabın tahririne bais ve badi devleti aliyei ebeddilistimrarda sabıka revnakefzayı makam valayı fetva ve revnakbahşayı mesned alayı tekva yenbuulfezail ve metbuulefadilkerametlu inayetlu refetlu utufetlu İbrahim beyefendi ibnülmerhum elmebrur fatihi Belgrad gazi elhac Mehmet paşa sellemallahi taala bilizzülebedi hazretleri darissaltanatisseniyye kostantiniyyetilmahmiyyede Haseki sultan camişerifi kurbünde vaki menzili latifi seadet eliflerinde mürabbaneşini suduri iclal buyurdukları odada bu fakir binnefs zeyli kitapda mektubulesami müslimin nuzurlarında akdeylediğim meclisi şer'i şerifi lazimüttesrifde vakfı caizzikre lieclittesdil mütevelli nasb ve tayin olunan faziletlu esseyt Mehmet efendi hazretleri manzarında taliben lilmayrat ve ragiben ilelmeberrat ikrarı tamı vafi ve takriri kelamı kafi buyurup işbu yedimde olup berveçhi atizzikrolunan evkaf mütevellileri temessükleri mahrukunca mahmiyei mezburede Haseki sultan camişerifi kurbünde Keçi hatun mahallesinde kain bir tarafdan sabıka Defterdar mektubcusu küçük Ali efendi tasarrufunda olan arsa ve bir tarafdan bazan sekbaş başı ağa arsası ve andan müfrez menzil dahiliyesinde olup zikri ati halilerimizin batemessük tasarruflarında olan bağçe ve bazan piyade kalemi baş halifesi İbrahim efendi arsası ve bir tarafdan sabıka matbahı amire emini Selim ağa vakfından olup oldahi zikri ati halilerimiz tasarruflarında olan bağçe ve tarafı rabii tarıkı am ile mahdud mumaileyh Selim ağa vakfından müfrez bener yevm iki akçe mukataai zemin ile dört yüz zira arsa ve merhum elhac Bayram mahallesinde savuk çeşme kurbünde merhum Cafer efendi vakfından bener yevm üç akçe mukataai zemin ile bin ikiyüz zira arsa ve yine Cafer efendi vakfından bener yevm bir akçe mukataai zemin ile üçyüz yirmi bir zira arsa ve Bayburdi Mustafa ağa vakfından bener yevm üç akçe mukataai zemin ile yedi yüz kırk zira arsaki cem'an bener yevm dokuz akçe mukataai zemin ile terbian iki bin dörtyüz altmış dokuz zira mukataalı arsa üzerine evkafı mezbure mütevellileri izinlerile kendi milkim olmak üzere müceddeden bina ve inşa eylediğim menzil daniliyesinde üllyada dört aded kebir oda ve bir sağir oda ve ittisalinde kahve odası ve divanhane ve etrafında üç aded kebir sofa ve divanhanede mermer taşlı su çeşmesi ve üç aded kenif ve vüstada kezalik sağir ve kebir yedi aded oda ve üç sofa ve bir fevkani hamam ve camekan ve dört aded kenif ve süflada bir kebir oda ve bir kebir matbah ve mabeyn odasında köprü yol ile hariciye olmak üzere bağçe ittisalinde tahtani bir kebir oda ve dört aded sağir oda ve divanhane ve bir sofa ve iki aded kenif ve bir mermer su çeşmesi ve havlısında sokağa nazır bir koğuş odası ve harem kapısı kurbünde bir aded sağir oda ve bir kenif ve kömürlük ve bir kapıcı odası ve kanevatına tebiyetle milk olan nısıf masura mai lezizi cari ve bir karkir su hazinesini müştemil bir bap menzilin bilcümle ebniyei mamlukesini hasbetenlillahi taala ve taleben limerdatı rabbilmualla vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi muhallel ile vakf ve habs edip şöyle şart ve tayin eyledimki hala tahtı nikahımda olan Bey zade Rükiyye kadı ve Nazende Emine kadın ve Mevzune Fatma kadınlar madamki hayatda olalar menzili mezkurda yevmi dokuz akçe mukataai zeminini bener sene mütevellilerine eda eylemek şartile bila muaccele menzili mezkurumda alaiştirakissevi üçü maan sakineler olup bila mani vela mezahim mutasarrıfalar olalar ve muteyahinden biri menzili mezkurun mutasarrıfaoldugu sülus hissesini ahare ferag murad ederse ecnebiye münferiden feragına izin ve ruhsat olmayup yine menzili mezkure mutasarrıfa olan hissedarlarına icarei muaccelei misliyesile icar oluna ve menzili mezkure cümlesi alelştirakissevi mutasarrıfalar oldukları halde biemrillahi taala içlerinden biri intikali darı baka ederse hayatda olan hissedarları menzili mezkurun mecmuuna bila muaccele nısfiyet üzere mutasarrıfalar olalar ve biri dahi kezalik hissesini ahare ferag murad eder ise hayatda olan hissedarına icar eyliye ecnebiye münferiden icar olunmıya ve eğer intikali darı baka eder ise hayatda olan hissedarı menzili mezkurun küllisine bitemamina bila muaccele müstakilleten mutasarrıf ola eğer menzili mezkurumda sakine ve mutasarrıfa ola mezkuretilesami üç aded halilerimizin menzili mezkurumda bermuktazayı vakıt ve hal sakine olmalarında mahzur vaki olup bilcümle hisselerini ahare feragları haklarında enfa olduğu malum ve mezkurları olur ise bilcümle mutasarrıfa olan müşterekler maan müttefikaten ve müttahideten menzili mezkurda olan hisselerini cümleten tarafı vakıfdan batemessük ecri mislile ve marizzikir yevmi dokuz akçe mukataai zemini bener sene evkafı mezkure mütevellilerine müstecirleri eda eylemek şartile derunu temessükte zikrolunarak ecnebiye farigalar olup hasıl olan muaccceleyi beyinlerinde hisseleri gibi alesseviye taksim edeler kablelferag müşterekleri vefat eyledikleri suretde müstakilleten mutasarrıfa olan dahi kezalik ahare firagın murad eyledikte berveçhi muharrer menzili mezkuru cümleten ahare icar edip hasıl olan muaccceleyi cümleten ve müstakilleten temamen ahz ve kabzedip kendi umuruna sarfeyliye tarafı vakıfdan kat'an taarruz olunmıya eğer ahare icar olunmayup mutasarrıf iken oldahi vefat eder ise menzili mezkur tarafı vakıfdan ba'delmüzayede ancak sabıkızzikir yevmi dokuz akçe mukataai zemin evkafı mezkureye bener sene eda olunmak şartile icarei muaccelei misliye ile ahare icar olundukdan sonra muaccelei mezkure münasip mahallerde akare tebdil ve icareteyn ile icar olunup vakfı mezkur tevsi oluna ve icarei müeccelelerinden reyi mütevelli ile evvel mahalli mezburede

Keçi hatun camişerifine ba'dehu münasib olan mahalde cihatı hayriye tayin olunup vazifeleri verile ve vakfı mezbure hayatda oldukca kendim mütevelli olam ve şurutu mezkurenin tebdil ve tagyiri ve taklil ve teksiri merreten ba'de uhra yedimde ola ve benden sonra hayır halefim oglum seadetlu Mustafa beyefendi hazretleri mütevelli ola ve ba'dehu sulbiye kerimem Zelina hanım mütevelli olup ber veçhi muharrer şurutu mezkureye riayet eyliyeler ba'duha hemşirelerim hanımların ekber ve esenni mütevelli ola ve ba'de vefatinin ekber ve erşedevladım ve evladı evladım ve evladı evladı evladım batnen ba'de batın ve neslen gibbe asıl mütevelli olup şurutu mezkureye riayet eyliyeler ve vakfı mezbur nezareti şeyhilislamide asude ola ve zikrolunan şurut ve kuyuda riayet müteazzire olur ise vakfı merkum mutlaka vakfı fukarayı müslimin ola deyu tayini şurut ve tebyini kuyud buyurup menzili mandudu mezkuru farigan anişşevagil mütevelli mezbure teslim oldahi ahz ve kabxzeylideyu hatmi kelam ve itmamı ifadei meram buyurduklarında gibbettasdikişşir'i vakıfı müşarünileyh lazale xx beynelenam hazretleri yine meclisi ma'kud mezkurda vakfı mezkuru ankam ve şurut ve kuyudunu istihkam kasdile imamı kelamlarını semti rucua atf ve zimamı mekallerini savbı istirdade sarf buyurup vakfı akar indeleimmetilselase sahih lakin imamı a'zam ve hümamı akdem hazretleri katında gayri lazım ve arzı vakıf üzerinde olan bina hükmü menkulde olup ve menkul muhavvel kısmının vakfiyeti sahih ve caiz olmamakla vakfı mezburdan rucu ve ebniyei mezkureyi kelevvel milklerine istirdadbirle mütevellii merkumun kasrı yedine tenbih olunmak matlubumdur deyu dava eylediklerinde mütevelii reşid dahi cevabı basevabe tasaddi edip filhakika hal bastolunan minval üzeredir lakin vakfı akar imameyn hazretleri katlerinde vakıf lazım ve sıhhat luzumdan mufarık olmayup ve arzı vakıf üzerinde olan bina menkul kabilinden olduğu mimma la yüredduddur lakin menkul mütearifttir ve menkulü mütearifin vakfiyeti imamı rebbani Mehmet bin Hasanilşeybani hazretleri katında sahih ve elyevm amel ve fetva dahi imamı müşarünileyhin kavli şerifleri üzeredir deyu red ve teslimden imtina ile müteraflandan her biri mübtegasınca fasıl ve hasme taliban olduklarında tarafeynin kelamına nazar ve mehmainlilmayr olmakdan mazer olunup vakfı mezkurun alakevlimeyeran mineimmetilesla evvela sıhhatina ve saniyen luzumuna hükmü sahihi şer'i ve kazai sarihi mer'i olunmagın vakfı mezbur vakfı sahih ve lazım ve mütenattim olup min bead nakz ve nakizine mecal muhal ve tebdil ve tagyiri adimilihtimal oldu Femen beddelehu ba'dema sem'uhu feinnema ismihu alellezine yübeddilunehu innellaha semiunalim ve ecrilvakif alelmayyilcevadilkerim cera zalike ve hurrire fi şehri rebiülevvel lisene tis'a ve tis'in ve miete ve elf

Şühudi hal

Hacegani divanı hümayundan Arif Beyefendi — Emin Beyefendi — Mahmud Beyefendi — Mevalii kiramdan sabıka Enişehir kadısı Sıtkı Mustafa efendi

Müderrisini kiramdan imam Halil efendi — Müderrisini kiramdan hala ayak naibi elhac Mustafa efendi — Mektubi İbrahim Etnem efendi

Ketnuda hafız Mustafa efendi — Kuzatdan Hafız Osman efendi — Kuzatdan Feyzullah efendi — Kuzatdan Yahya efendi

Müezzin molla Ahmet — Başçukadar İsmail aga — Çukadar Muslihittin — ve gayrihüm

Aslile mukabele olundu.

İşbu suretin kitabteki aslının aynı olduğu tasdik kılındı. 9-II-34
Memur — Mümeyyiz — Müdür

Mücedded anadolu I5 adlı 60I NO.lu defterin I34 ncü sahife ve I68 sıra numarasında kayıtlı Mustafa bey oglu İbrahim beyin I329 tarihli vakfiyesinin aynen örnegidir. Umumi NO. I02 Hususi N. I

Hulasai vakfiye I59

İşbu vakfiye 7-Recep-330 tarihinde sudur eden iradei aliyye mucebince kaydolunmuştur.
Mecidözü naibi:Ali Riza

Sivas vilayeti celilesi dahilinde kain Amasya sancagına mülhak Mecidözü kazasının Çorak kariyesi ahalisinden olup kariyei mezburede sakin sahibülhayrat Mustafa bey oglu İbrahim bey bin Mustafa nam kimesne kazai mezbur mahkemei şeriyyesinde ma'kud meclisi şerişerifi lazimittevkirde vakfı atilbeyanı liecmittesdil yine kariyei mezbureden hacı Mafxr oglu İsmak efendi bin hacı Maf manzarında ikrarı tam ve tabirlanilmeram edip kendi malımdan ifraz eylediğim bin beşyüz kuruş keymetli kariyyei mezburede mescidi şerif civarında ve kabristana muttasıl dört dönüm ve diger yine köy önünde arpalık tarlaoan dört dönüm tarlamıki cem'an iki kıta tarlalarımı binbeş yüz kuruş semen mukabilinde nazırı mezbur İsmak efendiye furuht ile semeni olan meblagı mezbur bin beşyuz kuruşu hasbetenlillahirraman vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi muhalled ile vakf ve habsedip şöyle şart eyledimki meblagı mezbur bin beşyuz kuruş beyedi mütevelli hatib renni kavi veya kefil senevi onu onbir buçuk nesabile istirban olunup nasıl olan ribhinden kariyei mezburede müteveffa babam Mustafa bey tarafından ihya ve inşa etmiş olduğu mescidi şerifde hitabet vazifesini ifa etmek üzere yevmiye üçer paradan yirmi yedi kuruş ve elli kuruş dahi camişerifin tamir ve termimine ve on kuruş ikadı kenadil ve bakisi yine matıoi mumaileyhe İsmak efendi hayatda oldukca ana ve anın vefatile benim evladımın ekber ve erşedine batnen ba'de batın keza evladlarıma ve ba'delinkiraz karyemiz ahalisinden tevliyeyeti ihtiyar eden kimeseye meşrutumuz ola deyup meblagı mezbur bin beşyuz kuruşu farigan anişşevagil hatibi mumaileyhe teslim ve oldahi ve vakfiyet üzere kabz ve tesellüm eyledim dedikte gibbettasdikişşer'i vakfı mezkur bıtlanı vakfı hukude ve zımnında olan kuyuda kavi ademi luzumuna tesebbüs

dikişşer'i vakfı mezkur bıtlanı vakfı hukude ve zımnında olan kuyuda kavi ademi luzumuna tesebbüs

EK.21: Mehmed Emin Efendi'ye ait 7 Ekim 1173 (h. 20 Recep 1187) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

Vakf-ı sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Mehmed Emin Efendi ibn merhûm Kedıasker-i sâbık Salih Efendi Sadr-ı Rumeli sâbıkâ der-zâviye-i Şeyh Murad Efendi kuddise sırruhu'l-azîz der-mahallât-ı Nişancı der Ebâ Eyyub kayd şude müceddeden be-Muhâsebe-i Evkâf-ı Küçük bâ-iltimâs-ı hazreti vâkıf-ı müşârün-ileyh ve bâ-fermân-ı âlî fî 20 Receb sene 1187

Bâ-imzâ-i Mahmud Efendi

Nâ'ib-i Mahkeme-i Mahmud Paşa

[satır 12] Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât ve râgıbü'l-müberrât devletlü inâyetlü atûfetlü mekremetlü Mehmed Emin Efendi ibnü'l-merhûm el-mebrûr Kâdıasker Salih Efendi hazretleri dârü's-saltanati's-seniyyede Top Kapusı kurbünde vâki‘ menzilü't-tıbkı sa‘edet-i elyaklarında murabba‘-ı nişîn-i sadr-ı iclâl oldukları odada kıbel-i şer‘-i enverden me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan Şânî-zâde Mehmed Sadık Efendi ibn el-Hâc Mustafa Efendi'nin zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî cemâ‘at-i müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde vakf-ı câ'i'z-zikre li-ecli't-tescîl mütevellî nasb buyurdukları kethüdâ-yı muhteremleri fahrü'l-kuzât Mustafa Efendi ibn Ali mahzarında tâliben li'l-hayrât ve râgıben ile'l-müberrât ikrâr-ı tâmm-ı vâfî ve takrîr-i kelâm-ı kâfî edüp silk-i mülk-i sahîhimde münselik olan emlâkden mahruse-i Galata'ya muzâfe kasaba-i Beşiktaş'da Sinanpaşa Mahallesi'ndebir tarafdan Taha-zâde bağçesi ve bir tarafdan Sultan-zâde türbesine muttasıl taş dîvâr ve bir tarafdan dere ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd derûnunda bir bağçevân odası ve iki oda ve üç bi'r-i mâ' ve eşcâr-ı müsmireyi ve zukak kapusını müştemil tahmînen iki bin beş yüz zirâ‘ arsalı bir bâb mülk bağçemi hasbeten lillâhi'l-ehad ve taleben li-merzâti's-samed vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs ve şöyle şart eyledim ki bağçe-i mahdûd-ı mezkûr yed-i mütevellî ile alâ vechi şer‘î icâre-i vâhide ile îcâr ve hâsıl olan icâresinden revgan-ı zeyt iştirâ olunup ve revgan-ı merkûm ile medîne-i Ebâ Eyyub-i Ensârî radiye anhü rabbihi'l-bârî mahallâtından Nişancı nâm mahalde kutbü dâ'iretü'r-reşâd mihveri felekü'l-irşâd mürûd-ı ervâdi'n-Nakşibendiye mazharü'l-füyûzâti'r-rabbâniye Şeyh Murad hazretlerinin zâviye-i meşhûrelerinde vâki‘ âsâyişgâhları olan türbe-i nazîfelerinde zâviye-i merkûmede vâki‘ hucurâtda beher gece îkâd-ı kanâdîl

olunup ve bağçe-i mezbûrun ta‘mîr ve termîmine harc u sarf oluna ve hâlâ zâviye-i mezbûrede seccâde-nişîn-i irşâd olan kıdvetü'l-meşâhi'l-mürşidîn ve umdetü ashâbi'l-irfân ve't-ta‘yîn eş-Şeyh Hâfız Mehmed Efendi hazretleri lâbis-i libâs-ı hayât oldukça vakf-ı mezbûra mütevellî [ola] ve ba‘dehu her kim zâviye-i merkûmede şeyh olur ise tevliyet-i mezbûre ana meşrûta ola ve şart-ı mezkûreye ri‘âyet müte‘azzire olur ise vakf-ı merkûm mutlakâ vakf-ı fukarâ-yı müslimîn ola ve şurût-ı mezkûrenin tebdîl ve tağyîri ve taklîl ve teksîri merreten ba‘de uhrâ yedimde ola deyü ta‘yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd eyleyüp bağçe-i mahdûd-ı mezkûrı fârigan ani'ş-şevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm ol dahi ahz u kabz eyledi deyü hatm-i kelâm ve itmâm-ı ifâde-i merâm buyurduklarında gıbbe’t-tasdîkı’ş-şer‘î vâkıf-ı müşârün-ileyh lâ-zâle beyne'l-enâm müşârün-ileyh hazretleri yine meclis-i ma‘kûd-i mezkûrda vakf-ı mezkûrı ahkâm ve şurûtını istihkâm kasdıyla inân-ı kelâmların semt-i rucû‘a atf ve zimâm-ı makâllerin savb-ı istirdâda sarf buyurup vakf-ı akâr mefhar-i e’imme-i kibâr sirâcü'l-milleti ve'd-dîn üstâdü'l-e’immeti'l-müctehidîn Ebû Hanife Numan bin Sabit el-Kûfî âmilehallâhü te‘âlâ bi-lütfihi el-celâ ve'l-hafî hazretleri nezd-i âlîlerinde sahîh lâkin gayri lâzım olmağla vakf-ı mezkûrdar rucû‘um sahîh ve meşrû‘ oldığına binâ’en mevkûf-ı mezkûrı ke'l-evvel mülküme istirdâd ederim deyü takrîr-i da‘vâ buyurduklarında mütevellî-i mûmâ-ileyh dahi cevâb-ı bâ-savâba tasaddî edüp eğerçi hâl bast olunan minvâl üzeredir lâkin vakf-ı akâr İmâm Ebû Yusuf hazretleri katında vâkıf menfa‘at-i vakfı nefsine şart eylediği sûretde bile mücerred vekaftü demekle ve İmâm Muhammed hazretleri katında teslîm-i ile'l-mütevellî bulunmağla vakf-ı sahîh ve imâmeyn-i müşârün-ileyhimâ hazretlerinin re’y-i münîrlerinde sıhhat-ı vakfiyet lüzûmundan gayri müfârık olmağla anların mezheb-i şerîfleri üzere vakf-ı mezbûrun lüzûmuna hükm ricâ ederim deyü red ve teslîmden imtinâ‘ eyledikde mevlânâ-yı mûmâ-ileyh esbeğallâhü ni‘amehu aleyh dahi eser-i imâmey-i hümâmeyneiktifâ ve mezheb-i şerîflerine iktidâ etmekle bağçe-i mahdûd-ı mezkûrun sıhhat ve lüzûmuna hükm ve kazâ eylediğini mahallinde ketb ve tahrîr ve ümenâ-i şer‘le meclis-i şer‘de inhâ ve takrîr eyledikde ba‘de't-tenfîz vakf-ı merkûm vakf-ı sahîh ve lâzım ile vakf olup nâtık-ı mûcibâtdan bir ferd-i mütekellim ve sakininden bir ehad içün nakz ve tahvîl muhâl ve tağyîr ve tebdîl adîmü'l-ihtimâl oldı cerâ zâlik ve hurrire fî evâsıt-ı Recebü'l-ferd li-sene seb‘a ve semânîn ve mi’ete ve elf.

EK.22a: İbrahim Efendi'ye ait 1781-82 (h.1196) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 742:73/194).

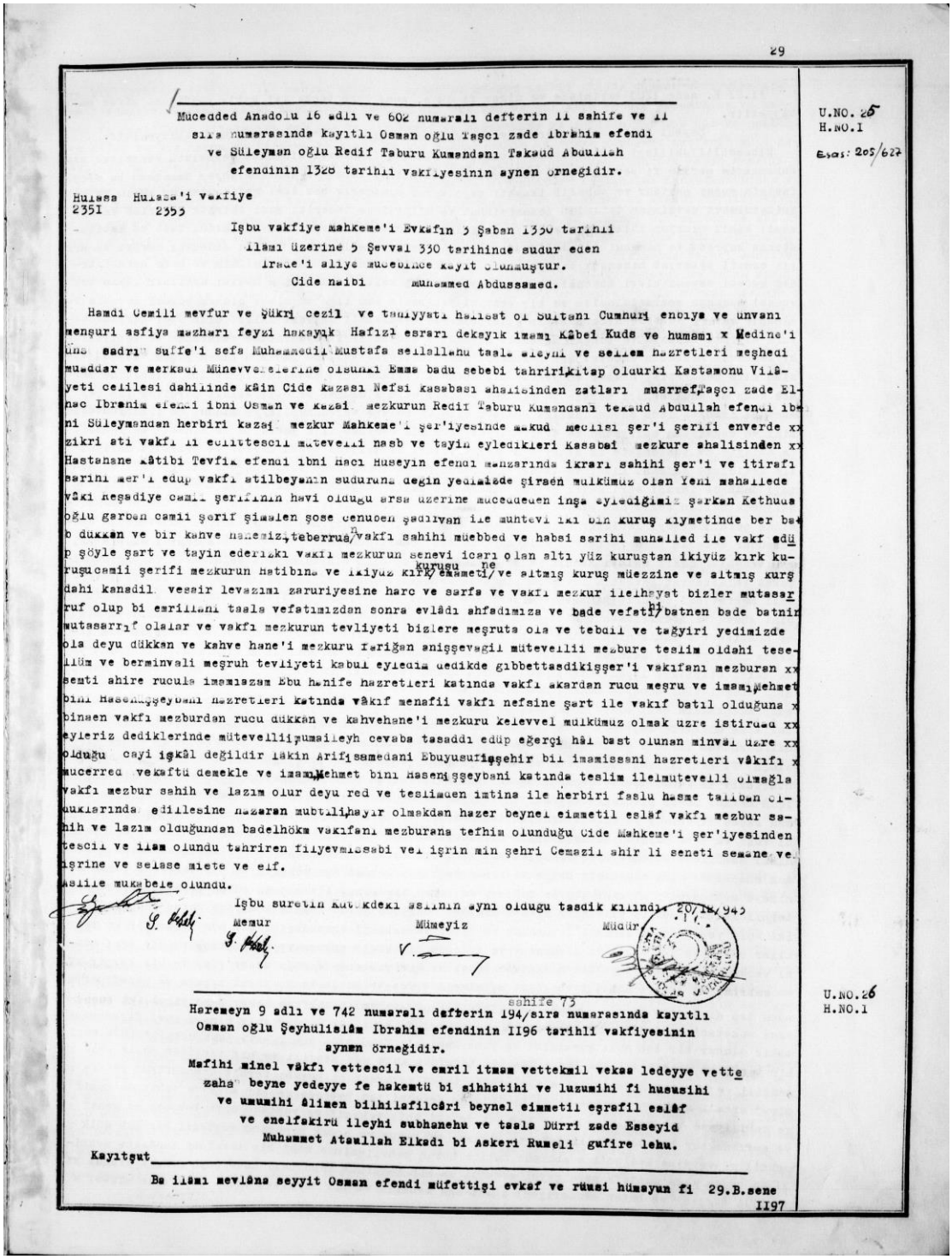

29

U.NO. 25
H.NO.1
Esas: 205/627

Mücedded Anadolu 16 adlı ve 602 numaralı defterin 11 sahife ve 11 sıra numarasında kayıtlı Osman oğlu Taşcı zade İbrahim efendi ve Süleyman oğlu Redif Taburu Kumandanı Tekaud Abdullah efendinin 1326 tarihli vakfiyesinin aynen örneğidir.

Hulasa 2351 Hulasa'i Vakfiye 2353

İşbu vakfiye mahkeme'i Evkafın 5 Şaban 1330 tarihli ilamı üzerine 5 Şevval 330 tarihinde sudur eden irade'i aliye mucebince kayıt olunmuştur.
Cide naibi Muhammed Abdussamed.

Hamdi Cemili mevfur ve Şükri cezil ve tahiyyatı hasıat ol Sultanı Cumhuri enbiya ve unvanı menşuri asfiya mazharı feyzi hakayık Hafızı esrarı dekayık imamı Kabei Kuds ve humamı x Medine'i ülma sadrı suffe'i sefa Muhammedil Mustafa sellallahu tasla aleyhi ve sellem hazretleri meşhedi muaddar ve merkadi münevveralerine olunmak Emma badu sebebi tahriri kitap oldurki Kastamonu Vilâyeti celilesi dahilinde kâin Cide kazası Nefsi kasabası ahalisinden zatları muarref Taşcı zade El-hac Ibrahim efendi ibni Osman ve kazai mezkurun Redif Taburu Kumandanı tekaud Abdullah efendi ibni Süleymandan herbiri kazai mezkur Mahkeme'i şer'iyesinde makud meclisi şer'i şerifi enverde xx zikri ati vakfı il edilttescil mütevelli nasb ve tayin eyledikleri Kasabai mezkure ahalisinden xx Hastahane katibi Tevfik efendi ibni hacı Huseyin efendi manzarında ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi mer'i edüp vakfı atilbeyanın sudurune degin yedimizde girsen mulkümüz olan Yeni mahallede vaki meşadiye camii şerifinin havi olduğu arsa üzerine mucedden inşa eylediğimiz şerkan Kethuda oğlu garben camii şerif şimalen şose cenuben şadırvan ile muntevi iki dan kuruş kıymetinde ber ba b dükkan ve bir kahve hanemiz teberruan vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi munallel ile vakf edü p şöyle şart ve tayin ederizki vakfı mezkurun senevi icarı olan altı yüz kuruştan ikiyüz kırk ku-kuruşu ne ruşucamii şerifi mezkurun hatibine ve ikiyüz kırk kammeti ve altmış kuruş müezzine ve altmış kurş dahi kandil vesair levazımı zaruriyesine harc ve sarfa ve vakfı mezkur ilelebyat bizler mutasar ruf olup bi emrillahi tasla vefatımızdan sonra evlâdı ahfadımıza ve bade vefatihi batnen bade batnin mutasarrıf olalar ve vakfı mezkurun tevliyeti bizlere meşruta ola ve tebdil ve tağyiri yedimizde ola deyu dükkan ve kahve hane'i mezkuru fariğan anişşevagil müteveilii mezbure teslim oldahi tese-lüm ve berminvali meşruh tevliyeti kabul eyledim dedikde gıbbettasdikişşer'i vakıfanı mezburun xx semti ahire rucuis imamızam Ebu Hanife hazretleri katında vakfı akardan rucu meşru ve imamı Mehmet Dıbni Hasenişşeybani hazretleri katında vakıf menafii vakfı nefsine şart ile vakıf batıl olduğuna x binaen vakfı mezburdan rucu dükkan ve kahvehane'i mezkuru kelevvel mulkümüz olmak uzre istirdad xx eyleriz dediklerinde mütevelliyi mumaileyh cevaba tasaddi edüp eğerçi hal bast olunan minval uzre xx olduğu cayi iştikal değildir lakin Arifi samedani Ebuyusufişşehir bin imamissani hazretleri vakıfı x mucerred vekaftü demekle ve imamı Mehmet binı Hasenişşeybani katında teslim ilelmutevelli olmağla vakfı mezbur sahih ve lazım olur deyu red ve tesliminden imtina ile herbiri faslu hasme talibân ol-duklarında edillesine nazaran mubtili hayır olmakdan hazer beynel eimmetil eslâf vakfı mezbur sa-hih ve lazım olduğundan badelhökm vakıfanı mezburana tefhim olunduğu Cide Mahkeme'i şer'iyesinden tescil ve ilam olundu tahriren fiyevmihi sabi ve işrin min şehri Cemazil ahir li seneti semane ve işrine ve selesse miete ve elf.
Asilile mukabele olundu.

İşbu suretin kutukdeki aslının aynı olduğu tasdik kılındı 20/12/943
Memur Mümeyiz Müdür

sahife 73

U.NO.26
H.NO.1

Haremeyn 9 adlı ve 742 numaralı defterin 194/sıra numarasında kayıtlı Osman oğlu Şeyhülislâm İbrahim efendinin 1196 tarihli vakfiyesinin aynen örneğidir.

Mafihi minel vakfı vettescil ve emril itmam vettekmil vekaa ledeyye vette zaha beyne yedeyye fe hakemtü bi sihhatihi ve luzumihi fi hususihi ve umumihi âlimen bilhilafilcâri beynel eimmetil eşrafil eslâf ve enelfakiru ileyhi subhanehu ve tasla Dürri zade Esseyid Muhammet Atamallah Elkadı bi Askeri Rumeli gufire lehu.

Kayıtgut

Be ilâmı mevlâna seyyit Osman efendi müfettişi evkaf ve rüusi hümayun fi 29.B.sene 1197

./.

Fi.21 R. sene 1203 tarihinde ve diğer fi 19 s, sene 1226 başka iki kıt'a vakfiyesi zirde mukayyettir.

Şeyhul islâm sabık merhum esseyid İbrahim efendinin Çeşmesi vakfının vakfiyesidir.

Elhamdülillahillezi cealessedekatelcariyete sebeben linnecatı minennar vesselatu vesselamu ala Muhammediş şefii fi yevmilhaşri velkarar ve ala alihii ebrar ve sahbihii ahyar Emmabadü bu alemi faninin esası payidar ve mahalli ikameti cayı karar olmamağla her âkıl gafil olmayup kullu nefsin zaikatülmevt zevkinden tatmadan zemanı sihhat ve afiyetinde tedariki zadı ahirete musariat ve her kamil kâhil olmayup küllümen aleyha fani hakikati vucudunda sirayet etmeden avânı taat ve istitaatında hayrat ve hasenat ile iştigale mudavemet ideki ekmeli envai hayrat sedekatı cariye ve ecalli esnafi meberrat hasenatı bakiye olmağın bade fenailicisim sebebi bakaiisim ve bade harabiibeden mucebi devamı zikri hasendir çunku dünya maksadı aslı ve matlabi x hakiki değildir lâkin her mucebi eddünya mezraatülahire ve bir mezraai fahiredir ana ilga ve nisar olunan büzuri derahim ve dinanır ez'afı muzaafe nice emsalin götürür hemen merdikamil mezraai ahiret olan dari dünyada bezuri hayratı ziraat ve tohumu hasenatı harasetle meselüllezine yunfikune emvalehüm fi sebilillahi kemeseli habbetin enbetet seb'a senabil miete habbetin vallahü yudaifu limen yeşaü vallahü vasiun alim beşaretini hemdem ve mencae bilhaseneti fillehu öğrü emsaliha işaretini cerahatine merheb edüp manendi emharı nerkis ve nilüfer yedinde olan simmüzer ve sair emiski pürziver ile ber mantuki izamata ibnü ademe inkataa amelehu illa an selase veledünsalihun yedüalehu ve ilmünyüntefau bihi ve sedakatün cariyetün ve dahi veleyse leke min dünyake illa maekelte fe efneyte ve lebiste fe ebleyte ev tasaddakte fe ebkayte hadisigerifleri misdakınca âsarı hayrat ve sedekatı cariyat ile isticlabi gufranı ilahi ve iktisabı rıdvani na mütenahi edüp darı dünyada zikri cemil ve sarayı ukbada ihrazi ecri cezil eyleye binaen ala zalik darülhilafetil aliyye Kostantaniyyetil mahmiyyede Sultan Selim han aleyhi rahmetü vel Gufran camii şerifi civarında tevkii Cağfer mahallesinde şeref efzayi istikrar buyuran alemül ülemail mütebahhirin afdalülfudelail müteverriin sadrıssudur mekarim pira ve fahrül eali merahim âra camiilmehamidi vel mekarim mefherül ekabir vel erim x sabıka sadrı Valayı Rumeli ve hâla nakibülesraf olan sahibülhayrat velhasenat ve Ağagübbesedekat velmeberrat Devletlu inayetlu atufetlu Esseyid İbrahim efendi sellemehullahü bil izzisermedi hazretleri tarafı bihirâşereflerinden hususi atilbeyanda vekilleri olduğu Hafız Mustafa xx bini Ahmed ve Abdurrahman bini İsmail nam kimesneler şahadetlerile şer'an sabit ve subut vekaletine hükmi şer'i lahik olan Müderrisini kiramdan Esseyid Yusuf efendi bini Esseyid Hüseyin nam kimesne Mahmiye'i İslâmbulda Meclisi şer'i şerifi şamihulemad ve mahfeli fi dini münifi nasihülevtad vakfı atizzikre lieclittesdil veli emrii itmam vettekmil müteveili nasb ve tayin olunan Esseyid Ali efendi bini Esseyid Mehmet mahzarında bil vekâle ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi şer'i edüp müvekkilim Kazı asker müşarünileyh hazretlerinin Mahmiye'i mezbure de beşcigiz mahallesinde xx tarikiam uzerinde ammileri cennetmekân firdevsieşyan Kazı askeri esbak Erzincani Esseyid ali efendi merhumun Türbe'i şerifeleri ittisalinde kain validimacidleri merhum esseyid Elhac Osman efendinin fi sebilillahi tasla bina ve vakf eylediği çeşmenin ve icra eylediği mai lezizin kanevatının tamir ve tecdidine ve çeşme'i mezkurenin asar iktiza eden muhimmatına harç ve sarf olunmak xx içün mevkuf iradı olmamağla müvekkilim Kazı asker müşarünileyh hazretleri hususu mezkur içün bundan akdem atyebimal ve enfesi menallerinden ifraz ve imtiyaz eyledikleri beş bin kuruş nukudlarını vakf ve habs buyurup bu defa silki miliklerinde münselik emiskilerinden olup Mahrusa'i Galata xx hisni dahilinde bereket zade mahallesinde vaki iki tarafdan tarikiam ve bir tarafdan bazan hallaci uhdesinde olan mukataalı bağçe ve bazan yağlıkcı Mehmet ağa menzili ve bir tarafdan bazan Keniseye mahsus olan mahzen kenise bağçesi ve bazan tarikihas ile mahdud tülen ve arzan bi hesabı terbii ikibin yediyüz elli zira arsa'i memluke üzerinde mebni tabaka'i ulyada dokuz bab oda ve xx iki sofa vedehliz ve cihanma divanhane ve kenif ve tabakai vustada iki bab oda ve dehliz ve iki kiler odası ve iki kenif ve divanhane ve sufada bir kargir mahzen ve bir matbah ve bir aşcı odası ve ahşaptan mebni dört bab hizmetkar odası ve bir mahzen ve sofa ve bi'rima ve bir kargir xx su sahrinç ve eşcarı müsmire ve gayrı müsmireli bağçe ve havlu ve üç zokak kapusu ve etrafı erbaadan taş duvar ile hududu mezkure dahilinde Ayasofyayı kebir vakfına beher sene yirmi iki buçuk akça mukataai kadimeleri kırkbaş zira arsa üzerinde vaki bir mikdar mülk binayı havi firenkhane tabir olunur bir bab mülk menziliini ve yine Medine'i Usküdarda Rum Mehmet paşa mahallesinde vaki bir tarafdan Haseki Ali ağa menziliive bir tarafdan Musa ağa menzili ve bir tarafdan Molla Said xx menzili ve bir tarafdan tarikiam ile mahdud tülen ve arzan bi hesabı terbii bin dörtyüz yetmiş x zira' arsa'i memluke üzerine mebni hariciyede fevkâni iki bab oda ve bir sofa ve tahtında kenif x ve dahiliyede tabaka'i ulyada bir bab oda ve iki sofa vekenif ve vustada dört bab oda ve kenif xx ve sufada ber bab oda ve iki sofa ve birima ve bağçe ve sokak kapusunu müştemil bir bab mülk xx menzilini ve yine Medine'i mezburede Hatice hatun mahallesinde vaki bir tarafdan kundakcı menzili ve bir tarafdan Hace Mustafa paşa Şeyhi menzili ve bir tarafdan Tophaneli zade Şeyh Mehmet efendi xx menzili bağçesi ve bazan mesdariyeci Ahmet ağa menzili ve bir tarafdan Hamza paşa zade arsası x

ve bir tarafdan tarikiam ile mahdud tûlen ve arzan bi hesabı terbii ikiyüz doksan altı zira ar-
sa'i memluke üzerinde mebni hariciyede fevkani iki bab oda ve bir koşk ve bir abdesthane ve ke-
nif ve dahiliyede ülyada iki bab oda ve bir kenif ve abdesthane ve süflâda bir bab oda ve matbah
ve kilar ve bir hamam ve bi'rima ve kenif ve bir mikdar bağçe ve sokak kapusunu müştemil mülk me-
nzilini ve yine Medine'i mezburede mahalle'i mezburede vâki bir tarafdan Yogurtcu Hatun menzili x
ve bir tarafdan vakıfı müşarünileyh hazretlerinin vakfı mezburundan Kayıkcılar Kethudası Elhac xx
Hasan sakin olduğu menzil ve tarafeyni tarikiam ile mahdud tûlen ve arzan bi hesabı terbii beşyüz
zira arsa'i memluke üzerinde mebni fevkani üç bab oda ve iki sofa ve tahtani bir matbah ve iki ke
nif ve iki abdesthane ve bağçe ve sokak kapusunu müştemil mülk menzilini ve yine mahallei mezbu-
rede vâki vakıfı müşarünileyh hazretlerinin saadethaneleri karşusunda tarikihasda beynel ahali xx
malumüzzira arsa'i memluke üzerinde mebni etrafı Koca Mustafa paşa Şeyhi bağçesi ve hatun menzi
li ve tarikihas ile mahdud fevkani iki oda ve tahtani bir matbah ve kenif ve bir mikdar havluyu x
müştemil mülk menzilini ve yine Medine'i mezburede mahallei merkumede vâki üç tarafı vakıfı müşar
ünileyh hazretlerinin kebir saadethaneleri ve bir tarafdan tarikiam ile mahdud tûlen ve arzan xx
yüz otuz zira arsa'i memluke üzerinde mebni fevkani iki bab oda ve bir sofa ve tahtani bir oda xx
ve matbah ve kenifi müştemil mülk menzilini ve yine Medine'i mezburede mahalle'i merkumede vaki
bir tarafdan vakıfı müşarünileyh hazretlerinin vakfı mezburundan Kayıkcılar Kethudası Elhac Hasan
sakin olduğu menzil ve etrafı selâlesi tarikiam ile mahdud tûlen ve arzan bi'hesabı terbii beşyüz
doksan sekiz zira arsa'i memluke üzerinde mebni fevkâni bir oda ve su hazinesi ve çeşmei mâ ve
hazine üzerinde bir oda ve kümes ve kenif ve kebir sundurma ve kilar ve mikdar havluyu müştemil
mülk mutbah menzilini ve yine Mahmiye'i Istanbulda tevkii Cağfer mahallesinde vakıfı müşarünileyh
hazretlerinin saadethaneleri karşusunda vâki etrafı tarikiam ve camii şerif x makberesi ve taşpv
demekle ârif menzilin bağçesi ve havva hatun bağçesi ve camii şerifi havlusu ma' bab ve dilpesend
kadın menzili bağçesi ve haffaf ağanın bağçesi ve muhzir esseyid Ali ağanın bağça ve Sağir hanım
bağçesi ve merhum Veliyüddin ağanın bağçesile mahdud tûlen ve arzan bi hesabı terbii bin sekizyüz
otuz dokuz buçuk zira arsa'i memluke üzerinde mebni hariciyede tabaka'i ülyada üç bab oda ve bir
mabeyn odası ve kahve odası ve bir kilâr ve iki sofa ve bir divanhane ve abdesthane ve iki kenif
ve tabakai vustada iki bab oda ve bir sofa ve divanhane ve iki kenif ve abdesthane ve süflâda xxx
bir su hazinesi ve samanhane ve kömürlük ve yerli arpa anbarı ve iki kenif ve bir bab ahur ve hav
lu ve bağçe ve birima ve dahiliyede fevkani bir bab kebir oda ve iki bab sağir oda ve bir sofa ve divan
hane ve kenif ve abdesthane ve tahtani bir kebir köşk ve iki sağir oda ve bir sofa ve kilar ve divanhane
ve hamam ve kenif ve abdesthane ve bağçe tarafında olan dairede fevkâni iki bab oda ve bir sofa x
ve divanhane ve kenif ve tahtani bir kilar ve mutbah ve süflâda bir matbah ve kömürlük ve kilar x
ve bağçe ve havlu ve birima'i müştemil mülk menzilini hasbeten lillahilazim ve taleben limerzati-
rrabbirrahim vakfı sahihi muhalled ve habsi sarihi müebbed ile vakf ve habs buyurup şöyle şart xx
ve, bu uslup üzre rabt eyledilerki merülbeyan beşbin kuruş nukudu mevkufe ile bu yedi mütevelli düş
dükçe münasip mahallerde akar iştira olunup ol akar ve salifüzzikir menazili mevkufe icareteynix
misliyeteyn ile ala macerat bihil ade ahere icar olundukdan sonra icareteyni mezkureteynden hasıla
sı olan galleden salifüzzikir kırkbeş zira arsanın mukataası verildikden sonra yevmi iki akça ra-
hi abi vazifesi verilup san'atında mahir bir kimse su yolcu tayin olunup çeşme'i mezkurun iktiza
ettikce su yollarını yoklayup hizmeti lazimesini kema yenbağı eda edüp vazife'i merkumeye mutea-
rruf ola ve gallei mezkuradan yevmi iki akça cibayet vazifesi verile ve gallei mezbureden yev-
mi beş akça tevliyet vazifesi verile vezaifden fazla galle yedi mütevellide hıfz olunup ledel ik-
tiza çeşmei mezburun ve kanavatı mesennatının tamir ve termim ve tecdidine sarf oluna ve tevliyeti
mezkure müvekkilim Kadı Asker müşarünileyh Hazretleri muddeti hayatlarında nefislerine meşruta xx
olup taklil ve teksir ve tanzim ve tağyiri merreten bade uhra yedi şerifelerinde olup murad etti
ği gibi mutasarruf olalar biiradetillahi tala ittihâli dari baka ettiklerinde vakıfı müşarünileyh hazretlerinin halilei Muhtareme ve zevcei mukerremeleri tacilmesturat ve ekililetül muhadderat
ismetlu iffetlu Şerife Naile Hanım binti merhumilmağfur Kadı Askeri esbak Esseyid Zeynelabidin
efendi hazretlerine meşruta olup şuruti mezkure uzre mutasarruf olalar bade irtihâl ilâ dariibe-
ka tevliyeti merkume vazifei mezburesile vâkıfı müşarünileyh hazretlerinin mutlaka evlâdına ve
evladı evladına ve evladı evladı evladlarının batnen bade batnin ve fer'an gibbe aslı ekberü as-
lahına meşruta ola el iyazübillahi tala min kahrilfeyyaz gibbei inkiraz ba relyi nazırıvakfı ger
if umuru vakfına ehda mütedeyyin ve salih bir kimesne vazifei mersume ile mütevelli nasb ve tayi
n olunup şartı mezbur uzre tasarruf eyleye ve Beğciğez mahallesinin ahalileri hasbi nezaret eyle-
yup mürür zeman ile su yolları bozulup tamir ve termim ve tecdid ve kanevat ve mesennatının tathir
ve tanzifi iktiza ettikde nazırı vakıf olan efendiler hazeratına ihbar ve ifade ile mueddevam mai
lezizin ceryanına sai ve ihtimam ideler mürürü eyyam ve kururu avam ile vakfa fütur ve galleta ku-
sur terettüp edüp şeraiti mezkureye riayet bilkülliye mütesezzire olursa vakfı salifülbeyan mutlaka x

vakfı fukarayı ehli iman ola ve vakfı mezburun nazareti hallalil müşkilât ve kâşifil mu,delât murabbaa neşini mesnedi fetva ve eriki pirayı zühdü takva Şeyhi meşayihüllislâm sellemehullahülmelikül ellam Kirametlu Devletlu inayetlu Atufetlü efendiler hazeratının nazareti aliyyelerinde asude olup lutfen ve keremen hasbi nazaret ve inayet buyurmaları ile indallahilcelil naili ecri cezil olalar deyu müvekkilim Kadı asker müşarünileyh hazretleri bu vech üzere tayini şurut ve tebyini xx kuyud edüp nukudi mezkure ile menazili mezbureyi fariğan anişşevağil mütevelli mumaileyhe teslim oldahi tesellüm ve kabz ve sair mütevelliler evkafda tasarrufları gibi bürhete/minezzeman tasarruf eyledi dedikde gibbettasdik fi demii ma zükir vekili mumaileyh mütevelliimerkum ile tasaduk ve vifakdan canibi hilaf ve şikake müteveccih ve akaratı,mezbure ile nukudi mezburenin vakfından bil vekale bilkülliyye rucu eyleyup nukud hakkında indel eimmetil selâsilkiram vakfı caiz olmayup ve salifüzzikir kırkbeş zira arsa üzerinde olan milk binanın arsası ciheti uhraya vakıf olmağla bazı meşayih indinde vakfı caiz değildir deyu ademi cevazile mütemessik olup ve akar hakkında dahi vakfı akar indel imamil azam velhümam/arham sahih lakin luzumla mersum olmayup menzile'i ariyetde olmağla nakız ve rucua kadirdir deyu temessük edüp ve vakıf galle'i vakfı küllen ve bazan nefsine xx şartı bazı eimme'i din indinde caiz olmamağla binaen ala zalik mütevelli mumaileyhden nukudu' mezbure ile akaratı mezkureyi bilvekale bilkülliyye istirdad ve istirca edicek xxxxxxxx mütevelliimumaileyh cevabı sevabı şer'i meşhure ağaz edüp eğerçi vakfı akar mukteda'i eimme'i ahyar olan xx imamı azam ve humamı akdem ebuhânifetilkûfi hazretleri katında tahtim ve luzumla mersum olmayup lakin fadılı zemedani Eby Yusufuşşehir bil imamissani hazretleri indinde vakıfı mücerred vekaftü x demekle imamissalis Muhammed binil hasanişşeybani hazretleri katında teslim ilelmütevelli ve zikri te'bid ile tahattüm ve luzumla mersum olup vakfı nukud ise hazreti imamı Züferden Muhammed bini xx Abdullahilensari rivayet edüp vefi zemanına kuzati islâmı zevil x ihtiram memur oldukları kavli xx müftabi/üzere sahihdir/ve arsa'i mevkufe üzerinde olan milk binanın ciheti uhraya vakfı bazı meşayihı kiram indinde sahih ve sihhati dahi tercih olunmuştur ve vâkıfı galle'i vakfı ve tevliyeti nefsine şartı imam Ebu Yusuf hazretleri indinde sahih ve müftabihdir,deyu vakfı akarda imameyn hümameyn ve vakfı nukudda imamı mezbur Züfer hazretleri kavli/ve arsa'i mevkufe üzerinde olan milk binanın vakfiyyetini tecviz eden meşayihi kiram kavilleri ve şartı galle ve tevliyette imamı Ebu Yusufun re'yi sahihi müfta bihi üzre redden imtina edüp/aleyi kitabı tevkii müstetabı tezyini buyurdn hakimi hasimi x vâlicenap tubalehu ve hüsnemeap efendi hazretleri huzurlarında mutersfan ve her biri mubtegasınca faslu hasme talibân olduklarında hakimi müşarünileyh esbegallahü niame/izad/aleyh hazretleri dahi tarafeyninkelâmlarına nazar ve menn/ilihayır olmakdan hazer edüp âlimen bilhilafileri beynel islaf ve rayen bima yecbü riayetü/filhökmi bil evkâfi,ala re'yiimamissahud sihhati vakfı nukuda höküm ve bazı meşayihi kiram kavli üzre ciheti uhraya mevkufe arsa üzerinde olan mülk binanın sihhati vakfiyetine ve luzumuna höküm ve imameyni,hümameyn,re'yi şerifleri üzre dahi akaratı mezkurenin vakfiyyetinin sihhat ve luzumuna höküm ve imamıssani Ebu Yusuf hazretlerinin re'yi şerifleri üzre vakıfın tevliyeti ve gallenin nefislerine şartının sihhatine hökm edicek vekili mumaileyh bu mertebe ile kani olmayup mütevelliimumaileyh ile tekrar muhasama edüp eğerçi vakfı akar hökmi merkum ile sahih ve lazım olup min baad müvekkilim Kadı Asker muşarunileyh hazretlerinin milklerine dahil olmadan me'yus ve mahrum oldum lakin vakfı nukudun sihhatine hökm ile henuz vakıf lazım olmayup müvekkilim Kadı Asker muşarünileyh hazretlerinin kabza'i tasarruf ve miklerine dahil olmağa mani yokdur zira imamı mahud Züfer indinde sihhat luzumu mesnetlezim değildir binaenaleyh nukudi mahudenin vakfından bilvekale rucu ve müekkilim Kadı Asker müşarunilmeyh hazretlerinin milklerine istirdad muradımdır dedikde mütevelli mumaileyh razı olmayup yine cevabı müstetabı şer'iye şarı olup sihhati vakfı nukud indel imamilmahud ifade'i luzum etmek mün,adim vemefkuddur lâkin bir vakfın sihhatine hökmi hakim müşkili faslı müctehedün fih olsa müttefekün aleyh olup ve imameyni,hümameyn kavilleri üzre sihhati vakıfdan tahtüm ve luzum müşarik olmayup xx akar ile gayrı akar beyninde fark yokdur hususa teslim ilelmütevelli mütehakkik ola deyup luzum vakfı nukuda dahi imameyni,mumaileyhi/re'yi münirleri üzre höküm talep edicek hakimi hasimi müşarünileyh esbegallahü niame/aleyh hazretleri nukud mezburenin vakfiyyetinin luzumuna saniyen xx dahi alimen bilhilâf hökm etmeğin min baad habli hisam ve arkı ihtisam münkati olup vakfı akar xx ve nukuddan her biri vakfı sahih ve lazım olup,nakz ve nakızına mecal muhal oldu femen beddelahu badema semiahu fe innema ismihu alellezine yubeddilune innallaha semiun alim cera zalike ve hurrire filyevmissabi min Rebiulahir li sene seb'a ve tis'ine ve miete ve elf min hicreti men lehül xx izzü veşşeref.

Şuhudülhal

Mevâliiizamdan faziletlu kerimi zade Mısır Kadısı Abdullah efendi.	Mevalii Izamdan sabıka Eyup Kadısı Hasbi Ahmet efendi.	Müderrisini kiramdan İbrahim efendi ibni Mustafa.

EK.22b: İbrahim Efendi'ye ait 1788-89 (h.1203) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 742:199/74).

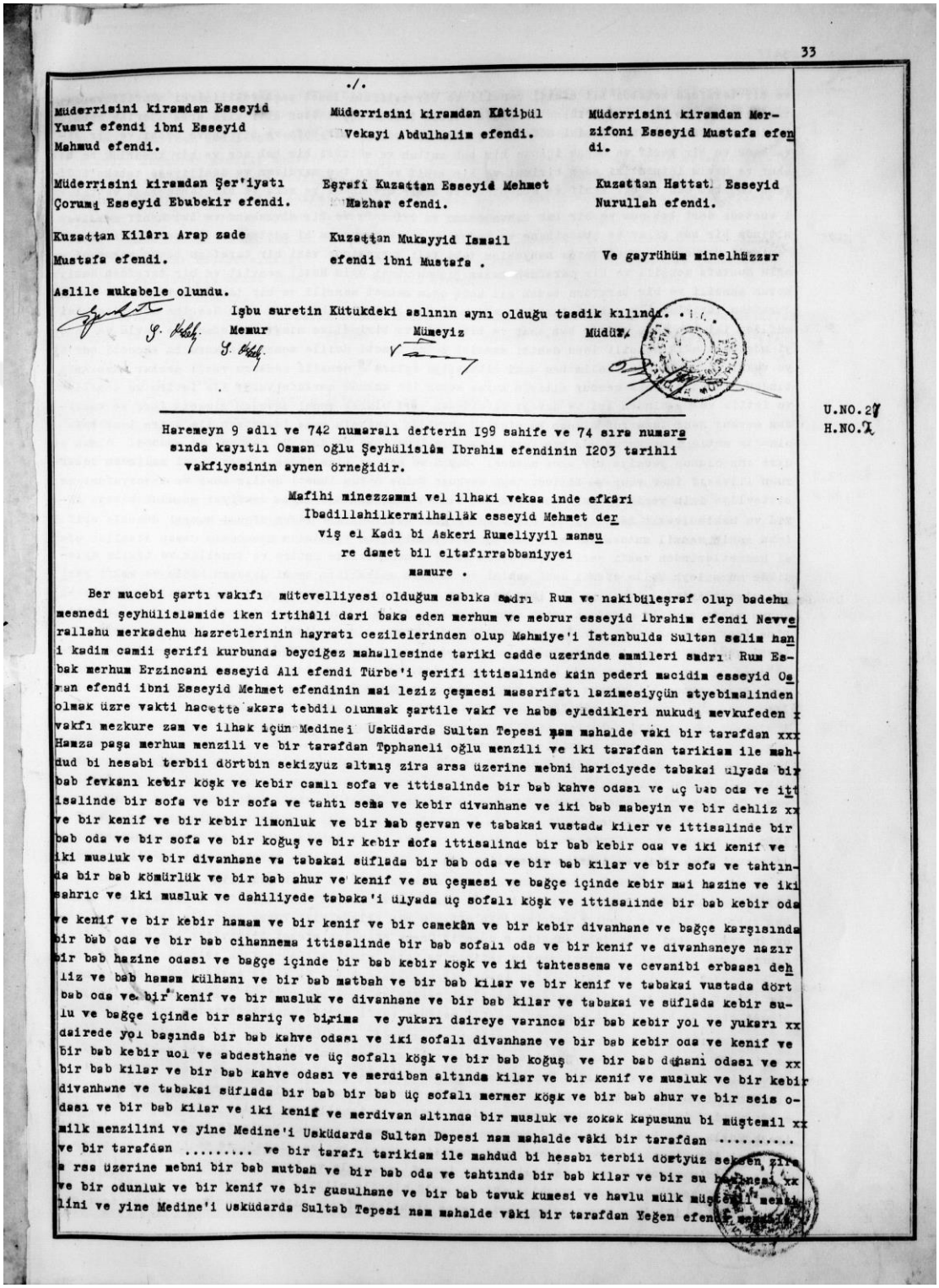

33

./.

Müderrisini kiramdan Esseyid Yusuf efendi ibni Esseyid Mahmud efendi.

Müderrisini kiramdan Kâtibül Vekayi Abdulhalim efendi.

Müderrisini kiramdan Merzifoni Esseyid Mustafa efendi.

Müderrisini kiramdan Şer'iyatı Çorumi Esseyid Ebubekir efendi.

Eşrafi Kuzattan Esseyid Mehmet Mazhar efendi.

Kuzattan Hattat Esseyid Nurullah efendi.

Kuzattan Kilârı Arap zade Mustafa efendi.

Kuzattan Mukayyid Ismail efendi ibni Mustafa .

Ve gayrühüm minelhüzzar

Aslile mukabele olundu.

İşbu suretin Kütükdeki aslının aynı olduğu tasdik kılındı.

Memur — Mümeyiz — Müdür

U.NO.27
H.NO.7

Haremeyn 9 adlı ve 742 numaralı defterin 199 sahife ve 74 sıra numarasında kayıtlı Osman oğlu Şeyhülislâm Ibrahim efendinin 1203 tarihli vakfiyesinin aynen örneğidir.

Mafihi minezzammi vel ilhaki vekaa inde efkâri İbadillahilkermilhallâk esseyid Mehmet der viş el Kadı bi Askeri Rumeliyyil mansu re demet bil eltafirrabbaniyyei mamure .

Ber mucebi şartı vakıfı mütevelliyesi olduğum sabıka sadrı Rum ve nakibüleşraf olup badehu mesnedi şeyhülislamide iken irtihâli dari baka eden merhum ve mebrur esseyid İbrahim efendi Nevve rallahu merkadehu hazretlerinin hayratı cezilelerinden olup Mahmiye'i İstanbulda Sultan selim han i kadim camii şerifi kurbunda beyciğez mahallesinde tariki cadde uzerinde mamileri sadrı Rum Es- bak merhum Erzincani esseyid Ali efendi Türbe'i şerifi ittisalinde kain pederi mucidim esseyid Os man efendi ibni Esseyid Mehmet efendinin mai leziz çeşmesi masarifatı lazimesiyçün atyebimalinden olmak üzre vakti hacette akara tebdil olunmak şartile vakf ve habs eyledikleri nukudi mevkufeden x vakfı mezkure zam ve ilhak içün Medinei Usküdarda Sultan Tepesi nam mahalde vaki bir tarafdan xxx Hamza paşa merhum menzili ve bir tarafdan Tophaneli oğlu menzili ve iki tarafdan tarikiam ile mah- dud bi hesabi terbii dörtbin sekizyüz altmış zira arsa üzerine mebni hariciyede tabakai ulyada bir bab fevkanı kebir köşk ve kebir camii sofa ve ittisalinde bir bab kahve odası ve üç bab oda ve itt isalinde bir sofa ve bir sofa ve tahtı sema ve kebir divanhane ve iki bab mabeyin ve bir dehliz xx ve bir kenif ve bir kebir limonluk ve bir bab şervan ve tabakai vustada kiler ve ittisalinde bir bab oda ve bir sofa ve bir koğuş ve bir kebir sofa ittisalinde bir bab kebir oda ve iki kenif ve iki musluk ve bir divanhane ve tabakai süflada bir bab oda ve bir bab kiler ve bir sofa ve tahtın- da bir bab kömürlük ve bir bab ahur ve kenif ve su çeşmesi ve bağçe içinde kebir mai hazine ve iki sahric ve iki musluk ve dahiliyede tabaka'i ulyada üç sofalı köşk ve ittisalinde bir bab kebir oda ve kenif ve bir kebir hamam ve bir kenif ve bir camekân ve bir kebir divanhane ve bağçe karşısında bir bab oda ve bir bab cihannema ittisalinde bir bab sofalı oda ve bir kenif ve divanhaneye nazır bir bab hazine odası ve bağçe içinde bir bab kebir köşk ve iki tahtessema ve cevanibi erbaası deh liz ve bab hamam külhanı ve bir bab matbah ve bir bab kiler ve bir kenif ve tabakai vustada dört bab oda ve bir kenif ve bir musluk ve divanhane ve bir bab kiler ve tabakai ve süflada kebir su- lu ve bağçe içinde bir sahriç ve birima ve yukarı daireye varınca bir bab kebir yol ve yukarı xx dairede yol başında bir bab kahve odası ve iki sofalı divanhane ve bir bab kebir oda ve kenif ve bir bab kebir uol ve abdesthane ve üç sofalı köşk ve bir bab koğuş ve bir bab dahani odası ve xx bir bab kiler ve bir bab kahve odası ve merdiban altında kiler ve bir kenif ve musluk ve bir kebir divanhane ve tabakai süflada bir bab bir bab üç sofalı mermer köşk ve bir bab ahur ve bir seis o- dası ve bir bab kiler ve iki kenif ve merdivan altında bir musluk ve zokak kapusunu bi müştemil xx milk menzilini ve yine Medine'i Usküdarda Sultan Depesi nam mahalde vaki bir tarafdan ..... ve bir tarafdan ..... ve bir tarafı tarikiam ile mahdud bi hesabı terbii dörtyüz seksen, zira a rsa üzerine mebni bir bab mutbah ve bir bab oda ve tahtında bir bab kiler ve bir su [illegible] xx ve bir odunluk ve bir kenif ve bir gusulhane ve bir bab tavuk kumesi ve havlu mülk müştemil mesk- lini ve yine Medine'i Usküdarda Sultab Tepesi nam mahalde vâki bir tarafdan Yeğen efen[illegible]

EK.23: Mekki Mehmed Efendi'ye ait 1795-96 (h. 1210) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 71).

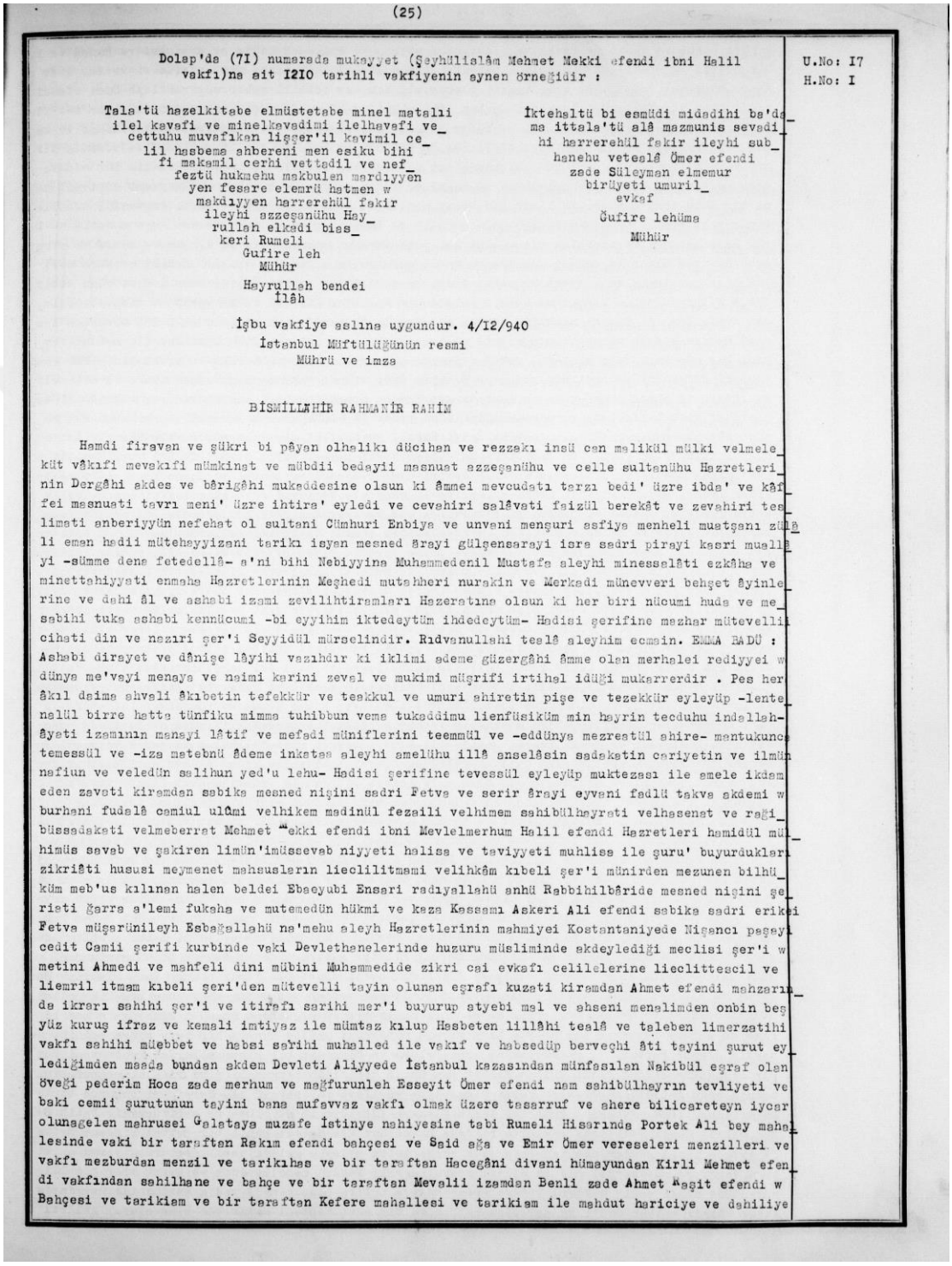

(25)

Dolap'da (71) numarada mukayyet (Şeyhülislâm Mehmet Mekki efendi ibni Halil vakfı)na ait I2IO tarihli vakfiyenin aynen örneğidir :

U.No: I7
H.No: I

Tala'tü hazelkitabe elmüstetabe minel metalı
ilel kavafi ve minelkavadimi ilelhavafi ve
cettuhu muvafikan liğğer'il kavimil ce
lil hasbema ahbereni men esiku bihi
fi makamil cerhi vettadil ve nef
feztü hukmehu makbulen mardıyyen
yen fesare elemrü hatmen w
makdıyyen harrerehül fakir
ileyhi azzeşanühu Hay
rullah elkadi bias
keri Rumeli
Gufire leh
Mühür

Hayrullah bendei
İlâh

İktehaltü bi esmüdi müsadihi ba'da
ma ittala'tü alâ mazmunis sevadi
hi harrerehül fakir ileyhi sub
hanehu veteala Ömer efendi
zade Süleyman elmemur
birüyeti umuril
evkaf
Ğufire lehüma
Mühür

İşbu vakfiye aslına uygundur. 4/I2/940
İstanbul Müftülüğünün resmi
Mührü ve imza

BİSMİLLAHİR RAHMANİR RAHİM

Hamdi firavan ve şükri bi pâyan olhalika dücihan ve rezzaka insü can malikül mülki velmele
küt vâkifi mevakifi mümkinat ve mübdii bedayii masnuat azzeşanühu ve celle sultanühu Hazretleri
nin Dergâhi akdes ve bârigâhi mukaddesine olsun ki âmmei mevcudatı tarzı bedi' üzre ibda' ve kâf
fei masnuati tavrı meni' üzre ihtira' eyledi ve cevahiri salâvati faizül berekât ve zevahiri tes
limati anberiyyün nefehat ol sultani Cümhuri Enbiya ve unvani mensuri asfiya menheli muatşanı zülâ
li eman hadii mütehayyizani tarikı isyan mesned ârayi gülşensarayi isra sadri pirayi kasri muall
yi -sümme dena fetedellâ- a'ni bihi Nebiyyina Muhammedenil Mustafa aleyhi minesselâti ezkâha ve
minettahiyyati enmaha Hazretlerinin Meşhedi mutahheri nurakin ve Merkadi münevveri behşet âyinle
rine ve dahi âl ve ashabi izami zevilihtiramları Hazeratına olsun ki her biri nücumi huda ve me
sabihi tuka ashabi kennücumi -bi eyyihim ihtedeytüm- Hadisi şerifine mazhar mütevelli
cihati din ve nazırı şer'i Seyyidül mürselindir. Rıdvanullahi teala aleyhim ecmain. EMMA BADÜ :
Ashabi dirayet ve dânişe lâyihi vazıhdır ki iklimi ademe güzergâhi âmme olan merhalei rediyyei w
dünya me'vayi menaya ve naimi karini zeval ve mukimi müşrifi irtihal idüği mukarrerdir . Pes her
âkıl daima ahvali âkıbetin tefekkür ve teakkul ve umuri ahiretin pişe ve tezekkür eyleyüp -lente
nalül birre hatta tünfiku mimma tuhibbun vema tukaddimu lienfüsiküm min hayrin tecduhu indallah-
âyati izamının manayi lâtif ve mefadi müniflerini teemmül ve -eddünya mezreatül ahire- mantukunc
temessül ve -iza matabnü âdeme inkataa aleyhi amelühu illâ anselâsin sadakatin cariyetin ve ilmin
nafiun ve veledün salihun yed'u lehu- Hadisi şerifine tevessül eyleyüp muktezası ile emele ikdam
eden zavatı kiramdan sabika mesned niğini sadri Fetva ve serir ârayi eyyani fadlü takva akdemi w
burhani fudalâ cemiul ulûmi velhikem madinül fezaili velhimem sahibülhayrati velhasenat ve rağı
büssadakati velmeberrat Mehmet Mekki efendi ibni Mevlelmerhum Halil efendi Hazretleri hamidül mü
himüs sevab ve şakiren limün'imüsseveb niyyeti halisa ve taviyyeti muhlisa ile şuru' buyurdukları
zikriâti hususi meymenet mahsusların lieclilitmami velihkâm kıbeli şer'i münirden mezunen bilhü
küm meb'us kılınan halen beldei Ebeyubi Ensari radıyallahü anhü Rabbihilbâride mesned niğini şe
rieti ğarra a'lemi fukaha ve mutemedün hükmi ve kaza Kassamı Askeri Ali efendi sabika sadri erikei
Fetva müşarünileyh Esbağallahü na'mehu aleyh Hazretlerinin mahmiyei Kostantaniyede Nişancı paşayı
cedit Camii şerifi kurbinde vaki Devlethanelerinde huzuru müsliminde akdeylediği meclisi şer'i w
metini Ahmedi ve mahfeli dini mübini Muhammedide zikri cai evkafı celilelerine lieclittescil ve
liemril itmam kıbeli şeri'den mütevelli tayin olunan eşrafı kuzatı kiramdan Ahmet efendi mahzarın
da ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi mer'i buyurup atyebi mal ve ahseni menalimden onbin beş
yüz kuruş ifraz ve kemali imtiyaz ile mümtaz kılup Hasbeten lillâhi teala ve taleben limerzatihi
vakfı sahihi müebbet ve habsi sarihi muhalled ile vakıf ve habsedüp berveçhi âti tayini şurut ey
lediğimden maada bundan akdem Devleti Aliyyede İstanbul kazasından münfasılan Nakibül eşraf olan
öveği pederim Hoca zade merhum ve mağfurunleh Esseyit Ömer efendi nam sahibülhayrın tevliyeti ve
baki cemii şurutunun tayini bana mufavvaz vakfı olmak üzere tasarruf ve ahere bilicareteyn iycar
olunagelen mahrusei Galataya muzafe İstinye nahiyesine tabi Rumeli Hisarında Portek Ali bey mahal
lesinde vaki bir taraftan Rakım efendi bahçesi ve Said ağa ve Emir Ömer vereseleri menzilleri ve
vakfı mezburdan menzil ve tarikahas ve bir taraftan Hacegâni divani hümayundan Kirli Mehmet efen
di vakfından sahilhane ve bahçe ve bir taraftan Mevalii izamdan Benli zade Ahmet Nagit efendi w
Bahçesi ve tarikiam ve bir taraftan Kefere mahallesi ve tarikiam ile mahdut hariciye ve dahiliye

büyuti sâide ve kasır ve havız ve fıskiye ve sarnıç ve iki adet kebir su hazinesi ve hamam ve ke
bir matbah ve menba' ve kanevatına tebaiyet ile müstakil iki masura mailezizi cari ve iki adet w
âberi müştemil yevmi dört akça icarei müeccceleli bir bab menzili kebir müşarünileyh Ömer efendi
vakfı olup kezalik menzili kebiri mezbur ittisalinde vaki vakfı müşarünileyhden olup bir tarafta
mezbur Said ağa veresesi menzili ve bazan menzili kebiri mezkür ve bir taraftan tarikihas ve ba
zan tarikism ile mahdut hariciye ulyasında üç bab oda ve sofa ve dihliz ve kenif ve vustada bir
oda ve dihliz ve iki kenif ve dahiliyede iki fevkani oda ve sofa ve tahtani kezalik iki oda ve
kögk ve sofa ve dihliz ve iki kenif ve hamam ve kebir matbah ve birima ve cüneyneyi müştemil yev
mi bir akça icarei müeccceleli bir bab vakıf menzil ve kezalik Hisarı mezburda Arpaemini mahalle
sinde vaki etrafı erbaadan Baursm oğlu menzili ve tarikihas ve kahveci Mehmet Beşe menzili ve Ha
san Beşe bahçesi ve tarikism ile mahdut iki adet fevkani oda ve sofa ve dihliz ve kenif ve etraf
erbaadan taş divar ve eşcari müsmire ve ğayri müsmire ve birima ve menzili kebiri mezküre cari w
mai mezkürun lağım ve kanevat ve mebai âberi havi bihisabı terbii (seçik) zira arsası olan kebir
bahçe milkim olmağla bahçei mezbureyi müceddeden Hasbeten lillâhi teslâ vakıf ve habseylediğim
den maada kezalik Hisarı mezburda Portek Ali Bey Camii şerifi mukabilinde vaki iki taraftan Ham
mami Mehmet efendi veresesi menzilleri ve bazan dükkân ve iki taraftan tarikism ile mahdut fev
kani bir oda ve sofayı müştemil yevmi iki akça müeccceleli bir bab Bakkal ve ittisalinde bir adet
sebzeci dükkânının merhumi müşarünileyh Esseyit Ömer efendi vakfına akar olmak üzere ve bittevli
ye iştira ve shere iycar edüp ve akareti mezküreden menzili kebiri mezkür bin yüz altmış iki se
nesinden beru bilicareteyn mutasarrıflarından tedâvülü eyadi ederek kezalik icarei muaccele ve
müeccele ile mutasarrıfı olan sabika Sadri Rumeli ve Nakibül eşref merhum Derviş Esseyit Mehmet
efendi bilâ veled fevt olup fasiletlu Müfettişi Evkaf Mehmet Tahir efendinin bir kıta Hucceti w
ger'iyyesi mutaka olduğu üzere menzili kebiri mezkür mahlul ve canibi vakfı mezküre ait olmağla
shere iycarı lâzım gelmeğin onbin kuruş icarei muaccele ve yevmi dört akça icarei müeccelesile
shere iycar ve muaccelei merkumeyi bittevliye ahz ve kabzedüp hâlâ yedimde olmağın meblâğı mez
bur onbin kuruş ve halen müceddeden vakfeylediğim mezkür onbin beşyüz kuruş ile cem'an mali va
kıf yirmi bin beşyüz kuruşa bâliğ olmağla şöyle şart ve tayin eyledim ki meblâğı mecmuu mezkürun
nısfı olan onbin ikiyüz elli kuruş ile makbul ve muteber mahallerde milki sahih Bostan vesair w
kârgir makulesi müstağallât iştira olunup icarei vahidei şer'iyye ile shere iycar oluna ve meblâ
ğı mezkürden baki nısfı sheri olan onbin ikiyüz elli kuruş ile dahi kezalik milki sahih muteber
mahallerde akar iştira olunup icarei muaccele ve müeccelei misliyelerile shere iycar oluna ve x
meblâğı mezbur yirmi bin beşyüz kuruşu akara tebdil esnasında muattal kalmayup akara tebdiline
değin onu onbir hesabı üzere rehni kavi ile shere idane ve ba devri şer'i istirbah oluna ve sali
füzzikir bahçe derununda menzili kebire cari mailezizin menba' ve kanevatı olmağla bahçei mezbu
re icareteyn ile iycar olunmayup icarei vahide ile shere iycar oluna ve icareteyn ile shere iy
carı meşrut olan menzili kebiri merkumdan vesair salifüzzikir kezalik icareteyn ile iycarı meş
rut müstağallâtdan ve gerek icarei sahihe ile iycarı meşrut müstağallâtdan ve gerek berveçhi mu
harrer istirbahdan hasıla olan cümle mebâliğden icarei vahide ile iycar olunan salifüzzikir Bos
tan ve bahçe makulesi akardan maada olan sair icarei vahide ile iycarı meşrut kârgir veya ahşap
ve kârgir ile mahlut akar ve gerek ancak ahşapdan bina olunmuş akaratın tamir ve tecdidine gallâ
ti vakfı mezburdan sarfolunup tamir ve tecdid oluna ve salifüzzikir icarei vahide ile iycarı meş
rut Bostan ve Bahçelerin tecdid ve tamiratını müstecirler kendi mallarından vakfa teberruan ve
kıf için kendüler edeler ve salifüzzikir Pertek Alibey Camii şerifinde senede bir defa berveçhi
mutad Mevludi şerifi Nebevi kıraat olunup onüç vukye akide vesair envai şekerden ikiyüz adet kâ
ğıtlardan her birine yirmi beşer dirhem şeker vaz'olunup hazırundan her birine birer kâğıt şeker
its oluna ve altı vukye envai şerbetden şeker şerbeti ezilüp vakfı mezburun beş adet Nuhas kebir
Maşraba ile hazıruna ita ve iska oluna ve Camii mezbur İmamı tilâvet eylediği hatmi şerifin sevs
binı Hazreti Sultani Enbiya Habibi Huda Resuli Kibriya aleyhi efdalüt tehaya Efendimizin ruhi w
pâki purnurlarına ihda edüp ol cemiyeti âli hatmi şerif düası ile itmam olunup İmam efendiye Beş
kuruş ve alâ odi hindi vesair cümle Mevludi şerif masarifine yüz kuruş sarfoluna kezalik gallei
evkafı mezbureden Mekkei Mükerreme ve Medinei Münevvere fukarasından on adet kimesnenin her bi
rine on dörder kuruşdan cem'an yüz kırk kuruşu mütevelli yedile senede bir defa surre eminine w
teslim olunup haremeynil muhteremeyne irsal oluna ve Ulemadan bir kimesne Beldei Kostantaniyyei
pür meymenede merhum Fatih Sultan Mehmet Han Camii şerifinde hergün Birgivi risalei meşhuresini
tedris edüp gallâti mezbureden yevmi yirmi akça vazifeye mutasarrıf ola dersiyyei mezbure tarik
Medarisine ilhak olunmayup Medarisi tarik Ulemaya idhalden ib'ad oluna ve salifüzzikir Fatih Sul
tan Mehmet Camii şerifinde süluk ve rik'ada hüsnü hat ile üstadı kâmil bir Hattat kimesne Hafta
da ikigün tatil günlerinde talebeye meşk verüp talim eyleyüp gallei vakfı mezburdan yevmi oniki
akça vazifeye mutasarrıf ola ve Hisarı mezburde vaki Meydan mahallesinde ve gerek sher mahalli
münasipde milki sahih mikdarı kifaye arsai haliye iştira olunup mali vakfı mezbur ile üzerine w
kebir kârgir matbah ocağı ve ahşapdan matbah ve bir adet tahtani sağir oda bina olunup gallâti

mezbureden sarfolunub ve matbahi mezburde menkulâtdan olup kezalik vakfeylediğim kebir dört adet Nuhas kazanda altmış vukyeki üç keyl hintai münakki ve yüz vukye aseli musaffa ve onbeş vukye w kızıl Razaki üzüm ve on vukye fındık ve on vukye kuru kestane sekiz vukye Bakla ve sekiz vukye Nohut ve dört vukye Hurma vaz'olunup senede bir defa şehri Muharremül haramda cem'an yüzon kuruş sarfolunup Aşura aşı tabh ve ehalii mahalleye ve gayre ita olunan kezalik Hisarı merkumda vaki salifüzzikir vakıf matbahda yedi keyl ürzi Mısri ve yirmi bir vukye ruğani sade ve bir buçuk keyl defa zerde için ürz ve otuz vukye asel ve yirmi dirhem Zağfran bir dirhem Filfil ve ücreti tabbah ve bahai hatab vesaire yüz kuruş gallei mezbureden sarfolunup berveçhi mutad senede bir defa Pilâv Zerde tabh ve ağaç tabaklarile ehalii mahalle vesairex ita ve cümle it'am olunup ve ev kafı mezbure gallâtının bade cemiil masarif fazlası ile vakfı mezbur için milki sahih mutebar m hallerde akar iştira olunup icareteyn ile ahere iycar oluna ve masarifi vakfa vâfi ve kâfi iyrad hasıl ve temam olduktan sonra baki kalan bilcümle gallâtın nısfı ile kezalik vakfı mezbur için w akar iştira ve icareteyn ile ahere iycar olunduktan sonra baki nısfı aheri evlâdım ve evlâdı ev lâdı evlâdım beyninde batnen bade batnin berveçhi müsavat tevzi' ve ita oluna anların vefat ve inkırazından sonra gallei merkumeden nısfı mezbure uteka ve etiktım beyninde alasseviye taksim ve ita oluna ve Bifadlillâhi teslâ ömri azizim mütemadi olup lâbisi libasi müsteari hayat olduk ca evkafı mezbureye kendim mütevelli olup sadayi ircii kügi cana reside oldukda oğlum Müderrisi ni kiramdan Asım Mustafa efendi mütevelli olup yevmi yirmi akça tayin olunan vazifei tevliyete mutasarrıf ola badehu kızım Fatımatüzzehra Hanım mütevelliye olup vazifei mezbureye mutasarrıfe badeha oğlum Asım Mustafa efendinin aslahi evlâdı ve evlâdı evlâdı mütevelli olup anlardan sonra kerimem mezbure Fatma Hanımın kezalik evlâdı ve evlât ve evlâdının aslahı mütevelli ola ve bedel inkıraz Neuzü billâhi min kahril feyyaz re'yi Hakimüş şeri'le bir mütedeyyin ve müstakim kimesne mütevelli tayin oluna ve yevmi yedi akça vazife ile kitabet ve terkimi hesaba kadir kimesne kâtip ve yevmi yedi akça vazife ile bir müstakim ve mutemet kimesne cabi ola evkafı mezbure Devleti w Aliyyede Şeyhülislâm ve Müftül enam olan zatı valâ şanın tahtı nazareti aliyyelerinde âsude olup senede bir kerre mürtezika huzurunda evkafı mezburenin muhasebesi rü'yet olunup harcı defteri w muhasebe dokuzyüz akça verile ve şurutu evkafı mezburenin tebdil ve tağyiri ve taklil ve teksiri biddefaat merreten bade uhra yedimde ola mururi eyyam ve küruri a'vam ile şurutu mezküreye riayet mütazzir olursa gallâti merkume mutlaka fukarai müslimine sarfoluna deyu tayini şurut ve tebyini kuyud birle meblâği mecmuu mezkür yirmi bin beşyüz kuruş ile marüzzikir menziller ve dükkân ve Bahçeyi mütevellii mezbur Ahmet efendiye teslim oldahi vakfiyet üzere kabz ve tesellüm edüp evka fı saire mütevellileri misillu tasarruf eyledi dediklerinde ğibbetasdikiş şer'i vettahkikilmer'i vâkıfı müşarünileyh Hazretleri inanı kelâmını semti rucu'a atf ve istirdada sarf buyurup vakfı nükud ve ana müteferri' olan şuruti kuyud inadel eimmetis selâsetin naharir aleyhim rahmetil me likül habir ğayri sahih olup ve vakfı akar eğerçi İmamı akdem Himamı efham Ebuhanifetel küfi cu ziye bilhayri ve küfi Hazretlerinin Mezhebi hatirlerinde sahih olup lâkin lüzum ile mersum olma mağla evkafı mezküreden rucu' edüp milkiyyet üzere istirdad ederim dediklerinde mütevellii mume ileyh cevabı sedide mütesaddi olup eğerçi hal bastolunan minval üzredir lâkin vakfı nükud ve ana mutazarrı' olan şurut ve kuyut Hazreti İmamı Züfer aleyhir rahmetil melikül ekberden Muhammed bi ni Abdullahil Ensari aleyhi rahmetil bâri rivayeti üzere sahih ve vakfı akar İmamı Rabbani Ebuyu suf Mezhebi şerifinde vâkıf mücerret vekaftü demekle ve fadıli Rahmani İmamı Muhammed bini Hasa niggeybani re'yi seditlerinde teslim ilelmütevelli ve zikri te'bid ile lüzum ârız olur deyu red ve teslimden imtina' edüp mevlânayi mezbur huzurunda müterafian ve her biri mübteğasınca faslü hasme taliban olduklarında mevlânayi mezbur dahi tarafeynin kelâmlarına nazar ve mennaun lilhayr olmakdan hazer edüp alâ kavli menyerahü minel eimmetil müçtehidin vakfı nukudun sihhatine ve vak fı akarın sihhat ve lüzumuna âlimen bilhilâf hükmi sahihi şer'i ettikten sonra vâkıfı müşarünileyh Hazretleri tekrar nizaa şuru' buyurup eğerçi vakfı nükud hükmi mezbur ile sihhat buldu lâkin İma mı Azam mumaileyh rahmetullahi aleyh Hazretleri katında sihhat lüzumu müstelzime olmamağla vakfı mezburdan benim için rucu'a meknet ve fesih ve iptaline kudret olmağin vakfı nukudu merkumeden w bu veçh üzere rucu' eyledim deyüp davayi istirdad edicek mütevellii merkum yine mütesaddii cevabı ba sevab olup eğerçi İmamıazam müşarünileyh Hazretleri katında sihhat lüzumu müstelzime değildir lâkin İmameyni himameyn aleyhimarrahme indlerinde sihhati vakıf lüzumundan ğayri müfarikdir deyu tekrar mürafaa ve müdafaa edüp kazai sabıkı ihkâm ve lüzumu vakfı nükuda dahi kaza iltimas etmeğin mevlânayi mumaileyh dahi şeraiti hükmi mürai olduğu halde vakfı nukudu mezkürenin lüzumuna dahi hükmi sahihi şer'i ve kazai sarihi mer'i eyledi̇ğini mahallinde ketb ve tahrir ve badehu ümensi w şeri'le meclisi şer'a gelüp alâ vukuihi inha ve takrir etmeğin badettenfiziş şer'i evkafı mezküre ve zımnında olan şurutu mezbure sahiha ve lâzime olup nakz ve nakizına mecal muhal ve adimülihti mal oldu. (Femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddilunehu innallahe se miun alim) ve ecrülvâkıfi alel hayyil cevadil kerim cera zalike ve hurrire filyevmittasi' velişri ne min cemazelulâ lisene aşere ve mieteyn ve elf.

ŞUHUDÜLHAL

devamı diğer sahifededir.

Mekkei Mükerreme payesile sabika Şamı şerif kadısı Mustafa Recih efendi. Sabika Şamı şerif kadı_
sı Defterdarı şeyh zade Mehmet efendi. Sabika İzmir kadısı kebiri zade Esseyit Abdurrahman efen_
di. Sabika Yenişehir Fenar kadısı Koyun bey zade Mir Mehmet Mekki efendi. Mısır Kahire kadısı w
Benli zade Ahmet Reşit efendi. Müderrisini iramdan Samakoy zade Ahmet Necip efendi. Müderrisini
iramdan Hammami zade Mehmet Reşit efendi. Müderrisini iramdan Murad efendi zade Mehmet Arif w
efendi. Müderrisini iramdan kalyoni zade Esseyit Mehmet Emin efendi. Müderrisini iramdan Vefa
şeyhi Esseyit Abdullah efendi dersiam. Müderrisini iramdan İsa zade Esseyit Mehmet Rıza efendi.
Müderrisini iramdan İsa zade Esseyit Mehmet Selim efendi. Müderrisini iramdan Vezirköprülü za_
de Mehmet Asım Beyefendi. Müderrisini iramdan kâtip zade Mehmet Emin efendi Telci zade. Müderri
sini iramdan Gelibolulu Ahmet efendi Dersiam. Bursa Müderrisinden Hattat Sandalcı zade Bursavi
elhac İbrahim efendi. Bursa Müderrisinden Giresunlu Hasan efendi. Eşrafi kuzatdan Elhac Abdullah
efendi. Eşrafi kuzatdan altınıçok zade elhac Mehmet Sadullah efendi. Eşrafi kuzatdan kadı zade
Esseyit Mehmet Emin efendi. Kuzatdan Bebek İmamı zade Mehmet Emin efendi. Kuzatdan Derviş melâli
Mehmet Emin efendi. İsmail efendi Cami İmamı hacı Kurra zade İsmail efendi. Eyubiensaride Nişan_
cılar İmamı Abdullah efendi ibni Ömer. Takyeciler İmamı Mehmet Sait efendi. Takyeciler İmamı za_
de Ahmet efendi. Molla Mehmet Emin tabii Recih efendi. Başçukadar Mehmet Musa tabii Recih efendi
Molla Mehmet Nuri tabii Kebir zade Abdurrahman efendi. Molla Mehmet Emin tabii Benli zade Ahmet
Reşit efendi. Molla Abdülhamit tabii Benli zade Ahmet Reşit efendi. Molla Salih tabii Samakoy za_
de Ahmet Necip efendi. Molla Ali tabii şeyh zade efendi. Molla Hasan tabii Mekki Beyefendi. Mol_
la İsmail tabii Mekki Beyefendi. Başçukadar elhac Mustafa tabii Mekki Beyefendi. Karamehmet ta_
bii Asım Beyefendi. İmam Mehmet Tahir ibni Hafız Ahmet tabii şeyhülislâmı sabik müşarünileyh Haz
retleri. Lilari Esseyit Mehmet Emrullah ibni Esseyit Abdullah tabii şeyhülislâmı sabik müşarün_
ileyh Hazretleri. Duhani Ahmet efendi tabii Şeyhülislâmı sabik müşarünileyh Hazretleri. Arabkir_
li Ömer ibni Osman tabii şeyhülislâmı sabik müşarünileyh Hazretleri. Hafız Süleyman ibni Hüseyin
tabii şeyhülislâmı sabik müşarünileyh Hazretleri. Saraç İbrahim ibni Mustafa tabii şeyhülislâmı
sabik Müşarünileyh Hazretleri. Müezzin Hafız Esseyit Hüseyin ibni Hasan tabii şeyhülislâmı sabik
müşarünileyh Hazretleri.

İdare Meclisinin 16/12/940 tarih ve 917 sayılı kararı uyarınca kayd ve tescil edilmiştir. 21/12/1951

Daktilo :
K.Akarsan

Memur

Mümeyyiz.

Müdür ve.

U.No: 18
H.No: 1

Dolap'da (73) numarada mukayyet (Saraylı Nurissetir kalfa ibneti Abdullah vakfı)na ait 1281 tarihli vakfiyenin örneğidir :

Mâ fihi min vakfinnukud alennehcil mebsut fehakeme
bi sihhetihi vellüzumi filhususi velumum ledel_
kâtibil mürsel litescili hazel emril mübec_
cel sümme cae ileyye ve ahbere bizalike
feneffezte hükmehu ve enelfakir ilâ
Rabbihil mecid Süleyman efendi
zade Esseyit Ahmet Reşit el_
müfettiş liumurilevkaf
Ğufire lehüma

Mühür
Esseyit Ahmet
Reşit

İşbu Mühür aslına uygundur.
7/12/940
İstanbul Müftülüğünün resmi
Mührü ve imza

Hamdi bihad ve sanayi lâyuad ol Halıkı kâinat ve raziki mevcudat vâkıfı zamairi âdem ve kâ
şifi sarairi âlem Hazretlerine lâyik ve sezadır ki mir'ati kulubi Mü'minini enveri Tevfik ile w
müzeyyen ve mücellâ ve uyuni bessiri Müslimini kühli hidayet ile mükâhhal ve muhallâ eyledi Cel
le celâlühu ve amme nevalühu velâilâhe ğayrühu ve tuhafi Tahiyyati ğayri madud ve nutafi tesli_
mati ğayri mahdud ol Cenabı Risaletpenahi Nübüvvet destikâhi efdali efradi beşer şefii ehli mah
şer pişuveyi Enbiyai mürselin muktedayi evvelin ve ahirin Ahmet Müçteba Muhammed Mustafa sallal
lahü tealâ aleyhi vesellem Hazretlerinin Ravzai mutahherelerine olsun ki nizami âlem ve intizami
ahvali beni âdem anların şeriati ile sabit ve dâimdir ve dahi evlâdi kiram ve ashab ve ahbabi w
zevilihtiramları üzerlerine olsun ki her biri turuki hakka hadi ve sübüli tevfike münadilerdir
Rıdvanullahi tealâ aleyhim ecmain. EMMA BADÜ : İşbu kitabı vakfiyei celiletüşşan ve ceridei w

EK.24: Yahya Tevfik Efendi'ye ait 17 Şubat 1203 (h. 21 Cemaziyelevvel 1203) tarihli Arapça vakfiyesinin ve bu vakfiyeye ait zeylin 10 Mayıs 1790 (h. 25 Şaban 1204) tarihli Arapça zeylinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 581:459/432).

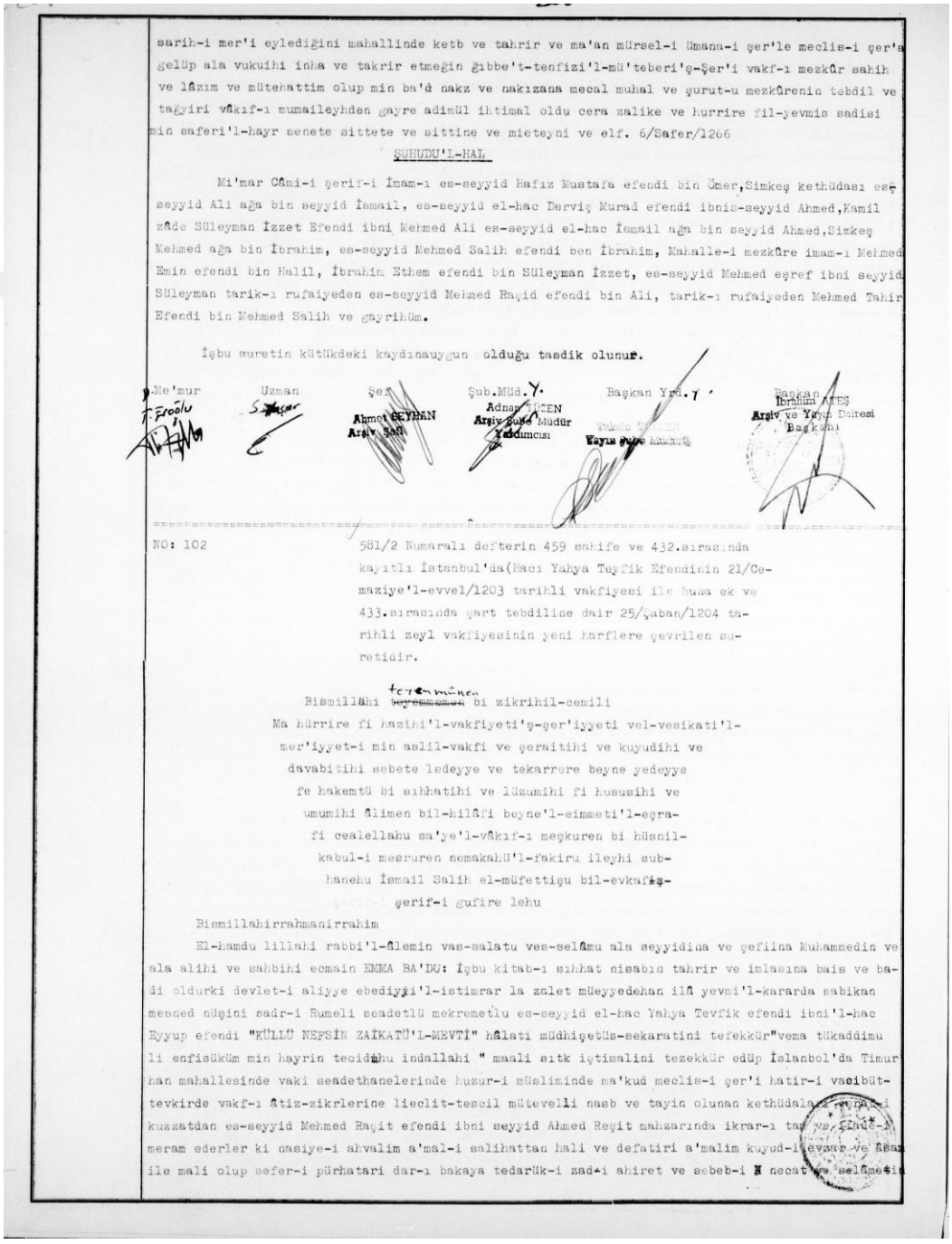

sarih-i mer'i eylediğini mahallinde ketb ve tahrir ve ma'an mürsel-i ümana-i şer'le meclis-i şer'a gelüp ala vukuihi inha ve takrir etmeğin ğibbe't-tenfizi'l-mü'teberi'ş-Şer'i vakf-ı mezkûr sahih ve lâzım ve mütehattim olup min ba'd nakz ve nakızana mecal muhal ve şurut-u mezkûrenin tebdil ve tağyiri vâkıf-ı mumaileyhden gayre adimül ihtimal oldu cera zalike ve hurrire fil-yevmis sadisi min saferi'l-hayr senete sittete ve sittine ve mieteyni ve elf. 6/Safer/1266

ŞUHUDU'L-HAL

Mi'mar Câmi-i şerif-i İmam-ı es-seyyid Hafız Mustafa efendi bin Ömer,Simkeş kethüdası es-seyyid Ali ağa bin seyyid İsmail, es-seyyid el-hac Derviş Murad efendi ibnis-seyyid Ahmed,Kamil zâde Süleyman İzzet Efendi ibni Mehmed Ali es-seyyid el-hac İsmail ağa bin seyyid Ahmed,Simkeş Mehmed ağa bin İbrahim, es-seyyid Mehmed Salih efendi ben İbrahim, Mahalle-i mezkûre imam-ı Mehmed Emin efendi bin Halil, İbrahim Ethem efendi bin Süleyman İzzet, es-seyyid Mehmed eşref ibni seyyid Süleyman tarik-ı rufaiyeden es-seyyid Mehmed Raşid efendi bin Ali, tarik-ı rufaiyeden Mehmed Tahir Efendi bin Mehmed Salih ve gayrihüm.

İşbu suretin kütükdeki kaydınauygun olduğu tasdik olunur.

Me'mur Uzman Şef Şub.Müd. Başkan Yrd. Başkan

Ahmet ŞEYHAN Arşiv Şefi

Adnan İÇEN Arşiv Şube Müdür Yardımcısı

İbrahim ATEŞ Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanı

NO: 102

581/2 Numaralı defterin 459 sahife ve 432.sırasında kayıtlı İstanbul'da(Hacı Yahya Tevfik Efendinin 21/Cemaziye'l-evvel/1203 tarihli vakfiyesi ile buna ek ve 433.sırasında şart tebdiline dair 25/Şaban/1204 tarihli zeyl vakfiyesinin yeni harflere çevrilen suretidir.

Bismillâhi tevemmâne bi zikrihil-cemili

Ma hürrire fi hazihi'l-vakfiyeti'ş-şer'iyyeti vel-vesikati'l-mer'iyyet-i min aslil-vakfi ve şeraitihi ve kuyudihi ve davabitihi sebete ledeyye ve tekarrere beyne yedeyye fe hakemtü bi sıhhatihi ve lüzumihi fi hususihi ve umumihi ilmen bil-hilâfi beyne'l-eimmeti'l-eşrafi cealellahu sa'ye'l-vâkıf-ı meşkuren bi hüsnil-kabul-i meşkuren nemakahü'l-fakiru ileyhi subhanehu İsmail Salih el-müfettişu bil-evkafiş-şerif-i gufire lehu

Bismillahirrahmanirrahim

El-hamdu lillahi rabbi'l-âlemin vas-salatu ves-selâmu ala seyyidina ve şefiina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain EMMA BA'DU: İşbu kitab-ı sıhhat nisabın tahrir ve imlasına bais ve badi oldurki devlet-i aliyye ebediyyü'l-istimrar la zalet müeyyedehan ilâ yevmi'l-kararda sabikan mesned nüşini sadr-i Rumeli seadetlü mekremetlü es-seyyid el-hac Yahya Tevfik efendi ibni'l-hac Eyyup efendi "KÜLLÜ NEFSİN ZAİKATÜ'L-MEVTİ" hâlati müdhişetüs-sekaratini tefekkür"vema tükaddimu li enfisükum min hayrin tecidühu indallahi " maali sıtk iştimalini tezekkür edüp İslanbol'da Timur han mahallesinde vaki seadethanelerinde huzur-i müsliminde ma'kud meclis-i şer'i katir-i vacibüt-tevkirde vakf-ı âtiz-zikrlerine lieclit-tescil mütevelli nasb ve tayin olunan kethüdalarından kuzzatdan es-seyyid Mehmed Raşit efendi ibni seyyid Ahmed Reşit mahzarında ikrar-ı tam ve [illegible] meram ederler ki nasiye-i ahvalim a'mal-i salihattan hali ve defatiri a'malim kuyud-ı hayrat ve hasan ile mali olup sefer-i pürhatari dar-ı bakaya tedarük-i zad-i ahiret ve sebeb-i necat ve selâmet

olmasını ümidi sadık ve ricayi vasık ile la lil-ağradit-dünyeviyye bel-lil-matalibi'l-uhreviyye bais-i seadet-i dareyn olan ulum-i nafia-i meşruayi ta'zim zımnında talebe-i ulumun muhtaç oldukları sükınaları hususuna ianet niyet-i halisesi ile ba senedat-i şer'iyye malik olduğum mahmiyye-i İstanbol'da pirinççi Sinan Mahallesinde malumül hudud arsa-i haliye üzerine mücededen bina eylediğim onsekiz bab hücürat ve vasatında dersane ve ittisalinde hariciye ve dahiliyesinde malumül-müştemilat bir bab menzil ve medreseye cari bir masure mai leziz-i vesair hukuk ve merafik-i havi medrese-i ve yine ba hüccet-i şer'iyye şiraen yedimde mülküm olan mahmiyye-i mezburede Ali paşayi âtik mahallesinde bir taraftan ba' zan Kassam katib-i Osman efendi menzil-i ve ba'zan Mehmed EMİN efendi menzil-i ve ba'zan Şerife Fatıma binti'l-hac Hasan mütesarrife olduğu iki bab menziller ve ba'zan mizraklı zâde Mehmed Said Efendi menzil-i ve ba'zan diğer Osman efendi menzil-i arsası ve ba'zan tarik-ı has ve üç taraftan tarik-ı âmm ile mahdud tulen ve arzan takminen üçbindörtyüz zira' arsa ve derununda kebir bi'rima ve havz ve eşcar-ı müsmire ve gayri müsmire ve cevanib-i erbaadan taşduvar ve sokak kapusunu ve derununda mezbur Mehmed Emin efendi menzil-i canibinde fevkâni iki bab oda ve tahtında ahuru müştemil bir bab yoğurtçu kârhaneli mülk bostanını ve yine mahmiyye-i mezburede kurt ağa çeşmesi kurbunda bir taraftan kuyumcu Anton zimmi menzil-i ve bir taraftan gözlemeci menzil-i ve ba'zan hace kadınmenzil-i ve bir taraftan ba'zan Veli efendi ve ba'zan İbrahim ağa menzil-i ve bir taraftan tarik-ı âmm ile mahdud tahtani ve fevkâni odaları ve bi'rimave bir miktar havluyu müştemil mülküm olan kadim-i ermeni odalarını ve kezalik mahmiyye-i mezburede debbağzâde el-hac Hasan Mahallesinde etraf-ı erbaadan Rabia hatun vakf-ı menzil ve ba'zan mektep ve ba'zan Seyyid İsmail Efendi arsası ve Yazıcızâde ve Eyyup ağa bağçeleri ve tarik-ı âmm ile mahdud derununda bir hammam ve bir taşoda ve iki bostancı odası ve üç bi'rima ve bir kebir bostan kapusu ve havz-ı ma ve derununda merhum Osman efendi vakfından yevmi bir akçe mukataalı ve mülk hükmünde yediyüz zira' arsa ve kezalik haremeyni şerifeyn vakfından yevmi bir akce mukataalı yüzelli zira'Mahalli ve etraf-ı erbaadan taş duvar-ı ve eşcar-ı müsmire ve gayri müsmireyi müştemil mülk bostanımi ve kazilik mahmiyye-i mezburede Zirek kurbunda kassap Timurhan mahallesinde iki taraftan Nalbur el-hac İsmail ağa bahçesi ve iki taraftan tarik-ı âmm ile mahdud bir bi'rima ve bir miktar bağçeyi müştemil terbian ber vechi tahmin üçyüz zira' muhtarık mülk menzil arsa-i memlukemi ve kezalik mahmiyye-i mezburede Davut Paşa iskelesi kurbunda Kassam İlyas mahallesinde kâin bir taraftan el-hac Ebu Bekir mahzen-i ve bir taraftan Fethiban Hatun menzil-i ve bir taraftan Haffaf el-hac Mustafa mahzeni ve bir taraftan tarik-ı âmm ile mahdud ve fevkâni bir bab oda ve bir suffa ve tahtında bir bi'rima-i müştemil ba hüccet-i şer'iyye mülküm olan bir bab kömürcü mahzen-i ve kezalik mahmiyye-i mezburede Kalenderhane mahallesinde kâin bir taraftan Mustafa ağa menzil-i ve bir taraftan halen kethüdayı sadr-ı a'zam Nazif Ahmed efendi bağçesi ve bir taraftan Mustafa efendi menzil-i ve bir taraftan tarik-ı âmm ile mahdud seksenaltı zira' arsa üzerine mebni fevkâni bir bab oda ve suffa ve tahtan-i bir bab sağir oda ve kenif ve matbah ve havluyu müştemil mülk menzilimi ve kezalik mahmiyye-i mezburede Zindan kapusu dahilinde vaki bir taraftan Karizhanı ve bir taraftan duhani mahzeni ve bir taraftan cüdür-i hüsn ve tarafı rabi-i tarik-ı âmm ile mahdud iki bab mülk mahzen ve fevtlerinde dört bab oda ve kenif ve tahtında ahşabdan bir oda ve havluyu müştemil lazhani demekle ma'ruf bir bab mülkhan otuzdörtbuçukseham itibariyle onbuçuk sehmi şayiinin yirmidört sehm itibariyle ondört sehm mebia memlukemi ve kezalik hüccet mübayaası natık olduğu vecih üzere hanı mezkûrdan Arapzâde Arif efendiden iştira eylediğim babasından müntakil hisse-i muayyene-i malumeyi ve yine Çelebi oğlu mahallesinde etraf-ı erbaadan el-hac Ömer ve Ebu Bekir efendi mülkleri ve ağa hanı ve tarik-ı âmm ile mahdud bir bab mülk menzil ve tahtında bir ekserci dükkânını bi cümleti'l-hukuk-i vel-merafiki halisen livechillahi vakf-ı sahih-i şer'i ile vakf ve habs edüp şöyle tayin-i şurut ve tebyin-i kuyud eyledim ki medrese-i mezbureye müttesil müceddeden bina eylediğim menzilde müderrisi olan kimesne sakin ola ve iktiza eden cüz'i ve külli ta'mirat-ı malinden etmeyüp taraf-ı vakftan ta'mir oluna ve medrese-i mezburenin onaltı bab hücrelerinin her birinde talebe-i ulumdan tahsil-i uluma sai ve müteehil olmayup azb ve mücerred ve süknaya muhtaç fukara-i talibinden birer kimesne müferrid ve müstekillen iskan olunup hadim ve mahiyete muhtac olduklarında hüsnü hal sahibi müteehhi ve salih reçüli kamil istihdam eyleye ve cömer namıyle şabi emret ve mazanne-i tühmet hadim istihdamdan men olunalar muhalefet edeniolur ise hücresinden ihrac oluna ve mülazımani hücürat için i'dad

olunan medrese köşesinde bir bab ve mağsele müttesıl bir bab hücreler mülazımın hücreleri namı ile müsemma olup hücrelerde hüsnü hal sahibi ikişer ve dahi ziyade mülazım-ı hücre talipler iskan olunup salifü'l-beyan onaltı bab hücürattan teehü'l-veyahut aher vechile hücre münhalle oldukça mülazımından ahak ve akdem-i iskân oluna ve medreseye muttasıl halı konulan mahal makabir-i mevtayi müslimin içün muayyen olup mütevelli ve nazır-ı vakıf rey' eyledikleri meyid def'in oluna ve nukud-u mevcudumden altıbin kuruş ifraz ve halisem livechillahi vakf ve habs ile mümtaz eyleyüp şöyle şart eyledim ki zikrolunan bostanlar ve emlâk-i mevkufa yed-i mütevelli ve icare-i vahide-i misliyesi ile talibine sahihan icar olunup ve nukud-i mevkufe-i mezkûre rehni kavi ve kefil-i mel-i yahut ikisinden biri ile onu onbir hesabı X ve ledel-iktiza noksanı ile ber vechi şehri devr ve ilzam-i rıb' olunup hasıl olan icarat ve nemadan yevmi seksener akçe müderris vazifesi olup medrese-i mezkûreye müttasıl olunan menzilin süknası medresenin müderrislerine meşruta olup menzil-i mezkûrda evvelen ahfillah mütebassır ve âgah âlim-i âmil faziletlu debbağzâde Mustafa efendi tedris şart-ı ile sakin olup eyyam-ı üsbu'dan ihtiyar eylediği iki günde sükkân-ı medreseden ve aherden hazır olanlara tefsir-i şerif ve hadis ve fıkh makulesi ulum-i nafia tedris eyleyüp akab-i dürüste bu abd-i mu'taci duai hayr ile yad eyleyeler mumaileyh Mustafa efendi hayatta oldukça medresede ve menzilde sakin olup beher yevm vazife-i muayyenesine mutasarrıf ola her ne zaman hizmet-i tedristen keffiyetsizlik vukuunda yerlerine mütevelli ve nazır-ı vakfımın arz ve marifetiyle tedrise sahib-i iktidar mütteği ve dindar kimeseye tevcih olunup şurut-i muharrere mezkûre üzere tedrisine ve menzilin süknasına ve vazife-i muayyenesine mütesarrıf ola ve müderris olan kimesne tarik-ı müderris ise kabilel mensib hayatta oldukça mütasarrıf olup tedris iken müteveffa yahut mensib ile kamreva olduklarında şurut-u mezkûre ile aher müstehakkına tevcih oluna ve medrese-i mezkûreye mütesarrıf olanlar ahere ferağ ve kasriyet etmeyeler ve kasriyet murad ederlerse itibar olunmaya ve vefat ederlerse sair cihat misüllü evlâdlarına verilmeyüp müstehakkına verilmek hususu ehemmi şurut-i mütehakkimemden olmağla tevcihat-ı ilmiyeyi faiz meşayık-ı islâmiye hazarat-ı "İNNALLEHE YE'MURUKÜM ENTÜEDDÜ'L-EMANATİ İLA EHLİHA" nassi kerimi ile amel buyurup aslah ve erşahi mevcut ve talip iken hilâfi şurut tevcihden mücanebet buyuralar ve vasat-ı medresede bina olunan mihrab-i dershane ve müştema-i müslimine imamet etmek içün müderris efendinin muhtar-i talebe-i medresede mevcut ve mukr-i bir kimesne imam olup evkatı hamse duhulunda bab-i mescidde kıraet-i ezan ve mihrabda ikamet ve imamet eyleyüp yevmi altı akçe vazifeyemutasarrıf ola ve imam olanlar mescidin mum ve kanadilini ikad ve mescid-i tathir ve muhafazasına takayyüt eyleyüp hizmeti mukabelesinde yevmi iki akçe kayyımlık vazifesine mutasarrıf ola ve müderris efendi marifeti ile sükkani medreseden bir münasib kimesne bevvab tayin olunup subhu mesa bab-i medreseyi açup kapamak ve civarında olan sağir çeşmenin tasini akşam kaldurup sahab asmak vesair güruhi bevvabane müteallik hademat-i ru'yet eyleyüp yevmi sekiz akçe vazifeye mutasarrıf ola ve medreseye icra olunan ba temessük mai leziz-i carinin icare-i muayyenesi olan yevmi iki akçe icare-i müeccelesi iradat-ı vakfımızdan mahalline eda oluna ve zikr-olunan mai carinin yollarının ta'mir ve termimine müteayyin olan âbi rahiye yevmi dört akçe vazife verile ve balada mastur vakıf mütevelli içün muadd olan mahalle müttesıl hücrede sakin olan talib türbedar olup makbereyi tathir ve muhafazaya mukayyet oldukça hizmeti mukabelesinde yevmi üç akçe vazifeye mütesarrıf ola ve civar-ı medresede vaki mektep hocesi Melik imam denmekle ma'ruf kudretü hameleti'l-kur'an hafız el-hac Mustafa efendi ibniHasan ağa Şeyhü'l-kurra tayin ve imamlık hafız Osman efendi ibniş-şeyh Mehmed Efendi halife-i evvel ve hafız Mehmed halife-i Sani tayin olunup eyyam-ı üsbu'dan her isneyn ve hamis günleri dahva-i kübra vaktında medrese-i mescide akd-ı encümen talim eyleyüp hazret-i kur(an-ı kerimden tilavet ve vucuhi kıraetten ma teyessere taallümüne talip olan kimesnelere âdab-ı hıfz ve tilavet üzere erbabına göre tilavet ve kıraet-i sab'a ve aşere vesair vucuhati talim hususuna bezl-i makdur eyleyüp şeyhü'l-kurra efendi taraf-ı vakıftan yevmi oniki akçe vazifeye ve halife-i evvel yevmi üç akçe vazifeye ve halife-i sani yevmi iki akçe vazifeye mutasarrıf olalar bi emrillahi teala cihetleri münhalle oldukda inhilâli tedriste beyan olunan şuruta muraad olunarak mütevelli teskeresi ile şeyhü'l-kurra halife-i evvel ve halife-i sani nasb ve tayin olunup müstehak oldukları vazifeleri itâ olunu ve halen mektupçuluk hizmetimizde olan Hasan efendi ibni vakf-ı mezburuma kâtip olup

irâdat ve masarifi ala vechis-sıha defter-i vakfa kayd ve iktiza eden senedat ve tezakir ve temessükat-ı zabt ve tahrir hususuna takdim eyleyüp beher yevm altı akçe vazifeye mütesarrif ola kezalik kilercilik hizmetinde olan el-hac Hüseyn bin Ahmed cabi-i vakıf tayin olunmakla hasılat-ı vakfı cem' ve tahsil ve mesarif-i muayyenesine isalda istikamet ile eda-i hizmet eyleye yevmi altı akçe vazifeye mütesarrif ola ve mütevelli olanlar yevmi yirmi akçe vazifeye ve nazır-ı vakıf olanlar yevmi onaltı akçe vazifeye mutasarrıf ola ve derununu mescid ve medresenin mahalli muayyenesinde ledel-iktiza ikad olunacak şumu' ve kanadilin mesarif-i lazimesi taraf-ı vakıftan eda ve me'mur olanlara eda-i hizmet etmelerine tembih oluna ve hattab mevsiminde her hücre sahiblerine birer çeki müderris efendiye altı çeki cem'an yirmi dört çeki hattap aliverilüp ve kezalik vakt-ı münasibde hücre sahiblerine yüz vakiye ve müderris efendiye altıyüz vakiye cem'an ikibindört vakiye kömür aliverilüp bahaları taraf-ı vakıftan eda oluna ve nukud-u mevkufenin ledel-i'mal hasıl olan neması ile müsakkafat icarat-ı ile muktezayi vakt ve hale göre akar iştira olunmak hususu re'yi mütevelliye ihale ve tefviz olunmakla fazla-i vakfi izaatdan haşiyet ve münasibiyle akar alınup vakfa zamm ve ilhak olunmasına sarf-ı makdirat oluna ve vakf-ı mezkûrunun tevliyetine evvelen bu müstağrık zemb-i kesir mütevelli vemumur-u vakfa hasbema maşae vahtare mutasarrıf olup şerait-i vakfının tebril ve tağyir-i ve mesarif ve vazifenin taklil ve teksiri merreten ba'da uhra ve kerreten ğibbe ulâ yed-i meşiyetimde ola be emrillahi teala Ümidvarî ve niyazkâr olduğum vecih üzere ba hüsnü hatime kaza-i nahab ve likayi rab eylediğimde ekber evlâdım hace şerife Saide hanım mütevelliye olup yevmi yirmi akçe vazife-i tevliyete mütesarrif ola ve hemşiresi Şerife Hasena hanım nazır-ı vakfım olup yevmi onaltı akçe vazife-i nazarete mütesarrif ola mumaileyha hace Şerife Saide hanım dar-ı bakaya irtihal eyledikte nazır-ı vakıf Şerife Hasena hanım mütevelliye-i vakıf olup ekber-i ahfadım es-seyyid el-hac Mehmed Siddık nazır-ı vakıf ola mezbure Şerife Hasena'dan sonra mezbur es-seyyid el-hac Mehmed Siddık efendi mütevelli olup biraderi küçük hafidim es-seyyid Mehmed Ma'ruf efendi nazır-ı vakıf ola ba'dehu es-seyyid Muhammed Ma'ruf mütevelli-i vakıf olup ahfer hafidim es-seyyid Mehmed Şefik efendi nazır-ı vakıf ola vel-hasıl bu tertib üzere evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın sinnen ekberi mütevelli ve derununda olan nazır-ı vakıf ola el-iyazu billahi'l-feyyaz evlâdım münkariz olurlarsa akrab-i akrabama ve bade'l-inkıraz re'yi hakime müfavvaz ola ve vakf-ı mezburum meşayık-ı islâmiye hazeratının nezaretlerinde mahmi olup müfettiş-i evkaf efendiler ledel-iktiza muhasebesini ru'yet eyleyeler ve mürur-u eyyam ve kürur-u a'vam ile şurut-u mezkûreye riayet mütezazzire olur ise hasile olan gallatı vakıf harameyni muhteremeyn şerrefehumallahu teala fit-dareyn fukarasına müebbeden sarfolunu deyu ta'yin-i şurut ve tebyin-i kuyud eyleyüp medrese ve hücürat ve akarat ve nukud-i mezkûreyi fariğan-aniş-şevağil mütevelli merkum es-seyyid Muhammed Raşid efendiye teslim eylediğinde oldahi tesellüm ve kabz vesair mütevelli-i evkaf misüllü tasarruf eyledi dedikte mütevelli-i merkum mukurri müşarunileyhi kelimat-ı meşruhalarında vicahen tasdik ve şifahen tahkik eyledikten sonra Vâkıf-ı müşarunileyh esbegallahu aiamehu aleyh inaai ihtiyarlerin taraf-ı ahere sarf ile iade-i kelâm edüp eimme-i din-i mübin ve ecille-i eşrafi müctehidin rıdvanullahi teala aleyhim ecmain hazaratının vakf-ı akar ve nukud sihat ve lüzumundan iktilaflerin tezekkür hususan sahib-i mezhebimiz imam-ı azam ebu Hanife Numan bin Sabit el-kûfi cuziye bil-hayr-i ve kûfiye hazretlerinin indi âlilerinde vakf-ı akar gayri lazım ve vakf-ı nukud dahi indel-eimmetis-selase batıl ve zımnında olan şurut ve kuyud atil-ve benim için bab-i rucu' ve istirdada meftuh olmakla vakf-ı mezburumdan rucu' eylediğime binaen matbuz-i olan bil-cümle akar ve nukud kel-evvel mülküme redd ve teslimine tenbih olunmak matlubumdur dediklerinde mütevelli-i merkum cevab-ı bak sevaba tasaddi ile gerci hakikat-ı hal bast olunan minval üzeredir lâkin imam Ebu Yusuf indinde Vâkıf mücerred ve kaftü demekle vakf-ı caiz ve imam Muhammed hazretleri indinde teslim-i ilel-mütevelli olundukda sahih ve lazım olup ve vakf-ı nukud imam-ı ensari rivayeti üzere imam Züfer hazretleri indinde sahih ve lazım olmakla redd ve teslimden imtina birle hakim-i muvakkı-i sadr-i kitap tuba lehu ve hüsnü meab efendi huzurunda müterafian ve muktezayi şer'ile faslu hasme taliban olduklarında hakim-i hasım Müşarun ileyh dahi tarafeynin kelamına ba'den nazar mennaü'l-hayr olmaktan hazer eyleyüp alimen bil-hilâfi beyne'l-eimmeti'l-eşrafi ala kavli men yücevvizühü veyarahu evvelen vakf-ı merkumun ve şurutunun sihhatına ve saniyen lüzumuna hükm-i sahih-i şer'i ve kaza-i sarih-i mer'i edüp buyurmaları ile min ba'd vakf-ı mezbur sahih ve lazım olup nakz ve nakzına mecal muhal oldu "FEMEN BEDDELEHU BA'DEMA SEMİAHU FEİNNEMA

İSMUHU ALELLEZİNE YUBEDDİLUNEHU İNNALLAHE SEMİUN ALİM" ve ecrü'l-vâkıf-ı alallahi'l-cevadi'l-kerim-i velhamdulillahi evvelen ve ahiren cera zalike ve hurrire fil yevmi'l-hadi vel-işrine min şehri Cemaziye'l-ûla min şuhur-i seneti selase ve mieteyni bade'l-elf. Min hicreti menlehül izzü veş-şeref. 21/Cemaziye'l-ûla/1203

ŞUHUDU'L-HAL

Fahru'l-mevali sabikan Filibe kadısı Feyzullah efendi, Fahru'l-müderrisin debbağzâde Mustafa efendi, Fahru'l-kudat es-seyyid İbrahim Sadri Efendi, Fahru'l-kudat es-seyyid Eyyup Efendi ibni İshak efendi M.

İşbu suretin kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 23.6.1982

Me'mur — Uzman — Şef — Şub.Müd. — Başkan Yrd. — Başkan

Arşiv ve Yayın Dairesi Başkanı

No:103

Bu dahi zeyldir.

Ma tezammenehu haze'l-kitabü'l-müstetab ve
havahu min sihhati tebdili'ş-şart-i ve ta'
yinihi takerrere ledeyye ve tahakkaka
beyne yedeyye alen-nehçi'ş-şer'iyyi
harrehü'l-fakiru ilâ hafiyi'l-al-
tafi Muhammed Tahir el-me'mur-u
bi ru'yet-i umuri'l-evkaf-ı
gufire lehu

Sebeb-i tahrir-i zeyl-i kitap oldur ki Vâkif-ı müşarunileyh esbeğallahu niamehu aleyh es-seyyid Yahya Tevfik efendi ibni'l-hac Eyyub Efendi meclis-i şer'i hatir-i vacibü't-tevkirde takrir kelam ve ta'bir-i anil-meram edüp işbu vakfiyemde tasrih ve beyan olduğu üzere tevliyet vakfımı evvelen kendi nefsime ve benden sonra sulbiye kebire kızım şerife saide hanım ve nezareti küçük kızım Şerife Hasene hanıma ve anlardan sonra tevliyet ve nezareti vakfiyemde musarrah olanlara şart ve tayin etmiştim el-haletü hazihi kızım mezbure Şerife Hasene hanım ile oğlu hafidim mezbur es-seyyid Mehmed Şefik molla biemrillahi teala müteakiben vefat etmeleri ile hakkarında evvelen şurut-u sabikam münfesiha olup şurut-u vakfımın tebdil ve tağyir-i ve mesarif ve menafiinin taklil ve teksiri merreten ba'de uhra yed-i meşiyetimde olduğuna binaen müceddeden şöyle şart ve tayin eyledim ki bundan sonra vakfıma kızım Şerife Saide hanım mütevelliye ve oğlu ve hafidim es-seyyid Muhammed Sıddık efendi nazır ve vazife-i muayyenelerine mütesarrıf olalar ba'deha mezbur es-seyyid Muhammed Sıddık efendi mütevelli/ve birâderi es-seyyid Muhammed Ma'ruf efendi nazır ola ve bundan maada vakfiyemde olan şurut kema kane ibka oluna ve vakf-ı mezkûrumun gallesinden on-sekiz adet hücûratında sakinin taliblerin her birine ayda birer vakiyye ve müderris olanlara ayda ikişer vakiyye ve medrese vasatında ve memşa' önünde ikad olunacak kanadil her bir ayda ikişer vakiyye rağan-ı zeyt iştira olunup me'mur olanlara verile ve derun-i mescid-e tarafeyn-i mihrabda ikad olunmak için beher mah birer vakiyye rağan-ı şem' iştira olunup me'mur olanlara verile ve ramazan-i şerifde salat-i terafih eda olunup tarafeyni mihrabda ikad olunmak için birer buçuk vakiyye şem'i asel iştira olunup me'mur olanlara verile buyurmaları ile vâkıü'l-hal hıfzan lil-mekal ketb ve imlâ olundu cera zalike ve hurrire fil-yevmi'l-hamis-i vel-işrine min şehri Şabani'l-muazzami liseneti erbaa ve mieteyni ve elf. min hicreti menlehül izzü veş-şeref. 25/Şaban/1204

ŞUHUDU'L-HAL

Fahru'l-müderrisin es-seyid Nesib efendi, fahru'l-müderrisin Mu'sili Mehmed efendi, fahrul-müderrisin Ahmed efendi ibni Ebu Bekir efendi fahrul-müderrisin Süleyman İzzet efendi, fahru'l-meşayık me'zun-u es-seyyid eş-şeyh Halil Efendi.

İşbu suretin kütükdeki kaydına uygun olduğu tasdik olunur. 23.6.1982

Memur	Uzman	Şef	Şub.Müd.	Başkan Yrd.	Başkan
	S.Yaşar	Ahmet ŞEYHAN Arşiv Şefi	Arşiv Şube Müdür Yardımcısı	Tahsin TÜRKER Yazma Şube Müdürü	İbrahim ATEŞ ve Yayın Dairesi Başkanı

NO: 104

581/2 Numaralı defterin 462.sahife ve 434.sırasında kayıtlı İstanbul'da (Hacı Mehmed Sıddık Efendi)'nin vakfına ait 21/Şaban/1239 tarihli vakfiyenin yeni harflere çevrilen suretidir.

Ma fihi min hasil vakfi veş-şurut-i alen-nemati'l-mabsuti saha indi ve vazaha beyne yedeyye ve inni hakemtü bi sıhhatihi ve lüzumihi fi umumihi ve hususihi ala kavli men yucevvuzu zalike mine'l-eimmeti'l-eşrafi âlimen bil-hilâfi'l-cari beyne'l-eimmeti'l-eşrafi vel-eslâfi ve enel-abdul-fakiru ilellahi'l-meliki'l-mualla el-hac Ali bin Mustafa el-me'mur-u bi ru'yet-i umuri'l-evkaf-ı

Bismillahirrahmanirrahim.

El-hamdu lillahil-melikis-settari el-âlimi'l-raffari ellezi cealel-hayrat-i lin-necati minen nari ve vesileten ilâ duhulil-cennet-i elleti tecri min tahtihe'l-enharu ves-salatu ves-selâmu ala Muhammedin şefii'l-müznibine fiyevmi'l-haşri vel-karari ve ala alihil ahyari vesahbihi'l-ebrari EMMA BA'DU: İşbu kitab-ı sıhhat nisabın tahrir ve imlasına bais ve badi devlet-i âliyye damat fil-himayetir-rabbaniyede halen nakıbü'l-eşraf olup Rumeli payesiyle tekrim buyrulan devletlu ebhetlu es-seyyid el-hac Muhammed Sıddık Efendi hazretlerinin kethüdayi âlileri ve taraf-ı bahirü'ş-şereflerinden husus-i âtide vekil olduğu adülden hafız Mehmed Salim efendi ibni Ali Kaşif ve Ahmed Ağa ibni Ali nam şahideyni muaddeleyn şahadetleriyle ber nehci şer'i sabit ve subuti vekaletine hükm-i şer'i lahik olan Rumeli kuzzatı eşrafından sabıkan ser-levhai yemin dirayetlu es-seyyid el-hac İsmail efendi ibni Ömer meclis-i şer'i şerif-i enverde vakf-ı âtiz-zikre lieclit-tesdil vel-i it'mam-ı emri'l-vakf-ı vet-tekmil mütevelli nasb olan derviş Mustafa ağa ibni Süleyman mahzarında bil vekale ikrar-ı tam ve takrir-i kelam edüp müvekkilim kadı asker müşarunileyh hazretleri vakf-ı âtiz-zikrin suduruna değin atyab-ı mal ve enfesi menalimden olan onbeşkuruş kıt'aya muradteb mushaf-ı şerif ile ber muceb-i defter-i müfredat kütüb-i ma'lumemi ve mahmiyye-i İstanbul'da Balık Pazarı kapusu dahilinde kâin ledel-ahali vel-ciran ma'lumü'l-hudud vazife-i selasesinde müteaddit oda tahtında beş bab mahzen ve bi'rima ve müştemilat-ı saire-i ma'lumemi havi değirmen hani demekle ma'ruf bir bab kebir hanım arsasının ma'lumü'l-mikdar mahallinin defterdar-ı esbak derviş Mehmed efendi vakfına senevi binseksen akçe ma'lumü'l-mikdar mahallinin kapudan-ı esbak merhum Çelebi Hasan Paşa vakfına kezalik senevi binseksen akçe mukataa-i kadimesi olup üzerinde kâin bil-cümle kargir ebniye-i memlukesi ikibin üçyüzdört sehm i'tibari ile XX siham-i mezburenin binyüzyirmidokuz sehm ve sülüs sehmi ve senevi binellisekiz akçe vakfeyn-i mezkûreyne mukataalı arsası aher kimesnelerin ve binyüzyetmişdört sehm ve sülüsan sehmi ve senevi binyüziki akçe kezalik vakfeyn-i mezkûreyne mukataalı arsası bâ hüccet-i şer'iyye sahihan yedimde mülküm ve dahil-i havze-i tasarrufum olmakla iadi-i merkumda ber itibar-ı mezkûre ebniye-i memluke-i mezkûreden binyüzyetmişdört sehm ve sülüsan hisse-i şaiam-i bi cümletit-tevabi' vel- levahık ve kâffeti'l-hukuk-i vel-merafık hasbeten lil-lahi'ş-samed

EK. 25: Mustafa Aşir Efendi'ye ait 16 Mart 1800 (h. 19 Şevval 1214) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 738:149/87).

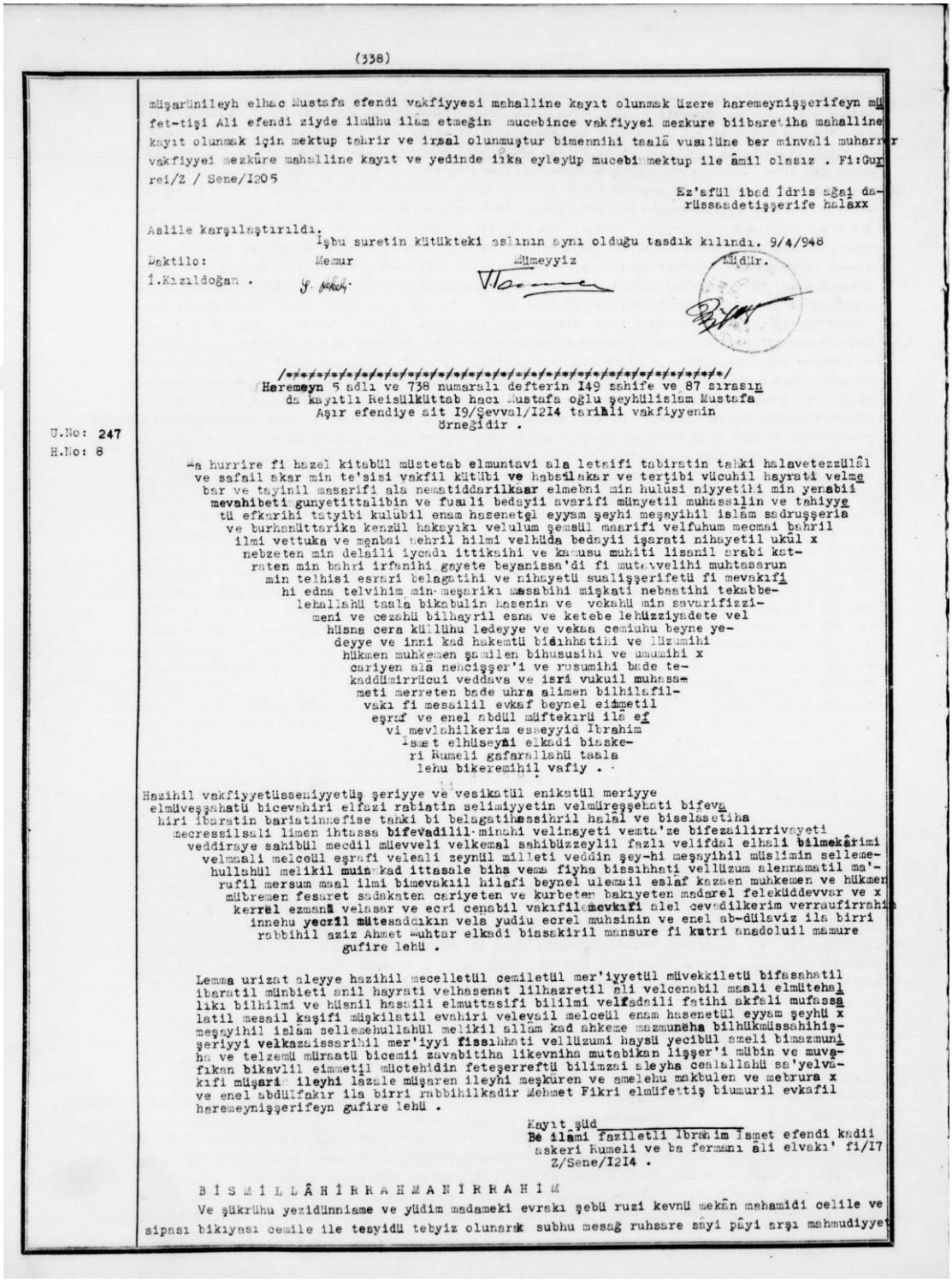

(338)

müşarünileyh elhac Mustafa efendi vakfiyyesi mahalline kayıt olunmak üzere haremeynişşerifeyn müfet-tişi Ali efendi ziyde ilmühu ilâm etmeğin mucebince vakfiyyei mezkure biibaretiha mahalline kayıt olunmak için mektup tahrir ve irsal olunmuştur bimennihi taalâ vusulüne ber minvali muharrer vakfiyyei mezkûre mahalline kayıt ve yedinde ika eyleyüp mucebi mektup ile âmil olasız . Fi:Gurrei/Z / Sene/I205

Ez'afül ibad İdris ağai dârüssaadetişşerife halaxx

Aslile karşılaştırıldı. İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdık kılındı. 9/4/948

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Mümeyyiz Müdür.

/*/*/*

ve mabudiyyeti cenabı mennan ve tezyini gerdei kalemi kudreti rakâmi perverdigari olan ayeti beyyinei sahifei eyyamı le-yali müfessiri keyfü kemi hükmü hazreti tecdidi fermayi melevan ola diba cei ubudiyyeti namı cenabı şirazei bendi sahayifi kainat tenezzehe zatühu an zaharifil makalât x hazretlerinin cevheri hamdi sanayi esnasile tehzib ve düreri muteberi şükrü ebhasile tezhib olunmağa şayeste ve ahradırki ber mufadı kerimei lekad halaknel insane fi ahseni takvim müellefi beşeriyyeyi kemali ziybayişü hübi üzere icad ve allamel âdemel esmae külleha mazmuni münifince talimi ulumi şerife ile irşad birle ulümi müteşettitenin usul ve furuat ve künhü gayatını fehmü idrake kudret ve tertibi mukaddimatı matalibe kaabiliyyet vermekle nufusi zekiyyeyi tahsili kemalâtı insaniyyeye teşviku iğra ve ahseni mesaile iktida ve eşrefi vesaile iktifaya halkı isti'dadi münticirreşad veya delaleti melekei rasihai hakayıkı eşya ve kitabı kerimetil esna ve süneni resulihil muallada tahkıkı makal ve tedkıkı maale kesbi ilmü iz'anı ihsan ve maanii zihniyye ve hariciyye zemayirinde merkuz mefahimi gamizadan tercümanii lugat ile keşfü esrar ve nefsi natıkada x tahayyüli camii makulâta iktidare peydai irfan birle itmami kemalâtı insaniyyeye istihkakı layika ile serefraz ve olveçhile nüshai nefisei insaniyyeyi mahiyyeti hayvaniyyei sairelerden mümtaz edüp mevahibi ilahiyye ve eltafı hafiyyei subhaniyyesini izhar ve ibraz eyledi ve dürudi kesiril vürud ve salavatı nu ma'dud ol hacei kainatı medinei ulümi bi gayat beyti bismillâhi mushafı nübüvvet şahini şahı mesnedi fütüvvet sultanı ilim efrazı vema erselnâk mesned tırazı levlake levlâk beyt vazii üssi binai islâm sahibişşer'il celilil ahkâm vâkıfı esrarı subhanellezi esrâ dahili halvetsarayı cena-bı kibriya mevzii ebhası himmeti ulûmi illeti gaiyei halku icad kaadiri kayyum padişahı seriri şefaat şehinşahı iklimi rahmet baisi behcet ve serveri ümmet resuli alicenab nebiyyilmebusi bisseyfi velkitab aleyhissalavatül müstetab hazretlerinin unvanı divanı nübüvvet ve ser x levhai sahifei risaletleri kılınmağa şayan ve sezadırki rüknü rekini dini mübini berahini katiai mucizatı bahirissaadatile tarsis ve delâili mansusai ayatı beyyinat ile tesis edüp ziyri livayı x fevz ihtivayı tevhid ve tasdıkta kılâdei itaatı ziyb gerdeni ubudiyyet eden zümrei saadetmendanı minhaci bahiril ibtihaci hakka islâk ve isra ve taci muallâyı hidayet ile serefraz ve müstesna x eyleyüp izahı maanii tenezzülât ve mucizatı zahirat ve ehadisi bedihiyyiddelalât ile izalei şubuhat ve irşadı eliþbâ eyledi ve mukaddimei tarziyei teslimi ziybayişi sermanî meanıni âl ve eshabı kiramı lâzimittazim haz-eratı kılınmağa evlâdır ki her biri asârı refiai nebeviyye ve şeriatı şerifei mustafaviyyeyi te'yid ve isbatta sebat ve devam birle erbabı şükûktan refi evham ve sicalli iktida ile seyrapsazı bostanı kulûbi ehli islâm olup vadii hidayette rehküşayi mesalik ve âdabı şeriyye ve süneni şerifei meriyye üzere salik oldular rıdvanullahi taalâ aleyhim ecmain .EMMA BADÜ: maani maksudunbiha şu veçhile ifrağı kuvalibi elfazı beyan olunurki çün bu nüshai efsürde evrakı ruzigârı nayi hemvarın ibaratı sahayifi kennakşi alelma' münkalibi âbü hevayı hebu ve verakı gerdanii tahavvülâtı na payidarii eyyamı müzekkir ve teceddüdatı havadisatı bi kararii avâmı müfessir olup bu darı fena asarda mülâhazai baka ve devam biruni havsalai evham olmağla ziyveri defteri a'mal olmağa şayan ef'ali hayriyyenin teniyye ve tedarüki elzem ve hadisi şerifi izamatebnü ademe inkataa amelühu illa an selâsin ilmin yüntefeu bihi ve veledin salihin yed'ulehu ve sadakatin cariyetin fi sebilillâh mefhumu münifi üzere ipkayı hasenatı nafia esbabının ihtihsaline ikdam x ehemmü akdem idüği karini ilmi âlemşümuli kerimaneleri olan sultanül ulemail izam burhan-ül fudalâil fiham ebu hanifei zaman menbaı yenabiil fazlı velirfan camiil fusuleyn ilmi fazilet mültekal ebhuri adalet ve nasafet matlai envarı hilmü hikem mecmai envai eltafı hümem müşkil küşayi âmmei ümem münbiti ezharı ulumu şeriyye mademi esrarı mesaili fer'iyye sadrı ârayı iklimi fetva erike pirayi mesnedi valâyı takva nazmı harisi mülketi ilmi ifdal rafii rayeti şenü iclâl mazharı hulki azimi nebevi rehberi pâki rehi mustafavi hala şeyhi meşayihil islâm müftil enam hasenetül eyyam feridül asır vahidüddehir zülhasebizzahir vennesebittahir kübiren an kübir devletli inayetli utufetlü kerametli faziletli samahatli Mustafa Aşır efendi ebkahallahü taalâ bilizzilebedi hazretlerinin mahmiyei Istanbulda Zeyrek kurbünde Timurhan mahallesinde kain bilyümnü velikbal şeref endaz ikamet ve istikrar buyurdukları devlethanei saadet aşiyanelerine binnefis bu fakır varup zeyli kitapta muharrerülesami müslimin huzurlarında akdi meclisi şer'i şerifi nebevi olundukta şeyhülislâm ve veliyyünniam âlimakam efendi müşarünileyh hazretleri meclisi maktudi mezkürda vakfı atizikri lieclittescil mütevelli nasb ve tayin buyurulan sabıka darüssaltanatisseniyye damet fihima yetirrabbaniyyede calisi mesnedi şeriatı garra olan mefhari mevalii izam mabihişşerefi ulemai x fiham revnak efzayı mesnedi fazilet ziynet bahşayı cahi vecihi mecdü übbühet nikayei dudmanı ilmü ifdal umdetü eshab izzü iclâl faziletli samahatli saadetli Hamdullah beyefendi neclil merhumil mebrur Ebubekir paşa hazretleri muvacehesinde natıka pirayı ikrarı sahihi şer'i ve itirafı sarihi mer'i buyurup validi macidi kesirül mehamidim cennetmekân merhum ve mağfiretnişan reisülküttab esbak x elhac Mustafa efendi hazretleri hali hayatlarında mahmiyei Istanbulda hoca paşa kurbünde Hobyar x mahallesinde vakı haneleri ittisalinde kâin fevkani kârgir kebir oda ve nezdinde vakı diğer kârgir oda ve malûmülmikdar havlu ve müştemilâtı saireyi havi mahalde yahut sair mahalli münasipte müceddeden müştemilatile bir darülkütüb bina edüp vakfı kadimlerine ilhak etmek niyyeti hay-ır gayet-

leri olmağın merüzzikir kârgir ebniyyeyi muhtevi mahallî vakf ve habs edüp vakfiyyei mamulünbihaları natıka olduğu üzere şu veçhile ziybbahşı sahifei beyan olmuşlar idiki kütüphane ve nezdinde dershanenin bina ve inşasına muvaffak olduğumda İstanbulda merhume ve mağfurunleha valide sultan tabe serha hazretleri camii şerifinde yevmi kırk akçe vazife ile tayin eylediğim dersiamlıkı evvel ve merhum Mahmud paşa camii şerifinde yevmi yirmi akçe vazife ile vaz eylediğim dersiamlıkı sani ve huffazdan fenni kıraeti âlim ehli kur'an olmak üzere yevmi on akçe vazife ile tahsis eylediğim şeyhülkurra ve fenni hatta mahir olarak kezalik yevmi on akçe vazife ile tayin eylediğim meşk hocalığı ve yevmi otuzar akçe vazife ile iki adet hafızı kütüplük cihetleri tedris ve talim ve meşk ve hıfz için kütüphane ve dershanei mezkûreye vaz ve st-yebi malimden ifraz ve ihrac ve xx vakfı sahibi şer'i ile vakf ve habs birle tahtı vakfiyyeye idrac eylediğim bermucebi defter mumza ve mahtum malûmül kıta' kütübü mütenevviam dahi darülkütübü mezbure nakıl ve vaz' oluna deyu tayini şurut ve tebyini kuyud buyurmuşlar idi lâkin salifülbeyan kütüphane ve dershanenin henuz bina ve inşasına desteres olmaksızın evrakı ömrü nazırileri şireze bendi ihtişam ve nüshai nefisi zatı şerifleri nihadei tâkı kütüphanei rahmet lânei gufran irtisam olup elhaletü hazihi ben bilbeyyinetil halisa salifüzzikir Hobyar mahallesinde vakı mahalli mezkûrda kütüphane ve dershane bina ve inşa ve pederi rahmet measirim hazretlerinin vakfeyledikleri kütübü mevcudei malûmededen maada vakfı stizzikrin suduruna değin silki milki sahihimde münselik mumza ve mahtum defter mantukunca sıgarı sinninden beri atyebi mal ve enfesi menalimden tedarik ve tehiyye eylediğim kütübü malûme ile kezalik milkiyyet üzere tasarrufumda olup kendi malim ile bina eylediğim mahallei mezkûrede kütüphane cıvarında vakı" veralarından kütüphane havlusu ittisalinde olan mahzene mülâsık birbirine muttasıl tarıkıam üzerinde bir bap haffaf ve bir bap berber ve bir bap duhani ve x bir bap kahve ve bir bap saatçi ve bir bap çakıcı ve bir bap diğer kahve dükkânıki cem'an yedi x bap dekâkin ve kütüphane havlusu ile dekâkini mezkûre beyninde bir bap mahzen ve kütüphane tahtında vakı üç bap mahzenlerimi vakfı sahibi şer'i ve habsi sarihi mer'i ile hasbeten lillâhi taala ve taleben limerzatı resulihil mualla vakf ve habs ve halâ bilmeşruta mütevellisi olduğum validi macidim merhumi müşarünileyh hazretlerinin evkafı celilelerine idhal ve ilhak edüp şöyle tayini şurut ve kuyud eyledimki kütübü mevkufei mezkûre kütüphanei mezkûreye nakıl ve vaz' ve hıfz ve dekâkin ve mahazini mezkûre icarei vahidei sahiha yahut icareteyni misliyeteyn ile talibine icar olunup hasıl olan icaratı pederi hayrı masdarım merhumi mumaileyhin evkafı şerifeleri gallâtına zamla gerek merhumi müşarünileyhin ve gerek benim evkafımız vezayif ve masarifine harc ve sarf x oluna ve pederim cennetmekân hazretlerinin vakfiyyei mamulünbihalarında muharrer olup ânifen zikir ve beyan olunan yevmi kırk akçe vazife ile dersiyye cihetine mutasarrıf olan efendi beher xx hafta sebt ve isneyn ve erbaa günlerinde ve yevmi yirmi akçe vazife ile dersiyye cihetine mutasarrıf olan efendi beher hafta şhad ve hamis günlerinde dershanei mezkûrda ulûmu nafiai şetta x neşir ve tedris etmek ve yevmi on akçe vazife ile şeyhülkurra tayin olunan efendi beher hafta x cuma günü talimi kur'anı kerim ve yevmi on akçe vazife ile hacei meşk tayin olunan efendi beher hafta selasa günü talimi hattu meşk etmek ve yevmi otuzar akçe vazife ile hafızı kütüp olan efendiler edayı hizmeti muhafaza etmek için kütüphane ve dershane-ye nakıl ile her biri veçhi meşruh üzere hizmeti mezkûrelerini bikusur eda ve ikmal eyleyüp vezayifi mezkûrele-rine mutasarrıf olalar ve merüzzikir otuzar akçe vazife ile hafızı kütüplük cihetlerinden birinin vazifei mezkûresine x elli akçe dahi zam ve yevmi seksen akçeye iblağ ile her veçhile ehil ve müstakım olan bir kimesneye tevcih olunup yevmi seksen akçe vazife ile hafızı kütübü evvel ola ve diğer hafızı kütüplük cihetı vazifei mersumesine dahi otuz akçe zam birle altmış akçeye iblağ olunup yevmi altmış akçe vazife ile hafızı kütübü sani olmak üzere kezalik bir müstakım kimesneye tevcih oluna ve bir münasip kimesne mülâzimi evvel hafızı kütüp tayin olunup yevmi otuzbeş akçe vazife verile ve bir x kimesne dahi mülâzimi sani tayin ile yevmi otuz akçe vazife verilüp beher hafta selasa ve cuma x günlerinden maada eyyamda tulüu şemsden vakti asra değin kütüphanei mezkûre küşad olunup erbabı istifadeye bila tehavün alettevali hizmet ve kütübü mezkûrenin merasimi muhafazalarına kemali riayet ve mahallerine vaz'da taharri ve dikkat ve kütüphanei âmirenin miftahı hafızı kütüp olanlarda mahfuz olup sair ebvabın fethü küşadı bevvabın hizmeti ola ve biemrillâhi taalâ hafızı kütübü evvel olan kimesne fevt olur ise hafızı kütübü sani olan hafızı kütübü evvel ve mülâzimi evvel olan hafızı kütübü sani ve mülâzimi sani mülâzimi evvel olup müceddeden bir müstakım kimesne mülâzimi sani ola ve bir müstakım hizmetinde mukdim kimesne bevvab olup yevmi sekiz akçe vazife verile ve yevmi beş akçe vazife ile türbedar cihetı ve yevmi altı akçe vazife ile ferraşı kütüphane ve dershane ve havlu ve kenif cihetı ve yevmi üç akçe vazife ile harici babı kütüphanede bina eylediğim maileziz çeşmesinin taskeşi cihetı ve mevsimi şitada yevmi iki akçe vazife ile müş'ili efruz cihetı bevvab olanlara meşruta olup hidematı mezkuresini bilâ noksan eda eylekten sonra cem'an yirmidört akçe vezayifi mezkûreye mutasarrıf olup beher yevm tahsil ve tatilde tulûu şemsde babı kebirin bir kanadını küşade ve saat onbirde kapuyu seddeyliye ve bir kimesne yevmi iki akçe vazife ile rahnûbi cihetine mutasarrıf olup kütüphanei mezkûreye cari mailezizin kanavat ve

mesennatına nezaret eyleyüp tamir ve termime muhtac olan mahallerini tamir ve mai mezkûru leylü nihar icra ve tesbilde kusur ve fütur eylemiye ve pederim merhumi mumaileyh hazretlerinin vakfiyyei celilelerinde şart ve beyan buyurulduğu üzere bilcümle cihatı mezkûrenin tevcihatı mütevellilerin yedü irâdesinde olup mütevelli arz ve inha etmeksizin kimesneye cihet tevcih olunmiyub ve cihatı mezkûre mutasarrıflarından biri fevt olduktâ mutlaka evlâdına intikal eyleyüp emin ve müstakim sahibi daneş ve isti'dad memduhûl atvar ve hoş nihad salah ve diyanet ile mevsuf hüsnühal ile maruf binnefis edayı hizmet eder müstehik evlâdı var ise babası mahlûlünden kendüye tevcih oluna işbu sıfat ile mevsuf evlâdı yoğise sıfatı memduhai mezkûreye mazhar bir kimesneye mahlulünden verile ve kasriyed murad olundukta kezalik evsafı mezkûr ile maruf olan kimesneye kasriyedinden verile ve beher sene iptidayı eylülde kütüphanede yakılmak için onbeş kuruş ve dershane için yirmibir kuruş ve bevvab odasıyçün onbeş kuruş kömür baha verile ve kütübü mevcude ile kütüphane ve dershane ve akaratı vakfın tamirat ve tecdidatı pederim merhumi müşarünileyhin evkafı celileleri ile benim vakfımın irâdı farlasından bermucebi şart sarfla tamir ve tecdid oluna ve pederim müşarünileyh hazretlerinin evkafı celilelerine bilmeşruta mütevelli olan benim vakfı şerifime dahi mütevelli ola ve merhumi mumaileyhin evkafı celileleri saadetlü darüssaadetisseniyye ağası hazretlerinin ziyri nezareti aliyyelerinde olmağla benim vakfı şerifime dahi ağayı müşarünileyh hazretleri nezaret buyuralar ve merhumi mumaileyh hazretlerinin vakfiyyei mamulünbihalarında mastur sair şurut ve kuyud benim vakfı şerifimde dahi cari olup vakfı mezburumun tebdil ve tağyiri ve taklil ve teksiri merreten bade uhra kendü yedü meşiyetimde ola deyu tayini şurut ve teb yini kuyud edüp kütübü mezkûre ile akaratı merkumeyi farigan anişşevagil mütevellii mumaileyhe teslim eylediğimde oldahi kabz ve tesellüm ve sair mütevellilerin evkafı sairede tasarruf eyledi leri gibi tasarruf eyledi dediklerinde ğıbbettasdıkışşer'i vâkıfı müşarünileyh hazretleri derci kelamlarını cevahiri diğer ile tarâ' buyurup vakfı menkul mefhari eimmei fuhul olan imamı azam ve hümamı akdem siracil milleti veddin üstadil eimmetil müctehidin ebi Hanife Numan bini sabitil kûfi cuziye bilhayr ve kûfi hazretlerinin mezhebi hatir ve re'yi münirlerinde gayrı sahih ve vakfı akar eğerçi sahih lakin gayrı lâzım olmağla binaen ala zalik vakfı mezburdan rücu' edüp kütübü mezkûre ile dekakin ve mehazini mezkûreyi kelevvel milkime istirdad ederim deyu takriri dava ve tasviri müdde buyurduklarında mütevellii mumaileyh cevabı ba sevabı mütesaddi olup hal vâkıfı müşarünileyh efendi hazretlerinin bast ve beyan buyurdukları minval üzeredir lâkin âlimi rabbani x imamı salis Muhammed bini Hasenişşeybani aleyhi rahmetüssamadani rivayeti üzere kütübü mezkûrenin vakfiyyeti sabiha olup ve fadlı samadani hazreti ebi Yusuf elimamissani sabbet aleyhi sicalirrahmetirrahmani re'yi hatirlerinde dahi vâkıfın mücerred ve kaftü kavlile vakıf sahih ve lâzım x ve sıhhat lüzumu müstelzim olmağla red ve teslimden imtina' ederim deyu balâyı kitabı müstetabı tevkii refii ile tevşih ve muhallâ ve nakşi mehri mührü tenvirlerile tezyin ve mücellâ buyuran hakimi hasimi valacenab tubalehu ve hüsnemeab efendi hazretleri huzurunda müterafian ve her biri mübteganca faslu hasme ragiban olduklarında hakimi müşarünileyh lazalalhakku cariyen beyne yedeyhefendi hazretleri dahi bu baptateemmülü lâyık ve tefekkürü fayık eyledikte temhidi kavaidi x hayrı evlâ ve teşyidi mebanii vakfı ahra görmekle tarafeynin kelamına nazar ve memanün lilhayr x olmaktan hzer edüp âlimen bilhilâfilcari beynel eimmetil eslâf ve müteahiyen bicemii malabüdde minhü filhükmü bilevkaf alâ kavli men yerahü minel eimmetil müctehidin ridvanullahi taalâ aleyhim x ecmain vakfı mezkûrun evvelen sıhhatine ve saniyen lüzumuna hükmü sahihi şer'i ve kazai sarihi x mer'i etmeğin vakfı mezbur vakfı sahih ve lâzım ve habsi sarih ve mütehattim olup min basd nakız ve tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu. Femen beddelehu badema semiahu feinnema ismihu alellezine yübeddilünehu innallahe semiun alim ve ecrülvakıfı alelhayyil cevadilkerim cera zalike ve hurrire fi lyevmittasi' aşer min şevvalilmükerrem liseneti erbaa aşereti ve mieteyn ve elf min hicreti menlehüssaadeti veşşeref harrerel müznibü Muhammedül vasfi . Sene 1214

Şuhudülhâl

Mefharül mevalil izam zübdetül ulemail fiham sabıka İstanbul kadısı mahdumu hazreti veliyyünniami faziletli semahatli Mehmet Hafid efendi hazretleri . Mevalii izamdan halâ Gala-ta kadısı eminülfetva esseyyid Mehmet efendi hazretleri . Mevalii izamdan muvakkaten havassı refia kadısı Abdürrezak paşa zade semahatlü miyr Mehmet Şemseddin efendi hazretleri. Camii şerifi hazreti valide sultan aliyyetüşşan der Hasköy vâizi elhac Ali efendi . Müfettişi evkaf der nezareti hazreti veliyyünniami müderrisini kiramdan torun zade Mehmet Said efendi . Müderrisini kiramdan hoca esseyyid Mehmet Reşid efendi. Eşrafı kuzatı kiramdan ser levhai yemini anadolu elhac Mehmet Hamdi efendi . Eşrafı kuzatı kiramdan kethüdayı hazreti veliyyünniami elhac Mehmet efendi . Eşrafı kuzatı kiramdan mektubi hazreti veliyyünniami Ebubekir Necib efendi . Eşrafı kuzatı kiramdan Danişmendi İsmail Aslem efendi . Danişemend esseyyid Mehmet Ataullah efendi . Danişemend esseyyid Mehmet Emin efendi . Danişemend esseyyid Ali Rıza efendi . Danişmend Ahmet Nuri efendi . Müderrisini kiramdan danişmend ebe zade Abdürrezak Raşid efendi. Danişmend elhac Mehmet efendi .

Müderrisini kiramdan danişmend esseyyid Zeynülabidin efendi. Imamı hazreti veliyyünnaimi hafız x Mustafa efend i. Danişmend miyr alem zade Mehmet Sadık efendi . Vekayi' kâtibi esseyyid İbrahim İffet efendi . Ser duhani hazreti Veliyyünniami Mehmet Memiş efendi . Müezzin Veliyyünniami elhac Hasan efendi . Ser kilâri Selim efendi . Ser çukadar hazreti veliyyünniami Elhac Mustafa x ağa . Ser kahveci elhac Mehmet efendi . Kasımpaşalı eşşeyh İsmail efendi . Çukadarı babı hazreti Veliyyünniami Ali efendi . Duhani yamağı imam zade Süleyman efendi . Namıkıl vakfiyyetil x celile hattat Mehmet Vasfi efendi. Boşnak Hasan ağa tabii müşarünileyh . Üsküdari Mustafa ağa tabii müşarünileyh. Mehmet Şakir ağa tabii müşarünileyh. Üsküdari Arif ağa tabii müşarünileyh. Elhac Ebubekir ağa tabii müşarünileyh. Mehmet Salih ağa tabii müşarünileyh. Sarrac Memiş ağa x tabii müşarünileyh. Uzun Ahmet ağa tabii müşarünileyh. Ali Saib ağa tabii müşarünileyh. Abdüllâtif ağa tabii müşarünileyh . İbrahim ağa tabii müşarünileyh. Mehmet ağa tabii müşarünileyh x ve gayrühüm minelhazirin .

Aslile karşılaştırıldı.

İşbu suretin kütükteki aslının aynı olduğu tasdik kılındı. IO/4/948

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Mümeyyiz Müdür.

U.No: 248
H.No: 9

Adları geçen hacı Mustafa ve oğlu Mustafa Aşır efendiler vakıfları hayır şartlarından x bazısının değiştirilmesine dair İdare Meclisinin 27/4/945 tarihli kararı örneği 1965 numaralı defterin 61 sahife ve 65 sırasında kayıtlıdır oraya müracaat olunması . . . IO/4/948

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Mümeyyiz Müdür .

U.No: 249
H.No: IO

Adları geçen vâkıf hacı Mustafa efendi ve oğlu Mustafa Aşır efendiler vakıfları x muhassesatının değiştirilmesi hakkında İdare Meclisinin 5/6/945 tarihli kararı örneği 1757 numaralı defterin 270 sahife ve 151 sırasında kayıtlıdır praya müracaat olunması . . . IO/4/948

Daktilo: İ.Kızıldoğan . Memur Mümeyyiz Müdür .

EK.26: Arif Hikmet Beyefendi'ye ait 30 Nisan 1817 (h. 13 Cumadelahir sene 1232) tarihli Osmanlıca vakfiyesinin transkripsiyonu.

Suret-i hatt-ı hümâyûn
İşbu vakfiyye mûcibince amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücânebet oluna

Kayd şude ber-mûceb-i vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ
Be-kalem-i Mehmed el-kâtib bâ-takrîr-i hazreti es-Seyyid el-Hâc Mustafa nâzır-ı evkâf-ı hümâyûn ve bâ-fermân-ı âlî fî 13 Cumâdelâhir sene 1232
Şeyhülislâm Arif Hikmet Beyefendi'nin Vakfiyesi:

[sayfa 205, satır 23] Sâhibü'l-hayrât ve râgıbü'l-müberrât devletlü fazîletlü es-Seyyid el-Hâc Arif Hikmet Beyefendi ibnü'l-merhûm el-mağfûrün-leh Kâdıasker esbak es-Seyyid İbrahim İsmet Beyefendi nüclü'l-merhûm el-mebrûrün-leh Reisülküttâb esbak İsmail Raif Paşa afâ anhüm
[sayfa 206, satır 36] Buyurup li-vechillâhi'l-cemîl vakf ve tescîl kasdıyla bu fakîrih mahrûse-i Galata'ya muzâfe İstinye hnâhiyesine tâbi Rumelihisarı'nda vâki' şeref-ress-i ikâmet ve istirâhat oldukları sâhilhâne-i âlilerinde isimleri hâtime-i kitâbda keşîde silk-i sutûr kılınan zevât-ı kirâm huzûrlarında akd eylediği meclis-i şer'-i şerîf-i şâmihu'l-imâd ve mahfil-i dîn-i münîf-i râsihu'l-evtâdda ahkâm-ı vakfı ahkâm ve tescîl ve şerâ'it ve zavâbitini itmâm ve tekmîl içün mütevellî nasb ve ta'yîn buyurdukları umdetü'l-fudalâ zübdetü's-sulehâ Kudüs-i şerîf müfettişi esbak fekâhetlü es-Seyyid Mehmed Tahir Efendi ibn Abdüssamed mahzarında bi'devleti ve'l-ikbâl bu sibâk üzere dîbâce-i tırâz-ı takrîr ve sahîfe-pîrây-ı ta'bîr oldılar ki her biri iştirâ ve ve ittibâ'-ı sıhhat-i ittibâ' ile silk-i mülkümde müsecim ve şirâze-i tasarrufumda muntazam olan emlâk-ı sahîhamdan kütüb-i nefîsemin ser-levha-i i'tibârı on altı kıt'a hüsn-i hat Kelâm-ı kadîm-i vâcibü't-tekrîm ve her fennin hutû ve vrâk ve kıta'âtı mazbuta ve mukayyede ve vakfiyyetini müş'ir zahrlarında vakf mührüyle memhûr ve sâmî-i sâmiyeleri mu'anven ve mersûm ve müdevven ve mahtûm defterde mastûr beş bin cild kitâb-ı sıhhat-nisâbımı ve Medîne-i Münevver nevvrehallâhü te'âlâ ilâ yevmi'l-âhirede diyâr-ı âlî kurbünde vâki' Şeyh Cüneyd Zâviyesi ittisâlinde kâ'in tarafeyni harem-i şerîf-i Nebevî Vakfı'ndan el-Hâc Ali Ağa Garzânî süknâsı ve bir tarafdan diyâr-ı aşereye mürûr olunur tarîk-i âmm ve taraf-ı râbi'i kezâlik

tarîk-i âmm ile mahdûd agavât-ı nevbetciyândan Mehmed Ağa ibnü'l-merhûm Ağa Hamza Vakfı'na senevî üç üyz guruş mukâta'alu arsaya hızâne-i kütüb-i mevkûfem olmak üzere dest-yârî-i tevfîk-i bârî ile bundan akdem binâ ve inşâ eylediğim kütüphâne-i feyz-âşiyâneyi ve müştemilâtından olan çend bâb hucurâtı ve yine kütüphâne-i mezkûra muttasıl tarafeyni Harem-i şerîf-i Nebevî Vakfı'ndan mezbûr el-Hâc Ali Ağa Garzanî menzili ve bir tarafdan kütüphâne-i mezkûr ve taraf-ı râbi'i tarîk-i âmm ile mahdûd arsası Harem-i şerîf-i Nebevî Vakfı'na senevî yüz guruş mukâta'alu bi'l-cümle enkâzı ve ebniyesi habta-i mülkiyet-i sahîham olan bir bâb menzili ve Mudanya kazâsı dâhilinde Harmanlar nâm mahalde vâki' arsası cennet-mekân merhûm ve mağfûrün-leh Sultân Murad Hân-ı evvel eş-şehîr be-Gâzî Hüdâvendigâr tâbe serâhu hazretleri evkâf-ı şerîfeleri arâzîsinden olup etrâf-ı erba'adan Moravî Şeyh Ali Efendi ile Berber istrati ve Papasoğlı Togodosi zeytunlukları ve tarîk-i âmm ile mahdûd tahmînen on beş dönüm mikdârı bi'l-cümle kürûm ve eşcâr-ı mağrûsesi yedimde mülk-i sahihim olan bir kıt'a zeytunlı bağ ve hadîkanın kürûm ve eşcârını ve yine kazâ-i mezkûr dâhilinde Balihorya nâm mahalde kâ'in kezâlik arsası vakf-ı müşârün-ileyh arâzîsinden olup etrâf-ı erba'adan Tahir Ağa ve Cezayirlioğlı Osman Ağa ve Hacı Şerif Ağa halîlesi ile Avram zimmî veresesi ve Pavli ve Gülbanı zeytunlı bağları ve leb-i deryâ ve tarîk-i âmm ile mahdûd tahmînen yigirmi dört dönüm mikdârı bi'l-cümle kürûm ve eşcârı yedimde mülk-i sahihim olan bir kıt'a zeytunlı bağ ve hadîkanın kürûm ve eşcârını ve yine Gemlik kazâsına tâbi Engürücük karyesi hudûdı dâhilinde Ilıcakiçi nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan Kürd Raşo zeytunluğı ve Mustafa Ağa bağçesi ve tarîk-i âmm ve hâs ile mahdûd tahmînen beş dönüm mikdârı bi'l-cümle eşcâr ve kürûmı yedimde mülk-i sahîhim olan bir kıt'a zeytunlı bağ ve dut hadîkamı ve mahrûse-i Galata hâricinde kasaba-i Kasımpaşa'ya tâbi [sayfa 207] Tatavla karyesi hudûdı dâhilinde vâki' bir tarafdan Frohsini ve ba'zen Anastasya Nasrâniyyeler ve ba'zen Mehmed Raşid Ağa tarlaları ve bir tarafdan dere ve bir tarafdan Yazıcı İnacyo zevcesi Marya bint-i Migeli uhdesinde [olan] tarla ve bağçe ve taraf-ı râbi'i diğer Anastasya ve ba'zen Marula ve ba'zen Tarsini Nasrâniyyeler ve ba'zen atûfetlü Ahmed Celal Efendi hazretleri arsalarıyla mahdûd hüdâvendigâr-ı esbak cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm ve mağfiret-nişân Sultân Bayezid-i Veli Hân tâbe serâhu hazretlerinin evkâf-ı celîlelerine senevî altı yüz akçe mukâta'a ile bâ-izn-i mütevellî mutasarrıf oldığım cânib-i yemini üç yüz kırk

zirâ‘ ve cânib-i yesârı dört yüz seksen zirâ‘ ve dere tarafı kırk beş zirâ‘ ve yoz tarafı yüz seksen zirâ‘ ki be-hesâb-ı terbî‘î elli dört bin dört yüz zirâ‘ arsa üzerine mâlımdan sarfla nefsim içün binâ ve inşâ ve gars etmemle her biri yedimde mülk-i mahzım olan dört bâb oda ve bir kebîr âhûr ve bir furun ve bir bakkâl dükkânı ve bir berber dükkânı ve sundurma ve memşâyı müştemil bir bâb hân ve ittisâlinde vâki‘ müte‘addid sundurma ve kebîr furun ve bi’r-i mâ’ ve müştemilât-ı sâ’ire-i ma‘lûmeyi hâvî bir bâb tuğlahânenin bi'l-cümle ebniyelerini ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirelü bir kıt‘a kebîr bostanın bi'l-cümle eşcâr ve âbârını ve yine mahall-i mezkûr civârında vâki‘ bir tarafdan Kadinko bint-i Corci arsası ve bir tarafdan Apolyon veled-i Corci bağçesi ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd tûlen seksen yedi ve arzan tarîk-i câdde tarafı on üç zirâ‘ ve verâ tarafı on zirâ‘ ki be-hesâb-ı terbî‘î bin zirâ‘ arsası vakf-ı müşârün-ileyhe senevî elli akçe mukâta‘alı olup müceddeden inşâ ile yedimde mülk ve hakkım olan fevkânî benim nîm kârgîr üç bâb oda ve bir sofa ve bir halâ ve bir matbah ve sundurma ve bi’r-i mâ’ ve iki zukak kapusını müştemil bir bâb menzil ve tahtında ma‘a matbah bir bâb dükkânın ebniyelerini ve yine mahall-i mezkûrda kâ’in bir tarafdan Terazine Nasrâniyye arsası ve bir tarafdan Ohannes zimmî arsası ve tarafeyni Posta caddesiyle mahdûd terbî‘an iki bin iki yüz beş zirâ‘ arsası vakf-ı müşârün-ileyhe senevî yüz yigirmi akçe bedel-i öşr mukâta‘alu bi'l-cümle ebniyesi yedimde mülk ve hakkım olan fevkânî ve tahtânî dört bâb oda ve sofa ve kenîf ve matbah ve mahzen ve âhûr ve bi’r-i mâ’ ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirelü bağçe ve bir furun ve bağçe-i mezkûr köşesinde mebnî kârgîr bir bâb berber dükkânını müştemil bir bâb menzilin ebniyelerini ve yine mahall-i mezkûrda vâki‘ bir tarafdan Avadis zimmî arsası ve bir tarafdan Toma zimmî arsası ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd cânib-i yemini tûlen altmış dört zirâ‘ altı parmak ve cânib-i yesârı altmış altı zirâ‘ on iki parmak ve arzan on dokuz zirâ‘ üç parmak ki be-hesâb-ı terbî‘î bin iki yüz kırk sekiz zirâ‘ arsası vakf-ı müşârün-ileyhe senevî on beş akçe mukâta‘alu bi'l-cümle ebniyesi yedimde mülk-i sarîhim olan fevkânî iki bâb oda ve sofa ve tahtânî bir bâb oda ve sofa ve matbah ve mahzen ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirelü bağçeyi müştemil bir bâb menzilin ebniyesini ve medîne-i Üsküdar'a muzâfe Kuzguncuk karyesinde vâki‘ bir tarafdan Gökçe Nasrâniyye arsası ve bir tarafdan Zeron zimmî arsası ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân tâbe serâhu hazretleri vakf-ı celîline mülhak merhûm Abdullah Ağa Vakfı'na senevî

altmış akçe mukâta‘a ile bâ-izn-i mütevellî mutasarrıf ve üzerine ber-vech-i mülkiyet ebniye inşâsına me’zûn oldığım terbî‘an iki bin zirâ‘ arsa üzerine mâlımdan harc u sarfla nefsim içün binâ ve inşâ etmemle yedimde mülk-i mahz ve hakk-ı sarîhim olan müştemilât-ı ma‘lûmeyi hâvî kârgîr yektâ hamamı ile yine karye-i mezkûrede kâ’in bir tarafdan Karabet zimmî tasarrufunda olan menzil ve bir tarafdan Arap-zâde Efendi tarlası ve bir tarafdan Manol zimmî menzili ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd terbî‘an iki yüz yigirmi beş zirâ‘ ve yine bir tarafdan Takohi Nasrâniyye menzili ve bir tarafdan müceddeden güşâd olunan tarîk-i âmm ve bir tarafdan Harfiliye Nasrâniyye menzili ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd terbî‘an bin yüz otuz dört zirâ‘ ve verâsında etrâf-ı erba‘aları müceddeden güşâd olunan tarîk-i âmm ile mahdûd biri terbî‘an iki bin dört yüz zirâ‘ ve biri dahi bin sekiz yüz zirâ‘ ki cem‘an beş bin beş yüz elli dokuz zirâ‘ arsanın bâ-izn-i mütevellî mutasarrıf ve üzerine kezâlik ber-vech-i mülkiyet ebniye inşâsına me’zûn olmamla ol vechile üzerine mâlımdan harc u sarfla nefsim içün binâ ve inşâ etmemle yedimde mülk-i mahz ve hakk-ı sarîhim olan birbirine muttasıl üzerlerinde bir bâb odayı müştemil bir bâb sebzeci ve bir bâb kasap ve bir bâb manav ve bir bâb attâr dükkânları ile diğer dört bâb ki cem‘an sekiz bâb kârgîr dükkânların ebniyelerini cemî‘ hukûk ve hudûdve tarâ’if ve murâfıkı ve bi'l-cümle vakf ve habs olmağa şâyân tevâbi‘ ve levâhıkı ile hurrire ev-lem-yüharrir ve zükire ev-lem-yüzekkir tarren ve kâtıbeten hasbeten lillâhi'l-ferd ve's-samed ve taleben li-merzâti'l-meliki'l-ehad vakf-ı sahîh-i şer‘i-i mü’ebbed ve habs-i sarîh-i mer‘î-i muhalled ile vakf ve habs edüp şerâ’it ve îrâd ve masârif ve vezâ’ifini bu vech üzere ihtiyâr ve ta‘yîn ve bu nesak üzere tahmîl ve tebyîn eyledim ki bi'l-cümle mesâhif ve kütüb-i mezkûre kütüphâne-i mezkûra vaz‘ olunup zikrleri mürûr eden bağ ve hadîkayı alâ mâ-yümkinü ıslâha ve terbiye ve yektâ hamam ve sekiz âb dükkân-ı mezkûrlar icâre-i vâhide-i sahîha-i şer‘iyye ile ve lede'l-iktizâ icâreteyn-i misliyeteyn ile îcâr ve hân ve tuğlahâne ve menâzil ve dekâkîn-i sâ’ire-i mezkûre dahi al âmâ-habertü bihi'l-âde icâreteyn-i misliyeteyn ile tâliblerine îcâr olunarak bi-fazlillâhi te‘âlâ hâsıla olan gallesiyle tevârih-i sâlifede akâra tebdîli meşrûta vakf-ı müseccelem olup yedimde mevcûde olan nukûd-ı mevkûfeden on beş bin guruşi Mehmed Efendi ibn İbrahim Edhem ile vâlidesi Fatımatüzzehra Hanım ibnet-i Mehmed Emin'den bâ-hüccet-i şer‘iyye iştirâ olunup medîne-i Üsküdar'da Tavaşi Hasanağa Mahallesi’nde kâ’in bir tarafdan İbrahim Paşa kerîmesi merhûme Ayşe Hanım

Vakfı'ndan tasarruflarında olan menzil açıklığı ve ba‘zen bâ-hüccet mülkleri olup zikri âtî vakfmızdan olan bağçe ve bir tarafdan yine bağçe-i mezkûr ve ba‘zen İsmet Bey halîlesi Rukiye Hanım menzili bağçesi ve bir tarafdan mezbûre Rukiye Hanım bağçesi ve ba‘zen Binbaşı Musa Ağa menzili bağçesi ve bir tarafdan Emine Hanım menzili bağçesi ve ba‘zen Yorganî Mustafa Ağa zevcesi diğer Emine Hanım menzili bağçesi ve ba‘zen tarîk-i hâs ile mahdûd tûlen ve arzan be-hesâb-ı terbî‘î beş yüz altmış yedi zirâ‘ arsalu fevkânî üç bâb oda ve bir sofa ve bir abdesthâne ma‘a memşâ ve tahtânî iki bâb oda ve bir sofa ve bir abdesthâne ma‘a helâ ve bir mikdâr havlı ve bir matbah ve bir mikdâr bağçe ve iki bi’r-i mâ’ ve zukak kapusını müştemil ve şehriye altmış akçe icâre-i mü’ecceleye mütehammil bir bâb menzil ve yine dört bin guruşa merkûmân Mehmed Efendi ve vâlidesi Fatımatüzzehra Hanım'dan bâ-hüccet-i şer‘iyye iştirâ olunup mahalle-i mezkûrede kâ’in bir tarafdan menzil-i mezkûr ve ba‘zen İsmet Bey halîlesi Rukiye Hanım menzili bağçesi ve bir tarafdan binbaşılıkdan muhrec Ahmed Ağa menzili bağçesi ve bir tarafdan Sadullah Efendi menzili bağçesi ve ba‘zen karanlık zukak demekle arîf tarîk-i hâs ve bir tarafdan İbrahim Paşa [sayfa 208] kerîmesi Ayşe Hanım Vakfı'ndan tasarruflarında olan menzil ve açıklığı ile mahdûd tûlen ve arzan be-hesâb-ı terbî‘î dokuz yüz kırk zirâ‘ fi'l-asl menzil arsası ve el-yevm eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirelü derûnunda iki aded bendleri müştemil şehriye altmış akçe icâre-i mü’ecceleye mütehammil bir kıt‘a bağçe ve yine on beş bin guruşa Ali Ağa ibn Mehmed ile zevcesi Şerife Behiye Hanım ibnet-i Mehmed'den iştirâ olunup medîne-i üsküdar'da Karaca Ahmed nâm mahalde Aşçıbaşı Mahallesi’nde kâ’in bir tarafdan el-Hâc Necib Ağa menzili bağçesi ve bir tarafdan Mezarcı zevcesi Alye Hâtûn menzili bağçesi ve tarafeyni tarîk-i âmm ile mahdûd fevkânî dört bâb oda ve sofa ve abdesthâne ve havlı ve iki bi’r-i mâ’ ve bir matbah ve eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirelü bağçe ve zukak kapusını müştemil ve şehriye altmış akçe icâre-i mü’ecceleye mütehammil bir bâb menzil ve tahtında kâ’in birbirine muttasıl dört bâb dükkân ve yine yedi bin guruşa Şerife Hadice ibnet-i es-Seyyid Hüseyin'den bâ-hüccet-i şer‘iyye iştirâ olunup zikr olunan İstinye nâhiyesine tâbi Sarıyar karyesinde vâki‘ bir tarafdan Ali Reis menzili ve bir tarafdan Ali Pehlivan menzili bağçesi ve bir tarafdan Rukiye ve Fatıma Hanımlar menzilleri ve bağçeleri ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i hâs ile mahdûd fevkânî iki bâb oda ve sofa ve helâ ve abdesthâne ve tahtânî bir bâb oda ve matbah ve bi’r-i mâ’ ve zukak kapusını müştemil ve

şehriye doksan akçe icâre-i mü’ecceleye mütehammil bir bâb menzil ve yine bin guruşa es-Seyyid İsmail Şucaeddin Efendi ibn Mehmed Sabit'den bâ-hüccet-i şer‘iyye iştirâ olunup medîne-i Üsküdar'a muzâfe Bulgurlu karyesinde vâki‘ bir tarafdan Hammâmî Mehmed Efendi menzili ve bir tarafdan mezbûr Mehmed Efendi'nin hammâmı ve bir tarafdan mûmâ-ileyh es-Seyyid İsmail Şucaeddin Efendi'nin mülk bostanı ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd terbî‘an iki yüz zirâ‘ arsa üzerine mebnî bir bâb na‘lband dükkânı ve bir bâb kanarayı müştemil ve şehriye yüz yigirmi akçe icâre-i mü’ecceleye mütehammil bir bâb kasap dükkânının icâre-i mü’eccceleleri ba‘de'l-kabz evvelâ zikr olunan kütüphanenin mukâta‘a-i zemîni olmak üzere mûmâ-ileyh Mehmed Ağa Vakfı'na senede üç yüz guruş ve ittisâlinde olan menzilin kezâlik mukâta‘a-i zemîni olmak üzere Harem-i şerîf-i Nebevî Vakf-ı celîlesine senevî yüz guruş ve zikr olunan bağ ve hadîkaların a‘şâr-ı şer‘iyyeleri müşârün-ileyh Sultân Murad Hân-ı evvel Vakfı'na ve mârrü'z-zikr hân ve tuğlahâne ve menzil ve dükkân-ı mezkûrların mukâta‘a-i zemînleri olan cem‘an senevî yedi yüz yetmiş akçe müşârün-ileyh Sultân Bayezid Hân-i Velî Vakfı'na ve hamam ve sekiz bâb dükkân ve arsa-i hâliye-i mezkûrların mukâta‘a-i zemîni olan cem‘an senevî altmış akçe dahi mûmâ-ileyh Abdullah Ağa Vakfı'na edâ ve teslîm olundukdan sonra bâkîsi yed-i mütevellîde hıfz oluna ve mesâhif ve kütüb-i mezkûrenin alâ tarîki'l-istinsâh ve'l-isti‘âre hiçbir kıt‘ası kütüphaneden ihrâc ve bir ferde i‘âde olunmayup mütâla‘a ve intifâ‘ı ancak kütüphaneye mahsûs ve maksûr kılına ve gelüp mütâla‘a ile istifâde ve istiknâb ve mukâbele irâde eden zevât intifâ‘ından bir dürlü sarf ve men‘a olunmayup dedüği kitâbı arz ve i‘tâdan hâfız-i kütüb olanlar bir dürlü izhâr-ı acz ve ibâ etmeyüp teşvîk ve tergîb ve ağrâz ve terhîb oluna ve ulemâ ve sulehâdan fâriğü'l-bâl memdûhü'l-hasâl dört nefer kimesne evvel sânî sâlis râbi‘ i‘tibâriyle hâfız-ı kütüb ta‘yîn ve kütüphânem beher gün tulû‘-i şemsden birsâ‘at mürûrunda feth olunup gurûb-i şemse bir sâ‘at kılınca açık durup bir ferd dahi gelmez ise ahşama bir sâ‘at kalınca kapusı kapanmayup hâfız-ı kütübler ma‘iyyet ile yani hâfız-ı kütüb-i evvel ile sâlis bir gün ve hâfız-ı kütüb-i sânî ile râbi‘ bir gün bi'l-münâvebe bi'n-nefs her biri edâ-yı hizmete kıyâm-ı tâm ve muhâfaza-i kütüb ve şerâ’it-i muharrereme ri‘âyete ihtimâm edeler ve beher gün kütüphâne feth olundığı hînde sâlifü'l-beyân dört nefer hâfız-ı kitâb kütüphâne-i mezkûrede icitimâ‘ ile mahfaza-i sanduka-i ta‘zîm olan mesâhif-i şerîfe-i mezkûreden birer kıt‘a Mushaf-ı şerîfi her biri derdest ihtirâm ederek yüzünden ikişer cüz Kur’ân-ı

kerîm tilâvet edüp her on beş günde bir def‘a her biri birer hatm-i şerîfden dört hatm-i şerîf etdürüp hâsıl olan sevâbını evvelâ bizzât şefî‘-i usât fahr-i âlem sallallâhü te‘âlâ aleyhi ve sellem efendimiz hazretlerinin ravza-i pâk-i tâbnâkleriyle hediye ve ba‘dehu usûl-i câriye hatm-i şerîf üzre ismen du‘â eylemek ve ertesi güni tilâvete mübâşeretleri hatm olunan mesâhif-i şerîfe-i mezkûreyi terk ile diğer mesâhif-i şerîfeden birer kıt‘asını istishâb ve hatm-ı şerîf tekmîline kadar devr ve teselsül-i kâ‘ide icrâ ve bu tarîk ile mesâhif-i şerîfe-i mezkûreyi ta‘tîlden vikayeye i‘tinâ ve mesâhif-i şerîfenin zahrında akrabâ ve ta‘allukâtımızdan kangı zâtın ismi tasrîh olunmuş ise ol zâtın isminin bi't-tahsîs tezkârıyla rûh-ı şerîfi mesrur ve ihyâ olunmak ve beher yevm ba‘de kırâ’eti'l-kur’ân her biri rub‘ Delâ’il-i Hayrât kırâ’at edüp her dört günde bir def‘a her biri birer hatimden dört hatm-i şerîfi ikmâl ile hâsıl olan sevâbını kezâlik ravza-i mutahhara-i hazreti seyyidü'l-enâm aleyhi efdalü't-tahiyyeti ve's-selâm efendimize takdîm ve ihdâ eylemek ve işbu tilâvet ve kırâ’et hitâm buldukda nevbetçi olan iki nefer hâfız-ı kütüb kütüphânede olup diğer iki neferi umûr-ı zâtiyeleri rü’yetine azîmet etmek ve ancak içlerinden birisini hacc-i şerîfi niyyet-i hâlisânesiyle Mekke-i Mükerreme'ye azîmet eder oldığı hâlde avdetine kadar hizmetinin içlerinden yine birinin vekâletiyle idâresi câ’iz olmak ve ber-minvâl-i meşrûh dört nefer hâfız-ı kütüb efendiler gerek tilâvet ve kırâ’at olunan mesâhif-i şerîfe ve gerek kütüb-i celîleleri dâ’imâ âsâr-ı gubâr ve rütûbetden muhâfazaya dikkat-i tâm ile iştigâlleri kesîr olacağından ecr-i mesillerine vâfî ve tereffüh ve ta‘ayyüşlerine kâfi olmak içün şurût-ı muharrereme ri‘âyet etmek şartıyla hâfız-ı kütüb ola galle-i vakfımdan şehriye on aded riyâl-i Fransa ve hâfız-ı kütüb-i sânîye beher şehr sekiz aded riyâl-i Fransa ve hâfız-ı kütüb-i sâlise beher şehr yedi aded riyâl-i Fransa ve hâfız-ı kütüb-i râbi‘a beher şehr altı aded riyâl-i fransa aynen verile ve mûmâ-ileyhim hâfız-ı kütüb efendilerin beherine ale's-seviye beher sene Ramazân-ı mağfiret-nişân duhûlünde recül-i bahâ olarak on ikişer aded riyâl-i Fransa kezâlik aynen verile ve hâfız-ı kütüblük cihetleri bu hizmete mâni‘ erbâb-ı cihâta verilmeyüp bu hizmete kâni‘ ve emîn ve mu‘temed ve müstakîm kimesnelere tevcîh oluna ve hâfız-ı kütüblük cihetlerinin vekâlet ve kasr-ı yedi mugâyir-i şartım olmağla örf-i belde gibi kasr-ı yedim edâ edenlere ve vekâlet ile edâ-yı hizmete mütesaddî olanlara bir dürlü cevâz ve ruhsat verilmeye ve vaz‘ eylediğim hâfız-ı kütüblük-i mezkûra ancak kendimin ve ırk-ı cibilliyetim ile tedârik ve tahsîl ve bi-kadri'l-tâka hasr-ı bidâ‘a ve iktidârım ile

ekseri tashîh ve tekmîl eyleyüp taleben li-merzâtillâhi'l-cemîl vakf ve tesbîl eylediğim kütüb-i mu‘tebere-i sahîha muhafazasından ibâret olmağla hizmet-i merkûmede istihdâm olunanlar beher hâl recül-i tâm ve sâhib-i ikdâm kimesneler olması lâzım ve lâbüd olmağın sabî ve mürâhık makulesine tevcîh olundığı sûretde bi'n-nefs edâ-yı hizmete liyâkatleri olmayup birkaç guruş vazîfe-i niyâbet ile mechûlü'l-ahvâl bir bigâne ve nâ-ehl kimesneyi tevkîle muhtâc olarak vekâlet ile kütüb-i mevkûfeyi muhâfaza kâbil olmadığından mâ‘adâ şurût-ı muharrereme bir vechile ri‘âyet olunmayacağı zâhir ve hüveydâ oldığından nâşî bi-emrillâhi te‘âlâ hâfız-ı kütüblerden biri fevt oldukda sabî ve mürâhık ve nâ-ehl ve nâ-müstahak evlâdı kalur ise evkâf-ı sâ’irede ri‘âyet olunan örf-i silsile vechile evvel sânîye sânî sâlise sâlis râbi‘a râbi‘ dahi erbâb-ı istihkâkdan gerek evlâdı gerek hâricden her kim ise sâhib-i liyâkat kimesnelere mütevellî temessükiyle tevcîh olunup bi'n-nefs münâvebe sûretiyle edâ-yı hizmet etdirile ve hâfız-ı kütüblerin şurût-ı mezkûreye ri‘âyetde kusûr ve hizmet-i lâzımelerini mu‘ayyen ile idârede füturları zâhir olur ise cihetleri ref‘ ve cihet-i mezkûreye tâlib ve hizmet-i mezkûreye mücidd ve muvâzıb müstahıkkîne verile ve kütüphâne-i merkûm tahtında vâki‘ hâfız-ı kütüblere tahsîs eylediğim odayı hâfız-ı kütüb olanlar alâ vechi'l-müşâreke hasbe'l-îcâb isti‘mâl edeler ve müstahak ve mu‘temed ve hizmet-i lâzımesinde mukîm ve mücid bir kimesne şehriye dört aded riyâl vazîfe ile bevvâb ve sakâ ve ferrâş ta‘yîn oluna ve kütübhâne-i mezkûra müdîr ta‘yîn eylediğim Mustafa Ağa hâfız-ı kütüblerin edâ-yı hizmetlerine nezâret ve şurût-ı muhüarreremin lâyıkıyla icrasına dikkat ve kütübhâne dâ’iresini her vechile muhâfaza ve himâyet ve sıyânet edüp mukâbelesinde şehriye seksen ve senevî Ramazâniye olarak ücret iki aded riyâl-i Fransa [sayfa 209] aynen verile ve kütübhâne-i mezkûr muhtâc-ı ta‘mîr oldukça bâ-re’y-i mütevellî taraf-ı vakfımdan ta‘mîr ve tecdîd oluna ve beher şehr-i Rebî‘ulûlâ duhûlünde kütübhâne-i mezkûr derûnunda risâle-i menkıbe-i velâdet-i sa‘âdet-i hazreti Nebevî kırâ’at olunup elli riyâl sarfıyal mikdâr-ı kifâye ûd ve gülâb ve şeker iştirâ ve ol meclis-i melâ’ik-enîsde mevcûd bulunan zevâta tebhîr ve i‘tâ oluna ve her üç senede bir def‘a Muharremü'l-harâmda Medîne-i Münevvere kâdıları bulanan zât kütübhâne-i mezkûreye gelüp gelüp hafaza ve hademe-i kütübhâneyi cem‘ edüp muvâcehelerinde kütüb-i mevkûfeyi yegâne yegâne akd-i âtî sudûrına değin ve şumâr ve her bir nüshayı mufassal ve meşrûh kayd olundığı vech üzere defter-i kütübe tatbike sarf-ı himmet ve iktidâr eyleyüp

meremmet ve teclîde muhtâc olan mahfaza ve kıta‘âtı galle-i vakfımdan iktizâsına göre ta‘mîr ve tecdîd oluna ve galle-i vakfdan yigirmi riyâl sarfla ber-vech-i meşrûh kütüb-i mevkûfenin devr ve ta‘dâdı günlerinde kütüphâne-i mezkûrede it‘âm-ı ta‘âm oluna ve galle-i vakfımdan kâdı-i mûmâ-ileyhe bu hizmeti mukâbelesinde yigirmi beş riyâl verile ve vilâyet-i Rumeli'de medîne-i Silistre'de vâki‘ câmi‘-i şerîfde beher sene şehr-i Rebî‘ulûlâ duhûlünde manzume-i celîle-i mevlid-i şerîf kırâ’at olunup malzemesine senevî iki yüz elli guruş sarf oluna ve sâlifü'z-zikr Rumelihisarı'nda vâki‘ Bey Peltek Câmi‘-i şerîfi derûnunda beher sene şehr-i Râbî‘ulûlâ duhulünde kaside-i celîle-i mevlîd-i şerîf kırâ’at olunup beş yüz guruş sarfıyla ûd ve gülâb ve şeker iştirâ ve huzzâr-ı meclise tebhîr ve i‘tâ oluna ve yine galle-i vakfmdan medîne-i Üsküdar meymenet-âsârda vâki‘ ecdadımın medfenleri olan mahalde kâ’in sebîlin sebilcilik hizmetinde olan zâta şehriye altmış guruş vazîfe verile ve yine galle-i merkûmeden medîne-i mezkûrede vâki‘ Afgan Hânkâhı'nda âyende vü revendeye it‘âm-ı ta‘âm olunmak üzere beher mâh ellişer guruş verile ve kezâlik medîne-i mezkûrede Özbek Dergâh-i şerifinde it‘âm-ı ta‘âm olunmak üzere beher mâh ellişer guruş vazîfe verile ve galle-i vakfımdan mu‘takam Fatıma Şemsicihan Kadına hayâtda oldukça mâhiye iki yüz elli guruş verile ve hafidim müderrisîn-i kirâmdan es-Seyyid İbrahim İsmet Efendi'ye kezâlik mâhiye beş yüz guruş verile ve hemşîre-i muhteremim umdetü'l-muhadderât zübdetü'l-muvakkarât iffetlü Şerife Esma Hanımefendi'ye hayâtda oldukça beher mâh beşer yüz guruş vazîfe i‘tâ oluna ve evkâf-ı mahfûfetü'l-etrâfımın gallât ve hâsılâtının kayd ve tezyîr ve ihrâcât ve masârifatını zabt ve tahrîr içün teftiş mahkemesi ketebesinden ve müderrisîn-i kirâmdan es-Seyyid Abdüssamed ismet Efendi ibn es-Seyyid Selim kâtib nasb ve ta‘yîn olunup mukâbelesinde şehriye yetmiş beş guruş vazîfe verile ve istikâmet ile ma‘rûf ve cidd ü ihtimâm ile mevsûf bir kimesne şehriye elli guruş vazîfe ile vakf-ı mezkûreme câbî ta‘yîn olunup icârât-ı akâr ve müsakkafâtı vakt ü zamânıyla cem‘ ve tahsîle sür‘at ve mütevellilere îsâl ve tebliğe dikkat eyleye ve bi-lütfihi'l-kerîmü'l-hâdî ömr-i azîzim mütemâdî olup lâbis-i libâs-ı hayâtda ve âfiyet ve mütena‘im-i ni‘am-i celîle-i sıhhat oldukça evkâf-ı mezkûreme kendim mütevellî olup umûr-ı küllî ve cüz’î ve ahz ve vehb ve azl ve nasb ve dâ’imâ tağyîr ve tebdîl ve teksîr ve taklîl ve takyîd ve ıtlâk ve istibdâl ve ilhâk ve vaz‘ ve ihrâc ve bast ve idrâcını fî külli merreten mine'l-müberrât yedimde olup bi-umûmi'l-meşiyyeti ve'l-ihtiyâr keyfe

mâ-şâ’e ve ahtâr mutasarrıf olam ve "küllü nefsin zâ’ikatü'l-mevt" kelâm-ı mu‘ciz-nizâmı muktezasınca ecel-i mukadderim resîde-i hadd-i itmâm olup târik-i dâr-ı fenâ ve köşe-i güzîn-i âlem-i bekâ oldığımda evkâf-ı mezkûreme hemşîrem mûmâ-ileyhâ Şerîfe Esma Hanımefendi hayâtda oldukça mütevelliye olup icrâ-yı şurûtuma ri‘âyet eyleye mukâbelesinde vazîfe-i tevliyet olarak mâhiye iki yüz elli guruş i‘tâ oluna ve ba‘de vefâtihâ tevliyet-i mezkûre vazîfe-i mersûmesiyle hafîdim mûmâ-ileyh es-Seyyid İbrahim İsmet Efendi'ye ve ba‘dehu evlâdı ve evlâd-ı evlâdı ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdı zükûrunun ekber ve erşed a‘kali ve zükur bulunmayan tabakada inâsının kezâlik ekber ve erşed ve a‘kali batnen ba‘de batn ve fer‘an gıbbe asl mütevellî olup vazîfe-i mersûmeye müstahak olalar ve ba‘de'l-inkirâzi'l-kül re’y-i rezîn-i hâkimü'l-vakt ve arz-ı nâzırü'l-vakf ile sulehâ-yı müslimînden ârâyiş-i diyânet ile mütehallî ve zîver-i istikâmet ile mütecellî rü’yet-i umûr-ı vakfda sâ‘î şâ‘ibe-i hayâtından ârî bir kimesne mütevellî nasb ve ta‘yîn olunup galle-i vakfımdan vazîfe-i mezkûre verile ve bi'l-cümle vakfımın ta‘yîn-i hidemât ve tevcîh-i cihâtı mütevellî olanların temessüküyle icrâ olunup evkâf-ı sâ’irede olageldiği üzere berât-ı âlî ile kimesneye tevcîh olunmaya ve vakf-ı şerîfimin îrâd ve masârif muhâsebesi beher sene Muharremü'l-harâm duhûlünde Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'nde mütevellî ve kâtib ve câbî hâzır oldukları hâlde me’mûrların ma‘rifetleri ve ma‘rifet-i şer‘le alâ vechi't-tedkîk rü’yet olunup masârif ve vezâ’if ve ber-mu‘tâd harc-ı muhâsebe çıkdıkdan sonra fazla kalur ise fazla-i mezkûre Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesi'ne tevdi ve teslîm olunarak orada muhâfaza olunup lede'l-hâce ve'l-iktizâ evkâfımın ta‘mîrât-ı lâzıme ve umûr-ı sâ’ire-i mühimmesine harc u sarf oluna ve vakf-ı mezkûrem Nezâret-i celîle-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak olup her asırda nâzır bulunan zevât-ı kirâm hazerâtı îfâ-yı şurût-ı muharrereye dikkat ve hüsn-i idâresine dâ’ir her bir husûsâtdan himâyet ve sıyânet şıklarında lütufların bî-dirîğ buyuralar ve tahavvülât-ı asr ve tebeddülât-ı dehr ve ihtilâl-i hâl ve i‘tidâl-i ahvâl ile vakf-ı mezkûrun îredına fütûr ve mahsûl ve gallâtına kusur ârız olup iltizâm-ı şurût müte‘azzir ve mürâ‘ât-ı kuyûd müte‘assir olur ise mâ-hasal-ı vakfım eşeref-i şerâ’if-i kâffe-i arziyye ve akdes-i mâ-deye-i rûy-i zemîn olan Medîne-i Münevver fukarâsına sarf oluna deyü ta‘yîn-i masârif ve zavâbit ve tebyîn-i vezâ’if ve şerâ’it edüp mârrü'z-zikr kütüb-i mevkûfe ve cemî‘ müsakkafât ve menkûlâtı yedimden ihrâc ve de’ire-i mülkümden ib‘âd birle fârigan ani'ş-şevâgil el-mâni‘atü tevfîz-i şer‘î ve teslîm-i lâyıkı ile mütevellî-i

mûmâ-ileyhe bundan akdem tefvîz ve teslîm eylediğimde ol dahi ba‘de'l-kabz ve't-tesellüm sâ’ir mütevelliyân-ı evkâf ve mutasarrıfân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâm ve ri‘âyet-i şurût ve kuyûdunda sarf-ı nakdîne-i cid ü ihtimâm eyledi ve bu kitâb-ı murâd hâtem-pîrây-ı ihtimâm olduklarında mütevellî-i mûmâ-ileyh dahi vâkıf-ı müşârün-ileyh lâ-zâle müşârün-bi'l-beyân-ı ileyh hazretlerini cemî‘ takrîr-i dil-pezîrlerinde vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eyleyüp emr-i vakf tamem ve kayd ü şurût itmâm bulmuşiken vâkıf-ı müşârün-ileyh esbeğgallâhü ni‘amehu aleyh hazretleri vakf-ı menkûl emrinde vâki‘ ihtilâf-ı akvâl-i e’imme-i kibara vâkıf olmalarıyla nakdîne-i kelâm-ı dürri iltizâm-ı vifâkdan semt-i âhara sârif olup vakfdan rucû‘ ve bast-ı mukaddemât husûsuna şurû‘ buyurup mesâhif ve kütüb ve arâzî-i vakf üzerinde inşâ olunan ebniye ve gars olunan eşcâr hükm-i menkûlâtda olup ve menkûl ve muhavvel kısmının vakfiyeti câ’iz ve sahîh olmadığı kütüb-i mu‘teberât-ı fıhiyyede mastûr ve sarîh olmağın binâ’en-aleyh zikirleri mürûr eden mesâhif ve kütüb ve bağ ve hadîka ve hamam ve menâzil ve dekâkîn-i mezkûreyi ke'l-evvel mülküme istirdâd ederim deyü takrîr-i da‘vâ ve tasdîr-i müdde‘â buyurduklarında mütevellî-i sühan-sâz cevâb-ı bâ-savâba âğâz edüp eğerçi hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin menkûl-i müte‘ârifde örf dahi emrim üzeredir hattâ mazhar-ı inâyât-ı bî-gâyât-ı rahmânî İmâm-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re’y-i rezîn ve mezheb-i isâbet-karînlerinde menkûl-i müte‘ârifin teslîm-i ile'l-mütevellî ile vakfiyeti sahîh olup bundan mâ‘adâ bir cihet-i uhrâya vakf olsa ikisinin mutlakâ haberde i‘timâdına nazaran ba‘zı eşimme-i kirâm ve fukahâ-i zevi'l-ihtirâm sıhhat ve cevâzına zâhib olmuşlardır ve imâm-ı âlim-i rabbânî Ebâ Yusuf eş-şehîr bi'l-imâmi's-sânî re’y-i münîrlerinde vâkıf mücerred vekaftü demekle vakf sahih ve lâzım olmağla imâmeyn-i hümâmeyn-i müşârün-ileyhimâ re’yleri ve [sayfa 210] kavilleri muhtâr-ı fuhûl-i izâm ve iftâ-kerde-i meşâyih-i islâm oldığından nâşî vakf-ı mezkûrı gerü red ve teslîminden imtinâ‘ ederim deyü nizâ‘a mütesaddî ve nizâ‘dan terâfu‘a mü’eddî olup işbu kitâb-i sıhhat-nisâb reşehât-ı hâme-i celîli ile muraşşah ve tevkî‘ ve imzâ-i isâbet ihtivâlarıyla muvaşşah olan hâkimü'ş-şer‘in huzûr-ı şerîf-i mahsûrlarında müterâfi‘ân ve her biri mübteğâsınca fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh dahi bu bâbda te’emmül-i lâyıkve tefekkür-i fâ’ik ile tarafeynin hucec ve edillesine im‘ân-ı vâfî ve itkân-ı kâfi buyurup temhîd-i kavâ‘id-i hayrı evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı ahrâ görmekle âmilen bi'l-hilâfi beyne'l-e’immeti'l-eslâf ve mürâ‘iyen be-cemî‘i mâ-lâbüdde

minhü fi'l-hükmi bi'l-evkâf vakf-ı mezkûrun sıhhat ve lüzûmuna ve cevâz-ı şurûtuna hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î etmeğin min-ba‘d vakf-ı mezkûr vakf-ı sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh ve mütehattim olmağla nakz ve tahvîli muhâl ve tağyîr ve tebdîli vâkıf-ı müşârün-ileyh hazretlerinden gayre adîmü'l-ihtimâl oldı imdi dergâh-ı hazreti Hak ve cenâb-ı feyyâz-ı mutlakdan mütezarri‘ ve ve müsted‘âdır ki bu vakf-ı rasînü'l-bünyânın ahkâm ve teşyîd ve ibkâ ve te’yîdine sâ‘î ve bu bâbda şerâ’iti insâfı mürâ‘î olan zevât-ı mekârim-simâtı husûl-i sa‘âdet-i dâreyn ile muktezi'l-merâm ve derecât-ı âliyeye vusûl ile şâdkâm edüp il-iyâzü billâhi te‘âlâ havâlî-kerd-i tağyîr ve tebdîli ve müte‘arrız-ı nakz ve tahvîli olanlar hazreti kahhâr-ı zülcelâlin mazhar-ı gazab ve nekâli olup "fe-men beddelehu ba‘de mâ-semi‘ahu fe-innemâ ismuhu alellezîne yübeddilûnehu innallâhe semî‘un alîm" va‘îdine müstahak olaşeyyedallâhü te‘âlâ esâs miyaneye ve tûl-i be-cezîl ve tûl-i ömr bi-âyetihi ve ce‘alallâhü te‘âlâ vesîletü ile'l-fevzi bi's-sa‘âdeti ve zuhren fî yemi'l-haşri ve'l-arasât bi-Muhammedin ve âlihi ve ashâbihi'l-hüdâ ve aleyhi ve aleyhim şerâ’ifü's-salavât ve't-tahiyyât ve vaka‘a't-tahrîr ve'l-işhâd fî yevmi's-sâbi‘ ve'l-işrîn min-Şa‘bâni'l-mu‘azzam sene ihdâ ve seb‘în ve mi’eteyn ve elf min hicreti men-lehü'l-izzi ve'ş-şeref.

Şuhûdü’l-hâl

İstanbul pâyelülerinden Mâliye Meclisi Müfettişi fazîletlü es-Seyyid Mehmed Sadeddin Efendi, sudûr-ı izâmdan hâlâ Anadolı Kâdıaskeri Meşrep-zâde semâhatlü Ali Raik Efendi hazretleri, Kapudrn-ı Deryâ Halil Rifat Paşa hazretleri Kethüdâsı Ali Kemali Efendi, rütbe-i sâniye ashâbından Mehmed Mukim Efendi ibn Süleyman, Kaftâni-i hazreti veliyyü'n-ni‘amî el-Hâc Hasan Ağa ibn Mustafa, Vekîlharç Mustafa Ağa ibn Mehmed, Mehmed Behram Ağa ibn Yusuf, es-Seyyid el-Hâc İbrahim Edhem Efendi ibn el-Hâc Mehmed Sadık, Abdurrahman Ağa ibn Yusf, es-Seyyid Reşid Ağa ibn es-Seyyid Mustafa ve gayrihim.

EK.27: Ömer Lutfi Efendi'ye ait 1889-90 (h. 1307) tarihli Arapça vakfiyesinin Türkçe tercüme örneği (VGMA, 214).

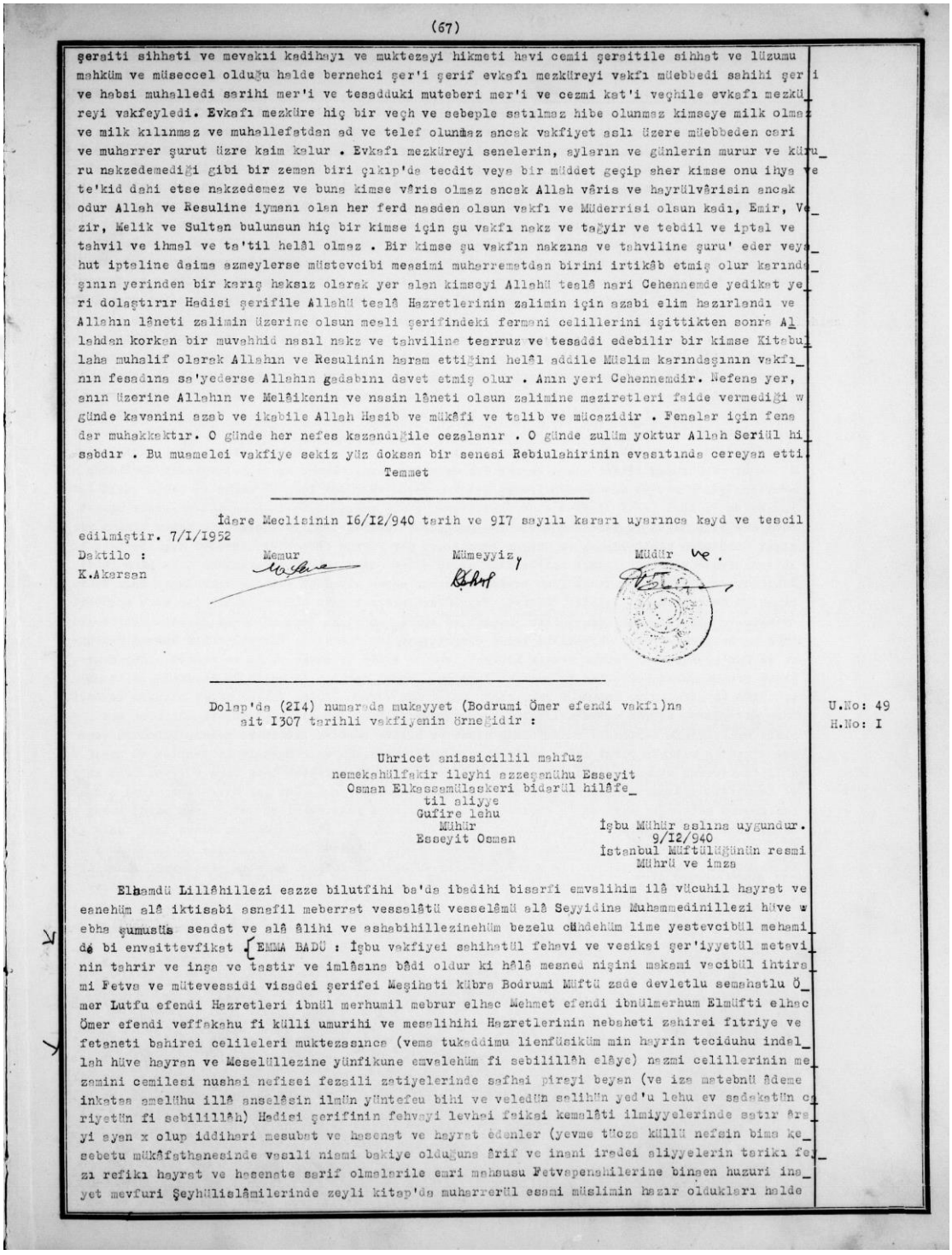

(67)

şeraiti sihhati ve mevakı kadihayı ve muktezayi hikmeti havi cemii şeraitile sihhat ve lüzumu mahküm ve müseccel olduğu halde bernehci şer'i şerif evkafı mezküreyi vakfı müebbedi sahihi şer'i ve habsi muhalledi sarihi mer'i ve tesadduki muteberi mer'i ve cezmi kat'i veçhile evkafı mezküreyi vakfeyledi. Evkafı mezküre hiç bir veçh ve sebeple satılmaz hibe olunmaz kimseye milk olmaz ve milk kılınmaz ve muhallefatdan ad ve telef olunmaz ancak vakfiyet aslı üzere müebbeden cari ve muharrer şurut üzre kaim kalur . Evkafı mezküreyi senelerin, ayların ve günlerin murur ve kürru nakzedemediği gibi bir zaman biri çıkıp'de tecdit veya bir müddet geçip sher kimse onu ihya ve te'kid dahi etse nakzedemez ve buna kimse vâris olmaz ancak Allah vâris ve hayrülvârisin ancak odur Allah ve Resuline iymanı olan her ferd nasdan olsun vakfı ve Müderrisi olsun kadı, Emir, Vezir, Melik ve Sultan bulunsun hiç bir kimse için şu vakfı nakz ve tağyir ve tebdil ve iptal ve tahvil ve ihmal ve ta'til helâl olmaz . Bir kimse şu vakfın nakzına ve tahviline şuru' eder veyahut ipteline daima azmeylerse müstevcibi measimi muharremetdan birini irtikâb etmiş olur karındaşının yerinden bir karış haksız olarak yer alan kimseyi Allahü teslâ nari Cehennemde yediket yeri dolaştırır Hadisi şerifile Allahü teslâ Hazretlerinin zalimin için azabi elim hazırlandı ve Allahın lâneti zalimin üzerine olsun meali şerifindeki fermanı celillerini işittikten sonra Allahdan korken bir muvehhid nasıl nakz ve tahviline tearruz ve tesaddi edebilir bir kimse Kitabullaha muhalif olarak Allahın ve Resulinin haram ettiğini helâl addile Müslim karındaşının vakfının fesadına sa'yederse Allahın gadabını davet etmiş olur . Anın yeri Cehennemdir. Nefena yer, anın üzerine Allahın ve Melâikenin ve nasin lâneti olsun zalimine maziretleri faide vermediği w günde kavanini azab ve ikabile Allah Hasib ve mükâfi ve talib ve mücazidir . Fenalar için fena der muhakkaktır. O günde her nefes kazandığile cezalanır . O günde zulüm yoktur Allah Seriül hisabdır . Bu muamelei vakfiye sekiz yüz doksan bir senesi Rebiulahirinin evasıtında cereyan etti.

Temmet

İdare Meclisinin 16/12/940 tarih ve 917 sayılı kararı uyarınca kayd ve tescil edilmiştir. 7/1/1952

Daktilo : K.Akarsan

Memur

Mümeyyiz

Müdür ve.

Dolap'da (214) numarada mukayyet (Bodrumi Ömer efendi vakfı)na ait 1307 tarihli vakfiyenin örneğidir :

U.No: 49
H.No: I

Uhricet anissicillil mahfuz
nemekahülfakir ileyhi azzeganühu Esseyit
Osman Elkassamülaskeri bidarül hilâfe
til aliyye
Gufire lehu
Mühür
Esseyit Osman

İşbu Mühür aslına uygundur.
9/12/940
İstanbul Müftülüğünün resmi
Mührü ve imza

Elhamdü Lillâhillezi eazze bilutfihi ba'de ibadihi biserfi emvalihim ilâ vücuhil hayrat ve esnehüm alâ iktisabi asnafil meberrat vesselâtü vesselâmü alâ Seyyidina Muhammedinillezi hüve w ebha şumusüs seadat ve alâ âlihi ve ashabihillezinehüm bezelu cühdehüm lime yestevcibül mehamidi bi envaittevfikat { EMMA BADÜ : İşbu vakfiyei sehihatül fehavi ve vesikai şer'iyyetül metevinin tahrir ve inşa ve tastir ve imlâsına bâdi oldur ki hâlâ mesned nişini meskemi vecibül ihtiramı Fetva ve mütevessidi visadei şerifei Meşihati kübra Bodrumi Müftü zade devletlu semahatlu Ömer Lutfu efendi Hazretleri ibnül merhumil mebrur elhac Mehmet efendi ibnülmerhum Elmüfti elhac Ömer efendi veffekahu fi külli umurihi ve meselihihi Hazretlerinin nebaheti zahirei fıtriye ve feteneti bahirei celileleri muktezasınca (vema tukaddimu lienfüsikum min hayrin teciduhu indallah hüve hayran ve Meselüllezine yünfikune emvalehüm fi sebilillâh elâye) nazmi celillerinin mezamini cemilesi nushai nefisei fezaili zatiyelerinde safhai pireyi beyan (ve iza metabnü âdeme inkatea amalühu illâ anselâsin ilmün yüntefeu bihi ve veledün salihün yed'u lehu ev sadakatün cariyetün fi sebilillâh) Hadisi şerifinin fehvayi levhai faikai kemalâti ilmiyyelerinde satır ârayi ayan x olup iddiheri mesubat ve hasenat ve hayrat ödenler (yevme tüzza küllü nefsin bima kesebetu mükâfathanesinde vasıli niami bakiye olduğuna ârif ve inani iradei aliyyelerin tarikı feyzı refikı hayrat ve hasenate şerif olmalarile emri mahsusu Fetvapenahilerine binaen huzuri inayet mevfuri Şeyhülislâmilerinde zeyli kitap'da muharrerül esami müslimin hazır oldukları halde

müretteb ve maḳud meclisi şer'i şerifi şemiḥülimad ve maḥfeli dini münifi raṣiḥül evtatda aḥkâmı
vaḳfı âtiyyülbeyanı iḥkâm ve tescil ve şeraiṭ ve zavabıtın itmam ve tekmil için kabulini havi mü
tevelli naṣb ve tayin buyurdukları halen eminülfetva suduri izamdan semaḥatlu Mehmet Nuri efendi
Hazretleri ibnülmerḥum Ali efendi maḥzarında ikrarı ṣaḥihi şer'i ve itirafı ṣarihi mer'i buyurup
ḥulusi niyyet ve ṣafayi teviyyet ile ahseni maalimden ve enfesi menaliminden ad ve ifraz ve mevzui
kisei imtiyaz eylediğim Sim Mecidiye yirmi kuruş hesabile yirmi bin kuruşu Hasbeten lillâhil fer
dissamed vaḳfı ṣaḥihi müebbet ve habsi ṣarihi muḥallet ile vaḳıf ve ḥabsedüp şöyle şart eyledim
ki meblâği mezkûr rehni kavi ve müteaddit kefili meli ve mütevelli re'y ve tensibi ile Meclisi w
idarei Emvali Eytam nizamnamesine tevfiken alâ veçhil helâl irbah ve istirbah kılına ve beher se
ne Şehri Rebiulevvelin on beşinden sonra babı Fetvapenahide sebebi âferinişi âlem ve mucibi hil
ḳati beni âdem şahi eyveni riselet mahi âsümani celâlet Habibihuda ve şefii ruzi ceza Hazreti w
Ebelkasım Seyyidina Muhammedenil Mustafa aleyhi efdalüssalât ve ekmelüttehaya Efendimizin Menkı
betnamei Velâdeti bahirüsseadetleri kıraet ve esnasında bazı âyati Kur'aniye tilâvet ve Mücevvid
ehli kur'an bir zat tarafından sene esnasında Tecvid ve Tertil ile Kur'anikerim hatmolunup Menkı
betnamei Velâdeti Hazreti Seyyidülenbiye hitamında hatmi şerif itmam olunarak düası eda oluna ve
hasıl olan ecrü mesubati evvelen ve bizzat menhili müteatşani zülâli eman ve maksadı mütehayyiza
ni tarikı isyan olan Hazreti Resuli Hak ve Habibi Rabbülfelâk Efendimiz Hazretlerinin Ravzai pâ
ki ıtırnaki Hazreti risaletpenahilerine vesair Enbiyai izam ve Rusüli kiram ve âl ve aṣḥabi sâ
dat ve evlâd ve ezvaci tahirat Hazeratının ervahi mukaddese ve Meraḳidi Münevverelerine ihda olu
na ve Orhaniye Camii şerifi Müezzini sanisi Boyâbadlı Hafız Mustafa efendi hayatda oldukca Mevli
han ve merhum Yesari efendi demadı olup Yesari Tekyesi Postnişini bulunan Malatyalı Şeyh Mehmet
Muhterem efendi kezalik hayatda oldukca düacı ve Kasamı Askeri Muavini Mehmet Nuri Medeni efen
di vaḳfı mezkûrumun kâtibi ola . Ve meblâği mezkûrun hasıl olan ribh ve gallesinden Mevlidhan w
efendiye yüz kuruş ve düacı efendiye elli kuruş ve öd ve gülâb için on kuruş ve hatmi şerif için
yüz kuruş ve Aşrı şerif tilâvet eden efendilere yetmiş kuruş ve Mevlidi şerif esnasında hizmet
edenlere elli kuruş ve senevi mütevelliye yüz kuruş vazifei tevliyet verile ve beher külâhı yir
mişer dirhemden ekal olmamak ve huzzar vesaireden her birine ikişer ve münasibi veçhile üçer kü
lâhdan ziyade verilmemek üzere ikiyüz kırk kuruş elvan şeker semenine sarfoluna . Ve yine şehri
Rebiulevvelin yirmi sekizinci günü bahde tafsilen beyan olunduğu veçhile zikrolunan Babı Fetva
penahide Menkıbetnamei Velâdeti Hazreti Seyyidüssakeleyn kıraet olunup hasıl olan ecrü mesubati
evvelen ve bizzat şeref efzayi takı risalet ve bedri ruşentakı bamı Nübüvvet Hazreti Fahrüssaka
leyn ve Seyyidülkevneyn sallallâhü tealâ aleyhi vesellem Efendimiz Hazretlerinin Ravzai mutahha
re ve Buk'ai Münevverelerine vesair Enbiyai izam ve evlâd ve ezvac ve âl ve aṣḥabi kiram Hazera
tının ervahi mukaddeselerine ve saniyen Ebeveyni Cennet mekinim ve ecdat ve ceddadım ve inalev
ve evlâd ve aḥfadım ve imsefelu ruhlarına ihda oluna ve ben lâbisi libası hayat oldukca selâmeti
dareynim yâd ve tezkâr ve baemri Halik şerabi memati zaik ve lezzati müştehiyati dünyadan ket'i w
alâik eylediğimde benimdahi ruhuma ihda oluna ve bahde şart ve tensis ve tahsis olunduğu veçh
üzere cem'an altıyüz yirmi kuruş sarfoluna ve maserifi mezkûrenin hasbelvakt tenkisi ve nısıf w
gallâti tecavuz etmemek üzere tezyidi ve tebdil ve taġyiri merreten bade uhra mütevellinin re'y
ve tensibile yedinde ola ve meblâği mevkufi mezkûre noksan tari olur ise birrakabe ikmal oluna v
beher sene mütevelli marifetile Kasamı Askeri huzurunda muhasebesi rü'yet olunup yirmi kuruş w
harcı imza ve kırk kuruş vazifei kitabet ve on kuruş kaydiye ita olundukdan sonra baki fazla sa
lı meli vaḳfa zam ve ilâve kılına ve ben libası hayatı lâbis ve sahni sihhatde celis oldukca vaḳ
fı mezkûruma vazifei mezkûre ile mütevelli olan ve ceridei defteri hayatım sevadgiri rakımi ni
hayet oldukda Fetva emaneti makamına kaim olan zat vaḳfı mezkûruma vazifei mezkûre ile mütevelli
ve maksamı Fetvapenahide bulunan zat nazır ola ve Eliyazü billâhi tealâ gereiti mezkûreye riayet
olunmaz ise menafii vaḳfı mezkûr mutlaka fukarayi Müslimine sarfoluna deyu tayin ve tahsisi ku
yut ve tebyini şurut ve ukud ile meblâği mevkufi mezkûru feriğan anigğevaġil mütevelli müşarün
ileyh Mehmet Nuri efendi Hazretlerine teslim eylediğimde oldahi vaḳfiyet üzere bittevliye kabz
ve teselüm vesair mütevellilerin evkafta tasarrufları gibi tasarruf eyledi deyu hatmi kelâm bu
yurmağın ğıbbettasdikiğ şer'i vâkıfı müşarünileyh vaḳfı nukutda vaki ihtilâfi akvali eimmeye vâ
kıf ve turuki tashihde xx rivayeti mesaili müçtehidün fihaya ârif olmalerile vaḳfı mezkûru ih
kâm ve şurut ve kuyudunu istihkâm iradei hayriyesile vaḳfı mezkûrden rucu' ve meblâği mezkûru w
milkine istirdad babında mütevellii müşarünileyh ile nizaa şuru' ve mütevellii müşarünileyh dahi
teslimden imtina' ederek kema hüvelmeşhur velmasturi filkütübil fıkhiyye müterafian ve her biri
mübteğasınca faslı hasma talıben olduklarında canibi vaḳfı ipka evlâ ve ahra görülüp âlimen bil
hilâfil cari beynel eimmetil eslâf ve müraiyen bi cemii maalâ büdde minhü filhükmi bilevkaf alâ
kavli menyerahü vaḳfı mezkûrun evvelen sihhatine ve saniyen lüzumuna ve şurutu mezkûrenin cevazı
na vâkıfı müşarünileyh maḥzarında hükmi ṣaḥihi şer'i ve kazai ṣarihi mer'i olunmağin olveçhile
vaḳfı mezkûr ṣaḥih ve lâzım ve habsi ṣarih ile mütehattim olup naḳz ve naḳizına mecal muhal oldu
(Femen beddelehu bade ma semiahu feinnema ismuhu alellezine yübeddilunehu innallahe semiun alim)

Ve ecrülvâkıfi alelhayyil cevadil kerim cera zelike ve hurrire kezalike filyevmis sabi' veliğrine min Şevvalil mükerrem lisene seb'a ve selâsemietin ve elf.

ŞUHUDÜLHAL

Evkafı Hümayun Kassamı faziletlu Mehmet Zühdü efendi ibnülhac Numan efendi. Müsteşarı Meşihati Ulya semahatlu Ahmet Necip efendi Hazretleri ibnülmerhum (açık) efendi. Nakibüleşraf semahatlu Esseyit Mustafa Tevfik efendi Hazretleri ibnülmerhum Abdurrahman efendi. İlâmati şer'iyye Mümeyyizi faziletlu Mehmet Ziyaeddin efendi ibnülmerhum Osman Nuri efendi. Reisülmüsevvidin faziletlu Ahmet Şükrü efendi ibnülmerhum Ali efendi. Mehmet Nuri Medeni efendi ibni Osman kâmil efendi. Hafız Mehmet Sa'di efendi ibni Mahmut ve ğayrühüm.

İdare Meclisinin 16/12/940 gün ve 917 sayılı kararı uyarınca kayd ve tescil edilmiştir. 7/I/1952

Daktilo : K.Akarsan

Memur

Mümeyyiz

Müdür

Dolap'da (215) numarada mukayyet (Elhac Mehmet Nazif ağa ibni İbrahim vakfına)ait 12/Şaban/1289 tarihli vakfiyenin örneğidir :

U.No: 50
H.No: I

İşbu vakfiye Kassamı esbak Halil efendi zemanı Hucceti sicillinde mastur ve mukayyet olmağla beynihi ihraç olundu. Filyevmissadis aşere min Cemazelulâ sene hamse ve selâsine ve selâsemietin ve elf.

Kâtip Ahmet Fahreddin — muhreç — nasbi mütevelli

Kaydile mukabele ğüd

Mühür

İşbu vakfiye Fetva Emaneti Aliyyesinin 5/Cemazelulâ/335 tarihli tezkeresi üzerine beynihi sicilli mahfuzundan ihraç edilerek ita kılındı. Fi.Cemazelulâ/335

Mühür

Uhricet anissicil
7/Zilkade/335

Pul ve Mühür

İşbu Mühür aslına uygundur. 9/12/940
İstanbul Müftülüğünün resmi Mührü

Mahmiyesi İstanbul'da Kadı çeşmesi kurbinde Yarhisar Mustafa Muslihiddin mahallesinde vefat eden elhac Mehmet Nazif ağa ibni İbrahimin Liebeveyn Birederi olup mahrusei Galatsya muzafe kasabai Tophanede Fındıklı nam mahalde Kazgani mahallesinde sakin Abdülğani ağa ibnülmezbur İbrahim bini Abdullah tarafından zikrâti hususda vekili müsecceli şer'isi ve müteveffayi mezburun diğer Liebeveyn Birederi elhac Arif ağa meclisi şer'i şerifi enverde bilmesale ve bilvekâle ikrarı tam ve takriri kelâm edüp karındaşımız müteveffayi mezbur elhac Mehmet Nazif ağa hayatında ma bedi fevtine izafetle ben biemrillâhi teslâ vefat eylediğimde sülüs malimden yirmi beşbin kuruş ifraz ve vakıf ve habs olundukta meblâğı mezkür rehni kavi ve kefili meli veyahut ikisinden biri ile onu onbir yani kisesi beş kuruş hesabile hesabı üzere ba yedi mütevelli irbah ve istirbah olunup hasıl olan galle ve nemasını mütevelli olanlar ahz ve kabzedüp beher sali ferhunde felde Süleymaniye Camii şerifinde badelasar Huffazı Kur'ani kiramdan bir kimesne Şehri Ramazanil mübarekinin iptidasından bed' ile Leylei Kadire kadar Kur'ani Kerim kıraetile hatmi şerif kıraet edüp ve akibinde düa olunup karii hatmi şerife alâ veçhissıla beşyüz kuruş ve esnayi kıraetde samiin olan iki nefer kimesnelere ellişer kuruştan yüz kuruş ve düa eden zate elli kuruş verile ve kezalik beher senei mübarekede şehri Rebiulevvel dühul ettikte sebebi Hilkati kâinat hatemül Mürselin ve Habibi Rabbelâlemin aleyhi ekmelüttahiyyat Efendimiz Hazretlerinin Menkıbetnamei Velâdeti bahirüs saadetleri kıraet ve akibinde düa olunup Vahibülataya olan Cenabı Rebbelâlemin Hazretlerinin fazlü lutfile olmeclisi mübarekte kıraet olunan Kur'ani Azimüşşan Menkıbetnamei Resulürrahmandan hasıl olan ecrü mesubatı evvelen bizzat Hacei kâinat ve mefhari mevcudat Sultani Enbiya Habibi ve Huda Seyyidül evveline velahirin ve Resuli Rabbilâlemin aleyhi ecmelüttehaya ve ekmelüs senaya Efendimiz Hazretlerinin Ravzai mutahherei mukaddeselerine ve ezvaci tahirat ümmehatil mü'minin Seyyidetünnisa Fatımatüzzehra ve İmamı Hasan ve ğ İmamı Hüseyin Radıyallahü anhüma hazeratile kâffei Rusuli kiram ve Enbiyai izam aleyhimüs selâtü ilâ yevmilkiyam hazeratının ervahi mukaddeselerine ve âmmei ashabı kiram zevilkadri velihtiram Rıdvanullahi teslâ aleyhim ecmain ervahi şerife

FOTOĞRAFLAR

FOTOĞRAF.1: Molla Gürani Camii, Vefa (Bkz.: 1.1.3.7.)

Kaynak: SALT Araştırma, Ülgen Ailesi Arşivi.

FOTOĞRAF.2: Hüsam Bey (Tezgahçılar) Mescidi [solda] ve Sunullah Efendi Türbesi [sağda], Saraçhane (Bkz.: 1.7.3.1. ve 1.7.3.2.)
Kaynak: SALT Araştırma.

FOTOĞAF.3: Feyzullah Efendi Medresesi / Millet Kütüphanesi, Fatih (Bkz.: 1.11.3.1.)

Kaynak: Atatürk Kitaplığı

FOTOĞRAF.4: Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi ve Tekkesi (Bkz.: 1.14.3.1., 1.14.3.2.)

Kaynak: Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü

FOTOĞRAF.5: Esad Efendi Medresesi Çarşamba, Fatih (Bkz.: 1.15.3.1.)
Kaynak: Kadir Pektaş, "Az Tanınan Bir Osmanlı Eseri: Fatih'de Esad Efendi Medresesi" *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (İstanbul: 1998): 138.

FOTOĞRAF.6: Aşir Efendi Kütüphanesi, Sultanhamam, Fatih (Bkz.: 1.25.3.1.)

Kaynak: Atatürk Kitaplığı

FOTOĞRAF.7: Arkada Bayezid Camii ve solda Veliyyüddin Efendi Kütüphanesi

Kaynak: SALT Araştırma, Ülgen Ailesi

FOTOĞRAF.8.: Ömer Lutfi Efendi (Bodrumi) Mescidi ve sağda konağı (Bkz.: 1.27.3.1.)

Kaynak: Ruhi Duman